5918

12
12

TOMVS

PRIMVS CONCIONVM PRO FESTIuitatibus Domini nostri Iesu Christi, sanctissimæ Dei genitricis: atque sanctorum vsq; ad festum Beati Ioannis Baptistæ inclusiuè.

AVTHORE FRATRE ILLEFONSO Giron Præsentato, & Prædicatore Generali ordinis Prædicatorum ex celeberrimo conuentu Sancti Stephani Salmanticensis.

AD DOMINVM FERDINANDVM Giron, Diui Iacobi militem dignissimum, Cardelæ Dominum, atque Llerenæ moderatorem æquissimum.

Cum duplici indice concionatoribus accommodato.

In plenitudine sanctorum detentio mea. Eccli. 24.

Cum priuilegio & facultate Regia.

Salmanticæ, Excudebat Antonia Ramirez vidua.

Anno. 1602.

Fr. Alonso giron

I M Fr Manuel Angles

TOMVS

PRIMVS CON-

MONVM PRO FESTI-

uitatibus Domini nostri Iesu Christi, Dei-

parae Virginis, atque Sanctorum vtpo-

tè ad Festum Beati Ioannis Bapti-

stae inclusiue.

AVTHORE FRATRE IOANNE SO-

LORZANO Priore Praefulcensi, Praedicatorum Generali ordinis Praedica-

torum ex collectorio conuentus Sancti Sal-

uatoris Salmanticensis.

AD DOMINVM FERDINANDVM

Giron, Dini Iacobi militem dignissimum, Cardelae

Dominum, atque Llerenae moderato-

rem aequissimum.

Cum duplici indice contentorum accommodato.

In plenitudine Sanctorum detentio mea. Eccli. 24.

Cum priuilegio ad quinquennium Regio.

Salmanticae, Excudebat Antonius Ramirez viduus.

Anno. 1603.

EL REY.

POR quanto por fray Bernardo Gutierrez Procurador general de la orden de señor Sancto Domingo, nos fue fecha relacion que el Presentado fray Alonso Giron predicador general de la dicha orden, auia compuesto vn libro en Latin, que se intitulaua, *El tomo primero de sermones de las fiestas y santos*, que era el que presentaua: y porque el dicho libro era de mucha erudició, è importancia, nos pedistes, y supplicastes os mandassemos dar licencia para le poder imprimir, ò como la nuestra merced fuesse, y por quanto en el dicho libro se hizo la diligencia que la prematica por nos vltimamente sobre ello fecha dispone, fue acordado que deuiamos mandar dar esta nuestra cedula en la dicha razon, y nos tuuimos lo por bie. Por la qual, damos licencia y facultad al dicho fray Alonso Giron, para que por tiempo y espacio de diez años cumplidos primeros siguientes, que corren y se cuentan desde el dia de la fecha desta nuestra cedula en adelãte, el, ò la persona que para ello su poder vuiere, y no otra alguna, pueda imprimir y vender el dicho libro que de suso se haze mencion: y por la presente damos licencia, y facultad a qualquier impressor destos nuestros Reynos que el nombrare, para que durante el dicho tiẽpo lo pueda imprimir por el original, que en el nuestro Consejo se vio, que va rubricado y firmado al fin de Alonso de Vallejo nuestro escriuano de Camara, y vno de los que en el nuestro Consejo residen, cõ que antes que se venda, le trayga ante ellos, juntamente con el dicho original, para que se vea si la dicha impression està conforme a el, ò trayga fè en publica forma, como por corrector por nos nõbrado, se vio y corrigio la dicha impression por el dicho original. Y mandamos al impressor que anssi imprimiere el dicho libro, no imprima el principio y primer pliego del, ni entregue mas de vn solo libro con el original a el autor, ô persona a cuya costa lo imprimiere, ni otra alguna para effecto de la dicha correction, y tassa, hasta que antes y primero, el dicho libro estè corregido y tassa-

do por los del nuestro consejo: y estando hecho; y no de otra manera, pueda imprimir el dicho principio, y primer pliego, en el qual immediatamente ponga esta nuestra licencia, y la aprouacion, tassas y erratas: ni lo pueda vender ni venda, el ni otra persona alguna, hasta que este el dicho libro en la forma susodicha, so pena de caer è incurrir en las penas contenidas en la dicha pregmatica, y leyes de nuestros Reynos que sobre ello disponen. Y mandamos que durante el dicho tiempo, persona alguna sin su licencia, no lo pueda imprimir ni vender, so pena que el que lo imprimiere y vendiere, aya perdido y pierda qualesquier moldes libros, y aparejos, que del tuuiere, y mas incurra en pena de cinquenta mil marauedis por cada vez que lo contrario hiziere: de la qual dicha pena sea la tercia parte, para la nuestra Camara, y la otra tercia parte, para el juez que lo sentenciare: y la otra tercia parte para el que lo denunciare. Y mandamos a los del nuestro Consejo, Presidente, è Oydores de las nuestras Audiencias, Alcaldes, Alguazi les de la nuestra Casa, y Corte y Chancillerias y otras qualesquier justicias de todas las ciudades, villas, y lugares de los nuestros Reynos y Señorios, è a cada vno en su jurisdicion, assi a los que agora son, como a los que seran de aqui adelante, que le guarden, y cumplan esta nuestra carta, y merced que assi le hazemos, y contra ella no le vayan ni passen, ni consientan yr ni passar, en manera alguna, so pena de la nuestra merced, y de diez mil marauedis para la nuestra Camara. Fecha en Valladolid a veynte y siete dias del mes de Hebrero, de mil y seyscientos, y dos años.

Yo el Rey.

Por mandado del Rey nuestro Señor

Don Luys de Salazar.

Frater Dominicus Bañes Sacræ Theologiæ Salmanticæ primarius professor, Lectori.

CVM primum cognoui Reuerendum Patrem Præsentatum fratrem Illefonsum Gironem sacras conciones de sanctis, vt prælo mandarentur componere, non potui non aliquid magnum præsumere, quod in communem vtilitatem concionatorum cederet, ea enim est iã olim apud me de viro hoc çstimatio, vt & mihi, & illi non modicam iniuriam facere viderer, nisi magnam de ipso opere, & autore expectationem concipererem, ac prædicerem. Noui namque, & sæpe experientia comperi huius viri ingenium ad inueniendum singulare, & ad disponendam orationem, & graui elocutione facile exornandam ingenti dexteritate præditum. Verum enim vero, postquam has conciones legi atque perlegi, expertus sum & meam expectationem vicisse, & seipsum huius operis excellentia superasse. Quocirca impiger concionator, qui attentius has meditationes legerit, mecum iudicabit, hoc breue concionum opusculum pretiosiora in secessu continere, quã in frõte promittat. Valé pie Lector.

EX mandato *Reuerendi admodum patris nostri prouincialis perlegi primum tomum concionum de Sanctis compositum à Reuerendo admodum patre Præsentato Fratre Illefonso Giron Prædicatore Generali, in Prouincia nostra Hispaniæ ordinis Prædicatorum, qui liber stylum grauem gratumque habet, & miram rerum dispositionem, & tam est diuinarum scripturarum arcanis refertus, tamque Sacrorum Doctorum sententijs, philosophorum dictis, & rerum naturalium exemplis & similitudinibus exornatus: vt ex ipso (vt ex vnguibus, vt aiunt, leonem) facile cognoscere liceat, quid ex alijs eiusdẽ auctoris lucubrationibus sperandum sit. Euulgeturergo in communem totius Ecclesiæ Catholicæ vtilitatẽ. Ita subscripsi in celeberrimo Cõuentu S. Stephani Salmanticensis Kalend. Ianuarij. 1602.*

Frater Sebastianus de Sancto Fœlice, Præsentatus

IN Dei filio sibi dilecto R. P. Fratri Illefonso Ciron Præsentato, & Prædicatori Generali ordinis prædicatorũ. Frater Andreas de Casso Magister, ac Prouinciæ Hispaniæ eiusdem ordinis humilis prior Prouincialis, & seruus salutem. Cum labore multo, & vigilijs primum tomum sermonum de Sanctis edideris, & elucidare curaueris, nè tanti prædicatoris scripta pereant tenore præsentium, & nostri officij authoritate licentiam, & facultatem tibi præfato Præsentato concedimus: vt seruatis seruandis in lucem emittere præloq; mandare possis in nomine patris, & filij, & Spiritus sancti, Amen. Quibuscumque in contrarium non obstantibus, in quorum fidem præsentes litteras nostri officij sigillo muniui, & manu propria subscripsi, in nostro Conuentu Sancti Petri martyris de Toledo. 15. Ianuarij Anni. 1602.

Frater Andreas
de Casso.

Prior Prouincialis.

FRATRIS IOANNIS *Negron in Pintiana Academia publici professoris, Censura.*

MARIAS has sanctorum concio-nes in hoc primo tomo de Sanctis contentas, a Reuerendo admodum Patre Fatre Ildefonso Giron, in Sacra Theolo gia Prę sentato, & sacri prædicatorum ordinis in Prouincia Hispaniæ generali concionatore composi tas, de supremi senatus mandato ea diligentia qua potui perlegi, & inueni in eis sanam, & catholicam doctrinam, sine piarum aurium offensione, verbis limatam, sententiarum pondere grauem, eruditione refertam, sanctorumque patrum testimonijs eruditissime roboratam, & diuinarum scripturarum vtriusque literalis scilicet & mystici sensus subtilissima interpretatione mirabilem, suo denique authore dignam. Quo circa mea quidem sententia cum magna studiosorum vtilitate, & concionatorum commodo possunt & debent excudi. Datis Pintię die nono Februarij in conuentu diuæ Mariæ de Mercede Redemptionis captiuorum, Anno Domini milleſimo sexcenteſimo ſecundo.

Magister Frater Ioannes Negron Cõmendator.

TASSA.

YO *Alonso de Vallejo, Secretario de Camara del Rey nuestro Señor de los que residen en su Consejo, doy fee, que habiendose visto por los Señores del vn libro, que compuso el Presentado Fray Alonso Giron de la orden de Sancto Domingo, intitulado,* Tomo primero de Sermones de Sanctos, *en latin, q̃ con su licencia fue impresso, le tassaron a quatro marauedis cada pliego en papel, el qual tiene ciento y diez y nueue pliegos con principios y tablas, que al dicho precio monta cada volumen quatrocientos y setenta y seys marauedis en papel, y a este precio mandaron se venda, y no a mas, y que esta tassa se ponga al principio del, para que se sepa lo que se ha de llenar, y que no se pueda vender, ni venda de otra manera. Y para que dello conste di esta fee en la Ciudad de Valladolid a veynte y ocho dias del mes de Nouiembre del año de mil y seyscientos y dos.*

Alonso de Vallejo.

ERRATAS.

PAg 65. lin. 18. &. leg. vt. pag. 66. lin. 35. creuit, leg. crescit. pag. 70. lin. 22. septem annos, leg. annis. pag. 76. lin. 22. altari, leg. alteri. pag. 84. lob. 100. leg. 40. pag. 103. parentibus, leg. patribus pag. 115. Prouerbiorum. 25. leg. 16. pag. 116. lin. 11. fuit. leg. fuerit. pag. 147. lin. 17. omnium, leg omnium malorum. pag. 151. lin. 2. cum Thomas, leg. cum Thoma. pag. 160. lin. 18. Esa. 1. leg 140. pag. 160. li. 34. è electo. leg. è lecto. pa. 267. li. 1. inter, leg. iter. pag. 395. lin. 1. exercet. lege exerca. pagina. 447. linea. 18. ecclesiæ, lege. ecclesia. pag. 449. lin. 15. palei. leg. paleis. pag. 457. lin. 28. spiritum, leg. spiritus. pag. 460. lin. 9. vt adderites, leg. adderetis. pag. 493. lin. 8. vn, le. vt. pag. 500. lin. 2. conuersione, leg. conuersatione. pag. 620. lin. 5. spiculis. leg. spiculis. pag. ibidem. lin. 6. effectu. leg. affectu. pag. 637. lin. 3. cap. 4. leg. libro. 4. pag. 652. lin. 6. effucit, leg. effulsit. pag. 662. li. 30 non stare, leg. stare. pag. 714. lin. 24. sonora iua, leg. sua. pag. 718. lin. 18. filius, leg. ficus. pa. 755. lin. 26. vidua, l. vulua. pag. 761. lin. 54. verò, leg. verè. pag. 769. lin. 32. excessum, leg. excelsam. pag. 777. lin. 25 stimulat, & agitat, leg. stimulat, & agitat. pag. 820. lin. 21. merito, leg. merito significat.

¶ Con estas erratas está impresso conforme a su original este libro (tomus primus Concionum) del padre Presentado Fr Alonso Giron de la orden de Santo Domingo. En testimonio de lo qual, lo firme. En Salamanca oy 17. de Nouiembre de 1602. años.

El Corrector, &c. Manuel Correa de Montenegro.

A DON FERNANDO GIRON, CVYA es la villa de Cardela, Gouernador de Llerena y su partido por el Rey nuestro señor: el Presentado Fray Alonso Giron salud, y felicidad eterna en nuestro Saluador Iesu Christo.

GRANDE animo, y aliento cobraron los hijos de Israel para la conquista de la tierra de promission, có la muestra de la belleza y fertilidad de la fruta que lleuaua. *Nume.* 13. No menos aliento, y animo es menester para vencer el iusto temor, que ponen las grandes difficultades, que contigo trae el impimir, y sacar a luz, y a los ojos de tan differentes juyzios los trabajos, y secretos estudios. La diuina palabra, que en el capitulo tercero de la sabiduria promete glorioso fructo a los buenos trabajos: y que por el Propheta Daniel en el capitulo doze promete glorioso premio a los que hazen guia, y enseñan el camino de la virtud, y justicia: pone gran de animo y aliento. Porque no solamente les promete eterna vida, sino mucho resplandor: que seran como estrellas de perpetua claridad en el cielo. Desta palabra parece, que con particular prouidencia quiso Dios asegurar a nuestro glorioso padre Sancto Domingo en *Sapient.* 3. *Daniel.* 12.

aquella estrella, con que en su niñez, y nascimiento le mostro señalado en la frente: como pronostico del grã dioso pensamiento, que en aquella frente, y cabeça auia de traçar el spiritu diuino, para instituyr, y dexar en la Yglesia orden de predicadores, y hijos, que con su doctrina y exemplo fuessen estrellas del firmamento.

¶Y si el trabajo de predicar, y enseñar de palabra el camino del Cielo es grande: no es menor el de enseñar por escrito, y molde imprimiendo. Antes tiene tantas difficultades: y mas el dia de oy, que corre, era, y siglo tan fertil de imprimir libros, que le faltara mucho de discrecion, y le sobrara osadia al que no temiere mucho el imprimir. El Spiritu sancto dize en el capitulo diez y siete de los Prouerbios, que el necio, si callare, sera tenido por sabio. El atreuerse a imprimir, no pide menos apercebimiento de humildad, para esperar la censura de todos, que osadia. Y assi el conocimiento, que tengo, de que me falta humildad, y que no me sobra osadia: me ha detenido, no solamente los nueue años, que Horacio dixo en su arte poetica: sino muchos mas: pues ha mas de quarenta años, que exercito el ministerio de la predicacion del Euãgelio: y aunque muy importunado con instancia de muchos amigos, y entre ellos hõmbres muy doctos, de grãdes ingenios, y eminentes predicadores, que saque a luz mis trabajos, y sermones, me he detenido hasta el postrer tercio de la vida: y al fin la mucha instancia que se me ha hecho, representandome el gran seruicio que nuestro Señor recibira, y su Yglesia, y los predicadores del Euangelio ha vencido mi natural, y justo temor.

Prov. 17.

¶Y desde el pũto, q̃ me resolui en esta empresa, me parecio de comẽçarla por los sermones de las fiestas, y Sãtos, assi porq̃ es, lo q̃ menos se ha escrito en nuestros tiẽpos, y delos predicadores mas se desea, como porq̃ cõ su interces siõ, y protectiõ mi trabajo sea mas accepto a nuestro Señor, y para mayor edificaciõ de su Yglesia.

¶Ha

Dedicatoria.

¶Ha creſcido mucho mi aliento con el fauor, y reſplandor, que con el nombre de V. M. eſpero en Dios terna eſte principio de mis trabajos. Porque en todas ocaſiones, y en la preſente deſta impreſsion me tiene V.M. de tantas maneras obligado, que fuera yo muy deſconocido, ſi eſte primero parto mio no le dedicara como primogenito, a quien es cabeça de nueſtra caſa, y primogenito mayorazgo de tan principales hermanos, a quien yo tanto deuo, reconozco, y ſiempre reconocere. Y dedicando eſte libro a V.M. parece, que ſatisfago mejor a la obligacion, que a todos tengo. Bien creo, que guſtara mas V.M. de que eſta obra ſaliera en romance para ocuparſe algunos ratos con mayor guſto en paſſar los ojos por ella: como me lo han pedido muchos repreſentandome lo vno la mayor commodidad mia, porque fuera la obra mejor recibida, y mas vendible, para doctos, y indoctos: y lo otro el eſtilo, que ahora corre tan recibido en eſtos tiempos de eſcriuir ſermones en romance. Pero los que eſto deſſeã, me perdonaran eſta culpa, ſi lo es: porque me hallo obligado mas que por juramento a no lo hazer por los grandes incõuenientes, que entiendo que tiene poner en Romance los myſterios del Euangelio, y de nueſtra fe.

¶Reciba V. M. en ſeruicio eſta epiſtola dedicatoria, que va en romance fuera del eſtillo ordinario, que ſe guarda en los libros latinos. Y he vſado deſta nouedad para eſcriuir aqui algunas de las razones, que me mueuen, a no eſcriuir mis ſermones en Romãce. Porque creo, que no ſera coſa ocioſa, que queden aqui eſcritas, para ſi acaſo los tiempos venideros declararen, que tengo razon: y que aura neceſsidad, de poner algun remedio.

¶Lo primero para negocio tan graue no ſera coſa indigna valernos del parecer, y exemplos de los philoſophos Gẽtiles: y como de injuſtos poſſeedores aprouecharnos de los documentos, y preceptos, con que qui-

sieron se guardassen con veneracion, y secreto sus artes, y disciplinas. *Iulius Cæs.* Iulio Cesar en el lib. 6. de la guerra Francesa alaba la institucion de Druydas, que por justas causas mando, que los preceptos de las artes, y disciplinas, no se escriuiessen, para que se conseruassen en mayor estima, y porque la memoria no affloxasse: y descuydasse, con tener escriptos los preceptos. *Pythagor.* Pythagoras, y Platon para conseruar la dignidad de los secretos mysterios de la Philosophia, fueron del mesmo parecer, que no se escriuiessen, y sus discipulos los Pythagoricos tuuieron por sacrilegio publicar al vulgo, y escriuir los preceptos de Pithagoras: y a vn discipulo llamado Hipparco, que se atreuio a escriuirlos, le reprehendieron asperamente, y desterraron de su escuela. *Platon.* Platon siendole necessario escriuir ciertos preceptos secretos, y mysterios a Dionysio, encargole mucho, que luego rompiesse la carta. Los Egypcios tenian, en tanta veneracion el conoscimiento de las cosas diuinas, que era inuiolable tradicion suya, que no se hauian de descubrir, sino a las personas que eran dignas del Reyno: y a *Porphyri.* los sacerdotes, de mas approbada vida, y doctrina. Porphirio en este mesmo proposito, dixo aquel antiguo prouerbio: Amat natura celari: que como la naturaleza es amiga de absconder el oro, la plata, las perlas, y las cosas mas preciosas: porque siendo cõmunes pierden de su valor, y estima: Assi los diuinos mysterios pierden de su dignidad, y magestad por andar con tanta publi- *Tarquinus.* cidad en todas manos. Tarquino Rey a Marco Tullio que se le auia encomendado el libro de sus secretos mysterios, y le dio a trasladar a Petronio Sabino, le mando castigar con exemplar castigo, qual se daua a los Parricidas: mandando le lançar en la mar con el traslado colgado al cuello. Muchos authores celebres de los Hebreos *S. Hilar.* y aun entre los nuestros Sant Hilario, y Origenes dizé, *Origenes.* que Moyses recibio en el monte de la diuina boca, no

sola-

solamente la ley, sino tambien su interpretacion: pero que tuuo precepto de Dios, que solamẽte escriuiesse la ley: pero que la interpretacion, y secretos mysterios de ella, no los manifestasse por escrito, sino que a boca los enseñasse a Iosue, y Iosue a los succesores en el sacerdocio, y a essos con mucho silencio, y de palabra para mayor veneracion de los mysterios.

¶ Y si algun fautor de los tales libros en romance dixesse que este secreto, y clausura cõuenia a los libros, y mysterios de la antigua y vieja ley que era aquel libro cerrado, que vieron el Propheta Ezechiel en el capitulo segundo, y Sant Iuan Euangelista en el cap. 5. del Apocalypsis, pero que ya en la ley de gracia, despues que Iesu Christo nuestro Señor murio, que es el cordero innocentissimo, que con su sangre abrio el libro cerrado con los siete sellos, y reuelo los mysterios abscondidos en las sombras, y figuras de la vieja ley: y ansi en su muerte se rompio el velo del templo: y que assi en la nueua ley no ay para que guardar tãta ceremonia, y secreto: antes es bien que todos tengan licencia de entender los mysterios secretos de la fe. A esto se responde, que este es argumento de Luthero: y que antes Iesu Christo nuestro Señor, y maestro de tal manera cumplio la verdad de las figuras antiguas, y reuelo los secretos mysterios de ellas, que a los Apostoles por grã priuilegio, y amistad se los reuelo: y assi les dixo por Sant Iuan enel capitulo 15. heos llamado amigos mios pues os he descubierto el secreto pecho de mi padre: y por Sant Mattheo en el cap. 13. Como por especial priuilegio les dixo, a vosotros por fauor particular os es dado entender el mysterio del reyno de Dios: pero a los demas habloles en parabolas: para que aunque lo oyan, no lo entiendan. Y la noche antes de su partida les dixo por Sant Iuan cap. 16. aun tengo muchos secretos que deciros, pero aun no estays capaces para entenderlos: hasta que venga el Spiritu sancto, y os los

Ezechiel. 2.
Ioan. 5.
Ioan. 15.
Matth. 13.
Ioan. 16.

D. Aug. descubra, y enseñe. Donde aduierte Sant Augustin, si los Apostoles non eran capaces, quien de nosotros sera tan atreuido, que ose dezir, que es ya capaz de lo que no lo eran los Apostoles entonces? hasta que despues, que resuscito les abrio el sentido, y la intelligencia de
Luc. 24. las escripturas santas: como dize Sant Lucas en el capitulo veynte y quatro: y despues que vino en ellos el Spiritu sancto, les reuelo todos los mysterios necessarios para la institucion de la Yglesia como a maestros de ella.

¶Pero de aqui podria fauorecerse la contraria opinion, de vn argumento que hazen los Lutheranos, en fauor de su error, en que pretenden, que qualquiera que tiene lumbre de fe, y el Spiritu sancto, puede por si mismo entender los mysterios dela scriptura sancta, como antes de Luthero lo dixo Vvicleff, y fauorescense de aquellas palabras del Apostol Sant Iuan en la prima
Iuã. 1. c. 2. canonica cap. 2. donde dize la mesma vncion os enseñara: las quales palabras se han de entender conforme a la tradicion de la Yglesia, y de los sanctos Doctores, que la vnction del Spiritu sancto, y lumbre de la fe haze capaz al Christiano, q̃ la tiene, para saber todo lo que segun su estado le conuiene saber, para saluarse. Pero los mysterios mas altos, que conciernen a la comun vtilidad, y edificacion de la Yglesia, no es necessario, que los alcancen, y entiendan los idiotas, y gente plebeya. Antes si a alguno le viniere semejante tentacion
S. Aug. aduierte Sant Augustin en el procmio del libro de doctrina Christiana, que nos guardemos de semejantes tentaciones, que huelen a soberuia de Lucifer: porque de semejante tentacion de querer entender por si las escrituras sanctas, y medirlas por su sentido, y corto entendimiento, han manado infinitos errores.

Genes. 29. ¶El pozo que topo Iacob en el campo de Mesopotamia, donde se sacaua el agua para los ganados, estaua cubierto con vna gran piedra, y no tenian licencia, de

leuantarla hasta que los pastores la alçauan, y sacauan el agua para los ganados. Este es el mysterio, que por el Propheta Malachias dixo el Señor cap. 3. los labios del sacerdote tendran la llaue de la sciencia, y de su boca pediran los subditos la ley, y en consequencia de esto Christo nuestro Redemptor despues de resuscitado, encomendo a Sant Pedro este officio, diziendole, apasciẽta mis ouejas: encomendandole, y fiandole el pasto de la sana doctrina: y este mismo ministerio encomendo a los demas Apostoles, mandandoles, que fuessen a enseñar por todo el mundo. Pero de palabra les declaro, y confio muchos mysterios, assi de la escriptura sancta, como de los ritos de los sanctos sacramentos, que no quiso que se diuulgassen: sino que fuessen por tradició, y de mano en mano por los mayores de la Yglesia, y destos altos mysterios, que quiso, que estuuiessẽ secretos, dixo a sus discipulos por Sant Matheo. cap. 7. Nolite sanctum dare canibus: neque mittatis Margaritas vestras ante porcos, no querays dar lo sancto a los perros ni echeys vuestras piedras preciosas ante los puercos, porque no las pisen: los perros son los herejes, que despedaçan la integridad de la fe, y ladran contra la verdad de ella, los puercos son los hombres de suzia vida. Donde el reuerendissimo Cayetano agudamente noto para nuestro proposito la palabra de Christo nuestro Señor, no querays dar lo sancto, que dar propriamente, es lo que sin necessidad, ni obligacion, se manifiesta: como vemos, que en el presente negocio lo hazen los q̃ escriuen sermones en romance, y los mysterios de la fe, que esso es propriamente contra el precepto, y orden de Christo nuestro Señor, dario sancto: los mysterios altos de la Trinidad, de la encarnacion, de la euchristia, y sus grandes secretos, sin ninguna necessidad a los perros, y a los puercos: y en obseruancia deste precepto del diuino maestro procedieron los sagrados Apostoles, con mucha attencion, no publicando al vulgo, si

Malac. 3.

Math. 7.

Cayetan.

no la doctrina precisamente necessaria, depositando los demas secretos, y mysterios en el pecho de los capaces, y idoneos discipulos, como consta de las *Epistolas* de Sant Pablo, y Sant Iuan, y que no osauan fiarlo todo de la pluma, sino que reseruauan muchas cosas para tratar a boca: la qual consideracion no se guarda en los dichos libros, sino qne todo quanto viene a pelo, y aun a pospelo se enseña.

¶Y aunque el zelo de muchos de los authores deue de ser bueno enel escriuir en romance, para que todos se edifiquen, y consuelen: y para honrar la lengua Española: y por otras piadosas consideraciones: pero resultan de ellos muchos, y grandes inconuenientes. Porque lo primero pierden mucho de su Magestad, y estima la escritura sagrada, y sus mysterios. Lo qual aduirtio el señor, en las palabras que dixo: mirad no las menospre cien, y pisen, quando para la reuerencia del tabernaculo, arca, propiciatorio, y vasos del templo, con tanta prouidencia mando el señor, que todo estuuiesse muy cubierto, y guardado con velos, cortinas, y fundas, y que el vaso, q̃ no tuuiesse sobre copa, o tapador, fues-
Num. 19. se suzio Numer. 19. que otra cosa nos quiso encomendar, sino el secreto, que tanto importa para la reuerencia, y estima, de los mysterios de la ley de gracia? como
D. Basil. lo aduirtio diuinamente Sant Basilio lib. del Spiritu
Origenes. sancto cap. 29. y Origenes en la homilia prima sobre los Numeros.

¶Lo segundo, los discretos predicatores con mucha razon temen ya el officio de predicar, lo vno porque aõque es infinito el thesoro, y abismo de la escritura sancta, pero costara mayor cuydado hallar cosa que dezir, que no este ya escrita en los libros de romance: y lo otro temen con mucha razon la censura del vulgo que como lo hallan todo escrito en los libros de romance, todos se hazen censores de lo que el predicador dize, por mucho que se aya desuelado, y estudia-

do.

lo. Tambiem reſulta de aqui otro daño principal, que los buenos ingenios affloxan en los eſtudios viendo la facilidad, que ay para poder predicar, aprouechandoſe deſtos libros de romance: y aun otro daño mayor, que quanto los diſcretos predicadores cobran de temor, y los buenos ingenios de floxedad: cobran los ignorantes, y idiotas ſacriſtanes de oſadia; para predicar decorando el ſermon como vn dicho de comedia, y como no entienden el ſpiritu, y ſentido de la eſcritura; ni los fundamentos, y principios de la fe, tienen abierta la puerta por eſte camino, para caer en muchos errores: y con la ſagacidad, que el demonio engaño a los primeros padres, con la goloſina, y dulçura de la fruta vedada, aſsi engaña a eſtos ignorantes, con la goloſina de ſaber dezir, y porfiar los myſterios que no alcançan. De lo qual ſe ha viſto por experiencia, auerſe ſembrado en Alemania infinidad de errores, por gente idiota, y ignorante.

¶Confirmaſe eſta razon por los peligros grandes, que tiene la tranſlacion de la eſcritura ſancta en romance, aſsi por la negligencia de los impreſſores, en trocar, y mudar a vezes vna letra, o palabra con que ſe trueca todo el ſentido: o por diligencia que a vezes ponen en ello los hereges, para eſparzir ſus errores: como vemos que lo han hecho, y ſiempre procuran hazer en las Biblias, y en otros libros ſanctos, y en eſtos ſermonarios de romance, es mayor el peligro porque andan en manos de idiotas, que beuen el error, que hallan eſcrito, y no ſaben ſalir del: el qual daño no corte tanto, en los que entienden el latin. Lo qual con mucho encarecimiento aduierte el glorioſo Sant Auguſtin ſobre el ſermon del Señor Cauendum, ne quid aperiatur ei, qui non capit, melius enim quærit quod clauſum eſt, que es dezir que *D. Aug.*

el incapaz, y ignorante es mas seguro, que pregunte: que no que lo halle abierto, y tropiece por no ser capaz para entenderlo.

¶Y este daño, y peligro se confirma, y declara mas, porque en las epistolas de Sant Pablo (como dixo el Apostol Sant Pedro) ay algunas cosas difficultosas de entender, las quales los hombres indoctos, y poco firmes en la fe tuercen para perdicion suya, y el mismo S. Pablo dize, para los perfectos descubrimos la sabiduria escondida en el mysterio: pero para los pequeños damos la leche, de los mysterios mas claros: y a Timotheo dize en la. 1. c. 6. ò Timotheo guarda cõ fidelidad el deposito, que te he confiado: no le descubras a todos ni a los amigos de nouedades, que han sido peligrosas en la Iglesia. S. Dionysio discipulo criado al pecho del Apostol S. Pablo, escriuiẽdo a Timotheo le encomienda tenga mucha cuenta, de no publicar los altos mysterios de la fe, que llama, Sancta Sanctorum, a la gente vulgar, y ruda: sino que con mucho secreto los manifieste a los sanctos, y capaces de ellos. El qual secreto, y reuerencia deuida a los grandes mysterios: no guardan los que en Romance los declaran: antes indifferentemente proponen para todos, assi la leche, que es para niños: como el pan con corteza, que es el manjar solido de diuina sabiduria, reseruado para los perfectos. En otros muchos libros de la santa escritura, como en los Psalmos, Prouerbios, canticos, y quatro Prophetas mayores, y en el libro del Apocalypsis, ay muchos lugares obscuros, y difficultosos, que despues de mucha lection de los interpretes sanctos, aun los muy doctos a penas pueden entender: que si se proponen en Romance a gente ignorante, es mas cierto que tropiecen, y yerren en ellos que poderlos entender.

1. *Pet.* 3.

1. *Tim.* 6.

S. Dionys.

¶Dexo aparte lo mucho que se pierde del merito de la fe, como dize Sant Hilario, en procurar en-

S. Hilar.

tender, y buscar el sentido, de la escritura sancta, que es como estipendio de la fe, el qual se pierde hallando le tan manual, y triuial. Y otro daño no de menos consideracion, que cada dia mas se experimenta, de la poca deuocion que ay el dia de oy, en yr a oyr los sermones: que quiça mucha parte procede, de tenerlos en su casa en Romance, y los que los van a oyr, muchos van por curiosidad, o de cotejar, y conferir, si el predicador dixo mas, que ay en su libro: o por entretenimiento, y gusto del lenguage de las floridas razones: como quien va a oyr vn rato de musica, como lo dixo Dios al Propheta Ezechiel, en el capitulo 33. seras les como vna cancion musica, que suena dulce, y suauemente: y no buscan el spiritu, y verdad del Euangelio, y la reformacion de las costumbres, que en los sermones se pretende. Que es mucha la differencia, que haze la viua voz del predicador: y mas si le toca alguna centella, del diuino spiritu: porque la ley del Euangelio, es ley de espiritu, y vida: y assi no es justo que ande fiada de escritura en Romance, y letra muerta, sino que este escrita en el coraçon, y en las entrañas: como dixo Dios por su Propheta Hieremias. *Ezech.33.*

¶ Gran temor tengo, que tenemos entre las manos aquel peligroso tiempo, que prophetizo el Apostol Sant Pablo en la 2. a Timotheo capit. 4. Quando no suffriran la doctrina sana, sino que amontonaran maestros, que les prediquen doctrina a gusto de su paladar, y a medida de la comezon de sus oydos: la qual a vezes procede de la curiosidad natural de los oyentes: y a vezes de la artificial eloquencia, adornada de exquisitos vocablos, y flores de los maestros, y predicadores. La qual con mucha propriedad llama el Apostol fa- *1. Tim. 2.*

bulas

bulas: porque assi lo parescen los tales sermones, como cuentos vanos, comedias, y representaciones, para entretenimiento, y gusto del oydo: y como el organo de la fe es el oydo, parte tan delicada, qualquiera começon, y prurigo le daña: y de la manera que el mucho rascar la comezon, para, ò en cosquillas, que causan risa: o en postilla, y llaga, si es la parte delicada: temo mucho no pare, el rascar la começon del oydo, ò en postillas, y llagas de la fe, ò en risa, y poca estima de los mysterios de ella.

¶ Este es negocio digno de mucha consideracion, porque las traças del Demonio tienen muy altas rayzes: y toman muy de atras la corriente: y por no le auer preuenido los fines, que pretende, con oportunos remedios, que al principio fueran faciles, vemoslos irremediables daños, que han sucedido en Alemania, y Inglaterra: y ouiera alcançado mucha parte a estos Reynos de España, si la diligencia del supremo consejo, y ministros de la sancta inquisicion, no lo vuieran atajado.

¶ Muchos libros, y tratados ay escritos en Romance muy loables, prouechosos, y de edificacion, y consuelo, para las almas dignos de que anden, en las manos de los fieles: como son los libros de exercicios espirituales de Ludouico Blosio, y del padre Fray Luys de Granada, que con tanta consideracion escriuio en Romance, lo que para la edificacion y consuelo de las almas conuenia, pero lo que toco a sermones, no quiso escriuir en Romance, sino en Latin. Y tambien el libro de las vidas de los Sanctos, que llaman Flos Sanctorum, como se cercenen los sermones, que de poco acà se van inxiriendo, que esto es lo que se deue vedar, y atajar en los libros, que de principal intento, òde lado, tratan de sermones, y declarar la sancta escritura, y Euangelios en Romance, para euitar los sobredichos daños.

Y en

¶ Y en caso que los dichos libros se vedẽ:o se mãde que no se impriman mas, ni se trate mas, de escriuir los mysterios del Euangelio en romance, ni en otra lengua vulgar, no sera cosa nueua en la Yglesia: pues (segũ dize Osio Staniſlao) antiguamente se permitio a los Bohemos, Morauos, y Eſlauos ſacerdotes, que en los diuinos oficios vſaſſen de ſu lẽgua natural materna, lo qual les concedio la ſede Apoſtolica por algũ tiẽpo, a inſtãcia de Cyrulo, y Methodio obiſpos, porq̃ por eſte medio los Morauos: y Septẽtrionales, ſe afficionauã mas a recebir la fe: pero ya deſpues de confirmada en ellos la fe, ſe prohibio, que no vſaſſen mas de ſu lengua natural en los diuinos officios, ſino de la Latina. *Oſio Stan.*

¶ Podranſe tambien conſolar con q̃ no ſe vedan los tales libros: porque tengan heregias, y errores, ſino por las ſobredichas razones, para conſeruar mejor el credito y dignidad del Euangelio, eſcritura ſancta y ſus myſterios. Para que no affloxẽ en ſus eſtudios, los buenos ingenios por la facilidad con que ſe pueden apercebir, para la predicacion con los ſermones en romace: para que no ſe reſfrie tanto la deuocion de los fieles de oyr la viua voz de los predicadores, por la qual habla Dios al alma. Para que los predicadores doctos no teman, ni ſe deſganen de predicar, y para que los idiotas no ſean atreuidos a vſurpar el officio que no entienden. Y finalmente para cerrar la puerta al euidente peligro de heregias: y errores, en que podrian dar aſsi por yerros de las impreſsiones: como por el poco ſaber, aſsi de los ignorantes predicadores, como de los oyentes, y lectores de tales libros: que indifferentemẽte ſon officiales, ſaſtres, y çapateros: que querran ſaltar de puntos de aguja, apuntos de Theologia, como ſe vè cada dia entre los hereges, y en eſto corren mayor rieſgo, y peligro las mugeres, que como tienen flaco entdẽimiento, con la lection de los altos myſterios, que no alcançan, facilmente ſe deſuanecen: y preſumen de bachilleras: y ſe

han

hã visto muchas, q̃ imitãdo a la primera muger, hã sido maestras de errores, y heregias. Y como son eficaces en persuadir, y terribles, y porfiadas en salir cõ su intento, hã hecho a sus maridos, y amigos hereges. Como lo aduierte el glorioso S. Hieronymo en la epistola a Estesiphonte, q̃ en el principio de la Yglesia las mugeres fueron inuentoras delas heregias, y el glorioso S. Augustin. aduierte lo mismo, y en este sentido declara las palabras del Psal. 67. Cõgregatio taurorũ in vaccis populorum: vt excludant eos, qui probati sunt argento: q̃ para desquiciar dela fe a los escogidos fieles, se vale, y ayuda la congregacion de los hereges de las mugeres, como se valen los q̃ encierrã los toros, de las vacas, para encerrarlos en el corral de sus heregias: y assi cõ mucha razõ Sant Pablo en la primera a Timoth. pone perpetuo silencio a las mugeres para que no puedan enseñar.

D. Hiero.

D. Aug.

1. ad Tim. 2.

¶ Y si todauia a los piadosos defensores de los dichos sermones de romãce hiziere lastima, q̃ se vedé tãtos libros, llenos de tãtas flores, curiosidad, y dulçura: podrã se cõsolar, con el famoso exẽplo, que tenemos en los Actos de los Apostoles cap. 19. donde muchos de los que auian seguido afficion, a cosas curiosas, traxeron grande copia de libros, en tanta cantidad, que hecho computo de los precios, valian, cinquenta mil denarios: y los quemaron publicamente; delante de todos: no por libros hereticos: sino por fomentadores de la vana curiosidad, de los que los leyan.

Actu. 19.

¶ Estas razones me hãforçado, a escriuir mis sermones en latin, imitando el estilo de los authores antiguos de la Yglesia, y por cõformarme cõ su professiõ de v.m. y hazerle este seruicio: y de parecer de muchos hõbres doctos, quise escriuir esta dedicatoria, como primero prologo en romãce dirigida a v.m. como por tãtos, y tã iustos titulos lo deuo, subjetãdome ami, y a todas mis cosas al mejor parecer de los hõbres doctos. Y a la censura, y correctiõ dela Sãcta madre Iglesia Catholica Romana.

Prolo-

PROLOGVS, Ad Lectorem.

POST exactos circiter quadraginta annos in Euangelico munere: sæpius ab amicis rogatus, vt aliquid lucubrationum mearum in lucem ederem: hactenus distuli, non tam laborem fugiens, quam operis difficultatem veritus. Nemo enim rationis compos promiscuæ multitudinis legentium varia iudicia, censuramque non timeat. Malui tamen omnium ferulæ subiacere, quam Dei optimi, & ecclesiæ sanctæ obsequio deesse: atque tot sapientum amicorum, & eorum maxime qui prædicationis munus laudabiliter exercuerunt, & nunc exercent, precibus non acquiescere. Complures quidem eruditissimi viri nostra hac tempestate de tempore plenius, quam de sanctis conciones conscripserunt. Quare, vt multorum votis satisfaciam, decreui festiuitatibus Domini nostri Iesu Christi, sanctissimæ Dei genitricis, atque sanctorum, laboris nostri primitias offerre. Saluatoris enim nostri gesta mirabiliter ædificant ecclesiã: sanctissimæ vero Dei genitricis, & sanctorum exẽpla summopere nos excitant, atq; ad imitationẽ prouocant: quæ D. August. carbones vastatores merito vocabat. Virgæ sunt illæ populeæ, quas magnus ille Patriarcha Iacob Gen. 30. in canalibus dispositit, vt accedentes oues ad potum, ad earum aspectum varios, & maculosos fœtus conciperent. *Genes. 30.*

¶Et quanquam plures alij conciones de sanctis plenissime, atque eleganter ante me conscripserunt: nihil nocebit de eodem argumento plures conscribere (sicut D. Augusti. docet) tum quia non omnes libri ad omnes regiones perueniunt: tum quia pro varietate temporum, occasionum, & auditorum, varia sanctorum exempla laudantur: & proponuntur: tum quia pro varietate ingeniorum, varietatem oportet esse librorum: sicut enim in lautis conuiuijs obseruari videmus: quod non tantum cibi victui necessarij præparantur, sed pro splẽdore conuiuij, proque gustuum varietate varij cibi conuiuis abundanter proponuntur. Atque eo magis ciborum varietas, non solum grata, sed necessaria est, cum ob stomachi debilitatem appetitus sic prostratus est, vt vix cibus gratus inueniri queat. Sicut ergo in corporalium ciborum delectu, varietatis gustus, debilitatisque stomachi habenda est ratio: similiter in doctrina, (quæ spiritalis cibus est animæ) pro ingeniorum varietate variam rationem, tam doctrinæ, quam dispositionis haberi oportet. Maxime vero misera nostra hac tempestate, cũ tanta ægritudine laborat genus humanum: cum omne caput languidum, & omne cor mærens cum voluntatis stomachus adeo languet, vt vix cibus palato non sano gratus inueniatur.

D. Augusti.

Simile.

Esai. 1.

¶Quibusdam simplicitas doctrinæ, & elocutionis placet: alij subtilitatem, sublimitatemque desiderant, amplificationem, atque elocutionis elegantiam. Quidam paraphrasi, siue postilla Euangelij delectantur, alij discursus, siue tractatus, integrasque conciones de proposito themate exoptant. Cæterum, quia de eadem re conciones integras absque fastidio prosequi: difficile negotium est, à multis quid id est desideratum, a paucis tamen præstitum. Id enim scripturæ sacræ intelligentiam, sacrorum doctorum explicationem, exemplorum, atque similium varium, & multiplicem ornatum requirit: debitamque singulorum dispositio-

nem

nem, concentum, & coaptationem. In qua re aliquantulum laboris à nobis in hac parte impensum est, vt enim varijs lectorum desiderijs satisfaciam, omnibus omnia factus: constitui primo loco concionesintegras de materia initio proposita. Deinde super singula verba Euangelij meditationes, siue fragmenta, quæ ex cibis mensæ superfuerunt, post concionens adieci, ne pereant. Vtinam pro voto ad Dei, & sanctorum omnium gloriam, ecclesiæ ædificationem, & concionatorum obsequium fœliciter cedat.

¶Nolo autem (amice lector) vt verborum splendorem, vel selectorum florum fasciculos aut humanæ eloquentiæ vim à me expectes. Concionatorem nanque Euangelicum dedecent verborum lænocinia, ampullæ & sesquipedalia verba, neque sermo noster persuasibilibus humanæ sapientiæ verbis inniti debeat: vt Paulus nos docet 1. Corinth. 2. Et per Esai. cap. 33. Dominus prædixit, non videbis populum alti sermonis, ita vt non possis intelligere disertudinem linguæeius. Cœlestis enim pater, qui diuina mysteria abscondit à sapientibus, & prudentibus, & reuelat paruulis, per Esai. cap. 48. ait: Ego Dominus Deus docens te vtilia: non subtilia: vt adnotauit D. Hieron. vtilia ergo, atque ad populi ædificationem magis necessaria, stylo facili prosequemur. Neque noua, & nunquam hactenus audita; vel conscripta polliceri ausim. Nil enim dictum, quod non sit dictum prius: nouiter vero dictu, nouo (inquam) modo, distinctione, & dispositione, forsan polliceri liceat. Et quanuis ab alijs dicta, vel scripta sint: si ex puris fontibus deriuentur, opportunisque locis coaptentur, non minus grata esse debent, quam quæ, vt propria prædicantur: sicut araneæ tela, ex proprijs visceribus dispersa, fauorum cellas, quas apes ex floribus hinc inde collectis, compingunt, minime excellit. Neque vasa vitrea ex varia, exquisitaque

1. Cor. 2.
Esai. 33.
Matth. 11.
Esai. 48.
D. Hieron.
Simile.

massa conflata, minus grata sunt, quam fictilia ex luto. Neque minus pretiosa fuere ligna Cedrina, pro structura templi ex Monte Libano allata, quam lapides domestici à Cementarijs Salomonis dolati.

¶Nunc primum tomum concionum de sanctis à festo Beati Andreæ Apostoli vsque ad festum Diui Ioannis Baptistæ in lucem edimus: iam iam edituri (Christo Domino auspice) secundum tomum à festo Apostolorum Petri, & Pauli, vsque in finem: quod si vita comes fuerit, addemus & tertium pro communi sanctorum: atque pro defunctis. De concionibus de tempore, nihil nunc polliceri ausim. Dei optimi voluntati, atque ordinationi omnia submitto. Ætati enim ingraueſcenti multa polliceri non licet.

¶Adijciemus in fine concionum, duos copiosos indices, qui à lectoribus desiderari solent. Prior loca scripturæ sacræ, que à nobis explicantur, continebit. Alter res, & materias potissimas alphabetico ordine dispositas indicabit. Et pro maiori luce: tam res notabiles, quam scripturæ loca, marginibus adiecimus, vt ex marginum cum indice concentu, facili negocio inueniantur.

¶Nullus author adeò exactus est, vt alicubi non labatur. Errare enim humanum est. Quare si quid minus bene à me dictum fuerit, venia, & benigna interpretatione, potius, quam inuida insectatione susci pi deprecor. Multa enim cauillari promptius est, quam imitari. Si quid placuerit, Deo optimo referantur gratiæ, à quo omne datum optimum, & omne donum perfectum descendit. Siquid vero negligentius dictum videbitur, benigno animo, ingenij tenuitati parcat benevolus lector: atque candidum animi mei votum suscipiat. Omnia tandem dicta, & scripta mea Sacrosanctæ Matris

Iacobi. 1.

Eccle-

Ad Lectorem.

Ecclesiæ Catholicæ Romanæ censuræ, & iudicio, vt verus filius, humili obsequio, & ex toto corde subijcio. Vale lector benevole, & in tuis orationibus memor esto mei.

¶¶¶ 2

CONCIONES

IN FESTIVITATIBUS Sanctorum.

Authore Fratre Illefonſo Giron Præſentato ordinis Prædicatorum.

IN FESTO BEATI Andreæ Apoſtoli.

CONCIO PRIMA.

De vocatione Apoſtolorum de mari.

THEMA.

Ambulans Ieſus iuxta mare Galilææ vidit duos fratres; Simonem, qui vocatur Petrus, & Andream fratrem eius mittentes rete in mare. Matth. 4.

EXCELSI athletæ Domini, & fortiſsimi, viriliſq; (vt nomen Græcum ſonat) Andreæ glorioſiſsimũ martyrium, atque triumphum hodie celebramus. Sacrum Euangelium continet cauſam, & originem totius fœlicitatis ipſius, & gloriæ: proceſsit enim ex aſpectu, & vocatione Ieſu Chriſti Domini noſtri.

stri. Hæc est prima spica ex Christi seminatione germinans, quæ hodie in horreum cœleste collecta est. Leuit. 2. præcepit Dominus: si obtuleris primitias frugũ tuarum de spicis adhuc virentibus, torrebis igni: Andreas prima spica, & primitiua est vocatio Domini Saluatoris (vt Ber. ait) hodie in Cruce oblatus est, & non sine igne, imò per duos dies igne diuini amoris, tanquàm rubus ardebat, neq; cõburebatur. Vt illius laudes digne celebremus, hũc ignẽ de cœlo per manũ Seraphim petamus, per Mariam (inquam) Seraphinorũ reginam dicentes. Aue.

Leuit. 2.

Bernar.

1. *Reg.* 2. ¶ Postquã fœlix Anna Samuelis mater, priùs sterilis, lachrymis verò, gemitibus, & precibus fœcunda, filium optatum Samuelem, positum à Deo iuxtà nominis significationem accepit, illumque Domino obtulit, summa cum animi alacritate, cordis exultatione, & Spiritus sancti illustratione mysticum illud cecinit canticum aduentus Christi, & generationis Ecclesiæ mysterijs adeò plenum, vt miretur Augustinus tomo 5. lib. 17. cap. 4. de ciuit. tam profundum spiritum propheticum concessum mulieri. In eo igitur cantico de primordijs ecclesiæ, glorioſisq; fundamẽtis ceci nit dicens. Domini sunt cardines terræ, & pe suit super eos orbẽ. Multũ quidẽ splẽdet diuina sapientia in cõtinuo cœlorũ motu, terræq; stabilitate, & in eo maximè, ꝙ eisdẽ cardinib⁹, siuè duobus polis Arctico, & Antarctico, perpetuꝰ gyrus cœli voluatur, eisdẽq; firmitas terræ stabilita sit. Cæterũ multò ampliùs splẽdet diuina sapiẽtia in ecclesiæ generatione, stabilitate, guberna tione, & veritatis, cũ antiquis figuris, & oraculis mirabili cõcentu. Hãc igitur Ecclesiæ sanctæ generationem, & stabilitatẽ super duos cardines, & veluti cœlestes polos Christus cõstituit, nẽpè super duos Fratres Petrũ, & Andream; sicut & antiquã Synagogam super Mosem, & Aaron. Hi sunt duo poli Ecclesiæ Arcticus, & Antarcticus: sic enim nõ sine mysterio videtur ordinasse diuina

Augusſt.

In Ecclesiæ generatione multum splendet diuina sapientia.

sapien-

sapientia, vt Andreas erectus in Crucem actus sit: Petrus verò inuersis sursum pedibus cruci sit affixus: vt totum orbem Ecclesiæ mutua charitate aspiciant, atque sustineant: & sicut ad cœlestium orbium motum intelligentiæ, idest, Angeli, diuina ordinatione designati sunt, sic ad motum, & regimen temporum Ecclesiæ videntur hi duo Apostoli designati. Vt Petrus regat partem æstiualem anni, Andreas hyemalem: siquidem initium temporis aduentus nobis indicat. Et sicut duo poli dirigunt nauigantes, & itinerantes, similiter hi duo fratres doctrina, & exemplo nos inter fluctus mundi nauigantes dirigunt. Et sicut cœli luminaria creata sunt à Deo, vt diuidant diem à nocte; illuminent terram, & sint in signa, & tempora: sic Petrus, & Andreas dati sunt Ecclesiæ, vt illam illuminent, & sint veluti signa temporum. Duæ quoque illæ stellæ, quæ polum iugiter circumeunt, horam noctis nobis quasi digito monstrant: sic Andreas horam nobis indicat surgendi à somno vt Paulus ait ad Roma. 13. *Genes. 1.*

¶In principio cum Dominus creauit cœlum, & terram, spiritus Domini ferebatur super aquas, siue incubabat super aquas more auis super pullos, quasi confouens ad creaturarum generationem: sic nunc ab aquis voluit Christus fœliciſsima Ecclesiæ inchoare primordia: dum ambulans iuxtà mare Galilææ vocauit primos Apostolos, Petrum, & Andream. Ab aquis cæpit prima mundi naturalis productio: ab aquis incipit noui orbis instauratio. Nam ex aquis vocantur Apostoli, super aquas descendit columba, & in aqua instituitur baptismus sacramentorum ianua. Ambrosius super Lucam cap. 22. mirè laudat elementum aquæ, quod initium fuit totius creaturæ. Postquam Dominus firmamentum luminaribus illustrauit, terram gramine, & plantis ornauit, elementum aquæ noluit esse otiosum: sed iussit reptilia, pisces, & volatilia ex aquis produci. Sic nunc volatilia apostolica ex aquis *Gene. 1.*

Magna vis elemẽti aquæ. *Ambros.*

produxit. Illi enim sunt, qui vt nubes volant, & volucres sunt conuersantes in ramis arboris magnæ, quæ Christus est. Elementum aquæ humano aspersum sanguine mundū lauit: sic aqua baptismi sanguine Christi aspersa mundum abluit. O aqua, quæ sacramentum Christi esse meruisti! quæ Apostolis, imò & Christo nomen dedisti! super te vox patris audita est: super te Spiritus sanctus descendit in specie columbæ. Tu inter tres testes generationis nostræ computaris. Tres enim sunt, qui testimonium dant in terra; spiritus, aqua, & sanguis: spiritus ad vitam, aqua ad lauacrum, & generationem, sanguis ad pretium. Aqua mollis est mater, vitæque naturalis principium, adeò, quòd extra aquam pisces moriuntur: sic aqua baptismi mater est, & vterus Ecclesiæ: idem enim spiritus, qui descendens in vterum Virginis effecit, vt ex ea Filius Dei nasceretur, descendens nunc in aquam elementarem, quæ vterus est Ecclesiæ, efficit, vt ex ea filij iræ renascantur in Filios Dei. Ea nunc ratione ambulat Christus iuxta mare, vt incipiat communicare vitam Ecclesiæ, & filios adoptionis generare, qui multitudinis fidelium primi sint genitores. Christus Dominus verè est Angelus ille fortis descendens de cælo amictus nube, & iris in capite eius: facies eius sicut Sol, &c. & posuit pedem dextrum super mare, sinistrum autem super terram: quia de mari educturus erat primos Apostolos: quasi primarios lapides pro fundamentis Ecclesiæ: ideò posuit pedem dextrum super mare: quia in parte dextra fortitudo, & fælicitas significatur Psalmo 88. Ponam in mari manum eius, & in fluminibus dexteram eius. Per pedem quoque dextrum significatur fælicitas Ecclesiæ in vocatione Apostolorum: qui futuri erant pedes Christi. Sic enim per prophetā dicitur, Ambulabo in eis: & Apocalyp. 10. Pedes eius, tanquā colūnæ ignis. Ipse quoq; est, qui potentia sua cōclusit ostijs mare, (sicut dicitur Iob. 38.) & posuit nubē vestimentū eius, dū hos primos Apostolos vocat

Rupertus lib. 3. de operibus Spiritus sancti.

Apoca. 10. Christus Angelus est descēdens de cælo, qui pedē dextrum posuit super mare.

Leuit. 26. Apoc. 10. Iob. 38.

mare

mare ſpatioſum mundi oſtijs incipit concludere: Petro enim dedit claues regni, & Eccleſiæ. Dumque Apoſtolorum doctrina cæleſti mundum exornauit, nubes poſuit veſtimentum eius, de quibus dicitur. Qui ſunt iſti, qui vt nubes volant? Eſa. 60.

¶ Olim Moſem ex aquis eductum conſtituit Dominus ducem, & principem populi ſui. Nunc Petrum, & Andream ex aquis vocat ad Apoſtolatum. Ioſue ex medio Iordanis alueo duodecim lapides elegit, ſuper quos figerent tentoria in teſtimonium miraculoſi tranſitus, in monimentum æternum filijs Iſrael. Sic Chriſtus verus Ioſue fixurus tentoria Eccleſiæ, & excelſum illud ædificium Hieruſalem cœleſtis inſtauraturus (cuius fundamenta, murum, & portas vidit Ioannes omni lapide pretioſo ornata Apoc. 21.) incipit ex aquis duodecim lapides apoſtolicos eligere. Hæc ſunt fundamenta Saphirina promiſſa per Eſaiam 54. Andreas vocatione primarius lapis eſt: quia primus ſecutus eſt Chriſtum, & ille denunciauit Petro fratri dilecto: inuenimus Meſsiam: Et adduxit Simonem fratrem ad Ieſum, quem intuitus Ieſus, dixit: Tu vocaberis Cephas: quod interpretatur Petrus. Primus lapis, atque fundamentum cœleſtis Hieruſalem Iaſpis eſt, quod Andreæ nomini conuenit, Andreas enim virilis, & fortis interpretatur. Congruit & firmitati, atque conſtantiæ in fidei confeſſione, pro qua ſanguinem fudit, quem maculæ ſanguinolentæ Iaſpidis explicant. Solet lapis primarius benedici, & vngi, ſicut Iacob Erexit lapidem in titulum, & fudit oleum deſuper. Andreas lapis eſt vnctus, Spiritus ſancti vnctionibus benedictus, imò præuentus in benedictionibus dulcedinis. Impletum in eo videtur illud Zachariæ 4. educet lapidem primarium, & exæquabit gratiam gratiæ eius; non tantum propter poteſtatem illi à Chriſto, ſicut & cæteris Apoſtolis traditam: Sicut miſit me Pater, & ego mitto vos, Ioan. 20.

Exod. 2.

Ioſue. 4.

Eſa. 54.

Apoc. 21.

Andreas Iaſpis.

Gen. 28.

Andreas lapis à Iacob vnctus.

sed quià illi datum est, vt pro Christo in Cruce pateretur, & portaret imaginem Christi, vt verè verba Iob. 23. illi conueniant. Vestigia eius secutus est pes meus; & illud Esther. 6. Homo, quem Rex honorare cupit, sedere debet super equum, qui de sella Regis est. Equus Christi, super quem ascendit dimicaturus contra diabolum, benedicta Crux est. Super eundem equum, idest Crucem, voluit, vt Andreas ascenderet, quasi comes, & coadiutor passionis Christi: & iuxta vocem Pauli, adimplens in carne sua, quæ desunt passionum Christi (non quoad sufficientiam, sed quoad efficaciam, & imitationem) pro corpore eius, quod est Ecclesiæ. Ecce quo pacto verum sit, quod exæquatur gratia Andreæ gratiæ Christi; quia Crucifixus conformis factus est imagini filij Dei. Adde, quod nunc Cruci affixus pro Christo pretium salutis suæ â Christo in cruce persolutum, verbi euangelici prædicatione, & simili crucis patibulo lætus, & gratus exoluit.

Esther. 6.

Crux equus est de sella regis Christi.

Colo. 1.

Matth. 17.

Hier. to. 3. cap. 142. ad Damasum.

Mat. 12.

Apoc. 19.

¶Hoc loco se se mihi offert locus. Matt. 17. de statere in ore piscis inuēto, quod Christus voluit pro se, & pro Petro persoluere. Quod Hieronymus de vtroq; testamēto explicuit: quia stater duos habet denarios. Hæc (inquit) sunt æra minuta duo, quæ vidua obtulit, & gladius ex vtraq; parte acutus. Augustinus vero in Psal. 137. in illum versiculū, Dominus retribuet pro me; mysteriū redēptionis nostræ agnoscit. Christus enim primus piscis est de mari ascendens, quia primogenitus est mortuorum, qui velut Ionas die tertiò de mari mortis, & de Abysso inferni surrexit. Ille statērem ore detulit, idest, quatuor Euangelia: stater enim duas habet didragmas, & quatuor dragmas. Hæc ille pro Ecclesiæ salute obtulit, imò & sanguinem suum pro nostra redemptione æterno Patri retribuit, hoc est didragma humanæ, & diuinæ naturæ, quod pro nobis exoluit. Cæterum & beatissimo Andreæ non incommodè adaptare possumus, qui primus piscis fuit â Christo

Augst.

Andreas prim' pis

ex aquis eductus: in cuius ore stater vtriusque testamenti, idest fidei euangelicæ firma confessio inuenta est: & dum per duos dies in cruce pendebat, stater erat in ore eius, quia incessanter prædicabat Christi duplicem naturam, & crucis gloriam, & staterem, atque pretium à Christo pro nobis in statera crucis persolutum, oris confessione, & simili morte gloriosa rependit: & id quidem tam constanti, & læto animo, vt cum Ægæas crucis patibulum minaretur, audito nomine crucis, tanquam amasiæ sibi dilectissimæ exultaret, Ego, inquiẽs, si crucis patibulum expauescerem; crucis gloriam non prædicarem: vbi ad crucem damnatur, non turbatur, non hæret vox faucibus, nec stetêre comæ, non subitò incanescunt capilli (vt scimus aliquando contigisse in nostra Hispania) & alios legimus denunciato mortis supplicio vsum linguæ, alios mentis amisisse. Andreas verò ex abundantia amoris crucis, illius audito nomine, exultat. Bernardus, Verè granum est sinapis, quod vbi teri cæpit, tantum feruorem profert: lapis est, qui tactus ferro ignem emittit, & quò magis teritur, & percutitur, magis scintillat. Sic Andreas quò magis cruci appropinquat, eo magis ignescit. Salue crux pretiosa, quæ in corpore Christi dedicata es, & ex membris eius tanquàm margaritis ornata. O crux diu desideratæ, & iam concupiscenti animo præparata, securus, & gaudens venio ad te, ita vt, & tu exultans suscipias me: Amator tuus semper fui, & desideraui amplecti te. Amor facit ecstasim, & quasi extrà se raptus præ magnitudine amoris Christi, & crucis in verba gaudio plena erumpit: Sicut Iacob videbantur dies pauci præ amoris magnitudine. Et Christus ipse verus Iacob (quanquàm secundum portionem inferiorem timuit crucem; & turbari, contristarique voluit, atque in passione derelinqui, vt in tribulationibus timorem à nobis expelleret, consolationeque repleret) sed secundùm portionẽ superiorẽ adeò bap-

cis, in cuius ore stater inuentus est.

Bernard.

Genes. 29.

tissimum Crucis desiderabat, vt coarctaretur, vsque dum perficeretur: & vsque adeò dilexit Ecclesiam, vt traderet se ipsum pro ea; idque tam feruenti dilectione, vt omnia flagella, spinas, & tormentorum inundationem vocet guttas, & rorem: sic enim ait vocans sponsam. Aperi mihi, quia caput meum plenum est rore, & cincinni mei guttis noctium. Sponsa quoque amorem dilectissimi sponsi penetrans, passionem ipsius fasciculum myrrhæ vocat. Ex Christi amore, & cordis exultatione gaudium illud deriuatum est, quo ibant Apostoli gaudentes à conspectu Concilij: Et impleta est prophetica illa Christi promissio Matth. 5. Beati eritis, cum vos oderint homines, gaudete in illa die, & exultate.

Cant. 5.

Cant. 1.

Matth. 5.

Pro Christo patiēter mori magnum donū, sed cum exultatione mori prodigium.

¶Magnum quidem est mortē pro Christo patienter sustinere: diuinum donum, vt docet Apostolus, Philip. 1. vobis datum est pro Christo non solum, vt in eum credatis, sed etiam vt pro illo patiamini: at verò cum exultatione moti, prodigium est. Tunc vallis Achor, ideſt, tribulationum, fit cubile armentorum: cum armenta *ganado mayor de la Iglesia*, ideſt Apostoli, & martyres in persecutionibus, quasi in cubili, & lectulo florido lætantur: & veluti pisces magni in aqua salsa maris nutriuntur. Tunc datur illis vallis Achor ad aperiendam spem æternæ vitæ. Magna vis suppliciorum, sed maior vis dilectionis: fortis est vt mors dilectio. Aquæ multæ non poterunt extinguere charitatem: Iob. 13. Etsi occiderit me, sperabo in eum: & Paulus, Charitas omnia suffert, & iterum. Sicut abundant passiones Christi in nobis, ita & per Christum abundat consolatio nostra. *A mas trabajo, mas consuelo*, &, vt est in prouerbio, *A mas Moros mas ganancia*. Sap. 13. In paucis vexati, in multis benè disponentur. Iacobi 1. Omne gaudium existimate fratres, cum in tentationes varias incideritis. Quod enim in præsenti momentaneum est, & leue tribulationis no-

Ose. 2.

Cant. 8.

2. *Cor.* 1.

Sap. 13.

2. *Cor.* 4.

ſtræ (vt Paulus ait 2. Cor. 4.) in ſublimitate æternum gloriæ pondus operatur in nobis. Gaudebant quidem Apoſtoli tribulationibus, ſed gaudium Andreæ videtur in hac parte primas tenuiſſe. Nam Crucem ſumma cum lætitia aſpicit, amplectitur, & dulciſsima, atque ſuauiſsima & amatoria verba illi alloquitur, adeò vt præ amoris exceſſu dicat; ſecurus, & gaudens venio ad te, ita vt & tu exultans ſuſcipias me. Quod tu Apoſtole ſanctè gaudens ad Crucem venias, ſupra rationem naturalem eſt, non humanum eſt, ſed diuinum: ſed, quid eſt, quod à Cruce lignea petis, vt exultet? Quomodò exultabit, cui ſenſum natura negauit? Exceſſus eſt amoris, & (vt Bernardus ait) ignis vibrans eſt, non lingua loquens, &, ſi lingua eſt, certè ignea, imo lingua ſeraphica: Carbones ſunt ignis excelſi, vtinam deſolatorij, & exurentes, & conſumentes, quidquid in nobis eſt carnalis affectionis: ſcintillæ ſunt diuini amoris. Glorioſum ſpectaculũ. Pſal. 70. Tanquàm prodigium factus ſum multis. Homo nè eſt, qui loquitur, an Angelus? Phœnix igne amoris ardens, & ex ſeipſo ad nouam vitam renaſcens, an noua aliqua creatura? Homo quidem eſt, ſicut ipſa paſsio teſtatur: ſed ſupra hominem eſt tam noua exultatio, tâm inaudita lætitia: imò videtur Angelus. Ecce iam videmus implętum, quod dixit Chriſtus Nathanaeli. Ioan 1. Videbitis cœlos apertos, & Angelos aſcendentes, & deſcendentes ſupra filium hominis. Ecce Crux Chriſti ſcala eſt Iacob, per quam aſcendunt Angeli. Hic conſiderat Andreas Dominum Ieſum innixum ſcalæ: & hac vehementi conſideratione tàm dulcis illi redditur Crux, vt cum ad voces populi AEgæas vellet ipſum de Cruce deponere, orauerit Dominum, nè id permitteret: & tunc Chriſtus Dominus ad ipſum Angelis comitatus, tantoque lucis ſplendore deſcendit, vt populus non poſſet Apoſtolum aſpicere, donec in manus redemptoris tradidit ſpiritum. Hic eſt glorioſus triũ-

Bernar. ſer. de B. Andrea.

Andreas à Bernardo vocatur Angelus.

Gen. 28. Crux ſcala eſt Iacob.

phus Andreæ, quo Christum ducem secutus est; atque Petrus frater simili mortis patibulo crucem exaltauit: Sed diuina dispensatione factum est, vt Christus caput hominum, & angelorum rectus cruci sit affixus, vt tanquàm caput superiora teneat; Petrus verò; vt fundamentum Ecclesiæ, & vicarius Christi in terris inuersus sit Crucifixus: Andreas verò medium teneat, vt in cruce pendens doceat mundum, & mundana omnia contemnere, & mortem ipsam habere sub pedibus; vt vna manu nos inuitet ad laborum tolerantiam, crucis amorem, & gratiam, alteram verò dexteram extendat ad percipiendam palmam gloriæ.

IN FESTO BEATI Andreæ Apostoli.

CONCIO SECVNDA.

De virtute diuini aspectus.

THEMA.

Ambulans Iesus iuxtà mare Galilææ vidit duos fratres, &c. Matth. 4.

OLIM Moses iuxtà mare Rubrum constitutus, salutis populi sui desiderio flagrãs, & illũ in terram promissionis traducere optãs, cernẽs verò omnẽ viã intercluſam, & Ægyptios infestissimos hostes à tergo insequentes, vehemẽter ad Dominũ clamabat, iussuque ipsius virga mare tangens, vias aperuit, quibus Israeliticus populus sicco pede mare transiuit. Typũ gessit Mo

ses

ſes veri noſtri mediatoris Chriſti Ieſu, qui vniuerſalis ſalutis humanæ ardentiſsimo deſiderio flagrans iuxta mare Galilææ ambulat, virga virtutis ſuæ, & vocationis cor maris tetigit, quatuorque piſcatorum corda aſpectu ſuo attraxit; vt per hos duces, mundique Doctores cœlorum via per peccatum intercluſa aperiri incipiat, & per medias mundi procellas ab hoſtium incurſibus erepti, ad cœleſtis patriæ portum tuta nauigatione perueniamus: impleaturque illud Pſal. In mari via tua, & ſemitæ tuæ in aquis multis. *Pſal. 76.* Inter hos excelſos duces, vnus, iſque primus in Chriſti ſequela fuit Andreas frater Simonis Petri, cuius hodie viam, imò ſemitam anguſtam per crucem, ſed auguſtam, ampliſsimam, & glorioſam per triumphum celebrat Eccleſia. Vt dignè explicemus, ſalutetur virgo Maria.

¶ Inter plura, & ea quidem mirabilia teſtimonia diuinæ omnipotentiæ, ait Iob, Quòd extendit cœlos ſolus, & graditur ſuper fluctus maris: qui facit Arcturum, & Oriona, & Hyadas, & interiora Auſtri, qui facit magna, & incomprehenſibilia, & mirabilia, quorum non eſt numerus. *Iob. 9.* Quo loco Diuus Gregorius: Quid mirum, quòd fecerit hæc, qui fecit omnia? Maius aliud, atque altius ſacramentum nobis Iob inſinuat: nempe ſpiritualem Eccleſiæ fabricam, cœlorum, ideſt, Apoſtolorum extenſionem. Hi ſunt veri cœli, & noui, quos extendit Dominus. Fluctus maris, perſecutiones ſunt Eccleſiæ. Arcturus conſtellatio eſt ſeptem ſtellarum, quæ polum ſemper circundat, vulgò currus dicta, ſeptiformem ſpiritum Eccleſiæ ſignificans, quæ ſemper verſatur, & procellis agitatur, ſed nunquam mergitur; quia portæ inferi non præualebunt aduerſus eam. Orion conſtellatio eſt, quæ in fine autumni, & initio hyemis tempeſtates generat: quæ ſymbolum eſt Apoſtolorum, & martyrum, contra quos tempeſtates exortæ ſunt. Hi ſunt noui cœli Eccle-

Gregorius.

Eccleſia procellis agitatur, ſed nunquã mergitur.

ſiæ,

Psal.18.

siæ, qui doctrina Euangelica enarrarunt gloriam Dei, quorum conuersatio in cœlis semper fuit, & qui cœlestibus influentijs ecclesiam fœcundarunt. Hos cœlos extendit Dominus, dum misit illos in mundum vniuersum prædicare euangelium omni creaturæ. Extendit (inquam) per charitatem (vt Paulus ait) cor meum dilatatur ad vos. Maximè verò cæli extensi sunt Petrus, & Andreas, Petrus Romæ cruci inuersus affixus: Andreas verò apud Patras Achaiæ vrbem, sub Ægæa Præside, à quo postquam apud Scythiam, & Achaiam legationis Apostolicæ munus absoluit, in cruce aspatus est, sicut filum aureum extensus est, & in metaxam redactus: atque indè ad textrinum gloriæ trãslatus: vbi texitur vestis illa regia nuptialis, quam Christus induet; de qua Esaias prædixit: His omnibus velut ornamento vestieris, & circundabis tibi: quasi sponsa, tunc induetur mutatorijs à Zacharia prædictis, cap. 3. Andreas igitur post longam de Christo Domino, & crucis gloria concertationem habitam cum Ægæa, funibus crudeliter super crucem extensus, & eleuatus est, astantibus circiter viginti millibus hominum; & omnibus ad Christi fidem conuersis: pendens autem biduò in cruce, & quasi in florido lectulo recumbens docebat populum, illius furorem contra Ægæam continebat, deprecabaturque ex animo, ne se martyrij palma priuarent: non enim sunt condignæ passiones huius tẽporis ad futuram gloriam: & contendentibus ministris illũ de cruce deponere, brachia stupebant, orabat enim dominum, ne se de cruce deponi permitteret: donec spiritum suum in manus Redemptoris tradidit. Nam lux splendida subitò de cœlo descendens per dimidiam horã Andream circumfulsit, & cũ ipso lumine ascendẽte pariter ascendit spiritus eius. Postmodũ à Maximilla Senatrice sancta corpus Apostoli honorificè est sepultũ. Hunc igitur glorioſum triumphũ Apostoli celebramus, atq; natalitiũ diẽ. Hodiè enim creditur natus,

2. Cor. 6.

Oro tirado. Madexa.

Esai. 46.

Andreæ in martyrio constantia.

non

nō quià hodie materno eſt effuſus ex vtero (vt ait Chryſologus) ſed conceptu fidei, martyrij partu cœleſtem noſcitur generatus ad vitam. Celebratur dies, non quo materna cunabula ſuſcepere vagientem, ſed quo ſuperna tabernacula ſuſcepere triumphantem. Non quo lac petit à terrena matre, ſed quo ſanguinem fudit pro cœleſti patre: non quo humanis brachijs eſt exceptus, pannis inuolutus, & in cunabulis reclinatus: ſed quo ex brachijs Crucis ad Chriſti brachia eſt glorioſè translatus. Hic eſt glorioſus dies, quo (velut armiger fortis Ionatham olim manibus reptans eſt inſecutus) Andreas Chriſtum ducem amoris igne æſtuans, & anhelans per ſcalam Crucis inſequitur. Sed vnde tantum gloriæ acceſsit Andreæ? Euangeliſta Matthæus duplicem cauſam explicat, ex parte auxilij diuini, & gratiæ præuenientis, ſcilicet, quia ambulans Ieſus iuxtà mare Galilææ vidit illum, & vocauit. Altera cauſa fuit ex parte Apoſtoli, quia gratia Chriſti in eo vacua non fuit, ſed continuo relictis retibus, ſecutus eſt Chriſtum, & ambulauit dignè vocatione ſua. De prima illa cauſa aſpectus Chriſti hodiè dicamus, dicturi aliàs de vocatione, & ſequela.

Chryſolog.

1. Reg. 14.

¶Ambulans iuxta mare vidit, quaſi negotium ſalutis humanæ ordinans, & cogitans cogitationes pacis, vidit duos fratres. O fæliciſsimam ſortem duorum fratrum, quos vidit Dominus. Quòd ſi curioſus quærat, cur potius vidit hos fratres? in illo verbo: ſecus mare, reſpondiſſe videtur Euangeliſta, quia iudicia Dei Abyſſus multa. Eccleſiaſt. 24. Conſiliū illius in abyſſo magna. Et Pſal. 91. nimis profundæ factæ ſunt cogitationes tuæ. Itaque nō eſt volentis, neque currentis, ſed miſerentis eſt Dei, vt Paul. ait. Ro. 9. Meritò Bernard. ſerm. 3. Petri, & Pauli de Apoſtolis explicat illud Eccleſiaſt. 44. Hi ſunt viri miſericordiæ, quorum iuſtitiæ obliuionem nō acceperunt, quia miſericorditer ad apoſtolicam dignitatē vocati, vidit enim

Iudicia Dei abyſſus multa.

Bernar. Eccle. 44.

illos

illos Dominus piscationi attendētes: nihil minus, quā Christum, & suam vocationē cogitantes vt magis splēdeat diuina misericordia. Sic vocauit Matthęum ad Teloneum sedentem, Samaritanam ad hauriendam aquā venientem; & Saulum Ecclesiam persequentem. Hoc est opus diuinæ misericordiæ. *Labor digna de Dios.*

Psal. 112. Quis sicut Dominus Deus noster, &c. Suscitans à terra inopem, &c. Quamquàm fratres isti fœlicissimi nihil minus sperabant, sed eorum salutem Christus, & per illos salutem ecclesiæ disponebat. Recte in Psalm. Dominus solicitus est mei, & Cantic. 5. ait sponsa. *Cant.* 5. Ego dormio, & cor meum vigilat; id est, sponsus, quē ego ex corde diligo, vigilat, dum ego dormio. Vnde subdit, vox dilecti pulsantis: aperi mihi, ecce enim stat ad ostium, & pulsat.

3. *Reg.* 18. *Esai.* 60. Petrus & Andreas nubes ascendētes de mari. ¶ Elias vidit nubeculam paruam, quasi vestigium hominis ascendentem de mari, & facta est pluuia grandis: sic Christus in istis fratribus videt nubes ascendentes de mari. Qui sunt isti, qui, vt nubes volant? In his fœcunditas ecclesiæ, & pluuiæ, id est, doctrinæ abundantia præuisa, & promissa est. In mari videt mundi pericula; peccatorum vndas, persecutionum procellas. Ex ipsis maris vndis vult sapientissimus Dominus præparare medelam, & antidotum: sicut ex vipera fit antidotum theriacæ. Vidit igitur, non tàm corporeo, quàm diuino intuitu, à quo omne bonum. Zacha. 9. Dominus est oculus hominis, id est, à Domini oculis procedit omne bonum hominis. Vidit Deus cuncta, quæ fecerat, & erant valde bona. Respexit ad Abel, & ad munera eius, ideò fuere grata. Agar ex diuino intuitu agnoscens sibi datū filium Ismael, gratias agens dixit. Tu Deus qui vidisti me. Dixit enim: hic vidi posteriora videntis me; semper enim diuinus aspectus relinquit vestigia virtutis suæ. Libertas Israeliticiperuli ex Ægyptiaca seruitute inde processit. Exod. 3. Videns vidi afflictionem populi mei. Et in Psa. 103.

Simile. Zachar. 9. Ex aspectu diuino procedit omne bonum hominis.

de effi-

de efficacia diuini aspectus dicitur. Qui respicit terram, & facit eam tremere. Iob, omne pretiosum vidit oculus eius: quia cognoscit fore pretiosum; & quia visu suo pretiosum efficit. Sicut aurifex inter rudes lapillos gemmas pretiosas dignoscit: & sicut ij, qui acumine oculorum intra aquas gemmas vident, (quos vulgus vocat Buzanos) Profunda fluuiorū scrutatus est oculus Domini, & abscondita produxit in lucem. Abscondita, id est, abiecta, & humilia, iuxta illud Psalmi 137. Excelsus Dominus, & humilia respicit. Ex diuino intuitu oritur omne bonum nostrum, adeò, quòd quāquā beatitudo nostra sita est in visione nostra actiua, qua Deum videmus, iuxta illud Ioan. 17. Hæc est vita æterna, vt cognoscant, &c. Cæterum hæc procedit ex visione Dei, qua nos videt per diuinam prædestinationem; & electionem Rom. 8. Nam quos prædestinauit, hos & vocauit, & quos vocauit, hos & iustificauit, quos autem iustificauit, illos & glorificauit. Id quod eleganter dixit Paulus, Quos prædestinauit conformes fieri imagini filij sui. Et 2. Corint. 3. Nos ipsi in eandē imaginē transformamur à claritate in claritatē. In beatitudine siquidē anima fit imago, & speculū viuū Dei, in quo splendet Deus ipse. Speculū verò non reddit imaginem alicuius, nisi quandiu ipse prototypus, qui in speculo repræsentatur, speculum intuetur. Finge speculum rationis capax, quantum optaret, vt pulcherrimus homo illud semper intueretur, quia per illius intuitum actuatur perfectio speculi. O anima creata, vt sis viuū speculum Dei; quomodò pateris, vt vel per momentū Dominus auertat oculos suos à te? O infœlix anima peccatrix, quomodo diuinū aspectū à te fugas, à quo pēdet tuum esse, & vita tua? Neq; enim ille te respiciet amico, & grato aspectu, nisi quandiu tu ipsum intueberis. Vnde Regius Propheta sicait, Psa. 26. Faciē tuam Domine requirā, & Psa. 87. Ne auertas faciē tuam à me: quasi dicat; Ne mihi deneges lumē, quo te cognoscam.

Iob. 28.

Simile.

Iob. 28.

2. Cor. 3.

Simile.

Psal. 26.

Sicut

Sicut iterum petebat. Illuminet vultū suum super nos, & misereatur nostri, vt cognoscamus, &c. Ex auersione verò procedit omne malum, Psa. 103. Auertente autem te faciem, turbabuntur. Quare Psal. 34. ex animo petit, Domine quando respicies, restitue animam meam mihi, quia quandiu Deus non intuetur animam, est aliena ta extra se: per diuinum verò aspectum redit ad se; & sibi ipsi restituitur, & ex morte reuocatur ad vitam; sicut Ezech. 16. dicitur. Transiens per te, vidi te, & dixi tibi viue. Statim vt Dominus respexit Petrum; recordatus est Petrus, & fleuit amare. Oculi Domini lachrymas pœnitentiæ, & vitæ excutiunt.

Psal. 103. *Psalm.* 34. Ex aspectu diuino anima sibi ipsi restituitur. *Ezech.* 16.

¶Hoc est mysterium, quo Iacob Genes. 49. pulchritudinem oculorum Christi prædixit maiorem vino. quia, sicut vinum inebriat, aspectus Domini extra se rapit, & commutat in viros alteros. Basiliscus aspectu interficit, oculi Christi viuificant. Placuit Domino ob sequium Regis Salomonis in consummatione fabricæ templi, & dixit illi. Sanctificaui domum hanc, quā ædificasti mihi, vt ponerem nomen meum ibi vsque in sempiternum, & erunt oculi mei, & cor meum ibi cunctis diebus. Vbi enim respiciunt diuini oculi, semper adest ipsius protectio, & exauditio. Psal. 33. Oculi Domini super iustos, & aures eius in preces eorū. Vnde tātū bonū, & tàm ineffabilis dignitas sacræ Virgini aduenit? ipsamet cōfitetur in Cātico. Quia respexit humilitatē ancillæ suæ: Ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes. Ioan. 1. Vidit Iesus Nathanael veniē tem ad se; & dixit, ecce verè Israelita, &c. & quærenti Nathanaeli: vnde me nosti? respondit Christus: cum esses sub ficu, vidi te; ex intuitu Christi adeò illustrata est mens eius, vt statim confessus fuerit: Tu es filius Dei. Andreæ quoque fœlicitas ex Christi intuitu initiū habuit. Et quid mirū? Nā si sol aspectu suo, nō tantùm intra terræ venas minas auri, & argē i producit, sed etiam intra profundum maris coralium, vniones, margaritas,

Genes. 49.

Aspectus Christi viuificat. 3. *Reg.* 9.

Psal. 33.

Simile.

& gem-

& gemmas intrà conchas gignit, & apud Indiam orientalem hæc omnia, & pretiosa aromata, & vnguenta gignuntur, quia Sol oriens benigno aspectu suo eam regionem respicit, fouet, & fœcundat: quantò potiora germina producet sol diuinus Christus benigno aspectu suo, qui ipsi soli naturali lucem, splendorem, & omnem virtutē contulit? Nam, (vt habetur Eccl. 23.) oculi Domini multò lucidiores sunt super solem, circunspicientes omnem viam hominum, & profundum Abyssi, & hominum corda intuētes Eccl. 11. Oculus Domini respexit abundātem paupertate, & exaltauit caput eius. Et subdit, facile est in oculis Domini subitò honestare pauperem. In terreno illo Paradiso, qui ad Orientem situm habet, & primo solis aspectu fruitur, plantauit Dominus lignum vitæ, mirabilem arborum varietatē, & pulchritudinem, fructuum suauitatem, fontium amœnitatē, & totius desiderij naturalis plenitudinem, vt meritò paradisus voluptatis dictus sit. Sic vtique Andream Apostolum Indiam orientalem; & paradysum Domini dicere possumus ad Orientem plantatum, & ad primum aspectum veri solis Christi vocatum. Inde tam mirabilis odor, & virtutum fragrantia, vt verè illi dicamus: emissiones tuæ paradisus. Quid enim fides, spes, & maximè feruentissima charitas Christi, patientia, mansuetudo, tantus, tamque feruens crucis amor, nisi paradisi fragrantia? Et nequid nostro paradiso deesset, voluit Dominus in eo plantari lignum vitæ, crucem (inquam) quę (vt Bernard. ait sermone de Beato Andrea) verè est lignum vitæ apprehēdentibus eam. Lignum vitæ est afferens fructus duodecim per singulos menses, imò per singulos dies, & horas, arbor est fructifera, & salutifera: semper enim lignum crucis vitam germinat, fructificat, iucunditatem, & oleum lætitiæ stillat, balsamum sudat, spiritualium charismatum, quia odoriferos clauos in radicibus habet. Adeò dulce, & suaue lignum, quòd mortis amaritudinem in dulcedinem conuertit. Sicut in

Andreas India est orientalis, & paradisus Domini. *Cant. 4.*

Bernar.

Apoc. 22.

Exod. 15. typo Dominus ostendit Mosi in ligno, quo aquæ amaræ in dulcedinem versæ sunt, sub illius vmbra; quem desideranit, sedit Andreas, & fructum dulcissimum suo gutturi inuenit. Sedeamus & nos, saltem meditatione, & deuotione, & petamus, vt nos intueatur, & respiciat, & nos quoq; illū intueamur, & inuenicmus mirā dulcedinē gratiæ, quæ est prælibatio dulcedinis gloriæ, &c.

IN FESTO BEATI Andreæ Apostoli.

CONCIO TERTIA.

De vocatione Christi.

THEMA.

Venite post me. Matth. 4.

VERBA sunt Seruatoris nostri, quibus vocauit ex mari Petrū, & Andreā fratres, tāq; potēti, & efficaci vocatione, q̄ continuò relictis retibus secuti sunt eū. Fuit siquidem vox Domini in virtute: Traxit illos cœlestis pater in magnificētia. Nemo enim potest venire ad me, nisi cœlestis pater, qui misit me, traxerit eum Ioan. 6. Filius vocauit, & spiritus ipsius bonus deduxit in terram rectam. Petamus & nos, vt qui nos vocauit ad fidem, vocet ad suam sequelam, & gratiam: sic enim orat Paulus: oramus semper pro vobis, vt dignetur vos vocatione sua Deus. Id, quod Angelicus Doctor Explicat, vt faciat vos in mūdo dignè conuersari: sicut ad Eph. 4. scribens dixit: vt digne ambuletis vocatione, qua vocati estis. Vt igitur vocationem nostram certam faciamus, & glorioſissimi Apostoli Andreæ ductum se-

S. Thom.

qua-

quamur, qui vsque ad crucem ambulauit dignè vocatio ne sua, cœlestis numinis auxilium per virginem Deipa ram poscamus, dicentes: Aue Maria.

¶ Singulari quadam prouidentia in veteri lege, nõ se mel, sed sæpiùs præcepit Dominus per Mosem populo suo, vt cũ primum promissæ terræ possessionẽ apprehẽderẽt, omnium frugum, & fructuum terræ sibi primitias offerrẽt: oblatio enim primitiarũ erat gratiarũ actio, & quasi professio percepti beneficij in liberatione ab Ægyptiaca seruitute; ab hostiũ periculis, & traditione illius fæliciſsimę terrę promissæ. Quare Deut. 26. sic ait Dñs. Cũ intraueris terrã, quã Dominus Deus daturus est tibi possidẽdam, & obtinueris eã, atq; habitaueris in ea, tolles de cũctis frugibus tuis primitias, ponesq; in cartallo, pergesq; ad locum, quẽ Dominus Deus tuus elegerit, vt ibi inuocetur nomen eius: accedesq; ad sacerdotẽ, qui fuerit in diebus illis, & dices ad eũ: Profitcor hodie coram Dño Deo tuo, quod ingressus sum in terrã, pro qua iurauit patribus nostris, vt daret eã nobis. Solẽnitas quidẽ Apostolorũ omniũ oblatio est primitiarũ ecclesię Christi, quæ vera terra promisionis est: & profitemur, quòd per illorum fidẽ, & prædicationẽ, ingressi sumus in ecclesiã: Apostoli enim primitiæ sunt ecclesiæ, & vocationis Christi, vt docet Paul. 2. Thes. 2. Nos debemus gratias agere Deo semper, quod elegerit nos Deus primitias in salutem. Atq; adeò receperunt primitias spiritus Sancti, sicut iterum Rom. 8. ait. Nos ipsi primitias spiritus habentes. Inter omnes vero Apostolos Andreas primitias vocationis tulit: fuit enim vnus ex duobus, qui audierunt Ioannem dicentem, Ecce agnus Dei: & secutus est agnum. Atque ea fortè consideratione electus est in patronum Societatis agni; quæ vulgo dicitur: *del Tuſon*. Sic igitur fœliciſsimus Andreas mansit illo die cum Iesu: vt habetur Ioan. 1. Et inuenit Simonem fratrem suum, & dixit ei: inuenimus Messiam (quod est interpretatum Christus) illum adeò optatum, de-

Oblatio primitiarũ est gratiarum actio, & professio percepti beneficij.

Apostolorum solẽnia oblatio primitiarũ est.

sideratum cunctis gentibus, & quæsitum inuenimus, vidimus. Andreas igitur vocauit Petrum: id enim proprium est: fidei est enim lumen participatum à summo bono (cui proprium est se se diffundere; & sine inuidia communicare) vt, qui audit, dicat; veni. Cortinæ tabernaculi, sic inter se connexæ erant, vt cortina cortinam traheret. Sic Andreas adduxit Simonem fratrem ad Iesum; & Philippus adduxit Nathanaelem. Verum est, quod Augustinus de consen. Euangel. aduertit, quòd non sic vidit Christus hos duos discipulos, vt ei tunc inseparabiliter adhæserint, sed tantum agnouit eos, & verborum dulcedine, atque cœlorum promisso illexit: Ceuolos. Et quanquàm tunc redierunt ad propria, ambulans iuxtà mare Galilææ iterum vocauit eos, vt habetur hodierno Euangelio. Andreas ergo primitiua vocatio est Saluatoris, (vt Bernar. ait) & dum glorioſum illius triumphum recolimus, victorioſiſsimum regem Christum profitemur; cuius imperium per fortiſsimum ducem dilatatum est. Profitemur quoque, quod per illum cæpimus apprehendere possessionem terræ promissæ, ideſt, Ecclesiæ, perfidem; quam ille prædicauit, & beatitudinis per lumen gloriæ, quod hodierno die illi concessum est. Solemnitas igitur hodierna oblatio primitiarum est: & sicut olim magnus ille somniorum interpres Ioseph per septem spicas plenas, atque pulcherrimas in culmo vno septem annos ingentis vbertatis futuros coniecit: Sic ex hac prima plena, atque pulcherrima spica, quæ in culmo apostolico hodie ascendere cæpit, cui altera spica Simonis fratris in eodem culmo pululans adiuncta est: moxque aliæ duæ spicæ Iacobi, & Ioannis accesserunt: magnæ vberratis futuræ indicium suscepit Ecclesia. Ex hoc namque veluti primo Ecclesiæ seminario (iuxtà regis sancti vaticinium) cæperunt cãpi vbertate repleri, speciosa deserti pinguescere; & valles abundare frumento. Ex tunc vidit sponsus vterum Ecclesiæ iam fæcũdari iuxtà illud Cant. 7. Vẽter tuus aceruus

Apoc. 22.
Exod. 26.
August.
Bernard.
Genes. 41.
Andreas spica plena futurę vbertatis præsagiũ.
Psal. 44.
Cant. 7.

tritici

tritici vallatus lilijs. Sicut initio vocationis Samaritanorum, qui fuerunt primitiæ gentilismi: dixit Christus discipulis Ioã. 4. Leuate oculos vestros, & videte regiones, quia albæ sunt ad messem. Hi sunt primi fructus terræ promissionis, & primogeniti Christi.

¶ Venite post me. In multis quidem semper splendet diuinus amor in humanum genus, sed diuina vocatio magnæ dilectionis fuit semper apertum indicium. Id, quod olim per Prophetas suos sæpiùs exhibuit, vt per Hieremiam Dominus frequenter repetit cap. 7. 11. 25. 29. 35. Loquutus sum ad vos mane consurgens, & loquens, & non audistis me. Studiũ hoc diuinum in vocãdis hominibus Dominus satis explicuit in parabola patris familias, qui exijt primo mane cõducere operarios in vineam suam, & similiter hora tertia, 6. 9. & 11. Angelicus Doctor in illud ad Rom. 8. Quos prædestinauit, hos & vocauit. Primum, in quo incipit impleri diuina prædestinatio, est vocatio hominis: hic est primus effectus diuinę prædestinationis, qui ex Dei gratia, & misericordia procedit; omneque meritum, & opera nostra præcedit (vt docet Paul. ad Rom. 9.) Non ex operibus sed ex vocante dictum est. Id, quod inferius probat ex illo Ose. 2. Vocabo non plebem meam, plebem meam. De qua re in multis locis eleganter differit August. to. 4. lib. 83. quæst. & q. 2. ad Simplicianum. Duplex autem est diuina vocatio, quædam interior, quæ (vt S. Thomas ait) nihil aliud est, quam mentis instinctus, quo cor hominis mouetur à Deo ad assentiendum his, quæ sunt fidei, vel virtutis. Esai. 41. Quis suscitauit ab Oriente iustum, & vocauit eum, vt sequeretur se? Et hęc vocatio est omnino necessaria; quia cor nostrum non se conuerteret ad Deum, nisi Deus ipse nos ad se traheret. Ioan. 6. Nemo potest venire ad me, nisi pater meus, qui misit me, traxerit eũ. Thren. 5. Cõuerte nos Domine ad te, & conuertemur. Et hæc vocatio est efficax in prædestinatis. Ioan. 6. Omnis, qui audiuit à patre, & didicit, venit ad

Diuina vocatio magnę dilectionis indicium

S. Tho. l. 8.

Vocatio primus effectus prędestinationis.

August. S. Thom.

Duplex diuina vocatio, interior, & exterior.

Esai. 41. Ioan. 6.

me. Altera vocatio est exterior, quæ fit ore prophetarū;
Prou. 9. apostolorū, & prædicatorū. Prou. 9. misit ancillas suas, vt vocarent ad arcem. Hæc verò fuit dignitas apostolica; quòd vocati sunt exteriori vocatione ipsius filij Dei, qui simul intus vocauit mirabiliter mouens corda: sic vocauit Petrum; & Andream de mari. Misericordiæ plena vocatio fuit: Aliquos enim vltrò se se offerentes ad sequendum; Christus à se depulit, quià cor fictum, & superbum intuebatur; vt Luc. 9. dicenti, Magister sequar te, &c. respondit Dominus: Vulpes foueas habēt. Vulpino siquidem corde accedebat. Alios se excusantes vocat, vt illum, qui prius volebat sepelire mortuum. Alios intrare compellit: vt Saulum per-
D. August. sequentem: de cœlo vocauit: de qua re Augustinus de verbis Domini serm. 6. Ter igitur vocatus est Andreas; primò cum audiuit Ioannem Baptistam dicētem, Ecce agnus Dei, & secutus est illo die Christum. Secundò vocatus est in mirabili illa captura piscium, Luc. 5. cum dixit Petrus: Exi à me Domine, &c. Tertia vocatio fuit ad mare Galilææ, vt habetur hodierno Euangelio, & ex tunc inseparabiliter Christo adhæsit.

Apostoli vocati à Domino in coadiutores, & testes.

¶ Venite post me. Erat quidem altissimum opus redemptionis nostræ. Hoc solus Christus perfecit: & cætera omnia ad nostram salutem necessaria potuisset quidem se solo perficere, voluit tamen habere socios, & coadiutores vt Paulus ait 1. Cor. 3. Dei adiutores sumus & 2. Cor. 5. Pro Christo legatione fungimur. Id autem sic disposuit Dominus: primò, vt ordo gratiæ responderet ordini naturæ: sicut per solē illuminat terrā, per cœlum viuificat: per Angelos superiores illuminat inferiores. Secundò voluit in mundo habere testes cōtra incredulos indie iudicij. Actu. 1. Eritis mihi testes, &c. Et cap. 2. nos omnes testes sumus, &c. Et c. 10. Dedit eū manifestū fieri nō omni populo, sed testibus præordinatis à Deo. Tertiò, vt verus Magister humilitatis, & modestiæ, quanquā nō indigebat humano auxilio, quia (vt

Paulus

Paulus ait Hebr.7.) saluare in perpetuũ potest accedentes per semetipsum. Noluit tamẽ sibi soli hominũ salutẽ arrogãter tribuere; sed voluit modeste Apostolos participes eius muneris efficere; & illos honorificare sublimi Euãgelicæ prædicationis ministerio, dicẽs: faciã vos fieri, &c. Sicut reges terræ creãt magnates, Duces, Marchiones, Comites, & eiusmodi titulos; & in re militari eligũt quosdam induces, alios in signiferos, seu vixillarios, & alios inferiores ministros: similiter ait Paul. ad Eph.4. Ipse dedit quosdã quidẽ Apostolos, quosdã autẽ Prophetas, alios verò Euãgelistas, alios autẽ pastores, & Doctores. Apostolos primo loco cõstituit Lu.6. Elegit ex ipsis, quos & Apostolos nominauit. Hi fuerũt primi in omnibus donis Chri: habuerũt enim plenitudinẽ gratiæ, & sapiẽtiæ, quantũ ad reuelationẽ diuinorũ mysteriorũ: Luc. vlt. Aperuit illis sensum; vt intelligerẽt, &c. Matth.4. & Luc.8. Vobis datũ est nosse mysteriũ regni Dei, &c. & Ioan.15. Omnia, quæ audiui à Patre meo, nota feci vobis. Habuerũt copiã eloquentiæ ad annunciandũ Euangeliũ cunctis gẽtibus. Luc.21. Dabo vobis os, & sapientiã, cui nõ poterunt resistere, & contradicere omnes aduersarij vestri. Marci. vlt. Euntes in mũdum vniuersum prædicate Euãgeliũ. Habuerũt tertiò prærogatiuã authoritatis, & potẽtiæ quãtũ ad curã dominici gregis. Ioan. vlt. Pasce oues meas. 2. Cor. 10. de potestate nostra, quã dedit nobis Deus in ædificationẽ, nõ in destructionẽ vestram. Hæc tria Apostolorũ munera, & priuilegia diuisit, & dispersit alijs ministris. Nã primũ id est, reuelationẽ diuinorũ mysteriorũ cõmisit Prophetis, & prædicatoribus. Secũdũ Euãgelistis. Tertiũ Pastoribus. Apostolis verò omnia cõmisit ad creandos cœlos nouos; & terrã nouã; illos voluit esse mũdi instauratores; Saluatores, mũdi lumina, Ecclesiæ principes, & tãdẽ in regeneratione sæcli iudices. Sic enim illis ait Christus Mat.19. in regeneratione, cũ sederit filius hominis in sede maiestatis, sedebitis & vos super sedes iudicãtes, &c.

Simil.

Tria dona Apostolis concessa sapiẽtiæ eloquentiæ, & potestatis.

& iuxta dignitatem ministerij nomina dignissima illis communicauit, dum vocauit sal terræ, lucē mundi, &c. Vocauit igitur ad se Petrum, & Andream fratres. Venite post me.

Chrysost.

¶ Chrysostomus in hunc locum eleganter ait: Super charitatē fraternitatis Ecclesiæ posuit fundamenta, vt ex radicibus charitatis, quasi humor ascendat ad ramos, & super naturalem charitatem fratrum; quia firmior charitas: frater, qui adiuuatur â fratre, quasi ciuitas firma, Prouer. 18. non satis est fraternitas carnis, & sanguinis: Nam Abel, & Chain fratres erant, & similiter Iacob, & Esau, sed Iacob dilectus, Esau odio habitus. Sed fraternitas spiritualis, & vnio in eodem spiritu est, quæ placet Deo: sicut gloriosi fratres Machabæi; & Ioānes, & Paulus, quos eadē fides, & passio verè fecit esse germanos. Hæc est fraternitas per regium vatem laudata, cum ait; Psal. 131. Ecce quàm bonum, & quam iucundum habitare fratres in vnum: & Eccle. 25. In tribus beneplacitū est Deo concordia fratrum. Charitas enim vinculū est perfectionis, Colos. 3. ꝙ animos vincit, & vnit. Pro hac animorum fraternitate orauit Christus ad patrem Ioan. 18. Oro pater, vt sint vnum. Et adeò illam diligit, quòd Matth. 18. promisit, vbi duo, vel tres congregati fuerint in nomine meo, in medio eorum sum, & id opere compleuit Luc. 24. Cū ibant duo discipuli in castellū Emaū ta, & appropinquans Iesus ibat cum illis. Erant ergo Petrus, & Andreas fratres, non tantum carnis; sed arctiori vinculo cordis, & spiritus eidem ministerio piscationis incumbentes: odit enim Dominus desides, & otiosos. Placuerūt vtiq; diuinis oculis duo fratres mutuò se se iuuantes, Simon, ideſt, obediēs, & Andreas, ideſt, virilis: quia patiētia, & fortitudo, obediētia, & mutua charitas fundamenta sunt Ecclesiæ, Psal. 91. Bene patientes erūt, vt annuncient. Sicut in arte militari obedientia, & patientia maximè necessaria sunt, sic ad spiritualem militiā his virtutibus præstantes duces elegit Christus, Petrum

Vera fraternitas in eodem spiritu Deo grata.

Simile.

trum obedientē,& Andream fortem,& virilē. Sic olim initium naſcentis Synagogæ (quæ typus erat Eccleſiæ) ſuper duos fratres Moſen, & Aaron Dominus conſtituit. Nunc autē,quoniam abundantior eſt gratia noui teſtamenti, ſuper duas fraternitates inchoare voluit Chriſtus Dominus ædificiū naſcentis Eccleſiæ: nempè ſuper Petrū,& Andreā,Iacobū,& Ioannē,fratres. Hæc eſt quadriga robuſtiſsima,& fortiſsima,quam vidit Zacharias c.6.vt explicat. D.Hieron. Iſti fuere habitatione ciues,dilectione concordes,artificio pares, fraternitatis pietate coniuncti. Simul vocati ſunt, ne tot bonis coniunctos diſsimilis vocatio ſepararet: & vt hæc ciuitas Eccleſiæ, quam vidit Ioannes de cœlo deſcendere, imitetur illam cœleſtem,de qua dicit: Ciuitas in quadro poſita eſt.

Zachar. 6. D. Hiero.

¶Sed & nos omnes vocat Chriſtus, quia vult omnes homines ſaluos fieri. 1. Timo. 2. non excludit peccatores,imò non venit vocare iuſtos,ſed peccatores,Matth. 9.& Luc. 15. Hic peccatores recipit: id quod Dominus confirmat inductis parabolis ouis perditæ, dragmæ, & filij prodigi. Publicanum vocauit ex Teloneo, latronē de cruce,Saulum de cœlo: &mille modis vocat,tam interna,quam externa vocatione: Nunc per largitionem beneficiorum,nunc per plagarum inflictionem: nunc à mille periculis euocans,nunc morbis,& varijs flagellis excitās. Hoc eſt,quod ait. Prouer. 1. vocaui,& renuiſtis, extendi manum meam,& non fuit,qui aſpiceret, deſpexiſtis omne conſilium meū, & increpationes meas neglexiſtis: ego quoque in interitu veſtro ridebo. Sicut enim tumultus impedit auditum, ne audiamus vocantem,ſic varij affectus cordis impediunt auditum mentis. Vnde per Eſaiam cap. 44. vocat Dominus. Redite præuaricatores ad cor. Hoc eſt illud, audite audientes me, comedite bonum,&c. geminatio auditus emphaſim habet: ideſt,vt bonum guſtare,& comedere poſsitis,vtram que aurem cordis,& corporis mihi præbete.

Omnes ad ſe vocat Chriſtus.

Prouer. 1.

Duplex vocatio Christi, ad se, & post se.

¶Deinde dupliciter vocat Dominus, quosdam enim vocat ad se; alios verò vocat, vt veniant post se. Prior quidem vocatio latius extenditur, vocat enim Christus Dominus omnes ad se, vt finem vltimum, & cētrum, in quo quiescamus. *Augusti.* Fecisti nos Domine ad te: sic vocat per *Esa.* 55. omnes sitiētes venite ad aquas: omnes inuitat, quia diues est in omnes, qui inuocant illum Ro. 10. Et quanquam ad aquas inuitat, vinum, & lac gratis exhibet. Similiter Christus Dominus ad se vocat Matt. 11. venite ad me omnes, qui laboratis, & onerati estis, & ego reficiam vos. Refectionem, & quietem offert. Inuenietis requiē animabus vestris. Oportet vocationi Domini cōtinuo respondere. Sicut Samuel 1. Reg. 3. loquere Domine, quia audit seruus tuus. Et Elisæus vocatus ab Elia statim sequutus est 3. Reg. 19. Venire oportet non corporis gressibus, sed spiritus, iuxtà illud Psal. 83. ibunt de virtute in virtutē. Oportet pergere viam trium dierum per fidem: spem, & charitatem: Per cognitionem Dei, & sui, per spem futurorum bonorum; per dilectionem Dei, & proximi. Oportet tandem ambulare digne vocatione, qua vocati sumus: Ephes. 1. Sed quia pauci sunt, qui sic satisfaciāt vocationi suæ, dixit Dominus. Matth. 22. Multi sunt vocati, pauci verò electi.

¶Electos verò, & maxime Apostolos vocat Christus secundo modo ad altiorē sequelā, & perfectionis statū: ijs dicit, venite post me, quasi dicat, vos ad arduā viā vocō: nā si quis vult post me venire, abneget semetipsum, & tollat crucē suam, & sequatur me. *Luc. 9.* Hæc est Euāgelica perfectio, quā Andreas secutus est. Sed & nobis omnibus Christus ducē se se exhibet. Quare ait, Ioan. 14. Ego sum via veritas, & vita: ego sum mediū, & dux: via siquidē est difficilis, & mille periculis intercluſa: Psal. 31. In via hac, qua ambulabā, abscōderūt laqueū mihi. Et iterū Psal. 106. viā ciuitatis habitaculi nō inuenerūt. Iob. 28. semitam ignorauit auis: & Christus Dominus admonuit, arcta est via, quæ ducit ad vitā. In tam difficili ergo

via duces prouidere ingens beneficium est. Sic Apostolos, martyres, & Sanctos omnes huius difficilis viæ ductores esse voluit diuina bonitas. Neque sibi ipsi satisfecit, donec vnigenitum suum nobis in ducem itineris dedit: sicut per euãgelicum prophetam promiserat dicẽs. Erunt oculi tui videntes præceptorem tuũ; & aures tuæ audient verbum post tergum monentis: hæc est via, ambulate in ea. Et iterum: ecce testem populis dedi eum ducem, ac præceptorem gentibus. Vnigenitus siquidẽ patris testis fuit oculatus secretorum, quæ sunt in sinu patris, atque adeò idoneus præceptor. Fuit quoq; dux adeò certus, vt à via deuiare nulla ratione posset, quia ipse erat via. Fœlices, qui tanti ducis ductum sequuntur. Beatus vir, qui post aurum non abijt, sed post Christum, cuius comparatione aurum arena est, & lutum. O miseri mortales fugite aurum, fugite Babylonem: sequimini Christum. Fœlices quidem filij Israel, quos Angelus Domini præcedebat, ad ostendendam viam in terram promissam per diem in columna nubis, & per noctem in columna ignis. Arca quoque Domini præcedebat castra, sed hæc in figura gerebantur fœlicitatis ecclesiæ, & fidelium, qui veram arcam, & Angelum magni Consilij Christum sequimur præcedentem, columnæ, & virtutis ecclesiæ firmamentum. O fœliciſsimum Apostolũ Andream, qui Christum viriliter, & fortiter secutus es. Ille te vocauit ad se: Tu fideliter & constanter sequutus crucem tuam patienter: imò gaudenter tulisti. Vestigia Christi secutus est pes tuus, vsque ad crucem: crucis amator, & Crucifixi verus discipulus extitisti: & per illum scalæ crucis innixum ardua, & inaccessa culmina beatitudinis ascendisti, verbo & exemplo viam nobis ostendens, qua Christus vocat electos; & vocabit benedictos patris, vt benedictionem hæreditate possideant: hæc est hæreditas gratiæ, & gloriæ.

Esa. 30.
Esa. 55.

IN

IN EODEM FESTO.

CONCIO QVARTA.

De vocatione piscatorum.

THEMA.

Faciam vos fieri piscatores hominum. Matth. 4.

EVANGELICVS Propheta c. 26. omnia (inquit) opera nostra operatus es nobis Domine Deus noster: omnia enim bona, quæ operamur, à te procedunt: sine te nihil possumus facere. Deus est (ait Paul. Phili. 2.) qui operatur in vobis velle, & perficere. Sicut enim Nauclerus vela nauis expandit, sed flatus vēti impellit nauim: sic voluntas hominis expansa flatibus Spiritus sancti agitur. *Simil.* Et quantò opus est altius, & dignius, sicuti est piscatio hominum, vehementiorem flatum Spiritus sancti requirit: Sic Paulus ait: Abundantius omnibus laboraui, non ego, sed gratia Dei mecum. Hoc auxiliū gratiæ ad munus Apostolicū promittit Christus Dominus Petro, & Andreæ dicēs. Faciā vos fieri piscatores hominū. Et vt idē munus nūc ad Dei, & Apostoli sui gloriā, animarūq; salutē digne exequamur, per Virginem almā flatum Spiritus sancti petamus dicentes: Aue Maria.

¶ Paulus Apostolus sacramentum illud Dominicæ incarnationis æternis tēporibus tacitū, quod secūdū beneplacitū volūtatis suæ reuelauit Deus Sāctis suis, summopere exaltās ad Ephe. 1. proposuit (inquit) in eo in dispēsatione plenitudinis tēporū instaurare omnia in Christo, quæ in cœlis, & quæ in terra sunt. Id, quod Esa. c. 43. prædixerat: Ecce noua facio omnia, & c. 65. Ecce ego creo cœlos nouos, & terram nouam. Et Ioannes Apostolus vidit Apoc. 21. Hanc verò vniuersalem re-

rum omnium instaurationem, & immutationem, per Christum faciendam in specie prædixit Esai. in agris, & plantis cap. 55. ait, Pro saliuncula ascendet abies: & pro vrtica crescet myrtus. Et quia hæc instauratio fieri non poterat absque agrorum cultura, prædixerat capite secundo. Conflabunt gladios suos in vomeres, & lanceas suas in falces: quibus propheticis inuolucris significabatur spiritualis instauratio mundi, & immutatio, conuersio nempe animarum, quæ vomere prædicationis apostolicæ, ex spinis & vrticis peccatorum in pulcherrimas, proceras, fructiferas, & odoriferas arbores erant immutandæ. Per verbum siquidem euangelicum, & munus apostolicum mirabiles fiunt animarum, & morum metamorphoses, & transmutationes: viuus enim est sermo Dei, & efficax (vt Paulus ait Hebræorū 4. vim habet diuinam, & immutat homines in viros alteros. Atque hanc efficaciam Euangelij, & immutationem hominum futuram media prædicatione euangelica, videtur insinuasse Christus Dominus in hac prima Apostolorum vocatione: dum illos ex piscatione piscium, ad piscationem transfert animarū. Tum ex nomine loci: vocat enim iuxtà mare Galilææ. Galilæa enim rota interpretatur: rectè ibi vocantur Apostoli, qui futuri erant rotæ quadrigæ Christi, & Euangelij. Rotæ facile mobiles ad nutum Christi: Rotæ in puncto tangentes terram. Rotæ horologij, & totius ordinis Ecclesiæ. Galilæa quoque ab alijs interpretatur transmigratio. Atque adeò Christus Dominus instauraturus omnia commodissimè in Ciuitate Galilææ Nazareth conceptus: ad mare Galilææ Apostolos vocat, quasi instaurationis, & spiritualis transmigrationis ministros. Tum secundò, quia ait: Faciam vos fieri piscatores hominum, quasi dicat; Nolo tollere officium piscandi, sed materiam immutare. Hæc mutatio dexteræ excelsi. Chrysostom. Non naturam, nec officium mutauit, sed voluntatem emendauit.

Esa. 55.

Esa. 2.

Verbum Dei mirabiliter trā smutat.

Apostoli rotæ quadrigæ Christi.

Chrysost.

¶ Præ-

Prædicationis munus sublime.

¶ Prædicationis munus altissimum; proprium Dei, qui ad hoc venit in mundum, vt piscaretur homines. Sublime munus, & difficile ministerium Christus instituit piscandi, non dignitates, non honores, non humanas laudes, non opes, neque lucra temporalia, sed animas, pro quibus sanguinem fudit. 1. Tim. 3. siquis Episcopatum desiderat, bonum opus desiderat: non opes, non inanem gloriam Zacha. 11. O pastor, & Idolum derelinquēs gregem, &c. Bonus pastor Petrus 1. Pet. 5. Pascite (inquit) gregem Dei, non quasi dominantes in cleris, sed forma facti gregis, &c. Bonus piscator Paulus 2. Cor. 12. Non quæro (ait) vestra, sed vos: & ad Phil. 4. Non quæro datum, sed: requiro fructum. Huius igitur apostolici muneris dignitatem, & excellentiam significauit Christus Dominus in illa geminatione verbi dicens: faciam vos fieri piscatores, &c. Siquidē ad creationem mundi satisfuit verbum: fiat: ad creationem verò hominis, quia dignius erat opus; faciamus: nunc verò, quia ad mundi instaurationem vocat apostolos ait: faciam vos fieri piscatores hominum, quasi dicat, ad excellentiùs munus voco, quàm fuerit mundi creatio: Voco enim ad restaurationem orbis. Verbum quoque est modestia plenum: quanquam enim solus poterat piscatores efficere, sed, quia opus erat per Spiritum sanctum perficiendum, dum illos confirmauit, & quia illos voluit honorificare, & coadiutores habere. Deinde, quia piscatio hæc spiritualis, munus est, quod petit industriam, laborem, exercitium, orationem, doctrinam, ieiunium, vigiliam, patientiam. Psal. 91. benepatientes erunt, vt annuncient. Et quia prædicator tenetur hæc exhibere, sed sine Christo nihil potest, ideò dixit, faciam vos fieri. Inanis est labor & industria nostra, nisi Christi adsit auxilium. Petrus per totam noctem laborans nihil cepit, Luc. 5. donec laxato reti in nomine Christi conclusit magnam piscium multitudinem, Christus enim tollit impedimenta, difficul-

tates.

tates. Esai. 40. Erũt prauа in directa, & aspera in vias planas. Potens est diuina virtus, & gratia: Phili. 4. omnia possum in eo, qui me confortat. Et per Esai. 40. Qui dat lasso virtutẽ, & his, qui non sunt, fortitudinẽ, & robur multiplicat. Deficient pueri, & iuuenes, qui autem sperant in Domino, mutabunt fortitudinem, &c. Faciã fieri, qui non poterat iuuare, iam potest: durus ad remittẽdas iniurias, emollitur, & parcit. Impletur illud Esa. 35. saliet, sicut ceruus claudus: imò volat, sicut auis, quià assumunt pennas sicut Aquilæ. *Esa. 35.*

¶ Cum igitur prædicationis munus adeò sit sublime, & vniuersale, varia sortitur nomina in scriptura Sacra. Aliquãdò enim prædicator dicitur vinitor propter munus resecãdi palmites, & fructus colligẽdi. Ose. 2. dabo ei vinitores eius ex eodẽ loco: sicut & Ecclesia dicitur, vinea Esa. 5. & Mat. 20. & alias sæpe. Pastor, qui Euangelio pascit oues 1. Petri 5. Pascite, qui in vobis est, gregẽ Christi. Arator Ose. 10. Triturator Esa. 41. Seminator Luc. 8. Imò & bos Gregor. in illud 1. Boues arabãt. Vocãtur fontes, sagittæ, fulgura, nubes, fluuij, tuba: sal terræ, & lux mundi Matth. 5. Nũc vocat Christus piscatores: faciam vos fieri piscatores hominum. Euangelica ergo prædicatio piscatio est hominum. Ingẽs Dei beneficium fuit, hanc artem piscandi homines, Apostolos docere, vt diabolicam piscationem excluderent: diabolus enim ab initio piscatorem egit, cùm in paradiso primos parentes cibo pulchri pomi expiscauit: & quanquàm tunc calamo expiscauit: sed indè tàm potens piscator factus est; quod vniuersum genus humanum traxit ad rete suum: iuxta expositionem Hieronymi in illud Abacuc. 1. Totum in hamo subleuauit, traxit illud in sagena sua, & congregauit in rete suum. Et subdit: cibus eius electus. Tùm quia iustos deuorare cupit. Tùm quia iuxta cuiusq; propensionem cibum eligit, & obseruat venam aquæ, quam quisque sequitur, & propinat cibum illi delectabilem. *Acude al corriente de su*

Prædicationis munus varijs nominibus explicatur. *Ose. 2. D. Gregor.*

Hieronym. Abacuc. 1.

pasion.

passion. Diuitijs, delicijs, voluptate illaqueat. Voluptatem escam malorum vocauit Plato, & sic expiscatur: & capto pisci filum piscatorium laxat, & extendit, nè rumpat, donec hamum deuoret. Habet diabolus magnum comitatum discipulorum piscatorum, maiorem multò, quàm habeant omnes artes piscandi in locis maritimis, *Ni xauegas, ni almadrauas.* Nam si omne genus hominum, & illorum negotia attentè consideres, quid aliud in mundo inuenias, nisi piscatores, & negotiatores dignitatum, honorum, & pecuniarum, &c. Longus hic se se nobis campus insinuabat dicendi contra mundi piscatores auaros, qui nunquàm satiantur pecunijs, contra quos clamat tota scriptura Sacra. Sed Sapient. 15. habetur locus elegans: Æstimauerunt lusum esse vitam nostram, & conuersationem vitæ compositam ad lucrum, & oportere vndecumque, etiam ex malo acquirere. Sed de hoc aliâs.

Plato.

Sapien. 15.

¶ Venit igitur filius Dei, vt dissoluat opera diaboli. 1. Ioan. 3. & hamo diuinitatis suæ esca carnis, & humanæ naturæ tecto diabolum expiscauit arundine crucis, & filo pretiosissimi sanguinis. Adhoc accessit nũc ad mare Galilææ, vt incipiat extrahere Leuiathan hamo: Sicut prædixerat Iob, cap. 40. quod Diuus Gregorius lib. 32. cap. 9. eleganter explicuit de Christo, qui pendens in cruce extracto diabolo omnia traxit ad se: vt ipse prædixit Ioan. 12. Ego, si exaltatus fuero à terra omnia traham ad me ipsum. Impletum est Ezech. vaticinium: Expandam super te rete meum, & extraham te in sagena mea. Atque ad hoc piscandi munus Apostolos elegit dicens: faciam vos fieri piscatores hominum.

Piscator Christus.

Iob. 40. Gregor.

Ezech. 32.

¶ Iã verò quæstio illa animũ pulsat, quare ad tã difficilè tàm industrium, & tàm sublime ministerium pauperes, & imperitos homines, piscatores nempè, Christus Dominus elegit. Huic quæstioni respondet primo Paulus Apostolus, quòd ex hac vocatione splẽdet magis diuina gloria: sic enim ait 1. ad Corin. 1. Videte vocationẽ ve-

Ex vocatione pis-

stram

tram fratres, quia non multi sapientes secundum carnē, non multi potentes, non multi nobiles, sed, quæ stulta sunt mundi elegit Deus, vt confundat sapientes, & quæ infirma sunt mundi elegit Deus, vt confundat fortia, & ignobilia mundi, & contemptibilia elegit Deus, & ea, quæ non sunt, vt ea, quæ sunt destrueret, vt non glorietur omnis caro in conspectu eius. In hoc enim splendet maximè diuina gloria, quòd mundum suæ fidei subiecerit, non per sublimes in seculo, sed per abiectos, vt non glorietur homo, quòd per aliquam carnalem excellentiam saluatus sit, vel sapientiæ, vel potentiæ, vel nobilitatis, sed per despectos, & contemptibiles homines: quā quàm posteà confirmata fide aliquos excellentes, & sapientes vocauit Dominus ad suum obsequium: initio tamen nascentis Ecclesiæ, ad ostensionem suæ gloriæ abiectos, & humiles piscatores elegit: iuxta illud Hier. 9. Nō glorietur sapiens in sapientia sua, & non glorietur fortis in fortitudine sua, & non glorietur diues in diuitijs suis. Et Esai. 2. Incuruabitur omnis sublimitas hominū, & humiliabitur altitudo virorum. Et cap. 23. Dominus exercituum cogitauit hoc, vt detraheret superbiam omnis gloriæ, & ad ignominiā deduceret vniuersos inclytos terræ. Simili tropo Regius vates diuinam gloriam exaltat dicens: Quis sicut Dominus Deus noster, qui in altis habitat, & humilia respicit in cœlo, & in terra. Suscitans à terra inopem, & de stercore erigens pauperem: vt collocet eum cum principibus cum principibus populi sui.

catorum magis splendet diuina gloria.

Hier. 9.

Psal. 112.

¶Elegit ergò piscatores, vt paruulis reuelet mysteria abscondita à sapientibus, ne conuersio mundi tribuatur excellentiæ carnis. *La conquista del mundo no se ponga à cuenta del valor del saber, y poder de la carne.* Sic 2. ad Cor. 4. Habemus thesaurum istum (scilicet, diuinæ sapiētiæ) in vasis fictilibus, vt sublimitas sit virtutis Dei, & non ex nobis. Statuam Danielis pedes lutei sustinebant. Sic olim vicit Dominus Pharaonem non curribus, non

Dani. 2.

equis, neque exercitu, sed muscis, ranis, locustis, &c. Sicut & ipse Pharao. conuictus signo cyniphum dixit: digitus Dei est hic. Clangore tubarum muri Hierico corruere. Iosue 6. Madian quoque cecidit sub manu Gedeonis Iudic. 7. in trecentis viris cum lagenis confractis, lampadibus accensis, & tubis personantibus: quæ quidem aperta signa erant victoriæ diuini Verbi per Apostolos prædicandi: iuxta Esai. vaticinium cap. 9. Iugum oneris eius, virgam humeri eius, & sceptrum exactoris eius superasti: sicut in die Madian. Per Iudith occisus est Holophernes, Iudit. 13. Ex octo filijs Isai Dauid minimum pascentem oues elegit Dominus 1. Reg. 19. in Regem Israel Goliath Philistæum Gigantem fortissimum per ipsum Dauid adhuc puerum, militiæ imperitum, & inermem volùit funda vinci, proprioque gladio iugulari 1. Reg. 16. & c. 30. Amalechitas per seruum ægrum, & lassum tradidit in manus Dauid. Regem quoque Iabin humiliauit Dominus sub Delbora prophetide interfecto duce Sisara per Iahel fœminam, vt habetur Iudic. 4. Quarè cecinit Delbora: noua bella elegit Dominus: non in exercitu, neque in robore, sed in spiritu meo dicit Dominus, Zacha. 4. Ecce quàm rectè dixerit Apostolus: infirma mundi elegit Deus, &c. Augustinus in illud Psal. 65. Date gloriã laudi eius, & in illud. Psal. 149. vt faciant in eis iudiciũ conscriptum, & serm. de Kalend. Ianuarij: Non elegit Reges, aut Senatores, aut philosophos, aut oratores, sed Plebeios, pauperes, & indoctos piscatores, vt superborum frangeret ceruices, non quæsiuit per oratorem piscatorem, sed de piscatore lucratus est Imperatorem: Magnus Cyprianus orator, sed priùs Petrus piscator.

Esa. 9.

D. August.

¶ Dum igitur per piscatores prædicato Euangelio absque humanæ sapientiæ verbis victus est mundus, & conuersus, manifestata est virtus Diuini verbi: iuxta illud Actu. 4. Cõperto, quod homines essent sine litteris, & idiotæ, admirabantur. Est enim ingens argumentum

pro

pro fide, quod pauci homines piscatores, rudes, indocti, & plebeij mundi sapiētes, potētes, Principes, & oratores ad Christi iugū traxerint: neq; ad res faciles, vel delicias, sed ad mundi contemptum, ad carnis mortificationē, ad sui denique abnegationem, & crucem tam spōtaneos allexerint: id sane nisi pater cælestis cooperaretur, & traheret, humana industria fieri nullatenus poterat. Quo argumento vsus est Augustinus tom. 4. li. vnico de fide rerum inuisibilium propè finem. Apostolorum enim sapientia non erat terrena, quam filij Agar exquisierunt, Baruc. 3. & Iacobi. 3. nec sapientia Ægyptiorū, in qua Moses instructus fuit: vt dicitur Actu. 7. Sed erat sapientia cœlestis descendens à Patre luminum, Iacob. 1. quam abscondit à sapientibus, & reuelauit paruulis. Sic Salomon sapientia reuelata instructus dixit Prouer. 30. Stultissimus sum virorum, & sapientia hominū non est mecum: non didici sapientiam, nec noui scientiam sanctorum. Quis ascendit in cœlum, atque descendit? Quis continuit spiritum in manibus suis? Is sanè filius Dei est, qui descendit, ipse est, & qui ascendit. Eph. 4. Ipse est, qui Spiritū sanctū manibus suis continuit, & Apostolis dedit, cum dixit: Ioan. 20. Accipite Spiritum sanctū. Et cū in die Pentecostes Spiritū sanctū super eos misit. Tūc impleuit promissum illud. Luc. 21. Ego dabo vobis os, & sapientiā, cui nō poterūt resistere omnes aduersarij vestri. Hac cœlesti sapientia instructus Paulus dicebat. 1. Corint. 2. Ego cū venissem ad vos fratres, veni non in sublimitate sermonis, aut sapientiæ: & subdit: Sermo meus, & prædicatio mea non in persuasibilibus humanæ Sapiētiæ verbis, sed in ostēsione spiritus, & virtutis, vt fides vestra nō sit in sapiētia hominū, sed in virtute Dei. August. lib. 4. de doct. Christiana cap. 5. Qui eloquēter, dicūt suauiter, qui sapienter, salubriter audiūtur, propter quod sapi. 6. scriptum est: Multitudo sapiētum sanitas est orbis terrarum, non multitudo eloquentium.

Piscatorū prædicatio fidem cōfirmat.

Augusti.

Matth. 11.

P. Augusti.

Sapi. 6.

Humanas electiones damnat exemplū Christi.

¶Deinde Christus Dominus damnat mundi electiones, assumuntur enim, & eliguntur ad dignitates, ad officia, & beneficia, potentes, diuites, sanguine, vel amicitia coniuncti. Exod. 18. Prouide de omni plebe viros sapientes, & timentes Deum, in quibus sit veritas, & oderint auaritiam. Damnat item Christus Dominus vitium acceptionis personarum: Esa. 5. Væ, qui iustificatis impium pro muneribus, & Prouerb. 17. Qui iustificat impium, & condēnat iustū, abominabilis est vterque apud Dominū: Prou. 20. Abominatio est Domino pōdus & pōdus 1. Reg. 16. Nè respicias vultū eius, neque altitudinem staturæ eius Prouerb. 24. Cognoscere personam in iudicio non est bonum. Recte pingebatur iustitia cum libra, & gladio in manibus, & opertis oculis. Deuter. 10. Deus personas non accipit, neque munera. Et ad Rom. 2. Non est acceptio personarum apud Deum, de qua re S. Thom. 2. 2. quæst. 63.

Prouer. 24.

S. Thom.

In electione piscatorū splēdet diuina potentia.

¶Tertiò in vocatione piscatorum ad munus Apostolicum manifestatur diuina potentia: nam humana electio non tribuit sufficientiam, neque idoneitatem electis: diuina verò electio confert idoneitatem, & omnē sufficientiam necessariam ministerio: sic promisit Apostolis Spiritum sanctum in Magistrum, Ioan. 14. Ille vos docebit omnia: & ità docuit, & tribuit os, & sapientiam, & charismatum dona. Vndè Paulus Apostolus ex persecutore factus vas electionis, & Doctor Ecclesiæ ait 2. Cor. 3. Sufficientia nostra ex Deo est, qui & idoneos nos fecit ministros noui testamenti. Rectè Dauid Psal. 64. Beatus, quem elegisti. Et vt hæc diuina potentia amplius manifestetur, voluit Dominus dignitatem apostolicam coniungere humili piscationis ministerio, vt oppositа iuxta se posita magis eluceſcāt. Sic Ioannes, vt Dei potentiam in mysterio incarnationis ostēderet, coniunxit duo illa extrema: In principio erat Verbū, &c. & Verbū caro factum est. Paulus similiter ad Philip. 2. Cum in forma Dei esset, semetipsum exinaniuit.

Ioan. 1.

Sic

Sic Dauid in Psal. 112. De stercore erigens pauperem, vt collocet eum cum principibus. Splendet igitur diuina potentia, dum piscatores elegit in Magistros, & Doctoros mundi.

¶ Quartò elegit piscatores, vt splendeat suauis Dei dispositio, qua disponit omnia suauiter, & secundùm rerũ naturas. Tùm quià humiles, & pauperes facilius obediunt diuinis præceptis, quàm diuites, & potentes: *No saben dezir de no.* Pharao, dum audiuit præceptum Domini, respondit: nescio Dominum: & Israel non dimittã. Et iuuenis ille, qui audiuit à Christo: Matt. 19. vende, quæ habes, recessit tristis: erat enim habens multas possessiones. Et Ioan. 7. nunquid aliquis ex Principibus credidit in eum? humilis faciliùs obedit: & dùm meminit vilis conditionis suæ, magis humiliatur, & Deum exaltat: hæc humilis sui cognitio fundamentum est magnæ fabricæ: rara virtus humilitas honorata. Tum secundo, quià gratia non destruit naturam, sed perficit, & prouidet munera secundum naturalem captum, & propensionem. Eleganter Augustinus docet, quòd sicut agricola considerat conditionem terræ, sic Dominus Mosen: qui adhuc incultus non tulit necem proximi sui, quin illam vindicaret, elegit in ducem populi sui. Dauid quoque ex pastore ouium elegit in pastorem, & Regem populi sui; sicut in Psal. 77. ipse cecinit: De post fœtantes accepit eum. Sic Matthæum ex ratiocinijs Telonæi in Euangelicum scriptorem transtulit: Matth. 9. Et Magdalenam ex amore seculi ad diuinum amorem exaltauit. *Al talle de cada vno le llama, y guia.* Sic Petrum, & Andream piscatores ad piscationem animarum. Chrysost. futuræ dignitatis gratiam artificij opere prophetabant.

¶ Quintò elegit hos piscatores, quià inuenit illos nõ desides; & otiosos, sed suo ministerio intentos: Petrum, & Andream mittentes rete in mare: Iacobum, & Ioannem reficientes retia. Tùm vt prælati & principes intelligant munus suum non esse vanitatis, & otij: sed laboris,

Exod. 5. In electione piscatorũ splẽdet suauitas diuinæ dispositionis. *D. Bernar.* *Augusti.* *Chrysost.*

Muneri suo quilibet intendat: non alieno.

boris, curæ, & industriæ: Piscator enim, & nauta semper vigilant, & laborant. Tum, quià, qui suæ vocationi intendunt, placent diuinis oculis. Ioseph consuluit fratribus, vt placerent Pharaoni: Dicite: Viri pastores sumus ab infantia nostra: & nos, & patres nostri. Gen. 44. Moses cum minaret gregē, vocatus est, Exod. 3. Eliseus ex aratro ab Eliæ. 3. Reg. 19. Dauid 1. Reg. 17. vicit Goliath non armis alienis Saul, sed proprijs infunda, & lapide. Vnusquisque in qua vocatione vocatus est, in ea permaneat. Eos, qui suo muneri intendunt, Christus Dominus benigne intuetur: & ad se vocat, tam rete iacientes in mare, quam reficientes: vtrumque munus est Apostolicum: euangelica retia laxare in capturam, & retia reficere. Non enim omnibus omnia expediunt: oportet cuiusque statui, & captui doctrinam accōmodare: Oportet & retia propriæ conscientiæ reficere: Sæpè enim per peccata rumpitur rete: oportet & mores hominum impiorum, qui rete rumpunt, per correptionem reficere: & retia ambitionis, quæ illaqueant, atque telas aranearum rescindere. O quam multi piscatores temporalium, quā pauci reficiunt retia rupta, quam pauci reficiunt proximos indigentes. Esa. 28. Reficite lassum. Hæc omnia docuerūt nos glorioſissimi piscatores: inter quos Andreas vtrumque munus vsque ad crucem gloriosè præstitit. Refecit retia, & misit in mare: & vt melius piscaretur in altum crucis conscendit. Vndè biduò prædicans pluſquam viginti millia hominum ex piscatus est: & sibi expiscatus est gloriam.

(.?.)

IN EODEM FESTO.

CONCIO QVINTA.

De prædicatione Euangelica.

THEMA.

Faciam vos fieri piscatores hominum.
Matth. 4.

VERBA sunt Christi ad duos discipulos Petrum, & Andream ante cæteros vocatos, quibus notum fecit ministerium, ad quod vocat: nempè ad animarum salutẽ, ad quod, ante mundi constitutionem ab æterno Patre in Christo erant prædistinati, & electi, vt Paulus ait ad Ephes. 1. & ad quod ipse Christus elegit: sicut in nocte cænæ dixit collegio sacro: non vos me elegistis, sed ego elegi vos; vt eatis & fructũ afferatis, & fructus vester maneat: Vt quodcũque petieritis Patrẽ in nomine meo, det vobis. Nos quoque munus illud apostolicũ, quãuis indigni, profitemur. Electi sumus, vt fructũ animarũ afferamus. Petamus igitur à Patre luminum in nomine Christi gratiam Spiritus sancti dicentes: Aue Maria. *Ioan. 15.*

¶ Vaticinium illud Hierem. 16. Ecce ego mittã piscatores multos, & piscabuntur eos, & post hæc mittam eis multos venatores, & venabuntur eos, Aliqui interpretes de Chaldæis, & Romanis, qui miserum populum deuastarunt, interpretati sunt: D. tamen Hieron. lib. 3. in Hierem. meliùs asserit in hac piscatorum vocatione ad Apostolatum fuisse impletũ. Id quòd quod fusiùs, & eleganter disserit lib. 14. in Ezechiel. in simile vaticiniũ: Stabũt piscatores ab Engaddi *Hier. 16.* Piscatorũ vocatio à prophetis prædicta. *Hieronim. Ezech. 47.*

vsque ad Engallin, &c. Plurimæ Species piscium eius, sicut pisces maris magni. Totum illud cap. Ezechiel de visione aquarum egredientium de templo, explicat Hieronymus de aquis baptismi, & Euangelicæ doctrinæ, quæ intrantes mare mortuum peccatorum, omnia viuificant. Steterunt ergò piscatores ab Engaddi vsque ad Engallin, quæ duo loca principium, & finem tenent maris mortui. Cum Dominus hos fœliciſsimos piscatores Petrũ, & Andream vocauit, vt aquis baptismi, & euangelica prædicatione mundum mortuum, & peccatores mortuos viuificarent, homines expiscantes; neque caret mysterio locus; qui piscationi designatur ab Engaddi vsque ad Engallin. Engaddi namque oculus, siuè fons hædi interpretatur: Engallin verò fons vitulorum. Vterque fons typus est Christi Saluatoris, qui ad altare mactatur in hædis, & vitulis præfiguratus. Significatur igitur per principium, & finem maris mortui, vbique terrarum prædicandum Euangelium: ante Christum enim mundus mare mortuum erat, donec per aquas viuas baptismi, & Euangelij viuificatum est: de quibus Zachar. 14. Et vt hæc vita, quæ Christus erat, mari mortuo communicaretur, præcepit discipulis: Marc. vltimo. Euntes in mundum vniuersum, prædicate Euangelium omni creaturæ. Et hoc est, quod subdit Propheta Ezechi. Et plurimæ species piscium, erunt quos pisces mittens Petrus iubente Domino ad dexteram nauigij rete extraxit: Ioan. 21. & erant numero centum quinquaginta tres. Citat Hieronym. Oppianum Cylicem poetã doctiſsimum, qui secutus opinionem eorum, qui de animantium scripsere naturis, tam Græco, quàm Latino sermone asserit centum quinquaginta trium esse genera piscium, quæ omnia capta sunt ab Apostolis, & nihil remansit incaptum, dum omne genus hominum trahitur ad salutem.

D. Hieron.

Zachar. 14.

Ezech. 47.

D. Hieronymus.

Oppianus.

Cæterum cùm ita verum sit, quod per verbum Euangelicum homines trahuntur dè morte ad vitam, quare

Saluator prædicatores piſcatores vocauit,cũ piſcatio trahat piſces ad mortẽ? Multa quidẽ ſunt,in quibus Euangelij prædicatio piſcationi perſimilis eſt. Primò namque aquæ populi ſunt,gẽtes,& linguæ:vt dicitur. Apoc. 17. Deinde quia mundus mari aſsimilatur, ſicut enim mare nunquàm quieſcit,procellis,& ventis ſemper agitatur. Dan. 7. in mari pugnant quatuor venti: Sic videas vndas,procellas tentationum,negotiationum, & vanitatis tumentes fluctus;& ventos. Iudas Apoſtolus in ſua canonica potentes ſeculi vocat fluctus feri maris. Secundò mare mortuos â ſe repellit: Sic Ioannes 15. quiâ de mundo non eſtis,propterea odit vos mundus. Tertiò piſces maiores minores deuorant. Abac. 1. Quarè non reſpicis,&c. Deuorante impio iuſtiorem ſe? Et facis homines quaſi piſces maris: Pſal. Inſidiatur, vt rapiat pauperem. Quarto, Eccli. 43. Qui nauigant mare, enarrant pericula eius. Sic mũdus plenus eſt periculis 1. Cor. 11. Periculis fluminum, periculis latronum, &c. Bernar. periculum probat tranſeuntium raritas, & pereuntium multitudo. Quintò: in mari monſtra,cantus Sirenarum: mundus plenus eſt monſtris,& adulatione. Sextò: aquæ mundi ſicut & maris ſalſiſsimæ ſunt, & amaritudine plenæ,ſupra amaritudinẽ aquarum Marath. Et Hierico 4. Reg. 2. & quanquàm peccatoribus dulces appareãt: qui (vt Iob 30. ait) eſſe ſub ſentibus delicias computãt: Hierem. 2. & nunc quid tibi vis in via Ægypti, vt bibas aquam turbidam? Chriſti verò aqua dulcis ſitim extinguit. Ioan. 4. Qui biberit ex illa,non ſitiet iterum. Septimò: mundus aſsimilatur mari in voracitate: Eccl. 1. omnia flumina intrant in mare,& mare non redũdat: mundus,& mundani nunquàm ſatiantur pecunijs, voluptatibus,delicijs,& honoribus: ſemper dicunt ſicut ſanguiſugæ filiæ: affer,affer. Prou. 30. Legatur Gregor. lib. 18. mor. cap. 29. in illud Iob. 28. mare loquitur,non eſt mecum. Olim longè erat à mari Dominus, nunc verò ambulat iuxtà mare;imo venit in altitudinẽ maris. Pſa. 68.

Prædicatio in multis piſcationi aſsimilatur.

Iudas.

D. Bernar.
Eſa. 3.

Hierem. 2.

Gregor.

¶ Pisces quoque mundanis hominibus persimiles sunt, qui sub aquis deliciarum delectantur, fortes, & veloces huc illuc cursi tant, nunquàm quiescunt. Ad hæc prædicationem euangelicam sub nomine regni cœlorum Saluator dixit similem esse sagenæ missæ in mare: Matth. 13. Vbi Ambros. sagena suberes habet desuper, plumbum inferius, & in medio rete lineum contextũ: sic prædicatio nectitur non retibus negotiationum, de quibus Esai. 6. Confundentur, qui operantur linum plectentes, & texentes subtilia: sed oportet nectere subere misericordiæ, plumbo iustitiæ, funiculis, ac vinculis charitatis: Sicut per Oseam ait Dominus: In funiculis Adam traham eos in vinculis charitatis. Christus optat animas piscari, vinculis charitatis illaqueare, & ab aquis mundi educere. Hoc illius munus est, educere à tenebris Abysi ad lucem gratiæ: Sicut Petrus bonus piscator ait: 1. Petr. 2. Populus acquisitionis, vt virtutes annuncietis eius, qui de tenebris vos vocauit in admirabile lumen suum. Atque hoc munus, & desiderium suum satis explicuit Saluator, dum postquam resurrexit à mortuis apparẽs tertiò discipulis, Ioan. 21. iussit mitti rete in dexteram nauigij, & prendiderunt piscium multitudinem copiosam: Et non est scissum rete: vbi prædestinatorum numerus significatus est: qui obediunt Euangelio, neque rumpunt rete. De quibus dixit Christus Matth. 13. In consummatione, cum impleta fuerit sagena, boni eligentur in vasa. Id quoque apertè indicauit, dum post insignem illam piscationem, comedit partem piscis assi, quià; qui charitatis igni ardent, cibus sunt Christi.

Ambros.

Esai. 6.

Osc. 11.

Matth. 13.

In piscatione spirituali, & temporali intendi

¶ Tandem, vt quæstioni initio propositæ satisfaciamus: in hoc quoque euangelica prædicatio piscationi similis est, quod in vtroque ministerio mors piscis intenditur: diuersimodè tamen, quià in materiali piscium captura potissimus, & vltimus finis piscis est mors ipsius, vt comedi possit: in spirituali verò piscatione

animarum

animarum finis quidem vltimus, & potissimus est ipsarum salus,& vita. Cæterum, vt hanc vitam consequantur,oportet,vt mundo,& peccatis moriantur. Sicut Paulus ait. 1. Cor. 1. vt peccatis mortui iustitiæ viuamus. Et iterum: 2. Cor. 6. quasi morientes: & eccè viuimus: quià perfectio Euangelica in mortificatione sita est. Sic explicat Bernar. de m. bene viuend. serm. 16. illud Cant. 5. manus meæ stillauerunt mirrham,& digiti mei pleni myrrha probatissima; explicat de mortificatione operum, quià per manus, & digitos opera designantur, Per myrrham verò mortificatio. Vndè Paulus: Rom. 8. Si secundùm carnem vixeritis, moriemini. Diuina siquidem Sapientia abscondita est ab oculis omnium viuentium: Iob. 28. nec inuenitur in terra suauiter viuentium. Gregor. in ea verba Iob adducit illud Exod. 33. non videbit me homo,& viuet. Paulus Christum secutus, quasi priori vitæ mortuus, ait: Christo confixus sum cruci: viuo ego, iam non ego: viuit verò in me Christus: Galat. 2. Et iterum, mihi mundus Crucifixus est, & ego mũdo: & vt mundo Crucifixus, & mortuus iustos crucis Christi sectatores sic alloquitur ad Colos. 3. mortui estis,& vita vestra abscondita est cum Christo in Deo, &c. mortificate ergo membra vestra, id quod explicuit 1. Cor. 2. Qui vtuntur hoc mundo, tanquàm non vtantur: sicut enim piscis perfectio cõsistit in hoc, vt ab homine comedatur, ad cuius obsequium creatus est, nequit autẽ comedi, nisi prius moriatur, & præparetur: Sic neq; homo potest cõsequi perfectionẽ suã, neq; præparari in cibũ diuinæ mẽsæ, nisi moriatur, & præparetur. Præparatur verò per crucẽ, per patiẽtiam, & laborũ tolerantiam, atque per sui abnegationem, & mortificationẽ. Id quod Petro in piscatorem euãgelicum iam electo in mirabili illa visione lintei ter ostensi voce Domini dictũ est. Actu. 10. Surge Petre, occide, & mãduca: oportet enim mori, vt sis cibus aptus mẽsæ cœlesti. Paraphrasis chaldęa cõfirmat hãc veritatẽ in illud Hie. 16. Ecce ego

tur mors piscium, liuersi mode tamen. *D. Bernar. Cant. 5.*

Iob. 28. D. Gregor. Exod. 33.

Hiere. 16.

mittam

mittam piscatores multos,&c. Sic vertit: mandabo populis occisoribus. Apostoli vtiq; & Apostolici viri populi sunt occisores, qui peccatores extrahunt à tenebris Abyssi ad lucem diuinæ gratiæ, ex cauernis aquarum deliciarũ, & vitiorum ad crucis amorem, & mortificationem. Quid enim aliud significat vox illa Domini Iesu Matth. 10. Non veni pacem mittere, sed gladium? *Matth. 10.*
Cõcinit quoque visio Ioan. Apocalyp. 1. Ex ore ipsius procedebat gladius ex vtraque parte acutus. Id, quod Paulus explicuit Ephes. 6. Assumite gladium spiritus, quod est verbum Dei. Elegantissimè verò id differit ad Hebræ. 4. viuus est sermo Dei, & efficax, penetrabilior omni gladio ancipiti, pertingens vsq; ad diuisionẽ animæ, & spiritus, &c. Discretor cogitationũ cordis. Ecce miros effectus diuini verbi, quòd subtiliùs multò quàm gladius, non tantùm corpus, sed animã ipsam, & voluntatis operationes, & amorem proprium discernit, atque mortificat. *Apocal. 1.*

¶ Verùm cum hæc mortificatio ordinetur ad æternã vitam, imò ipsa mortificatio crucis sit vera vita, & piscatio euangelica nõ sit captura ad mortẽ, sed ad vitam, & libertatẽ euangelicam. Rectè Caietan. illud verbũ Dñi ad Petrũ Luc. 5. Ex hoc iam homines eris capiens: legit ex Græco: ex hoc iam viuos eris capiens. Eleganter D. Augustinus (vt solet) adnotauit in duabus piscationibus Apostolorum, quæ habentur Luc. 5. & Ioan. 21 (quarum secũda fuit post gloriosam Christi Domini resurrectionem) totam ecclesiam fuisse figuratam: in priori quidẽ illa, in qua concluserunt copiosam piscium multitudinem, ità, vt rumperetur rete, militans Ecclesia figuratur, in qua sæpè à peccatoribus rumpitur rete euangelicum. Secunda verò piscatio ecclesiæ triumphantis typus fuit. Tùm quià post Christi resurrectionem, tùm quia ad dexteram nauigij facta est, ad quam vocandi sunt electi, & benedicti patris cœlestis. Tùm tertiò, quia in secunda illa piscatione non sunt capti, nisi *Caietan.* *August.*

magni

magni pisces numero centum quinquagintatres, quo numero significatur numerus electorum, qui sunt in superna fœlicitate locandi: cum eligentur boni pisces ab Angelis in vasa, mali autem foras mittentur. Matth. 13. In prima igitur piscatione, quæ nunc fit per Euangelium, necesse est, vt pisces moriantur, vt in secunda piscatione resurrectionis viuant. Imò ipsa quoque mortificatio, cũ voluntaria sit, & propter Christum, maiori dulcedine, & iucũditate spiritus plena est, quàm vita delicioſa peccatorum: de qua morte satis congruè accipi potest illud Eccle. 30. melior est mors, quã vita. De hac morte, quã in electis suis Dominus efficit; explicat D. Gregor. 12. mor. cap. 8. illud Ose. 13. Ero mors tua, o mors. De qua morte multa luculẽter differit Bernar. serm. 52. in Cãt. vbi adducit illa verba Balaam Num. 23. Moriatur anima mea morte iustorum. Et Cant. 8. dicitur: fortis, vt mors, dilectio: quià dilectio ad hanc mortem deducit. Honorificum vtique munus nobis commissum est, ad quod Saluator ipse primùm à patre missus est, ad quod Apostolos vocauit, quod nobis prædicatoribus iniunxit, vt hominum piscatores simus, illos capiamus, & captos mortificemus, vt in æternum viuant.

D. Gregor. Oseæ. 13. D. Berna. num. 23. Cant. 8.

¶ Sed (proh dolor) quàm paucos expiscamur. Impletur illud Esai. 19. mærebunt piscatores, & lugebunt omnes mittentes in flumen hamum, & expandentes rete super faciem aquarum emarcescent, &c. Dicere possumus cum Petro; Luc. 5. Domine per totã noctẽ laborantes nihil cepimus. Vtinã nõ sit piscatorũ culpa: si fortè (quod absit â tam sancti muneris professore) per noctem, & in tenebris conscientiæ ipse existẽs præsumat pisces ad Lucem gratiæ extrahere; vel si cum piscatoris munus silentium, & patientiam desideret, ipse cum tumultu tanquã venator populi auram arroganter aucupari velit, neque ad dexteram nauigij rete mittat iuxta Domini consiliũ; sed ad sinistram: & ad hoc subtilia, potiùs, quàm vtilia prædicet: vt D. Hieronym. adnotauit in illud. Esai. 48.

Esai. 19.

Caueant prædicatores, quo modò munus exerceant.

Hieron.

Ego

Hieron. Ego Dominus Deus tuus docens te vtilia: Hieron. non subtilia. Actu. 19. prædicante Paulo Ephesijs, multi, qui fuerant curiosa sectati, contulerunt libros, & combusserunt eos coram omnibus. Adamus curiosè secutus fructũ arboris scientiæ, amisit fructum ligni vitæ. Gen. 3. Vtinam non sic prædicatori cõtingat. Potissima tamen culpa pisciũ est, quià plurimi rete euangelicum omninò fugiunt: vt magnates, negotiatores, & delicijs dediti. Ex his verò, qui conciones audiunt, velut pisces callidi escam exteriùs corrodunt, non tamen deglutiunt, ne hamum deuorent: curiosa notant, laudant, extollunt: & iuxta Ezechi. vaticiniũ c. 33. In cãticũ oris sui sermones vertunt, & fit eis quasi carmen musicum, quod suaui, dulcique sono canit.

¶ O pisces, o fideles animæ cauete, ne forte esca Euangelij fiat vobis in venenosum cibum, & in muscipulam pedibus insipientiũ Sapi. 14. Contendite ingredi rete, quià multi quærent intrare, & non poterunt: Luc. 14. Alij nec intrant, nec ingredi alios sinunt: contra quos inuehitur Christus Dominus: Luc. 11. Væ vobis scribæ, qui non intrastis, & eos, qui intrabant, prohibuistis. Alij ingressi, & capti euangelicæ obedientiæ sacram captiuitatẽ, & suaue iugum non ferentes retia rũpunt. His

Hiere. 2. dicitur per Hieremi c. 2. à seculo confregisti iugũ meũ, rupisti vincula mea: & dixisti, nõ seruiã. O filij hominũ creati in pisces, & cibũ diuinæ mensæ, fugite sagenã diaboli, retia mortifera. Accedite ad retia euangelica, quæ licet nũc mortificẽt, sed mortificant ad vitã: & vincula illius alligatura salutaris. Eccl. 6. O fæliciſsimum piscatorẽ Andreã, qui relictis retibus suis reti euangelico irretitus plurimos secũ in rete induxit: & in altam crucẽ summa cũ animi alacritate exaltatus, biduò viuens non cessauit à captura piscium, qui per illius verbum, & exẽplũ cognouerũt, quã suauis est Dominus: & quã pretiosa sit in conspectu Domini mors sanctorũ eius: siquidẽ illos trãsfert ad terrã viuentiũ in æterna requie Gloriæ.

IN EADEM FESTIuitate B. Andreæ Apostoli.

CONCIO SEXTA.

De sequela Christi.

THEMA.

Continuo relictis retibus secuti sunt eum. Matth. 4.

IOANNIS 8. Ait Dominus: Ego sum lux mundi, qui sequitur me, non ambulat in tenebris, sed habebit lumen vitæ. Hanc lucem secuti sunt glorioſi Apostoli, & maximè Andreas, cuius solennia hodie agimus, atque adeò, cum in cruce pendens Spiritum Domino reddidit, circunfulsit illum lux de cœlo. Vt ipsius gloriam digne explicare valeamus, petamus à Domino, qui in manibus abscondit Lucem Iob. 36. vt emittat lucem suam. Iob ignorabat, in qua via lux habitet, nobis autem reuelauit Dominus per spiritum suum viã lucis esse Mariam: per illam nobis communicatur lux diuinæ gratiæ, per ipsam petamus dicentes: Aue Maria. *Ioan. 8.*

¶ Moses Israelitici populi ductor in terrã promissam tactu virgæ maris Rubri aquas diuisit in diuisiones, & semitas varias: Psal. 135. Siue in duodecim sectiones pro duodecim tribubus, vt celerius trãsirent, vt tradunt Hebræi, & Epipha. hære. 64. Inter filios Israel Aminadab abnepos Iudæ pater Naason Princeps Tribus Iuda fertur primus fuisse, qui ad vocẽ Moysi ipsum secutus in alueũ maris ingressus est. Sic nũc tactu efficaci diuinæ vocis Christi ad mare Galilææ inter medios mũdi fluctus multi- *D. Epipha.* Aminadab primus ingressus est mare Rubrum.

multiplex via ad beatitudinem patêre cępit. Et Andreas Christiani populi princeps tanquàm alter Aminadab, qui princeps populi interpretatur, primus vocem Domini secutus per mundani pelagi vndas intrepidè, & constanter Christum sequi nos docuit. Primos inuentores omnium artium magna gloria semper celebrauit antiquitas. Enos filius Seth Genes. 4. primus inuocare cæpit nomen Domini. Abrahamum, qui primus in Ægyptios Astrologiam inuexit, celebrarunt Ægyptij. Lucius Papyrius laudatur horologij inuentor. Papyri Aspasius, picturæ Syconius, vinearum prima cultura vinique exprimendi inuentio Noe tribuitur: eaque ratione dictus est Ianus: quia Iein Hebraicè significat vinũ. Cultus terræ Cereri; Aratri inuentio Prigæ Athenienſi, vel Osyri Ægyptio: Salinarum ars Anco Martio tribuitur. Typographiam, & tormenta bellica, siuè bombardas dicuntur inuenisse Germani. Alij inuenerunt alia instrumenta bellicâ, alij nautica, mercaturas alij, alij mensuras, & pondera, alij fabricam auri, æris, & metallorũ, alij vehicula, quadrigas, alij ludos, alij musicã. Sabinianus Papa sexagesimus quintus post Petrũ anno Domini. 603. cymbalorũvsum in ecclesia primus instituit. Vitelianus septuagesimus quintus à Petro anno circiter 656. cãtũ organis coaptauit primus. Quãtò potiùs celebrandus est beatus Andreas, qui primus inter Apostolos Christum secutus est, quasi primogenitus ecclesiæ, *el mayorazgo de la Iglesia.* Dux Christianæ militiæ, Primus Christi assecla. Si primis militibus, qui hostium mænia viriliter aggrediuntur, & ingrediuntur, multum debetur, quid nõ debemus Andreę, qui primus sub Christo duce Christianam militiam contra diabolum viriliter inchoauit: & per crucem ascendens, & Christum insequens aereas potestates debellauit? Si Aminadab laudatur, quia primus ingressus est mare Rubrum, quantò potius laudabimus Andream, & tres socios Petrum, Iacobum, & Ioannem, qui vt equi fortissimi ducunt primam

Primi inuentores artium celebres.

Noe Ianus dictus

Andreas primogenitus Ecclesiæ.

nam quadrigam ecclesiæ admetam euangelicæ legis, & perfectionis: quam vidit Ezechi. c. 1. & Zachar. c. 6. quorum perfectionem imitari, & vestigia premere optans sponsa trepidat: vnde cant. 6. ait: Anima mea conturbauit me propter quadrigas Aminadab. Meritò enim expauescit, & conturbatur fragilis homo: tam excelsum robur, & animi constantiam in hominibus cernens. Iob c. 6. trepidans ait: neque fortitudo lapidum fortitudo mea, neque caro mea ænea est. At fortitudo Andreæ lapidum, & æris fortitudinem superat. Fortis est vt mors dilectio, Cant. 8. imò morte fortior, siquidem cum illa biduò constantissimè, imò gaudenter luctatus, mortem vicit: & morte debellata gloriosam, & æternam palmā præripuit, cœloque intulit.

¶ Meritò exultant glorioſi Apostoli dum dicũt Christo Domino: ecce nos reliquimus omnia, & sequuti sumus te, Matth. 19. Nemo enim potest consequi finem vltimum beatitudinis per vires naturæ. Quia arduum, & altissimum posuisti refugium tuum, Psal. 90. Vnde Saluator ait: Nemo venit ad Patrem, nisi per me: Ioan. 14. oportet igitur omnino sequi Christum ducem: tùm quia finis altissimus: tùm quia arcta est via: & ipse Christus via est. Neque satis est verbo sequi Christũ, sed opere, & veritate. Pharisæis ait Christus: Populus hic labijs me honorat, Matth. 15. Ficulneæ folia habenti sine fructu maledixit Dominus, Matth. 21. Non enim omnis, qui dicit mihi: Domine, Domine, intrabit in regnum cœlorum, Matth. 7. Sed, qui fecerit voluntatem Patris mei, qui in cœlis est: &, vt Dominus ait per Esai. ca. 44. Non qui dicit: Domini ego sum; sed qui scribit manu sua Domino; ipse placet Domino: qui manibus, & operibus testatur se esse Domini. Sic vtiq; scripsit Andreas proprio sanguine Domini se esse, verè relictis retibus, & omnibus, imò & seipso secutus est Christũ. Sicut ait sacer Euangelista: continuò relictis retibus sequuti sunt eum. Si diuitem, si potentem sequerentur, nihil mirum:

Oportet non tantum voce, sed opere Christũ sequi.

sed quod pauperes pauperem sequantur, nullis adhuc visis miraculis, (vt adnotauit D. Gregorius) sed simplici vocationi tam promptè obediant, id verò diuinæ virtutis argumentum est: & tamen nos, qui miracula vidimus, vel saltem per fidem facta credimus, flagellis quotidie atterimur, sequi contemnimus. Impletur illud *Hiere. 5.* Hiere. 5. Percussisti eos, & nō doluerunt, attriuisti eos, & renuerunt accipere disciplinā. Est elegans locus prophetæ: oportet enim disciplinā accipere, & temporalia relinquere, vt Christum sequamur. Viri quidem Apostolici, & religiosi, qui paupertatis votum emittunt, vt Apostolorum imitatores tenentur cū affectu, & effectu omnia relinquere. Reliqui verò fideles omnes tenentur habere affectum, & animi præparationem ad relinquendum omnia, cum impedimento fuerint ad obseruātiam diuinæ legis. Si amicus, vel filius, si charissima quæque impediant, omnia relinquere oportet. Hoc est illud *Matth. 18.* Matth. 18. Si oculus tuus scandalizat te, erue eum, &c. *D. Hieron.* Imò si pater impedimento fuerit, per calcatum perge patrem (vt Hieron. ait) & Christus Dominus Luc. 14. Si quis venit ad me, & non odit Patrem suum, & matrem, &c. omnia impedimenta dilectionis Dei, & proximi retia sunt, quæ illaqueant, & muscipulæ pedibus insipientium. Sapi. 14. Et Eccli. 9. Sicut pisces capiuntur hamo, & aues laqueo comprehenduntur, sic capiuntur homines in tempore malo.

¶ Omnibus quidem expedit ad salutē terrena, quoad affectū relinquere, & ab illis animū auocare, ne nos illaqueent. Vnde in Psal. 91. Diuitiæ si affluant, nolite cor apponere, ne rapido cursu cor in abyssum deferant, atq; submergant. Optat verò Christus Dominus, vt animum à terrenis auocemus: ita vt (iuxtà Pauli cōsiliū 1. Cor. 7.) qui vtuntur hoc mundo tanquàm non vtantur: tùm quia illa nobiscum deferre non possumus: prudens & generosum consilium est illa priùs relinquere, & (vt vulgo dicitur) *Ganar por la mano.* Secundò, quia terrena omnia

vmbra

vmbra sunt,& mendacia;Eccli.34.quasi,qui apprehendit vmbrā,& sequitur ventum,&c.Et Hierem.6.omnes apprehenderunt mendaciū:& Psal.4. Vt quid diligitis vanitatē,& quæritis mendacium.Tum tertio,quia vehementer dolet Christus,quod diabolum,& mundū adulterinos parentes sequamur.Hierony.in ea verba Hiere. 17.Perdix fouet,quæ non peperit, &c. ait,Dæmonem esse, sicut perdicem sterilem,quæ non parit oua, & furatur aliena, sed cum pullus adoleuerit, audita voce veræ matris perdicem deserit. Sic vtique fidelis anima audita voce Christi ipsum sequi eligit, & diabolum, mundum, & mundana omnia deserit. Tum vero quarto maxime id videtur optare Dominus, quasi ex zelo amoris nostri,ne quid terrenum cor nostrum rapiat, & ab ipsius amore diuidat.Hoc est illud,quod per Prophetam ait:Sepiam vias tuas spinis:vt sic spinis puncta anima ad Dominum redeat. Spinæ sunt difficultates consequendi,& exequendi appetitus inordinatos: aduersitates,& flagella,quibus Deus nos pungit, vt ad ipsum cōuertamur,& sequamur.

D. Hieron.

Ose.2.

¶Secūdo verò loco arctiori vinculo tenentur Ecclesiastici terrena relinquere,vt Christum sequantur,ita saltē,vt iuxta præceptū Apostoli,2.Tim.2.nemo militans Deo implicet se negotijs secularibus.Tertio tamen loco religiosi,& Apostolicæ vitæ sectatores tenentur potissimum effectu,& affectu omnia relinquere.In primitiua Ecclesia primi fideles,qui perfectionē euāgelicam profitebātur,facultates suas vēdebant, & ponebāt ad pedes Apostolorū:Actu.4. & quid mirū? Siquidem olim Iob in lege naturæ,cum diabolica solicitudine,& diuino permissu omnibus se spoliatū vidit,æquo animo, & cōstāti pectore dixit:nudus egressus sum ex vterò matris meæ,nudus reuertar illuc. Multi quoq; philosophi diuitias,aurum, & pretiosa quæque à se abdicarūt: Socra. Bias,Diogenes,Tales Milesius, Crates Thebanus,Pythagoras Samius, Fabritij Romani,& pleriq; alij. Dio-

genes Cynicus offerenti sibi magna munera respuit dicens; hæc potius esse onera iumentorum, quàm munera hominum. Cæterum hi non sunt secuti Christũ, sed popularem auram, & vanitatem suam; non reliquerunt affectum, neque seipsos. In Christi autem sequela primus gressus est relinquere seipsum Luc. 4. siquis vult post me venire abneget semetipsum, idest, propriam voluntatẽ deserat. Voluntas enim sacculus est rerum omnium, *Es Gomia que todo lo traga.*

Bona temporalia onera sũt iumentorum.

¶Hi, qui cum Petro propriam voluntatem reliquerunt, dicere possunt: ecce nos reliquimus omnia. Ad hoc tenentur prælati, & qui perfectionis statum profitẽtur. Hi sunt, qui Deuter. 33. dicunt Patri suo, & matri, nescio vos, & fratribus, ignoro illos: Et nescierunt filios suos: Psal. 44. obliuiscere populum tuum, &c. Hi sunt Apostolorum imitatores, qui relinquunt omnia. Primò quidem oportet omnia relinquere, vt expediti sequamur, quia altissimum refugium, altissimus finis, vbi est status bonorum omnium aggregatione perfectus, vbi summum bonum replet in bonis desiderium tuũ. Psal. 102. Qui ergò in montem ascensurus est, vbi faciet Dominus conuiuium pinguium. (Vt Esai. 25. prædixit) & vbi sedebit populus meus in pulchritudine pacis, in requie opulenta: nimirum, quòd nunc ieiunet, & quod omnia relinquat. Secundò, quia Christus vocat ad iter arduum, ad ferendam crucem grauem super humeros, & ad luctam, & certamen. Qui verò in agone contendit (vt Paulus ait 1. Cor. 9.) ab omnibus se abstinet. Et iterum 1. Cor. 4. spectaculum facti sumus mundo, Angelis & hominibus. In quæ verba Beatus Athanasius ait: eò magnitudinis nostra certamina processerunt, vt digna sint à Deo, & ab Angelis spectari, & quòd mundus stupeat. Tertiò oportet omnia relinquere, vt sequamur Christum, quia ille velocissimè currit, sicut dicitur in Psal. 18. Exultauit, vt Gigas ad currendã viam. Ille dux noster est, qui cum esset diues, propter nos egenus factus

D. Athan.

est,

est,vt illius inopia nos diuites essemus. 2. Cor.8. Pauperem matrem elegit,pauperes discipulos: neque habebat,vbi caput reclinaret. Luc.9. Si verbum Ducis Abimelech ad suos milites, Iud.9. quod me videritis facere, citò facite,adeò efficax fuit,vt ad vnũ omnes cædentes, & deferentes arborũ ramos ducẽ suum sint insecuti: cur ducem nostrum Christum expeditum,velociter currentem non sequemur? Oportet deponere omne pondus (vt Paulus docet. Heb.12.) & circunstans nos peccatum, vt per patientiã curramus,aspiciẽtes ad authorem fidei, & consummatorẽ Iesum. Diuitiarũ pondus cursum impedit. Gen.13. Vbi vulgata lectio habet: Abraham erat diues valdè: Græca lectio habet: erat grauis vehementer. Iacob. Gen.33. graui onere gregũ, & familiæ fatetur se nõ posse sequi Esau: Præcedat Dominus meus, Iudas dixit militibus. 1. Macha.4. Expugnate eos, & sumetis postea spolia. Ad Col.2. ne tetigeritis, neque contrectaueritis, quæ sunt omnia in interitu ipso vsu.

Genes.13.

¶Hæc sunt retia, quæ Apostoli reliquerunt. Tũ quia omnia temporalia retia sunt, & parui momenti: maiestas Hierusalẽ in paruo latere depingi iubetur. Eze.4. & omnes mundi monarchiæ in statua Danielis 2. depictæ tactu lapilli redactæ sunt quasi in fauillã. Paulus omnia arbitratur vt stercora. Tum quia illaqueãt animas. Potissimũ verò oportet relinquere propriã voluntatẽ, & amorẽ propriũ. Plinius lib.9. Elianus lib.12. de Remora paruo pisciculo dicto, Echeneis dicũt, quod vim habet occultã detinendi nauim. Nulla periculosior remora, quã philautia, idest, amor proprius. Esai.1. Væ genti peccatrici, populo graui iniquitate. Et c.58. Ecce in die ieiunij vestri inuenitur voluntas vestra. Struthio, & miluus inter immũdas aues cõputantur. Leui.11. Struthio fingit se velle volare. Sic multi verbis, & ore volũtatem volandi effingunt. Miluus in altũ volat, sed in terrenam prædã oculos circunfert. Bernar. in illa verba Esai. Ecce in die ieiunij vestri inuenitur volũtas vestra, docet neq;

Temporalia omnia retia sunt.
Ezech.4.

Plinius.
Elianus.

Amor proprius remoræ comparatur.
D. Bernar.

iciuniũ, neque vigilias, neque orationes, denique nulla bona opera grata esse Deo vbi regnat propria voluntas. Videas quã plures habentes speciẽ quidẽ sanctitatis, sed virtutẽ eius abnegantes, plenos ambitione, inuidia, &c. Nã qui habet propriã voluntatem, omnia habet, diues est. Vnde Christus ait Matth. 5. Beati pauperes spiritu, ideſt, qui voluntatẽ propriã propter Christum abnegãt. Apostoli fuerunt vere pauperes, qui tam prompto animo propter Christum reliquerunt retia, vt eadem promptitudine reliquissent regna, quia reliquerunt seipsos.

D. Augusti.

¶Meritò illorum velocitatẽ laudat Ecclesia, vocans illos nubes, & columbas, dicens: Qui sunt isti, qui, vt nubes, volant, & quasi colũbæ ad fenestras suas? Ea ratione Augustinus in Psal. 103. Dicit viros apostolicos vocari passeres, qui nidificant super Cedros Libani, ideſt, potẽtes seculi, qui seruis Dei tradiderunt bona sua. Hi sunt animalia illa sancta Ezechielis cap. 1. quæ ad impulsum spiritus ibant in similitudinem fulguris coruscantis: Et rotæ sunt, quæ in puncto tangebant terram, & cum eleuatis animalibus, eleuabantur ad motionẽ spiritus, quoniam spiritus vitæ erat in rotis.

Andreas primus peraspam Crucis secutus est Christũ.

Isidorus.

¶Inter Apostolos Andreas primus velociter secutus est Dominum. Optimè illi conuenit, quod Prouer. 22. dicitur: vidisti virũ velocẽ in opere suo, corã regibus stabit. Neq; caret mysterio noua figura patibuli Andreæ. Seruata fuit enim figura aspæ, & nostræ litteræ x, similis, quæ numerũ denarium, & perfectionem euangelicæ legis significat: vt docet Isidorus lib. 15. Etymolog. ca. 14. Crux enim regula est Christianæ vitæ: iuxta illud Apostoli: Ad Gal. 6. Quicunq; hanc regulam secuti fuerint, pax super illos. Iapones quoq; nuper ad fidem conuersi, cũ primum viderunt Crucẽ vocauerunt illam, iumogi, quæ vox apud ipsos significat decem; quem numerum scribunt per X. Sicut & Hispani: quo significarunt litteræ x. similitudinem cum cruce, atque adeò figura ipsa patibuli perfectioni Apostoli Andreæ consona fuit.

Bene-

Benedictio quoque Iacob super filium Nepthalim Andream respicit: fuit enim ex tribu Nepthalim, ad quem Iacob moriens dixit, Gen. 49. Nepthalim ceruus emissus dans eloquia pulchritudinis. Ceruus vtiq; fuit tum velocitate sequendi Dominū, tum ex virtute occidendi, & extrahendi serpentes ex cauernis halitu; idest peccatores spiritu labiorū, & euangelicæ prædicationis, vt ad notauit Ambrosius, in illud Psal. 28. Vox Domini præparantis ceruos. Dedit quoque eloquia pulchritudinis. Quæ enim pulchriora eloquia, quàm, quæ Andreas protulit in laudē, & amorem dilectissimæ Crucis? O bona Crux diu desiderata, & iā concupiscenti animo præparata. O Crux ex mēbris Christi, tanquā margaritis ornata: amplexatur, exosculatur. Nonnè dabat eloquia pulchritudinis, dum biduò viuens pendebat in Cruce, & docebat populum? *Ambros.*

¶Illius igitur exemplo & nos Christū sequamur ducē. Nā si ex ore pantheræ tanta odoris suauitas procedit vt (teste Plinio) animalia domicilia sua deserāt, vt illius odore fruātur. Cete quoq; in mari pisces odore trahit, & Vnicorniū animantia sequūtur, vt aquas ipsius cornu tactas, & purificatas bibāt; cur Christū ducē non sequemur? Qui sanat omnē languorē, qui amaritudinē, & venenū aquarum mūdi purificat, & in dulcedinem cōuertit? Eloquiū illius dulcedine, & suauitate plenū. Vnde Spōsa: Cant. 4. mel, & lac sub lingua tua: habet enim verba vitæ æternæ, vt Petrus expertus, & cōfessus est. Ioā. 6. Cæterū, vt omnia mundi impedimēta vincamus, & omne onus deponamus, amorē proprium, & nos ipsos abnegemus, opus est: vt illū expediti sequamur. At qui ille ducit ad amæna pascua virentia, ad vitæque fontes. Petamus igitur cum sponsa: trahe me post te: curremus in odorem vnguentorum tuorum. Trahimur tribulationibus, currimus internis inspirationibus per odorē vnguentorum gratiæ ad montes aromatū gloriæ, ad quā nos perducat ipse Iesus Christus Dominus noster. Amē. *Cant. 8.*

¶Possemus quidem complures conciones conscribere, nolumus tamen lectorem multitudine grauare: cæterum concionaturis viam aperiemus; & quasi digito loca ostendemus, vt possint facili labore plures conciones conficere, & necessitati auditorum doctrinam variam accommodare: vt varietate delectatus animus, operum executioni promptiùs accingatur. Addemus meditationes, siue fragmenta in singula verba Euangelij.

In illud Euangelij: *Vidit duos fratres.*

¶Duos fratres Dominus vidit, & ambos vocauit. Mũdus verò vt vnum exaltet, alium deprimit. Vt Mardochæus exaltetur, Aman suspenditur. Ester. 7. Barabbas dimittitur, & Christus crucifigitur. Esai. 28. coangustatũ est stratum, & palliũ breue, vtrunq; operire non potest. At Christus Dominus omnes homines vult saluos fieri. Et iterũ ait Paulus. Rom. 10. dies est in misericordia. *Para todos tiene.* Non exhauritur misericordia, neque potentia, dies in omnes, qui inuocant illum.

¶Secundò locus est ad dicendum de bono pacis, & de malo discordiæ, & diuisionis: ficta mater diuisionem filij petebat. 3. Reg. 3. Et Ose. 10. diuisum est cor eorum, nunc interibunt. Vbi verò fuerint duo, vel tres, in medio eorum sum. Matth. 18.

¶Tertiò vidit, oportet attentè res expendere. Sicut mercator merces antequã emat, explicat, & introspicit, sic oportet, antequàm voluntas consentiat peccato, exitum voluptatum, & deliciarum, & rursus laborum gloriosum fructum paupertatis: & virtutis portum fœlicissimum præ oculis habere. Angelus ad Tobiam cap. 6. exentera piscem, & exenterato etiam amarum fel fuit in medicamentum, & lumen oculorum.

In illa verba: *Mittentes rete in mare.*

¶ Locus laudandi eos, qui suo muneri incumbunt, & suam vocationem sequuntur; & vituperandi otiosos alienæ vitæ cẽsores. Item eos, qui sua sorte non contenti

ad al-

ad altiora aspirant. Consule loca communia de ambitione, & otiositate.

In illud: *Erant enim piscatores.*

¶Locus laudandi paupertatē Euangelicam. Matth. 5. Beati pauperes, &c. Christus pauperes elegit, diuites in fide, locus contra diuites, & potentes, pauperum oppressores.

¶Secūdò locus contra ambitiosos, piscatores honorum, contra auaros piscatores diuitiarū, & temporaliū, quæ fluxa sunt, & caduca, peritura, & periculosa.

Relictis Retibus.

¶Locus de relinquendis retibus peccatorum, & occasionibus fugiendis Apoc. 18. Exite de Babylone populus meus. Secūdo locus de paruo pretio, quo comparatur regnū cœlorū. Esai. 55. Emite absq; argento, &c Zachæus medium substantiæ dedit pauperibus. Vidua æra minuta duo, imò calice aquæ frigidæ regnum cœlorum emitur. Latro vnico verbo emit. Domine memēto mei. Apostoli retibus. Gregorius, regnum Dei tantum valet, quantum habes. *D. Gregor.*

Reficientes retia.

¶Primo locus de Zelo reparandi diuinū honorē contra periuros, blasphemos, & scandalosos peccatores. Quam pauci sunt, qui reficiant: sicut Elias, Onias, Paulus hoc Zelo tactus dicebat 2. Cor. 11. Quis scandalizatur, & ego non vror? Secundo locus de reficiendo fratre per correctionem fraternam.

¶Tertio locus de pietate in reficiendis pauperibus. Psal. 71. Deus iudicium tuum regi da, &c. liberabit pauperem à potente, &c.

Cum Zebedæo Patre.

¶Primo locus de obseruātia, & pietate exhibēda parentibus. Secundo de cura domesticorum habenda. Si quis suorum 1. Timo. 5. &c.

Continuo secuti sunt eum.

¶Primo locus de efficacia diuinæ vocationis, & mo-

tionis: omnis creatura ad nutum Domino obtemperat, cœli, elemẽta, &c. Quis restitit ei, & pacẽ habuit. Iob. 9. Stellæ dicunt, adsumus. Iob. 38.

¶ Secũdo de laude prõptæ obedientiæ. Vir obediens loquetur victorias. Prou. 21. adeò, ꝙ obediẽte Domino Iosue, obediuit Dominus voci hominis. Iosue 10. Abrahã intẽpestæ noctis silẽtio surrexit, vt obediret Domino. Gen. 22. De obedientia legatur August. 1. de Ciu. c. 23. Gregor. in illud 1. Reg. 15. Melior est obediẽtia, quã victimę. Chrysost. hom. 12. in Genes. Ruina Saulis, imò Adami, imò mundi, ex inobedientia. Tertio locus de cita conuersione ad Deum; & celeri pœnitentia, & contra differentes pœnitentiam. Ne tardes conuerti ad Dominum. Eccli. 5. &c. Prou. 26. ostium voluitur in cardine suo, & piger in lectulo suo. Legatur August. 8. confess.

Augustin.
Gregorius.
Chrysost.
Genes. 22.
August.

IN FESTO BEATI NICOLAI EPISCOPI, & Confessoris.

THEMA.

Non est inuentus similis illi, qui conseruaret legem excelsi. Eccli. 44.

MERBA sunt Iesu filij Syrac eo capite, quo laudat viros glorioſos, æternaq; memoria dignos. Inter quos laudat Abrahamũ patrẽ multitudinis gẽtiũ, dequo ait: nõ est inuẽtus similis illi, &c. quæ verba in epistola hodierna applicãtur B. Nicolao sacerdoti magno, qui in diebus suis placuit Deo, & inuẽtus est iustus, &c. Nõ est inuẽtus, &c. vt ad Dei, & Sãcti sui gloriã explicem⁹ prædicta verba, imploremus auxiliũ Diuini numinis dicẽtes. Aue Maria.

¶ Non

¶Non est inuentus,&c. Multum quidem splendet diuina sapientia,& scientia in hominis compositione: sicut regius propheta concinit: Psal.136. mirabilis facta est scientia tua ex me. In multis quidem est mirabilis: inter cætera tamen illud est mirabile, quòd in tam innumerabili hominum multitudine vix videas vnum alteri omninò similem; adeò, vt cum aliquandò contingit nasci duos fratres gemellos adeò similes, vt opus fuerit ex vario indumento dignosci, quasi miraculum naturæ habeatur: Quòd si ex varietate facierum Deus iudicatur mirabilis, quantò potiùs iudicabitur mirabilis in tam varia animarum sanctarum pulchritudine, vt vix reperias vnum sanctum alteri omninò similem, tam in æquali gradu gratiæ gratum facientis, quàm in gratijs gratis datis, & priuilegijs, atque prærogatiuis. Id quod ex luminarium cœlestium varietate cõfirmat Paul.1.ad Corint.15. Alia claritas solis, ideſt, Christi. Malach. vltimo, orietur vobis timentibus nomen meum sol iustitiæ. Alia claritas lunæ, ideſt, virginis almæ Cant.6. Pulchra vt luna. Alia claritas stellarum, stella enim à stella differt in claritate. Stellæ sunt sancti omnes, de quibus Iudic.5. stellæ manentes in ordine suo. Quod si species cœli gloria stellarum Eccli.43. maior est decor, & pulchritudo cœli Empyrei ex splendore sanctorum. Et sicut stella differt à stella in claritate, sic & sancti in gradibus gratiæ, & splendore gloriæ. Nicolaus igitur est sanctus rarus, singularis: de quo Bernard. ait: electus ab vtero, sanctus à puero, iuuenum gloria, senum reuerentia, sacerdotum honor, Pontificum splendor. Hic est Nicolaus, cuius miracula per totã mũdi latitudinem diffunduntur, quẽ laudat orbis terræ, & qui habitant in eo. Tot tãque præclara miracula cumulãtur, vt ipsius gloria superet vocẽ, mentem, & linguã dicentis, atq; calamũ scribentis. Crebrescũt quotidiè mirabilia, nec requiescit spiritus Dei ad memoriam militis sui, sua continuare miracula. Laudatur in mari, glorifica-

Vix vnus sanctus alteri similis.

D. Bernar.

rificatur in terra, in omnibus periculis inuocatur. Qui descendũt mare in nauibus faciẽtes operationes in aquis multis, ipsi viderũt opera Domini. Psal. 106. Nicolai per Dominũ mirabilia in profundo. In omni tribulatione nomẽ Nicolai tenetur in ore, requiescit in corde: si cœli coruscationes fulgurãt, si tonitrua terrẽt. Nicolaus dulciter inuocatur: Si tẽpestas sæuit, si pulsamur in cõmodis, Nicolaus ingeminatur, patrocinium quæritur Nicolai: nõ solũ autẽ Christianis, sed & paganis in tãtã reuerentiã sancti nominis aduolauit authoritas, vt certatim cõfluant ad laudandum sanctum nomen eius. Lætantur pueri, & laudant puerũ ieiunantem, iuuenes congratulantur iuueni, innocentes liberanti; collaudant Virgines virginẽ, & virginum infamiã propulsantem, senes exaltant senis infamiã redimentẽ. Meritò cõueniũt illi verba proposita. Non est inuentus similis illi, &c.

¶ Multis siquidem priuilegijs à Domino est decoratus. Primum enim ab ipsis vberibus matris est sanctificatus: nam statim vt natus est, dum lauaretur in balneo, stetit in eo in signum sanctitatis, & firmitatis præsagium, quod non esset casurus à Dei gratia, sicut Ioannes Baptista exultauit in vtero, cum per verbum virginis ad præsentiam Saluatoris sanctificatus est intra vterum Elisabeth. Nicolao statim nato creditur infusum fuisse donum sanctificationis. Vt verè dicere possit verba Regij vatis: Spes mea ab vberibus matris meæ, in te confirmatus sum ex vtero. Psal. 21. Atque sanctificatorem Dominum nos collaudantes dicere possimus: Domine præueneisti eum in benedictionibus dulcedinis. Præuentus vtiq; fuit in benedictionibus orationum, gemituum; & lachrymarum parentum, qui talem filium à Domino multis precibus flagitarunt. Fuit filius orationum, fuit quoque præuentus benedictionibus dulcedinis diuinæ electionis: iuxta illud num. 15. Quẽcunque elegerit Dominus ipse erit sanctus? Et hoc fuit secundum priuilegium Nicolai, quòd à puero fuit sanctus,

Nicolao recens nato creditur infusum fuisse donũ sanctificationis.

& con-

& conſeruauit donum ſanctitatis à Domino ſibi collatum: ſemper enim in eadem innocentia, & humilitate perſeuerauit. Deut. 33. ſicut dies iuuentutis tuæ, ſic ſenectus tua. Eccli. 27. Homo ſenſatus in ſapientia manet ſicut Sol. Fuit ſemper conſtans, & firmus in omni iuſtitia ante Deum. Vt aptè illi congruat, quod Prouerb. 21. ſcriptum eſt: Theſaurus deſiderabilis, & oleum in habitaculo iuſti. Nicolaus vere iuſtus: habuit enim tres partes iuſtitiæ, quas Auguſtinus lib. de perfectione iuſtitiæ conſtituit, pœnitentiam, & mortificationem in ordine ad ſe, vt ſemper caro ſpiritui obſequeretur. Adhuc enim infans feria quarta, & ſexta ſemel tantum lac ſugebat. Si bonum eſt viro, cum portauerit iugum ab adoleſcentia ſua, Thren. 4. quātò melius erit ei, qui portauit ab infantia? Poſteà verò iuxta Pauli conſilium 1. Cor. 9. caſtigabat corpus, & in ſeruitutem redigebat. Sic enim de illo legimus: Nicolaus adhuc puerulus multo ieiunio macerabat corpus. Neque ſecunda pars iuſtitiæ illi defuit, quæ eſt oratio, & mentis eleuatio in Deum: ſemper enim in vigilijs, & orationibus aſſiduus erat. Atque de illo ſcriptum eſt, quòd Eccleſiæ ſanctæ frequentabat limina, ſaluatoris conſilium ſecutus: Luc. 18. quia oportet ſemper orare, & non deficere. Tertiam verò iuſtitiæ partem in ordine ad proximos habuit cum magno cumulo, tam in obſeruantia iuſtitiæ, quam maxime in exhibitione charitatis, & miſericordiæ: conſtantiam enim, & firmitatem in executione iuſtitiæ tenuit, cum tres pueros iniuſtè damnatos eripuit, ſicut ſcriptum eſt: Eccli. 7. Noli quærere fieri iudex, niſi valeas virtute irrumpere iniquitates. Ea fortè ratione primum prælatum Eccleſiæ Dominus Petrum vocauit: à petra, ideſt, firmum, & conſtantem in fide, & iuſtitiæ obſeruantia. Præcipuè verò claruit miſericordia, & charitate erga proximos, ab infantia creuit cū illo miſeratio, Iob. 31. & de vtero egreſſa eſt cum illo. Hic eſt theſaurus deſiderabilis, & oleum inhabitaculo iuſti.

D. Auguſt.

¶Habuit

Charitas, & misericordia oleum dicuntur.

¶Habuit quidem thesaurum virginitatis, & munditiæ absconditum in florido ægro corporis sui, quem portauit in vase fictili: habuit & sapientiam, quæ infinitus thesaurus est hominibus. Sapi. 7. Potissimum vero habuit thesaurum charitatis, & misericordiæ in habitaculo animæ suæ. Hic est thesaurus in cœlo thesaurizandus; qui non corrumpitur, non effoditur à latronibus, neque æruginis, vel tineæ detrimenta vnquam patitur. Hoc est oleum in habitaculo iusti: charitas enim, & misericordia oleum dicuntur. Tum quia sicut oleum supereminet, & supernatat alijs liquoribus: sic charitatem vocat Paulus excellentiorem viam: 1. Cor. 12. Et iterum cap. 13. dicit esse maiorem fide, & spe. De misericordia verò ait Iacobus cap. 2. superexaltat misericordia iudicium, vel superexultat misericordia iudicio, vt legunt Græci. Sicut victores exultare solent, sic misericordia quasi victrix contra iudicij rigorem superexultat. Tum verò secundò merito misericordia per oleum significatur; quiâ sicut oleum penetrat, & rigida emollit, sic misericordia cœlum, & diuinum pectus penetrat. Eccli. 29. Conclude eleemosynam in sinu pauperis, & hæc exorabit pro te ab omni malo. Eleemosyna viri quasi sacculus cum ipso, & gratiam hominis quasi pupillam conseruabit. Eleemosyna oleum est: quod emollit cor inimici. Sunt enim carbones ignis super caput illius. Rom. 12. Emollit quoque cor durum ipsius dantis eleemosynam, vt à peccatis ad pœnitentiam redeat Eleemosyna enim ab omni peccato, & â morte liberat, & non patitur animam ire in tenebras. Tobi. 4. super scutum potentis, & super lanceam aduersus inimicum tuum pugnabit. Eccli. 29.

¶Hoc est oleum, quod Iacob effudit super petram. Genes. 28. De hoc oleo charitatis, & misericordiæ dicitur Eccli. 9. oleum de capite tuo non deficiat. De capite Nicolai nunquam defecit, imò semper abundauit oleum

misc-

misericordiæ. Hoc oleum est, quod prudentes virgines seruauerunt in vasis suis. Matth. 25. Hic fuit thesaurus desiderabilis,& oleum in habitaculo iusti. Eleemosynas illius enarrabit omnis Ecclesia sanctorum: Eleemosynis enim virginũ corruptionem,& infamem expositionem prohibuit : vt verè illi dicamus cum Esai.cap.58. Vocaberis ædificator sepium, auertens semitas inquietem, vel semitas iniquitatis , ideſt, semitas,quæ ad rupturam tendebant,& corruptionem. Atque tam singularis pietatis , & misericordiæ Nicolai voluit diuina prouidentia,vt sepulchrum ipsius marmoreum oleum iugiter manans manifestum præberet testimonium,quo liniti sanantur ægri.

¶ Habet quoque in habitaculo beatitudinis oleum perpetuæ iucunditatis,iuxta illud euangelici prophetæ vaticinium cap.61.Dabo eis coronam pro cinere,ideſt, pro pœnitentia, & mortificatione; oleum gaudij pro luctu;pallium laudis pro spiritu mæroris. Pallium laudis vestis est nuptialis,quæ in patria respondet charitati viæ ; qua induuntur beati, cum ingrediuntur ad nuptias agni,vt ipsum perpetuò laudent : sicut vidit sacer Euangelista Ioannes Apoc.7. Amicti stolis albis,& palmæ in manibus eorum.Inter hos cœlestes ciues exultat Nicolaus,qui pro pallio misericordiæ, charitatis,& gratiæ,accepit pallium laudis & gloriæ,quam nobis præstare dignetur Iesus Christus Dominus noster.Amen.

¶Conciones de Euangelio in communi confessorum adijciemus largiente Domino.

(.2.)

IN CONCEPTIONE Sanctißimæ Virginis.

CONCIO PRIMA.

THEMA.

Opus grande est: neq; enim homini præparatur habitatio, sed Deo. 1. Paral. 29.

VERBA sunt Dauidis Regis, quæ protulit in fine vitæ, postquàm regnauerat quadraginta annis, & præparauerat totis viribus aurum, argentum, lapides pretiosos, æs, ferrum, ligna, & marmora, impensasque omnes necessarias pro fabrica domus Domini, quæ per Salomonem filium erat ædificanda. Tunc Principes, proceres, tribunos, Centuriones, & omnem populum exhortatus, vt prompto animo aperirent manum, & afferrent sponte Domino: Hęc verba protulit: *Opus grande, &c.*

¶ Cum Dominus voluit ostendere Ezechieli Prophetæ. c. 40. pulchritudinem templi, mirabilē structuram, mensuras omnes atrij, portarū porticus, columnas, frontispicia, fenestras, altare, cæteraque omnia, facta est (inquit) manus Domini super me, & adduxit in terram Israel, & statuit super montem excelsum nimis. Hodie diuina maiestas oculis nostris obijcit contemplandam structuram, & fabricam mirabilem sacratissimi templi sui, almæ inquam Virginis Deiparæ: opus est, vt fiat manus Domini super nos, adducamurque in terram Israel, id est, diuinę visionis, & eleuemur in montem excelsum sublimis contemplationis, ad intuendam magnitudinē diuinæ potentiæ, sapientiæ, & magnificentię: humiliter igitur per ipsam Virginē deprecemur, vt fiat manus Domini, & diuini spiritus super nos dicentes: Aue Maria.

¶ Duo dies habentur celebres in grandi opere: primus cum inchoatur, alter, cum opus perficitur. Quare hodiernus dies celeberrimus est; in quo initiū colimus huius grādis operis, quod in die incarnationis augmentum susceptit, & in die assumptionis consummatum est. Hodierno die inchoatum est: ita tamen quod non mansit imperfectū, sicut alia grandia opera, & ædificia; quin imò perfectionem omnem necessariam, & possibilem, tam naturalem, quam supernaturalem sacer ille fœtus susceptit: facile enim est in oculis Dei subitò honestare pauperem.

Initiū & finis operis celebrantur.

¶ Ex triplici consideratione solet opus aliquod dici grande. Primò ex magno artifice, eximiaque arte, peritia, & dexteritate. Secundò ex magnis impensis, & pretiosa materia operis. Tertiò ex fine altissimo, in quem ordinatur. Opus illud grande Salomonis secūdùm has tres considerationes fuit grande: primo quia opus regale, ad quod Rex Dauid impensas præparauit, & Rex Salomon ædificauit. 3. Reg. 5. Ab Hyran Rege Tyri, & Sydonis quæsiuit perfectissimos cæsores lignorum giblios, latomos, & cœmentarios: sed quod potissimum est, Dauid dedit Salomoni filio descriptionem porticus, templi, cellariorum, cœnaculi, altariū, & vasorum omnium, &c. Omnia (inquit Dauid) venerunt scripta manu Domini ad me, vt intelligerem vniuersa opera exemplaris. 1. Paralip. 28. Secundò loco impensæ auri, argenti, & omnium, quæ necessaria erant, fuere maximæ, & constat. 1. Paral. 28. & 29. Et tandem tertiò fuit grande opus ex fine, quia (vt Dauid dixit) non homini præparabatur habitatio, sed Deo. Et Salomon filius iuxta patris imperium operi se se accingens dixit. 2. Paralip. 2. Domus, quam ædificare cupio, magna est: magnus est enim Deus noster super omnes Deos. Quod si opus illud templi materialis grande dicitur, & meritò, secundùm has tres considerationes; multo potiori iure opus sanctificationis virginalis templi dicetur grande

Opus grāde ex triplici consideratione, artificis, materiæ, & finis.

opus: siquidē artifex fuit Deus, & tota Trinitas hodiernum opus operata est. Pater æternus potentiam ostendit, filius sapientiam, Spiritus sanctus bonitatem Psal. 86. ipse fundauit eam altissimus. Impensæ donorum, & gratiarum fuere immensæ; finis, vt esset mater Dei.

¶ In principio quidem creauit Dominus cœlum, & terram: cœlum decorauit luminaribus, & astris, replcuit Angelis; terram plantis: & tandem creauit hominem, & constituit in Paradiso, vt omnibus præesset. Grande opus, & mirabilia opera Dei. Cæterum pars cœlestis operis Angelorum de cœlo cecidit, & inuidia diaboli primi parentes corruere. Voluit igitur diuina bonitas instaurare omnia, siue quæ in cœlis, siue quæ in terris sunt. Ephes. 1. Et pro initio instaurationis operis, sicut pictoribus ingenitum est desiderium depingendi imaginem aliquam eximiam, & vndique perfectam ad ostensionem suæ peritiæ: & cum pro voto perficiunt, vehementer exultant: sic vtique (vt Doctor sanctus, ait) Diuina maiestas, inter tria grandia opera, quibus mundum instaurare decreuit, & potentiæ suæ exemplaria relinquere, scilicet beatitudinem, in qua omnes sancti Dei visione fruuntur, Christum verum Deum, & hominem. Tertiū grande opus fuit efficere Virginē matrem, & matrē Dei. Hodierno die huic grandi operi intra vterum matris Annæ diuinus artifex primam manū admouere dignatus est: statim enim, vt corpus fuit debite organizatum infudit animam gratia, & cœlestibus donis plenam. Itaq; (vt Augustinus dicit de Angelis) Deus erat cum sacro illo fœtu, simul condens naturam, & largiens gratiā: tantamq; gratiæ plenitudinē hoc die alma virgo suscepit, vt excesserit gratiā omnium Angelorū, & sanctorum, adeò, vt nullus sanctus post longā vitam peruenerit ad gratiam, quæ hoc primo die Virgini communicata est. De reliquis namque sanctis dicitur: iustorū semita, quasi lux splendens procedit, & creuit, vsque ad perfectā diē. Prouer. 4. Habet virtus gradus suos, nemo

Simile.

Augustin. Primagratia infusa Beatissimæ Virgini excessit gratiā omnium sanctorū.

enim

enim repente fit summus: sed ibunt de virtute in virtutem. Psal. 83. Et sicut corpus habet pro diuersitate ætatum varia roboris, & virium incrementa, sic & anima habet ætates suas, variaque spiritualium virium augmenta. Nunc pueri sumus, & paruuli donec ocurramus in virum perfectum. Ephes. 4. At verò matutina lux gratiæ, quæ hoc primo die infanti nostræ Mariæ intra matris vterum collata est (quanquam maiora in dies suscepit incrementa) fuit vberior, atque splendidior, quam omnis perfecta lux meridiana sanctorum omnium: & hic est sensus verborum Eccli. 24. flores mei fructus honoris, &c. In hoc enim opere grandi voluit diuinus artifex potentiæ, sapientiæ, & dexteræ manus suæ testimonium, & totius naturalis, & supernaturalis perfectionis, quæ puræ creaturæ est communicabilis, absolutissimum quoddam exemplar, & vnicum cunctis seculis relinquere. *Eccli. 24.*

¶ Grande vtique opus est, siquidem in illo vno magis splendent diuinæ perfectiones, potentiæ, sapientiæ, & bonitatis, quàm in omnibus creaturis: ita quod, neque terra, neque paradisus, neque cœlum luminaribus decoratum, neque omnia denique reliqua diuina opera ad extra præter incarnationem Verbi, ita manifestant diuinam perfectionem, & bonitatem, atque hoc opus fabricæ virginalis.

¶ Tantam verò magnitudinem operis finis ineffabilis exigebat, neque enim præparabatur homini habitaculum, sed Deo. Prouerb. 9. sapientia ædificauit sibi domum: Grandi hospiti præparabatur hospitium, regi regum, immortali, inuisibili, Apoc. 19. corã quo omnes gentes quasi non sint: Esai. 40. Illi, qui magnus est, & nõ habet finẽ, excelsus, & immẽsus. Baruch. 3. Illi, qui magnus est, & vincens scientiã nostram. Iob. 36. Illi, quem cœli capere non possunt. Si in mundi exordio Adamo terreno ad Dei imaginem formato plantauit Dominus

Paradisum amænissimum variis arboribus consitum, floribus odoriferis refertum, clementissimi cæli temperamento fruentem, fonte in medio ascendente irrigatū, ac denique arbore vitæ exornatum: quantò excelsius, atque excellentius habitaculum præparari oportuit secundo Adamo cœlesti, vero Deo, & homini Christo humani generis redemptori: media vtique semper oportet fini proportionari: & iuxta doctrinam S. Thom. 3. par. quæst. 27. art. 4. eos quos Deus ad aliquod munus eligit, ita præparat, & disponit, vt ad id, ad quod eliguntur, inueniantur idonei iuxtà illud Apostoli 2. Cor. 3. idoneos nos fecit ministros noui testamenti. Sic olim disposuit Mosen, Eliam, Esaiam, & Hieremiam ad sua ministeria: & noui testamenti ministros, vt Ioannem præcursorē; & Apostolos cumulatiori gratia exaltauit, Primitias namque spiritus acceperunt. Rom. 8. Beata autem virgo fuit electa diuinitus, vt esset mater Dei: igitur omnem gratiam ad idoneitatem tanti muneris necessariam accepit: iuxta verbum angeli, inuenisti gratiam apud Deum: ecce concipies, &c. Quasi dicat: quia præpararis in matrem Dei.

S. Thom. Gratiam communicat Deus iuxta muneris, ad quod eligit exigētiam.

¶ Denique tam grandi operi magnæ impensæ erant necessariæ. Quarè sicut Rex Dauid, præter eas, quas ipse parauerat, voluit, vt omnes principes Israelitici populi sua quisque dona in opus Domini offerrent: Sic vtique voluit Dei filius, vt præter immensa dona, quæ ipse in matrem contulit, siquidem donauit seipsum in filium, quo non inuenitur plus vltra: omnes Patriarchæ, reges, sacerdotes, omnes sancti, & electæ fœminæ veteris testamenti huic operi offerrent omnia pretiosa sua, tam naturalia, quam supernaturalia. Hoc est, quod Euangelista Matthæus intendit, dum tot regum, & Patriarcharum proauorum Virginis sanctissimæ nomina recēset, quasi diuitiarum generis, & sanguinis, maximè verò virtutū memoriam recolēs, quas in hoc excelsum opus omnes contulere, vt verè huic sacræ Virgini adaptemus id,

quod Prou. 30. scriptum est : Multæ filiæ congregauerunt diuitias, tu supergressa es vniuersas.

¶ Cum igitur adeò grande fuerit hoc opus, tamque excelsum, necesse fuit vt priùs plures præcederent prototypi, & figuræ: sicut omnes periti architecti grande opus incepturi priùs depingunt, & adhuc excera, vel ligno, vel gypso modelum conficiunt (quod vulgò dicitur *la planta*) vt illud sit operis exemplar, sicut & incarnationis mysterium, quia magnum, mille figuris adumbratum fuit, atque præuisum, multis promissionibus promissum, & multis nominibus nominatum : Sic sacra hæc Virgo sæpius à Prophetis est præuisa, & promissa : ab Esaia capit. 7. Ecce virgo concipiet : Ab Hieremia cap. 31. fœmina circundabit virum. Hinc mille nominibus nominata : Paradisus, hortus conclusus, fons signatus, fons hortorum, puteus aquarum viuentium, Cedrus, Cypressus, Palma, Rosa, Oliua, Platanus, Cinamomum, Balsamum, Myrrha electa, Turris Dauid, collum, speculum, ciuitas, & mons, porta cœli, columba, soror, amica, sponsa, & regina. Quid hoc? imitatur vtique filij magnitudinem. Sicut enim filius, quia infinitus est, non potest vno nomine ipsius immensa perfectio explicari, quod nomen est eius, si nosti? Prouerb. 30. &c. Sic Mariæ ineffabilis dignitas multis nominibus explicatur : Similique ratione diuina sapientia grandis huius operis artifex voluit multis figuris illud priùs depingi, & id quidem duplici de causa, primò propter maiestatem operis, tum secundò, vt eximio amori, quo Mariam diligebat, & ardenti desiderio satisfaceret, quo matris opus per actum videre præoptabat: sicut solent magni principes absentis sponsæ, cuius videndi desiderio tenentur, varijs nominibus, iconibus, & imaginibus delectari; sic diuina sapientia: Delectabar (inquit. Prouer. 8.) per singulos dies ludens coram eo omni tempore, & ludens in orbe terrarum.

Simile.

Maria multis figuris præuisa, pluri misq; nominibus nominata.

terrarū. Figuræ sacræ Virginis erant veluti ludi, quibus sponsus delectabatur.

¶ A mūdi igitur exordio cæpit hæc Virgo varijs figuris depingi: In adiutorio simili dato primo homini Adamo: in paradiso voluptatis, in fonte, qui de medio paradisi ascēdebat: In arca Noe: colūba, quæ viridē ramū pacis intulit: in arcu cœli æterni signo fœderis: in scala Iacob, fœliciſsima cœli porta; in rubo ardenti, & incombusto: in Virga Mosi serpentes hæreticorū deuorante: in Virga Aaron florida; in arca testamenti de lignis sethin incorruptibilibus, in tabernaculo testimonij: fuit enim (teste Hieronymo in Psal. 17) tabernaculū, quod sanctificauit altissimus: De quo Apoc. 21. Ecce tabernaculum Dei cū hominibus. Quid liber ille grādis Esaiæ? arbor illa magna Danielis? Aquila grādis, & porta orientalis Ezechielis; nisi grādis huius operis typi fuere, & imagines? Ferculū, quod fecit sibi Rex Salomon de lignis Libani cum colūnis argenteis, huius Virginis typus fuit: ipsa enim lectulus est floridus in quo requieuit, qui ipsam creauit: thronus item Salomonis ex ebore.

Hieronym.

Templū Salomonis potissima figura Virginis almæ.

¶ Inter omnes tamē figuras grādis huius operis, principē locū tenuit celeberrimū illud tēplū, cuius structuræ iuxta diuinū præceptū Dauid impēsas præparauit: Salomō verò filius septē annos fabricā cōsummauit. Mirabilis fuit structura tēpli illius, cedro, & auro purissimo omnia tegebantur. Parietes per circuitū varijs cælaturis erāt sculpti: quæ omnia Sacratissimi Virginalis templi, puritatē, charitatē, virtutumq; omnium splēdorem, & gratiarum plenitudinem præsignabant. Est enim Regina, quæ astitit à dextris regis circūdata varietate. Sed quod in illius templi fabrica mirabilius apparet, illud est, quod intra templum, cum ædificaretur, malleus, securis, & omne ferramentum non sunt audita; quia ex lapidibus dolatis, ac perfectis ædificabatur. Perfectissima quidem, tam artis, quàm naturæ opera silentio, & secreto fiunt, vt peritus pictor, & sculptor perfectiora

3. *Reg.* 6.

Perfectissima opera silētio fiunt.

opera

opera intra cellarium (quod vulgo dicitur *obrador*) & in conclaui operantur. Sic nimirum diuinus opifex Deus fauum intra aluearium, aurũ intra terræ viſcera, vniones, & gẽmas ex rore cœleſti intra conchas receptо, roſas, & alios flores intra tenera vaſcula, quæ omnia, cum perfecta in lucem prodeunt, gratiſsimo aſpectu in laudẽ creatoris aſpicientiũ mentes excitant. Si tamẽ, dũ hæc ſecreto operatur Deus, velis curioſius perſcrutari, nihil ages, quia, qui ſcrutator eſt maieſtatis, opprimet à gloria Prou. 25. Inter omnia verò naturalia fabrica hominis excellit: ſicut Regius pſaltes cecinit dicens: mirabilis facta eſt ſcientia tua ex me. Eccle. 11. Quomodò ignoras, quæ ſit via ſpiritus, & quomodò cõpingantur oſſa in ventre prægnãtis, ſic neſcis opera Dei, qui fabricator eſt omniũ. Quæ igitur lingua Angelorũ, aut Seraphinorum grandis huius operis magnificentiam, atque celſitudinẽ explicare queat? quod intra Annæ vterum ſummo ſilentio, atque attentione diuina ſapientia operata eſt? *Eccl. 11.*

¶Poſt cõſummationẽ illius tẽpli dixit Dominus Salomoni 3. Reg. 9. Sãctificaui domũ hãc, quã ædificaſti mihi, vt ponerẽ ibi nomen meũ, vſq; in ſempiternũ, & erũt oculi mei, & cor meũ ibi cũctis diebus. Hæc magis proprie cõueniũt tẽplo noſtro, quod hodie ſanctificauit Altiſsimus, & maiori plenitudine gratiæ, quã ſanctificauit Ioãnẽ, & alios Sãctos, ita vt, nec venialiter peccare poſſet. Quod enim D. Augu. li. q. nou. & veter. teſtam. dixit in illud Lucæ 2. Tuã ipſius animã pertranſibit gladius, quod Beata Virgo in paſsione filij ſtupore quodã dubitauit: non debet intelligi (vt aliqui perperã intellexere) de dubitatione infidelitatis, ſed de ſtupore admirationis: vt explicuit D. Angelicus 3. p. q. 27. art. 4. ad 2. Vt enim ait Baſil. Beatiſsima virgo, dũ aſtabat cruci videns filiũ pati abiecta, & cõſiderãs mirifica, ſtupebat, & mirabatur, atq; dolebat. Hic fuit acutus gladius. Sanctificauit igitur hodie templũ ſuum, & ab hoc die in illud oculos ſuos, & cor tam firmiter fixit, vt nunquam auer- *D. Auguſt.* *S. Thom.* *Baſilius.*

terit. Fomes quoque peccati hoc die ligatus eſt, & in cõceptione Verbi penitus extinctus. Et ſicut ſolet opifex operis ponere nomen ſuum in fine operis, Apelles, vel Michael Angelus me fecit: Sic voluit diuina ſapientia ponere nomẽ ſuum in hoc opere, vt ſemper nominetur Maria Dei mater alma: ſic in fine Euangelij poſuit nomen opificis Euangeliſta Matthæus: virum Mariæ, de qua natus eſt Ieſus, &c. Vt inſcribatur illud Eccli. 43. Vas admirabile, opus excelſi.

¶ Tandem maximis priuilegijs diuina bonitas templum illud decorauit, & inter cætera conceſsit, vt eſſet locus exauditionis pro peccatis populi, pro victoria contra hoſtes, pro pluuia, pro calamitatibus peſtis, corrupti aeris, æruginis, locuſtæ, rubiginis, &c. Magna fuit fœlicitas Salomonis videre cõſummatum templũ illud tot priuilegijs decoratum, ſed incomparabiliter eſt maior noſtra, multò enim maiora, & certiora habemus in ſacro virginali tẽplo patrocinia. Sic namque dicit Bernard. Sileat miſericordiam tuam (beatiſsima virgo) quiſquis te inuocatam in ſuis neceſsitatibus ſibi meminerit defuiſſe. Mater eſt Salomonis, cui dictum eſt. Pete à me, quod vis: Mater eſt miſericordiæ, illa oſtendit filio vbera, & filius Patri vulnera. Cæterum, vt nos exaudiat mater, oportet, vt ſimus filij, imitatores virtutum ipſius, maximè vero humilitatis, quæ fundamentum eſt totius operis, & fabricæ ſpiritualis, fundamentum adhibeamus humilitatis, & tunc erimus & nos tẽplum Spiritus ſancti, tuncque vt veri filij inuocabimus, & dicemus: Monſtra te eſſe matrem: illos tuos miſericordes oculos ad nos conuerte; ſimul enim conuertes ad nos oculos filij, qui in te habet ſemper defixos oculos, & aſpectu ſuo ditabit nos bonis gratiæ, & gloriæ.

Bernard.

IN CONCEPTIONE Beatissimæ Virginis Mariæ.

CONCIO SECVNDA.

THEMA.

Sapientia ædificauit sibi domum, excidit columnas septem. Prouer. 9.

SACRÆ domus virginalis opificiū, quod hodie colimus totum cœleste fuit. Quanquàm enim diuina maiestas effudit sapientiam super omnia opera sua: hoc verò opus ipsa sapientia mirabili fabrica ædificauit sibi, vt in illo sapientissimæ manus dexteritas cunctis seculis celebraretur. Illam igitur primam gratiam, quā in vtero matris Annæ Virgo sanctissima suscepit, hodierna die colimus. Eccles. 11. habetur: quomodo ignoras, quæ sit via spiritus, & qua ratione cōpingātur ossa in ventre prægnātis, sic nescis opera Dei, qui fabricator est omniū. Et (vt Paulus ait. 1. Cor. 2.) quæ sunt Dei, nemo nouit, nisi spiritus Dei, qui in ipso est. Ab ipso igitur spiritu, qui fabricator est operis, opē postulemus, vt fabricā tam excelsæ domus intelligere, dissererequ; valeamus: postulemus vero per ipsam Virginem dicentes. Aue Maria.

¶ Psaltes regius diuinā virtutē, atq; potentiā in multis mirabilibus cōfessus, illā quoq; laudat in auroræ, solis, & tēporum productione. Sic enim ait. Psal. 73. Tuus est dies, & tua est nox. Tu fabricatus es aurorā, & solem, tu feciſti omnes terminos terræ, æstatē, & ver, tu plasmasti ea. Quo loco, quasi sub typo, & figura opus nostræ redēptionis spiritu Diuino illustratus agnouit. Sicut enim in mūdo assignantur quatuor tēpora hyemis, veris, æstatis, & autūmni, pariter assignantur in Ecclesia. Primum *Psal. 73.*

Quatuor tempora Ecclesiæ.

enim tēpus post peccatū fuit hyems, secundū tēpus fuit ver, quod fuit tēpus legis Moysi, quo tāquā in arbore cæperūt redēptionis mysteria generari, & adūbrari. Tunc cæpit florere vinea, sicut in vere, & fructus parturire: sed tempus gratiæ in aduentu Christi fuit æstas, in qua fructus in lege promissi maturuere. Tunc sponsa Christi (quæ olim subvmbra sederat) fructū dulcem gutturi degustauit. Tempus vero Antichristi autūnus erit. In quo folia Ecclesiæ, imò & multi fructus cadent. Duo igitur potissima tēpora nominat æstatem, & ver. Quasi dicat; tu condidisti tēpus legis, & tēpus gratiæ: sicut & Apostolus ait: Rom. 13. nox præcessit, dies autem appropinquauit, idest tempus gratiæ: Tunc tu Domine fabricatus es auroram, & solem; sol humanitas est Christi Iesu, qui est verus sol iustitiæ: de quo cecinit Dauid: in sole posuit tabernaculum suum. Et Ezechiel. 32. Solem nube tegam. Ad cuius solis præsentiam factus est dies gratiæ: & ab eodem sole illustrata est aurora, sacra (inquam) Virgo de qua ait: Tu fabricatus es auroram: cuius mirū splendorem mirantur Angeli dicentes: Quæ est ista, quæ progreditur quasi aurora consurgens. Cant. 6. Huius auroræ initium hodie celebramus. Sicut enim aurora initium est dici, ita hodiernum festum conceptionis sacræ Deiparæ initiū est festorū omniū noui testamēti.

Ezech. 32.

¶Hodie inchoatū est ædificiū excelsæ domus, quam inhabitaturus erat Altissimus. Prius enim, quā diuinum Verbū videretur in terris, & cum hominibus conuersaretur, oportebat ædificari domum, quam inhabitaret. Hodiernam igitur diem domus suæ fabricæ consecrauit. Hodie siquidem caro, & anima Virginis naturalē, & supernaturalem perfectionem accepere: Hodie sacra domus repleta est maiestate, & gloria, non in nube, & nebula, sicut olim tabernaculū: Exod. vlt. Neque sicut tēplum Salomonis 3. Reg. 8. nebula impleuit domū Domini, ita vt non possent sacerdotes ministrare propter nebulā, impleuerat enim gloria Domini, domū Domi-

ni. Virginalē verò domū claritas diuina hodierna die circūfulsit. Fuit nāq; mulier illa amicta sole, quā vidit Ioannes Apoc. 12. Hodie in vtero Beatæ Annæ primi splēdores gratiæ fulgere cæperūt. Sicut enim in altissimis mōtibus,& excelsis ædificijs solēt in ortu solis primi suscipi radij,sic hodie glorioſa Virgo (cuius fundamēta sunt in mōtibus sanctis) primos radios diuinæ lucis susceperit: primos cœlestes honores,roresq; quos cœli desuper rorare cæperūt,spirituſq; sancti primitias. Hodie terra nostra olim maledictioni subiecta benedictionē susceperit,& prima redēptionis humanæ pignora. Hodie tela illa sacra,ex qua princeps gloriæ,tanquā spōsus è thalamo procedēs in die despōsationis suæ,vestimēto nostrę carnis induēdus erat diuinis coloribus,& cœlestibus vmbris,*Con matizes del cielo*,illustrata est. De huius ergo diuinæ domus fabrica,cōsecrationeq; dicturus,elegi verba proposita: Sapientia ædificauit sibi domum. *Simile.* *Pſal.86.*

¶In litterali quidē sensu de Christi corpore, & sacra ipsius humanitate intelligūtur hæc verba: Christ⁹ enim Iesus Dei virtus,& Dei sapiētia ædificauit sibi corpus, in quo habitaret omnis plenitudo diuinitatis corporaliter: Col. 2. & septē colūnas excidit,dū septē donis Spiritus sancti domū sui corporis repleuit: iuxtà Esai. vaticiniū c. 11. requieſcet super eū spiritus Domini, spiritus sapiētiæ,& intellectus,spiritus consilij, & fortitudinis, spiritus sciētiæ,& pietatis, & replebit eū spiritus timoris Domini. Cæterū cū corpus Christi sumptū fuerit ex corpore Virginis almæ,quasi rota de medio rotæ,& domus de domo propter vicinitatē,& cōnexionē domus filij,cū domo matris, satis propriè eadē verba Deiparæ Virginis hodiernæ festiuitati adaptantur. Sapientia ædificauit sibi domum. ¶ Solent magni principes, vt regiam ostentent maiestatem, varijs in locis plures sibi ædificare domos, sicut Rex Salomon 3. Reg. 6. ædificauit domū Domini annis septem: domumquoq; suam ædificauit annis tredecim,& domū salt⁹ 3. Reg. 7. Sic so- Humanitas Christi dom⁹.

lent

lent Principes habere domũ habitationis ſuæ magnis ſumptibus cõſtructã pro dignitate regia(quę vulgo dicitur Palacio)habẽt quoq;domũ armorũ,armeria: & tãdẽ habẽt domũ hortorũ,&deliciarũ.Sic vtiq; diuina ſapiẽtia triplicẽ domũ ædificauit ſibi.Prima eſt domus diuinæ habitationis,hęc eſt cœlũ Empyreũ:Domus armorũ militãs eſt Eccleſia:Domus verò deliciarum Dei virgo eſt ſacratiſsima. Cœlũ Empyreũ locus eſt beatitudinis, & domus,quã ſibi & cœlicolis ædificauit rex gloriæ:de qua Orige.hom.15.in Leuit.hom.1. in Eſaiã, & ſuper Hiere.Hom.8. explicat viſionẽ illã Patriarchæ Iacob, cũ vidit in ſomnis ſcalã contingentẽ cœlũ, & Dominũ innixũ ſcalæ,angeloſq; aſcẽdẽtes,& deſcẽdẽtes: Euigilãſque de ſomno dixit: Verè Dominus eſt in loco iſto, &c. non eſt hic aliud niſi domus Dei, & porta cœli.De eadẽ domo cecinit regius vates.Pſal.83.Beati qui habitãt in domo tua Domine,inſecula ſeculorũ laudabũt te. Eiuſdẽquoq; domus magnitudinẽ cõtẽplatus Propheta Baruch.dixit:o Iſrael quã magna eſt domus Dei, & ingẽs locus poſſeſsionis eius.Domos regias,quantũcunq; magnas, ſic occupare ſolent principes terræ, vt vix vni, aut altari familiariſsimo,& gratiſsimo miniſtro habitaculum dari ſoleat.Nõ ſic in domo Dei,quinimò magna eſt domus Dei,& ingẽs locus,& capax. Vnde de illa ait Chriſtus princeps gloriæ,Ioan.14.In domo patris mei mãſiones multæ ſunt.Auguſt.id explicat. Poſsidẽt Hieruſalẽ illã cœleſtẽ,ſine anguſtia,ſine preſſura, ſine diuerſitate,& diuiſione limitũ:omnes habẽt eã, & ſinguli habẽt totã,nõ anguſtat fratrẽ frater,nulla ibi indigẽtia eſt. Pſal.83.Inebriabuntur ab vbertate domus tuæ, & Pſal. 84.Replebimur in bonis domus tuæ: ſanctum eſt templum tuum,mirabile in æquitate.Ideſt, in adæquatione meriti ad præmium.Hoc eſt illud Zachar.4. Exæquabit gratiam gratiæ eius : Gratiam vocat donum gloriæ, quod reſpondet gratiæ. Imò Chriſtus Dominus liberalitatẽ paternæ manus in præmiorũ largitione explicuit

Cœlum Empyreũ domus Dei.

Gen.28.

Baruc.3.

D.Auguſt.

Pſal.84.

Zacha.4.

dicens

dicens Luc.6.Mensuram confertam, & coagitatam, & supereffluentem dabunt in sinum vestrum. Implebitur illud Iob.22.Dabit pro terra silicem; & pro silice torrentes aureos. Columnæ domus cœlestis Angeli sunt beati, quos excidit diuina Sapientia, & à ruina cadentium separauit.Iob.26. Columnæ cœli contremiscunt, & pauent adnutum eius.Meritò Dauid cœlestis habitationis domum exoptans dicebat. Psal.26. Vnam petij à Domino, hāc requiram, vt inhabitem in domo Domini omnibus diebus vitæ meæ. Vbi Augustinus legit, vnā petitionem petij à Domino. Et cum audire meruit suū desiderium: exauditum, exultans cecinit. Lætatus sum in his, quæ dicta sunt mihi, in domum Domini ibimus. Vtinam & nos idem diuinum responsum audire mereamur. *D.Augusti.*

¶Altera domus Dei est armorum, & militiæ: Hæc est Ecclesia militās, vt docet Basilius super Psal.29.& 115. & Cyprianus contra Nouati. Sic Paulus Apostolus. 1.Timo.5.Hæc tibi scribo fili Timothee; vt scias quomodò oporteat te in domo Dei conuersari. Quæ est Ecclesia Dei viui columna, & firmamentum veritatis 2.Tim.2.in magna domo multa vasa sunt: & ad Heb.2. Christus tanquam filius in domo sua, quæ domus sumus nos. De hac domo explicatur locus Aggei.2.Maior erit gloria domus istius nouissimæ, quā primæ. Et id, quod Dauid cecinit.Psal.112. Qui habitare facit sterilem in domo matrem filiorum lætantem. Gentilissimus enim, qui olim extra Ecclesiam sterilis erat, intra Ecclesiā filiorum fœcunditate exultat.Sicut Esa.cap.54. ad canticum exultationis Gentilismum inuitās prædixerat: Lauda sterilis, quæ non paris, decanta laudem, & hinni, quæ non pariebas: quoniam multi filij desertæ, &c. Ecclesia militās domus armorum Dei. *Armeria. Basilius. Cyprianus. Aggæi.* *Esai.54.*

¶Hanc domum Ecclesiæ ædificauit sibi diuina sapientia: nullo enim humano ingenio, vel arte ædificari potuit. Nisi Dominus ædificauerit domum, &c. Vnde Paul.1.Cor.3. Dei ædificatio estis. Fundamentū Chri- *Psal.127.*

stus

Ibidem. ſtus eſt. Sic enim ait Apoſtolus, fundamentū aliud nemo poteſt ponere præter id, quod poſitū eſt, quod eſt Chriſtus Ieſus. De hoc fundamēto prædixit Eſai. ca. 28. Eccè ego mittā in fundamentis Sion lapidē pretioſum in fundamento fundatū. Prototypus, & figura domus huius, *La planta, y modelo*, de cœlo deſcendit. Sicut vidit Euangeliſta Ioannes Apoc. 21. Vidi ciuitatē ſanctam. Hieruſalē deſcendentē de cœlo, &c. Ecce tabernaculum Dei cum hominibus, Colūnæ apoſtoli ſunt, ſicut Auguſt. explicat de Apoſtolis confirmatis per Spiritum ſanctum illud Pſal. 74. Ego confirmaui colūnas eius. Et adducit illud Pauli ad Galatas 2. Vbi de Apoſtolis ait: Qui videbantur colūnæ eſſe. Et tom. 9. ſuper illud Apoc. 10. hom. 7. Pedes eius tanquam colūnæ ignis. Apoſtoli pedes ſunt Chriſti, quibus inambulauit. Colūnæ propter firmitatem, patientiam, atque conſtantiā, ignis propter charitatem. Septemquoq; colūnæ ſeptē ſacramēta ſunt, à Chriſto Domino inſtituta; vel ſeptem dona Spiritus ſancti per Eccleſiam diffuſa. In hac domo comeditur agnus, ideſt Chriſtus verus Deus, & homo. Et in hac domo filius manet in æternum. Hæc eſt domus armorum, & militiæ, ſiquidē militia eſt vita hominis ſuper terrā. Hæc eſt turris Dauid, ex qua pendent mille Clypei, & omnis armatura fortiū. Vnde Paulus ad Ephe. 6. induite vos armaturā Dei. De vtraq; domo Eccleſiæ militantis, & triūphantis explicat Caſsiodorus illud Pſal. 91. Plantati in domo Domini in atrijs domus Dei noſtri florebūt. Vbi electi arboribus cōparātur, in domo enim Eccleſiæ militantis plantantur per fidem, per charitatē flores germināt, qui in domo cœleſti fructus vberrimos pariunt.

Auguſt.

Pſal. 74.

Caſsiodor. Pſal. 91.

D. Bernar. Domus deliciarū Dei ſacra virgo.

¶ Iam verò tertio loco virgo immaculata, & ſanctiſsima domus Dei dicitur ſecūdū doctrinā D. Bernar. ſerm. de aſſumpt. & ſerm. 9. paruu. Hæc eſt domus deliciarum Dei, quā ædificauit ſibi: domū ſiquidē cœli, & Eccleſiæ non tantum ſibi ædificauit, ſed fidelibus omnibus hanc,

illam

illã verò electis. Et quãquã diuina maiestas habebat domũ cœli,& domũ Ecclesiæ,nondũ sibi satisfecerat, donec ædificauit hãc domẽ sibi 1. Paral. 17. neq; mansi in domo ex eo tẽpore,quo eduxi Israel de Ægypto,&c. huius siquidẽ domus tenebatur desiderio,cuius figura fuit tẽplũ. Hãc ergo domũ deliciarũ ædificauit sibi soli. Hęc enim est porta illa Orietalis, de qua Dominus ad Ezechie. porta hæc clausa erit,eritq; clausa Principi. Quãquã enim princeps glorię ingressus est Domũ,& egressus est in die natiuitatis: introiuit tamẽ verbũ per clausã portã,& exiuit illæso,integro,& clauso virginis vtero. Hæc igitur alma virgo domus est deliciarum Dei. Hanc enim deliciarũ domum olim optabat,cũ in sinu patris filius ludẽs in orbe terrarũ dicebat. Prouer. 8. delicię meæ esse cum filijs hominũ. Ea ratione sponsus vocat virginẽ hortũ concluſum;fontẽ signatũ, vocat quoq; lectulũ floridũ. Delectatur mirum in modũ cœlestis spõsus inter flores,& lilia,est enim ille flos cãpi. Cant. 2. Esai. quoque florem de radice Iesse ascẽsurũ prædixit: floribus fulciri desiderat,quia amore lãguet. Hinc spõsi desiderijs satisfacere cupiẽs sponsa, virginalem hanc domũ in mundo oculis fidei præuidens audacter illum inuitat dicens Cant. 5. Veniat dilectus meus in hortum suum. Et per fidem Christum sponsum suum intra virginalem vterũ contẽplata,subdit Cant. 6. Dilectus meus descẽdit in hortũ suũ,ad areolã aromatũ,vt pascatur in hortis,& lilia colligat. Pascitur enim inter lilia,quia virginalẽ hanc domũ ex animo dilexit. Quarè meritò Virgini sacratissimæ verba quoq; Cant. 7. conueniunt: Ego dilecto meo,& ad me cõuersio eius,veni dilecte mi,egrediamur in agrum,manè surgamus ad vineas,videamus si floruit vinea,si flores fructus parturiunt:si floruerũt mala punica. Ex domo namque deliciarum virginalis vteri egressus est cœlestis sponsus,vt visitaret vineã Ecclesiæ, vt colligeret lilia Virginũ,flores electorũ,& mala punica:hæc sunt malogranata, quæ sub duro, aspero, &

Ezech. 44.

Cant. 2.
Esa. 11.

Cant. 5.

Cant. 6.

Cant. 7.

defor-

d formi cortice plures, varios, & pulcherrimos granorum ordines intra cellulas pulcherrimis telis distinctas includunt: Qui sunt varij ordines electorum in Ecclesia; inter quos cœlestis sponsus delectatur. Ad hoc descendit in hortum suum, & ad domum deliciarum virginalis vteri.

Paradisus typus sacræ Virginis. *Cant.* 4.

¶Huius præclaræ domus deliciarum Dei prototypus fuit Paradisus ille voluptatis, quem plantauit Deus ab initio: sic enim Cant. 4. ait illi sponsus: Emissiones tuæ paradisus. Cypri cum nardo, nardus, & crocus, fistula, & cinnamomum, cum vniuersis lignis Libani, Myrrha, & aloe cum omnibus primis vnguentis. In hac enim sacra domo inuenitur odor, & fragrantia virtutum omnium, quæ inueniuntur in Paradiso cœlesti, & in Paradiso militantis Ecclesiæ: inuenitur puritas Angelorum, scientia Cherubinorum, charitas, & amor Seraphinorum, virtutes Apostolorum, & electorum omnium. In medio Paradisi produxit Dominus lignum vitæ, & fontem ad rigandum Paradisum. In medio Paradisi virginalis vteri Saluator noster Christus per Spiritum sanctum plantatus est verum lignum vitæ, quod in beatitudine datur edendum vincenti, illiusque esus veram immortalitatē communicat. Ille quoque fons est patens domui Dauid in ablutionem peccatorum: fons est saliens in vitam æternam. Ioan. 4. O fœliciſsimum Paradisum, in quo positus est Adam, non primus ille terrenus, sed secundus Adam de cœlo cœlestis, vt operaretur, & custodiret illum. Ille enim primus Adam positus est custos, sed vineam non custodiuit. At verò secundus Adam in medio Paradisi operatus est salutem in medio terræ. Vt enim ait Apostolus Hebr. 10. ingrediens mundum dixit. Ecce venio, vt faciam, Deus voluntatem tuam: & in ea prima oblatione, & voluntate sanctificati sumus per oblationē corporis Iesu Christi semel. Custodiuit quoque filius Dei Paradisum suum, dum domum virginalem deliciarum suarū seruauit ab omni culpa: neque in hunc Para-

Apoc. 2.

Zach. 13.

disum inuenire potuit ingressum callidus serpens; fuit enim conclusus hortus, imo ipsa virgo contriuit serpẽtis caput. Hæc est domus deliciarum Dei, magna domus, & capax: sic enim de ea canit Ecclesia: sancta, & immaculata Virginitas, quibus te laudibus efferam nescio, quia, quem cœli capere non poterant, tuo gremio contulisti. Intra domum hanc inclusus est mons ille magnus, qui apud Danielem ex lapide creuit in montẽ: de quo Esai. cap. 2. prædixit: Erit mons domus Domini in vertice montium. Mons domus Christus est intra Virginem exceptus; Et in vertice montium; quia virgo Deipara domus est, de qua Ezechi. prædixit cap. 43. Ista est domus in summitate montis, in circuitu Sanctũ Sanctorum: omnem descriptionem, cunctumque ordinem, & omnes leges domus ostende eis.

Genes. 3.

Dan. 2.

Eze. 43.

¶Lex huius sacræ domus impeccabilitas est; & puritas ab omni terreno contagio, ideo dicitur in excelso fundata super columnas septem. Columnæ celsitudinẽ, dignitatem, firmitatem, & impeccabilitatem; atque pulchritudinem ædificij dicunt: sicut & de ferculo, quod fecit sibi Rex Salomon de lignis Libani (quod huius Virginis, in qua creator ipsius requieuit expressa figura fuit) similiter dicitur, quod columnas eius fecit argenteas; imò stabilitas huius Sanctissimæ mulieris colũnis aureis super bases argenteas comparatur: Eccli. 26. ideſt super septem dona aurea Spiritus sancti, super septem columnas virtutum Theologicarum, & Cardinalium. Bases septem argenteæ super quas sunt columnæ aureæ donorum Spiritus sancti sunt fides, humilitas, obedientia, Virginitas, timor Domini longanimitas, & charitas virtutum omnium radix, & vinculum perfectionis. Ad hæc dicuntur columnæ septem: quia septenarius numerus dicit plenitudinem, & perfectionem virtutum omnium; septenarij namque numeri perfectionem, tam natura, quam scriptura sacra celebrat. De qua re multa Macrobius de somno Scipionis. Basilius exam.

Cant. 3.

Eccli. 26.

Septenarius numerus perfectionẽ dicit.

Basilius.

Clemens. Gregorius.

hom. 11. Hiero. super Amos 5. Clemens. Alexan. 6. stro matum, Gregorius 35. mor. c, 6. Septenario numero natura gaudet; nam infantium septimestrium fœlices partus iudicantur. Primò septenio rationis vsus compleri solet, secundo septenio perfectior ratio, & potentia generationis accedunt. Tertium septenium incrementi finis est. Septem quoq; Spiritus Angelici assistunt Diuinæ Maiestati. Remissioni peccatorum septenarius numerus sacratus est: nam septimo anno fiebat remissio, & plena remissio post quadratum septenarium. In cuius figura Naaman Syrus septies lauit in Iordane iuxta præceptū Elisæi. Hinc Petrus ad Christū Dominū: dimittam fratri peccanti vsque septies, cui Christus Dominus: Non dico tibi vsque septies, sed vsque septuagies septies. Septimo die emissa est columba, & septimo mense requieuit arca Genes. 8. Et Spiritus sanctus sacro dierum expleto numero missus est, quo mystico septemplici orbis volutus septies signat beata tempora. Et septimo tandem die requieuit Deus ab omni opere, quod patrarat. Atque hanc sacram domum virginalis vteri in habitaculum suū eligens, in quo requiesceret, super septē colūnas excisas ædificare voluit.

4. Reg. 5. Matth. 18.

¶ Ab hac sacrata domo requietionis suæ egressus Dominus conqueritur se non habere domum: sic enim ait Matth. 8. Vulpes foueas habent, & volucres cœli nidos, filius autem hominis non habet, vbi caput suum reclinet. Et Esa. 66. Cœlum sedes mea, terra autem scabellum pedum meorum. Quæ est ista domus, quam ædificabitis mihi, & quis est iste locus requietionis meæ? Omnia hæc manus mea fecit, & facta sunt vniuersa ista, dicit Dominus. Ad quem autem respiciam, nisi ad pauperculum, & contritum spiritu, & trementem sermones meos? Quasi dicat voluntas humilis, & animus contritus ædificant domum mihi gratiorem, quam ipsum cœlum. Vnde Apoc. 3. ait: Ecce sto ad ostium, & pulso: si quis audierit vocem meam, & aperuerit mihi ia

Matth. 8. Esa. 66.

Spiritus humilis domus grata Deo.

nuam,

nuam, intrabo ad illum, & cœnabo cum illo, & ipse mecum. Et Cant. 5. aperi mihi soror mea, amica mea, colũba mea, formosa mea. Proh dolor! Ezechi. 22. domus Israel versa est mihi in scoriam. O fœliciſsimam sortẽ animæ, quæ tam digni sponsi vocem dulciſsimam audit, & amore plenam: illique præparat domũ mentis. Ecce (fratres dilectiſsimi) nobis, ait Petrus Apostolus, ipsi tãquã lapides viui superædificamini in domos spirituales. Quo pacto sit ædificanda domus docuit Christus dominus Luc. 6. Audiendo verbum Dei, & faciendo: tunc ponitur fundamentum supra petram, & firmũ consurgit ædificium. Sic firmatum est ædificium sacratæ domus Virginis almæ. Ad ipsius igitur exemplar, quam sapientia ædificauit sibi, quam inhabitauit, non tantum corporaliter ventrem consecrando, sed potiſsimum mentem cœleſtibus donis, & diuinis chariſmatibus illustrando. Et nos præparemus domum animæ integram, mundã, & ornatam, sicut tantum hospitẽ decet: vt dignetur Dominus nunc in nobis habitare per gratiam, vt meritò ab ipso expectare possimus manſiones in domo gloriæ, ad quam nos perducat ipse Dei filius. Amen.

Ezechi. 22.

1. Petri 2.

Luc. 6.

IN CONCEPTIONE intemeratæ Virginis.

CONCIO TERTIA.

THEMA.

De qua natus est Ieſus, qui vocatur Christus. Matth. 1.

HIS verbis explicuit veluti in summa, & cõpendio sacer Euangeliſta Matthæus supremam Virginis almæ dignitatẽ, qua sub Deo nulla maior inueniri potest, neque in terris,

neque in cœlis siquidem eo dignitatis euecta est, vt esset mater Dei, & vt Verbum diuinum, quod abæterno accipit à patre esse filij Dei, à Virgine matre accipiat ex tempore esse filij hominis. Huius sacratæ Virginis conceptionem purissimam, & ingressum sanctissimum in vterum matris Annæ hodie celebramus. Anselmus: oportebat, vt Sanctissima Virgo, quæ Deum erat partura ea puritate niteret, qua maior sub Deo inueniri nequit. Cum Esaias Propheta vidit Regem exercituũ oculis suis, fatetur se virum pollutum labijs: Et in medio populi polluta labia habentis habitare; atque adeò balbutiens ait se nescire loqui. Quid nos depurissimo hoc mysterio pollutis labijs dicere poterimus? de precemur ipsam Seraphinorum reginam, vt de cœlesti altari accepto ignito calculo gratiæ purificet labia, & corda nostra dicentes. Aue Maria.

Anselmus.

Esa. 6.

¶Hodie celebrat Ecclesia fœliciſsima principia sacræ Virginis Mariæ: meliora, quàm exitus Sanctorum omnium, custodiuit enim Dominus introitum, & exitũ ipsius: iuxta regium vaticinium: ipsa est principium viarum Dei: quod melius conuenit Mariæ Sanctissimæ, quam Cherubino: expressius enim, & perfectius signaculum est diuinæ similitudinis. Psal. 100. Psallam, & intelligam in via immaculata. &c. Iugiter enim Domino psallebat, gratias agebat, intelligebat vias Domini pulchras, & semitas illius pacificas: meditabatur, & intelligebat cum summa humilitate, semper gratias agens Altissimo, quod hoc primo die tanta pulchritudine, & pace ad ipsam veniens ditauerit, & in via immaculata constituerit: Vt sit dux, & regina eorum; qui per viam innocentiæ procedunt immaculati in via. Ipsa est scala illa mirabilis, cui Iacob vidit Dominum innixum: ipsa fuit principium viarum Dei, per quam Diuinum verbum ad nos, tanquam sponsus in thalamum suum summa cũ exultatione descendit; & per ipsam voluit Angelos ad nos descendere, & nos in Angelorum dignitatem com-

Psal. 120.

Iob. 100. **Principiũ viarum Dei Maria.**

Gen. 28. **Scala Iacob Maria.**

mutatos

mutatos in cœlum exaltari. Merito possumus de fœliciſsimo principio Sacræ infanti intra vterum Annæ cõgratulari, quia & ſibi, & nobis, hæc ſacra dies totius boni dedit initium, & miſeriarum finem. Hodie noua lux oriri viſa eſt: hic enim ſacer dies cæcis lucem; captiuis libertatem, ægris ſanitatem, mortuis vitam, & cunctis neceſsitatibus vniuerſale remedium inuehere cæpit. Vnde meritò canit Eccleſia: conceptio tua Dei Genitrix Virgo gaudium annunciauit vniuerſo mũdo, ex te enim ortus eſt ſol iuſtitiæ Chriſtus Deus noſter, qui ſoluens maledictionem, dedit benedictionem, &c. *Eſther. 8.*

¶ Quæſtio verò illa ſtatim animum pulſat, cum de plæriſque Sanctis multa in Scriptura ſacra tam noui, quam veteris teſtamenti legamus, cur tam pauca de ſacra Deigenitrice conſcripta ſint? Ad quæſtionem primò reſpondere poſſemus, quod vt teſtimonium Diuinitatis Chriſti Ieſu eſſet efficacius, voluit Spiritus ſanctus, vt ſcriptores ſacri de humanitatis ſuæ dignitate pauca cõſcriberent: ne quis aduerſarius adulationis nota fidem noſtram poſſet inurere. Deinde quia ea, quæ magna ſunt ſilentio melius celebrantur. Hieronym. in illud Pſal. 64. Te decet hymnus, &c. Legit ſecundum Hebræos: Tibi ſilentium laus. Cum Timantes immolatam Iphigeniam depingeret, & triſtem depinxiſſet Calchantem, mæſtiorem Vlyſſem, mæſtiſsimum Menelaum, & oporteret eius patrem Agamemnonem triſtiorem depingi, videns non poſſe ſummum illum luctum pennicillo imitari, caput mæſtiſsimi patris velo obtexit. Sic ineffabilia Sacratæ Virginis encomia diuini pictores ſilentio celebrarunt, Et Matthæus veluti alter Timantes obtexit ſacro velo dicens: De qua natus eſt Ieſus, &c. quaſi dicat, Maria mare eſt, quod abſorbet omnia flumina perfectionum omnium Patriarcharum, Regum, & ſanctorum omnium. Eſt veluti aqua Angelorum ex omnium florum puriſsima diſtillatione conflata: velut quinta eſſentia ex purificatis liquoribus *Hieronym. Quæ magna ſunt ſilentio melius celebrantur.* *Similia.*

eliquata: & velut gēma orientalis torquis aurei extrema cōnectens, imò Deum, & hominem, & ima summis indissolubili nodo cōiungēs. Illa iustitiā cū misericordia conciliauit, cum iustitia, & pax osculatæ sunt. Psal. 84.

¶Hanc mirabilem Deiparæ Virginis excellentiam duplici medio voluit nobis Euangelista Matthæus exprimere. Primò dum illustrem proauorum seriem explicuit: Tum verò maximè dum filij dignitatem, & maiestatem expressit, dicens: De qua natus est Iesus, &c. Priori quidem medio ostendit virtutem Virginis non nouam esse, sed antiquam, non cum ipsa tantum exortā, sed quasi hæreditariam, & in auis, & proauis altas habentem radices. Altero vero efficaciori medio filium ostendit contulisse matri idoneitatem necessariam ad excelsam adeò maternitatem. Id quod in figura egit olim Dauid, dum ad fabricam templi quidquid auri, & diuitiarum conferre potuit, obtulit: Et voluit vt omnes principes offerrent. Sic Christus infinitam prope modum dignitatem suæ genitrici concessit: Et voluit præterea, vt omnes progenitores cuncta bona sua, & diuitias in ipsam conferrent: Deus namque, qui disponit omnia suauiter, cum voluit viros virtute præstantes in mundum mittere, non fecit id subito, nemo enim repente fit summus, neque in bonum, neque in malum; sed sensim: iustorum semita, quasi lux splendens procedit, & crescit vsque ad perfectam diem. Prouer. 4. Non subitò erumpit tota lux solis: sic Adamum totius humani generis progenitorem ex terra Virgine produxit. Samuelem ex matre sterili: Ioannem Baptistam ex parentibus iustis ante Deum: Magnum donum Dei parentes habere Sanctos, gloria filiorum patres eorum: Prouer. 17. sic vtique voluit diuina bonitas, vt excelsa Deiparæ Virginis sanctitas ex parentum, & proauorum sanctitate originem traheret. Ex Abrahamo patre fidei, ex obedientia Isaac, ex patientia Iacob, misericordia Dauid, sapientia Salomonis, religione Iosiæ, vt sacrata

2. *Par.* 29.

Virgo vnica omnium hæres, omnium maiorum virtutes quasi hæreditario iure susciperet Virgo hæc purissima Radix illa est, de qua Iob. 29. radix mea aperta est secus aquas, & ros morabitur in messione mea, gloria mea semper innouabitur. Ipsa siquidē virga est, & radix Iesse, ex qua flos ille campi processit: & in ipsa radice, & principio habuit plenitudinē gratiæ Cant. 4. Emissiones tuæ Paradisus. Radix est, quia mater vnigeniti filij Dei, de qua natus est Iesus: radix quia principiū omniū bonorū humani generis. Radix aperta secus aquarū decursus. Solēt radices arborū detegi, & aperiri, vt aqua decurrens influat radici, & fæcundetur ad germen. Sic virgo vera radix sancta, ex qua mundo lux est orta, hodie aperta est secus decursum illū aquarū plenitudinis gratiæ tā filij, quā parētū, & proauorū, sicut & Psal. 45. dicitur: Fluminis impetus lætificat ciuitatē Dei, sanctificauit tabernaculū suū altissimus. Fluminis impetus, & inūdatio omnia replet, sic radix nostra in hoc die, quo tabernaculū suū sanctificauit altissimus, omnimoda gratia repleta est. Deus in medio eius, nō cōmouebitur; Adiuuabit eā Deꝰ mane diluculo. Hodie fuit fœliciſsimū mane, & lętiſsimū diluculū; quo adiuta est omni gratia ab illo, qui potens est omnē gratiā abūdare facere 1. Cor. 9. Mane, diluculo; geminatio illa dicit maximā Dei solicitudinē, & præuētionē: elegit nos in ipso ante mundi constitutionem. Ephes. 1. At virgo est prælecta.

Iob. 29.

Esai. 11.

Maria radix.

Simile.

Psal. 45.

¶ Ab ipso statim mūdi exordio cæpit Dominus præparare, & prędicere huius Virginis dignitatē, & sanctitatē Gen. 3. ipsa cōteret caput tuū: Prophetæ omnes, & maxime Esa. de hac Virgine prædixerūt. Sybillę quoque multa de partu Virginis, imò & nomen ipsum Mariæ explicuerunt: maximè Erithrea, quæ (vt referūt Cedrenus, Simeō Metaphrastes, & Surius tom. 4.) Græcis caminibus, sic cecinit. Et breuis egressus Mariæ de Virginis aluo. Exorta est noua lux, &c, de qua re legatur August. li. 13. contra Faustū ca. 15. & Hieron. li. 2. aduers. Iouini.

August.

Hieron.

Ros quoque ait Iob morabitur in meſsione mea. Sicut concha clauſa, quæ ſolis influentiæ, & rori tantum cœleſti aperitur, & gemmam gignit Diuinam. Ros Gedeoni oſtenſus in vellere, vel in area, Ros eſt gratiæ abundans, qui Mariam repleuit, & ſimul aream Eccleſiæ. In meſsione mea morabitur: ros enim gratiæ ipſius in meſſem Eccleſiæ, & potiſsimum in electorum manipulos deſcendit: ſicut ros Hermon, qui deſcendit in montem Sion. Pſal. 132. Hermon interpretatur dicatum, vel conſecratum: hodie conſecratus eſt mons Virginalis, & cœleſtis roris gratia repletus, vt ab ipſo deſcendat in montem Eccleſiæ Sion. Virgo igitur alma rorem gratiæ toti Eccleſiæ diſperſit, & totius gratiæ, & virtutum omnium quaſi aquarum influxum ex duplici radice ſuſcepit. Ea ratione dicitur Sacra Virgo hortus concluſus: non tantum quia nullus hoſtis potuit ingreſſum inuenire, ſicut olim inuenit in antiquum paradiſum, ſed quia in ſe recepit, & concluſit fructus ſanctorum omnium: vt vere dicat ſponſo dilectiſsimo: omnia poma noua, & vetera ſeruaui tibi: *Toda la fruta que lleuan los Iardines del Cielo y ſuelo*, Iuxta illud Eſai. omnis gloria Libani ad te veniat, abies, & buxus, & pinus ad ornandum locum ſanctificationis meæ. In hunc ſenſum adducit Bernar. illud Eccli. 24. In plenitudine ſanctorum detentio mea. Simili quoque tropo dicitur fons ſignatus. Cant. 4. quia continet omnem gratiam fontis gratiæ communicabilem puræ creaturæ. Et (vt Diuinus Bernardus ait) fuit aquæ ductus, qui exiuit de Paradiſo: Et ſicut vltimus aquæ ductus ſuſcipit aquam totius rotæ aquariæ, ſic ſacra Virgo ſuſcepit plenitudinem gratiæ ſanctorum omnium.

Iudic. 6.

Pſal. 132.

Cant. 4.

Maria hortus concluſus.

Cant. 7.

Eſai. 60.

Bernar.

Eccli. 24.

Bernar.

¶Solent in magnis ſolẽnitatibus coram regibus armigeri, ſiue reges armorum regalia ſtẽmata diuerſorum regnorum ſcutis varijs, vel vexillis deferre: tandem ſubſequitur regium vexillum, iuxta ipſum omnia ſtẽmata continens: ſic ſacer Euangeliſta enumerat Patriarchas,

& Reges, quasi reginæ cœlestis armigeros, in quibus præcessere virtutes ipsius dispersæ. Vt fides in Abrahã, obedientia in Isaac, &c. Et tandem succedit regina cœli amicta sole, omnia complectens, de qua natus est Iesus, qui vocatur Christus. Quare Cant. 6. sponsus mirabiliter laudat sponsam dicens: pulchra es amica mea, suauis, & decora, sicut Hierusalem: quasi dicat amplecteris omnem pulchritudinem cœlestis curiæ. Terribilis vt castrorum acies ordinata; capilli tui, sicut grex caprarum, ideſt, altissimæ cogitationes, vel deuotio, & mentis eleuatio: capreæ enim semper in montana conscendunt. Dentes tui sicut greges ouium, quæ ascenderunt de lauacro, ideſt, discretio vel fides, quæ cœlestia à terrenis diuidit; sicut oues ruminantes. Sicut cortex mali punici genæ tuæ absque occultis tuis, ideſt, Virginitas, & humilitas, (quæ in te maxime splendent) claudunt virtutes reliquas, sicut cortex mali punici grana, & cellaria granorum telis destincta, absque occultis tuis meritis totius vitæ; vel absque occultis tuis, ideſt, donis tibi collatis à filio, quæ occulte, & tibi soli contulit. Quæ (vt Bernardus ait) tibi soli datum est nosse, cui soli datum est experiri: Qui enim sic matrem dilexit, vt se se in filium tradiderit in tempore, qui ante tempora erat filius Dei, quid ipsi non donauit? Hæc omnia vnico illo verbo sacer Euangelista Matthæus complexus est dicens: de qua natus est Iesus, qui vocatur Christus. Vnico hoc verbo omnem eloquentiam Græcam, & Latinam excessit: Nihil elegantius Demosthenes, vel Cicero dicere potuissent: Filius enim sapiens lætificat patrem suum. Prouer. 10. & honor est parentum. Nihil vero maius, nec altius sub Deo dici potuit, quam esse matrem Dei, dicit Anselmus.

Cant. 6.

Bernar.

Anselmus.

¶ Quod si sanctitatem parentum solet Deus transfundere in filios, qualis sanctitas decebat matrem Dei? Talis vtique, vt si per impossibile Christus Dominus non fuisset beatus ab instanti conceptionis suæ, potuisset illi

Sanctitas matris Dei ex sanctitate Filij comprobatur.

ex matre Sanctissima immensa virtus,& excelsa sanctitas communicari:omne enim generans generat sibi simile. Ea ratione sacra Virgo dicitur quasi vitis. Eccli. 24.Ego quasi vitis fructificaui. Christus vitis est, virgo quasi vitis, *que oy esta en cierne, y en flor.* Cæterum flores mei fructus honoris, & honestatis, idest initium gratiæ,& virtutis meæ potius est,quam fructus vltimi sanctorum omnium:gratia enim prima Virginis tutissima fuit ab omni periculo grandinis,& rubiginis.

Eccli. 24.

Num. 13. Christus Dominus verus botrus terræ promissionis.

¶Iosue,& Caleb à Mose missi,vt regionis promissæ situm,atque vbertatem explorarent,fructus illius,& maxime mirabilem illum palmitem cum botro vuæ adduxerunt,vt pauidos Israelitarum animos tam feracis terræ obtinendæ desiderio accenderent: sic sacer Euangelista,vt vnico verbo commendaret Virginis dignitatem, atque fœliciſsimam fructus benedicti vbertatem , duos viros induxit,scilicet,Abraham,& Dauid,qui nobis de torrente botri , idest, ex magno feruore, & abundantia Diuinæ gratiæ , & charitatis palmitem illum cum botro nempe Virginem sacram cum botro , dilectissimo filio Iesu detulerunt. Ac si dicat, si vultis scire dignitatem palmitis,videte botri dulcedinem , atque celsitudinem.De qua natus est Iesus,qui vocatur Christus:Eia ergo aduocata nostra illos tuos misericordes oculos ad nos conuerte , & Iesum Benedictum fructum ventris tui nobis post hoc exilium ostende: Vt illum nunc nostris humeris deferamus, & suauitatem sic degustare incipiamus per gratiam,vt illius esu refici mereamur per gloriam.

Amen.

IN CONCEPTIONE SANCTISSIMÆ Virginis.

CONCIO QVARTA.

THEMA.

Quam pulchra es amica mea, quam pulchra es? Cant. 4.

DE Virginis almæ pulchritudine concinit Ecclesia, quòd sol, & luna mirantur, sed quid mirum quòd sol, & luna, quod cœlũ & terra, & cœlicolæ omnes in admiratiõnẽ tantæ pulchritudinis rapiãtur, quã ipse Deus pulchritudinis author admiratur dicens: quã pulchra es amica mea, &c? De hoc igitur pulchritudinis miraculo dicturi Spiritus sancti authoris auxilium per ipsam Virginem imploremus dicentes. Aue Maria.

¶Festiuitas hodierna inter cunctas solennitates noui testamenti primum locum tenet: fuit enim fundamentum cunctarum festiuitatum: Hic fuit veluti primarius lapis totius Ecclesiastici ædificij, & spiritualis fabricæ, qua Diuina sapientia antiquum mundi, atque hominis ædificium instaurare decreuit. Quare festum hoc multis retro seculis in cœlo celebratum est: in eodem siquidem Diuinæ prædistinationis æterno consilio, quod ad humanæ salutis reparationem decretum est, vt filius Dei fieret filius hominis, hospitium virginalis vteri designatum est, quo filius Altissimi velut in thalamo, & florido lectulo susciperetur, iuxta illud Prouerb. 8. Ab æterno ordinata sum: & ex antiquis antequam terra fieret. Nondum erant Abyssi, & ego iam concepta *Prouerb. 8.*

eram.

eram. Nec dum fontes aquarū eruperant: id est, antequā fontes diuinæ charitatis, & gratiæ mundum irrigarent, sacra hæc virgo præsignata est, vt per illam tanquàm matrem gratiæ fons totius cœlestis gratiæ nobis communi caretur. Vnde post gratiam filij, cui pater æternus non ad mensuram dedit spiritum: atque adeò in genere gratiæ fuit infinita, vt docet Angelicus Doctor. 3. p. q. 7. artic. 11. Post gratiam (inquam) Christi filij supremum locum tenet gratia beatissimæ virginis, cui hodierno die primus potus plenissimus ex fonte gratiæ propinatus est. Quo hausto tanta pulchritudine fulgere cœpit, vt omnes tres diuinæ personæ illam collaudent, & admirentur. Patris siquidem est vox illa Cant. 1. Ecce tu pulchra es amica mea, ecce tu pulchra, oculi tui columbarū. Filij verò vox est Cant. 4. Quàm pulchra es amica mea, quàm pulchra es. Et Spiritus sancti illa Cantic. 7. Quam pulchra es, & quā decora, charissima in delicijs. In quibus Canticis adnotauit acutè Bernardus, quòd ab omnibus diuinis personis bis dicitur pulchra, vt geminatio ipsa absolutam, & vndiq; cōsummatam explicet pulchritudinē, tàm animæ, quàm corporis: quæ adeò est eximia, vt ipse artifex Deus miretur opus suum: quasi aliorū operum consuetas regulas excesserit, vt verè illi adaptetur superscriptio potiori iure, quā soli luminari magno naturali, quod Eccli. 43. Scriptū est. Altitudinis firmamentum pulchritudo eius est: vas admirabile opus excelsi.

Ioan. 3.

S. Thom.

Cant. 4.

Bernard.

Geminatio pulchritudinis perfectionem connotat.

Eccli. 43.

¶ Vt raram sacratæ virginis pulchritudinem explicemus operę pretium fuerit scire, quid sit pulchrum. Cic. i. Offic. c. 9. pulchrum definit, quod est consentaneum hominis excellentiæ. Et secundum Platonis, & Aristot. sententiam pulchritudo in debita proportione partium, cū quadam coloris claritate sita est. Et S. Tho. 2. 2. q. 142. ar. 2. & q. 145. ar. 2. ex Dionysio 4. de diu. no. pulchritudo corporis in proportione mēbrorum, & coloris claritate sita est: Sic Iudith. 10. dicitur q̄ cōtulit illi Dñs splēdorem, & pulchritudinem ampliauit. Pulchritudo verò

Cicero. Plato. & Aristo. S. Thom. Pulchritudo indebita proportione sita cum claritate.

animæ

animæ in operatione secundum rationem sita est, & secundum claritatem signati super nos luminis. Vnde Dionysius diuinam arguit pulchritudinem ex mundi, & opificij sui pulchritudine, quia (vt Apostolus ait) fide intelligimus aptata esse secula verbo Dei, vt ex inuisibilibus visibilia fierent. Id quod S. Thom. ad Heb. 11. lect. 2. explicat dupliciter aptata esse Verbo Dei ideſt per diuinum imperium producta: sicut in ps. dicitur: ipse dixit, & facta sunt: Vel secundo, aptata esse Verbo, ideſt, cōueniētia Verbo, & conceptui Diuino: *A la traça*, Quod Boetius dixit: Pulchrum pulcherrimus ipse mundum mente gerens, similique imagine formans: Inde cœli, & terræ, & totius creaturæ pulchritudo, & bonitas, sicut Genes. 1. dicitur: Vidit Deus cuncta, quæ fecerat, & erant valde bona. Angelis verò & hominibus excelsior pulchritudo inter omnia diuina opera communicata est. Cæterum per culpam deformata, sublata enim consonantia, & proportione cum ratione, & diuina regula omnis pulchritudo denigrata est. Deus igitur optimus primæ pulchritudinis author, & amator, vt pristinam illam pulchritudinem cœlo redderet, & mundo; sacro hoc die opus suum exorsus Virginem pulcherrimam formauit: pulchram corpore, pulchriorē mente. Qualis operator, talis & creatio: *y como para si*: Sapiētia ædificauit sibi domū. Sap. 9. Hæc est stella illa fulgentissima, de qua Nu. 24. Orietur stella ex Iacob. Hæc est mulier amicta sole. Imo speciosior sole, & luci comparata inuenitur prior. Tanta siquidem Virginis est pulchritudo, tamque tuta per humilitatis custodiam, vt absque vllo iactātiæ periculo dicat illi sponsus: Ecce tu pulchra es, &c. Quasi dicat contemplari tibi licet (o Virgo mater) pulchritudinem tuam: Ecce vide, intuere: non enim tibi continget, quod per Ezechielem dicitur ad Hierusalem habens fiduciam in pulchritudine tua fornicata es, &c. Nec quod per eundem Prophetam superbo Lucifero improperatur: Eleuatum est cor tuum

Dionys.

S. Thom.

Boetius.

Genes. 1.

Num. 24.
Apoc. 12.

Ezechi. 16.
Ezech. 28.

Pſal.44. in decore tuo. At gloria Virginis ab intus in fimbrijs aureis, ideſt in humilitate ſita eſt: per fimbriam enim, quæ pedes, & pauimentum tangit humilitas deſignatur.

¶Multa ſunt, quæ pulchritudinem iuuant, nempe proportio membrorum cum claritate, ſuauitas eloquij: aptus motus corporis, & inceſſus, decentia ornatus, atque odorum fragrantia. Sacratiſsima Virgo omnia hæc habuit cum magno cumulo, tam in corpore, quam in anima. In omnibus habuit maximã proportionẽ, tenuitq; medium: ſecundum Albertum Magnũ habuit enim debitam proportionem humorum, quare habuit medium colorem inter album, & rubeum nempè triticeũ: Vnde ipſa ait: Nigra ſum, ſed formoſa: ſicut tabernacula Cedar, ſicut pelles Salomonis. Cedareni, ſiue Iſmaelitæ neque domos, neque proprias ſedes habent, ſed tabernacula, quare aeris inclementia denigrantur, *Como Gitanos*: gelu, & æſtu exuruntur; ſic Virgo pulcherrima habitauit cum habitantibus Cedar, nihil mirum, quod aeris, & hyemis inclementia, dum fugeret in Ægyptum, inter mundi tenebras, infidelium perſecutiones, afflictiones, & dolores dilectiſsimi filij, potiſsimum cum aſtans cruci vidit ſine aſpectu, & decore. Deinde vigilijs, ieiunijs extenuata, & maxime ex animi languore præ filij deſiderio, nil mirum, quod color ille triticeus denigratus ſit: ſicque, vt in plurimum apparent antiquiſsimæ imagines Virginis Deiparæ fuſci coloris. Cæterum pulcherrimę, & cũ maxima claritate, & ſplẽdore vultus.

Pulchritudo B. Virginis eximia. Albertus. Mag.

Cant.1.

¶Excelluit tamen Dei genitricis pulchritudo omniũ fœminarum pulchritudinem in hoc, quòd cum adeò eſſet pulchra â nullo quãtumcunq; flagitioſo homine potuit vnquam concupiſci: quia ſpiritualis animæ pulchritudo omnium corda penetrabat, & omnes motus illicitos extinguebat: quod nulli alij datum eſt. Ea ratione odor almæ Virginis cõparatur Cedro Libani, quia ſerpentes fugat: & Myrrhæ, quæ à corruptione præſeruat: Eccli. 24. Quaſi Myrrha electa dedi fuauitatem odoris.

Eccli. 24.

Erat

Erat quidem pulchritudo omnibus amabilis, & grata, sed neminem dissoluebat, nec emolliebat, imò componebat, & cogitationes mundabat. Habuit suauitatem eloquij: os suum aperuit sapientiæ, & lex clementiæ in lingua eius. Prou. 31. organum vocis habuit suaue, & benignum Cant. 4. eloquium tuum dulce, pronunciatio sonora, æqualis in Dei laudibus, in proximorum solatiū, & ædificationem. Motū quoque corporis, & ingressum laudat sponsus Cant. 7. Quam pulchri sunt gressus tui in calceamentis filia Principis. Per gressuum pulchritudinem morum compositio absque vllo terreno contagio significatur: per calceamenta, quæ infima sunt corporis ornamenta, humilitas significatur. At verò quanquam maxima fuit Virginis pulchritudo corporis, potissima verò fuit mentis, de qua Anselmus De conceptione Virginis cap. 12. & cap. 13. ait. Decebat, vt quæ Deum erat paritura ea puritate niteret, qua maior sub Deo nequit intelligi. Et iterum, nihil tibi (o Domina) æquale, nihil comparabile, omne enim quod est, aut supra te est, aut infra te: quod supra te est, solus Deus est, quod infra te, omne, quod Deus non est. Vnde fuit integra, & impermixta pulchritudo. Quasi Balsamum nō mixtum odor meus. Augustinus de natura, & gratia, Excepta Virgine sacra (de qua cum de peccatis agitur nullam prorsus volo habere mentionem) cæteri omnes mixturam habent. Bernardus Epistola 123. ad Canonic. Lugdunens. Ego puto, quod copiosior Sanctificationis Benedictio in eam descenderit, quæ ipsius non solum Sanctificaret ortum, sed & vitam custodiret immunem: quod nemini alteri in natis mulierum creditur esse donatum.

Cant. 4.

Cant. 7. Pulchritudo gressuum morum honestas cum humilitate. Anselmus.

Eccli. 24. August.

Bernardus.

¶ Meritò Diuinus sponsus quarto Cantico ipsius pulchritudinem per omnia membra sigillatim laudat, maxime verò septem: videlicet oculos, capillos, dentes, labia, genas, collum, & vbera, quia septem sunt dona Spiritus sancti, & septem virtutes cardinales, quæ cœlestē

Cant. 4. Pulchritudo Virginis perfecta.

quendam

quendam ſplendorem Virgini contulerunt. Deinde quia per oculos columbarum mentis ſimplicitas deſignatur. Matthæi 10. Eſtote ſimplices ſicut columbæ: capilli tui ſicut greges caprarum, ideſt cogitationum altitudo, & munditia perſimilis gregibus caprarum, quæ ſemper cacumina montium conſcendunt: Aſcendunt vero de monte Galaad. 1. abiectionis. Ex humili enim ſui cognitione ad cor altum, & ad excelſam Dei optimi cognitionem Virgo ſemper aſcendebat: habebat ſiquidē pennas columbæ, volabat, & requieſcebat. Dentes tui ſicut greges tōſarū, quæ aſcenderūt de lauacro, ideſt, dētes candidi, mundi, & æquales, per quos ſignificatur innocentia vitæ: dentes namque ouium non mordent, cibum tantum ſcindunt: quo ſignificatur fidei diſcretio. Omnes gemellis fætibus, quia iuſti non tantum præcepta, ſed conſilia quoque amplectuntur. Inter quos Virgo ſanctiſsima excelluit; ſicut ſol excellit ſidera, ſic ipſius innocentia omnem ſanctorum innocentiam ſuperauit. Habuit dentes fortiſsimos diſcretionis, fortitudinis, patientiæ, laborum, & charitatis ad ſcindendum cibum doctrinæ, & exempli proximis. Sicut vitta coccinea labia tua, & eloquium tuū dulce. Color purpureus labiorum pulchritudinem auget. Sic Virgilius ſuæ Venēri labia roſea tribuit. Labia Virginis charitatē Dei, & proximorum ædificationē ſuaui, dulciſsimoque eloquio iugiter perſonabant. Sicut fragmen mali punici genæ tuæ: Rubeus color genas exornat, maxime cū ex pudore procedit. In fimbria veſtis ſacerdotalis præcepit Dominus collocari mala punica. Pudor ſiquidē, & modeſtia Sacratæ Virginis ædificant Eccleſiam, ſicut Apoſtolica prædicatio in tintinnabulis ſignificata: Exēplū ſiquidem ipſius viua eſt prædicatio. Et ſicut ſub cortice, & fragmine maligranati plurimi latent, & pulcherrimi granorum ordines, ſic ſub vexillis virginei pudoris plurimi cætus Virginum ſacrarum militant, Eccleſiamque Chriſti exornant. Sicut Turris Dauid collum tuum: in

Exod. 28.

collo

collo obedientia,& humilitas significatur, quæ Turri Dauid ideſt, Eccleſiæ mirã confert fortitudinẽ. Ex quo enim humilis virgo diuino nuncio obediens, collumque ſubmittens dixit: Ecce ancilla Domini: infirmitas antiquæ Eccleſiæ in cœleſtis turris fortitudinem commutata eſt.

¶Tandem duo vbera tua ſicut duo hinnuli capreæ gemelli. Hæc ſunt duo excelſa dona naturaliter repugnantia Virginitatis,& fæcunditatis,quibus ſtatim vt gloriosa Virgo virtute diuina obumbrante ditata eſt,velut caprea velox per montana Iudeæ,per Ægyptum,per ſolitudines pergit, & duos hinnulos nutrit, filium nempe Ieſum in duplici natura,diuina, & humana ſubſiſtentẽ. Hic paſcitur inter lilia,ideſt, Virgines,vel candidas animas,donec aſpiret dies. Tunc apparebit conſummata Virginis pulchritudo, quæ cœlicolarum omnium oculos ad ſe rapiet. Nam ſi iuſti fulgebunt,ſicut ſol in regno Patris eorum,Matth.13.quanto excelſior erit ſanctiſsimæ Deigenitricis pulchritudo? Meritò igitur cœleſtis ſponſus eximiam illius pulchritudinem nunquam ſatis admiratur dicens:quam pulchra es, amica mea, quam pulchra es? Atque poſt ſingularum partium laudatam pulchritudinem ſubdit: tota pulchra es amica mea, & macula non eſt in te.

¶Et quanquam pulchritudo Virginis ab hoc primo die conceptionis fuit maxima;in die tamẽ Incarnationis Verbi ex habitatione diuinitatis ſupra modum eſt aucta tam in corpore, quam in anima; ſicut vidit Ezechiel ſplendentem terram ex ingreſſu gloriæ Domini. Orige.in illud Matth.1.Ioſeph non cognoſcebat eam, &c.dicit, quod quandiu Virgo Sanctiſsima habuit in vtero filium Dei, tantus fulgor ab illius facie procedebat,quòd non poterat Ioſeph in ipſius faciem oculos intendere,ita vt vultum dignoſcere poſſet;ſicut contingit his,qui intuentur Veronicam, ſeu faciem Saluatoris,crucem Angelorum,& calicis Chriſti, nunquam

Pulchritudo B. Virginis per Incarnationẽ Verbi maxime aucta. Ezech.44. Origen.

enim vnius figuræ, & coloris apparere solent. Et quid mirum? nam si facies Moysi ex Diuino colloquio sic splendebat, vt non possent filij Israel intendere in illius faciem propter gloriam vultus eius; quantò potius splenderet almæ Deigenitricis facies ex plenitudine diuinitatis corporaliter inhabitantis. Et ex illa in habitatione Dei (iuxta sententiam Bernardi ser. de aduent. Christi) mansit corpus Virginis præseruatum ab omni corruptione melius, quam omni Balsamo perunctum.

D. Bernar.

Dionysius.

¶ Dionysius cum primum vidit almam Virginem, corruit, & nisi fides id prohiberet, vt Deam adorasset; narratque quod vndique fideles confluebant videre hoc pulchritudinis miraculum. Ignatius Epistola ad Ioannem Euangelistam vocat sacratissimum monstrũ, & cœleste prodigium. Chrysostomus vocat orbis terræ miraculum: Beatus Ildefonsus, erat (inquit) cunctis fidelibus desiderabilis. Quod si in terris adhuc mortalis tanta pulchritudine mundum in admirationem rapuit, quantò potius nunc in cœlesti beatitudine admirantes collaudabunt omnes ciues cœlestes, & Angelici spiritus? Id quod duo Cherubini arcam protegentes, mutuoque se se respicientes, & admirantes olim præsignarunt.

Ignatius.

Chrysosto.

B. Ildefons.

Exod. 25.

Pulchritudo corporis periculosa, August.

Chrysost.

¶ Pulchritudo quidem corporis Dei donum est, sed periculosa (teste Augustino lib. 15. de ciuit.) quià illa homines abutuntur. Chrysostomus homil. 1. in Ps. 50. Pulchritudo corporis sine virtute præcipitium patens, & venenum est insipientium. Arbores excelsæ, frondosæ, sed fructu vacuæ, ad summum glandes suibus afferunt: Prouerb. 11. circulus aureus in naribus suis mulier pulchra, & fatua. Pulchritudo verò stibio confecta, & fuco depicta diabolica est. De qua re legatur Ambrosius lib. 6. Exam. cap. 8. in illud Genes. 1. faciamus hominem ad imaginem, & similitudinem nostrã. Et Chrysost. hom. 17. in Matthæ. Tandem Prouerb. 31.

Ambros.

Chrysost.

habe-

habetur: fallax gratia, & vana est pulchritudo, mulier timens Deum ipsa laudabitur. Fallax velut sterquilinium niue coopertum, quod resoluta niue fætet: & velut vermes noctu lucentes, qui adueniente luce fædi sunt, & obscuri. Iob.25.homo putredo, & filius hominis vermis. Funus est sericis coopertum, sepulchrumque dealbatum. De corporis specie optimum Consilium Senecæ: Speculo te ipsum contemplare; si formosus appareas, fac, quæ deceant formam: sed si deformis: fac vt morum probitate vultus turpitudo compensetur. Pulchritudo igitur animæ omnibus modis prosequenda est, quæ immortalis est, & æterna. De qua re elegãter Chrysost. lib. de reparatione lapsi. Verũ nos omne tempus vitæ in ornatu ancillæ consumimus, & dominam tanquam vile mancipium deformem relinquimus. O si pulchritudo animæ oculis cerni posset, quam mirabiles sui amores excitaret? Si ignoras te, O anima mea, quam pulchram te reddat Diuina gratia: eccè tibi hodie proponitur eximia sacræ Deigenitricis pulchritudo, quam Sol, Luna, cœlum, & terra mirantur, & collaudant, imò Deus ipse miratur, ac tanta pulchritudine se captum, & vulneratum fatetur. Hanc intueamur, laudemus, & cum Diuo Anselmo dicamus: O pulchra ad intuendum, amabilis ad contemplandum, delectabilis ad amandum, vulnera corda nostra amore pulchritudinis tuæ, vt mereamur tecum ingredi in pulchra illa tabernacula Iacob, & sedere in pulchritudine illa pacis, & requie opulenta, vbi regina Virginum astas à dextris filij circundata pulchritudine, & varietate ostendens nobis vias pulchras gratiæ, & semitas pacificas gloriæ.

Seneca.

Chrysost.

Anselmus.

Esai.31.

(2.)

IN FESTO COMMEMORATIONIS Annunciationis Dominicæ, siue de la, O, in alma Ecclesia Toletana de origine, & institutione solennitatis.

CONCIO PRIMA.

THEMA.

O siquis daret mihi aquam de cisterna Bethlehẽ, quæ est in porta. 1. Paral. 11.

VERBA sunt Regis Dauid, quibus explicuit non tantum corporalem sitim, sed potissimum sitim, & desiderium aduentus, & natiuitatis Saluatoris nostri ex Virgine sacra, quæ apud Bethlehẽ erat Dominum paritura, vt explicat Ambros. nam apud Bethlehem nato Saluatore manifestatus est fons, vnde hauriamus aquas in gaudio: Et impletum est illud Zacha. 13. Erit fons patens domui Iacob, &c. Cum Eliezer seruus Abraham iuxta fontem à Rebecca Virgine pulcherrima pauxillum aquæ sibi petijt, & non tantum sibi, sed & camelis Virgo aquam hausit, adorauit Dominum: Ibi enim typus Sacrosancti mysterij Incarnationis præfigurabatur, quod hodierno die recolimus. Ecce stamus prope fontem aquæ, Virgo sanctissima clauem habet fontis gratiæ; si ipsa hauserit, & nobis propinauerit, faciet nobiscum Dominus misericordiam, & recto itinere per-

Ambros.

Zachar. 13. *Genes.* 24.

ducet,

ducet, vt differamus de arcano hoc mysterio: supplices postulemus à Virgine, vt propinet nobis aquam gratiæ dicentes. Aue Maria.

¶ Ecclesiastici 1. dicitur de diuina sapientia: Effudit illam super omnia opera sua, & super omnem carnem secundùm datum suũ: Id quòd explicuit Paulus 1. Cor. 12. diuidens singulis prout vult: varietate donorum voluit nationes omnes ditare, & honestare: hanc auro, illam argento, hanc gemmis, illam medicamentis, Balsamo, aromatibus, hanc plantis, radicibus, illam fructibus, hanc purpura, & cocco, illam byssо, hanc sericis, illam tapetibus, hanc auibus, illam piscibus, aliam frumento, aliam vino, & oleo: vt sic mutuo commercio charitas, & amicitia inter distantes nationes coalescat, & vt singulis dulcis sit amor patriæ, sicut dixit Poeta.

Nescio, qua natale solum dulcedine cunctos
Ducit, & immemores non sinit esse sui.

¶ Cum igitur regiam hanc vrbem, almamque illius Toletanam Ecclesiã alta mente contemplor, vere video effudisse Dominum in illam dona sua, & diuitias: potissimum verò cœlestes thesauros gratiæ Sanctorum prælatorum Eugenij, Ildefonsi, & aliorum, thesauros que sacrorum corporum, & reliquiarum: maximè verò video ditatam hanc Ecclesiam visibili præsentia Sanctissimæ Virginis, quæ in hac sacra nocte, cum Beatus Ildefonsus contra Pelagium, & Elladiũ Hæreticos Gallos Gothicos illibatæ Virginis integritatem impugnantes multis concertationibus acerrime dimicasset, sicut olim Hieronymus contra Eluidium, scriptoque contra eos libello de illibata Virginitate Mariæ conuictos ab Hispania relegasset, cumque hac sacra nocte libellum secum deferret, vt in laudem Virginis in matutinali officio legeretur; non ingrata Virgo de cœlo intempesta nocte in hanc fœlicissimam Ecclesiam descendit, & cum illa miriades Angelorum, cœlesti lumine repletur Ecclesia, & comitibus

perterritis, & pauore dilapsis, seruum suum Ildefonsum ex nomine compellans sacra veste cœlesti opificio contexta induit: Atque ad perpetuam tanti beneficij memoriam seruatur in magna veneratione lapis, in quo vetusta maiorum traditione Sacrata Virgo vestigio constitit, & iugiter adoramus locum, vbi steterunt pedes eius. Vtque tam singularis beneficij memoriam nulla temporum iniuria, aut obliuio deleat, Toletana Ecclesia in stemmatibus suis, atque insignibus id vbique repræsentat, huiusque descensionis annuam celebritatem instituit nono Kalendas Februarij, qui dies est proximus festo Beati Ildefonsi. Ecce quam excelsa, atque gloriosa sit hodierna festiuitas, quam præsentia sua, & cœlestibus donis cœlorum regina consecrare dignata est. Fuit verò instituta hodierna solennitas in Concilio Toletano 10. can. 1. sub Martino primo anno à Christo nato circiter sexcentesimo quinquagesimo septimo, Recciswindi regis anno octauo. Concilio præsedit Eugenius secundus, Archiepiscopus Toletanus, cui ipso anno successit in Toletana sede Beatus Ildefonsus per nouem annos: ille igitur, vt qui pro defensione honoris atque Virginalis pudoris strenue, & constanter contra Hæreticos dimicauerat, primus decretum Concilij de celebritate huius diei executioni mandauit, & cœlestis indumenti præmium, veluti fidelis defensoris brauium suscepit. Sicut enim in cœlo Michael contra Luciferum diuini honoris defensor electus est, vt nomen ipsum explicat, quis sicut Deus? Sic Ildefonsus electus est in Ecclesia militante defensor famæ, & honoris Virginis sanctissimæ: vt sit veluti Cherubin cum gladio versatili defensor Paradisi, Nomenque videtur de cœlo illi datum Ildefonsi, ideſt, illius excellentissimi defensoris; id enim videtur sonare Ildefonsus, quod, ille defensor per antonomasiã.

Solennitas expectationis instituta est in Concilio Tolet. 10.

Tria nomina festiuitatis.

¶Solennitas ergo hodierna ex institutione Concilij Toletani commemoratio annunciationis nuncupatur.

A Beato Ildefonſo expectationis partus Virginis nomen accepit. Feſtiuitas etiam noſtræ Dominæ de la, O, vulgò nuncupatur. Omniaque hæc tria nomina feſtiuitati conueniunt. Primo namque ea fuit intentio ſacri Concilij, vt quoniam Sacroſanctum Dominicæ Incarnationis myſterium in ſuo proprio die nequit ea exultatione, qua dignum eſt, celebrari, nunc octauo die ante Saluatoris natiuitatem fæliciſsimi illius diei ſumma cum lætitia, & animorum alacritate celeberrima agatur memoria: ſiquidem nullus dies humano generi illuxit fælicior, nullus Virgini ſacræ iocundior, neque dignior, ſiquidem ſtatim, vt dixit; eccè ancilla Domini, fiat mihi, &c. Verbum caro factum eſt, & ipſa in matrem Dei exaltata, infinitam quodammodo dignitatem ſuſcepit: ex tunc enim factus eſt Deus illi ſubditus, vt verus Virginis filius. Nullus quoque dies humano generi fælicior illuxit, quo cum inimici eſſemus, reconciliati ſumus in Chriſto, & tanto pacis fœdere Deo coniuncti, vt humana natura ad ipſum eſſe Diuinum eleuata ſit. Tunc omnia mala noſtra optatum finem, & omnia bona fæliciſsimum initium Diuina bonitate habere cæperunt. De hoc myſterio dante Domino in feſtiuitate Incarnationis fuſius diſſeremus.

¶Secundò dicitur feſtum expectationis partus Virginis, quod nomen Beatus Ildefonſus impoſuit, & meritò: Tum quia id conuenit myſterio: ſic enim Chriſtus vocabatur ab antiquis parētibus, expectatus, deſideratus, vt medicus, & vt vniuerſalis Redemptor: Sic magnus ille Patriarcha Iacob in mortis articulo inter benedicendum filijs, ſpiritu Diuino afflatus in benedictione Iudæ dixit: ipſe erit expectatio gentium, & iterum in benedictione Dan: ſalutare tuum expectabo Domine. Eſai. 26. Miſerere noſtri Domine, te enim expectauimus. Locus Aggæi. 2. eſt inſignis, nam eo vſus eſt Diuinus Paulus ad Hebræos. 12.

B. Ildefonſ. Chriſtus vocabatur olim expectatus, deſideratus.

Aggæi. 2. Hebr. 12.

Adhuc modicum, & ego mouebo cœlum, & terram, & veniet desideratus cunctis gentibus. Adhuc modicum, scilicet, circiter quingenti, & quinquaginta anni; quia
2. *Petri.* 3. mille anni tanquã dies vnus, vt ex Psal. 89. Petrus Apostolus explicuit: Mouebo cœlum, & terram, quia per Incarnationis mysterium facta sunt omnia noua, & omnia instaurata cœlum, & terra mota sunt admiratione plena. Omnia repleta sunt lætitia, canticisque exultationis, & gloriæ. Tres quoque soles in cœlo apparuisse, qui paulatim in vnum coierunt, in Christi natiuitate magnum terræ motum præcessisse septimo Herodis anno
Iosephus. refert Iosephus lib. 15. antiq. cap. 7. & lib. 1. de Bello Iudai. cap, 14. Hæc, & alia prodigia refert Iulius Obsequens Romanus historicus lib. de Prodigijs cap. 128. vt tot prodigijs mundus excitatus in spem tanti mysterij erigeretur. Præterea vniuersali Cæsaris edicto, vt deseri beretur vniuersus orbis terra cõmota est, vt veniret desideratus cunctis gentibus: & Iacob dixit. Genes. 49. desiderium collium æternorum: quia quãquam solis Iudæis fuerit repromissus Messias, cæterum, quia omnes gẽtes illius aduentu, & redemptione indigebant, dicitur desideratus cunctis gentibus: sicut naturæ pondere quæcũque res etiam inanimata dicitur id appetere, quo maxi-
Ose. 2. me indiget: sic intelligitur locus Oseæ 2. Exaudiam cœlos, & ipsi exaudient terram, & terra exaudiet triticum, quod copiose nasci desiderat. Esai. 42. Legem eius insulæ expectabunt. Nos sumus in quos fines seculorum deuenerunt. 1. Cor. 10. Nam antiqui patres iuxta fidem defuncti sunt. Heb. 11. Hæc quoque commotio cœli, & terræ, atque desideriani, & expectatio conuenit singulari, & potissima ratione almæ Virgini: illa siquidem cœlum esti, & sedes regis, & terra benedicta, quæ corpore, & mente per Spiritum sanctum commota est; cum Verbum æternum in vtero susceperit, & quasi in alteram mutata est, in matrem Dei eleuata, & assumpta. Et cum instabat iam dies sacri

puer-

puerperij, exultabat in vtero filius, cuius deliciæ esse cum filijs hominum: Prouerb. 8.

¶ De his, qui in rebus transitorijs spem constituunt, scriptum est: Eccli. 24. Vana spes, & mendacium viro insensato: Et somnia extollunt imprudentes, quasi, qui apprehendit vmbram, & persequitur ventum. Non sic Dauid, sed in Domino spem omnem reponens dicebat Psal. 130. Si non humiliter sentiebam, sed exaltaui animam meam, sicut ablactatus est super matre sua, ita retributio in anima mea, ideſt, id mihi contingat, quod infanti ablactato, & ab vberibus matris auulso: qui gemit, plorat: sic Dominus ab vberibus consolationis suæ me ablactet, si in mundo speraui. Speret ergo Israel in Domino, ideſt, quanquam ablactatus, abiectus, & afflictus semper te, vt matrem ablactatus filius aspiciam, in te vno spem omnem meam reponam. Speret Israel in Domino. Hæc est galea salutis, qua caput protegere docet Paulus ad Ephes. 6. Hac galea destitutus Absalon capillis expansis è quercu pendens, tribus lanceis à Ioab transfixus interijt. Væ homini, qui capillos cogitationum non protegit firma in Deum spe. Rectè Dauid in vno Deo spem collocans ait: Deus spei meæ Psal. 72. Merito Apostolus vocat spem fortissimum solatium, & tutam, ac firmam anchoram incedentem vsque ad interiora velaminis, ideſt, Diuinum pectus audacter ingreditur firma spes, ipsum penetrat, & inclinat: Adeò vt Verbum incarnatum fructum spei dicere possimus, & expectationis antiquorum patrum præmium. Hinc Prouerb. 10. Expectatio iustorum lætitia. Quòd si iustorum omnium expectationem lætitia comitatur, exultatioque consequitur, quæ lingua explicare queat quantò gaudio hisce diebus cor Virginis perfunderetur? Non enim fecit illi Dominus risum in figura; vt olim Saræ in conceptu Isaac. Nec gauisa est, vt Abraham, qui exultauit, vt diem Domini videret, sed vere vidit. Atq; adeò sciens instare

Psal. 130. Spes omnis in Domino reponenda.

Ephes. 6.

2. Reg. 12.

Hebr. 6.

Prouer. 10.

Geneſ. 21. Expectatio Virginis plena gaudio.

iam diem, quo creatorem suum, & omnium Redemptorem esset paritura, ineffabili gaudio, & cordis iubilo diem fæliciſsimum expectans, filium intra vterum adorans alloquebatur. Quis mihi det te iam sugentem vbera mea, vt videam te foris, & deosculer te. O candor lucis æternæ ostende mihi faciem tuam: in te enim desiderant Angeli prospicere.

Cant. 8.

Festum de la, O, conuenit mysterio Christo, & matri.

¶Iam verò tertio loco dicitur festũ nostræ Dominæ de la, O. Et quidẽ merito quia hæc dictio, O, interiectio est optantis, vocãtis, & admirantis. Primũ enim mysterio Incarnationis, O, cõuenit: fuit enim ab antiquis patribus optatũ, & inuocatũ. Id quod Iacob Gen. 49: explicuit dicẽs: Ad vitẽ, o fili mi, &c. & Dauid Rex cum dixit: O siquis daret mihi potũ de cisterna Bethelehem, quæ est in porta. Cũ enim sibi allata est aqua, noluit bibere, quin potius Domino libauit, quia mystica aquam optabat: quã Esai. quoq; desiderans c. 45. dicebat: Rorate cœli desuper, & nubes pluãt iustũ, &c. Et ca. 64. vtinã dirũperes cœlos, & descenderes. His quoque septem antiphonis, quæ à vigilia huius solennitatis inchoantur ab, O, O, sapientia, O Adonai, &c. magnis clamoribus quotidie instauratis antiquorũ patrũ desideriũ explicamus, & quasi morã agentem Dominum ipsorũ nomine iterũ, atq; iterũ inuocamus: deprecamurq; vt & in nos nunc veniat per gratiã. Tertio loco est interiectio admirantis, qua Ecclesia nunquã satis explicat admirationem suam; sicut Augustinus non satiabatur considerare altitudinem Consilij Diuini super salutem humani generis: sic admirans Ecclesia sæpe concinit: O magnũ mysteriũ, & admirabile sacramẽtũ: O admirabile cõmerciũ: Et ab ipsa Virgine quærit: O Virgo Virginũ quomodo fiet istud? &c. & merito ab ipsa Dei genitrice id quærimus, quia (vt Bernar. ait) Tibi soli datũ est nosse, cui soli datum est experiri. Eccls. 11. dicitur, quomodo ignoras, quæ sit via spiritus, & qua ratione cõpingantur ossa in ventre prægnantis, sic nescis opera Dei, qui fabri-

Esa. 45.

1. Para. 11.

Bernardus.

cator

cator est omnium. Et multò minùs consequi possumus hoc mysterium mysteriorum, quod Spiritus sanctus intra virgininis vterũ operatus est, dùm quietũ silentiũ contineret omnia, & sicut pluuia in vellus silenter descendit, malleus in templi fabrica non est auditus: sic arcanum sacramentum æternis temporibus tacitum, & absconditum, silenter intra virginis vterum operatus est Spiritus sanctus, purissimum sanguinem virginis subtiliter, suauiterque præparans, corpusque coaptans, vt illud, cum adueniente anima verbum substantialiter indueret, sibique in personalem vnitatem indissolubili vinculo copularet. Et id quidem absque confusione proprietatum, imò saluis conditionibus vtriusque naturæ, diuinæ, & humanæ; ita vt vnus, atque idem Dei, & Virginis filius, & ex humana mori posset, & ex diuina resurgere. Admirabile sacramentum, quod nisi fides suscipiat, humana ratio prorsùs opprimetur à gloria.

¶ Secundo loco, O, conuenit ipsi filio desiderato, inuocato, & admirabili. Sic enim prædixit Esai. cap. 9. vocabitur nomen eius admirabilis, &c. Deinde quia ipse de se ait Apocalip. 1. Ego sum α, & ω, principium, & finis. Principium, in quo creauit Deus cœlum, & terram, vt Augustinus explicuit, & Ioan. 8. principium, qui & loquor vobis. Est quoque finis legis Christus, Rom. 10. finis desideriorũ, promissionum, & diuini cõsilij, figurarum, oraculorum, ac tandem, in quo Dauid omnis consummationis vidit finem. Finis denique, & centrum cordis iustorum, in quem tendere oportet nostra desideria.

Esai. 9.

Christo cõuenit, O, quia principium. & finis. Genes. 1. August. Psal. 118.

¶ Tertio verò sacræ virgini conuenit, O, multis rationibus. Primo quia mater est illius, qui est α, & ω. Atque adeò quia mater, & principium filij secundum humanam naturam, Maria duplex, a, habet: conuenit quoque illi O, quia mulier benedicta inter mulieres à mundi exordio fuit prædicta, cunctis seculis fuit desiderata

Mariæ cõuenit a, & o.

& inuo-

& inuocata. Est quoq; mirabilis super omnes mulieres: Est enim fœmina, quæ circundedit virum: & mirabile signum, quod in cœlo vidit Ioannes: Mulier amicta sole, &c.

Hiere.31. Apoc.12.

Figura circularis cunctis figuris præstãtior.

¶ Ad hæc aptissimè tribuitur virgini sacræ, O, quia mathematici inter figuras omnes circulari primas concedunt. Excellit omnes pulchritudine, & omnimoda perfectione integritatis, capacitatis, æqualitatis, & stabilitatis, estque ad motum aptissima. Quæ omnia videbimus in alma virgine mirabiliter reperiri. Atq; ea ratione in scriptura sacra sæpè comparari solet rebus rotundis, & sphericis. Illa enim circulus est à Deo positus super nares Leuiathan: sicut Christus Dominus hamus, quo illum expiscatus est: circulus enim in naribus impedit olfactum, & quasi fræno feram continet: Sic virgo sanctissima diaboli sagacitatem, & solicitudinem, qua inuestigabat, an Christus esset Deus, cohibuit velo carnis filium induens: ipsa quoque caput conterit, & sæuitiam quasi circulo, & fræno cohibet, ne contra homines sæuiat, quantum vellet. Dicitur etiam hortus conclusus, fons signatus, cortex mali punici: & Cantic. 7. Acerruus tritici vallatus lilijs. Ezech. 1. rota in medio rotæ. Rota, quæ in puncto terram contingebat, quæ motum spiritus semper sequebatur: quæ Christum perfectissimam rotam sine principio, & fine intra se continebat. Rota, quæ simul mouetur motibus contrarijs, sursum, & deorsum, nam simul est mater, & virgo: Vnde versus ille.

Maria circulus est, quo frænatur Leuiathan.

Iob.40.

Maria hortus conclusus, cortex mali punici, acerruus tritici, Rota. &c.

Ezech.1.

Partus, & integritas discordes tempore longo
Virginis in gremio fœdera pacis habent.

Inuenimus quoque in hac cœlesti rota motus contrarios dignitatis, & humilitatis, quanto enim magis à Deo exaltatur, & eleuatur, eò magis ipsa per humilitatem se se deprimit. Tandem Sol vocatur, & Luna, atque Stella maris: quæ luminaria sphericam figuram

habent:

habent: ſicut & cœlum dicitur apud Eſai. cœlum mihi ſedes eſt. *Eſa.66.*

¶Duas nunc circuli perfectiones meditemur in glorioſa Virgine: nempe pulchritudinem, & aptitudinem ad motū. Primū quidē huius Virginis pulchritudinem Sol, & Luna mirantur. Imò & ipſe ſponſus Deus illius pulchritudinem nunquam ſatis ſibi laudare videtur: dū Cant. 1. 4. 6. & 7. avertice capitis vſq; ad calceamēta pedū laudat. Quàm pulchra es amica mea, quàm pulchra es. Iterum: tota pulchra es. Et tandē: Quā pulchri ſunt greſſus tui in calceamentis, filia Principis. Cant. 7. Et quia pulchritudo ſita eſt in debita proportione partiū, cum quadam coloris claritate, vt ex Plato. & Dion. 4. cap. de diuin. no. docet S. Thom. 2. 2. quæſt. 142. art. 2. hæc claritas aucta eſt, cum Verbum Diuinum intra viterum ſuſcepit: eſt enim ſplendor gloriæ, & candor lucis æternæ. Quòd ſi facies Moſi ſplendebat, ita vt non poſſent filij Iſrael intendere in faciem propter claritatem vultus eius: quantò magis ſplenderet facies Virginis? Pulchritudo Virginis fuit perfectiſsima tam mentis, quam corporis, vt diximus latiùs Concione 4. de conceptione; quæ per figuram ſphericam ſignificatur. *Figuræ ſphericæ pulchritudini Virginis aptātur.* *S. Thom.* *Hebr. 2.*

¶Secunda perfectio figuræ circularis eſt, quòd ad motum eſt aptiſsima, vt experimento conſtat, quod facilius mouentur maiora ſaxa, & pondera in figura circulari, vel rotarum adminiculo, quam minora in figura plana, vel quadrangulari. Commodiſsime igitur figura ſphærica adaptatur obedientiæ, & humilitati ſacræ Virginis, quæ ad nutum Domini, vt humilis ancilla caput inclinat, & in omnibus mouetur. Hinc eſt, quòd ſurrexit cum feſtinatione, vt viſitaret Eliſabeth. Omnibus mobilibus mobilior eſt Sapientia. Sap. 7. Hæc prōpta ſanctiſsimæ Virginis obedientia, & humilitas adeò placuit Altiſsimo, quod (vt Auguſt. ait) Virginitate concepit, ſed humilitate placuit. Et Bernar. quod Virginitas ſine humilitate non placuiſſet. Hæc humilitas, & obe- *Figuræ circularis aptitudo ad motum humilitati Virginis congruētiſsima.* *Auguſt. Bernard.*

dientia

dientia Virginis significatur per crinem, & collum spõsæ, cuius aspectu se vulneratum sponsus fatetur, & maximè vulneratum, quod geminatione vulneris explicat

Cant.4. Cant.4. Vulnerasti cor meum soror mea sponsa, vulnerasti cor meum in vno oculorum tuorum, ideſt, in vnita te amoris, & intentionis, quia in omnibus nihil aliud quam me respicis: & in vno crine colli tui: in collo obedientia significatur, in crine humilitas, superbus cucurrit contra Deum extento collo. Iob. 15. Esa. 3. Ambulauerunt extento collo. Obediens collum subijcit iugo: & humilis per capillum ducitur, & vt capillus vix videtur, sic humilis absconditur. Hanc humilem obedientiam præstitit Virgo, cum audito angelico nuncio, cognitaque diuina voluntate, submisso collo respondit: Ecce ancilla Domini, fiat mihi, &c. Ancilla enim (vt Albertus Magnus in ea verba adnotauit) deriuatur ab An, quod est circum, & cileo moueo, quasi circummobilis: sicut & ancile dicitur scutum circummobile, Angelus item quasi circumuolubilis, & diligens nuncius, ad nutumque obediens. Et quanuis Chrysost. & multi ex Græcis patribus dicant, quod Virgo concepit filium, cum Angelus dixit, Dominus tecum, cæterum multò vero similius Latini patres, quòd cum consensum virgo præstitit dicens: Ecce ancilla Domini, fiat mihi, &c. Verbum fiat fuit potentissimum, quo nullum potentius, siquidem illo prolato Verbum Dei factum est caro, & Virgo mater Dei facta est. Et quanquam in multis est virgo mirabilis, sacrum prodigium, & orbis miraculum (vt rectè illam, O, admirationis nũcupemus) humilitas tamen ipsius omnia miracula, & mirabilia excellit. Siquidem ad matris Dei dignitatem, & sublimitatem exaltata se humilem ancillam profitetur. O stupendam, & ab Angelis semper laudandam humilitatem. Bernardus. Non est magnum esse humilem in abiectione, prorsus raravirtus est humilitas honorata.

Albertus Magnus in Lucam.

Chrysost.

Bernard.

¶ Omnes profitemur deuotionem huius diei, & Virginis,

ginis,de la, O, sed nescio quam vere. Bernard. Cōfundor, ac erubesco considerans quam tepide eum susscipimus,quem prisci patres maximo desideraverunt feruore.Nullus est, qui viuat sine,O,desiderij.Sed,O,filij hominum vsque quo graui corde (ait psaltes regius.)Vt quid diligitis vanitatem, & quæritis mendacium?Prouerb. 21. anima impij desiderat malum. Eccli.2.Quæ desideraverunt oculi mei, non negaui eis: sed videte quid Dominus dicat per Zachar. O, O, fugite de terra Aquilonis,dicit Dominus: O Sion fuge, quæ habitas apud filiam Babylonis.Ter repetit O;quia triplex concupiscentia,carnis, oculorum, & superbia vitæ,vt nos Ioannes 1.c.2. docet: terra Aquilonis regio est frigida, regio disimilitudinis & peccati: hæc est filia Babylonis, & confusionis 1.Ioann. 2. fratres nolite diligere mundum, nec ea, quæ in mundo sunt. Trina quoque geminatio periculi magnitudinem explicat: Et diuinum affectum,quo vult omnes homines saluos fieri. Caueamus igitur,& fugiamus carnis desideria. Fugite desideria multa, & inutilia,quæ mergunt homines in interitum, & perditionem. In hoc enim apparuit gratia Dei Saluatoris nostri omnibus hominibus erudiēs nos, vt abnegātes impietatē,& secularia desideria sobrie,iuste,& pie viuamus in hoc seculo expectātes beatā spē ad Titum 2.Quo loco Apostolus contra desideria inutilia opponit expectationē beatæ spei:& cōtra triplex,O,prauui desiderij opponit triplicē modū,sobriè cōtra,O,carnis,iustè cōtra,O,auaritiæ,& oculorū,pie cōtra, O, superbiæ.Si vis antidotū cordis cōtra hæc omnia, *vna pitima cordial*,audi spōsum dicētē Cāt.8.Pone me vt signaculū super cor tuū,vt signaculū super brachiū tuū: Ponamus,O,obediētiæ,& humilitatis Christi,& Beatissimę matris,vt signaculū,& sigillū,quod claudat ostia cordis, & custodiat ab inutilibus desiderijs: Vt signaculū,& circulum vitæ, & æternitatis, in quod vnum tendant omnes cordis nostri lineæ, & desideria, & omnia opera

Bernard.

Desideria qualia esse oporteat.

Prouer.21.

Eccli.2.

Zachar.2.

Cant.8.

nostra

noſtra per brachium ſignificata: hoc beatificum, & viuificum, O, habeant ſemper pro obiecto. Hoc eſt enim, O, quod replet in bonis deſiderium noſtrum, replet (inquâ) nunc bonis gratiæ, & in futuro bonis gloriæ.

IN EADEM SOLENnitate expectationis partus.

CONCIO SECVNDA.

THEMA.

Aue Maria gratia plena Dominus tecum. Luc. 1.

VERBA ſunt cœleſtis paranymphi Gabrielis Archangeli, quibus clementiſsimus Dominus nuncium Dei fortitudine roboratum inſtruxit, vt almam virginem ſalutaret, & ſalutis noſtræ deſideratum exordium fœliciter auſpicaretur; quo virgo in Dei matrem electa diuinæ diſpenſationi conſenſum præberet: quo æternis temporibus tacitum, eunctiſque ſeculis optatum incarnationis diuinæ myſterium intra ſacratum ipſius vterum perficeretur. De hoc ineffabili ſacramento hodierna die dicturi ab eiſdem verbis exordiamur, flexis genibus, virginem Deiparam ſalutantes, & dicentes: Aue Maria.

¶Inter celeberrima orbis ædificia non infimum locũ tenuit templum illud ab idololatris in honorem Dianæ Epheſinæ dicatum, quod plebeius quidam, vt æternum nomen acquireret igne ſuppoſito voluit delere: Dianam verò vocabant Lunam, quam veluti Deã veneraban tur; eãque cum ſagittarum manipulo depingebant, pro-

pter

pter radiorum influentiam, quibus terram fœcundat. Ijs sagittis Ephesiorum corda sic vulnerauerat, vt cum prædicante Paulo Ephesijs virtute Diuini Verbi inciperet deuotio,& veneratio Dianæ refrigescere, Demetrius quidam argentarius conuocatis opificibus suæ artis,proposita illis sui lucri magna iactura, collapsæque antiquæ venerationis magnæ Dianæ,quam tota Asia, & orbis colebat,Ephesios concitarunt, atque seditione facta confusione pleni clamabant: Magna Diana Ephesiorũ: sic videtur contigisse,quanquam potiori,& veriori iure cum sacra Virgine,quam cœlum, terra, & totus orbis colit: Eluidius nanque tempore Diui Hieronymi sacrũ hoc templum intemeratæ Virginis, in quo tota Trinitas habitauit,& Verbum humanam naturam assumpsit, voluit impudentissimus hæreticus diruere,quem Diuus Hieronymus efficacissimis argumentis impugnauit. Eandem hæresim iam sepultam temporibus Beati Ildefonsi ab inferis reuocarunt Pelagius & Elladius hæretici,qui ex Gallia Gotica in Hispaniam venientes illam disseminare cæperunt,illibatam Virginitatem Deigenitricis impugnantes: Tunc temporis circa annum Domini circiter Sexagesimum supra sexcentesimum sub Martino primo conuenerunt in Concilium Toletanũ Decimum Eugenius Tertius Archiepiscopus Toletanus,& decem & septem alij Episcopi regnante Catholico Rege Recisuindo,& acclamauerũt puritati,& dignitati Virginis almæ; & quasi dicentes,Magna Virgo Maria, Et vt in æternum maneat puritas, & integritas Mariæ decreuerunt,vt octauo die ante Natiuitatem Domini celebretur commemoratio Dominicæ Incarnationis. Id quod anno proximo,idest,anno nono Regis Recisuindi Diuus Ildefonsus,(qui eo anno Eugenio in sede Toletana succesit)vt accerrimus Virginalis honoris defensor,cum executioni mandaret, & ad officium matutinale tantæ solennitatis accederet, cœleste indumentum è manu reginæ Angelorum susceptit.

Actu. 19.

Virginitas Sacræ Deigenitricis Mariæ per D. Hieronymum & Ildefonsum cõstanter est defensa.

¶ Diximus sermone proximo festum hoc tria sortiri nomina, commemorationis Incarnationis, expectationis sacri partus, & festum de la, O. Quam litteram, siue circulum diximus solennitati, & Virgini conuenienter aptari propter pulchritudinem: & promptam obedientiam, atque humilitatem. Hodierna concione addemus & alias rationes, quoniam de explicatione Euangelij, missus est in festo Incarnationis, plures conciones conscribemus largiente Domino, facilè erit huc vocare.

Incarnationis mysterium est α, & ω, principium. & finis redẽptionis nostræ.

¶ Congruentissimè igitur solennitas hodierna nuncupatur de la, O, celebratur enim mysterium Incarnationis, quod initium est salutis nostræ, & finis desiderij antiquorum Patrum, finis est Diuini Consilij diuinarumque promissionum. Mysterium est illius, qui est α, & ω, alpha, & o, principium, & finis: Homerus ille inter Græcos poetas facile Princeps circularem catenam effinxit è manu Dei de cœlo in orbem suspensam, atque omnia creata mutuis circulis religantem, eamque fieri solis virtute, qui omnia gyrans lustrat per circuitum: Ecclesiasti. 1. solis enim virtutem mundi esse mentem, & viuificatricem dixit Cicero. Catenæ verò illius circularis figmentum multum consonat nostræ fidei, siquidem ipse Dominus ait. Apoc. 1. Ego sum α, & ω, principium, & finis. Principium est rerum omnium, & earum finis, in quem naturali quodam pondere omnia tendunt: vniuersa enim propter semetipsum operatus est Dominus: vbi propter, dicit causam finalem. Hoc est principium, quod in se clausit gloriosa Virgo, cum dixit: fiat mihi. Vnde recte illi dicere possumus in hoc die, cum continet in vtero Diuinum Verbum. Tecum principium (o Virgo sanctissima) in die virtutis tuæ in splẽdoribus, &c. Vel, vt habet lectio septuaginta, ex vtero auroræ ros tibi adolescentiæ tuæ. Idem enim Dei filius ex vtero paterno ante tempora, & à diebus æternitatis

Prouer. 15.

Psal. 109.

genitus,

genitus, vt dixit Michæas, c. 5. intra vterũ auroræ, ideſt, ſacratæ Virginis rorẽ humanæ adoleſcẽtiæ per Spiritũ ſanctũ ſuſcepit: Dies Incarnationis fuit dies virtutis Virginis, in quo fidei, & virtutum omnium manifeſtũ teſtimonium perhibuit, ingẽſque ſuſcepit incrementum. Tũ quia eo die prope modum infinita potentia illi delata eſt, dum per Verbum fiat, creati ſunt cœli noui, & terra, omnia inſtaurata ſunt in Chriſto, dum Verbum caro factum eſt. Nonne immenſa virtus eſt creatorem ſuum generare, humanum eſſe illi concedere, qui eſt, & in quo viuimus, mouemur, & ſumus, Actu. 17. filiũ Dei habere filium ſibi ſubditum, & per omnia obedientem.

¶ Neque ſine Diuino conſilio factum eſt, vt ſalutationem ſuam Archangelus à Verbo Aue auſpicaretur, omnes ſiquidem gentes in more poſitum habent, vt primo ingreſſu ſalutent eos, quos aggrediuntur, ſalue, bene tibi ſit, ſis fælix, Iudæi, pax tibi. Sic ſalutabat Chriſtus Dominus: pax vobis. Sic Gabriel, vt digniſsimus nuncius, à tota Trinitate ad hoc munus electus, atque inſtructus noua ſalutatione, neque vnquam antea in terris audita Virginem affatur dicens: Aue gratia plena: Verbum eſt gratulantis: gaude; ſicut ratio poſtulat: vel potius diuina electio ſupra omnem rationem ordinat. Nouam hanc ſalutandi formulam de cœlis in terram inuectam nequeunt ſatis præ admiratione explicare ſancti: adeoque ſalutationis nouitate turbatam Virginem exiſtimat Ambroſius ſoli Mariæ hæc ſalutatio ſeruabatur, nunquam antea audita, nunquam comperta, neque enim abhominibus eſt compoſita, ſed à Deo inuenta. Tribus ſiquidem litteris protulit, Aue: quaſi Trinitatis nuncium deferens: ſcilicet altitudinis, potentiæ patris: qui eſt α, & principium rerum omnium, vel quia nuncium deferebat amoris paterni: Sic enim Deus dilexit mundum, vt filium ſuum vnigenitũ daret. Ioan. 3. Deinde nuncius erat veritatis filij, & æternitatis Spiritus ſancti, Aue Maria.

Aue Verbũ eſt gratulantis.

D. Ambro.

Aue tres litteras habet tribus diuinis perſonis conuenientes.

Tria damna Euæ per Aue restituta.

¶Mutauit quoque his tribus litteris nomen Euæ, vt concinit Ecclesia; & his tribus litteris (vt Gregorius Nisenus ait) tria damna Euæ videlicet doloris, tristitiæ, & subiectionis, in libertatem, lætitiam, & solatium commutauit. Petrus quoque Chrysologus ait, quod non fuit simplex, vel consueta salutatio, sed admiratione digna: fuit enim venerationis delatio, oblatio muneris, & famulatus obsequij. *Como fruta nueua del jardin del Cielo,* & tam expectati fructus, & muneris gratulatio.

Gregorius Nisenus.

Chrysolog.

Festum de la, O, dicitur propter Virginis integritatem.

¶Iam verò meditationes alias huius solennitatis, & nominis de la, O, prosequi operæpretium fuit: diximus enim concione proxima, huic figuræ circulari inter figuras omnes à mathematicis primas dari, tum quia ad motum est aptior, tum quia ipso aspectu est inter figuras omnes pulcherrima, atque perfectissima. Quod si circularis figuræ perfectionem exacte perpendas, videbis ex integritate, æqualitate, simplicitate, atq; stabilitate procedere. Quæ omnia inuenimus eminentissime in Gloriosa Virgine Maria. Principio enim ipsius integritatē flexis genibus in symbolo semper confitemur dicentes: Ex Maria Virgine. Idem clamat hodiernæ festiuitatis origo, & institutio. Hoc Ecclesia concinit: Post partum Virgo inuiolata permansisti. Hoc Virginei pudoris acerrimus defensor Ildefonsus conuictis, & expulsis ab Hispania hæreticis glorioſe conscripsit: atque Virginis Leocadiæ coram Recciſuindo Rege è sepulchro surgentis cœlestem laudem promeruit: cum illi dixit: per te Ildefonse viuit Domina mea. Hæc Virginis integritas in porta illa Orientali clausa, quam vidit Ezechiel, præsignata est, de qua dixit Propheta: Porta hæc clausa erit, & non aperietur; & vir non transibit per eam, quoniam Dominus Deus Israel ingressus est per eam. Eritque clausa Principi. Sed quid sibi vult, quod sit clausa Principi? Certe quia (quāquam Princeps gloriæ ingressus est in vterum Virginis) sed claustra pudoris permanserunt integra: & sicut resurgens à mortuis ingressus est

Ezechi. 44. Sacra Virgo porta est Orientalis.

ad dis-

ad discipulos ianuis c'ausis, sic nascens in mundum clauso exiuit Virginis vtero. Sic explicatur figura Ezech. à D. Hieronymo lib. 13. in Ezechielem, & lib. 5. in Esai. c. 7. Ambrosius de inst. virg. c. 7. Gregor. Emis. hom. 1. de natiuitate Domini. Damasc. 4. de fid. orthod. c. 15. & Cyprianus in symbol. Apostolorū: sic ecclesia concinit Virgini: fœlix cœli porta. Et quanquā porta est integritate clausa, sed pietate omnibus patens. Hæc porta Domini, iusti intrabunt per eam. Imò & peccatores humiliter ante hanc sacram portam inueniemus ingressum, & accessum ad dilectissimum filium Iesum. *Hieronym. Ambros.*

¶Eandem Virginis sacræ integritatē propheta Euangelicus prædixit c. 9. ecce virgo cōcipiet, & pariet filiū: & subditur: paruulus enim natus est nobis, & filius datus est nobis. Vbi verò subditur; multiplicabitur eius imperium: Lyranus diligenter aduertit, quod in Hebræo habetur Lemarbe Namisra, idest, ad multiplicandum imperium, vel principatum: & Hieronym. in Hebræa lingua satis versatus aduertit, quod Hebræi nūquā vtuntur littera men. in principio, vel medio dictionis nisi ad significandum magnum mysterium clausum, & absconditum. *Esa. 9.* *Lyranus.* *Hieron.*

¶Hanc Virginis integritatem expressit rubus spinis circunseptus, ardens, & incombustus: Eandem sponsus collaudat, dum vocat hortum conclusum, fontem signatum, atque aceruum tritici vallatum lilijs. Noster quoque Diuus Ildefonsus lib. de illibata virginitate comprobat ex visione Dani. de lapillo excisō de monte sine manibus: Christus enim ex Virgine natus comminuit omnia imperia, & creuit in montem multiplicato ipsius imperio iuxta Esaiæ vaticinium. Meritò Salomon Prou. 31. viam viri in adolescentula se prorsus ignorare confessus est: & Hierem. c. 31. nouum super terram appellauit. *Exod. 3.* *Cant. 4.* *Cant. 7.* *D. Ildefon.* *Hier. 31.*

¶Perfectio deinde litteræ O, resultat ex æqualitate, & simplicitate: vndique enim æqualis est, nō erigit caput, *O, litteræ perfectio ex æqualitate,*

& simplicitate.

nulla pars ab orbe deflectit. Inde procedit aptitudo ad motum : Sic nimirum adeò æqualis , & consummata Virgo sanctissima in omni virtutum genere, vt nescias quam virtutem in ipsa magis admireris, fidem, spem, charitatem, an deuotionem, magnanimitatem, Virginitatem, an patientiam, obedientiam, & humilitatem. Sed si qua virtus excellit, humilitas est, vt Augustinus & Bernard. docent. Simplicitas verò Virginis in oculis columbarum ab sponso laudatur. Cant. 1. & quarto.

O, respondet immensæ capacitati virginis. D. Hieron. D. Bernar. Eccles. 24.

¶ Capacitas quoque circulo perfectionem addit: sacræ verò Virginis capacitatem quis explicare valeat; si quidem, quem cœli capere non poterant, suo concluſit gremio ? Vndè Angelus illam salutans gratia plenam vocauit. Et Hieronymus eleganter : Cæteris gratia per partes distributa est, at in Mariam tota se se infudit gratiæ plenitudo. In hoc sensu explicat Bernardus illud Ecclesiasti. 24. In plenitudine sanctorum detentio mea : & illud. Ego quasi aquæductus, &c. sicut vltimus aquæ ductus recipit totam aquam , & sicut cortex malipunici continet omnes granorum ordines. Vnde subditur Sexaginta sunt reginæ, &c. Vna est columba mea, perfecta mea. Atque sicut omnia flumina intrant mare. Eccleſiast. 1. & congregationes aquarum appellauit Dominus Maria : sic omnia gratiarum flumina intrant in Mariam , accentuque longo vocatur Maria, quia maior est ipsius plenitudo, quam maris. Ipsa est, quæ concluſit ostijs mare, Iob. 38. ideſt, abyssum Diuinæ omnipotentiæ , panniſque infantiæ obuoluit.

Stabilitate perfectio circuli comprobatur.

¶ Tandem firmitas, atque stabilitas circuli perfectionem litteræ, O, comprobant. Primum quidem propter stabilitatem mundus in figura circulari conditus est ; eaque ratione orbis nuncupatus , quia rotundus. Hierem. 10. Qui præparat orbem in sapientia sua : Et Prouer. 3. stabiliuit cœlos prudentia: & Psal. 103. fun-

dauit

dauit terram ſuper ſtabilitatem ſuam. Sol, Luna, & ſtellæ circulari motu illuminant terram: oritur Sol, & occidit, & ad locum ſuum reuertitur, gyrat per meridiem: orbes cœleſtes, & elementa ſuis ſphæris continentur. Ars, quæ naturam imitatur, in circulari figura ædificiorum ſtabilitatem conſtituit: exercitus, & claſſes orbiculari, vel lunari figura communiuntur. Sic vtique diuina ſapientia ſpiritualem orbem Eccleſiæ per Incarnationis myſterium inſtauratura ſuper almæ Virginis perfectionem, atque ſtabilitatem fundauit: ſic de ipſa explicatur locus Eccleſiaſtici 26. Columnæ aureæ ſuper baſes argenteas, & pedes firmi, vel formoſi ſuper plantas ſtabilis mulieris. Fuit vtique perfectiſsimum ædificium ſuper baſes argenteas virtutum fidei, ſpei, & charitatis, virginitatis, humilitatis, &c. Super has baſes virtutum additæ ſunt ſeptem columnæ aureæ donorum Spiritus ſancti. Vnde ſubditur. Fundamenta æterna ſupra petram ſolidam, ideſt, ſuper Chriſtum, ſic mandata Dei in corde mulieris ſanctæ. Ecce multiplicem perfectionem circuli, atque litteræ, O, explicuimus. Et quam meritò ſolēnitas hodierna nuncupetur de la, O, cuius proprietatibus, atque perfectionibus varia, & multiplex ſacratæ Dei genitricis perfectio congruentiſsime adaptata explicatur. *Eccle. 26.*

¶ O, Beatiſsimum Ildefonſum, qui cœleſtis reginæ aſpectu, ſuaui colloquio frui, atque de cœleſtibus theſauris delato dono hoc ſacro die in hac alma Eccleſia exornari meruiſti. O, terque, quaterque fœlicem Eccleſiam, quæ tot cœleſtia pignora hoc die ſuſcipere meruiſti: nempè Virginem Sanctiſsimam, Caſullā, atque Beatum Ildefonſum præſulem. Sed proh dolor, virgo namque in cœlum redijt, neque Ildefonſum, neque Caſullam habere meremur, occulto Dei iudicio in alienis Eccleſijs ſeruantur. Vnus lapis tanti myſterij fidelis teſtis nobis relictus eſt; in quo Sacratæ Virginis almæ pedes conſtiterunt. Sed lapis eſt ſuper

Pierius. omnes gemmas pretiosior. Olim quidem Romani petram illam Manalem, quæ erat in porta Capena summo cultu venerabantur, forte Pontificiæ dignitatis, & sedis Petri prognosticam. Quanto potiori iure venerabimur petram nostram, à qua tot, tantaque bona toti Hispaniæ, atque huic maxime Ecclesiæ promanarunt? De petra deserti Syn tactu virgæ Mosi fluxerunt aquæ, ab hac petra fluunt aquæ deuotionis, lachrymarum, & gratiæ: tactu enim pedum virgæ Sanctissimæ consecrata est: Iacob vnxit petram, super quam reclinato capite viderat mirabilem illam scalam: appellauitque locum Bethel, idest, domum Dei. Super nostram petram erecta est scala cœli, per quam regina cœli descendit, & ascendit: descenderunt quoque, & ascenderunt Angeli ipsam comitantes, vt vere dicere possimus: hic est domus Dei, & porta cœli. Iob quoque memor pristinæ rerum abundantiæ, qua olim ex diuino beneficio fruebatur, sic ait: Quandò secretò Deus erat in tabernaculo meo, quando erat omnipotens mecum, & in circuitu meo pueri mei, tanta gregum copia abundabam, quòd lauabam pedes meos butyro. Id quod per exaggerationem ait, quasi dicat, Tanta erat mihi copia lactis, & butyri, quod poteram pedes lauare butyro. Subditque: Et petra fundebat mihi riuos olei. Vbi Sanctus Thomas, quod in locis arenosis, & petrosis oliuæ germinant plurimum, & optimum oleum: vt pluribus in locis, & maximè apud Nauarræ Regnum vbi optimum oleum eliquatur, experimento compertum est. Qui ad hanc sacram petram cum humilitate, deuotione accedunt, vere experiuntur Dominum esse in loco isto, hic esse domum Dei, & portam cœli, petra fundit illis riuos olei, replens charitate, & misericordia. Mosi dixit olim Dominus: Tolle virgam, & loquere ad petram, & illa dabit aquam. Sic plurimi prælati Sancti almæ huius ecclesiæ virgâ, & baculos per altam

In Ecclesia Toletana in magna veneratione habetur lapis super quem constitit Virgo sacra.

Num. 20.

Genes. 28.

Iob. 29.

S. Thomas.

Num. 20.

medi-

meditationem, doctrinam, & exemplum eleuantes sacrum hunc lapidem visitantes, & cum eo verba intima cordis, & deuotionis colloquentes, eleemosynis æterna memoria dignis pauperes recrearunt, Xenodochia instituerũt, ecclesias, non consanguineos, exornarunt, & ditarunt: hi vtique eleuarunt glorioſe Virgas: loquuti sunt ad petram, & petra dedit aquam, imò fudit riuos olei. Accedamus & nos omnes, & petram hanc, vt cœleſte pignus Virginis almæ, vnicumque ſolatium nobis relictum exoſculemur, atque adoremus locum, in quo ſteterunt pedes eius. Ab ipſius pedibus petra fundet nobis riuos olei, charitatis, & miſericordiæ. Ab ipſa hauriemus aquas in gaudio de fontibus Saluatoris, qui ſunt veri, & perennes fontes gratiæ, & gloriæ. *Eſai. 12.*

IN EXPECTATIONE Beatæ Virginis.

CONCIO TERTIA.

THEMA.

Nunquid Sion dicet, homo, & homo natus eſt in ea, & ipſe fundauit eam Altiſſimus. Pſal. 86.

DE ineffabili Dominicæ Incarnationis myſterio ænigma proponit Dauid Rex, quod mirabile eſt cogitatu, & ineffabile dictu: atque adeò quærit, an inueniri poſsit dignus interpres, qui Sioni, ideſt, Eccleſiæ hoc ænigma enarrare queat: quod homo natus eſt in ea, & ipſe fundauit eam? Et quia ſine Diuina reuelatione id

impoſsibile erat homini, ſoli Domino id reſeruatum fatetur dicens: Dominus narrabit in ſcripturis populorum, &c. Ipſius igitur Domini reuelationem, & Diuini ſpiritus opem per almam Deigenitricem ſupplices deprecemur dicentes. Aue Maria.

Incarnati Verbi myſterium ſacramentum eſt ſacramẽtorum.

¶ Corporis Chriſti ſacram inſtitutionem iocundis laudibus poſt paſchalia feſta meritò celebrat Eccleſia; tum propter maieſtatem Diuini ſacramenti, tum quia dies proprius cænæ dominicæ lachrymis, & luctu plenus eſt: muſica verò in luctu importuna narratio Eccli. 22. Myſterium ſimiliter Incarnationis Verbi, quod ſacramentum eſt ſacramentorũ, quod Apoſtolus ad Ephe. 3. vocat ſacramentum abſconditum à ſeculis in Deo, Eiſdem rationibus Diuino conſilio factum eſt, vt octauo hoc die ante Domini natiuitatem iterata feſtiuitate celebretur. Id, quod per Diui Ildefonſi induſtriam, & intimam in Sacratam Virginem deuotionem in Toletana Eccleſia maiora augmenta ſuſcepit, & indies ſuſcipit, vt ſuperioribus concionibus explicuimus. Meritò quidem Auguſtinus non ſatiabatur conſiderare altitudinem Diuini Conſilij ſuper ſalutem humani generis. Quis enim diuinam miſericordiam non admiretur? quis nam imaginari potuiſſet, quod pro miſerorum vermium medela, & remedio, quales ſumus homines, filius Dei fieret homo, & ad noſtrũ medicamentum vitã, & ſanguinem funderet? Hoc admirabatur Iob dicens: Quid eſt homo, quia magnificas eũ, aut quid apponis erga eũ cor tuũ? D. Auguſtinus lib. de ſubſtant. diuinit. dicit filium vocari cor patris. Tanti igitur Deus fecit hominem, adeoque magnificauit, vt pro ipſius ſalute cor ſuum dederit *para pitima cordial del nueſtro*. Hinc intelligitur myſticus ſenſus illius intimi doloris Diuini, de quo Geneſ. 6. dicitur. Quod videns Dominus quod multa malitia hominum eſſet in terra, & cuncta cogitatio cordis intenta eſſet ad malũ, &c. tactus dolore cordis intrinſecus, ex hoc ſummo malo ſummũ

Auguſt.

Iob. 7.

Auguſt. Filius vocatur cor patris.

Geneſ. 6.

bonum

bonum eduxit. Et quia completa est malitia, ex diuina bonitate dimissa est iniquitas illius. Hoc significatur illo Verbo: tactus dolore cordis intrinsecus: quia diuina dilectio erga homines tanta fuit, vt filium suum vnigenitum, qui ipsius est cor, daret: vt langores nostros ferret, & peccatorum nostrorum dolores cor diuinum portaret: vt Esaias prædixit cap. 53. Quis tã ingratus diuinæ charitati, vt petenti Domino: fili præbe mihi cor tuum, denegare ausit? Qui sic nos diligit, sic erga nos cor apposuit, vt pro seruorum salute tot doloribus cor suum exposuerit? *Esa. 40.*

¶ Hanc ergo dilectionem suam in humanum genus æternus Pater per filij sui vnigeniti incarnati mysteriũ exhibuit. Decreuit tamen Diuina sapientia singulare hoc redemptionis nostræ beneficium, & Incarnationis mysterium sic operari, vt sine vllo sacræ genitricis detrimento, virginitatis vè læsione filius Dei intra matris vterum conciperetur, atque ex ea nasceretur. Et hac ratione Spiritus sanctus tanti sacramenti author laudat sanctissimum Virginis ventrem dicens: venter tuus aceruus tritici vallatus liliis. Nulla vtique pulchrior cõparatio, nec magis ad rẽ induci potuit: ea enim significatur vniuersale mundi gaudium, quod ex hoc mysterio mundo processit: nullo enim anni tempore agricolæ ex animo exultant, nisi cum aceruos habent in area: toto nanque anni tempore labori, & sudori, imò mille periculis subiacent, donec iam purgatum habent aceruũ tritici. Id quod sub typo libertatis ab Ægyptiaca seruitute cecinit Psal. 125. regius vates dicens: Tunc repletum est gaudio os nostrum, & lingua nostra exultatione: & subdit. Venientes venient cum exultatione portantes manipulos suos. Significatur quoque per aceruum tritici abundantia, & anni feracitas. Annus enim quantuncumque abundet pomis, & alijs fructibus, non dicitur fertilis, nisi cum abundat tritico. Sicut & Psalm. 64. Regius psaltes de eadem fertilitate præ- *Cant. 7. Per aceruũ tritici gaudium vniuersale, & pomorum abundantia significatur.* *Psal. 125.* *Psal. 64.*

dixit.

dixit. Benedices coronæ anni benignitatis tuæ, id est, coronabis, & fœcundabis annum vbertate benedictionis tuæ. Pinguescent speciosa deserti, & valles abundabunt frumento. Adde quòd Christus Dominus granum frumenti se ipsum vocauit Ioan. 12. Quia mortuus multum fructum attulit. Posuit nanque pro peccato animam suam (vt Esaias prædixit cap. 53.) & vidit semen longæuum. Paulus quoque ad Hebr. 2. id explicuit. Decebat eum, qui multos filios in gloriam adduxerat, authorem salutis eorum per passionem consummari. Hæc multiplex vbertas per mysterium incarnati Verbi in areā ecclesiæ illata per aceruum tritici pulcherrimè significatur. At nequis cogitaret, hanc Dei genitricis vbertatem virginali integritati derogare, subiunxit: Venter tuus aceruus tritici vallatus liliis: per liliorum enim candorem virginitas explicatur.

Hebr. 2. c.

¶ Huic virginis sanctissimæ integritati hodierna festiuitas dicata est. Eidemque mysterio congruit ænigma illud; Quod Psalm. 86. proposuit Dauid: nunquid Sion dicet homo, &c. Licet enim in titulo Psalm. non explicetur author, Diuus tamen Hieronymus epistola ad Dardanum, & sermone de Assumptione affirmat à Dauid fuisse compositum, atque propter mysterij celsitudinem filijs Core (vt ex titulo patet) tanquàm selectis cantoribus, & sublimiori spiritu intelligentiæ dotatis concinendum, & interpretandum fuisse traditum. Eo igitur Psalmo Dauid præuidit in spiritu dignitatem, atque multiplicem fœlicitatem ecclesiæ Christi. Primò enim laudat fundamentorum sanctitatem. Secundo portarum pulchritudinem. Tertio ex glorioſis vaticinijs, quòd per totum orbem erat ex varijs gentibus congreganda. Quartò ex mysterio Incarnationis in ipsa complendo. Quintò ex natiuitate filij Dei. Sexto ex promulgatione legis euangelicæ. Septimo ex summa fœlicitate, & exultatione tanti mysterij. Primò namque fundamenta ecclesiæ sunt sacramenta, &

Hieronym.

do &ri-

doctrina Christi. Et hæc quidem iacta sunt in montibus sanctis, nã in mõte Moria ædificatũ est tẽplũ, vbi apparuit Angelus percutiens in area Areuna Iebusæi: 2. Reg. 24. & ibi sæpe Christus prædicauit. In monte Sion, Sacramentũ Eucharistiæ instituit, vbi Melchisedech olim obtulit panem, & vinum. Ibidem Apostolos Sacerdotes instituit, & potestatem sibi à Patre datam contulit, ibidem Spiritum sanctum receperunt, vbi & Dauid spiritum propheticum acceperat. In monte Caluariæ, vbi Abraham immolauit arietẽ pro Isaac, Christus est Crucifixus. Ac tandem ex Monte Oliueti in cœlum ascendens, benedicensque Apostolos dixit: Euntes in mundũ vniuersum prædicate Euangelium omni creaturæ. Fundamenta quoque Ecclesiæ, quæ sunt articuli fidei, iacta sunt super Montes Sanctos, ideſt, duodecim Apostolos, qui habuerunt altitudinem, & eminentiam sanctitatis, & gratiæ, habuerunt enim primitias spiritus. Et ipsi sunt duodecim fundamenta ciuitatis cœlestis, vt vidit Ioannes Apoc. 21. Secundò portarum pulchritudo est maxima, quatuor enim portas principales habet Ecclesia: scilicet baptismum ad intrandum; pœnitẽtiam, vt redeat, qui exierit, ordinem ad ascendendum; extremam vnctionem ad exeundum. Portæ quoque sunt articuli fidei; harum portarum clauis fides est: clauiger Petrus, & ipsius successores in sede Petri. Hac claui confortauit Dominus seras portarum, & benedixit filijs Ecclesiæ, ne portæ inferi præualeant aduersus eam: Quia diligit Dominus portas Sion ideſt, Ecclesiæ sanctæ super omnia tabernacula Iacob: Vbi Dauid alludit ad mysticam illam benedictionem Balaam, qua Numero 24. quanquam ascenderat ad maledicendum, irruente tamen in se Diuino spiritu, & cogente dixit: Quam pulchra tabernacula tua Iacob: & tentoria tua Israel, vt valles nemorosæ, vt horti iuxta fluuios irrigui, &c. Qua quidem benedictione impulit Balaam Diuinus spiritus, vt mysterium, progres-

sum,

Fundamẽta Ecclesiæ sunt Sacramenta, & doctrina Christi.

Marci vlt.

Fundamenta Ecclesiæ sunt articuli fidei, & 12. Apostoli.

Portæ Ecclesiæ sunt sacramenta.

Fides clauis est portarũ.

Num. 24

sum, prosperitatem, victoriam, atque gloriam Ecclesiæ Christi prædicaret, quæ sub typo, & figura tabernaculorum Iacob præsignata est. Hanc igitur Ecclesiã, & portas magis diligit, quam antiquam Synagogam, quæ repudianda erat.

Ecclesia multis oraculis prædicta.

¶ Tertia dignitas Ecclesiæ commendatur ex glorioſa prædicatione. Glorioſa (inquit) dicta sunt de te. Plena enim est Scriptura sacra prædictionibus oraculis, & figuris Ecclesiæ sanctæ: omnia enim in figura contingebant illis (vt Apostolus ait 1. Cor. 10) adeoque ab ipso mundi exordio, etiam in ipsa orbis, atque paradisi creatione, Ecclesiæ fundatio depingi cæpit. Arcæ Noe, tabernaculi, templique fabricæ figuræ fuere Sacræ matris Ecclesiæ: Vt epistola ad Hebræos Apostolus docet. Eiusdemque Ecclesiæ multiplicatio ex omnibus populis, & nationibus tam Gentilissimi, quam Iudaissimi plurimis prophetarum oraculis prædicta est. Vnde subdit Dauid. Memor ero Raab, & Babylonis: ecce alienigenæ, & Tyrus, & populus Æthiopum hi fuerunt illic. 70. legunt renati sunt illic, scilicet, per baptismum: similiter prædixit Esaias cap. 60. omnes isti congregati sunt: venerunt tibi. Sic enim Actu. 2. habetur, quod prædicante Petro crediderũt, & baptizati sunt ter mille. Et mox cap. 4. quinquemillia.

Incarnatio Verbi suprema dignitas Ecclesiæ.

¶ Iam vero quarta dignitas est excelsa ex ineffabili mysterio Incarnationis in hac sacra ciuitate peracto: Quatuor enim mirabilia narrantur. Primum quod Deus factus sit homo, secundum, quod sit natus, Tertium, quòd ipse Deus altissimus factus homo fundauerit hanc ciuitatem. Quartum mirabile est, quod aliquis homo possit enarrare hæc mirabilia, & persuadere, vt credantur. Nunquid Sion dicet homo, &c. Augustinus 22. de Ciuit. ca. 4. ad probandum Incarnationis mysterium contra Paganos dicit, quod ante aduentum Christi tria videbantur impossibilia in doctrina Arist. & omnium Philosophorum. Primum, impossibile eis videbatur,

Augustinus.

quod

quòd Deus posset fieri homo. Secundùm videbatur eis impossibile quod mundus hoc crederet. Tertium videbatur magis impossibile, quòd homines rudes, simplices piscatores, & plebeij prædicarent, & persuaderent Philosophis, & mundi Principibus fidei mysteria. Tunc sic arguit Augustinus. Duo posteriora facta sunt possibilia, vt experimento compertum est, quia per prædicationem Apostolorum, hominum piscatorum, mundus credidit, ergo primum est possibile; quòd Deus sit factus homo: id quod licet sit difficile ad credendum, habito tamen per fidem mysterio, factum est credibile, quòd Spiritus sanctus ex puris sanguinibus virginis formauit illud corpus, & in eodem instanti tota Trinitas creauit animam. Tuncque diuinum verbum animam, & corpus, totamque humanitatem sibi vniuit: verusque Deus, & verus homo perfectus natus est ex virgine Maria, quæ est quinta dignitas ciuitatis Sion: atque in eodem instanti, quo conceptus est, & incarnatus, fuit caput ecclesiæ. Tuncque fundauit eam: Virgo enim sacra, Ioannes Baptista in vtero existens, ipsiusque parentes Elisabeth, & Zacharias membra erant ecclesiæ. Tàm abscondita mysteria difficilia quidem sunt, nec virtute naturali potuit aliquis homo hæc dicere Sion, aut persuadere: Dominus tamen narrauit in scripturis populorum, & principum, id est, scripturis legis, & prophetarum. Enarrauit per Euangelistas, & principes, id est, Apostolos, qui docuerunt omnes gentes, sicut Esaias cap. 2. prædixerat: De Sion exibit lex, & verbum Domini de Hierusalem. Inde enim incepit promulgatio Euangelij, quæ est sexta dignitas ecclesiæ. Septima, & vltima est communicatio huius militantis ecclesiæ cum illa triumphante, in qua omnes ciues perpetua lætitia, & gaudio perfruuntur. Sicut lætantium omnium habitatio est in te; sicut fons, & cogitatio: omnis enim cogitatio beatorum gaudio plena est. *Esai. 2.*

Cum vero multiplicem ecclesiæ dignitatem ex incarnationis mysterio, tanquam ex radice deducat eo Psalm. Dauid, commodissimè totus Psalmus tribuitur sacræ virgini. Ipsa siquidem est ciuitas, quam fundauit altissimus qui in ea natus est. Ciuitas est sanctificata, de qua Eccli. 24. In ciuitate sanctificata similiter requieui. Ciuitas est refugij, ad quam iusti, & peccatores confugiunt. De eadem prædixit Esai. Vrbs fortitudinis nostræ Sion Saluator ponetur in ea, &c. Deniq; ciuitas est illa sancta, quã vidit Ioannes descendentem de cœlo à Deo paratam, sicut sponsam ornatam viro suo: & audiuit vocẽ magnam de throno: Ecce tabernaculum Dei cum hominibus: & habitabit cum eis. Verè ciuitas est, id est, ciuium vnitas: habuit enim maximã vnitatẽ potentiarum, cogitationũ, & operationũ, quæ omnes in vnius Dei amorem tendebant. Hoc est vnũ necessariũ, quòd Maria elegit Luc. 10. Et vnum oculorum, quo sponsus se vulneratum fatetur. Habuit quoque maximam vnitatem: siquidem tota Trinitas vna, & summa Deitas in ea habitauit, & requieuit; & vnus Dei filius ex ipsa carnem assumpsit.

Maria' ciuitas est sancta. *Eccli. 24.* *Esa. 26.* *Apoc. 21.* *Cantic. 4.*

¶ Fundamenta naturalia huius ciuitatis præclara in montibus sanctis patriarchis sanctis, & regibus: Fundamẽta verò spiritualia huius ciuitatis in sanctioribus mõtibus fidei, spei, charitatis, virginitatis, humilitatis, atq; donorum Spiritus sancti. Humilitas Virginis mons est altissimus, super quem constructum est præclarum hoc, & fortissimum ædificium, de quo Cantic. 4. Sicut turris Dauid collum tuum; quæ ædificata est cum propugnaculis, mille clypei pẽdent ex ea, omnis armatura fortium. Christus caput est ecclesiæ, Maria collum capiti coniunctum. Per collum traducitur cibus in stomachum, & nutrimentum toti corpori communicatur: virtus quoque capitis per collum in corpus influit: sic gratia, virtutes, & omnia spiritualia bona à Christo capite per Mariam nobis communicantur. Turris fortis est, ex qua pendent clypei, & omnis armatura virtutum, quibus armantur

Fundamenta virginis tam naturalia, quam supernaturalia gloriosa. Cantic. 4. *Christus caput ecclesiæ Maria collum capiti coniũctum. Ephes. 6.*

fortes,

fortes, vt possint stare contra insidias diaboli, & ipsi cœlo vim sanctam inferre. *Ephes. 6.*

¶ Augustinus vero eleganter quærit, quomodo eius dicit, de qua nihil dixerat. Sed multa de illa secum silentio dixerat, qui nunquam de illa corde tacuerat. Affectus est maximè diligentis rem, & de illa semper cogitantis: quasi omnes id cogitent, subitò, quasi parturiens erumpit: Fundamenta eius: sic Magdalena: Domine si tu sustulisti eum. Ioan. 20. Sic Regius propheta tam Ecclesiæ sanctæ, quam almæ Deigenitricis præuidens fundamenta in altam meditationem raptus cecinit, fundamenta eius. Portæ pulcherrimæ huius ciuitatis, quas Dominus summe diligit, sunt Virginitas, & humilitas: Portam virginitatis præuidit Ezechiel in porta Orientali clausa. Porta humilitatis est illa angusta porta, de qua Christus dixit: Matth. 7. Intrate per angustam portam. Portæ quoque sunt exterior conuersatio, & exemplaris vita sacratæ Virginis omni virtutum genere ornata: hæ sunt odoriferæ mandragoræ exemplarium operum secundùm expositionem Diui Gregorij, de quibus Cant. 7. dicitur: mandragoræ dederunt odorem in portis nostris. Portis tandem huius cœlestis ciuitatis adaptare possumus margaritarum ornamentum: quod vidit dilectus discipulus Apoc. 21. Imò & ipsa Sanctissima Virgo fælix est cœli porta: Scala est, & porta, quam Iacob vidit. Per hanc Princeps gloriæ in mundũ ingressus est: per hanc alimenta cœlestia, & omnia subsidia diuina nobis proueniunt: Ac tandem per illam accessum habemus ad Deum, & ad cœlestem patriam. *Augusti.* *Portæ Virginis virginitas, & humilitas, atque exemplaria opera.* *Ezech. 44.* *Gregorius.* *Cant. 7.* *Apoc. 21.*

¶ O quã glorioſa dicta sunt de te ciuitas Dei, & virgo Sanctissima, quòd non tantum es ciuitas, sed domus, Dei, quam sapientia, ædificauit sibi. Thronus est Salomonis opertus auro fuluo: Thalamus est Principis gloriæ: ferculum Salomonis, reclinatorium aureum. Ac tandem domus pudici pectoris templum repente fit Dei, totum auro purissimo tectum: imò ipsum altare, vbi *Mirabilia de Virgine prædicta.* *3. Reg. 10.* *Cant. 3.*

thymiama, & suauissimus odor: altare quoque vbi arca, imò ipsa arca testamenti, vbi includuntur manna, lex, virga. Propiciatorium est ex auro mundissimo, quod duo Cherubini versis ad se vultibus semper admirantur. Moses velat faciem: Abacuc, timet auditum, & expauescit. Ioannes Baptista indignum se fatetur soluere corrigiam calceamenti. Augustinus: quid sacramenti haberet, Verbum caro factum est, nec suspicari poterat. Chrysost. ecstasim patitur. Cyprianus stupore, & timore tremit. Meritò igitur Dauid admirans quærit. Nunquid Sion dicit homo, &c. Quæ enim lingua tam admirabile sacramentum explicare poterit? Sacramentum incarnationis est, in quo sunt omnes Thesauri sapientiæ, & scientiæ Dei absconditi: clauis, qua aperiuntur hi Thesauri, humilitas est. Id quod docuit Dominus Mosem, cum minans gregem ad interiora deserti vellet progredi, vt videret visionem rubi iussit sistere, & soluere calceamenta pedum, vt sic discalceatus humiliter procedens intelligere mereretur mysterium, quod mundi sapientes impossibile iudicarunt. Sed stultam fecit Deus sapientiam huius mundi 1. Corint. 2. Et Diuina sapientia, potentia, bonitas, & amor in hoc mysterio paruulis reuelata sunt. Matth. 11.

Exod. 25.

Exod. 3.

¶ Sacramentum est humilitatis, in quo Deus exinaniuit semetipsum. Philip. 2. atque adeò Virgo humilis, cum dixit, ecce ancilla Domini, mater Dei effecta est. Tunc homo natus est in ea, & ipse fundauit eam Altissimus. Sicut Dominus narrauit in scripturis per Apostolos, & Euangelistas sacros, non voluntate humana scribentes, sed Spiritu sancto inspiratos. 2. Petri. 1. Tunc incarnato Diuino Verbo fluminis impetus ciuitatem Dei lætificauit, ideſt, copiosissimo, & abundantissimo gratiarum, & donorum Spiritus sancti flumine Deus altissimus irrigauit, & lætificauit Beatissimam Virginē: Titulus enim Psalmi

super Alamot, ideſt, ſuper Virginibus ſecretis, ſiue pro arcanis, vt tranſtulere 70. ſiue pro iuuentutibus, vt Hieronymus, ſatis indicat eum Pſalmum Virgini Mariæ dicatum, quæ vere fuit virgo ſecreta, nam publice mater erat. Eam igitur flumen Diuini ſpiritus incarnatione filij lætificauit: imò ſicut lætantium omnium habitatio eſt in te, gaudet ſiquidem Pater, quia talem habet matrem filij, & quia potentia ſua in Virgine glorificata eſt: gaudet filius, tum quia talem habet matrem, tum ex ſapientiæ opere: gaudet Spiritus ſanctus, quia totum hoc opus bonitatis eſt, amoris, & gratiæ: gaudent Angeli, lætantur Archangeli, comitantes incarnatum Verbum: lætemur & nos: Erit verò perfecta iocunditas, & lætitia, ſi cum omni humilitate ſacrum incarnati Verbi myſterium meditemur, natiuitatem cum omni mentis deuotione, exultationeque expectemus, vt in nobis naſcatur per gratiam, per quam conſequamur lætitiam gloriæ. Amen. *Hieronym.*

De Euangelio miſſus eſt, vide in feſto Annunciationis.

IN FESTO BEATI THOMÆ APOSTOLI.

CONCIO PRIMA.

THEMA.

Infer digitum tuum huc, & vide manus meas, & affer manum tuam in latus meum, & noli esse incredulus, sed fidelis. Ioan. 20.

CHRISTVS Dominus lux vera erat illuminans omnem hominem. Ioan. 1. In latere ipsius lampas diuinitatis latebat, aperto latere lampas illuxit. Atque illius splendore Thomas illustratus exclamauit: Dominus meus, & Deus meus, vt Christi Iesu vulnera intueri, glorioſamque Apostoli confessionem ad Dei, & Apostoli sui gloriam, ædificationemque Ecclesiæ explicare valeamus, almam Virginem supplices inuocemus dicentes. Aue Maria.

Apostolorũ epicteta. Rom. 8.

¶Beati Apostoli Thomæ festiuitatem hodierno die celebrat Ecclesia, qui fuit vnus ex duodecim, qui primitias spiritus acceperunt, vt eodem spiritu ecclesiã Christi replerent. Vnus ex duodecim viuis lapidibus, quos Christus verus Iosue ex medijs mundi aquis eduxit, super quos fixit Ecclesiæ tabernacula. Vnus ex duodecim fundamentis, lapillis, & portis cœlestis illius Hierusalem, quam dilectus discipulus de cœlo vidit descen-

Iosu. 4.

dentem.

dentem. Vnus ex duodecim principibus electis, vt docerent fidelem populum Christianæ militiæ arma regere, atque his bene vti: hi sunt principes populorum, Dij fortes terræ, & amici Dei, quibus Christus omnia, quæ à Patre audiuit, nota fecit. Tria nobis sacrum Euangelium proponit, nempe Thomæ incredulitatem, secundò Domini charitatem, & clementiam, vt ipsum ad fidem reduceret. Tertiò præclaram Apostoli confessionem. Incredulitas Thomæ maxima fuit, siquidem testificantibus decem Apostolis, vidimus Dominum, qui vniuersum mundum ad fidem vocare potentes fuerunt: Ioannes enim vocauit Asiam, Philippus Achaiam, Bartholomæus Æthiopiam, Matthæus Indiam, Thomas tamen respondit, nisi videro, &c. non credam.

Num. 1.

Psal. 46. Ioan. 15.

¶ Principio quidem res est admiratione digna, quòd cum Ecclesia, vt in plurimum proponat nobis in sanctorum festiuitatibus Euangelia, quæ illorum gloriam explicent, vt patientiam, constantiam, prudentiam, vigilantiam, negotiationem, & fidem, hodie tamen Thomæ infidelitatem nobis proponit. Ratio siquidem ea est, quia Spiritus sancti oratoria multum eleuatur à præceptis humanæ Rhetoricæ: hoc enim medio magis splendent Thesauri diuinæ gratiæ, magis exaltatur Dei optimi, & Sanctorum gloria, magisque ædificatur Ecclesia. Multum enim exaltat Diuinam gratiam, & bonitatem, quod ex malis, etiam culpæ educat bona; sicut Diabolus è contrario etiam bona in malum conuertit, sicut aranea. At diuina bonitas, sicut gallina, quantumcumque noxios & venenosos cibos in bonum nutrimentum conuertit: sic primam hominum culpam fælicem effecit (Vt Gregorius ait) Deus homo factus, & Redemptor. Augustinus. Tolle morbos, tolle vulnera, nulla erit causa medicinæ. Neque Deum de cœlo ad terram merita nostra, sed peccata traxerunt. In hoc quoque magis exaltatur Diuina gloria, atque

Diuina gratia exaltatur dum ex malis educit bona.

D. Gregor. D. Augu.

sapientia, quæ suscitat à terra inopem, & de stercore erigit pauperem, vt collocet eum cum principibus. Gloria est aurificis perfectissimos emblematum colores super vile ferrum delinire. Medici quoque laudatur peritia, cum viperæ morsu hominem in tumorem conuersum, & propemodum desperatum theriacæ antidoto à præsentaneo periculo eripit, opportunoque remedio veneno occurrit. Sic diuina gloria, & Seruatoris Christi bonitas in Apostolo Thoma maximè splenduit, dum in fidelitatis veneno infectum, & periclitantem opportunè apparens curauit, atque in fide solidauit. Videmus ergo naturæ nostræ fragilitatem, gratiæ verò diuinæ virtutem: id, quod cedit in magnam Sanctorum gloriã, dum in memoriam reuocant præteritum periculum, & præsentis gloriæ fælicem securitatem. Sicut exultat nauta post periculum naufragij: infirmus post periculosum morbum obtenta salute: victores quoque tanto magis exultant, & victoriam celebrant, quanto discrimen maius fuit, vt Augustinus eleganter docet 8. confess. cap. 3. Nimis exultant Sancti, dum præteriti periculi memores dicunt: Dextera Domini fecit virtutem, dextera Domini exaltauit me. Sic Poeta: Forsan & hæc olim meminisse iuuabit. Sic exultant Paulus ex persecutore factus vas electionis: Matthæus ex Teloneario Euangelista, & Magdalena in vas translata gloriæ, de vase contumeliæ. Id etiam cedit in gloriam, & exultationem cœlestis curiæ, quia si gaudium fit in cœlo super vno peccatore pœnitentiam agente. Luc. 15. quanto maius erit gaudium de Apostoli ad fidem reductione, ex cuius medela, & instructione tot populorum, & animarum salus, Ecclesiæque ædificatio, & firmitas pendebat? Vnde hæc Apostoli reformatio, maxime cedit in Ecclesię vtilitatẽ, atq; ædificationẽ, vt in nullo statu, quãtũcũque desperatis rebus amittamus confidentiã, neque desperemus de diuina misericordia: sic nos hortatur Paulus: Fidelis sermo, & omni acceptione dignus, quia

Psal. 112.

Simile.

Similia.

Auguſt.

1. *Tim.* 1.

Christus Iesus venit in hunc mundum peccatores salvos facere, quorum primus ego sum, sed ideo misericordiam consequutus sum, vt in me primum ostenderet omnem patiētiam, ad informationem eorum, qui crediturí sunt in vitam æternam.

¶Primum igitur in sacro Euangelio nobis proponitur radix, & origo incredulitatis Thomæ, nēpe quia nō erat cum discipulis, quando venit Iesus. Multum iuuat fratrum concordia, & vnio in regno, exercitu, & quacunque republica. Frater, qui adiuuatur à fratre, quasi ciuitas firma. Prou. 18. Funiculus triplex difficile rumpitur. Eccl. 4. Ecclesia propter vnitatem dicitur terribilis, vt castrorum acies ordinata. Eleganter Regius vates dixit: Ecce quam bonum, & quam iocundum habitare fratres in vnum, &c. Quoniam illic mandauit Dominus benedictionem, & vitam vsque in sæculum: Quis explicare possit bona, quæ acceperunt discipuli congregati, cum viderunt Dominum glorioſum illo die, quo à mortuis resurrexit? Quantò solatio, & gaudio repleti sunt? Acceperūt ex ore Christi pacis donum: per flatum quoque ipsius acceperunt dona Spiritus sancti, potestatemque illam excelsam remittendi peccata: magna vtique commoda ex iustorum societate proueniunt. Saul inter prophetas Spiritu diuino afflatus prophetabat. Carbo niger, & frigidus ignitis carbonibus vnitus accenditur. Vnde in opprobrium Lucifero improperans Ezechiait: Tu Cherub extentus, & protegens in medio lapidū ignitorum ambulasti. Quid hoc prodigij, quod in medio ignis frigidus remansisti? Ecclesiast. 4. dicitur, quod melius est duo esse simul, quam vnum, habent enim emolumētum societatis suæ, si vnus ceciderit, ab altero fulcietur. Væ soli, quia si ceciderit, non habet subleuantē se: Et si duo dormierint, fouebuntur mutuo. Vnus quomodò calefiet? Et (vt est in veteri prouerbio) *vna aue sola, ni canta ni llorā*: Vna ouis à lupo rapitur: vnus miles facile vincitur: Cain egressus foras occidit

Concordia, & vnio laudatur.

Cant. 6.

Psal. 132.

1. Reg. 19.

Ezech. 28.

Eccle. 4.

Singularitas periculosa.

Abel: Geneſ. 4. Eſau ad venationem egreſſus benedictionem perdidit, quã Iacob domi obtinuit. Geneſ. 27. Dina filia Iacob ex Lia foras egreſſa à Sichen rapta, & ſtuprata eſt. Geneſ. 34. Goliath Diaboli figura, ad ſingulare certamen inuitat, vt vincat. Prius quã ſpiritus viuificaret oſſa arida, inuicẽ vnita ſunt, Ezechi. 37. Spiritus ſanctus deſcendit in Apoſtolos; dũ erant pariter congregati. De his, qui ſocietatem, & collectionẽ deſerunt, ait Iudas Apoſtolus: hi ſunt, qui ſegregant ſemetipſos animales, ſpiritum non habentes. Inde ergò Thomæ damnum incredulitatis, quia non erat cum eis.

Ezech. 37.

Iudas.

Mira Chriſti ſolicitudo circa ſalutem noſtram.

¶ Sed, o mira charitatis, & benignitatis Chriſti dignatio, quãta cura, & ſolicitudine, quãque opportune clemẽtiſsimus Dominus venit octauo die ianuis clauſis, cum erat Thomas cũ diſcipulis: atq; ſalutatis omnibus, deinde Thomã affatur, manuum, & lateris vulnera palpanda offerẽs, vt in fide reſurrectionis cõfirmet, noſq; per illũ confirmemur. Vt enim dicũt Gregorius hoc in loco, & Bernard. ho. 2. ſuper, miſſus eſt: plus nobis Thomæ dubitatio ad fidẽ profuit, quã aliorũ Apoſtolorũ cito credentiũ fides. Hãc Domini ſolicitudinẽ, atq; clemẽtiam prædixit Eſai. c. 65. apparui non quærentibus me. Hanc miſericordiam ſemper exaltat Paulus, qui blaſphemus, & perſecutor de cœlo tã opportune vocatus eſt: Actu. 9. Ad Gal. 2. Qui dilexit me, & tradidit ſemetipſum pro me. Exaltat Thomas, quẽ Dominus tanta benignitate in fide confirmat: Exaltemus & nos, ad quorũ oſtia ſtat, & pulſat dicẽs: aperi mihi ſoror mea ſpõſa, quia caput meũ plenũ eſt rore, & cincinni mei guttis noctium, ideſt, diuinitas plena rore gratiæ, humanitas plagis, laboribus: hos ex amore vocat guttas: Meritò cũ Iacob dicit: die, noctuque æſtu vrgebar, & gelu: Auguſtinus eleganter: hei mihi quam excelſus es in excelſis, quam profundus in profundis, & vix redimus ad te. Nobis omnibus dicitur: infer digitum tuum, & affer manum tuam; veni colũba in foraminibus petræ, ideſt, Chriſti, & in cauerna

Gregor. Bernard.

Eſai. 65.

Gal. 2.

Cant. 5.

Geneſ. 31. Auguſt.

Cant. 2.

maceriæ, &c. Sicut pia mater filium frigore algentem fouet, manus attrectat, atque in sinum mittit, vt incalescant: Et sicut paralysis, siue ariditas manus, vel brachij solet sanguine gutturis, si recenti vulneri immittatur, curari: sic Christus Dominus debilem in fide Thomam in vulnera immittit: Infer digitum, mitte manum. *Similia.*

¶ At verò quid in causa fuit, quòd Magdalenam volentem tangere Dominus prohibuit: noli me tangere, Thomam verò non tantum non prohibet, imò inuitat, vt tangat? Respondetur quod ea ratio est, quia Thomas sacerdos erat, & Apostolus: sacerdotibus solis arcam contingere licebat: mulieribus non conceditur sacra tangere, neque maiestatis mysteria perscrutari. Apostoli quoque testes erant fidei à Deo præordinati. Act. 10. Figurati fuere in duodecim fontibus Elin, vnde totus mundus potandus erat. Impleri oportuit hos duodecim fontes, & haurire in gaudio de fontibus Saluatoris: Esai. 12. erant siquidem aquæductus fidei, Euangelij, atque gratiæ. Deinde Apostoli fuere veri exploratores terræ promissionis, qui attulerunt Ecclesiæ botrum vuæ, ficus, & malogranata, vt ad subeundos labores fidelem populũ excitarent; sicut ait Petrus Apostolus: 2. Petri 1. non enim indoctas fabulas secuti notam fecimus vobis Domini nostri Iesu Christi virtutem, & præscientiam, sed speculatores facti illius magnitudinis, &c. Sic fuere testes gloriæ Christi in monte Thabor, cum trãsfiguratus est, atque gloriæ resurrectionis, cum ianuis clausis ad illos ingressus est. Speciali tamen ratione Thomas noster explorator fuit, qui vel vulnera tetigit, vel saltem (vt Caietanus sentit, quòd ob reuerentiam non tetigit) vidit tamen prope vulnera cunctis astris, ipsoque sole fulgentiora, atque per lateris foramen Diuinitatis fulgorem agnouit, & adorauit dicens: Dominus meus, & Deus meus, sicut ad tactũ Lydij lapidis aurifices auri gradus probare, examinareque solent, sic in die circuncisionis ad tactum veri lapidis Christi rupta carne gradus

Num. 4. *Apostoli fuere testes, & exploratores mysteriorum fidei.* *Exod. 15.* *Num. 13.* *Caietanus.* *Simile.*

veræ humanitatis nobis innotuere: nunc verò resurgens à mortuis sublimē diuinitatis suæ gradū ostenso latere manifestauit: quo agnito Thomas in fide solidatus exclamat: Dominus meus & Deus meus.

Vulnus lateris diuinitatis lucem ostendit. Psal. 29. Prouerb. 7. Esa. 45.

¶ Cōfractis lagenis militū Gedeonis lux lampadum apparuit. Iudic. 7. Sic nūc rupto latere Saluatoris Thomæ oculis lux diuinæ claritatis infulsit. Impletur illud Psalmi: cōcidisti saccū meū, & circūdedisti me lætitia. Ibi latebat sacculus pecuniæ, quā de cœlo secum tulit ad salutis nostræ pretium. Quod videns Thomas ait: Dominus meus, & Deus meus. Vere tu es Deus absconditus, verum iā à me cognitus. Te verum Deum, ac Dominum toto corde, & ore profiteor.

Latus Christi apertum schola est fidei. Ioan. 1.

Latus Christi apertum vera schola est fidei. In hac Centurio doctus dixit: Vere filius Dei erat iste: Ibi Ioannes dilectus vidit gloriam Dei, didicitque arcanum illud mysterium: Verbum caro factum est: In eadem schola doctus Thomas in altissimam fidei confessionem euolauit. O præclaram Apostoli confessionem: Vnde ex infideli discipulo, in tam fidelem Apostolum, diuinitatisque Christi constantissimum assertorem Thomas euasit? Certe ex vulneribus Christi.

Cant. 7.

Hanc Apostolicæ fidei pulchritudinem mirabili tropo laudat sponsus dicens: comæ capitis tui sicut purpura regis iuncta canalibus: purpura enim antequam tingatur cocco, qui in vasis, siue canalibus continetur, sine colore est, neque purpura vocatur: at postquam flammis cocco suppositis, tingitur, colorem recipit, quem perpetuo seruat: exitque purpura, qua reges induuntur. Sic vtique comæ Ecclesiæ Apostoli sunt, ornamentum capitis, scilicet, Christi, & corporis Ecclesiæ. Comæ ex capite radicem, & vitam habent, Apostoli in Christo per fidem, & charitatem radicati, vitam ab ipso participant, sicut palmites à vite. Ante Christi resurrectionem purpuræ erant sine colore, obscuratum erat aurum, mutatus est color optimus: post resurrectionem verò ad aspectum vulnerum in fide cōfir-

Apostoli comæ sunt capitis Christi. Thren. 4.

mati, charitateque inflammati, facti sunt velut purpura regis iuncta canalibus, ideſt, Christi vulneribus. Ad hos canales & nos accedamus, vt charitatis cocco tingamur. Hæc eſt cella vinaria, ad quã introducta ſponſa charitatem ordinatam accepit. Fœlix Moſes, qui poſitus in foramine Petræ, protectus dextera Dei donec tranſiret, vidit poſteriora Dei: fælicior Thomas, qui vidit foramina Petræ, vulnera (inquam) veræ Petræ, qui Chriſtus erat, & ibi Deum intuitus dixit: Dominus meus, & Deus meus. Ibi tanto animi robore, virtuteque ex alto ſic confortatus eſt, vt pro Chriſto conſtanter mortem ſubierit. 1. Machab. 6. Elephantis oſtenſus eſt ſanguis vuæ, & mori, vt ad prælium acuerentur: ſic vtique Thomas viſo ſanguine lanceæ, ibi vidit ignem fornacis charitatis Chriſti, vt in fornacem iniectus, candentibuſque laminis aduſtus fortiter ſuſtinuerit, lateriſque vulnere aſpecto, ſic confortatus eſt, vt apud Calaminam Indiæ lanceis confoſſus dormierit.

Cant. 2.
Exod. 33.
1. Mach. 6.

¶ Lanceæ geſtamen apud veteres olim non inter vulgares honores habitum eſt, imò tantæ fuit venerationis, vt loco diadematis pro inſigni regio haberetur. Sic de ſuo Ænea Virgilius dixit.

Lanceæ geſtamen magni honoris inſigne.

Bina manu lato criſpans haſtilia ferro.

Virgilius.

Viros quoq; fortes haſta donari ſolitos author eſt Feſtus Pōpeius: Eò quod hæc armorum, & Imperij eſſet ſumma. Liſippus (teſte Plutarcho) in Alexandri manu lanceam poſuit, vt Principis glorioſum nomen celebraret. Sic apud Hiſpanos lanceola inſigne Ducis eſſe ſolet: & vulgò dicitur, *la Gineta*, Alexander Pheræus haſtam, qua Poliphranem auunculum interemerat, conſecrauit additis corollis, eique tanquàm numini rem diuinam fecit. Imo Cyrillus ait ab origine rerum haſtas Deorum ſimulacris adhibitas, illiſque diuinos honores exhibitos: his enim inconcuſſa diuinæ naturæ firmitas ſignificatur, quę nec deijci, neq; labefactari poſsit. Quare Mars cũ haſta depingi ſolet, haſta quoq; man⁹ Palladis ornari

Feſt. Pomp.

Plutarch.

Cyrillus.

ſolent,

solēt, insigne acuminis ingenij. Vnde apud Martialem.

Hasta etiam vibrans penetrabile monstrat acumen.

In aspectu vulneris lanceæ Christi intellectus Thomæ exacutus est: captiui tandem subhastari solebant, id est, sub iugo ex tribus hastis facto mitti, atque sub hasta vendi: sic nimirum Thomas per Christum victus subhastatus, sub iugo foraminis lanceæ Christi missus, vt pro ipso lanceis confossus martyriū constanter subierit, diuinosque honores lanceæ gestamine mereatur.

Cant. ca. 2. ¶ Ad hos sacros fontes sponsus inuitat sponsam dicens: Veni columba mea in foraminibus petræ, in cauerna maceriæ: quòd de vulneribus Christi Bernardus explicuit. Quoniam hic passer inuenit sibi domum, & turtur nidum, vbi reponat pullos suos. Hic sacrum habemus aluearium dulcissimorum fauorum, vbi sugamus miram dulcedinem de petra: hic intelligimus ænigmatis solutionem: De comedente exiuit cibus, & de forti egressa est dulcedo. Quòd igitur Christus Dominus Thomæ ait, infer digitum, affer manum, nobis dictum intelligamus; vt digitis discretionis, atque donorum Spiritus sancti, manu quoque, id est, operibus: fidei oculis, manuumque operatione vulnera redemptoris intueamur, atque veneremur: ita vt cogitationes omnes, & opera, crucem, mortificationem, charitatemque Christi Iesu redoleant. In his canalibus cor, & opera omnia nostra tingamus, vt pretiosa purpura efficiamur, qua velut ornamēto vestiatur in vltimo aduētu suo Princeps gloriæ: Vt Esai. cap. 49. prædixit. In hanc tandem cellam vinariam per meditationem ingrediamur, vt bibamus vinum illud, quod germinat virgines, quod lætificat cor, replet solatio, & gaudio: fidem roborat, charitatem ordinat, inebriat omnes animæ potentias ab vbertate domus, potatque torrente voluptatis in præsenti per gratiam, & in futuro per glōriam.

Bernard. Psal. 83. Vulnera Christi dulcedine plena.

Iudic. c. 14

Esai. c. 49.

Zachar. 9.

Psalm. 35.

IN FESTO BEATI Thomæ Apostoli.

CONCIO SECVNDA.

THEMA.

Quia vidisti me Thoma, credidisti.

Ioan. 20.

FIDES magnum Dei donum est, quod loquelam, & sermonem præstat, sicut in Psa. dixit Regius vates: credidi, propter quod locutus sum. Zacharias pater Ioannis Baptistæ Angelico nuncio incredulus perdidit promptæ modulos loquelæ: statim vt credidit, reformata voce in diuinas laudes erupit. Similiter videmus in hodierno euãgelio Thomæ infidelitatem per Iesum reformatam in excelsam, atque mirabilem fidei confessionem erupisse, quæ Christi ecclesiam mirum in modũ ædificat, dum vulnera intuitus Christum Dominum, atque Deum intrepidè confessus est. Vt igitur sublimem adeò Thomæ confessionem ad Dei, atque Apostoli gloriam dignè explicare valeamus, cum fide ad thronum gratiæ accedamus, per sacram virginem diuinum numẽ implorantes, ac dicentes: Aue Maria.

Psal. 115.

¶ Meritò quidem magna veneratione, atque exultatione apostolorum solennia sacra celebrat ecclesia. Tria nãque potissimum ipsis debemus inter sanctos omnes: primum intercessionem, secundum exemplum, tertium doctrinam. Primum quidem ipsi intercessione sua apud Deum nos protegunt: sunt enim Principes populorum cõgregati cum Deo Abraham, Dijque fortes terræ vehemẽter eleuati, quibus dignus non erat mũdus, Hebr. 11.

Apostolis Sanctis debemus intercessionem, exemplum, & doctrinam.

Psal. 46.

Hi sunt

Apoc.5. Hi sunt ecclesiæ Patres,& seniores, qui assistunt dominatori terræ,qui mittunt coronas suas ante thronũ Dei, & Agni habentes citharas,& phyalas plenas odoramẽtorum,quæ sunt orationes sanctorum. Debemus secundo illis exemplum: hi nanque sunt triumphatores, & amici Dei, qui ibant gaudentes à conspectu concilij, quoniam digni habiti sunt,pro nomine Iesu contumeliã pati. Act. 5. Hi sunt duodecim vituli Domino oblati. *Exod.42.* Exod.24.illos nanque voluit Dominus pro Ecclesiæ *Iudic.7.* fundatione,atque ædificatione offerri. Hi sunt Gedeonis strenui milites, qui manu ad os aquas admouentes, vtentes,scilicet,hoc mundo,tanquam non vtantur, Madianitas, imò totum mundum vicerunt: clãgentes buccinis,confringentes hydrias,ostendentes lampades accẽsas in manibus:sic etenim mundum vicerunt per contemptum, & mortificationem corporum, manifestationemque lucis euangelicæ: Hic est enim thesaurus *2.Cor.2.* ille,de quo dixit Apostolus:habemus thesaurum istum in vasis fictilibus, vt sublimitas sit virtutis Dei. De qua *Esa.9.* victoria euangelicus Propheta Esai. prædixit: Iugum oneris eius,& sceptrum exactoris eius superasti: sicut in die Madian. Exemplo siquidem suo docuerunt hostes vincere,mundum contemnere,carnem mortificare,diaboli tela fidei scuto viriliter confringere,virtutis arduã viam suauiter amplecti, atque ipsi regno cœlorum vim inferre,legitimique certaminis coronas accipere.

Debitũ doctrinæ maximum. ¶Potissimũ verò sanctis Apostolis debemus doctrinam,quam à Christo acceperunt: vnigenitus siquidem patris ipsis enarrauit:sic enim illis dixit: Ioan. 15. Omnia quæcũq; audiui à Patre meo nota feci vobis: statimque subdit:posui vos,vt eatis,& fructũ afferatis. Atq; iã iam ad patrẽ profecturus præcepit:ite, docete omnes gẽtes:Illi autẽ profecti prædicauerũt vbiq; Domino coo- *Matth.vlt.* perãte,& sermonẽ cõfirmãte sequẽtibus signis. Ea ratione Christus Dominus vocauit illos lucẽ mũdi. Matth. 5. vtq; luce doctrinæ mundũ illuminarent, induti sunt

virtute

virtute ex alto, primitiasq; spiritus in linguis igneis acceperūt. Eademq; ratione per Esai. nubes vocantur: Qui sunt isti, qui vt nubes volāt? &c. Et quidē meritò, tū propter altitudinē cōuersationis cœlestis, tū propter doctrinæ fæcūditatē: hæc est pluuia cœlestis, qua totū fæcūdarūt orbē. Inter cæteros verò Apostolos plurimū debem' in hac parte Thomæ, qui in schola vulnerū Christi, & potissimū lateris præclarā sapientiam didicit, qua Christū Dominū, atq; Deū confessus ecclesiā in eadem fidei cōfessione firmiter instruxit. Plenissimè nāq; Christi diuinitatē cōfessus est, simul & resurrectionē. Dominū vocat iure redēptionis, quia redemit seruū (vt Ambros. ait in Psal. 43.) Deū iure creationis: & quia nō solū resurrexit, sed seipsum suscitauit. Magnæ sapiētiæ Verbū, quo præclarū lumen Ecclesiæ August. contra Faustū lib. 15. c. 35. & serm. 156. glorioſe triūphat: fælicemque dixit Thomæ ignorantiā in sublimē adeò sapientiam cōmutatam. Isidorus illius dubitationem nostram dicit instructionem. Hanc enim fidei doctrinam Parthis, Medis, Persis, Hircanis, & Bactris prædicauit: sanguinis effusione roborauit, lanceisque confossus per martyrium glorioſe clarificauit.

Esa. 60.

Ambros.

August.

Isidorus.

¶ Sacer propheta Esa. c. 11. promisit tēporibus Christi terrā implēdā sciētia Domini, atque ea ratione c. 62. appellauit Christū lāpadē, & splendorē: Ioannes quoq; initio Euangelij lucē vocat, & lumen: lux sapiētū mundi, caligo erat: sapientia verò, quæ per legem habebatur visio erat libri signati: qui legi non poterat, erat enim signatus sigillis septem, quem nullus nec in cœlo, nec in terra? dignus erat aperire, cumque multum fleret Ioannes, dixit illi vnus de viginti quatuor senioribus, ne fleueris, dignus est agnus, qui occisus est aperire librū, & soluere signacula eius: ille enim inacceſſa, absconditaque mysteria hominibus reuelauit. Christus Dominus Apostolos docuit, illorumque doctrinæ sonus in omnem terrā exiuit, sicut Dauid cecinit. Psal. 18.

Esa. 11. 62. Christus Dominus scientia Domini terram repleuit. Esai. 29. Apoc. 5.

Quod

Quod si rogas, quam scientiam docuit Christus, quam Apostoli? Paulus ea scientia non ab hominibus, sed à Domino Iesu per reuelationem accepta, diuinorumque mysteriorum sapientissimus interpres quæstionis huius nodum dissoluit, fatetur nāque se imperitum sermone, sed non scientia. Explicat verò, quæ sit hæc scientia. 2. ad Corin. 2. me nihil scire arbitratus sum apud vos, nisi Iesum Christum, & hunc crucifixum; nempe quia scientia Christi crucifixi rerum omnium, quæ ad bene, beateque viuendum requiruntur, exactissimā præbet cognitionem. Grandis Philosophia, supremaque sapientia clauditur in Christo crucifixo: vnde 1. Cor. 1. Paulus vocat Christum crucifixum Dei virtutem, & Dei sapientiam.

2. Cor. 2.

1. Cor. 1.

¶ Hanc vero cœlestem sapientiam, quam vnigenitus, qui est in sinu Patris, in mundum inuexit, per fidē Apostolis, & Ecclesiæ tradidit. Hæc inter Diuina dona primum locum tenet, sine fide enim (vt Apostolus ait) impossibile est placere Deo, fides nanque substātia est sperandarum rerum: substantia (inquam) ideſt, radix, atque principiū iustificationis, sicut docet Paulus ad Roma. 5. Iustificati ex fide spem habeamus ad Deum per Iesum Christum: substantia est, atque fundamentum totius spiritualis ædificij, quo sublato totum ruit ædificium. Hic est lapis, quem vidit Zacharias coram Iesu, & super lapidem septem oculi sunt, ideſt, septem dona Spiritus sancti: vt explicat S. Thom. Est verò fides argumentum nō apparentium, quia fidei actus est credere, quod non vides. Quod enim Christus Dominus dixit Thomæ: quia vidisti me Thoma, credidisti, non asserit, quod viderit id, quod credidit, tantum enim vidit hominem, ipsiusq; vulnera, non tamen vidit esse Deum, sed neque, quod propria virtute surrexerit, omnia tamen plene credidit. Permisit verò Dominus Thomam abesse, dubitare, & vulnerum intuitu in fide stabiliri, vt per ipsius fidei confessionem, fides Ecclesiæ firmior constaret: vnde subdit

Heb. 11. *Fides inter Diuina dona primum locum tenet origene.*

Zachar. 3.

S. Thomas.

Dominus:

Dominus: Beati, qui non viderunt, & crediderunt: Fides namque non ex visu, sed ex auditu est suscipienda: speculum est, per quod mysteria fidei videmus in ænigmate: 1. Cor. 13. in speculo verò plus velle perscrutari, & inquirere, quam imaginem, & similitudinem rei, stultum est, & puerile. Beati quidem in patria facie ad faciē vident Deum; status enim ille videntium est: qui oculo ad oculum videbunt: Esai. 52. Tunc videbimus eum, sicuti est, vt Ioannes dixit: 1. Ioan. 3. Nunc verò in statu sumus paruulorum, tempus est audiendi, donèc videamus, sicùt audiuimus.

¶ Cæterùm quanuis nostræ fidei mysteria in particulari perse nobis non appareant, in vniuersali tamen videntur, quod sint credibilia; & id nobis ad credendum satis esse debet: plurima nanque habemus huius euidentiæ testimonia; vt regius vates dixit. Testimonia tua credibilia facta sunt nimis. Psal. 92. Hanc euidentiam eleganter deducit D. Augustinus ex Christi miraculis; ex signisq; sequentibus Apostolorum prædicationem, quibus Diuina maiestas (quæ nec falli, nec fallere potest) fidei veritates cōfirmabat. Quod si infidelis proteruus neget fuisse vera miracula, hoc miraculorū maximū est (ait Augustin.) quod homines rudes, piscatores, idiotæ, & ex fæce plebis, sine miraculis (vt asseris) mundi sapientes, philosophos, potentes, atque Principes fidei iugo subiecerint, in obsequium fidei captiuos traxerint, idololatriā penitus conuulserint. Id quod Paulus meritò Corinthijs exaggerat: Videte vocationem vestram fratres, quoniam non multi sapientes inter vos secundùm carnem, non multi potentes, non multi nobiles, sed, quæ stulta sunt mundi, elegit Deus, vt confundat sapientes, &c. Confirmatur hæc ratio, quia lex euangelica, & illius promulgatores Apostoli non vocant ad delicias, nec diuitias, neque viam facilem viuendi aperiunt, sed difficilem, arduam, & rigidam: Arcta enim est via, quæ ducit ad vitam. Matth. 7. Adde quod hanc constanter aggressi

Fidei mysteria, in communi multis rationibus fit euidens, quod sint credibilia. Augustin. 11. & 19. de ciuit.

1. Cor. 1.

sunt, non solum viri, sed, & puellæ, virgineſque delicatæ.

¶Fideique quoque noſtræ veritas ſuadetur ex prophetarũ oraculis, & prædictione, vt eleganter docet Cyprianus lib. de vocatione gentium, & Euſeb. Cæſarien. lib. de demonſtr. Euangelica. Concentus quoque inter vetus, & nouum teſtamentum, Inter vmbras ceremoniarũ, ſacrificiorum, imò & gentis, & geſtorum (vt docet Auguſtinus) omnia nanque in figura contingebant illis, idem aperte conuincit conſona 72. virorum translatio, totque ſacrorum Doctorum conformis ſcripturæ ſacræ interpretatio veritatem fidei aſſerunt: maieſtas, dignitas, atque ſuauitas doctrinæ, ſententiarumque grauitas, myſteriorum profunditas authorem eſſe Deum manifeſte acclamant. Acclamat Apoſtolorum, martyrum, & tenerarum Virginum conſtantia; atque alacritas in ſupplicijs, varijſque patibulis, pro hac veritate toleratis. Confirmatur tandem fidei noſtræ veritas, & prudens credibilitas ex maxima conſonantia legis noſtræ cum lege naturæ, atque ex immaculata, exemplari, omnibuſque grata, etiam infidelibus ſanctorum, & iuſtorum vita, qui hanc fidem Chriſti Ieſu, legemque ſyncere profitentur. Fides hæc noſtra in mirabili illa columna, quæ in terram promiſſam duxit filios Iſrael præfigurata eſt. Per hanc enim Spiritus Dei bonus deducit nos in terram rectam: hæc incedit vſque ad interiora velaminis. Heb. 6. Cæterum (vt recte ait Diuus Ambroſis) fides in exercitata cito areſcit. Sicut equus in ſtabulo mancus, & inutilis efficitur, ferrũque deſuetudine rubigine obducitur, arbor inculta areſcit: vnde Ioannes Baptiſta dixit: Matth. 3. Ecce ſecuris ad radicem arboris poſita eſt: ob idq; Dominus inutilẽ ficulneã abſcindi iuſsit, dicẽs: vt quid terram occupat? Hanc veritatẽ aſſerit Paulus ad Rom. 1. Reuelatur ira Dei de cœlo ſuper impietatem hominum eorum, qui veritatem Dei, ideſt fidem (cuius obiectum eſt prima veritas) in iniuſtitia detinent.

Cyprianus.

Auguſtin.

Exod. 13.

Ambroſ. Simile.

Rom. 1.

¶Si

¶Si tamen fidem Christi Iesu pro te crucifixi viuam teneas,illa,te tuto itinere deducet , illa te de omnibus docebit.Infer digitum in manus Christi , ibi inuenies annulum fidei, desponsare illi in fide Ose.2. Affer manum quasi dexteram amoris,& charitatis. Affer manum in latus Christi,& cognosces te ipsum,si ignoras te,cognosces animæ tuæ valorem , & dignitatem: siquidem aperto latere diuinus sanguis datus est in pretium tuum, si aurum est,quod aurum valet(vt vulgo dici solet)quod sanguine Christi emptum est,plus valet , quam cœlum, & terra. Vnde Apostolus : empti estis pretio magno, glorificate,& portate Deum in corpore vestro. Augustinus:Postquam cognoui me pretioso Christi sanguine redemptum , nolui amplius me exhibere venalem.O miseri mortales imitatores Esau; qui pro vili pulmento,& lentis edulio primogenita cœli venditis ? Seneca dixit acute, omnium fons est,& origo,quod rerum pretia ignoramus , quodque valorem non ex earum natura,sed ex vulgi iudicio metimur . Si grauitatem peccatorum vis agnoscere,affer manum tuam, & cognosces ex inæstimabili valore medicamenti , vt enim ait Petrus Apostolus: 1.Petri 1.nō corruptilibus auro , vel argento redēpti estis,sed pretioso sanguine , quasi agni immaculati,& incōtaminati Christi.Bernar.filius Dei iubetur occidi,vt pretioso sanguinis eius balsamo vulneribus meis medicina fiat:Agnosce grauitatem vulnerū, & debiti magnitudinem ex pretio. Agnosce quāto odio Deus prosequatur peccatum,siquidem,vt illud deleret, dilectissimum filium cum peccato cruci affixit.

Ose.2.

Cant.1.

1.Cor.6.

Augusti.

Vulnera Christi valorem animæ, peccatorum grauitatem, diuinam iustitiam, & charitatem prædicant.

Genes.25.

Seneca.

Bernar. de natiu. Domini.

¶Infer digitum , affer manum ; lege Domini iustitiam,quæ sic peccatum Adæ vindicauit: lege misericordiam,& charitatem illam Patris in genus humanum, qui sic nos dilexit , vt filium suum vnigenitum daret. Ioan.3.Mitte manum in hunc caminum ignis,vt amore ardere incipias.Hic videas ollam succensam,quam vidit Hieremias capit. 1. Hic flamma , & caminus

Hiere.ca.1.

ignis, sicùt Apoc. c. 1. vidit Ioānes. Vnde Thomas quasi igne candenti exustus exclamauit. Dominus meus, & Deus meus: flammis charitatis accensus, quasi extra se raptus videtur sibi soli voluisse Dominum vindicare dicens: Dominus meus, &c. Sicut Paulus ad Galat. 2. Tradidit seipsum pro me. Et Philip. 1. Gratias ago Deo meo. Sic Dauid: Deus meus, misericordia mea. Paruulus enim datus est nobis, totus nobis datus est: Magdalenæ dedit pedes, Petro claues, latroni dexteram, Ioanni pectus clausum, Thomæ latus apertum, & cor, quare meritò tanto dono ditissimus exclamat: Dominus meus, & Deus meus.

Gal. 2.

Esa. 9.

¶ Infer igitur & tu digitum, affer manum, hic enim hortus est cœlestibus floribus, odoribusque plenus: ad hunc nos inuitat Cant. 6. Veni in hortum meum soror mea, sponsa, messui myrrham meam, cum aromatibus meis. Hîc myrrha metitur, quæ carnem mortificat: hîc aromata, quibus anima mirè reficitur contra peccatorũ putredinem, atque fætorem. O fœlices animæ, quæ his aromatibus manuum, ac lateris Christi refectæ currunt in odorem vnguentorum, atque cum Paulo dicere possunt: Christi bonus odor sumus 2. Thessa. 2. Ad hæc vulnera intuenda sponsus inuitat sponsam dicens: Veni columba mea in foraminibus petræ, in cauerna maceriæ. Hæc sunt vlnera Christi (vt Bernardus ait) in his passer inuenit sibi domũ, & turtur nidum, vbi reponat pullos desideriorum: Hic nãque futurorum bonorum spes excitatur, dum in redemptore nostro visa imagine viua resurrectionis nostræ Saluatorem expectamus Dominum nostrum Iesum Christum, qui reformabit corpus humilitatis nostræ configuratum corpori claritatis suæ. Hîc inuenimus sacros fontes Saluatoris, de quibus hauriamus aquas in gaudio. Hæc est scientia Sanctorum, veraque sapientia, qua Esai. prædixit implendã terram: hanc Christus docuit: hanc Apostolus Thomas in schola vulnerũ didicit, dum plena voce confitetur: Dominus meus, &

Cant. 6.

Cant. 1.

Cant. 2.

Bernar.

Psal. 83.

Philip. 3.

Esa. 11.

Deus

Deus meus: non enim per solam intellectus illustrationem, per veram fidem id confessus est, sed toto animi affectu se se, & sua omnia Christo tradens; pro illoque constanti pectore sanguinem cum vita fundens. Ad eandem fidei doctrinam, cœlestisque sapientiæ scholam hodie Christus Dominus nos admittit, dũ Thomæ dicit: quia vidisti me Thoma, credidisti: Beati, qui non viderunt, & crediderunt. Hæc est probatio fidei nostræ multo pretiosior auro, quod per ignem probatur (vt ait Petrus Apostolus: quæ inuenitur in laudem, & gloriam, & honorem, in reuelationem Iesu Christi, quem cum non videritis diligitis, in quem nunc quoque nos non videntes credimus, credentes autem exultabimus lætitia in enarrabili, & glorificata, Reportantes finem fidei vestræ, salutem animarum vestrarum, quæ nunc inchoatur in via per gratiam, & in patria perficietur per gloriam. 1. *Petri.* 1.

IN EVANGELIVM Beati Thomæ Apostoli.

Meditationes, siue fragmenta.

PRIMO Thomas, qui dicitur Didymus non erat cum eis, Didymus gemellus interpretatur, quasi ex natiuitate ipsa ad societatem, & fratrum vnionem natus: gratia naturam perficit, quare eos, qui à natiuitatis, ingenitæque nobilitatis debito degenerant, ipsa quoque natura redarguit.

¶ Secundò notandum est, quantum noceat absentia: multæ amicitiæ dirimuntur: ad remedium obliuionis absentium solent inter amicos mutuo dari pignora, vel annuli memoriæ: Sic sponsus rogat sponsam, ne sui obliuiscatur. Cant. 8. Pone me vt signaculum super cor tuũ, vt signaculum super brachium tuum.

¶ Tertiò, vidimus Dominum quasi dicat, vidimus omne bonum, Magistrum, socium, Pastorem, Ducem, Deum, & Dominum per excellentiam. Sic orabat Beatus Franciscus, Deus meus, & omnia. Secundum multitudinem dolorum ex absentia, consolatione repleti sunt Domini præsentia. Qui Dei absentiam sentit, & cum Dauid pręsentem desiderans dicit: Quemadmodum desiderat ceruus ad fontes aquarum, &c. Sicut D. Hieronymus exponit: Cum Deum præsentem habet, nimio exultans gaudio ait cum sponsa: inueni, quem diligit anima mea, tenui eum, nec dimittam. De hac re vide Dominica infra octau. Epiphaniæ de inuentione pueri Iesu.

Psal.41.
D. Hieron.
Cant.3.

¶ Quartò. Nisi videro. Fides vtique ex auditu Rom. 10. Non ex visu, nec ex tactu. Isaac in tactu Iacob deceptus Gen. 27.

¶ Secundo exemplo incredulitatis discipuli docemur, vt nullus de se confidat. Merito aduertit Paulus: Qui se existimat stare, videat ne cadat 1. Cor. 10. Sic Dauid Psal. 29. Ego dixi in abundantia mea, non mouebor in æternum, auertisti faciem tuam à me, & factus sum cõturbatus. Petrus, qui dixerat, si oportuerit me mori tecum, non te negabo; Ter negauit. Thomas verò dixerat Ioan. 11. Eamus & nos, & moriamur cum illo. Et eccè nunc quàm obstinatè dicat: nisi videro. Sic in Psal. scriptum est: Filij Ephren intendentes, & mittentes arcum, conuersi sunt in die belli. Augustus Cæsar oblata sibi tabula, vbi depicti erant glorioſi Principes, qui se præcesserant, quibus ipse præeminebat, dixisse fertur: Penicillum laudo, illud tamen, quod ego præcedo, non laudo; quia reliqui, qui me præcesserunt, in tuto sunt: ipse autẽ adhuc periculis; & fortunæ rotæ subiaceo: mutarique poterit sors. Recte D. Ambrosius, lauda post mortem, magnifica post consummationẽ: optimè Solon Lacedęmonius in morte Cresi dixit.

Psal.29.
Ioan.11.
Psal.77.
Ambros.

Expectanda dies homini est, dicique Beatus
Ante obitum nemo: extremaque funera debet.

¶ Quintò

¶Quintò pax vobis. De bono pacis Dominica in Albis, cum Thomas specialiter voluit pacem inire, quare insignum pacis petit manum. Affer manum tuam. Ad Galat. 4. Dextras dederunt. Infer digitum tuum. Affer manum tuam: quasi dicat, recipe in digito annulum fidei; & manus tuas odoriferis chirothecis meæ carnis exorna contra fætida mundi peccata.

¶Sextò infer digitum, affer manum, veluti accipiter, qui auolauit, carnis signo vocatur: sic ostensione vulnerum carnis suæ vocauit Dominus Thomam.

¶Septimò, infer digitum, affer manum, o miram Christi mansuetudinem: non exasperatur Thomæ incredulitate, ipse enim est, de quo prædixit Esai. cap. 42. Calamum quassatum non conteret, & lignum fumigans non extinguet: Imò tanta solicitudine salutem animarum quærit, vultque omnes saluos fieri, vt si iterum vulnera pati oporteat, non refugiat. Contigit Christo Domino cum Thoma, quod bono negotiatori quærenti bonas margaritas, inuenta vna, omnia vendit, vt eam comparet: sic dicit Thomæ: Infer digitum, & affer manum, omnia tibi pro salute tua libenter offero.

Esa. 42.

1. *Timo. 2.*

Matth. 13.

¶Octauo, infer digitum, affer manum, intuere picturam hanc, & imaginem, quàm nullus vnquam pictor inuenire potuisset, nisi diuinus pinxisset amor. Hoc est signaculum ponendum super cor. Intuere manus ruptas præ liberalitate: intuere cor purum, simplex, amore plenum, cogitationes pacis.

¶Nonò, affer manũ, quasi dicat. Nõ tantũ oculis fidei intueri oportet vulnera Christi, sed operibus charitatis, & mortificationis, vt omnia opera nostra crucẽ, mortemque Christi redoleant. Manu oportet tangere, atque imitari, crucisque mortificationem portare, vtque sint opera digna, quæ Christum tetigisse testentur, atque per illius vulnera trãsisse, vt ab illis saporem, valoremque accipiant, sicut aquæ ex vena, & via dulces, vel amaræ redduntur.

¶ Decimò Dominus meus, & Deus meus. Priùs tardus ad credendum, rudis, nunc eruditus, iungit litteras α, &, ω, alfa, & o. Principium, & finem Deum, & hominem Christum confitetur: multum docet experientia rerum diuinarum: cùm non tantùm per intellectum, & fidem percipiuntur, sed cùm voluntas pie afficitur. Vnde Dauid gustate, & videte: Psal. 33. gustus nanque voluntatis multum illuminat intellectū: iuxta illud. Psal. 110. Intellectus bonus omnibus facientibus eum. Hic gustus voluntatis est sensus, quem optauit Salomon, optaui, & datus est mihi sensus. Sicut enim familiares Principum, qui illorum gratiam experiuntur, multa secreta mysteria norunt, aliudque iam iudicium de regni negocijs proferunt: Regina Saba sapientiam Salomonis experta, non habebat vltra spiritum; & in excelsam laudem Salomonis erumpens dixit: Verus est sermo, quem audiui in terra mea super sapientia tua, & non credebam narrantibus mihi, donec ipsa veni, & vidi oculis meis, & probaui, quod media pars mihi nunciata non fuerit. Maior est sapientia tua: Beati viri tui, & beati serui tui, qui stant coram te semper. Sic 1. Reg. 10. dicitur Sauli: Insiliet in te Spiritus Domini, & mutaberis in virum alterum, insiluit, mutatus est, & prophetauit: ita nunc aspectu vulnerū Christi spiritus Domini insiluit in Thomam, mutatus est in virum alterum. Ascendit super Cherubim, & volauit, volauit super pennas ventorum; dum subito tam excelsam confessionem professus, Dominus meus, & Deus meus, Ecclesiam Christi docet, in fide confirmat, gaudio, exultationeque replet.

Sapi. 7.

3. *Reg.* 10.

IN VIGILIA natalis Domini.

CONCIO PRIMA.

In Verba Kalendæ.

THEMA.

Iesus Christus filius Dei in Bethlehem Iudæ nascitur. Matth. 2.

OPTATISSIMVS dies nobis illuxit, dies (inquam) à mundo desideratus, siquidem nascitur in Bethlehem Iesus Christus desiderium collium æternorum: desiderium Sanctissimæ Trinitatis, Sanctorũ Angelorũ, qui ex charitate cœlestis ruinæ instaurationem, nostramque salutem optabãt. Desiderium Sacratæ Virginis, quæ intimis cordis desiderijs Deo iam fæcunda dicebat: Quis mihi det te fratrem meum sugentem vbera: vt videam te foris. Impletur desiderium Patriarcharum, & Prophetarum qui colles fuere excelsi. Totius denique mundi desideriũ impletũ noua vox, & gaudio plena nobis pronũciauit: audiuimus enim, quòd Iesus Christus filius Dei in Bethlehem Iudæ nascitur. Vt tanti mysterij lætitiam digne explicare valeamus, salutemus Virginem dicentes. Aue Maria. *Genes.* 49. *Cant.* 8.

¶Hæc est dies, quã expectabamus (vt dicitur Thren. 2.) Inuenimus, vidimus. Atque vt dixere leprosi 4. Reg. 7. Hodie dies boni nuncij est, si tacuerimus, sceleris arguemur. Cum enim Samaria obsideretur ab exercitu Regis *4 Reg.* 7.

Syriæ, tantaque fame obsessi opprimerentur, vt manus mulierum misericordium coctos comederēt filios suos. Dixit Eliseus ad Regem Israel: in tempore hoc cras modius similæ vno statere erit, & duo modij hordei statere vno in porta Samariæ: itaque euenit sequenti die, sicut Propheta prædixerat. Immisso enim mirabili sonitu equorum, curruum, & exercitus plurimi in Assyrios, nimio timore perterriti omnes fugerunt, castra, & cuncta, quæ habebant derelinquentes, animas tantùm saluare cupientes: lætissimumq; nuncium in aulam Regis per leprosos delatum est. Sed multò altius, atque excelsius nuncium nos hodie audiuimus, nempè, quòd Ie-

Psal. 28. sus Christus filius Dei, &cæt. Vox Domini in virtute, vox Domini in magnificentia. Sonora hæc vox est, Iocunda, efficax, atque magnifica, quæ hostes humani generis fugauit, ecclesiam ditauit, abundantiaque cœlestis panis repleuit. Vox Domini confringit Cedros, id est, superbos. Et pronunciat nobis, quòd descendit dilectus in vterum virginis, atque in gremio illius nascitur, quemadmodum filius vnicornium, quod de Domini natura, tàm eleganter, quàm breuiter in eum

Basilius. Psalm. Basilius magnus explicuit: cornu enim ipsius principatum significat, vnicum, quia vnum habet sui Principatus principium, quia caput Christi Deus. Et sicut vnicornis in sinu virginis mansuescit, à venato-

Ambros. ribusque capitur (vt Ambrosius adnotauit) sic Dei filius magna potentia patris, vt mansuetissimus agnus in gremio virginis inuenitur. Hoc est magnum nuncium, quod lætabunda voce nobis annunciatum est: Prouerb. 25. habetur: Aqua frigida animæ sitienti, & nuncius bonus de terra longinqua. Vox quidem suauis, sed fortis, grandis, & efficax, quæ nos excitauit, à sedibus erexit, in terram prostrauit, atque spiritus ipsius nos eleuauit, iussitque stare super pedes nostros.

Antiqua ce ¶ Antiqua quidem hæc est ceremonia, quæ cæpit

cum

cum fide huius myſterij: Abraham pater fidei, cum accepit à Domino oraculum filij ſibi naſcituri, cecidit in faciem ſuam, & riſit in corde ſuo. Moſes quoque cum Dominum vidit in rubo, abſcondit faciem ſuam. Ioſue mirabilia prædicens, quæ Dominus erat operaturus, ſanctificamini (inquit) cras enim faciet Dominus inter vos mirabilia. Eiſdem verbis hodie nos præmunit eccleſia, vt præparemur ad ſpectaculum huius ſacramenti, & miraculi miraculorum, ſanctificamini hodie & eſtote parati, quia die craſtina videbitis maieſtatem Dei in vobis: Et delebitur iniquitas terræ. Hoc eſt bonum illud nuncium ad viros Iabes Gala ad delatum. 1. Regum. 11. (vt ibi docet Diuus Gregorius) cras erit vobis ſalus, cum incaluerit Sol. Regi quoque Ioſaphat, & populo Iuda glorioſam victoriam prædixit Iahaziel filius Zachariæ ſpiritu Dei afflatus. 2. Paralipome. 20. O Iuda, & Hieruſalem nolite timere, cras egrediemini, & Dominus erit vobiſcum. Tunc rex Ioſaphat, & omnes habitatores Hieruſalem ceciderunt proni in terram coram Domino, & adorauerunt eum. Quæ omnia in figura contingebant illis: & quanquàm in figura vix paruam ſtillam ſermonis audiebant, vt ait Iob cap. 26. quaſi ponderi tanti myſterij ſuccumbentes in terram proni cadebant. Eandem quoque ſacram ceremoniam accepit eccleſia à quatuor illis ſanctis animalibus Ezechielis, quæ cum fiebat vox ſuper firmamentum, ſtabant, & ſubmittebant alas ſuas. Accepit & à viginti quatuor illis cœlicolis ſenioribus, qui coram agno ceciderunt in facies ſuas, & adorauerunt viuentem in ſecula ſeculorum.

¶ Tubal, qui fuit Pater canentium cithara ex obſtrepero ſonitu malleorum fratris ſui Tubalcaim, qui fuit malleator, & faber in cuncta opera æris, & ferri, muſicæ ſuauem conſonantiam inuenit, (vt eleganter adnotauit Ambroſius) ſic nimirùm & nos his exterioribus ceremonijs, corporiſque proſtrationibus, mentis, ac ſpiritus

remonia proſtrationis audito nuncio incarnationis Dominicæ.

Geneſ. 17. Exod. 3. Ioſue. 3.

1. Reg. 11. Gregor.

Ezech. 1.

Apoca. 5.

Geneſ. 4.

Ambroſ.

dulci

dulci melodia respondere oportet, vt cor nostrum, & caro nostra exultent in Deum viuum.

Prostrati profitemur statum naturæ lapsæ. 4. Reg. 4.

¶ Hac verò sacra prostrationis nostræ ceremonia primò quidem statum naturæ lapsæ profitemur: cecidimus quasi folium vniuersi, vt Esai. confitetur cap. 64. iniquitates nostræ quasi ventus abstulerunt nos. Mortuos nos per culpam agnoscimus, iacentes cum puero viduæ Sunamitidis, & per Christum verum Eliseum bis commensuratum ad vitam restituti surgimus; ille nos maiori vi eleuat, quàm Magnes ferrum. Dominus enim erigit elisos, dicitque nobis per Esai. cap. 52. Cõsurge, consurge, induere fortitudine tua Sion, induere vestimentis gloriæ tuæ, excutere de puluere, consurge, &c. Donec subditur, quoniam ego ipse, qui loquebar, ecce adsum.

Simile. Esai. 52.

Veritatẽ incarnati Verbi cõfitemur prostrati. Philip. 2. Baruc. 3. Genes. 32. Ose. 12.

Secũdò sacri mysterij veritatem profitemur, quo Verbum caro factum exinaniuit semetipsum (vt Paulus ait) formam serui accipiẽs: atque vt in symbolo profitemur, propter nos homines, & propter nostram salutẽ descendit de cœlis: vtq; Baruc ait, post hæc in terris visus est, & cum hominibus conuersatus est. Angelus est, qui cum Iacob luctatus vinci voluit, & ad terram venire: Iacob enim inualuit ad Angelum, vt dicitur Ose. 12. Vt verò victoria hæc neque Iacob, neque nobis, sed lachrymis, orationibus Patrũ diuinæ charitati, & misericordiæ tribuatur, subdit Propheta: fleuit, & rogauit eum. Euangelicus Propheta cap. 9. cum infantis nostri Iesu natiuitatem prædixisset: Puer natus est nobis, & filius datus est nobis, subdit: Verbum misit Dominus in Iacob, & cecidit in Israel. Nos igitur prostrati conformamur imagini cadentis Principis: nam quos præsciuit, & prædestinauit conformes fieri imagini filij sui: vt ad Rom. 8. dixit Apostolus.

Esai. 9.

Magnitudini mysterij succumbimus.

¶ Tertio cadentes in terram magnitudinem mysterij confitemur, de quo Propheta Malachias cap. 3. prædixit: Quis poterit cogitare diem aduentus eius, & quis stabit ad videndum eum? Est enim

mirabile

mirabile sacramentum, de quo Esai. c. 53. Domine quis credidit auditui nostro, &c. & cap. 64. Vtinam dirumperes cœlos, & descenderes, à facie tua montes defluerent, sicut fluit cera à facie ignis: Et sicut venæ auri, & argenti in montibus sulphureis fluere solent ab ignis calore, sic subditur: Aquæ arderent igni; cum feceris mirabilia, non sustinebimus; ideſt, vires humanæ prorsus deficient. Sic ad maiestatem tanti mysterij cadebant antiqui patres. Abacuc totus contremiscebat: Domine audiui auditum tuum, & timui, in medio duùm animalium similiter & nos tanti mysterij maiestati succumbentes prosternimur. *Esa. 64.* *Abacu. 3.*

¶ Quartò effectum ex Christi natiuitate subsecutum profitemur: Venit enim mundi potentes deponere, humiles verò exaltare, vt alma Virgo cecinit. Simeō quoque dixit: ecce positus est hic in ruinam, & in resurrectionem multorum: Esai. 64. à facie tua montes defluxerunt. Hiero. idola, reges, & mundi potentes ceciderunt: Christus enim lapillus est de monte excisus, qui percussis pedibus statuæ omnia comminuit Dani. 2. *Luc. 2.* *Hiero.* *Dan. 2.*

¶ Tandem quintò prosternimur, velut gratias agentes pro tam immenso beneficio nobis exhibito: & quia puer noster Iesus iacet in præsepio, vt ipsius aspectu commodiùs fruamur, cum humili præsepio, humiliorique Domino prostrati, & humiliati conformamur. Coràm Principe nostro cadimus adorantes: coram Pontifice, & prælato nostro in veniam prosternimur, vt nos benedicat. Christus Dominus in vltima nocte, cum orauit in horto, ter procidit in terram, quasi dilectæ terræ vltimum vale amoris dicens: Nunc nos rursus Redemptori nostro nascenti, & propter nos in mundum venienti primum Aue prostrati offerimus, pedes pueri Iesu exosculamur, fæliciſsimum aduentum precamur, & congratulamur. Et, vt vulgo dicitur, *Damos el parabien, y el bien venido.* Fons ille denique Domui Dauid promissus Zachar. 13. *Prostratio gratiarum est actio.* *Matth. 26.* *Zach. 13.*

hodie

2.Reg. 23. hodie patuit. Hodie fœliciſsima ciſterna Bethlehem patefacta eſt, ad cuius aquas Eſai. cap. 55. omnes ſi-
Eſai. 55. tientes inuitat. Nos igitur quaſi ſitibundi viatores de fonte cœleſti bibituri proſternimur, illiuſque potu non tantum aqua, ſed vino, & lacte refecti ſumma cum animi alacritate conſurgimus.

¶Iàm verò attentis animis ſuſcipiamus ſpiritum huius ſacri nuncij: Ieſus Chriſtus filius Dei, &cæt. quo nobis ineffabilis huius ſolennitatis cauſa explicatur.
Galat. 4. Quòd venit iam plenitudo temporis, in quo miſit Deus filium ſuum natum ex muliere; factum ſub lege, vt nos redimeret, & adoptionem filiorum reciperemus. Id enim nobis inuexit noſter Ieſus: eſt enim diuinum
Hebr. 1. verbum, filius æterni Patris, Patrique conſubſtantialis, ſplendor gloriæ, figura ſubſtantiæ eius, imago bonitatis ipſius, lux de luce, candor lucis æternæ; Ieſus
Ieſus Saluator eſt per excellentiã. eſt, id eſt, Saluator: ipſe enim (vt prædixit Angelus) ſaluum faciet populum ſuum à peccatis eorum. Ioſeph quidèm, & Ioſue dicti ſunt ſaluatores: cæterùm in typo, & figura: at Ieſus verus eſt Saluator: & non eſt in alio aliquo ſalus (vt Actu. 4. dixit Petrus Apoſtolus) ne; enim eſt aliud nomẽ ſub cœlo datũ hominibus, in quo oporteat nos ſaluos fieri. Hoc eſt nomen
Cant. 1. illud, quod ſponſa meritò vocat oleum effuſum: tùm quia ſicut oleum cæteris liquoribus ſupernatat: ſic hoc eſt nomen, quod eſt ſuper omne nomen, vt Paulus dixit ad Philippenſes. 2. Tùm quia omnem virtutem Dei complectitur: Cibus enim eſt animæ, lux, & me-
Baſilius dicina. Diuus Baſilius, Ieſus idem eſt (inquit) quod
Eſai. 53. medicus, à verbo Græco, iaſo, quod eſt medeor. Medicus eſt, qui languores noſtros ipſe tulit, id eſt, abſtulit, vel quia in ſe tranſtulit ſuper lignum. Eſai. ca.
Eſai. 61. 61. Ad hoc munus promittitur ſpiritus Domini ſuper me, eò quòd vnxerit me, &cæt. vt mederer contritis corde. Ad hoc ſpiritus Domini requieuit ſuper illum: quia in cæteris non requieſcit ſpiritus, datur

enim

enim secundum mensuram donationis Christi ; ipsi verò Iesu datus est spiritus sine mensura ; fuit enim plenus gratiæ , & veritatis . Hanc vnctionem connotat nomen Christus : ille enim vnctus est , vt verus rex , sacerdos , & Propheta Psalmo 44. Propterea vnxit te Deus, Deus tuus oleo lætitiæ præ consortibus tuis. Matthæ. 9. Dominus medicum se fatetur: Ille enim est , qui sanat contritos corde , & alligat contritiones eorum Psalmo 146. Ille verus est Samaritanus , qui appropians alligauit vulnera semiuiui, qui in latrones incidit , vino sanguinis sui lauit, oleum misericordiæ desuper infundens : Petroque supremo Ecclesiæ stabulario commisit , vt curam illius ageret . Ecce nomen Principis nostri nascentis.

Ephes.4.

Ioan.13.

Psal.44.

Luc.10.

¶ Ipsius verò natiuitas in Bethlehem Iudæ nunciatur , vt per omnia se se magistrum humilitatis ostendat : incipit vtique facere , & docere. Discite à me, quia mitis sum , & humilis corde Matthæi 11. hanc voluit esse summam doctrinæ suæ : Hanc docet opere in Bethlehem parua nascens , in præsepio reclinatus, & in cruce moriens. O Fœlix Bethlehem , nequaquam minima es in millibus Iuda (vt prædixit Michæas cap. 5.) Ex te mihi egredietur , qui sit Dominator in Israel , egressus eius ab initio, à diebus æternitatis . Bethlehem Domus Panis interpretatur. Initium vitæ hominis panis , & aqua. Ecclesiastici 9. In Bethlehem panis est ; & cisterna aquæ. Christus omnia continet , Panis est : sic enim Dominus de se ait : Ego sum panis viuus . Ipse est verus Asser , idest , Beatus : Panis pinguis , qui præbet delicias Regibus . Ipse panis est diuinæ mensæ , panis est Angelorum , quem sacra Virgo facta quasi nauis institoris de longe , idest , de sinu Patris nobis portauit . Venter ipsius aceruus est tritici vallatus lilijs : cuius natiuitate pingueſcunt speciosa

In Bethlehē nascens Dominus humilitatis magistrum se comprobare incipit.

Mich.5.

Bethlehem humilis, domusque panis eligitur.

Eccl.9.

Ioan.6.

Genes.49.

Prou.30.

Cant.7.

deserti

deserti: Exultatione colles accinguntur, & valles abundant frumento. Impletur vaticinium Iohel. 2. Reddam vobis annos, quos comedit locusta: fames Ægypti fugatur. Beatus, qui manducabit hunc panem in regno Dei.

Iohel. 2.

Luc. 14.

Panis Christus cur in præsepio? Abac. 2.

¶ At si panis est, qui in domo panis nascitur, cur in præsepio, & inter paleas collocatur? Merito Propheta Abacuc, id considerans expauit. Respondetur primò, quòd quia ex eisdem nutrimur, & sumus: Deus igitur, qui disponit omnia suauiter, prouidit cibum naturæ cuiusque conuenientem. Cum igitur per culpam homo compara tus sit iumentis insipientibus, in bestiarum naturam degenerans, rectè bestiarum cibus in præsepio inter paleas collocatur, vt per hunc cibum saluet homines, & iumenta. Cæterùm, quia per crucem, & mortem suam hominem ad propriam dignitatem restaurabat, sub speciebus panis, & vini, seipsum, in nouum cibum reliquit: Nunc verò inter fœnum, & paleas. Altera ratio est, quia omnis caro fœnum, vt Esai. cap. 1. cecinit: Aruit fœnum, & flos eius decidit. Christus flos est campi, & flos de radice Iesse. Vt igitur caro nostra arida, fœnumque refloreat, verbum Domini, quod manet in æternum, cuius spiritu viuificantur ossa arida, vnitur fœno arido, vt per ipsum fœnum carnis nostræ refloreat.

Psal. 48.

Psal. 35.

Cant. 2.

Ezech. 37.

¶ Transeamus igitur cum pastoribus vsque Bethlehem, & videamus hoc verbum, quod factum est. Trãsea mus à cognitione naturali ad supernaturalem fidei: quia manifestè magnum est pietatis sacramentum, in præsepio verè est Deus absconditus. Deindè ex fide oportet ad amorem transire: vt amorem, qui inter nos, & propter nos nascitur, amore rependamus. Transeamus ex amore terrenorum, & visibilium ad inuisibilium amorem: vt iuxta Pauli doctrinam, qui vtuntur hoc mundo, tãquam non vtantur, præterit enim figura huius mundi, omniaque transeunt tanquam vmbra, oportet quoq; è electo deliciarum, atquè negligentiæ cum sponsa surgere, dilectũ Iesum in Bethlehem in domo panis, & refectionis in-

Esai. 45.

Transire oportet Bethlehem per fidem, amorẽ & sublimẽ mysterij meditationem.

1. Corin. 7.

Sapien. 5.

quirere,

quirere, quæ est Ecclesia Dei. Hæc est domus veri panis, qui satiat: oportet vigiles paululum pertransire, idest, iustos, qui non dormiunt somno negligentiæ, sed vigilant ad fores diuinæ sapientiæ: his enim per imitationē pertransitis inuenitur dilectus. Transeamus vsque ad Bethlehem per intimam cordis affectionem, ac mentis sublimem meditationem. Ingrediamur cum Mose discalceati ad interiora deserti, vt videamus Regem Salomonem in diademate carnis teneræ: nunc enim quanquam in rubo humanitatis apparet, & amoris quidē flammis ardenti, nondum tamen spinea corona pungit: paleæ nunc, & fenum pro diademate caput ambiunt tenerum, quæ panem Angelorum, saluatorem, atque medicum nostrum nunc nobis in presepio iacentem ostendunt, vt ante illud tanquam verum thronū gratiæ proni cadamus, & adoremus, vt à Iesu Saluatore nostro salutem, à vero pane refectionem gratiæ obtineamus, vt ipsius visione, & gustu, reficiamur in mensa pane gloriæ.

Prouer. 8. Cant. 3.

Exod. 3. Cant. 3.

IN EADEM VIGILIA natalis Domini.

CONCIO SECVNDA.

De Euangelio.

THEMA.

Ioseph fili Dauid, noli timere accipere Mariā cōiugē tuā, quòd enim in ea natū est, de Spiritu sancto est. Matth. 1.

TOTVM hoc mysterium plenum est Spiritu sancto, ipse enim diuinus amor, author fuit redemptionis nostræ, Incarnationis Verbi, & natiuitatis: in sacro Virginis vtero

veluti operatorio sacello, summo cũ silẽtio: lapis enim fuit excisus de monte sine manibus, neq; in fabrica templi auditus est malleus, summo (inquã) silentio, ac dum quietũ silentiũ contineret omnia, Spiritus sanctus ineffabile hoc mysterium operatus est, quod vt pro dignitate explicemus, ipsius Diuini spiritus numen per almã Virginem inuocemus dicentes. Aue Maria.

Dan.2. 3.Reg.6. Sap.18.

¶ O fœliciſsimũ Ioseph, cui ante omnes mortales per angelũ mysteriũ hoc reuelatũ est, dataq; de cœlo iurisdictio quasi paterna in puerũ Iesum, & authoritas imponẽdi illi nomen Iesus. D. Augusti. Ioseph ipse legisti apud Esai. Ecce virgo cõcipiet, & pariet filiũ? Legisti Dauid dicẽtem: Iurauit Dominus Dauid veritatẽ, & non frustrabitur eum, de fructu ventris tui ponam super sedem tuam. Dic ergo exultans cum Dauid: sicut audiuimus, sic vidimus: Quod enim in ea natum est, de Spiritu sancto est. Natum dicit, antequam nascatur, tum quia diuinus hic fœtus ab æterno nascitur ex patre: sicut Psal. 109. dicitur: ex vtero ante Luciferum genui te: & Ioan. 1. In principio erat Verbum: Deinde dicitur natus, antequã nascatur, quia ab instanti conceptionis Dominus Iesus fuit vir perfectus iuxta Hierem. vaticinium: Fœmina circundabit virum. In symbolo quoque confitemur: perfectus Deus, perfectus homo: subito enim facta est formatio corporis per Spiritum sanctum, secundo creatio animæ, tertio, vnio animæ cum corpore, & assumptio vtriusque ad esse diuinum, datusque est animæ integer, & perfectus rationis vsus secũdũ Augustinũ: infusa plenitudo scientiæ, gratiæ, atque beatitudinis.

Augustinus ser. 18. de tempore de natiuit. Domini ser. 15. Psal. 47. Natus dicitur Christus antequam nascatur. Psal. 109. Ioan. 1. Hiere. 31.

¶ Quod igitur in Virgine natũ est, de Spiritu sancto est. Primò quia Spiritus sanctus author fuit huius generationis, sine virili semine, atq; adeò fuit mirabilis, & diuinus partus, sine vlla corruptione, quia sicut diuina virtute corpus primi Adami terreni delimo terræ formatũ est absque vllo principio actiuo naturali: Et sicut terra produxit vltro herbã virentẽ, plãtas, & lignũ pomiferũ

Augusti. De Spiritu sancto est mysterium natiuitatis. S. Thomas 3. p. q. 28. art. 1.

absque

absque vlla hominis cultura: ita Virgo immaculata absque vllo principio naturali actiuo genuit corpus Christi, ac veluti sydus profert radium sine sui corruptione, pari forma profert Virgo filiũ: neque sydus radio, neq; mater filio fit corrupta.

¶ Hæc autẽ integritas, & incorruptio Deigenitricis in partu cõgruit tũ dignitati filij nascẽtis, tũ effectui, & fini Incarnationis. Primò quidẽ Diuinã maiestatẽ talis decebat partus, sicut canit Ecclesia: Vt enim Verbũ mẽtis absq; vllo detrimento intellectus concipitur, & exprimitur, imò intellectus actuatur, & perficitur: ita sacer hic fætus Diuini Verbi absq; vlla corruptione conceptus est, & in lucẽ editus. Vnde in quodã sermone Concilij Ephesini dicitur: neq; verbũ nostrũ, cũ paritur, corrumpit mentẽ, neq; Deus Verbũ substantiale partum eligẽs peremit Virginitatẽ. Secũdò congruit incorruptio effectui, & fini Incarnationis: vnus enim effectus, & finis intentus à Deo fuit ablatio, & destructio peccati, & corruptionis nostræ. Augusti. Fas nõ erat, vt per eius aduentũ violaretur integritas, qui venerat sanare corrupta. Deinde tertio indecẽtissimũ foret, vt qui parẽtes præceperat honorare, matris honorẽ sua natiuitate minueret. Seruatus est ergo honor, & flos virginitatis cum dignitate, & fructu maternitatis: iuxta verbũ Eccli. 24. flores mei fructus honoris, & honestatis. In alijs quidem plantis incompatibilis est, vt in plurimum, fructus cum flore, cum enim fructus aduenit, cadit flos, at in alma Deigenitrice flos permansit cum fructu. Comprobatur hæc veritas fidei ex illo Esai. 7. Ecce Virgo concipiet, & pariet, &c. & cap. 11. Egredietur virga de radice Iesse, & flos de radice eius ascendet. In alijs arboribus, & plantis flos ex folijs ascendit, non ex radice; folia fructus protegunt vmbra; at vero flos iste diuinus non ex folijs, sed ex radice ascendit: simul enim est flos, atque germen, sicut dicitur Esai. 53. Ascendet sicut virgultum coram eo, & sicut radix de terra sitienti, idest, de Vir-

Integritas Virginis matris decebat filium.

Con. Ephes.

Integritas Virginis congruit fini.

D. Augusti.

Eccle. 24.

Esai. 7.

Esai. 11.

Esai. 53.

Concil. VI. Constantinop.

gine sine virili semine, sicut explicuit Concil. VI. Constantinop. Quod verò nos legimus sicut virgultum, Hebr. legit, puer lactens facies eius. Nomen verò virgultum, siue germen significat productionem: non vtcũque, sed sponte, & vltrò: sicut Esai. 4. Erit germen Domini in magnificentia, & gloria, & fructus terræ sublimis, vbi duplex natura insinuatur, diuina, dum dicitur germen Domini, humana, dum dicitur fructus terræ. Terra enim benedicta virginalis vteri dedit fructum suum. Similiter Esai. 45. dicitur, Rorate cœli desuper, & nubes pluant iustum, aperiatur terra, & germinet Saluatorem.

Esa. 4.

Psal. 84.

Esa. 45.

Christus Dominus secundum animã, & corpus plenus fuit Spiritu sancto.

¶ Secundò dicitur esse de Spiritu sancto, quia Spiritus sanctus repleuit non tantũ animã, sed & corpus Christi, ita vt omnes actiones, & passiones illius viderentur potius spiritus, quã carnis, in cibo, potu, ieiunio, somno, sic se gerebat, ac si non haberet corpus: in passione tam constans, tam patiens, ac si non haberet carnem: Esai. 11. Requiescet super illũ Spiritus Domini. Alijs cõmunicatus est spiritus, super Christũ verò requieuit. Id quod dixit Apostolus 1. Cor. 15. Primus homo de terra terrenus, secundus homo de cœlo cœlestis. Et ad Colos. 2. in quo habitat omnis plenitudo diuinitatis corporaliter.

Esa. 11.

1. Cor. 15.

Genes. 1.

Tertiò, in prima hominis formatione tota Trinitas operata est: Faciamus hominem ad imaginem, & similitudinem nostram, sed factus est homo ad imaginẽ Dei, idest, Diuini Verbi. Si enim (vt Paulus ait Heb. 11.) fide intelligimus aptata esse secula Verbo Dei: multo magis homo, qui ad imaginem Dei creatus est, cum Verbũ Dei sit imago bonitatis illius, coaptatus est Verbo, imaginem Dei à Verbo accipiens. Deinde per Spiritũ sanctum viuificatus est homo, id enim significat, inspirauit in faciẽ eius spiraculũ vitæ, non tantũ naturalis, sed supernaturalis. Spiraculũ illud vitæ fuit veluti scintilla, & radius Spiritus sancti: sic nunc in reformatione hominis per generationem secundi Adam cœlestis, imago

Sapi. 7.

Spiritus sanctus vitam inspirat.

Dei,

Dei (quæ per culpā fuerat deformata ex inordinato appetitu scientiæ, eritis sicut Dij scientes bonum, & malum) per idem verbum, quod est imago Dei, reformatur. Spiritus vero ille viuificus per Spiritum Dei inspiratus, qui per venenosum spiritum serpentis, sibilumq; lethiferum, extinctus fuerat, per eundem spiritum oportebat, vt viuificaretur. Quare filius Dei de Spiritu sancto natus spiritum nostrum viuificauit, quia spiritus oris nostri, Christus Dominus: vt dicitur Thren. 4. *Genes. 3.*

¶Quartò, quia Spiritui sancto tribuitur fæcūditas. In prima siquidē orbis creatione spiritus Domini ferebatur super aquas. Hieron. legit, incubabat, ideſt, fouebat, sicut oua calore auis incubātis fouentur, & viuificantur: Spiritus sanctus prolificus est, & fæcūdus: id enim significatū est, dū super baptizatum Christū apparuit in specie columbæ, quæ fæcunda est, & prolifica. Meritò ergo Christi generatio tribuitur Spiritui sancto: sicut & Virgini prænunciauit Angelus, Spiritus sanctus superueniet in te: & virtus Altissimi obūbrabit tibi, ideſt vmbra humani corporis splendorem suum diuinū in te operiet. *Genes. 1.* *Hieronym.* *Spiritus sanctus fæcundus, & prolificus.* *Luc. 3.* *Luc. 1.*

¶Quintò, quia totum hoc mysterium gratia, pietate, & amore plenum est, vt ad Tit. 2. ait Paulus: apparuit gratia Saluatoris nostri Dei. Eccè gratia. De pietate 1. Ad Timot. 3. manifestè magnum est pietatis sacramentum, quod manifestatum est in carne. De amore dixit Christus Dominus Ioan. 3. sic Deus dilexit mundum, vt filium suū vnigenitum daret. At Spiritus sanctus amor est, author est gratiæ, spiritus pietatis, & dator munerū. *Tit. 2.* *1. Tim. 3.* *Ioan. 3.*

¶Sextò, oportuit de Spiritu sancto nasci eum, qui Spiritum sanctum nobis daturus est, non tantum in quantū Deus, vt principalis mittens, & authoritatiuè: verum etiam in quantum homo instrumentaliter, & meritoriè, in quantum actiones sanctissimæ humanitatis Christi erant pro nobis infinite satisfactoriæ, & salutiferæ ratione vnionis hypostaticæ, & diuini suppositi, vt docet Angelicus Doctor Thomas 3. part. quæst. 8. art. 1. ad 1. & *Christus dupliciter dedit nobis Spiritū sanctū.* *S. Thom.*

Galat.3. Paulus ad Galat.3.ait: Qui tribuit vobis spiritum. Id quod Christus ipse nos docuit,dum, postquàm surrexit à mortuis,insufflauit Apostolis dicens:Accipite Spiritũ sanctum,&c.Imò & adhuc passibilis dixerat discipulis: Cum venerit Paracletus, quem ego mittam vobis à Patre.

Ioan.2.
Ioan. 14.

Natiuitas Christi operatur regenerationem nostram.
Ioan.1.
Galat.4.

¶Septimò, quia huius natiuitatis effectus est natiuitas nostra, & spiritualis regeneratio, tam prima per baptismum, quam secunda per pœnitentiam.De prima dicitur Ioan. 1. Dedit eis potestatem filios Dei fieri, his, qui credunt. Et ad Galat.4. Quando venit plenitudo temporis, misit Deus filium suum natum ex muliere, factum sub lege, vt adoptionem filiorum reciperemus.Per primam generationem baptismi nascimur in filios Dei: per secundam vero iterum parturimur, vt reformetur Christus in nobis. Per vtramque concipimus, & quasi parturimus spiritum salutis, vt dixit Esai.ca.26.Ibi, Gemitus pœnitentium,

Psal.67.
Rom.8.
S.Thom.

& dolores,vt parturientis,vt dixit Propheta:& Paulus: Nos ipsi primitias spiritus habentes intra nos gemimus:Quem locum S. Thom. explicat de partu resurrectionis, & glorificationis sanctorum, cum omnis creatura liberabitur à seruitute corruptionis, & renouabitur, iuxta verbum Esai. Ecce ego creo cœlos

Esai.62.

nouos, &c.Potest tamen satis commode explicari de partu iustificationis per pœnitentiam. Sicut enim temporalis natiuitas Christi fuit partus totius creaturæ, quia omnis creatura in Christo homine exaltata est ad esse diuinum: ita quòd Christus renascatur in nobis per gratiam, optat naturali quodam appetitu omnis creatura,cœlum,terra,& elemẽta,tũ propter voluntatem Creatoris, cui ad nutum obediunt omnia:

1.Thessa.4.

Quia hæc est voluntas Dei Sanctificatio vestra. Tum propter cõmunicationem, quam omnis creatura habet cum homine. Vnde sicut per Christi natiuitatem eleuãtur omnia ad esse diuinũ,ita in homine iusto,in quo re-

forma-

formatur Christus. Et qui spiritualiter concipit, & generat Christum, eleuatur ad dignitatem diuinæ generationis.

¶Hæc est desiderabilis natiuitas, & spiritualis generatio, qua Christus optat à nobis gigni, de qua Matth. 12. ait. Quicumque fecerit voluntatem Patris mei, qui in cœlis est, ipse meus frater, & soror, & mater est. Magna Dei dignatio, quòd natus sit ex purissima Virgine: maxima, quod nasci velit ex spurcissima anima, sed per Spiritum sanctum purificata. Hanc sublimem dignitatem spiritualis maternitatis nobis communicare optat alma Deigenitrix, cum ait: Transite ad me omnes, qui concupiscitis me, & à generationibus meis implemini. Non dicit à generatione mea implemini, quia hæc verbi generatio ineffabilis est, & incommunicabilis, sed à generationibus, quia ante tẽporalem Verbi generationem diuinis generationibus spiritualiter repleta fuerat mens Virginis, quæ prius Deum conceperat mente, quã ventre. Sic & nos debemus filiũ Dei per fidem, & charitatem concipere, iuxta verbum Christi: quinimo beati, qui audiunt verbũ Dei, & custodiunt illud. Audiunt, idest, credunt, quia fides ex auditu: & custodiunt per charitatem. Hæc verò charitas, per quam generamus Christum diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum. De quo Diuino conceptu, spiritualique generatione intelligo illud Pauli ad Gal. 4. Quoniam autẽ estis filij, misit Deus spiritũ filij sui in corda vestra clamantẽ, Abba Pater, vt non tantũ vos geniti in filios Dei clametis, Abba pater. Sed vt consideretis filiũ Dei intra mentem per charitatem conceptum, vt tenellum filium ad animam, tanquam dilectam genitricem dulciter alloquentem, & velut ad Patrem clamantem: Abba Pater: Hæ namque sunt ipsius Verbi deliciæ.

Matth. 12. Mens iusti spiritualiter concipit, & generat Christum.

Eccli. 24.

Rom. 8.

Galat. 4.

¶Vt igitur in te nascatur Christus, opus est, vt ad sacram Dei genitricem transeas, si illam concupiscis, vt à generationibus illius implearis, vt sponsum

habeas Ioseph, ideſt virilem animum induas per mentis firmitatem, atque conſtātiā in obſeruantia diuinæ legis: ne ſimus paruuli fluctuantes, & circunferamur omni vento doctrinæ. Quin potius in diſciplina perſeuerate, vt Paulus ad Heb. 12. exhortatur. Et 1. Ad Cor. 15. Stabiles eſtote, & immobiles abundantes in omni opere Domini ſemper: ſcientes quod labor veſter non eſt inanis in Domino. Vt dicamus cum Dauid: Iuraui, & ſtatui cuſtodire iudicia iuſtitiæ tuæ. Et cum Paulo: curſum conſummaui, fidem ſeruaui. Qui enim perſeuerauerit vſque in finem, ſaluus erit. Ioſeph prætereà augmētum ſignificat, opus eſt, vt mens Deo dicata ad profectum, & augmētū tendat: quia in via Dei non progredi, regredi eſt. Ad Abraham dixit Dominus: Ambula coram me, & eſto perfectus. Ezechiel. 1. Vnūquodque animal coram facie ſua ambulabat: vbi erat impetus ſpiritus, illuc gradiebantur corā facie ſua. Ambulabat, ideſt, cognitionem ſui præ oculis habebat. Non alienam faciem, ſed ſuam. Ne deferamus manticam noſtram à tergo, vt Perſius dixit eleganter.

Virili conſtantia opus eſt, ad diuinam generationem.
Epheſ. 4.
1. Cor. 15.

2. Timo. 4.
Matth. 10.
Ioſeph augmētum dicit, ſpiritualemque profectum.
Ezech. 1.

Perſius.

Vt nemo in ſe ſe tentat deſcendere nemo.
Sed præcedenti ſpectatur mantica tergo.

Pſal. 49.
Ex cognitione ſui progreditur iuſtus de virtute in virtutem.
Prou. 4.
Gen. 19.
Luc. 17.

¶Per Regiū vatē ait Dominus Pſal. 49. Arguam te, & ſtatuā contra faciē tuā. Corā facie igitur propriæ conſcientiæ, & cognitionis ſui ipſius oportet ſemper progredi. Sic de via iuſtorū dicitur Prou. 4. Iuſtorū ſemita, quaſi lux ſplēdēs: procedit, & creſcit vſque ad perfectam diem. Ad Loth dictum eſt: noli reſpicere retrò. Vxor illius reſpiciens verſa eſt in ſtatuā ſalis: non lapidis, vel marmoris, ſed ſalis, vt memoria diuinæ vltionis tanquā diuino ſale conſcientias noſtras cōdiamus, atque ab omni corruptione ſeruemus. Cum Luc. 17. dixiſſet Dominus: Qui in agro eſt, non redeat retrò, quia nempè nemo mittens manum ad aratrum, & reſpiciens retrò aptus eſt regno Dei, ſubdit: Memores eſtote vxoris Loth. Ac ſi dicat: Quiſquis culturæ agri propriæ conſcientiæ ſe ſe

dicauit'

dicauit, cæpitque spinarũ radices extirpare, vitia resecare, terrenosque affectus, velut noxia gramina cõuellere, ne respiciat retro, sed procedat semper, & crescat: grãdis enim restat via. Ezechiel. 46. præcepit Dominus; vt qui templum ingrederetur per vnum ostiũ, non egrederetur per idem ostiũ, sed per oppositum. Quid hoc? Atqui lex fuit vrbanitatis Diuinæ maiestati debitæ, nequis templũ ingrediens terga verteret Domino, sed semper vltra procederet. Id quod Paulus exẽplo suo mirabiliter nos edocet dicens: Quæ retro sunt obliuiscens ad ea, quæ sunt priora extendens me ipsum, &c. De hoc iustorum progressu, spiritualique augmento dixit vates Regius. Eũtes ibant, & flebant mittentes semina sua, vbi geminatio illa, euntes ibant, mysterium spiritualis progressus insinuat: sicut iterũ Psal. 83. explicuit: Ibunt de virtute in virtutem: Videbitur Deus Deorum in Sion, oportet ire ex cognitione naturali ad supernaturalem: & ex cognitione intellectus progredi ad dilectionem: de virtute in virtutem tendere, progredi semper per spiritum gratiæ, qui deducet nos, vt videamus nascentem Dei filium de sinu Patris in gloria.

Ezechi. 46.

Philip. 3.

Psal. 125.

Psal. 83.

IN EADEM VIGILIA natiuitatis Domini.

CONCIO TERTIA.

THEMA.

Egredimini filiæ Sion, & videte Regẽ Salomonem in diademate, quo coronauit eum mater sua in die desponsationis suæ, & in die lætitiæ cordis illius. Cant. 3.

GRANDIS, atque glorioſa est hodierna festiuitas, & alta mentis deuotione celebranda. Nemo ab huius alacritatis participatione secerni-

tur ; quia vna cunctis singularis lætitiæ communis est ratio. Natalitia Principum apud omnes ciues regni, maximè verò apud domesticos aulæ regiæ ingenti gaudio, & animi corporisque tripudio celebrari solent. Quisquis hodiernæ lętitiæ expers est, domesticum se negat, neque ad Christi regnum ius habere dignoscitur. Ea de causa prudens, ac amoris Christi igne feruida sponsa filias Sion, ideſt, Ecclesiæ sanctæ, in fidei speculam constitutas inuitat, vt egrediantur ad tanti mysterij sublimē speculationem, vt igitur Regem nostrum Salomonem in diademate carnis nostræ videre possimus, Diuini spiritus ignem, qui cor mundet, lumēque, quod mentis aciem illustret, per almam Virginem petamus dicentes: Aue Maria.

Egredi præcipit Dominus amicis, vt amicitiæ pignoribus ditet.

¶Cū olim Diuina maiestas amicos beneficijs singularibus beare volebat, vel mysteriū aliquod reuelare, à populi frequentia, cōmunique habitatione egredi præcipiebat. Huius veritatis testē habemus Abrahamum, cui Dominus benedicere disponēs, & facere in gentē magnam Gene: 12. ait: Egredere de terra tua, & de cognatione tua, & de domo Patris tui, &c. Testes habemus filios Israel, quos inducere volēs in terrā Promissionis pinguē, & vberrimā, lacte, & melle manātē, iussit egredi ab Ægypto. Moſen montē Sina legē daturus ascendere, eidēque volēs ostēdere omne bonū in loco apud se designato supra petram stare præcepit. Eliæ similiter in sibilo auræ tenuis maiestatē suā ostēsurus præcepit: Egredere, & sta in mōte coram Domino. Id quod Regius vates intelligēs, dicebat. Quis dabit mihi pennas, sicut colūbæ, & volabo, & requiescam: Eccè elongaui fugiens, & māsi in solitudine. Illuc Dominus animam ducit, vt loquatur ad cor. Ibi sedebit solitarius, & tacebit, & leuabit se super se. Spōsi ergò desiderium agnoscēs sponsa filias Siō, quæ in arce Ecclesiæ per fidē cōstitutę sunt, alloquitur: Egredimini filiæ Sion, quasi dicat, exite à seculi curis, à tumultuosis negotijs, à carnis illecebris, volupta-

Gene. 12.

Exod. 19.

Exod. 33.

3. Reg. 19.

Psal. 54.

Ose. 2.

Thren. 3.

Egredi oportet à secularibus curis.

tibus,

tibus, delicijs, à diuitiarum cupiditate, honorum ambitione, à peccatorum onere, periculosis amicis, vt diuinum infantem puris oculis intueri possitis. Egredimini de medio Babylonis, vt diuinis possitis vacare mysterijs: quod enim spōsa ait, egredimini, Regius vates Psal. 45. dixit: vacate, & videte, id est, dimittite omnia seculania, placido, & vacuo à tumultibus animo vacate, attendite: & Psal. 45. Audi filia, & vide, &c. obliuiscere populum tuum, &c. *Hiere. 50. Psal. 45.*

¶ Deinde egredimini ab amore proprio ad amorem Dei: ex cognitione vestri ad cognitionem, & charitatem ipsius. Simili quoque tropo sponsus Cantic. 1. sponsam alloquitur: Si ignoras te (O pulcherrima mulierum) egredere, & abi post vestigia gregū tuorum: quod de sui cognitione, quæ ducit in cognitionem Dei ferè omnes sancti explicant: Orig. Athanas. Gregorius Nissenus, Theodoretus, Augustinus epistol. 48. & in Psal. 64. Ambro. in Psalm. 118. Diuus Gregorius, Anselmus, Bernardus, & Sanctus Thomas. Egredere à terminis amoris proprij, & agnosce, quòd sis puluis, & cinis: hæc enim humilis sui cognitio ad cognitionē Dei viā munit. Prouerbio. 11. Vbi humilitas, ibi sapientia. Matth. 11. abscondisti hæc à sapientibus, & reuelasti ea paruulis. Verùm ne ex consideratione propriæ fragilitatis animum despondeas: agnosce sponsa dignitatem tuam, quòd creata es ad Dei imaginem, quòd vt illam in te deletam restitueret Deus, pro te homo factus est. Id quod te docebunt pastores, qui huius mysterij facti sunt Euangelistæ: pasce hœdos tuos, & cordis meditationes, & affectus iuxta tabernacula pastorum. Pastores quoque Doctores sunt Ecclesiæ, qui vtrumque nos docent: quam humiles ex nobis, quam sublimes ex Deo: ad hoc enim ille homo factus est, vt nos ad diuinum esse exaltaret. Adhoc pauper natus, vt illius inopia nos diuites essemus. Cum Principes primò regnum, ciuita- *Athanas. Gregor. Auguſt. Egreſſus ab amore proprio. Prouer. 11. Matth. 11. 2. Corin. 8.*

teſque regni ingrediuntur. Solēt ciues egredi, vt magna populorum frequentia, communique omnium lætitia principes ſuos excipiant. Dauid victori, cum reuerteretur percuſſo Philiſtæo, & ferret caput eius, egreſſæ ſunt mulieres in occurſum cantantes, choroſque ducentes. Ecce nunc ingreditur mundum Rex noſter Chriſtus, veruſque Dauid: Goliath, diabolum (inquam) iam iam iugulaturus: egredimini ergo, & ouanter, quaſi victori Principi occurrite.

1. Reg. 18.

Egreſſus deuotionis.

¶ Altiorem quoque alium egreſſum ſub his verbis ſponſæ inſinuari intelligo, vt ſcilicet, in hac grandi natiuitatis Domini ſolennitate tanta deuotione mentis exultemus, vt charitatis, & diuini amoris calore concepto ſic ferueamus, vt quaſi olla feruens effundamur, & egrediamur. Fœlices animæ, quæ à rege in cellam vinariam diuinæ dilectionis introducuntur, in illis ordinatur charitas, & ex fœlici amoris ingreſſu, ſuccedit deuotionis egreſſus.

Cant. 2.

Egreſſus animæ purificat mentis oculum ad cognitionē diuinæ bonitatis.

¶ Per hos fœlices egreſſus purificatur viſus mentis, vt diuinæ maieſtatis myſteria perſpicaciùs intueri valeat, ſicut Chriſtus Dominus ait: Beati mundo corde, quoniam ipſi Deum videbunt. Vnde ait ſponſa: egredimini filiæ Sion, & videte: ſicut & Dauid dixit Pſalmo. 45. vacate, & videte: atque iterum, guſtate, & videte, quoniam ſuauis eſt Dominus; quia egreſſum mentis ſemper comitatur guſtus, & guſtum viſio, ſublimiſque cognitio diuinæ bonitatis, atque ſuauitatis: Videte ergo Regem Salomonem Chriſtum, qui pluſquam Salomon eſt, ipſe eſt ſapientia Patris. Salomon pacificus interpretatur; Chriſtus Dominus eſt pax noſtra, qui fecit vtraq; vnū. De quo prædixit Zachar. ca. 9. Loquetur pacem gētibus. Pacificus Rex eſt, Pacificus ingreſſus illius. Ad immolandū Domino venit. Sed ſi quęras cum Iſaac vbi eſt victima fili Dei? O bone Ieſu, Rex ęternę glorię, ſi pacificus eſt ingreſſus tuus, atq; ad immolādum Dño venis, vbi nam eſt victima immolāda? Ecce

Matth. 5. Pſal. 33. Epheſ. 2. Zachar. 9. 1. Reg. 16. Geneſ. 22.

ipſe

ipse rex pacificus,& puer innocens victima est holocausti. Aries est visus ab Abraham inter vepres, Deus verus amore ardēs in rubo: puer pro nobis natus: super ipsum imminet iam Patris gladius, quia disciplina pacis nostræ super eum. Videte ergo Regem Salomonem pacificum, qui vt nobis pacem redderet, in se reconcilians ima summis, gladium super se tulit: lāguores, doloresq; nostros teneris humeris sustinere incipit. *Genes.22.* *Exod.3.* *Esai.53.*

¶Egredimini fœlices animæ,& videte Regem Salomonem in diademate, quo coronauit eum mater sua, videte, non corporis, sed mentis oculis fidei luce illustratis, quod multi reges,& prophetæ voluerunt videre, & non viderunt. Beati oculi, quibus datur videre Regem Christum, in carnis diademate, quod caput nostrum cingit. Caput autem Christi Deus, ait Paulus. Hoc est glorioſum,& adorandum diadema, quo Virgo sanctissima, mater immaculata, atque inter omnes benedicta coronauit filium. Non corruptibilis auri, vel argenti diadema est, sed carnis purissimæ, non gemmis ornatum, sed diuinitatis splendore coruscans. Floridum est diadema, quod apud Nazareth floridam Spiritus sancti manu fabricatum est, omnium florum, & odorum diademata superans. De hoc diademate carnis Christi Rupertus lib.9.in Gene.ca. 37.& lib.1. in Nume.cap.12.explicat illam benedictionem Ioseph Genes.49. Fiant in capite Ioseph: & in vertice Nazaræi inter fratres suos. Nazaræus reuera Dominus noster Iesus inter fratres suos est, Sanctus Sanctorum, cuius in vertice vniuersæ complentur benedictiones Patris sui. Ab illo deriuatur omnis benedictio vberum, & vuluæ Ecclesiæ, cuius vterus semper fœcundus est, filios benedictionis semper pariens. De hoc capite nostro Christo diademate coronato prædixit propheta: Præuenisti eum in benedictionibus dulcedinis, posuisti in capite eius coronā de lapide pretioso. O glorioſum diadema, o præclaram, diuinamque coronā, quæ ipsum *Luc.10.* *Diadema Christi caro est sanctissima.* *Col.2.* *Rupertus.* *Genes.49.* *Psal.20.*

Deum

Diadema Christi sanctos omnes coronat.

Apoca. 19.

Deum incomprehensibilem cingit. Ab hoc diademate omnes coronæ,& diademata cœlicolarum deriuantur. Id quod Euangelistæ Ioanni Apocal. 19. ostensum est, cum vidit Principem nostrum super equũ album humanitatis purissimæ, & in capite eius diademata multa : & nomen eius vocabatur verbum Dei. Hoc regis nostri diadema totum corpus ipsius mysticũ exornat,cunctisq; fidelibus ius ad regnum æternum tribuit. Sine corona carnis Christi nullus quantumcunq; perfectus ad regnũ

1.Tim. 4.

gloriæ ius habet : per hoc verò diadema Paulo reposita est corona iustitiæ, neq; solùm ipsi, sed & omnibus his, qui diligunt aduentum eius.

Dies desponsationis dies incarnationis,dies natiuitatis , dies lætitiæ cordis Dei.

Exod.4.

Ephes.5.

Cantic.1.

Prouerb. 8.

¶Hoc vtiq; diademate coronauit eum mater sua in die desponsationis illius,& in die lætitiæ cordis eius. Dies incarnationis fuit dies desponsationis Verbi cũ humana natura : Tũc in thalamo virginalis vteri Verbum Patris carnis diadema ex virgine matre suscepit. Æthiopissa quidem erat sponsa,sed adamauit eã Moses verus Princeps gloriæ:& sponsus sanguinum factus est,vt sponsam dealbaret,pulchrãq;,& glorioſam sibi exhiberet. Vnde Cant. 1.ait.Nigra sum,sed formosa. Dies verò natiuitatis dies est lætitiæ cordis eius : Deliciæ enim ipsius esse cum filijs hominum.Hæ sunt veræ deliciæ, & lætitia nõ ficta,sed vera,ex corde proficiscens : hodie cœlum exultatione,& lætitia repletur;exultat sanctissima Trinitas, lætantur Angeli, gloriamque in altissimis cõcinunt:Pastoribus magnum gaudium annunciant. Quæ verò lingua lætitiam cordis tui explicare valeat beatissima virgo mater?Quis gaudium cordis tui ęstimare possit,cum te matrem creatoris tui conspicis:mundi, imò Dei Dominam,Angelorum reginam ? Meritò sanè Spiritu sancto plena concinis : Exultauit spiritus meus in Deo salutari meo,quia fecit mihi magna, qui potens est: Ad hoc glorioſum spectaculum , diuinumq; prodigium inuitat nos spõsa:Egredimini filiæ Siõ,& videte Regem in ſer-

Luc. 2.

uo,Deum in puero,æternũ in tenero, Leonem in agno-

Gigan-

Gigãtem in paruulo: videte Dei potentiam in fragilitate concluſam, fortitudinem frigore algentem, ac trepidantem. Videte omnipotẽtem pannis inuolutum, faſcijs ligatum, Deum ab vbere pendẽtem, cibum eſurientem, ſolem algentem beſtiarum anhelitu confoueri.

¶ Egredimini rationis humanæ metas, lynceiſque fidei oculis videte ſingulare ſpectaculũ, intuemini magnum hoc diuinæ pietatis ſacramentum: Dei noſtri dignationem ſemper animo voluite. Venite Principes, accedite Reges, & iudices finium terræ: accedite potentes, qui oſtro, & gemmis fulgetis, qui mollibus veſtimini, qui pretioſis ſtratis recumbitis, qui delicatis cibis corpus breui periturum paſcitis, qui vermium citò futurã eſcam tanta cura impinguatis: Qui (vt per Amos Dominus ait) dormitis in lectis eburneis, & laſciuitis ſuper ſtratis veſtris: videte Regem Regum, quo reſidet ſolio. Attẽtis animis illum in prẽſepio intuemini, in ſumma egeſtate. Audite, & diſcite primam æternæ ſapientiæ practicam lectionem: Diſcite à me, quia mitis ſum, & humilis corde. Diſcite humilem paupertatem, vt illius inopia nos diuites ſimus. Intuemini ſacrum præſepium veræ ſapientiæ cathedram. Vbi vagiens Dei ſapientia, & omnia ſpernens docet nunc opere, quidquid poſteà verbis docturus eſt: ſcilicet, delicias, diuitias, & honores ſpernere. Quiſquis ergò Chriſtiano nomine gaudes, agnoſce te Chriſti Principis militiæ aſcriptum: Egredere, & vide Regem tuum, milita cum illo bonam militiam, agnoſce Chriſtum humilem caput tuum, noli per ſuperbiam membrum fieri difforme, ſed capiti tuo coaptare, Regem tuum ſequere, & imitare.

Amos. 6.

Matth. 11.

2. Corin. 8.

¶ Egredimini filiæ Sion. At dices, non adeò facilis eſt egreſſus. Fateor: corpus enim, quod corrumpitur aggrauat animam, & deprimit terrena inhabitatio ſenſum multa cogitantem: quarè Regius Propheta petit: educ de carcere animam meam. Sed ad quid? ad confi-

Auxilio dei opꝰ eſt ad egrediẽdum. Sapien. 9. Pſal. 141.

tendum

tendum nomini tuo Domine. Id quod Psal. 105. explicuit: Ad videndum in bonitate electorum tuorum, ad lætandum in lætitia gentis tuæ, vt lauderis cum hæreditate tua, ideſt, vt mereamur admitti ad communionẽ, participationemque electorum tuorum, qui in ſimplicitate, & bonitate cordis admittũtur ad videnda diuina myſteria, vtque cum illis admittamur ad participationem ſpiritualis lætitiæ, atque laudis tuæ. Sponſa quoque ad tam eximium, dignumque egreſſum virium ſuarum imbecillitati timẽs, dilectiſsimi ſponſi auxilium requirit, & quaſi manum petit. Cantic. 7. Veni dilecte mi, egrediamur in agrum, quaſi dicat, ſi tu mihi adſis à dextris, ſi te comitem, ac ducem habeam, egredi audebo à peccatis, à ſeculi curis, à Babylone, ab amore proprio, tranſibo ad amorem tuum, & ad agrum amæniſsimum florum, atque fructuum cœleſtium: etenim illùc manus tua deducet me, & tenebit me dextera tua. Vita contemplatiua ager eſt, ſecundùm doctrinam Auguſtini, quæſt. 13. in Euangelia, & Gregor. in 1. Reg. 6. 11: Chriſtus quoque Dominus ager eſt rore cœleſti plenus. Sed & Bethlehemiticum ſtabulum ager factus eſt amæniſsimus, vbi naſcitur flos campi, & lilium conuallium. In hunc agrum egrediamur, carpamuſque cœleſtes flores, atque faſciculos, qui inter vbera meditationis noſtræ cõmorentur. Primum florem campi Chriſtum omnibus patentem, omnibus datum odoremur, & adoremus. Quòd ſi peccator es, teque peccati conditio iumentis ſimilem effecit, inter iumenta ad ſtabulum, ac præſepe accede: Nam homines, & iumenta ſaluabis Domine: boui, & aſino te coniunge: cognouit enim bos poſſeſſorem ſuum, & aſinus præſepe Domini ſui. Accede & tu, ſolẽque nube tectum, & laterna carnis incluſum cœli lumen adora.

Pſal. 138.

D. Auguſt.
D. Greg.

Cant. 2.
Cant. 1.

Pſal. 84.

Pſal. 33.
Eſai. 1.

¶ Vide iam & alium pulcherrimum florem, roſarũ, & florum omnium pulchritudinem, atque fragrantiam vincentem, Mariam virginem, & matrem, lactantem, &

adoran-

adorantem. O mirum partum doloris, & corruptionis nescium. Quis audiuit vnquam tale? Quis vidit huic simile? Intuere Ioseph, infantem in præsepio, & in virginis vlnis adorantem, ac stupentẽ. Intuere pastores rusticos ab Angelo edoctos lætãtes, & adoratũ properantes: Angelorũ innumerabiles cuneos super puerũ Iesum, ascẽdẽtes, & descẽdẽtes: ac velut apũ examina circũ volitantes, cœlum laudibus implentes. Egredimini mentis excessu, & adorate sacrum illud saxum, in quo puer Iesus reclinatus est. O fœliciſsimam Paulam, cui (teste D. Hieronymo) apud Bethlehemiticum præsepe datum est videre nascentem Dominum, gratulantem Virginẽ, ouantes Angelos. Bernardus quoque deuotus Virginis famulus hac nocte hora natiuitatis infantem Iesum nascentem videre meruit, & gratulatus est. Id tamen rarum quoddam donum Dei est, pauciſq; concessum. Nos tamen puerũ Iesum inuocemus, vt nos ducat: de illo enim scriptum est Esai. 11. Puer paruulus minabit eos. Inuocemus & Virginem matrem, vt nobis filium, fructumque ventris ostendat: vt lætemur in lætitia iustorum, & laudemus cum hæreditate sanctorum, vt sic videamus nunc Regem Salomonem pacificè in nobis per gratiam regnantem, vt ipsum Regem videre mereamur in decore suo, & throno gloriæ fulgentem. Amen.

Hieronym.

Paulæ, & Bernardo datum est videre Iesum nascentem.

Esai. 11.

IN SOLENNITATE natalis Domini nostri Iesu Christi

Concio habita in sacello regio ad Philippum Secundum Hispaniarum Regem Anno Domini 1591.

Exijt edictum à Cæsare Augusto, vt describeretur vniuersus orbis. Luc. 2.

THEMA.

PRIMA verba sunt primi Euangelij sacræ noctis natalis Domini, quod in missa Galli cantus decan-

tatur : in quo explicantur circunſtantiæ temporis, quo natus eſt Saluator mundi, Angeluſque magni conſilij, atque adeò conuenientiſsimum fuit, vt primus prædicator huius myſterij eſſet Angelus, qui paſtoribus magnum gaudium nati Saluatoris annunciauit. Quòd ſi linguæ Angelorum tanti myſterij celſitudinem vix pro dignitate explicare valent, quantò minus humana lingua inuenietur idonea ? Infans tamen noſter potens eſt ex hominibus Angelos efficere, infantium linguas diſertas facere, ipſe eſt enim, qui dat os, & ſapientiam. Luc. 21. Coram ipſo, vt vero Rege, & Principe noſtro humiliter proſtrati dicamus: Veni Redemptor gentium, oſtende partum Virginis: Exaudiet nos vtique, dabitque ſpiritum ſuum, ſi ipſius Genitricis nobis adſit patrocinium dicentibus : Aue Maria.

¶Iocundiſsimam illam, fulgentiſsimamque noctem, quæ ſicut dies illuminata eſt, qua Saluator noſter ex Virgine Maria apud Bethlehem natus eſt, celebramus: Primũ diẽ colimus natiuitatis, ac ætatis illius, qui nec principiũ nec finẽ habet: primũ (inquam) diem omni gaudio plenum, diei, atq; totius lucis initiũ, diem, qui laborioſæ nocti finem, boniſque diebus dedit initium.

Eſa. 28. Opus natiuitatis per excellentiam eſt opus Dei. Exod. 2. Prou. 8.

¶Hoc eſt opus Dei ineffabile, quòd meritò Prophetа Eſai. vocauit opus ſuum: quia opus miſericordia, & amore plenum : in quo innouata ſunt ſigna, immutata mirabilia. Eccleſiaſt. 36. Moſes in fiſcella ſcyrpea aquis exponitur, Chriſtus in præſepio aquas pœnarum, & dolorum experiri incipit : Virga Aaron floret; denique creatio mundi, & omnia diuina opera ante hoc fuere veluti ludi, iuxta illud Prouerb. 8. Delectabar per ſingulos dies ludens coram eo, & ludens in orbe terrarum : & deliciæ meæ eſſe cum filijs hominum. Hoc eſt opus dignum diuino brachio, & fortitudine, ſicut admirans dixit Eſai. cap. 53. Brachium Domini cui reuelatum eſt ? Et alma virgo cecinit : fecit

Eſa. 53.

potentiam in brachio suo Luc. 1. Quarè in confessione huius mysterij meritò procidit Ecclesia, & quasi ecstasim passa vocem extenuat, atque humiliter deprimit dicens: homo factus est.

¶Huius diuini operis seriem, præcipuasque loci, temporis, & principis circunstantias ad maiorem Rei gestæ veritatem comprobandam refert Luc. Euangelista dicens: Exijt edictum à Cæsare Augusto, vt describeretur vniuersus orbis. Imperabat tunc temporis Octauianus Augustus Romanorum, ac totius orbis Imperator, qui cum Iulio Cæsari auunculo succesisset post celebrem illam victoriam nauale apud Actium obtentam contra Antonium, & Cleopatram, Ægypto in ditionem sui imperij subacta, dum apud Tarraconem Citerioris Hispaniæ vrbem ageret, ab Indis, ac Scythis, & ab omni ferè orbe legatos habuit, ipsius ditioni cuncta regna subdentes; sicut olim Alexandro contigerat. Tunc Cæsar cernens pacem cunctis orbis prouincijs redditam, edicto præcepit describi vniuersum orbem, certumque æs sibi ab omnibus subditis persolui: cuius edicti occasione multi populi apud Galliam, & Germaniam rebellarunt, quare illius executio per viginti sex annos est suspensa. Tandem illis debellatis anno quadragesimo secundò Imperij sui, rebus omnibus compositis, atque pacatis Romam rediens Octauianus Cæsar decreto Senatus Pater patriæ dictus est, Augustique cognomen accepit, octauo Kalend. Ianuarij, ideſt eodem die, quo Christus natus est: sic dictus ab aucto Imperio: mensis quoque Sextilis ab ipso dictus est Augustus, quasi mensis fertilitatis, & abundantiæ: sicut Quintilis dictus Iulius ab auunculo Iulio Cæsare. Tunc fores tẽpli Iani, vbi arma custodiebantur in signũ pacis, claudi præcepit: simulque edictum apud Tarraconem constitutum de certo ære, vel didragmate persoluendo executioni mandari cæpit: à quo ære antiqua illa

Octauianus Cæsar dictus pater patriæ & Augustus eo die, quo Christus Dominus natus est.

Æra ab indicto ære dicta.

consuetudo Romanorum computandi annos per æras ortum habuit, quæ per triginta octo annos Christi natiuitatem præcessit teste Isido. lib. etymolog. cap. 36.

Isidorus.

Illud verò æs super capita singuli portabant, vt Imperio Romano se se subiacere profiterentur, atque describerentur. Hæc descriptio prima facta est sub præside Syriæ Cyrino viro consulari, qui veluti Pro rex Syriam moderabatur. Descriptionis huius, ærisque persoluendi necessitate coactus Ioseph ascendit à Ciuitate Galilææ Nazareth in Iudæam in Ciuitatem Dauid nomine Bethlehem, eò quòd esset de domo, & familia Dauid, cum Maria desponsata sibi vxore prægnante: ibique impletis diebus partus peperit filiũ suum primogenitum, &c.

Christus verus Rex.

¶ Exijt edictum. Paruulus, qui datus est nobis, Rex Regum est, & princeps pacis; vt cap. 9. dixit Esa.

Esa. 9.

Commodissimè igitur eo tempore natus est, quo pax, quies, & silentium omnia continebant. Secundò scopus, finisque natiuitatis ipsius fuit augmentum Regni cœlestis, id quod nobis insinuatur, dum tempore Augusti nasci voluit. Porrò ad augmentum diuinæ gloriæ, Regnique cœlestis non est vsus potentia, non armis, sed humilitate, atque obedientia: ideò primum opus, quod natus exercet, primusque lapis, quem ponit in sublimi ædificio Regni paterni, quod est Ecclesia, est opus obedientiæ, quo Cæsari persoluit tributum. Christus Redemptor noster verus Rex est, & monarcha, secundùm vtramque naturam: Secundum diuinam naturam

Sap. 18.

Dani. 7.

Dani. 7. Potestas eius potestas æterna. Et Psalm. 144. Regnum tuum Regnum omnium seculorum. Secundùm humanam verò naturam Regnum illi deberi titulo cruci superscripto asseruit Pilatus: Vidit & Ioannes in fæmore scriptum,

Apoc. 19.

ideſt, secundùm humanam naturam, Rex regum, & Dominus dominantium. Illius tamen Regnum spirituale erat, & cœleste, sicut Regius propheta prædi-

xit

xit Psalm.2.Ego autem constitutus sum Rex ab eo super Sion montem Sanctum eius, ideſt,ſuper Eccleſiam. Hoc Principis noſtri regnum prædixere Prophetæ: Eſai.33.Regnabit Rex in iuſtitia. Hierem.23. Regnabit Rex, & ſapiens erit. Zachar. 9. Ecce Rex tuus venit tibi manſuetus. Magnus quoque ille Patriarcha Iacob iam iam moriturus Regnum Chriſti agnouit ſpiritu Diuino afflatus, dum conuerſus ad caput lectuli adorauit faſtigium virgæ Ioſephi, ideſt ſceptri,quod tanquam Princeps Ægypti manu gerebat: ſicut & Paul.Ad Hebr.11.dixit: vbi Angelicus Doctor lectione 5.docet, quòd ibi Iacob agnouit, & adorauit imperium Chriſti. Angelus quoque Gabriel id Virgini prædixerat. Luc. 1. Dabit illi Dominus Deus ſedem Dauid Patris eius, & regnabit in domo Iacob in æternum, & regni eius non erit finis; quia militanti Eccleſiæ ſuccedet triumphans.

Eſa.33. Zacha.9.

Gen.47.

Hebr.11. S.Thom.

¶Cæterum ſi filius nobis datus verus Rex eſt; vbi nam ſunt regalia inſignia, vbi regalis aula? Ecce non erat ei locus in diuerſorio, & in ſtabulo naſcitur. Vbi ferculum Sethinum, vel eburneum, reclinatorium aureum, vbi ſerica aulæa? vbi diadema? vbi ſatellitum cuſtodia? vbi Regni magnates? Imò video puerum reclinatum in præſepio, vilibus pannis inuolutum, paleas habet pro diademate, duo animalia Regem cuſtodiunt. Verè tu es Deus, & Rex abſconditus. Rectè Dominus: Ioan. 18. Regnum meum non eſt de hoc mundo. Regnum ipſius ſpirituale eſt, & cœleſte: quia caput cœleſte, finis, media, leges, ſacramenta, omnia ſunt cœleſtia: omnia regna mundi excellit: adeò quòd omnes Reges terræ ab ipſo poteſtatem accipiunt.Prouer.8.Per me Reges regnant,& legum conditores iuſta decernunt. Et quanquàm venit Rex ſub paupertate, & humilitate abſconditus,Angelorum cœleſtis melodia illum Regem cœlorum in altiſsimis regnantem teſtatur. Matris quoque Vir-

Eſa.55. Ioan.18.

Regnum Chriſti ſpirituale eſt, & cœleſte.

ginis integritas principem gloriæ per portam clausam ingressum annunciat. Pastores Iudææ, qui per Angelum admoniti in Bethlehemitico præsepio puerum adorant, Reges quoque, qui ductu stellæ ab oriente venientes, & procidentes, muneraque offerentes adorant. Regem cœli manifeste profitentur.

Ezech.44.

Stabilitas regni Christi de cœlo deriuatur.

¶ Stabilitas regni Principis nostri Christi tutissima est, & æterna, quia è cœlo deriuata. Hæc est ciuitas illa Sancta Hierusalem habens claritatem Dei, quam Ioannes vidit descendentem de cœlo: ibi habet fundamenta.

Apoc. 21.

Daniel.2.

¶ Insomnio quoque illo celebri Nabuchodonosor Regis Babylonis hanc firmitatem Regni Christi præuidit Daniel cap.2. Per quatuor enim metalla statuæ ostensa sunt quatuor regna videlicet, Chaldæorum per aurum, Medorum, & Persarum per argentum splendidum, quia vacabant philosophiæ: Et quia fuere duo Regna Persarum, & Medorum, quæ in Cyro coniuncta sunt, significantur per duo brachia in vno pectore coniuncta. Tertium regnum Græcorum Philippi, scilicet, & Alexandri Magni, quod regnum propter sonoram eloquentiam æri comparatur. Quartum verò Romanorum propter potentiam ferro comparatur: sicut enim ferrum omnia comminuit, ita Romanorum potentia cuncta regna subiecit. Duæ verò tibiæ ferreæ dicuntur, quia diuisum fuit imperium in Orientale, & Occidentale: & inter ipsos Principes, vt inter Cæsarem, & Pompeium, Octauianum, & Antonium, Diocletianum, & Maximianum: inde Aquila biceps insigne fuit imperij: sed quia per bella ciuilia inter ipsos exorta debilitatum est imperium, habebat pedes partim ferreos, partim testeos. Tunc subdit: videbam donec abscissus est lapis de monte sine manibus, &c. explicationemque subdit: In diebus regnorum illorum susci-

Aquila biceps & diuisi imperij insigne.

bit Deus cœli regnum, quod in æternum non diſsipabitur, comminuet autem, & conſumet omnia regna hæc, & ipſum ſtabit in æternum: ſicut Angelus Virgini dixit: Regni eius non erit finis. Lapis Chriſtus eſt, de quo Eſai. cap. 28. Ecce ponam in fundamentis Sion lapidem: ipſe eſt vnus lapis, ſuper quem Zachar. cap. 3. vidit ſeptem oculos, ideſt ſeptem dona Spiritus ſancti: lapis, ſuper quem Iacob dormiuit, & vnxit. Hic lapis initio paruus tetigit pedes luteos, ideſt Apoſtolos humiles, ex ſe fragiles, & per eos comminuit ſtatuam, ideſt mundi potentiam in fauillam redegit, & creuit in montem magnum, de quo Eſai. cap. 2. venite aſcendamus ad mõtem Domini, & docebit nos vias ſuas: Mons, qui docet, Chriſtus eſt: cuius regni initium, progreſſus, augmentum, atque celſitudo oſtenſa ſunt. Temporalia omnia regna ſtatua ſunt, & ſomnium, non ſunt ſolida, neque tuta. Quis hoc audeat dicere, quòd regna, & coronæ, quòd maieſtas, aurum, argentum, mundique potentia, & fortitudo ſint ſomnia, & ſtatua? Spiritus ſanctus id reuelauit Danieli: Tu Rex es caput aureum, ſed in fauillam conuertendum: ſtatua, & ſomnium eſt ſeculi gloria, & opum affluentia Iob. 20. Velut ſomnium auolans non inuenietur. Tranſibit ſicut viſio nocturna Pſalm. 72. Quomodò facti ſunt indeſolationem? ſubitò defecerunt, veluti ſomnium ſurgentium Domine, imaginem ipſorum ad nihilũ rediges. Eccle. 38. ſomnia extollunt imprudẽtes, ideſt mũdi gloria, quæ velut ſomnium tranſit, ſtultos extollit. Paulus quoque 1. ad Cor. 7. id docuit: Præterit figura huius mundi. Fragilitatem quoque regnorum temporalium comprobat non tantum ſomnium, & ſtatua, ſed infirmum fundamentum: pedes namque ſtatuæ fictiles erant, qui in fauillas redacti ſunt, quæ à vento rapiuntur: ſicut fluctus feri, qui in littore mortis euaneſcunt. Regnum verò Eccleſiæ ſolidum, & æternum,

Eſai. 28.

Zachar. 3.
Geneſ. 27.

Chriſtus lapis ſtatuam comminuës, & creſcens in montem.
Eſa. 2.
Temporalia regna ſomnium, & ſtatua ſunt.

Iob. 20.
Pſal. 72.

Eccle. 38.

1. Cor. 7.

quia fundatur super firmam petram Christum. Qui venit in mundum, vt sit verus Augustus, qui augeat, & dilatet regnum paternum: iuxta verbum Esai. 9. Multiplicabitur eius imperium, & pacis non erit finis: super solium Dauid, & super regnum eius sedebit, vt corroboret, & confirmet illud in iudicio, & in iustitia amodo, & vsque in sempiternum.

Esa. 9.

Christus vere Princeps Augustus, qui auxit Diuinum Imperium per obedientiam.

¶ Hoc est secundum punctum à nobis propositum; quàm vere Christus Princeps semper Augustus dici possit, qui regnum cœleste omnino, & vndique auxit, erat siquidem imminutum per ruinam Angelorum, per peccatum verò primorum parentum regnum Ecclesiæ corruit ex inobedientia, quare venit Christus Dominus instaurare omnia per obedientiam, vt impleatur vaticinium Amos cap. 9. Ea, quæ corruerant, instaurabo, Vnde Paul. Ad Ephesi. 1. In dispensatione plenitudinis temporum instaurauit omnia in Christo. Deinde auxit, & dilatauit Imperium Diuinum, quia olim notus erat in Iudæa Deus, per Christum verò dilatatus est ad gentes iuxta Esai. vaticinium, cum enim capit. 53. de Christi passione prædixisset: si posuerit pro peccato animam suam, videbit semen longæuum: statim capit. 54. quasi oculis iam cernens vberrimum fructum, multiplicatumque semen grani frumenti, subiungit: lauda sterilis, quæ non paris, idest gentilitas, quæ olim sterilis eras, decanta laudem, & hinni, quæ non pariebas: dilata locum tentorij tui, & pelles tabernaculorum tuorum extende, & clauos tuos consolida: ad dexteram enim, & ad læuam penetrabis. Et cap. 60. alloquitur Dominus Ecclesiam dicens: Leua in circuitu oculos tuos, & vide, omnes isti congregati sunt, venerunt tibi. Tunc videbis, & affluues, & mirabitur, & dilatabitur cor tuum. Aperientur portæ tuæ iugiter, die, ac nocte non claudentur, vt afferatur ad te fortitudo gentium; & Reges earum adducantur. Venient ad te curui filij eorum,

Esa. 54.

Esa. 60.

qui

qui te humiliauerunt, & adorabunt vestigia pedum tuorum. Suges lac gentium, & mammilla regum lactaberis. Imò adhuc infans ab ipso Bethlehemitico præsepio incipit augere cœleste regnum suum. Impletur illud Esai.8. Antequam sciat puer vocare patrem suum; & matrem suam, auferetur fortitudo Damasci, &c. Nam ecce ex præsepio vocat reges, & gentium fortitudinem ab oriente. Hoc est, quod prædixit Dauid Psalmo 59. In Idumæam extendam calceamentum meum, ita vt veniant omnes proni adorantes pedes, & calceamentum Christi, & ipsius Vicarij Summi Pontificis. Vel calceamentum Christi vocauit speciosos pedes Apostolorum, & prædicatorum, per quos Idumæi, & gentiles ad fidem erant vocandi. Et illud Psalmo 71. Dominabitur à mari vsque ad mare: quia iuxta mare Galilææ Ambulans cæpit vocare Apostolos, regnumque Patris amplificare. Vnde ad Patrem dixit: Pater ego te clarificaui super terram: & subdit: manifestaui nomen tuum hominibus. Vnde merito vocare possumus infantem nostrum semper Augustum, atque totum tempus Ecclesiæ vocare mensem Augusti, siquidem impletum videmus Esai. vaticinium capit. 9. Lætabuntur coram te, sicut qui lætantur in messe. Augustus tempus est messis, sic tempus gratiæ tempus est Augusti, & messis: nunc enim morientibus statim datur præmium, nisi peccata impediant. Christus aceruus est tritici in Bethlehem domo panis natus. Tempus quoque nunc est spargendi, & mittendi semina, vt venientes veniamus cum exultatione portantes manipulos nostros.

Esa.8.

Psal.59.

Esa.52.

Psal.71.

Ioan.17.

Tempus gratiæ tempus est Augusti, & messis.

Esa.9.

Cant.7.

Psal.125.

¶ Iam verò tertio loco expendamus media, quibus inuictissimus Princeps noster Iesus auxit Paternum Imperium. Non vtique armis, non potentia, non tyrannide, neque alieni sanguinis effusione, sicut solent terreni Principes, sed humilitate, obe-

Philip. 2.

Regnum Christi auctum obedientia, & iustitia.

Dan. 2.

Gala. 4.

D. Greg.

Esa. 9.

Iob. 26.

Carolus quintus Imperio, & Regnis viuens cessit.

Humerus in scriptura pro obedientia accipitur.

Eccle. 6.

Sopho. 3.

dientia, legum obseruantia, & iustitia, proprijque sanguinis effusione: sicut Paulus ad Philippenses 2. nos edocet: semetipsum exinaniuit factus obediens vsque ad mortem, mortem autem Crucis: propter quod & Deus exaltauit illum, &c. id quod insomnio illo à Daniele iam explicato veluti in imagine videmus. Nam lapillus ille paruus, qui creuit in montem magnum, figura fuit Christi, & ipsius regni: quòd si consideres quomodò lapis paruus creuit in montem magnum; videbis, quòd tangendo pedes statuæ, ideſt, per humilitatem, & obedientiam, factusque sub lege, vt Paulus ait ad Galatas 4. Eccè vix natus describitur subditus Cæsari, quià (vt Diuus Gregorius ait) veniebat in carne, vt electos suos describeret in æternitate, persoluitque Cæsari tributum. Iterùm ad mare soluit didragma. Matthæi capit. 17, In passione sub Principibus sacerdotum, & præsidibus. Omnis firmitas, atque stabilitas regni Ecclesiæ, ipsiusque dilatationis, & amplitudinis innititur obedientiæ Christi. Id quod eleganter cecinit. Esai. capit. 9. Cum enim dixisset: Paruulus natus est nobis, & filius datus est nobis, subiunxit: & factus est principatus super humerum eius. Magnum herclè pondus regni, & Principatus, cui & fortes humeri subcumbunt. Iob 26. Eccè Gigantes gemunt sub aquis, ideſt sub pondere populorum. Aquæ multæ populi multi, sensit vtique pondus Imperij Carolus quintus Cæsar inuictissimus pater tuus, cum cessit Imperio, ponduſque Regnorum Hispaniæ super humeros tuos imposuit, atque in monasterium Diui Iusti se se recepit, cœleste regnum in solitudine conquisiturus. Non caruit mysterio, quod titulus regiæ dignitatis Christi cruci sit affixus, vt doceremur quòd munus regium, sine cruce esse nequit. Per humerum verò obedientia significatur. Ecclesiastici 6. dicitur: subijce humerum tuum sapientiæ. Et Soph. 3. Tunc reddam po

pulis

pulis labium electū, vt inuocent omnes in nomine Domini, & seruiant ei humero vno: ideſt vno conſenſu, obedientia, & fortitudine. Factus eſt ergò Principatus, ideſt ſtabilitum eſt regnum Chriſti, auctumque imperium per ipſius obedientiam patri exhibitam vſque ad crucem, quam ſuper humerum detulit. Vbi verbum, factus, non dicit inchoationem Principatus, ſed augmētum, ſecundum phraſim Hebræam, & ſcripturæ ſacræ. Sanctus Thomas prima parte quæſt. 67. articu. 4. ad ſecundum ſic explicat verbum illud operis quarti diei: fiant luminaria in firmamento cœli: non enim intelligimus luminaria quarto die fuiſſe producta, ſed quod acceperunt eo die perfectionem aliquam, & virtutem ad peculiares effectus, vt illuminent terram, & ſint in ſigna, & tempora, & menſes, & annos: ſicut & Hiſpano ſermone, cum quis auxilio magnatis ad gratiam Principis, vel ad aliquam magnam dignitatem aſcendit, dici ſolet, *es hechura ſuya*. Et à ſummo Pontifice dicuntur creari cardinales, quod non intelligimus in rigore vocis, quòd fiant ex nihilo, ſed quia eleuantur ad ſublimem dignitatem. Sic factus eſt Principatus ſuper humerum eius, ideſt auctus: ſicut paulò inferius ſubditur: multiplicabitur eius Imperiū, ideſt augebitur. Chriſtus enim Dominus Princeps natus eſt iuxta illud Pſalmi, Ego autem conſtitutus ſum Rex, ab eo: & Matthæi 2. vbi eſt, qui natus eſt Rex Iudæorum. Regnum illi datum eſt à Patre, non meruit illud, ſicut neque gratiam vnionis. Augmentum tamen Principatus meruit per obedientiam, quia per obedientiam in crucem exaltatus gentes, & omnia traxit ad ſeipſum.

Verbum factus, vel fieri ſignificat augmētum. S. Thom.

Pſal. 2.

Ioan. 3.

¶ Deinde quia quanuis hæc gentiū vocatio nō fuiſſet ſubſecuta ex Chriſti obedientia, & cruce, nil adeò auxit diuinum Imperium Patris æterni, atque obediētia Chriſti. Maieſtas enim, & dignitas Imperij non tam ſita eſt in multitudine, quàm in magnitudine, & celſitu-

Obedientia Chriſti auxit diuinū Imperium.

dine subditorum: sicut fortitudo exercitus non tam in promiscua militum multitudine sita est, quàm in peritis, expertis, strenuisque ducibus, & electis militibus. Similiter Ecclesiastici. 16. dicitur: Ab vno sensato inhabitabitur patria, & à tribus impijs deseretur. Sic con-

Michæ. 5. siderans Propheta Michæas Bethlehem ciuitatem paruam natiuitate Christi Iesu exornandam, & magnificandam dixit: Nequaquam minima es, &cæt. Ex te enim exiet dux, &c. Similiter imperij diuini potentiam, & maiestatem maximè declarant cœli, cœlestiaque luminaria, vt dicitur Psalm. 18. & Sapient. 13. Sed mul-

Eccles. 3. tò magis obedientia iustorum: Ecclesiastici. 3. filij sapientiæ ecclesia iustorũ, & natio illorum obedientia, & dilectio. Inter iustos Virgo sanctissima maxime ex-

Luc. 2. cellit, vndè verè Luc. 2. dixit, Magnificat anima mea Dominum. Christus autem Dominus verus Deus, & homo dùm se minorem Patre confitetur, imò se ser-

Psal. 115. uum plana, atque geminata confessione in Psalm. 115. confitetur. O Domine quia ego seruus tuus, ego seruus tuus, & filius ancillæ tuæ, mirùm in modùm auxit, atque exaltauit Patris imperium.

Prima lectio Christi obedientia. ¶ Hæc est prima lectio, quam paruulus noster ex cathedra præsepij Bethlehemitici nos edocet, nempè obedientiæ, & iustitiæ: hanc viuens docuit: Reddite, quæ sunt Cæsaris, Cæsari: & quæ sunt Dei, Deo. Luc. cap. decimo. Eandem docuit pro nobis moriens, factus pro nobis iustitia, & obediens Patri vsque ad mortem, imò vsque ad emissionem spiritus (vt ingeniosè, ac deuote adnotauit Beatus Pa-

Bernard. ter Bernardus) dùm inclinato capite tradidit spiritum, potiùs eligens vitam deserere, quam obedientiam: Didicit enim ex his, quæ passus est, obedien-

Hebr. 9. tiam: vt ad Hebræos, cap. nono. docet Beatus Paulus. Quorsum tàm cita obedientia (ô bone IESV, & infans gloriæ? Sanè, vt doceat Principes terræ medium potissimum, quo augentur imperia,

esse

esse obedientiam, per obseruantiam diuinarum legum, exhibitionemque iustitiæ, vt reddatur vnicuique quod suum est. Per hanc augetur Regnum cœleste: sic explicat Gregorius Nissenus illud orationis dominicæ: adueniat Regnum tuum, idest, communicetur nobis obedientia illa cœlestis, qua spiritus Angelici, & beati ad nutum tibi obediunt. Vt regnes in nobis, sicut in cœlestibus regnas, id quod explicatur, dum subditur, fiat voluntas tua, sicut in cœlo, & in terra. Per eandem obedientiam augentur imperia terrena. Dum Adamus diuino præcepto obediens fuit, creaturæ omnes ad nutum illi obediebant: statim verò vt ab obedientia discessit, creaturæ omnes obedientiam ei denegarunt: imò & in ipso homine caro rebellauit contra spiritum. Propter inobedientiam Saul displicut Domino, & Regnum translatum est ad Dauid. Noe obediens ab aquis diluuij ereptus restaurati orbis principatum tenuit. Abraham propter obedientiam in sacrificio filij pater fidei constitutus est, factus in gentem magnam, atque in semine suo gentium benedictionem promeruit. Redditque Dominus rationem, quia obedisti voci meæ. Ad Iosue obedientis vocem Sol stetit, obediente Domino voci hominis. Solon Salaminus, Tunc (inquit) rege, cum didiceris regi; Socrates, ignorantiam dicebat velle alijs imperare cum, qui obedire nescit. Augustinus 5. de Ciuita. cap. 12. & Sanctus Thomas opusculo 20. de regim. Princ. lib. 3. cap. 20. asserunt Romanorum Imperium propter obedientiam, & iustitiam fuisse auctum. Idque multis alijs præclaris exemplis comprobatur. Vnde Prouerb. 21. habetur: vir obediens loquetur victorias. Per obedientiam Christus Dominus à patre exaltatus est: sicut ad Philip. 2. docet Paulus, & exiuit vincens, vt vinceret: Illumque comitantur victores in beatitudine cum palmis in manibus. Apoc. 7. sic per obedientiam, diuinæ legis vincenti promittit cibum de ligno

Nissenus. Matth. 9.

Gen. 3.

Per obedientiam augentur imperia.

1. Reg. 15.

Gen. 6.

Gen. 22.

Iosu. 10.

August.

S. Thom.

Prou. 21.

Apoc. 6.

vitæ,

Apoc. 2. vitæ, quod est in Paradiso, & mana absconditum. Hodie plantatur arbor vitæ in præsepio Bethlehemitico: ibi latet fructus vitæ gratiæ, & inter paleas, vilesque pannos absconditum est manna gloriæ. Quod vtinam nobis degustandum concedatur. Amen.

IN NATIVITATE Domini.

CONCIO SECVNDA.

De gaudio in natiuitate Saluatoris.

THEMA. *Nolite timere: ecce Euangelizo vobis gaudium magnum, quod erit omni populo, quia natus est vobis hodie Saluator, qui est Christus Dominus in ciuitate Dauid.* Luc. 2.

Apoc. 22. VERBA sunt Angeli ad pastores, quibus natiuitatis Christi mysterium lætabundus annūciat. In medio plateæ Ecclesiæ vidit Ioānes plantatum lignum vitæ afferens fructus duodecim per singulos menses: ecce Christus Dominus verum lignum vitæ per cœlestem agricolam in medio Ecclesiæ plantatum vberrimos fructus afferre incipit. Gal. 5. Paulus ad Galat. 5. inter duodecim fructus Spiritus sancti gaudium enumerat, quod nobis Angelus annunciat, vt igitur tanti gaudij participes efficiamur, ipsius authoris Spiritus sancti verum gaudium gratiæ per Virginē petamus dicentes. Aue Maria.

Esai. 51. ¶Euangelicus Propheta Esaias c. 51. fœlicissima natiuitatis filij Dei in terris tēpora spiritu Diuino præuidens dixit: Gaudium: & lætitia inuenietur in ea, gratiarū actio,

& vox laudis. Ante Christū enim omnia fuere tristitia, & mærore plena, continebantur enim homines tenebrarum, & longæ noctis vinculis compediti, nil enim aliud audiebant, quā diuinæ vltionis rigidā manū, quam in diluuio experti sunt: in incēdio Pētapolis, alijsq; innumeris flagellis, quibus nihil aliud audiebatur nisi vox gladij, ignis, afflictionis captiuitatis, pestis, seruitutis, & miseriæ. Quare ingresso Angelo ad Tobiā, & dicēti: gaudiū tibi sit: Respondit, quale gaudiū mihi erit, qui in tenebris sedeo, & lumen cœli non video? Quod quidē responsum naturæ humanæ lapsæ, & ante Christū in tenebris iacēti commodissime adaptatur. Si quando enim aliquod bonū nunciū antiquis patribus insonabat, in promissione erat, & in spe. Nam (vt Paulus ait. Heb. 11.) iuxta fidē defuncti sunt, nō acceptis repromissionibus, sed à lōge eas aspicientes, & salutantes, & cōfitētes, quia peregrini, & hospites sunt super terrā. Nunc verò non annunciatur nobis gaudium promissionū, neq; futuris tēporibus implēdū, sed gaudiū magnū, illudq; præsens Angelus annunciat, cuius causam explicat, quia natus est vobis hodie Saluator. Gaudiū enim delectatio est rationalis creaturæ proueniens ex adeptione desiderij, vt docet S. Thom. 1.2.q.31.art.3. Et magno desiderio magnum gaudiū respondet: Ecce impletur desiderium collium æternorum, quod Iacob optabat Gen.49. venit enim desideratus cunctis gentibus: vt Aggæus cap. 2. prædixit, & Luc. 10. dixit Christus: Multi Prophetæ, & Reges voluerunt videre, quæ vos videtis, & non viderunt. Ecce impletum est desiderium, & sitis Dauid, qua potum aquæ peroptauit de cisterna Bethlehem: Quia natus est Saluator in Bethlehem ciuitate Dauid. Nam (vt Prou. 25. scriptum est) Aqua frigida sitienti animæ, & nūcius bonus de terra longinqua. Gaudij nostri nuncius est de cœlo adueniens. In natiuitate filij Isaac dixit mater Sara: Risum fecit mihi Deus, & qui audierit, corridebit mihi. Gaudium quidem fuit, sed

Sap. 17.

Magnum gaudium, in natiuitate Christi prædictum, & impletum. Tob. 5.

S. Thom.

Gen. 49.

2. Reg. 23.

Prouer. 25.

Gen. 21.

singulare. Vnde ait mihi: Quatenus verò fuit typus natiuitatis Christi, vniuersalis gaudij præsagium fuit risus Saræ: Abraham etiam tunc exultauit, vt videret diem Christi, vt dixit Christus Ioann. 8. vidit, & gauisus est.

Ioan. 8.

Quod si in spe huius diuini muneris antiqui patres exultabant, quātò potiùs in vera illius exhibitione nos exultare debemus, qui dicere possumus: Hæc est dies, quam expectabamus, inuenimus, vidimus Thren. 4. Rectè Petrus Chrysologus. Dulcis epistola, sed dulcior præsentia, necessarium chirographum, sed vsque ad debiti solutionem, grati flores, sed vsque dum veniant fructus. Quòd si antiqui Patres promissis chirographis, & floribus gaudebant, quantò potiùs nos fructus diuini præsentia delectabimur? Ecce enim Angelus ait: annuncio vobis gaudium magnum, quia natus est vobis hodie Saluator.

Thren. 2. Chrysol.

Ioan. 16.

¶ De communi hominum natiuitate dixit Christus Dominus: mulier cum parit tristitiam habet, sed cum peperit filium, iam non meminit pressuræ propter gaudium, quia natus est homo in mundo. At glorioſus hic partus totus fuit gaudio plenus, nulla ibi tristitia admixta fuit, nulla pressura, neque dolor: quia partus fuit diuinus ab omni corruptione, dolore, tristitiaque alienus.

Luc. 1.

De natiuitate Ioannis Baptistæ dixit Angelus: multi in natiuitate eius gaudebunt: Elisabeth tamen mater non caruit dolore naturali in partu. At in hac glorioſa Christi natiuitate nullus fuit, nec esse potuit dolor, nulla tristitia: Sicut enim ex costa Adami absq; vllo dolore educta est Eua, imò summo cum gaudio: multò maiori gaudio repleta est alma virgo: nec ipsa tantùm gaudio perfusa est, sed fuit vniuersale gaudium, sic enim ait Angelus, Annuncio vobis gaudium magnum, quod erit omni populo. De hoc vniuersali gaudio prædixerat Hiere. cap. 33. Audietur vox gaudij, & vox lætitiæ, vox sponsi, & vox sponsæ: exultant enim Maria, & Ioseph: & subdit: in ciuitatibus eius habitaculum pastorum accuban-

Genes. 2.

Gaudiū nati Saluatoris magnū, & vniuersale est, & per Prophetas prædictum.

Hiere. 33.

tium

tium gregum: & infra: In diebus illis, & in tempore illo germinare faciam Dauid germen iustitiæ. Quæ omnia in natiuitate Christi completa sunt. Ipse enim germen est iustitiæ, de quo Esai. 4. Erit germen Domini in magnificentia, & gloria, & fructus terræ sublimis. In illius ortu exultant cœlum, & terra, in altissimis gloria concinitur: aer, & montes replentur Angelis, pastores cœlesti lumine circunfusi Christum prædicant, Bethlehem parua, ciuitas fit regia, stabulum, aula cœlestis: præsepe, Thronus gloriæ: omnia terrena eleuantur, exaltantur, & gaudio magno exultant. Sophonias quoque Propheta cap. 3. similiter vaticinatus est: Noli timere Sion, non dissoluantur manus tuæ, Dominus Deus tuus in medio tui fortis, ipse saluabit, gaudebit super te in lætitia.

Esa. 4.

Sophon. 3.

¶ Euangelicus Propheta cap. 9. magnum hoc gaudium comparauit gaudio messorum tempore messis, cum in aream messes cum exultatione inferunt: & gaudio victorum capta præda, cum diuidunt spolia: lætabuntur coram te, sicut, qui lætantur in messe, sicut exultant victores capta præda, quandò diuidunt spolia: subijcit causam: paruulus enim natus est nobis, & filius datus est nobis. Paruulus homo, sed filius Dei datus est nobis. Datus liberalissimè sine meritis, sine spe retributionis, sed ex mera gratia, & amore: sic enim Deus dilexit mundum, vt filium suum vnigenitum daret. Hæc diuina dilectio, & liberalitas explicatur per illam geminationem, natus nobis, datus nobis: Qua similiter vsus est Angelus. Euangelizo vobis, quia natus est vobis: Eodem spiritu afflatus Zacharias Propheta cap. 9. simili geminatione vsus est: Dicite filiæ Sion: ecce Rex tuus venit tibi. Rex tuus, Saluator, Redemptor, pater, amicus, pastor, dux, Rex, sol, lux, sapientia, solatium, & omne bonum: venit tibi, quasi dicat, tibi omnia factus: si enim Paulus spiritu charitatis tactus audet dicere: omnibus omnia factus sum,

Esa. 9.

Ioan. 3.

Zachar. 9.

1. Cor. 9.

quantò potius Christus Dominus datus nobis à Patre,
1. Cor. 1. vt fiat nobis omnia? sic enim ait Paulus 1. Cor. 1. Christus factus est nobis sapientia, iustitia, sanctificatio, & re-
D. Augusti. demptio, Augustinus in illud Psal. 58. Deus meus, misericordia mea, ad tollendam omnem miseriam meam.
S. Thom. Angelicus Doctor Thomas elegantissime hoc cecinit dicens: Nobis datus, nobis natus ex intacta Virgine. Atque iterum se nascens dedit socium, Conuescens in edulium, se, moriens in pretium, se regnans dat in præmium. Nobis igitur natus Saluator annunciatur per Angelum, vt nos renascamur in filios Dei, nobis pannis inuoluitur, vt ipsum induamus: nobis in præsepio reclinatur, vt humiliemur, nobis in Cruce suspenditur, vt nos redimat, vtque cum illo configamur, peccatisque moriamur. Quare sacer Propheta cum dixisset, paruulus natus est nobis, causam, atque radicem tanti beneficij subiecit dicens: Zelus Domini exercituum faciet hoc. Zelus (inquam)
Rom. 8. amoris, quod Paul. ad Rom. cap. 8. exaggerans dixit; Qui proprio filio suo non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum, quomodò non omnia nobis cum illo donabit? Non sic Principes, & iudices terræ, qui cum in bonum commune Reipublicæ potestatem acceperint, nil minus curant: quinimò priuatis suis
Michæ. 3. commodis inceſſanter inhiant; quos Michæas Prophe-
Legatur Rupertus ibi. ta cap. 3. sic affatur. Audite Principes Iacob, & duces domus Israel, qui odio habetis bonum, & diligitis malum; qui violenter tollitis pelles eorum desuper eis, & carnem eorum desuper ossibus eorum. Qui comederunt carnem populi mei, & pellem eorum desuper excoriauerunt. At Christus Dominus totus nobis natus est.

Esa. 35. ¶ De hoc ineffabili gaudio prædixit iterum Euangelicus Propheta cap. 35. lætabitur deserta, & inuia, & florebit solitudo, & florebit quasi lilium: germinans germinabit, & exultabit lætabunda, & laudans:

Gloria

Gloria Libani data est ei, decor Carmeli, & Saron: ac si dicat, vniuersale erit gaudium, quod ad omnes mundi plagas, quantumcunque remotas, desertas, atque solitarias perueniet. Illud verò, gloria Libani data est ei, decor Carmeli, & Saron, videtur impletum in adoratione pastorum; qui venerunt festinantes ad adorandum puerum IESVM. Gloria Libani, decor Carmeli, *La gala de los Pastores, y Zagales de las montañas de Iudea.* Hodiè per totum mundum melliflui facti sunt cœli, Hodiè exultant Angeli, lætantur Archangeli: Exultat tota Trinitas in opere suo. Hoc enim opus plenum potentia, sapientia, amore, & gratia, totius Trinitatis opus est. Potissimum verò est opus filij: de quo dicitur Esai. cap. 62. opus illius coram illo, & cap. 28. vt faciat opus suum. Hic est dies lætitiæ cordis illius, quo exultauit vt Gigas ad currendam viam: deliciæ enim illius esse cum filijs hominum. Quæ verò lingua gaudium illud ineffabile explicare inueniatur idonea, quo mens Virginis sanctissimæ hodiè perfusa est? Vnde Leo Papa: Nemo ab huius diei alacritate secernitur. Gaudeat peccator, quia inuitatur ad veniam, exultet sanctus, quia appropinquat ad palmam; animetur gentilis, quia vocatur ad vitam. Natus est enim vobis hodie Saluator. O fœliciſsimum, hodie, cuius fœlicitas, & gaudium per infinita seculorum secula permanebit: omne enim tempus gratiæ cogitare debemus, quasi vnum diem. Sic enim Paulus ad Rom. 13. de tempore gratiæ ait: nox præcesſit, dies autem appropinquauit. Et 1. ad Thessalo 5. fideles vocat filios lucis, & diei. Imò & Christus Dominus Ioan. 9. me oportet operari opera eius, qui misit me, donec dies est: vndè Apostolus ad Hebr. 3. ait: Adhortamini vosmetipsos per singulos dies, donec, hodie cognominatur.

Esa. 62.

Leo Papa.

Rom. 13.
1. Thessa. 5.

Hebr. 3.

¶ Iam verò audiamus quale gaudium Angelus nobis annunciat, magnũ vtique: causamque addit, quia natus

Iesus solus verus Saluator.
Gen.41.
Iudic.3.
Esa.45.
Ad Tit.2.
Ad Phil.3.
Actu.4.
Augusti.
Iob.20.
Verum gaudium solum est, quod de Creatore suscipitur.
Esai.1.
Gal.5.
S.Thom.
Apoc.22.

est vobis hodie Saluator: Iesus siquidem verus est Saluator. Ioseph enim in figura Christi dictus est Saluator mundi: Othoniel quoque frater Caleb dictus est Saluator, Iudic 3. At Christus Dominus Deus meus, & Saluator meus Psal.61. quem petebat Esai.c.45. Rorate cœli desuper, & nubes pluant iustum, aperiatur terra, & germinet Saluatorem. Vnde Paul.ad Tit.2. apparuit gratia Dei Saluatoris nostri. Et ad Phil. 3. Saluatorem expectamus Dominum nostrum Iesum Christum. Idem confirmat Petrus Apostolus Actu.4. Non est aliud nomen sub cœlo datum hominibus, in quo oporteat nos saluos fieri. Hoc igitur verum gaudium est quod (vt Augustinus ait) non de creatura, sed de creatore suscipitur, gaudium est affectus animæ, effectus enim est amoris ex præsentia rei amatæ. Quarè nullius rei creatæ præsentia potest verum, & tutum gaudium afferre, sed breue, & temporale. Iob.20. Gaudium hypocritæ ad instar puncti, & ca. 21. tenent tympanum, & citharam, & gaudent ad sonitum organi, ducunt in bonis dies suos, & in puncto ad inferna descendunt. Et Prouerb.14. Extrema gaudij luctus occupat: vt exemplis plena est scriptura sacra, experientiaque quotidie docet. Gaudia hæc vana ventris, & voluptatis, caro, & sanguis inuexit, Esai.1. cithara, & lyra, & tympanum, & vinum in conuiuijs vestris, & opus Domini non respicitis, nec opera manuum eius consideratis, ideſt, opus redemptionis.

¶ Ex alta meditatione huius mysterij, nempè natiuitatis Saluatoris verum gaudium consurgit. Hic est fructus Spiritus sancti (vt Paulus docet ad Galat.5.) qui ex charitatis arbore procedit. Dicitur autem fructus iuxta doctrinam D. Thomæ 1.2.quæst.70.art.3. quasi vltimũ productum suaue, ac desiderabile, quod procedit ex diuinis seminibus charitatis, & gratiæ, quæ diuina bonitas nobis inseruit. Hinc pullulant duodecim illi fructus, de quibus Apoc. 22. Ex charitate, qui est primus fructus, quo homo interius perficitur in ordine ad Deũ,

oritur

oritur gaudium, quod procedit ex præsentia rei amatæ, quòd si hæc sit sufficiēs satiare appetitum, & desiderium amantis, oritur pax. Vnde statim, vt Angelus dixit pastoribus: Annuncio vobis gaudium: angelici cantores concinunt: in terra pax. Paulus ad Hebr. 12. Pacem sequimini cum omnibus, nequa radix amaritudinis sursum germinans impediat: per radicē enim amarā impeditur dulcedo fructus pacis. Prou. 15. Secura mens quasi iuge conuiuiū, & in Psal. 41. In voce exultationis, & cōfessionis sonus epulantis. Cum verò hic fructus gaudij ex charitate procedat, sicut charitas non patitur fucum, neque fingi potest (vt Chrysost. ait) sicut finguntur opera obedientiæ, pœnitentiæ, & aliarum virtutum, ita neque gaudiū Spiritus sancti, vt enim dicitur Sap. 1. Spiritus sanctus disciplinæ effugiet fictum: sicut enim flores quantumcunque per artem confingantur, semper tamen deficiet perfectus odor, vel alia naturalis perfectio, & virtus: sic in gaudio Spiritus sancti non miscebitur extraneus, vt dicitur Prouerb. 14. Temporalia namque gaudia, & solatia rationalis appetitus desideriū satiare nequeunt. Vnde meritò Dauid Psalm. 76. ait: Renuit consolari anima mea, memor fui Dei, & delectatus sum. Nolite ergo contristare (ait Paulus) spiritum Dei, in quo signati estis in die redemptionis. Dies hic natalitius Saluatoris dies est Redēptionis nouæ: hodiè signamur gaudio Spiritus sancti: Nolite ergò contristare gaudium Spiritus sancti. Per peccata sanè contristatur Spiritus sanctus, & illius gaudium fugatur ab anima. Sicut Esa. 24. dicitur: luxit, & defluxit terra, & terra infecta est ab habitatoribus suis, quia transgressi sunt leges, mutauerunt ius, dissipauerunt fœdus sempiternum. Propter hoc maledictio vorabit terram: cessauit gaudium Tympanorū, quieuit sonitus lætantium, concieuit dulcedo citharæ, translatum est gaudium terræ. Hieremias quoque propter peccata deflet defeciſſe gaudium. Threnor. 5. defecit gaudium cordis nostri, versus est in luctū

Hebr. 12.
Prou. 15.
Psal. 41.
Chrysost.
Sap. 1.
Simil.
Prouer. 14.
Psal. 76.
Ephes. 4.
Esa. 24.
Thren. 5.

chorus noſter: Cecidit corona capitis noſtri, væ nobis, quia peccauimus. Oſe. 2. Ceſſare faciam omne gaudiū eius, ſolennitatem eius, neomæniam eius ſabbatum eius. Iohel quoque plangens peccata populi ait: Confuſum eſt gaudium à filijs hominum.

Oſe. 2.

Iohel. 1.

¶ Cum igitur verum, & magnum gaudium ex ſola Dei præſentia habeatur, meritò Angelus ex ipſius natiuitate magnum gaudium paſtoribus, & nobis omnibus annunciat: quia natus eſt vobis hodie Saluator. Vtinā nobis naſcatur: impij enim dicent in tremendo illo iudicij die: errauimus à via veritatis, iuſtitiæ lumen non illuxit nobis, & ſol intelligentiæ non eſt ortus nobis. Illi oritur ſol iuſtitiæ, illi naſcitur Chriſtus, qui illum per charitatem ſecum præſentem habere ſemper ſtudet. Hinc ſponſa ſponſi dilecti amoris impatiēs non quieſcit, in lecto quærens, atque è lecto conſurgens ipſum ſolicite quærit. Cant. 3. Num, quem diligit anima mea viditis? Paululùm cum pertranſiſſem vigiles, inueni, quē diligit anima mea, tenui eum, nec dimittam, donec introducam in domum matris meæ, & in cubiculum genitricis meæ, ideſt, intra mentem, vbi per fidem, & charitatem in filios Dei generamur. Nobis ſiquidem naſcitur Chriſtus: paupertas, & nuditas ipſius, noſtrum patrimonium eſt: infirmitas fortitudo: humilitas, & abiectio, noſtra gloria, vagitus, & lachrymæ, noſtrum ſolatium, triſtitia ipſius noſtra lætitia; illius inopia noſtræ diuitiæ ſunt, ac tandem ipſius infantia, & contemptus noſtra ſapientia, & exaltatio. Quæramus ſolicitè, inueniemus enim in præſepio, & in vlnis, & gremio Virginis almæ; ibi enim iacet dilectus, quemadmodum filius Vnicornium: illum teneamus, neque dimittamus, vt gaudium noſtrum ſit plenum nunc per gratiam, & in futuro per Gloriam.

Sapi. 5.

Illis naſcitur Chriſtus qui illū per charitatem ſemper præſentem habent.

Cant. 3.

Amen.

IN NATIVITATE Domini.

CONCIO TERTIA.

De signis nati Saluatoris.

THEMA *Hoc vobis signum inuenietis infantem pannis inuolutum, & positum in præsepio.* Luc. 2.

VERBA sunt Angeli pastoribus signa promentis, quibus Infantē nostrum IESVM dignoscant. Hæc est enim vita æterna, vt cognoscant te verum Deum, & quem misisti IESVM Christum. Quia verò venit Deus absconditus, ne forte in ipsius inuentione, & cognitione falli cōtingat, signa certissima illis exhibet Angelus, vt & nos Saluatorem nostrum dignoscamus, cognitumque (vt par est) diligamus: Spiritus sancti ductum, signorūque intelligentiam per Sacram Deigenitricem petamus dicentes. Aue Maria. *Esai.* 45.

¶Cū olim Dominus filijs Israel liberationē promisit ab Ægyptiaca seruitute per manū Moisi, quē suæ gentis ducē elegit, multa, atque ea mirabilia signa, & prodigia ostēdit. Gedeoni signū roris, Achaz etiā nō petēti signū datū est: Esa. 7. Ezechiæ quoq; in sole signū datū est. Cū igitur nūc salus æterna nobis de cœlo cōmunicetur, Deique filius cūctis gentibus adeò desideratus de sinu patris ad nos descenderit, cur tam vilibus signis ab hominibus dignosci voluit? Meritò id considerās Abacuc Propheta admiratione, pauoreq; plenus, & totus cōtremiscēs ait: Domine audiui auditionē tuam, & timui, Domine opus tuū, in medio annorū cognoscēris. Vbi 70. legūt in medio duorū animaliū cognoscēris. Quod de hoc mysterio explicāt Prosper, & Greg. Nazian. in illud Esa. 1. Cognouit bos possessorē suū. Idq; indicant verba Prophetæ *Exod.* 4. *Iudic.* 6. *Esa.* 38. *Signa semper à Domino data patribus.* *Abacuc.* 3. *Prosper.* *Nazian.*

Irenæus. Cyrillus.

ſtatim ſubiuncta: Deus ab Auſtro veniet, ideſt, de Bethlehem: ſecundum Irenæum, Tertull. Cyrillum, & Euthymium, quia Hieroſolymis Bethlehem eſt ad auſtrũ. Meritò quidem Dominum Maieſtatis inter duo animalia in præſepio iacentem Propheta admiratur; ſed multo mirabilius eſt, quòd per Angelum ſuum ea ſigna dari voluerit, vt dignoſcatur, ſigna enim oporteret ſignato proportionari. Nonnè infans hic Princeps eſt gloriæ, creator mundi, filius æterni Patris? quid illi cũ pannis, atque vili præſepio? Terreni vtique Principes pro ſigno habent oſtrum, aurum, gemmas, regium diadema, ſceptrum, torquem auream cum pendenti agno, cortinam, thronum, enſem coram ſe nudatum. Quorſum ergo tam vilibus, tamque abiectis ſignis pannorũ, & præſepis dignoſci vult Princeps noſter? Si Salomon cõſummato templo ditiſsimo, maximiſque expenſis fabricato, meritò dixit: ſi cœlum, & cœli cœlorum te capere non poſſunt, quantò magis domus hæc, quam ædificaui? Quid dixiſſet ſapientiſsimus Rex, ſi vidiſſet eundem Dominum non iam in figura, ſed in veritate iacentem in præſepio inter beſtias? Quæ vnquam tam vilis ancilla, tamque abiecta, vt editum filium in præſepio collocauerit? Quod ſi temporis, & loci anguſtias mentis oculis colluſtremus, magis admirabimur, videbimus enim vndique confluxiſſe homines perſoluendi tributi gratia, omnia plena tumultu, varioque hominum, & beſtiarum ſtrepitu. Inter hæc conſidera Virginem nobiliſsimam, modeſtiſsimam, quietis amicam, iuxta præſepe ſedentem, fabro ſponſo dumtaxat comitatam, ſed Angelis circundatam, Dei filium parientem, & in præſepio reclinantem, inter iumenta puerum vagientem, Sanctiſsimam Deigenitricem ei vbera porrigentem qui portat omnia verbo virtutis ſuæ. Conditor mundi eſt, patris potentia, quæ cuncta creauit ipſius ſapientia eſt, quæ cuncta gubernat, qui Solem, & Lunam lumine replet, amictus lumine, ſicut veſtimẽto, qui

3. *Reg.* 8.

Hebr. 1.

aſtrorum

astrorum cursus moderatur, cui cœlum sedes est, & sedet super Cherubim: quæ igitur causa te in hãc miseriam deiecit, o formose puer, & Deus immense? Quid enim Deo sublimius, quid præsepio vilius? cur pannis, & fasciis ligaris, qui cœlũ palmo ponderas, & cõcludis? Duo hic video mirabilia, quæ ipsos quoque Angelos Propiciatorij mutuò se se aspicientes adeò suspensos, ac trementes tenent, vt quid sit mirabilius difficile iudicare queant. Primùm, quòd Dominus Maiestatis vilibus pannis, atque fascijs inuolui, viliorique præsepio reclinari elegerit, alterum, quòd his signis dignosci voluerit.

Christus humilitatis magister pannos, & præsepe elegit.

¶ Respondetur igitur ad primum, quod Princeps noster propter nos homines, & propter nostram salutem descendit de cœlis: & quia ex superbia morbus noster processerat, humilitatis antidota ab ipso natiuitatis exordio medicus cœlestis præparare incipit, vt mundi superbiam, fastũque damnet, exinaniuit semetipsum, humilem matrem, viles pannos, humileq; præsepe eligit. Ex præsepio humilitatis incipit esse magister, mundum contemnere, potentes de sede deponere (vt alma virgo cecinit) & exaltare humiles. Omnia, quæ discipuli videt in magistris, vel subditi in principibus solent illis esse gratissima. Gibbus Aristotelis discipulis placebat. Nasus aduncus Cyri Persarum Regis suis erat gratissimus. Alexandri exemplum, qui dum Persidem debellaret, per niuem pedester incessit, Principes, Duces, ac milites imitati sunt. Ionatham filium Saul per præruptos scopulos ad stationem Philistinorum ascendentem non minus audacter, quam fœliciter insecutus est armiger ipsius. Armiger quoque Saulis videns Regem in monte Gelboe super gladium suum corruisse, simili temeritate super gladium suum irruit, & mortuus est. Ecce Christus Princeps, Dominus, & magister noster non per præruptos scopulos, sed per humilitatem, non ad mortem, sed ad vitam nos ducit, munitissimam-

Exempla maiorũ minoribus grata.

1. *Reg.* 14.

1. *Reg.* 31.

que arcem ſuperbiæ mundi expugnat : cur illum non ſequemur?

¶ Deinde Dominus Maieſtatis voluit ſub vilibus Diuinam Maieſtatem abſcondere, quia amor facit ecſtaſim, & quia non bene conueniunt, nec in vna ſede morantur maieſtas, & amor. Solet Princeps Regiam dignitatem indigniori habitu celare, vt deſiderato aſpectu ſponſæ, vel dilectæ amaſiæ liberius fruatur, imò Paſtoris indumento libenter regia operit ornamenta. Sic vtique cœleſtis Princeps ex amore humanæ naturæ habitu inuentus vt homo, ſub vilibus diuinam, regiamque Maieſtatem abſcondit: quia ipſius deliciæ eſſe cum filijs hominum; illis ſe ſe coaptare occultata Maieſtate, vt ille nobiſcum conuerſari, & nos ipſo liberius frui, poſsimus: Maieſtas enim, & comitatus frequentia delectationem amoris impediunt, quæ ex affabilitate, & amoris facili inſinuatione, cordiſque apertione percipitur. Atque ea fuit vna ex præcipuis rationibus, quare Dominus IESVS voluit nobiſcum manere non in propria ſpecie, ſed ſub accidentium panis, & vini velamine occultatus: quod fuit ſummæ dilectionis argumentum. Hanc verò amoris cauſam euangelicus Propheta nos docuit. Cum enim natiuitatis myſterium explicuiſſet, dicens: Paruulus natus eſt nobis, & filius datus eſt nobis, quaſi rationem reddens, cur ſic in paruuli figura natus ſit: ſubdit: Zelus Domini faciet hoc: ac ſi dicat, amoris eſt inuentio. *El amor es gran inuentor de disfraces.* Vndè Maximus ait: ſi cernis vilia, crede mirifica: ſub vilitate enim latet Maieſtas. *Debaxo del sayal, ay al.*

Amor Diuinus ſub vilibus occultare voluit Maieſtatẽ.

Eſa. 9.

Maximus.

¶ Tertio ſolent magni theſauri ſub terra abſcondi, & occultari, ſignoque vili ſignari, aliquando carbone, cinere, vel lapide, vt ſuo tempore per indicium ſigni inueniantur. Sic & qui ab Indis aurum, & gemmas deferunt, ſolent ſub nauis occultare ſaburra, quæ ab Hiſpanis dicitur *laſtre.* Pretioſa quoque ſub

vilio-

vilioribus tutiùs occultantur. Sic pretium redemptionis noſtræ, quod omni auro, & argento inæſtimabiliter eſt pretioſius, oportuit occultari, vt diabolo celaretur: Sic enim ait Paulus 1. ad Corinthios ca. 2. Sapientiam loquimur inter perfectos, quam nemo Principum huius ſeculi cognouit: quod non tantum de Principibus terrenis explicat Angelicus Doctor, verum etiam de Dæmonibus. Sic Iob dixit cap. 28. volucres quoque cœli latet. Quanquam enim habuerunt coniecturas, quod eſſet filius Dei, nunquam tamen id perfectè cognouerunt. Vnde ſubdit Apoſtolus: ſi enim cognouiſſent, nunquàm Dominum gloriæ crucifixiſſent. Hic eſt circulus poſitus à Domino in naribus Leuiathan Iob cap. 40. vt explicuit Diuus Gregorius libro 33. Moral cap. 14. dum odoratus illius, & ſagacitas fruſtrata eſt. Hoc eſt, quod Eccleſia canit: hoc opus noſtræ ſalutis ordo depoſcerat, multiformis proditoris ars, vt artem falleret. Sub his igitur vilibus ſignis, & myſterium redemptionis noſtræ commodiſsimè Diabolo celatum eſt: & theſaurus fidei noſtræ tutior manet: tum, quia fides eſt argumentum non apparentium: tum, quia hæc myſteria abſcondita, & non viſa, per lumen fidei reuelat diuina bonitas credentibus, & humilibus: ſicut Chriſtus Dominus ait Matthæi cap. 11. Confiteor tibi Pater, quià abſcondiſti hæc à ſapientibus, & prudentibus, & reuelaſti ea paruulis. Et hoc eſt, quod Paulus ait 1. ad Corint. cap. 1. Quoniam per Dei ſapientiam non cognouit mundus Deũ, placuit Deo per ſtultitiam prædicationis ſaluos facere credentes. Ideſt, quoniam mundus non cognouit Deum per opera illuſtria facta per ipſius ſapientiã; vt per ſolẽ, & lunam, & cœli luminaria; quæ cum in veri Dei cognitionem, & gloriam deberent homines ducere; ipſi horum ſplendore decepti, vt Deos adorauerunt: ideò placuit Deo per ſtultitiam prædicationis, ideſt,

Ea, quæ pretioſa ſunt, ſub vilibus occultãtur: ſic pretiũ redemptionis noſtræ.

1. *Cor.* 2.

S. Thom.

Iob. 28.

Iob. 40.

Gregor.

Heb. 11.

Matth. 11.

1. *Cor.* 1.

per

per hæc humilia, & vilia signa, quæ mundus stulta iudicat, saluos facere credentes.

¶ Ad secundam verò quæstionem, quare diuina maiestas non tantùm hæc vilia signa elegerit, sed per hæc voluerit à nobis dignosci, dicente Angelo pastoribus: hoc vobis signum, &c.

¶ Respondetur primo, quòd ea omnia signa magna, quę initio concionis diximus olim præcessisse, & plura alia hoc mysterium in figura indicarunt: signa enim data Gedeoni, Achaz, Ezechiæ, atque Moysi, nunc completa sunt: imò Moses ipse in fiscella scirpea in recto ripæ fluminis inuentus, & à filia Pharaonis adoptatus, typum gessit Saluatoris nostri in præsepio: qui inter aquas, & mundi procellas iactatus est: vix enim illo nato insurrexit procella persecutionis Herodis; in præsepio inter paleas inuenitur, & à Magis Gentilismi proceribus adoptatur, & adoratur. Impletur que illud Esaiæ cap. 60. Suges lac gentium, & mammilla Regum lactaberis. Illa quidem maiestatem venturi Domini prædicabant, in celsitudinis ipsius desiderium portenta illa, & cœlestia signa mentes antiquorum patrum excitabant, atque desiderium accendebant. Nunc verò nato iam, & viso in terris Saluatore terrena, & humilia signa terrigenis congruunt. Vilitateque signorum voluit Dominus natus antiquis mundi querimonijs satisfacere. Quatuor namque de Deo mundus conquerebatur. Primùm quòd ipsum non inueniebant: Domine in cœlo misericordia tua. Hinc iterùm Dauid Psalmo 41. conquerebatur: fuerunt mihi lachrymæ meæ panes die, ac nocte, dùm dicitur mihi, vbi est Deus tuus. Secundò quòd manus habebat graues. Vnde Iob cap. 13. manum tuam longè fac à me. Tertiò, quòd aspera, & rigida voce loquebatur. Adam in Paradiso statim, vt peccauit, audiui (inquit) vocem tuam, & abscondi me. Filij quoque Israel dixerunt Mosi: loquere tu nobis, non

Moses in fiscella scirpea typus Christi in præsepio.

Esai. 60.

Signa humilia, & terrena terrigenis cõgruũt

Psal. 35.

Psal. 41.

Iob. 13.

Genes. 3.

Exod. 20.

loqua-

loquatur nobis Dominus, ne forte moriamur. Quarto timebant thronum Maiestatis, sicut vidit Esai. capit. 6. & Ezechi. cap. 1. optabantque, vt sine Maiestate manifestaretur. Sic in Psal. petebat Dauid: Qui sedes super Cherubim: manifestare coram Ephraim, Beniamin, & Manasse, ideſt, coram populo tuo Israel, parte pro toto accepta. Ecce igitur Angelus è cœlo dilapsus gaudium magnum nunciat, quo cunctæ querimoniæ conticescant: Patrumque desideria optatum finem habeant. Primum enim iam non in cœlo latet, sed in terris inuenietis: quod si vox Domini terrebat, infantem inuenietis, & sine voce; si manus graues timebatis, ecce inuenietis pannis inuolutum, fascijs ligatum. Si thronus Maiestatis deterrebat, eccè in humili præsepio collocatus. Vnde canit Ecclesia: Vagit infans inter arcta conditus præsepia, Membra pannis inuoluta virgo mater alligat: Manus, pedes, atque crura stricta cingit fascia. *Psal. 79.*

¶Adde, quod signa hæc ab Angelo pastoribus data, quanquam vilia, mysterijs tamen plena sunt. Primum enim infans est, & sine voce, ne Adã vereatur accedere: Neq; filij Israel vocem Domini timeant. Eccè verus Ioseph ait fratribus: Nolite timere, Ego sum Ioseph frater vester. Infans est, sic promissus per Esaiam: Delectabitur infans ab vbere super foramina aspidũ: Et c. 53. vbi vulgata lectio habet: Ascẽdet sicut virgultũ coram eo: 70. legunt, sicut puer lactens, vel vagiẽs corã eo. Totus pulcher, dulcis, speciosus forma præ filijs hominum. Totus desiderabilis. Vilis in pannis, dulcis in paleis, suauis in præsepio, suauissimus in cœlo. Breuis in volatilibus apis, & initiũ dulcoris habet fructus illius. Apis breuis Christus paruulus infans, qui mellificat in animabus Sãctis. Pascitur floribus, & inter lilia: totus dulcis, & totius dulcedinis initiũ: vtq; vndiq; esset dulcissimus, de illo prædixit Esa. Butyrũ, & mel comedet, &c. Butyrũ ex oue, mel ex flore. Virgo sacra ouis est, quæ mellitum fauũ ex Spiritus Sãcti rore, & ex virginali flore cõcepit. *Infans Christus, ne vox terreat.* *Gen. 46.* *Esa. 11.* *Esa. 53.* *Psal. 44.* *Cant. 5.* *Eccle. 11.* *Cant.* *Esa. 7.*

¶Infans

1. Petri. 2. ¶Infans quoq; apparet: vt plurima dãna linguæ reſtauret. Atq; vt infantilẽ ſimplicitatẽ nos doceat (vt Petrus Apoſtolus ait) quaſi modò geniti infantes rationabiles

Sapi. 11. ſine dolo lac concupiſcite. Ipſe eſt tandem, qui linguas infantium diſertas facit.

Iudic. 16. ¶Secũdũ ſignũ eſt viliũ pannorũ. Inuenietis infantẽ pannis inuolutũ. Eccè Sampſon ille fortiſsimus in gremio Virginis ligatus. Quis te (o fortiſsime Sãpſon) in

Amor Chriſtum verum Sampſonem faſcijs ligauit. firmũ, atq; vinculis ligabilẽ effecit? Amor vtiq; Dalilæ. Et quid pulchrũ in Dalila vidiſti? Placuit (inquit) in oculis meis: amare, & ſapere (dixit quidã philoſophus) vix Deo conceditur. Sic diuina hæc opera in oculis mundi ſtultitia apparent (vt Paulus dixit 1. Cor. 1.) amor vtique humanæ naturæ, quæ verè Dalila erat, & pauper, ſic enim interpretatur, filium Dei exinaniuit, & in gremium ſacræ Virginis pãnis, & faſcijs ligandũ adduxit.

Iob. 38. Impletur illud Iob. 38. Quis cõcluſit oſtijs mare quãdo erũpebat quaſi de vulua procedẽs; cũ ponerẽ veſtimentũ eius, & caligine illud, quaſi pannis infantiæ obuoluerẽ? Verbum diuinum mare magnũ, cuius tumentes fluctus timebat Iob. Mare propter immenſitatẽ, & profunditatem Abyſsi: (mare, à quo flumina gratiarũ exeunt: & in quod reuertuntur) intra clauſtrũ virginalis vteri, velut intra oſtiũ concluſum, ibi caro factũ veſtitũ eſt nube carnis, nũc ex vtero egreſſum pãnis infantiæ obuoluitur: ſapiẽtia, & potẽtia magna patris, qui Angelos veſtit gloria, Seraphinos ſplẽdore, qui veſtit lilia agri, qui cãpos induit floribus, qui operit cœlũ nubibus, aueſq; cœli varijs plumis exornat, pannis inuoluitur.

Filius Dei mare.

Eccleſia. 1.

Pannis Chriſtus inuoluitur, vt nos induere incipiat. Ioan. 13. ¶Iam noli timere, ne abſcondaris Adam, quia nudus es, ecce pannis incipit velare nuditatem tuam: aderit, aderit dies, quo, vt peccatum tuum lauet lauacro aquæ in verbo vitæ, ponet veſtimenta ſua. Vt in diſcipulorum lotione totum lauet humanũ genus: & quanquã tunc reſumet veſtimenta ſua, poſtero tamen die, cum in crucem exaltabitur, exuetur veſtimentis, vt nos induamur.

mur. Olim quidē, dum primos parētes tunicis pelliceis Dominus induit è paradiſo eijciēs: mortē noſtrā ipſius morte deſtruendā, & in vitā cōmutandā, noſtrāq; ſpiritualē nuditatē ipſius nuditate operiendam mirabili illa pellium figura præſignauit, & quaſi pignore dato ſe ſe deuinxit. Sicut per Ezechiel. c. 16. ad peccatricem animam ait Dominus: Tranſiens per te, vidi te conculcatā in ſanguine tuo, & dixi tibi, viue: dixi (inquam) tibi, viue: & eras nuda, & confuſione plena, & laui te aqua, vnxi te oleo, veſtiui te diſcoloribus, indui te ſubtilibus. Eccè nunc pannis inuoluitur, & in cruce exuitur, vt nos exuamus veterem hominem, & induamus nouum hominem Ieſum Chriſtum. Doctrina, exemplum, & humilitas Chriſti pretioſi panni ſunt, quibus induamur. Charitas veſtis eſt Chriſti nuptialis, quæ non debet diuidi, ſicut alia veſtimenta, & virtutes, ſed ſors mittenda eſt; cuius ſit. O fœliciſsimum, terque, quaterque beatū, quem charitatis Chriſti ſors, & veſtis induerit. Qui nunc humilitatis pannis obuolui cæperit, ſortem quoque veſtis charitatis à Domino, qui ſortes in ſinum miſſas temperat, expectare poterit.

Gen. 3.

Ezech. 16.

Col. 3.

Ioan. 15.

Prouer. 16.

¶ Tertium iam, atque vltimum ſignum ab Angelo paſtoribus exhibitum meditemur. Poſitum (inquit) in præſepio. Primum quidem non poſſum non mirari virgo Sanctiſsima, materque tanti filij, quid eſt, quod te mouet, vt filium dulciſsimum, atque dilectiſsimum, vel per momentum à pectore tuo dimoueas? Non ne hic eſt, de quo meritò dicis: Dilectus meus mihi, & ego illi? non ne hic eſt, in quem deſiderant Angeli proſpicere? Quis ineffabilem hanc virginis in nos charitatem cogitare, nedum eloqui valeat? ſicut enim æternus pater ſic mundum dilexit, vt filium ſuum vnigenitum daret: ſic vtique mater miſericordiæ paternam charitatem imitari videtur, dum filium à ſe tantiſper ſeparat, vt nobis illū tradat. Dū enim in præſepio inter beſtias collocat, nobis apertè exhibet, qui

Cant. 2.

1. Petr. 3.

Ioan. 3.

Charitas Virginis in humanū genus charitatem æterni patris imitatur.

per

Psal.48. per culpam in bestiarum conditionem translati sumus;
Psal.35. vt Dauid in Psa. dixit. Homo, cū in honore esset, non intellexit, comparatus est iumentis insipientibus. Sed homines, & iumēta saluabis Domine: Quemadmodū multiplicasti misericordiam tuam Deus. Atqui iam incipit infans misericordiam suam multiplicare, dùm ab vbere
Psal. 145. iumenta quærit. Qui dat iumentis escam ipsorum. Ecce iā bestias fouere incipit positus in præsepio. Et propter bestias relinquit patrem, & matrem, vt humanæ naturæ, tanquàm vxori adhærere incipiat.

¶ Deinde Samaritanus est puer noster, qui miserū hominem à latronibus vulneratum ducit in stabulum, vt vulneribus medelam adhibeat. Venit quoque, vt boni pastoris munus exequatur, quare à teneris labori assuescit, & obdurari incipit; vt discat ex his, quę passus est
Hebr.5. obedientiam, vt Paulus ait ad Hebræos. 5. Esai. quoque
Esai.40. c.40. dixit: omnis caro fœnum: verè fœnum est populus.
Christus flos fœnum carnis nostræ reflorere fecit. Dum ergò verbū caro factum est, rectè natus infans inter fœnum carnis nostræ collocatur in præsepio. Verùm (vt Propheta subdit) aruit fœnum, & flos eius decidit. Ecce Christus flos campi fœno superponitur, vt reflo-
Esai.35. reat caro nostra: & impleatur Esai. vaticinium, cap. 35. solitudo florebit quasi lilium, orietur viror calami, & iunci.

¶ Præsepe vas est, quo pabulum exponitur iumentis. Peccator fœno vescitur, dùm terrenorum affectu pascitur. Sic Psalm. 101. Percussus sum vt fœnum, & aruit cor
Psal.101. meum, quia oblitus sum comedere panem meum. Venit Christus à terrenorum affectu ad cælestium amorem reuocare, ad hoc cœlestē nobis cibum in præsepio proponit: cibus enim noster Christus est, & panis Angelo-
Psal. 103. rum, panis noster factus est, qui cor hominis confirmet. Tandem Christus Dominus fructus est ille dulcissimus, quem sponsa ecclesia sub vmbra sedens, cum degustasset,
Cantic.2. dulcem gutturi reperit. Quantò dulciorem sine vmbra nunc experimur; atque vtinam nos experiamur.

Solent

¶ Solent verò multi fructus in salutem, vel delicias inter paleas diu seruari, vt matureſcant, vtque dùm minùs ſperatis fruimur, maiorem dulcedinem ſentiamus. Sic virgo ſanctiſsima filium ſuum dilectiſsimum fructum cœleſtis paradiſi inter fœnum, & paleas collocat; vt matureſcat: vt illum quæramus, & deſideremus. Quærite ergo Deum, & viuet anima veſtra Pſa. 68. quoniam, qui inuenit illum, inueniet vitam. Ecce in præſepio inuenitur à paſtoribus: ibi cognouit bos poſſeſſorem ſuum, & aſinus præſepe Domini ſui. Vt Eſaias dixit cap. 1. Iſrael autem non cognouit. Ibi apud præſepe Domini Beatus Hieronymus commoratus per decem annos in Domino fœliciter obdormiuit ætatis ſuæ anno nonageſimo quinto. Indè poſtea Romam ſimul cum præſepio tranſlatus à Pio Secundo, ſeptimo idus Maij, die Beato Gregorio Nazianzeno, Diui Hieronymi Magiſtro ſacro. Quærite ergò Dominum, dùm inueniri poteſt: in ſimplicitate cordis quærite illum, quoniam inuenitur ab his, qui non tentant illum, apparet autem eis, qui fidem habent in illum Sapient. 1. cap. Hoc enim eſt tempus illud optatum, de quo Oſe. cap. 10. Tempus requirendi Dominum cum venerit, qui docebit nos iuſtitiam. Ecce dantur nobis ab Angelo ſigna, quibus illum dignoſcamus; quibus limina, & oſtia cordis ſignemus. Hæc ſuper cor, & brachium ponamus: vt omnes cogitationes, locutiones, & opera noſtra ſapiant Saluatoris humilitatem, ſimpilcitatem, & eximiam charitatem. Tunc coram Sacra Virgine, & præſepio humiliter procidentes petamus, vt IESVM dulciſsimum fructum ventris ſui nobis oſtendat; qui nunc in via ſaporem habet gratiæ, & in patria beatis communicat dulcedinem gloriæ.

Chriſtus pretioſus fructus rectè inter paleas, & fœnũ collocatur.

Eſai. 1.

Eſai. 1.

Exod. 12.
Cantic. 8.

IN NATIVITATE Domini nostri Iesu Christi, CONCIO QVARTA.

De Hymno Angelorum.

THEMA. *Gloria in altissimis Deo.* Luc. 2.

VERBA sunt multitudinis cœlestis militiæ vna cum Angelo, qui pastoribus gaudium magnum natiuitatis Christi nunciauit, collætantium, & concinentium gloriã in altissimis Deo, & in terra pacem bonæ voluntatis hominibus nunciantium. Olim quidèm soli Angeli in cœlo gloriam Deo concinebant, nunc verò postquàm per Christi natiuitatem Angelicis choris inserta est humana natura, duplici voce, Angelica scilicet & humana gloria in altissimis Deo concinitur. Vndè psaltes regius sæpè nos exhortatur dicens: date gloriam Deo nostro. Ecclesiast. quoque 43. dicitur: glorificantes Dominum quantumcunque potueritis, superualebit adhuc. Benedicentes Dominum exaltate illum quantùm potestis, maior est enim omni laude. Exaltantes eum replemini virtute. Vt igitur cum choris Angelicis gloriam in altissimis infanti nostro Christo concinamus, exaltemus, & glorificemus virtutem Diuini spiritus per Deiparæ Virginis interces-sionem ex alto petamus dicentes: Aue Maria.

Eccle. 43.

¶ Quanquàm cantica omnia, & ea potissimum, quæ in Euangelijs cõscripta sunt, magna deuotione celebrat Ecclesia, vt potè, quæ Spiritu sancto inspirante ordinata sunt: hoc tamen Angelorum canticum maiori quadã veneratione, atque dulcedine plenum video, quod Angeli sancti, qui diuinis laudibus decantandis summa cũ iocunditate semper incumbunt, æternamque Diuin

Verbi

Verbi generationem ex Patre trementes collaudant, ad celebrandam eiusdem Verbi temporalem generationem ex Virgine matre nouum hoc canticum, ac cœleſte melos à Sacratiſsima Triade ſuſceptum, atque in cœleſti choro priùs probatum in Eccleſiæ chorum hoc ſacro die decantandum inuexere. Hodiè impletur veritas viſionis illius, qua Iacob Patriarcha in ſomnis vidit mirabilem illam ſcalam ſtantem ſuper terram, & cacumen illius tangens cœlum: Angelos quoque Dei aſcendentes, & deſcendentes per eam, & Dominum innixum ſcalæ. Eccè hodie per puerum IESVM in præſepio iacentem ſcala nobis in cœlum erigitur, per quã aſcendere poſsimus: per illam Angeli aſcendunt, & deſcendunt gloriam in altiſsimis Deo ſummo cum gaudio concinentes. Et quanquàm in montanis Iudææ Angelica vox, hymnuſque cœleſtis primùm inſonuit, adeò tamen dulciter, ac ſuauiter ſonat in auribus Eccleſiæ, quòd ex tẽpore Theleſphori noni Pontificis à Petro anno à Chriſto nato circiter centeſimo trigeſimo quarto alma mater Eccleſiæ hoc cãticũ exultanter ſuſcepit. Ille enim Pontifex Petri claues tenens ob deuotionem atque dulcedinem tãti myſterij nati Saluatoris inſtituit, vt eo die miſſæ ſacrificium ter celebretur, atque Angelorum hymnus decantetur.

Gen. 28.

Hymnus Angelorum à tempore Thelesphori Pa. in Eccleſia concinitur.

§ Vt ergò cãticũ hoc cœleſte explicemus, primũ aduertere oportet, quód quanquã Diuinũ Verbũ naturam angelicã nõ aſſumpſit, ſed humanã: & (vt Paul. ait ad Hebr. 2.) nõ Angelos, ſed ſemẽ Abrahæ apprehẽdit; nihilo minus tamẽ in Chriſti natiuitate lætãtur, hymnũq; gloriæ cõcinũt multis de cauſis. Primò quidẽ, quia per hoc myſteriũ Angelorũ ruina reparata eſt: ſicut Chriſtꝰ Dominus dixit Matth. 22. erũt homines, ſicut Angeli Dei. Deindè quià ex hac reparatione, & hominũ ſalute fœlicitas Angelorum accidentaliter eſt aucta: Tùm ex cõformitate cum diuina voluntate. Tum ex charitate, qua homines proſequuntur. Prætereà quià Diuina gloria

Hebr. 2.

In Chriſti natiuitate multis de cauſis exultant Angeli.

Matth. 22.

Diuina gloria per Christi natiuitatem fuit aucta.

per hoc mysterium fuit dilatata: gloria (inquã) non essentialis, quam habet Diuina Maiestas ex sui cognitione, & fruitione: sed gloria accidentalis, quia per Christi natiuitatem exaltati sunt homines ad consortium Angelorum, ex quo diuina gloria fuit aucta extensiuè, quia pluribus communicata. Tum quià ante aduentum Christi soli Angeli dabant gloriam Deo in cœlesti beatitudine, postea tamen cœlesti ostio per Christum hominibus patefacto ab Angelis, & hominibus simul glorificatur Deus. Augetur ad hæc diuina gloria per hoc mysterium, quià ante illud ad Deum trinum, & vnum terminabatur Dei gloria, & adoratio. At nunc postquam Verbum caro factum est, non tantùm Deum trinum, & vnum adoramus, sed humanitatẽ quoq; à Verbo assumptam, illiq; coexistentem: vt Paulus ad Heb. 1. docet dicens: cum iterùm introducit primogenitum in orbẽ terræ, dicit: Et adorent eum omnes Angeli Dei. Vndè sensus Angelici cantici est: gloria in altissimis Deo; nũc dabitur gloria Deo non tantum in seipso, sed etiã in altissimis, ideſt, in humanitate altissima Christi, & per vnionem verbi super omnem creaturam exaltata.

Hebr. 1.

Hierem. 2.

¶Iam verò, vt Angelici huius cantici verba proposita radicitùs explicemus, illud primò se se mihi offert, quòd per Hieremiam prophetam ca. 2. dilecto populo suo duplicem stultitiam, atque inurbanitatem vehemẽter Dominus improperat dicẽs: obstupescite cœli super hoc, & portæ eius desolamini vehementer. Duo enim mala fecit populus meus: me dereliquerunt fontẽ aquæ viuæ, & foderunt sibi cisternas: cisternas dissipatas, quæ continere non valent aquas. Christus fons est aquæ viuæ, à quo vita, & omnia bona deriuantur: sic enim dixit ipse Ioan. 7. Qui credit in me, flumina de ventre eius fluent aquæ viuæ: hoc autem dicebat de spiritu, quẽ accepturi erant credentes in eum: Et Ioan. 4. promisit Samaritanæ aquam, quam, qui biberit, non sitiet in æternum: sed fiet in eo fons aquæ salientis in vitam æternam.

Christus verus fons aquæ viuæ. Ioan. 7. Ioan. 4.

Vndè sancta Ecclesia meritò dicitur puteus aquarũ viuẽtiũ Cant.4. habet enim sacramẽta, in quibus ad animarũ sitim extinguendã haurimus aquas de fontibus Saluatoris per Esaiã Prophetã c.12. promissas. Bona verò temporalia cisternæ sunt, & quidẽ dissipatæ. Peccator igitur, dũ contra legem Diuinam delinquit, duo mala agit (vt eleganter docet Angelicus Doctor 1.2.q.87.art.4.) Primò enim auertitur â Deo, incõmutabili bono, fonteq; aquæ viuæ. Secundò conuertitur ad cõmutabile bonum creaturarum, quæ verè cisternæ siccæ sunt, & dissipatæ. O stupendam impiorũ hominum stultitiã! O deplorandam insaniam! Recessit filius iunior à paterna domo, vbi etiã mercenarij abundãt panibus, vt porcos multo labore pasceret, & fame periret, vt Luc.15. habetur, Eccè duo mala peccati ad viuum depicta: peccator enim à Deo recedit, illiq; gloriã denegat, deindè ad creaturas cõuertitur. Ex misera cõuersione in latrones incidit, atq; in omnibus potẽtijs grauiter vulneratur: vt docet S. Tho. 1.2.q.85.ar.3. Hinc per culpã gloria Deo denegatur, multiplexq; bellũ contra hominẽ insurgit: sicut per Esai.c.48. Non est pax impijs, dicit Dominus. Hæc ergo duo mala per peccatum illata, per Saluatoris nostri glorioſam natiuitatẽ restaurantur: redditur enim gloria Deo in altissimis, & in terra pax hominibus bonæ volũtatis. Id quod apertè videtur prædixisse Esai.ca. 40. Cõsolamini, cõsolamini populo meus: dicit Deus vester. Loquimini ad cor Hierusalẽ, & aduocate eã, quoniã cõpleta est malitia eius, dimissa est iniquitas illius, suscepit de manu Domini duplicia pro omnibus peccatis suis. O mirã Dei nostri misericordiã! Quid cõsequentiæ habet, vt pro duplici peccati dãno, duplicia misericordiæ dona suscipiat? Atqui cõsequẽtia est diuini amoris, cuius vinculis de sinu Patris attractus est Dei filius in sinũ Virginis matris. Vndè subdit Propheta: Quia reuelabitur gloria Domini, & videbit omnis caro, quod os Domini loquutũ est: idest Verbũ in carne, ex cuius sa-

Cant.4.

In peccato duo mala inuoluuntur, auersionis à Deo, & conuersionis ad creaturam. S.Thom.

Luc.15.

S.Thom.

Esai.48.

Esai.40.

Per Christi natiuitatem pro duplici malitia duplicia dona suscepimus.

ne natiuitate hæc duplicia dona suscepimus: nam, vt Paulus ait ad Roman. 5. vbi abundauit delictum, superabundauit & gratia. Eccè reuelata est gloria Domini, atque hominibus pax restituta: sicut Angeli Pastoribus concinunt.

Rom. 5.

Gen. 27.

¶ Hæc est celebris illa benedictio, quam Iacob pellibus à matre Rebecca protectus à Patre Isaac obtinuit. Vt enim vestimentorum illius fragrantiam sensit Pater, dixit: Eccè odor filij mei, sicut odor agri pleni, cui benedixit Dominus. Det tibi Deus de rore cœli, & de pinguedine terræ abundantiam, &c. Eccè verus Iacob Christus Dominus noster humanitatis pelle à Virgine matre protectus, benedictionem nobis obtinuit. Benedictionem (inquam) roris cœli, dùm gloriam Patri reddidit: Et pinguedinis terræ, dum pacem terris inuexit. Hoc est, quod Dauid Psal. 61. prædixerat: semel loquutus est Deus, duo hæc audiui: quià potestas Dei est, & tibi Domine misericordia. Per Verbum enim incarnatum diuinam omnipotentiam, simul & misericordiam cognouimus, sicut Christus Dominus Ioan. 17. ait: Pater ego te clarificaui super terram, opus consummaui, quod dedisti mihi, vt faciam: manifestaui nomen tuum hominibus. Per opus siquidem passionis suæ, & redemptionis nostræ reconciliauit nos Patri, pacemque nobis reddidit, quod fuit opus summæ misericordiæ, & dum diuinæ iustitiæ per peccatum læsæ pretio sui sanguinis satisfecit, honorem, & gloriam diuinæ omnipotentiæ restituit: & hæc est claritas, de qua dicit: Ego te clarificaui super terram, manifestaui nomẽ tuum. Gloria enim nihil aliud est, quam clara notitia cum laude; vt ex Diuo Ambrosio docet S. Thom. 1. 2. q. 2. art. 3. & 2. 2. q. 103. art. 1. ad 3. Ex hoc, quod testificamur de bonitate alicuius, clarificatur bonitas eius. Hinc beatitudo dicitur gloria; quia (vt Christus ait Ioan. 17.) hæc est vita æterna, vt cognoscant te verum Deum, &, quẽ misisti Iesum Christũ. Vndè fit, vt gloria

Pſal. 61.

Ioan. 17.

Ambroſ.
S. Thom.
Gloria eſt clara, notitia cum laude.
Ioan. 17.

Dei

Dei optimi substantialis sit, quià per claram sui cognitionem seipsum comprehendit. Angeli verò, & reliqui beati ciues participatiuè possident gloriam, idest clarâ Dei notitiam, cuius bonitatem semper laudant: iuxta illud Psal. 83. Beati, qui habitant in domo tua Domine, in secula seculorum laudabunt te. *Psal. 83.*

¶ Intellectus humanus per culpam obscuratus est, circa diuinorum cognitionē: Et quanquàm per legem, aliquam sui cognitionem Deus hominibus impertierit, erat tamen notus in Iudæa Deus (vt dicitur Psal. 75.) & in Israel magnum nomen eius. Et adhuc non apparebat illis clarè gloria Domini, sed obscurè, & in nube. Sic enim ait Paulus 1. ad Corinth. 10. Patres nostri omnes sub nube fuerunt. Liber diuinæ gloriæ clausus erat, & signatus: sicut Esa. c. 29. dixit: erit vobis visio omnium, sicut verba libri signati. Vndè Apocal. 5. flebat multum Ioannes, quoniam nemo dignus inuentus est aperire librum, nec videre eum; donec vidit agnum stantem tanquam occisum in medio throni, qui accepit de dextera sedentis in throno librū, & cum illum aperuisset, viginti quatuor seniores, & millia millium Angelorum, & omnis creatura dederunt honorē, & gloriā, & benedictionē sedenti in throno, & agno. Ipse est, qui in libro illo grandi (quē vidit Esai. c. 8.) scripsit diuinam gloriam stylo hominis, idest manifesto, & claro, vt omnes possint legere, & intelligere: nunc enim intus legimus Dei omnipotentiam, & foris misericordiam. Verbum est manifestatiuum interioris conceptus. Vndè statim vt Euangelista Ioannes dixit; Verbum caro factum est, & habitauit in nobis, subdit effectum indè consequutum: & vidimus gloriam eius, gloriam quasi vnigeniti à Patre, idest, quasi vnici hæredis omnium bonorum, & omnipotentiæ paternæ. Idemque confirmauit Euangelista testimonio Ioannis Baptistę dicentis: Deū nemo vidit vnquā, vnigenitus filius, qui est in sinu Patris, ipse enarrauit. Illc enim emanatio quædam est claritatis *Pſal. 75. Esa. 29. Apoc. 5. Esa. 8. Ioan. 1.*

Sap.7.

omnipotētis Dei syncera: vt Sapi.7. dicitur: Candor est lucis æternæ, & speculū sine macula Dei maiestatis, & imago boni atis illius: quod Ioan. explicuit dicēs: Plenū gratiæ, & veritatis. Et Paul. ad Hebr. 1. Qui cū sit splendor gloriæ, & figura substātiæ eius. Splendor primū est, quod à fulgēte emittitur. Et sicut splēdor manifestat lucē solis, ità Christus manifestauit gloriā Patris. Id quod in trāsfigurationis mysterio ostēsum est Matth. 17. dum splēduit facies eius sicut sol. Vndè meritò canit Ecclesia: Per incarnati Verbi mysteriū noua mētis nostræ oculis lux tuæ claritatis infulsit. Nā (vt docet Angelicus Doctor 3.p.q.1.ar.1. ex Damasc. li.3. orthod. fidei ca.1.) per incarnationis mysteriū monstratur simul bonitas, & sapiētia, & iustitia, & potētia Dei, vel virtus. Bonitas quidē, quoniā nō despexit proprij plasmatis infirmitatem: quinimò vt sūme bonus ineffabiliter se se diffudit, adeòque amorē in humanū genus manifestauit, vt filiū suum vnigenitū dederit. Sapiētia verò manifestata est, tū in reformatione suæ imaginis, tū quoniā inuenit difficillimi pretij decētissimā solutionē. Tū tertiò, dū carnis fragilitate Diuinā maiestatē, atq; beatæ animæ gloriā abscondit, vt delusum Leuiathā hamo suæ diuinitatis extraheret: Implereturq; ænigma illud, quod Dominus proposuit Iob. c.40. Iustitia quoq; innotuit, dum filius Dei factus est nobis iustitia (vt Paul. ait 1. ad Cor. 1.) Satisfecit enim Patri de rigore iustitiæ. Quoniā homine victo nō alio, quā homine fecit vinci tyrānū: neque vi eripuit ex morte hominē, sed integrè persoluto pretio: ita vt secundùm mensuram delicti esset & plagarum modus, vt habetur Deuter. 25.

Hebr.1.

Christus splēdor est gloriæ Patris, quia manifestat ipsius gloriam.

Matth. 17.

S. Thom.

Damasc.

Per incarnationis mysterium manifestata est bonitas Diuina, sapientia, iustitia, & omnipotentia.

Iob. 40.

1.Cor.1.

Deuter.25.

¶ Cæterùm diuina omnipotētia potiùs videtur occulta in Verbi carne, quā manifestatā. Sic enim ait Abacuc. c.3. ibi absc̄odita est fortitudo eius. Verū quanquàm sub velo carnis latuit diuina fortitudo, nullo tamen medio potuit cōmodiùs nobis diuina omnipotētia manifestari. Nunc enim pro statu viæ Diuina Maiestas nobis est

Abac.3.

Diuina omnipotentia quanquam absc̄odita in carne Chri-

inuisi-

inuisibilis: vt enim dixit ad Mosen Exod. 33. Non videbit me homo,& viuet. Verũ vnigenitus Patris homo factus nobis enarrauit. Primò ipso incarnationis opere, quia nihil est maius, quàm Deũ fieri hominẽ. Secundò ostendit diuinã omnipotentiã in hoc, quòd Beatissima virgo in partu filij mãsit Virgo simul,& mater: sicut ei Angelus prædixerat Luc. 1. Quià non erit impossibile apud Deũ omne verbũ. Tertiò quia dedit eis potestatẽ filios Dei fieri (vt dicitur Ioan. 1.) Quod Diuinæ omnipotẽtiæ manifestũ est testimoniũ. Quartò clarificata est Diuina omnipotentia in miraculorum operatione, quæ Dominus Iesus operabatur tanquã potestatẽ habẽs: Data est enim illi omnis potestas in cœlo,& in terra, vt ipse dixit Matth. 28. Discipulis quoq; dedit potestatẽ super omnia dæmonia,& vt languores curarent, vt dicitur Marc. 6. Eandẽquoq; Diuinã omnipotẽtiam manifestauit in institutione sacramentorũ ad hominũ iustificationẽ: & maximè Eucharistiæ: atq; in subiectione totius orbis,& vocatione ad fidẽ per Euangelij prædicationem.

¶ Quintò tãdẽ in sacra nocte Dominicæ natiuitatis plurima diuinæ omnipotentiæ, atq; gloriæ signa clarucre. Creaturæ namq; omnes in ortu cõditoris sui supra modũ exultarũt: cœli,& cœlestia luminaria per nouũ splendorẽ, aer per nouam claritatẽ, terra per nouam fœcunditatẽ, aqua in oleũ Romæ cõuersa est, in Hispania tres soles apparuere, qui ad vnum corpus solare redacti sunt: circulus aureus in ipso sole apparuit, in oriẽte stella splẽduit, quæ Magos in Bethlehẽ deduxit, creaturæ irrationales Dominum agnoscunt: Pastores per Angelũ admoniti ex pascuis adoratũ veniũt: Angeli tandẽ gloriã in excelsis Deo cõcinentes exultant. Quòd si terrenos Principes, illorũque natiuã patriam ex aulicorum, atq; militũ, qui illum comitantur, idiomate cognoscimus, Italus nè sit, Hispanus, an Gallus: sic nimirum cœlestis Angelorum comitatus, illorumq; idioma, glorioso sque concentus,& melodia, dum gloriã in excelsis Deo canunt,

sti, nullo tamen medio potuit commodius manifestari. Exod. 33.

Ioan. 1.

Matt. 28.

Marc. 6.

& in terra pacem hominibus nunciant, manifestum diuinæ omnipotentiæ testimonium perhibent. Id quod
Abac.3. Abacuc Propheta mirabili suo Cantico prædixit ca.3. operuit cœlos gloria eius, & laudis eius plena est terra: ibi abscõdita est fortitudo eius. Vtrumq; prædixit Propheta, & abscondiram fortitudinem diuinam in carne: & per Angelorum laudem gloriam, claramq; Dei notitiam terris illatam. Laudemus igitur diuinam omnipotentiam pro tam immenso beneficio, illamque glorificemus, & cum sanctis Angelis perpetuò decantemus, non tantùm voce, sed corde, & opere, vt videant vniuersi opera nostra bona, & glorificẽt Patrem nostrum, qui
Matth.5. in cœlis est: vt Christus dixit Matth. 5. In hoc enim ap-
Ad Tit.2. paruit gratia Dei Saluatoris nostri erudiens nos, vt abnegantes impietatem, & secularia desideria, sobrie, & iuste, & pie viuamus in hoc seculo, expectantes beatam spem, & aduentum gloriæ magni Dei, & Saluatoris nostri Iesu Christi, qui cum Patre & Spiritu sancto viuit, & regnat in secula seculorum. Amen.

IN EADEM NATIuitate Domini IESV, CONCIO QVINTA.

De pace terris reddita.

THEMA. *In terra Pax hominibus bonæ voluntatis.* Luc. 2.

PRVDENS ille dux Ioab, vt Absalon filium Regis Dauid ad Patris gratiam reduceret, illique pacem obtineret, mulieris Thecuitis Sapientia, efficacique interuentu vsus est: sicque voti compos
2. Reg.14. euasit, & Absalonem filium Patri reconciliauit, desi-

deratam-

deratamq; pacem illi obtinuit. Alma Dei genitrix clauem habet in sinu suo nostræ pacis, habet enim in vlnis suis filium, qui est princeps pacis. Vt igitur de hac pace terris reddita, quam Angeli concinunt, dignè loqui valeamus, per ipsius interuentum gratiam, quæ radix est pacis, petamus dicentes: Aue Maria.

¶Euangelicus Propheta Esa. de fœliciſsimo Saluatoris aduentu, de illius salutari doctrina, deq; vniuersali, & mirabili pace per ipsum populis reddēda. c. 2. Sic prædixit: Erit in nouissimis diebꝰ præparatus mõs domus Domini in vertice montium, & eleuabitur super colles, & fluent ad eũ omnes gẽtes: & ibunt populi multi, & dicẽt: Venite ascẽdamus ad mõtem Dñi, & ad domum Dei Iacob, & docebit nos vias suas, &c. Quia de Siõ exibit lex, & verbum Dñi de Hierusalẽ: & conflabunt gladios suos in vomeres, & lanceas suas in falces. Nõ leuabit gens cõtra gentem gladium, nec exercebuntur vltra ad prȩlium. Id quod quanquàm de tẽporali pace à Propheta prædictum sit, & per Christi natiuitatẽ impletum: de spirituali quoq; pace animæ vaticinium illud cõmodiſsimè intelligitur: de qua Psaltes Regius Psa. 84. prædixerat: Audiam quid loquatur in me Dñs Deus, quoniam loquetur pacẽ in plebem suã. Vbi spiritu diuino afflatus Regius vates spiritualem pacem per Christum reddendam prædixit. Ipse enim Verbum est Patris, quod pacẽ loquitur: de qua Zacha. prædixit. c. 9. Loquetur pacem gentibus, ideſt, recõciliationem, tranquillitatem cõscientiȩ, & omnia deniq; prosperа, spirituique fœliciſsima nunciabit. Quæ Paulus ad Gala. 5. fructus spiritus nuncupauit: qui ex ligno vitæ Christo Domino per Spiritum sanctum in Paradiso virginalis vteri plantato colliguntur. Inter quos pacem annumerat, charitatem, atq; gaudium in Spiritu sancto. De hac vniuersali pace per Saluatorem mundo reddenda prędixerat Regius vates Psa. 71. Orietur in diebus eius iustitia, & abundãtia pacis. Esa. quoq; 5. ca. 9. paruuli nostri natiuitatem prædicens inter cætera ipsius

Esa. 2.

Per natiuitatem Christi vniuersalis pax, tam spiritualis, quam temporalis reddita est.

Psal. 84.

Zach. 9.

Galat. 5.

Psal. 71.

Esai. 9.

nomi-

nomina dixit vocandum Principem pacis. Idem quoq; myſterium ſub typo virgæ de radice Ieſſe cap. 11. annun
Eſai. 9. cians tãtam pacem futuram prædixit, quòd habitabit lupus cum agno, & pardus cum hœdo accubabit: vitulus, & leo, & ouis ſimul morabuntur: & puer paruulus minabit eos: ac ſi dicat, omnes gentes quantumcũque varijs moribus præditæ; reges, & priuati, diuites, & pauperes, Iudæi, & Gentiles, ſuperbi, & mites, rapaces, & iuſti in vnum ouile eccleſiæ congregabuntur: & qui prius tyranni erant, ac ſuperbi, ſuſcepto euangelio mites, & humiles reddentur: ſic Chriſtus Dominus
Luc. 10. Luc. 10. dixit diſcipulis: ecce ego mitto vos ſicut agnos inter lupos. Id quoque Beato Petro Apoſtolo in exceſſu
Actu. 10. mentis oſtendit Dominus in illa animalium varietate, quæ magno linteo quatuor initijs de cœlo in terram ſub miſſo continebantur

¶ Vt verò apertè videamus, quo pacto Princeps noſter Ieſus pacem de cœlo hominibus attulerit, operæpretium fuerit ſcire, quid nam ſit pax, & quotuplex. Primùm quidẽ pax dicitur à pãgendo, quod eſt cõiungere, ſiue pactum facere, vnde pax nihil aliud eſt, quã quædam ordinata cõiunctio aliquorum: quia vero ex tali debita, & ordinata coniunctione rerum reſultat quies, & trãquillitas, ideò nomine cauſæ effectui attributo, pax
Auguſt. diffinitur ab Auguſtino. 19. de Ciui. c. 13. eſt tranquillitas ordinis. Auguſtinũ ſecutus eſt Aquinas noſter Thomas. 2. 2. q. 29. art. 1. ad ſecundũ. Ordo autem eſt pariũ, diſpariumq; rerũ ſuum cuiq; locũ tribuens ſuauis diſpoſitio. Indè fit, vt vnaquęq; res tãdiu pace, & trãquillitate fruatur, quãdiu diſpoſita eſt, & locata in ſuo naturali ordine, ſibi debito, & conuenienti. Per oppoſitum verò, quando res aliqua extra ſuũ locum, & naturalem ordinem ſeparata eſt, turbatur pax, & tranquillitas. Sicut videmus in diuiſione, vel diſiunctione membrorum corporis naturalis, vſquequò membrum redeat in locum, & ordinẽ ſuum, dolor pacem tollit, naturalemq; quietẽ.

Pax eſt trã qnillitas ordinis.
S. Thom.

Idem

Idem prorsùs inter elemẽta videmus, ex hoc enim, quòd extra propriam sphæram egrediuntur, alienam quę vsurpant, tempestates, terræmotus, tonitrua, & fulgura oriũtur. In corpore quoque politico cuiuscumque humanæ reipublicæ, tam vrbis, quàm regni, tam respectu sui, quã aliorum regnorum idem prorsùs experimur. Dũ enim tam principes, quàm subditi suum locum seruant, omnia sunt in pace: dum verò proprium locum excedentes aliena vsurpant, indè turbatur pax, & bella consurgunt. Bonum verò pacis adeò est amabile, quòd ipsa etiam est finis belli; vt enim dixit Augustinus ex philosopho 10. Eth. bella gerimus, vt pacem habeamus. In humana similiter republica idem prorsùs inter spiritum, & carnẽ experimur.

¶Id quod, vt latiùs expendamus, aduertendum est multiplicem esse pacem. Quædam enim est pax naturalis corporis, quæ resultat tum ex ordinata partium, & membrorum dispositione, tum ex temperata complexione, & conuenientia humorum. Secunda pax est moralis, scilicet, hominis ad se ipsum, quæ sita est in conformitate appetitus sensitiui cum ratione. Tertia pax est politica ad alios homines, quæ sita est in animorum concordia. Quarta pax est ad Deum, quam habet anima, quandiù ratio diuinæ legi per obedientiam subditur. Quinta tandem est pax illa ordinatissima, stabilis, atq; ineffabilis, qua beati in suis mansionibus in cœlesti beatitudine iocundissimè perfruuntur. In statu quidem innocentiæ, in quo conditus est homo à Deo, quadruplici pace plene fruebatur, post longam tandem vitam ad quintam pacẽ æternæ beatitudinis transferendus. Cæterùm, statim vt à Deo recessit iniustus (vt dicitur Sapi. 10) per inobediẽtiam diuini præcepti omni pace priuatus est. Inuidia siquidem diaboli, qui (vt Iudas Apostolus ait) non seruauit suum principatum, pace turbata factum est prælium illud magnũ in cœlo, de quo Apoc. 12. Inuidia (inquã) superbi, & bellicosi serpentis, illinsque suasu à diuina

Pax multiplex est, naturalis, moralis, & æterna.

Sapi. 10.

Iudas.

Apoc. 12.

obedien-

obedientia homo receſsit, è paradiſi domicilio pulſus eſt, omnique pace priuatus. Indè morbi, & ægritudines corpus infeſtare, caro aduerſùs ſpiritum dimicare cæperunt: indè concordia fratrum, & pax ad Deũ turbata eſt: templumq; pacis, & æternæ beatitudinis omnino clauſum, illius ingreſſu perpetuo humano generi interclu-

Gen. 3. ſo: ſicut Gen. 3. figuratũ eſt, dũ collocauit Dominus Cherubin, & gladiũ verſatilẽ ad cuſtodiendã viã ligni vitæ.

¶ Ad hanc igitur pacem tandiù ab hominibus deſideratam opportune reſtituẽdam venit Ieſus Princeps noſter: ſicut Eccleſia canit: pacẽ Deus reddidit in ſe reconcilians ima ſummis. Id quoq; docet Paulus Apoſtolus

Rom. 5. ad Rom. 5. Cũ inimici eſſemus, reconciliati ſumus Deo per mortẽ filij eius. Magno ſanè pretio, nẽpè ſanguine, & vita Chriſti pax noſtra cõparata eſt. Id quod Eſai. ele-

Eſa. 53. ganter, atq; lugubriter prædixit c. 53. Diſciplina pacis noſtræ ſuper eum, & liuore eius ſanati ſumus. Idem quoque in arca Noe aperte figuratum eſt: ſuper quam aquæ diluuij deſcederunt, vt genus humanum ſer-

Gen. 7. uaretur, vt habetur Gen. 7. idque Dominus per Eſai.

Eſa. 54. cap. 54. dixit: In miſericordia ſempiterna miſertus ſum tui dicit Redemptor tuus Dominus: ſicut in diebus Noe iſtud mihi eſt, cui iuraui, ne inducerem diluuij aquas vltra ſuper terram. Pſalm. 68. Regius Pro-

Pſal. 68. pheta quaſi id explicans in perſona Chriſti ſic ait: ſaluum me fac Deus, quoniam intrauerunt aquæ vſque ad animam meam: veni in altitudinem maris, & tempeſtas demerſit me. Chriſtus quoque Dominus noſter tanquam pacis inſtaurator, poſtquàm à mor-

Columba ramum oliuæ deferens typus fuit pacis per Chriſtum delatæ. tuis reſurrexit, veluti columba, quæ in ſignum finitæ tempeſtatis, ceſſantiſque diluuij ramum oliuæ pacis, & ſerenitatis inſigne detulit Noe, ſtans in medio diſcipulorum ſuorum dixit: pax vobis: ac

Ioan. 20. ſi diceret, mihi crux, tribulatio, triſtitia, opprobriũ, bellum, ac tãdem omnis diſciplina, & afflictio, vobis verò pax, ſalus, vita, & omne bonũ. Idquoq; in minimo filio

Iacob binomio figuratum est, qui à matre Rachel Benoni dictus est, id est, filius doloris, à Patre verò Iacob Bẽiamin appellatus: vt habetur Genes. 35. Dominus enim Iesus in passione sua verus Benoni, id est, filius doloris fuit: siquidem languores nostros ipse tulit, & dolores nostros ipse portauit: vt Esa. c. 53. vaticinatus est: & disciplina pacis nostræ super eum. In resurrectione vero verus Boniamin, id est filius dextrę ostensus est, sic enim ipse de se ait Psal. 117. dextera Domini fecit virtutem, dextera Domini exaltauit me; dextera Domini fecit virtutem. Qua geminatione plena, atque perfecta pax per Christum nobis reddita, ipsiusq; gloria, & exaltatio significantur. Ipse quoque Dominus arcus ille est positus à Deo in nubibus cœli in signum fœderis, & pacis: sicut vidit Ioannes Apocal. 10. Cum vidit Angelum fortem descendentem de cœlo amictum nube, & Iris in capite: & facies eius vt Sol. Dominus enim nube carnis in vtero sacræ Virginis amictus est: in cruce verò Iris, & arcus pacis nostræ fuit super caput eius.

Genes. 35.

Esai. 53.

Psal. 117.

Genes. 9.

Apoca. 10.

¶ Ecce impletum est Zachariæ vaticinium, cap. 9. loquetur pacem gentibus: dumque infans tacet, Angeli pro illo pacem loquuntur, & concinunt: in terra pax hominibus bonę voluntatis: id est, non ex meritis hominum, sed ex bona Dei voluntate. Hodie siquidem nato Christo pax vera de cœlo descendit, quę humana diuinis indissolubili fœdere copulauit. Vt enim ait Paulus 2. ad Corinth. 5. Deus erat in Christo mundum reconcilians sibi. Et ad Ephes. cap. 2. ipse est pax nostra, qui fecit vtraque vnum, vt reconciliet ambos in vno corpore Deo per crucem, interficiens inimicitias in semetipso: & veniens euangelizauit pacem vobis, qui longè fuistis, & pacem ijs, qui propè. Hęc pax hæreditas est, quam iamiam moriturus Redemptor noster nobis testamento reliquit Ioann. cap. quarto decimo, dicens: Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis. Non quomodò mundus dat, ego do

Zacha. 9.

2. Corin. 5.

Ephes. 2.

Ioan. 14.

vobis,

vobis, idest non fictam, sicut mundus dare solet dicens pax pax, & non erat pax, vt habetur Ezechiel. 13. Et Esai. 48. Non est pax impijs, dicit Dominus: sed veram pacem, firmam, atque stabilem, & plenam vobis relinquo: non per bella, nec per effusionem alieni sanguinis conquisitam: sed meo sanguine partam. Sicut Paulus ad Colos. 1. docet: Pacificans per sanguinem suum siue quæ in cœlis, siue quæ in terris sunt. Eaque ratione Dominus Matth. 5. Pacificos, qui ipsius munus imitantur beatos, filiosque Dei nuncupauit. Quos præuidens euangelicus Propheta cap. 52. dixit: quàm pulchri super montes pedes annunciantis, & prædicantis pacem, sicut Paulus ad Rom: 10. de Euangelicis prædicatoribus explicuit. Pro hac tandem pace orauit Patrem Ioan. 17. Pater sancte serua eos, vt sint vnum, sicut & nos. Ab hac Christi oratione, & pretioso ipsius sanguine pendet securitas totius pacis nostræ.

Ezech. 13. *Esa. 48.* *Colo. 1.* *Matth. 5.* *Esai. 52.* *Ioan. 17.*

¶ Si tamen quæras, quomodò plena pax per Christum nobis allata est, siquidem pacem naturalē infirmitates, & morbi adhuc perturbant, moralem pugna inter spiritum, & carnem, politicam disidia, discordiæ, atque litigia inter homines violant: pacem verò ad Deum omnia peccata tollunt? Respondetur quòd principalis pax, quę est inter Deum, & homines per Christum nobis reddita est. Non tamen vult Dominus, vt integra pace, & tranquillitate in præsenti vita fruamur vsque ad generalem resurrectionem: quin potiùs voluit, vt manerent in nobis infirmitates, & morbi, naturalesque motus appetitus, & passiones ad exercitiū virtutis, & gratiæ: vtque sint nobis occasiones, & instrumenta merendi: quia si nulla esset pugna, nulla vtique esset victoria: Cessarētq; media, quibus martyres, virgines, & confessores coronas iustitiæ adepti sunt: atque ea ratione, (vt Augustinus docet 1. de ciu. cap. 1. & 9.) permittit Deus tyrannos, & impios, vt iusti exerceantur. Deinde si per baptismum radicitùs tollerētur omnes passiones appetitus, tollere-

Pax præcipua per Christum illata est inter Deum, & homines. *Augusti.*

tur

tur pariter, & omnis occasio meriti; & (vt Augustinus ait. 13. de Ciuit. cap. 13.) omnes currerent ad baptismum, non propter vitam æternam, sed vt vitarent morbos, & præsentia mala, paceque temporali fruerentur. Veram tamen, & æternam pacem nobis quidem Christus attulit, seruat tamen illam nobis reddendam integram, atque vndique perfectam in cœlesti beatitudine post vniuersalem resurrectionem. De qua prædixit Euangelicus Propheta, cap. 32. erit opus iustitiæ pax: ecce pax nunc nobis per Christum data, & de futura in sempiternum pace subdit: & securitas vsque in sempiternum. Et sedebit populus meus in pulchritudine pacis, in tabernaculis fiduciæ, & in requie opulenta. Regius quoque vates Psalm. 147. de eadem æterna pace cecinit: lauda Hierusalem Dominum, lauda Deum tuum Sion. Quoniam confortauit seras portarum tuarum: Quibus verbis pacem militanti ecclesiæ datam explicuit; Per portas enim baptismum, & fidem intelligit, Deinde verò de pace futura in æterna beatitudine, subdit: qui posuit fines tuos pacem. Laudemus igitur diuinam bonitatem, qui per Iesum Principem pacis pacem bonæ voluntatis nobis concesit: deprecemurq; vt bonam voluntatem nobis communicet per charitatē, per quam habeamus pacem ad Deum per Dominum nostrum Iesum Christum. Imò si fieri potest cū omnibus hominibus (quod ex nobis est) pacē habeamus: vt Deus pacis, & dilectionis sit nobiscū nūc per gratiam: & in futuro per sempiternā pacem gloriæ, Amen.

Augus.

Esai. 32.

Psal. 147.

Rom. 5.

IN EADEM SOLENNItate Natiuitatis Domini.

CONCIO SEXTA.

De Christi Natiuitate pastoribus reuelata.

Transeamus vsque Bethlehem, & vi- THEMA

deamus hoc verbũ, quod factũ est, quod fecit Dominus, & ostẽdit nobis. Luc. 2.

COELESTIS illa Bethlehem, vbi Princeps noster Iesus sine tempore ex Patre nascitur, mater nostra est, domus est panis, vbi in mensa Dominorum panis substantialis proponitur, qui beatos efficit, qui illum manducant: ibi cisterna est aquæ salientis in vitam æternam. Vt verbum, quod factum est cum Pastoribus videre possimus, & illius dulcissimo aspectu frui, oportet desiderare, vt saturemur de micis, quæ cadunt de mensa Dominorum. Inde enim micæ cadunt gratiæ, indè stillæ, & guttæ gratię descendũt, quæ nos reficiunt. Has micas, & guttas Bethlehem cum Pastoribus desideremus, ac per interceſsionem almæ Virginis petamus dicentes: Aue Maria.

¶Fœliciſsimi pastores natiuitatis mysteriũ per Angelũ admoniti primi cognouere, illiusq; videndi desiderio venerũt in Bethlehẽ festinãtes, atq; post Virginẽ sacrã, & Ioseph primi fuere testes oculati, qui cognouerũt hoc mysteriũ, & adorauerũt Dominũ positũ in præsepio. Quòd verò tãtũ donũ pastoribus de cœlo primum cõmunicatũ sit, supppoſita diuinæ volũtatis ordinatione, multis fuit rationibus consentaneũ. Primũ quià statim vt agnus nascitur, â pastore foueri solet, atq; vberibus matris adaptari. Christus Iesus agnus est adeò desideratus, & per Esa. c. 16. postulatus: Emitte agnũ Domine dominatorẽ terræ: Agnus est, qui corã tõdente se obmutuit. Qui quasi agnus mansuetus, qui portatur ad victimam: Et tandem agnus est, per Ioannem Baptistam mundo manifestatus, qui tollit peccata mundi. Secundò redemptor noster pastor ille est à Patre per Prophetas promissus, per Ezechi. cap. 34. Dabo vobis pastorem. Et cap. 37. suscitabo super eos pastorem. Per Zachar. quoque cap. 11. & 13. pastor nũcupatur: Pastor

Pastores primi fuere testes natiuitatis Saluatoris.
Esai. 16.
Christus agnus est.
Esa. 53.
Ioan. 1.
Christus Pastor est.
Ezech. 34. & 37.
Zachar. 11. & 13.

vnus

vnus erit. Et per regium vatē: Nos populus eius, & oues pascuæ eius. Ille verus pastor est animarum nostrarum, qui in hoc natus est, vt perditam ouem quærat, super humeros imponat gaudens, & ad cœlestem caulam reducat. Vndè Ioan. 10. de se Dominus ait: Ego sum Pastor bonus, qui animam meam pono pro ouibus meis. Similiter Petrus Apostolus pastorem illum vocat: conuersi estis ad pastorem, & Episcopum animarum vestrarum: & iterùm: Cum apparuerit princeps pastorum. Ille veri pastoris munera plenè compleuit: siquidem fideles oues à lupis liberauit, suo sanguine curauit, vitam pro illis exposuit, doctrina pauit, sacramentis refecit, Petrum Vicarium pastorem instituit Ioan. 21. dicens: Pasce oues meas: ac tandem in beatitudine æternæ vitæ pascua præparauit.

Psal. 78.

Ioan. 10.

1. Petr. 2.

1. Petri. 3.

Ioan. 21.

¶ Quarè voluit Dominus in sanctis illis pastoribus præsignari, quos ex pastoribus in Principes populi sui elegit: Abel siquidem pastor fuit, Iacob, Ioseph; Moses, atq; Dauid, quē de post fætātes accepit, atq; in Regē Israel exaltauit. Eccè nūc videmus verū nostrū Ioseph à Patre missum ad fratres suos pastores pascētes gregē in Sichē, idest, in defectione, verè enim post peccatū mundus diuina gratia priuatus in defectione erat. Imò & per Cyrū persarū, & Medorū Regē Astiagis Regis nepotē Dominus præfigurari voluit; ille siquidem in nemora proiectus à pastore educatus pastor fuit ouium, vt tradit Herodot⁹: Posteà verò in Regē Persarū, & Medorū sublimatus est. Ille populū Israel de Babylonica seruitute in libertatē asseruit: vt habetur li. 1. Esdræ. Sic Euangelicus Propheta pastorē illū vocat c. 44. qui dico Cyro, pastor meus es, & omnē volūtatē meā cōplebis. Et statim. c. 45. Hæc dicit Dominus Christo meo Cyro, cuius apprehēdi dexterā, vt subijciā ante faciē ei⁹ gētes, & dorsa regū vertā, & aperiā coram eo ianuas, & portæ nō claudentur. Is enim Cyrus quatenus populum Israel liberauit de captiuitate, templumque iussit restitui, typum

Christus per Mosen, Dauid, & Cyrum pastores præsignatus.

Herodotus.

Esa. 44. & 45.

Christi gesit. Ecce verus Moses pastor nobis natus est, qui oues ex Ægyptiaca seruitute, diaboli (inquam) potestate in libertatem filiorum Dei transtulit, per desertum vitæ præsentis duxit, atque manna de cœlo pauit, dùm sacræ Eucharistiæ sacramento refecit. Verus est pastor Dauid, qui pro suarum ouium protectione leonem, & vrsum interfecit, insolentem Goliath quinque lapidibus vulnerum suorum deuicit: sicut & ipse pastor, & rex bucolico stylo Psalmum. 22. Propheticum de Christi pastorali munere cecinit dicens: Dominus regit me, siuè pascit me, siuè pastor meus est: Nihil mihi deerit, in loco pascuæ ibi me collocauit. Qui aqua baptismi lauit, genuit, educauit, animam meam conuertit. Deduxit me per semitas iustitiæ, virga dirigit, baculo consolatur: mensam altaris in conspectu nostro parauit, calice inebriat, oleo misericordiæ, & charitatis impinguat: omnia denique pastoris munia summa cum pietate cunctis diebus exequitur.

Psal.22.

Simplicibus reuelat Dominus mysteria cœlestia.

¶ Prætereà voluit Dominus Iesus primùm pastoribus apparere, quià simplicibus reuelat mysteria cœlestia, sicut ipse Dominus æterno Patri gratias agens Matth. 11. ait: Confiteor tibi pater Domine cœli, & terræ, quia abscondisti hæc à sapientibus, & prudentibus, & reuelasti ea paruulis. Apostolos quoque docuit esse prudẽtes sicut serpentes, & simplices sicut columbas. Hanc simplicitatem Christus infans in præsepio collocatus nos edocet, ipsiusque Vicarius Petrus Apostolus similiter instruit: sicut modò geniti infantes rationabiles, & sine dolo lac concupiscite, vt in eo crescatis in salutem.

Matth. 11.

1. Petri. 2.

Vitam solitariam honorificauit Christus natus.

¶ Vitam deindè solitariam honorificare dignatus est Dominus, dùm illis primùm apparet, qui solitariam regionem incolebant. In solitudine enim cathedram habet Spiritus sanctus, vbi cœlesti sapientia replet eos, qui populi tumultus fugiunt. Sic per Oseam cap. 2. ait Dominus: Ecce ego lactabo eam, & ducam in solitudinem,

Ose. 2.

& loquar ad cor eius: ibi, loquitur pacem in plebem suam, vt Dauid dixit Psal. 84. & in eos, qui conuertuntur ad cor. Hinc Psal. 54. anxiè petebat; Quis dabit mihi pennas sicut columbæ, & volabo, & requiescam. Eccè elongaui fugiens, & mansi in solitudine. Iacob in solitudine cum Angelo luctatus benedictionem obtinuit. Et (vt Ose. cap. 12. ait) inualuit ad Angelum & confortatus est.

Psal. 84.

Gen. 32.

Ose. 12.

¶ Quartò denique in his pastoribus figurati sunt Apostoli, Episcopi, atque Doctores Ecclesiæ, qui pastorum munere funguntur, atque adeò primitias spiritus acceperunt. Neque caret mysterio, quod Luc. Euangelista de his Pastoribus dixit, quòd erant vigilantes, & vigilias noctis custodientes super gregem suum. Nam vt Prouer. 8. dicitur: Qui manè vigilauerint ad me, inuenient me, & beatus, qui vigilat ad fores meas. Vndè Paulus Apostolus ad Romanos. cap. 12. ait: Qui præest in solicitudine. Illud quoque maxima consideratione dignum est, quòd statim, vt pastores nouum nuncium ab Angelo audierunt, statim festinantes surgunt, & veniunt in Bethlehem, vt veritatem inquirant: Transeamus (inquiunt) in Bethlehem, & videamus hoc verbum, quod factum est. Paci namque Ecclesiæ maximè necessarium est, vt quæcunque nouitas, & maximè doctrinæ Prælatos, atque Doctores Ecclesiæ solicitos reddat, vt veram, & sanam doctrinam in Ecclesia conseruent, principijsque falsorum dogmatum tota virtute obstent: nè serò medicina parata Ecclesiæ pacem interturbet. Sicut Actu. 15. exorta noua hæresi conuenerunt Apostoli, & seniores videre de verbo hoc, & Paul. 1. ad Tim. 6. O Timothee depositum custodi deuitans prophanas vocum nouitates. Plato docuit nouos cantus in rep. nulla ratione admittendos: ne aures nouitati cantus assuefactæ falsorum dogmatum nouitatem non perhorrescant: imò facilè admittant. Pythagoras

Pastores Ecclesiæ vigilare tenentur.

Prou. 8.

Rom. 12.

Prælati nouitati doctrinæ opportunum remedium adhibere tenentur.

quoque nouas vias aperire omninò vetuit. Ipsum quoque nomen nouitatis nos aduertit, quantùm illam vitare debeamus: Nouitas enim id videtur sonare, quod non veritas.

¶ Sancti ergò pastores nos edocent, vt soliciti quæramus puerum Iesum. Transeamus (inquiunt) in Bethlehem. Bethlehem domus panis interpretatur: in præsepio Bethlehemitico verus panis est vitæ, qui verè satiat: quem virgo Deigenitrix quasi nauis institoris de longè nobis portauit. Asser est, ideſt beatus: panis pinguis, qui præbet delicias regibus. Ipse enim de se ait Ioan. cap. 6. Ego sum panis viuus, qui de cœlo descendi. Huius sacri panis pinguedo in cruce expressa est: & in sacra Eucharistia à digne sumentibus degustatur: De qua regius vates dixit: ex adipe frumenti satiat te. Non solùm autem domus panis est Bethlehem, sed cisternam continet aquæ viuæ, quam optauit Dauid 2. Reg. 23. potum illius desiderans. Quare Esai. cap. 55. ad aquas, & panem inuitat dicens: omnes sitientes, &c. Quare appenditis argentū nō in panibus, & laborē vestrum non in saturitate? Audite audientes me, & comedite bonum, & delectabitur in crassitudine anima vestra.

Apud Bethlehem verus panis vitæ inuenitur.
Prou. 31.
Gen. 49.
Ioan. 6.
Psal. 147.
Esa. 55.

¶ Vt igitur in domo illa cœlesti panem hunc manducare mereamur, opus est, vt nunc cum pastoribus transeamus vsque ad Bethlehem, transeamus (inquam) à cognitione naturali ad cognitionem fidei: quia mysterium hoc augustius est, atq; omnem rationem humanam transcendens; Videre infantem positum in præsepio, & illum verum Deum credere: difficilis quidem transitus, sed per fidem facilis: vt Hylarius super Matth. cap. 19. docet, & Ambros. super Luc cap. 18. Hic trāsitus nobis significatus est Exod. 12. in ritu comedendi agnum, comedebatur enim cum baculis in manibus, & festinanter: erat enim phase, ideſt transitus Domini. Fidei namque mysteria reuerenter, & cum baculo fidei

Vt Christū videre possimus, transire oportet à cognitione naturali ad cognitionem fidei.
Hylarius.
Ambrosius.
Exod. 12.

susciptenda sunt, neque oportet illa perscrutari: qui scrutator est maiestatis, opprimetur à gloria; vt dicitur Prouer. 25. Idemquoq; significatum est in transitu maris Rubri Exod. 14. sicut docet Paul. 1. ad Cor. 10. Patres nostri omnes sub nube fuerūt, omnes mare transierunt. Atque post transitū subditur: Timuit populus dominū, & crediderunt Domino, & Moisi seruo eius: Dominus quidē Iesus mare est secūdū diuinā naturā: de quo intelligitur ænigma illud Iob. c. 38. propositū, Quis conclusit ostijs mare, quādo erumpebat quasi de vulua procedens? In die enim Incarnationis intra ostia virginalis vteri Verbum Diuinum conclusum est, in die verò natiuitatis ex eodem sacro vtero processit. Mare est, à quo flumina gratiarum exeunt, atq; in ipsum reuertuntur. Mare verò Rubrum per sanguinē pro nobis effusum: Vt Augustinus explicat in Num. q. 15. & Hieronym. in Esai. ca. 63. Quare rubrum est vestimentum tuum: In hoc mari Rubro Ægyptij, & Pharao, ideſt diabolus, & infideles vndis insoluuntur, & suffocantur: Israelitæ verò, ideſt fideles Deum per fidem videntes sicco pede in terram Promissionis transeunt. Aquas quoque Iordanis transit fidelis populus sequens arcam Domini: vt habetur Iosue 3. Impleturque Diuina promissio facta per Esaiā cap. 43. Cum transieris per aquas, flumina non operient te.

Prou. 25.

Exod. 14.
1. Cor. 10.

Iob. 38.

Eccl. 1.

Augusſt.
Hieron.

Iosue. 3.
Esa. 43.

¶ Transeamus ergò cum Pastoribus vsque Bethlehē, & videamus hoc Verbum, quod factum est. Verbum (inquam) illud, quod cum sit patri æquale, & consubstantiale, per quod omnia facta sunt, propter nos homines caro factum est: ideſt, quod secundum diuinam naturam genitum est, non factum: secundùm humanam naturam factum est, & humana carne indutum: &, vt Paul. ait ad Philip. 2. Cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est, esse se æqualem Deo: sed semetipsum exinaniuit, formam serui accipiens, in similitudinem hominum factus. Videamus attentis mentis oculis

Christus verbum factum est secundū humanam naturam, secundum efficaciam, & exemplum. Phil. 2.

verbum hoc factum, ideſt, quod factis, & operibus
Pſal. 148. adeò efficax eſt, quòd ipſe dixit, & facta ſunt. Tùm
etiam, quià non tantum verbis nos edocet, ſed fa-
Actu. 1. ctis, & exemplis inſtruit: ſic enim dicitur Actu 1.
Cæpit Ieſus facere, & docere. In præſepio infans
factis loquitur. Ipſaque re, & opere primariæ ca-
thedræ poſſeſsionem apprehendit, primamque hu-
militatis lectionem facto nos edocet, quaſi dicens:
Matth. 11. diſcitè à me, quà mitis ſum, & humilis corde. Eccè
Luc. 8. facto docet, quod verbis poſteà dixit Luc. 8. Vul-
pes foueas habent, & volucres cœli nidos; filius autem
hominis non habet, vbi caput ſuum reclinet. O ani-
marum noſtrarum amor, vita, & reparator! O cœ-
leſtium diuitiarum hæres! O Rex gloriæ, cœleſtium-
que ſpirituum princeps! quid hoc, quòd naſcenti de-
eſt cuna, viuenti domus, morienti lectus, mortuo ſe-
pulchrum? Atqui verbum eſt, quod factum eſt: quod
2. *Cor.* 8. facto nos edocet amorem ſuum in nos, atque humili-
tatis exemplum. Sic enim ait Paul. 2. ad Corint. 8. ſci-
tis gratiam Domini noſtri Ieſu Chriſti, quoniam pro-
Exod. 3. pter vos egenus factus eſt, cum eſſet diues: vt illius ino-
pia vos diuites eſſetis. Moſes, vt videret myſterium
rubi ardentis, tranſiuit in interiora deſerti dicens: va-
dam, & videbo viſionem hanc magnam. Cernens
autem Dominus, quòd pergeret ad videndum, vo-
cauit eum de medio rubi, præcepitque, vt calcea-
menta de pedibus ſolueret, priuſquàm accederet: quo
loco docemur, vt ſine terrenis affectibus, qui per cal-
ceamenta ſignificantur, nudo pede per mundi renun-
ciationem, noſtrique abnegationem, viuo ſpiritu, tran-
quillo animo ad tanti myſterij meditationem, atque in-
tuitum tranſeamus. Oportet quoque ſpinas tribula-
tionum calcare, conſtanti pectore tranſire per imita-
Can. 3. tionem Chriſti: ſemperque vltra per amorem, & deſi-
derium illius cœleſtis Bethlehem progredi; ex lecto
culpæ, atque deliciarum ſurgere, & cum ſponſa vigi-

les

les pertranſire, ideſt Doctorum Eccleſiæ doctrinam, iuſtorumque vigilias, & exempla imitari. Tunc enim inueniemus, quem diligit anima noſtra: tenebimus eum, nec dimittemus. Tunc plenè videbimus eum, ſicuti eſt in cœleſti Bethlehem, vbi ſubſtantiali pane refecti ſatiabimur, cum apparuerit gloria ipſius, ad quam nos perducat ipſe Ieſus Chriſtus Dominus noſter Amen. *Ioan.1.*

IN EADEM SOLENNITATE Natiuitatis Domini.

CONCIO SEPTIMA.

De vnione carnis noſtræ cum Verbo.

Verbum caro factum eſt. Ioan. 1. THEMA

HAVSTVS nobis dies illuxit, quo Dei filius factus eſt filius hominis, vt filios hominum efficiat filios Dei, ſic enim Ioannes ait: dedit eis poteſtatem filios Dei fieri. Et Paul. ad Galat. 4. quandò venit plenitudo temporis, miſit Deus filium ſuum: vt adoptionem filiorum reciperemus. Hæc adoptio confertur per fidem his, qui credunt in nomine eius: perficitur verò per gratiam, quæ diuinæ nos efficit conſortes naturæ. Hoc ergò cœleſte munus, per quod renaſcimur in filios Dei, per Virginem matrem petamus dicentes, Aue Maria. *Ioan.1. Galat.4.*

¶ Sacrum Dominicæ natiuitatis myſterium adeò eſt mirabile, adeoque ineffabile, vt nulla lingua etiam Angelorum illud explicare ſufficiat. Quinimò in

illius contemplatione impeditur, & retardatur. Cum Moſes in typo flammæ ardentis in rubo huius myſterij vmbram cognouit, legationem Domini fugiebat, impeditioris, & tardioris linguæ ſeipſum confeſſus, ex quo Dominum in rubo loquentem audiuit, Exodi cap. 4. Quare ſacra mater Eccleſia omnium linguas inuitat tam hominum, quàm Angelorum, vt multis explicetur, quod nulla per ſe ſatis eloqui poteſt, neque Eccleſiæ deſiderio ſatisfacere. Multa quidem Sibyllæ de hac natiuitate prædixere. Balaam quoque Propheta Numer. 24. ſtellam orituram prædixit. Plato in Phædro inducit ſenem Athenienſem dicentem, quòd cum Deus naturam humanam ſuſceperit, tunc ſuperbos de ſede deturbabit, & humiles exaltabit. In palatio Romuliano ſtatua Romuli aurea cecidit, & confracta eſt eo die, quo Chriſtus eſt natus: habebatque hanc inſcriptionem: cum virgo pepererit. In Hiſpania viſi ſunt tres ſoles in vnum coniungi. Romæ in regione Tranſtyberina fons olei dicitur erupiſſe, qui per diem integrum manauit, eum indicans eſſe natum, cuius nomen eſt oleum effuſum. Apollinis Pythij oraculum obmutuit, neque potuit reſpondere Auguſto, teſte Nicephoro lib. 1. Sacræ hiſtoriæ. Quæſitumque cur non reſponderet, dixit.

Exod. 4.

Natiuitatis myſterium adeò ineffabile, vt nulla lingua ſatis explicari valeat.

Num. 24.

Plato.

Tempore nati Saluatoris plura prodigia viſa.

Niceph.

Me puer Hebræus diuos Deus ipſe gubernans
Cedere ſede iubet, triſtemque redire ſub Orcum.

Tunc Auguſtus aram dicauit primogenito Dei. Eodem quoque die, quo Chriſtus natus eſt, Iris apparuit in cœlo ſereno, Authore Oroſio libro 6. cap. 18. Atque intra circulum apparuit virgo infantem geſtans in vlnis: quam digito monſtrans Sibylla Tyberina vetuit diuinos honores Octauiano deferri, qui infanti ab vbere pendenti debebantur.

Oroſius.

¶ Meritò Eccleſia ad tanti principis natiuitatem celebrandam, cuius ortum tot prodigia, totque oracula

prædixe-

prædixere, nunc omnium linguas conuocat, vt sacram natiuitatem concelebrent. Sic regium vatem inducit dicentem Psal.18. ipse tanquàm sponsus procedens de Thalamo suo,& Psal. 86. homo natus est in ea,& ipse fundauit eam altissimus. Similiter euangelicum Prophetam inducit, cap.9. dicentem. Paruulus natus est nobis,& filius datus est nobis. Deindè pastores interrogat,quem vidistis pastores dicite: annunciate nobis in terris,quis apparuit?Illi verò quanquàm respõdent,natum vidimus, quis tamen is natus sit, Angelorum choro remittunt: natum (inquiunt) vidimus, & choros Angelorum collaudantes Dominum. At quanquàm Angeli natum Saluatorem pastoribus annunciãt, gloriamque in altissimis illi concinunt, quis tamen sit ille Saluator,non explicant. Quarè maiorem lucem huius mysterij optans Ecclesia ipsum puerum Iesum deprecatur dicens:veni Redemptor gentium, ostende partum Virginis. Ipse verò Redemptor videtur dilecto Ioanni ob puritatis, atque virginitatis priuilegium munus hoc reseruasse, vt nati Saluatoris substantiam, atque dignitatem plenè doceret Ecclesiam. Ille siquidem Aquila illa est magnarum alarum, quæ venit ad Libanum, & tulit medullam Cedri,vt habetur Ezechi.17.In hoc enim mysterio Cedrus alta Libani, (vt Ecclesia canit) conformatur hyssopo:cum diuinæ naturæ celsitudo humilitati humanæ vnita est.Sacram hanc vnionem explicat noster Euangelista dicens: Verbum caro factũ est.Hæc est,quam vidit Ezechi.cap.1. sub typo, atque specie electri. Electrum enim (vt Gregorius explicat) ex auro,& argento conflatur:ex qua conflatione argentum ad auri valorem ascendit:sicut & humana natura ad esse diuinum per hanc sacram vnionem exaltata est. De hac duplici filij Dei natiuitate intelligo illud Psal. 61.Semel loquutus est Deus:duo hæc audiui,quià potestas Dei est,& tibi Domine misericordia. Vnicum sanè verbum est, quod pater æternus loquitur, vt dicitur

Psal.18.
Psal.86.
Esa.9.
Ezech.17.
Duplex christi natiuitas æterna, & temporalis explicãtur.
Ezech.1.
Gregor.
Psal.61.

Psal.

Psalm.44. eructauit cor meum verbum bonum. Duplici verò natiuitate oritur: æterna quidem ex patre, quæ omnem patris potestatem exhaurit: temporali verò ex matre, quæ plena est misericordia. Quare sacer Euangelista Ioannes antequàm ad secundam temporalem generationem Verbi descenderet, priùs æternam explicuit: sublimique volatu ad ipsum patris cor aquila nostra aduolãs indè Verbi cognitionem in ecclesiam deduxit dicens: In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum. Et posteà subdit: & Verbum caro factum est. Simili modo euanglicus Propheta (vt acutè adnotauit Eusebius lib. 7. de demonstratione Euangelica, cap. 1.) antequàm cap. 7. explicaret temporalem Verbi natiuitatem ex Virgine dicens: Ecce Virgo concipiet, & pariet filium, prius naturæ diuinæ maiestatem explicuit cap. 6. dicens: Vidi Dominum sedentem super solium excelsum, & eleuatum, & plena erat omnis terra maiestate eius. Sex alæ vni, & sex alæ alteri; duabus velabant faciem eius, & duabus volabant. Et clamabant alter ad alterum, & dicebant, Sanctus, Sanctus, Sanctus, Dominus Deus exercituum, plena est omnis terra gloria eius. Augustinus quæst. 88. in quæstionibus veteris testam. quærit, cur Esai. viderit Dominum sedentem, Stephanus verò viderit Iesum stantem. Ea nimirùm ratione, quia ante hoc mysterium sedebat Dominus in sede maiestatis suæ, & super Cherubim, vt Dauid dixit in Psalm. 79. tunc quasi in cœlo latebat, & ad auxilium nostrum moras agebat: nunc autem Deus homo factus prope est omnibus inuocantibus eum: ideò stantem vidit Stephanus, & quasi ad auxilium præparatum. Atque iterùm idem Propheta cap. 53. cum diuinitatis naturam ineffabilem prædixisset: Domine, quis credidit auditui nostro, & brachiũ Domini cui reuelatũ est? Vbi per brachium, quod capiti, à quo procedit, est vnitum, Verbum intellexit à Patre procedens ipsique consubstantiale, ipsius potentiam, atque virtutem:

Euseb. *Esai.7.* *Esai.6.* *August.* *Esa.53.*

Tunc

Tunc de temporali generatione subdit dicens : & ascendet,sicut virgultum coram eo, & sicut radix de terra sitienti:id quod 70.transtulere:ascendet sicut puer paruulus sugens vbera coram eo. Sic nunc sacer noster Euãgelista Ioannes Saluatoris temporalem natiuitatem explicaturus , priùs æternam illius generationem asseruit:vt oppositа iuxta se posita magis eluceſcant.Sicut & Paul.ad Phil.2.dixit:cũ in forma Dei esset,semetipsum exinaniuit.Ipsius maiestatem ex multis cõprobat. Tum ex eadem substantia cum Patre , est enim verus Deus,vita,& lux.Tum ex potentia operatiua,quià omnia per ipsum facta sunt:Deindè quià potestatem in mũdum inuexit,vt fideles fiant filij Dei.Tunc de temporali Verbi generatione dixit : Verbum caro factum est. Post visionem siquidem Diuinæ essentiæ nil ita glorificat Deum,atque mysterium temporalis huius generationis.Imò videtur quadam tenùs ratione cum illa æterna contendere:in illa enim verbum nascitur æternaliter in eadem essentia cum Patre, distinctus tamen in persona:in hac nascitur temporaliter ex matre,in duplici quidem natura,sed vna persona:ibi ex Patre sine matre,hic ex matre sine Patre:ibi sine iactura potestatis Patris:hic sine corruptione integritatis matris: illic procedit sicut lumen delumine,hic sicut radius de sidere, illic mutuus amor,hic dicit virgo dilectus meus mihi, & ego illi : vt habetur Cant.2.

¶Hanc ergò duplicem verbi generationem descripsit nobis sacer Euangelista dicens : Verbum caro factum est:vbi Verbum factum non dicit transmutationem , vt adnotauit Chrysost. sed veræ carnis assumptionem. Id quod Augustinus.15.de Trin.explicuit:sicut verbum mentis dicitur fieri vox,non quià mutatur in vocem , sed quià vnitur voci,& quasi induitur illa:sic de Diuino verbo dixit Paul.ad Phil.2.Qui cum in forma Dei esset, semetipsum exinaniuit,formam serui accipiens in similitudinem hominum factus,& habitu inuentus, vt homo. Cũ

Chrysost. Augustinus.

Philip.2.

verò

verò Ioannes dicit Verbum factum carnem, vox, caro, totum hominem dicit, vt adnotauit. Augustin. contra Sermon Arrian. sic enim habetur sæpe in scriptura sacra, vt Psal. 64. Ad te omnis caro veniet, idest omnis homo. Similiter Esa. 40. Videbit omnis caro salutare Dei: & Ioelis 2. effundam de spiritu meo super omnem carnem.

Augustin.

Psal. 64.

Esa. 40.

Ioel. 2.

¶Iam verò celebris illa quæstio se se nobis offert cur potiùs sacer Euangelista dixerit, caro factum est, quàm anima, cũ hæc potior pars sit humani cõpositi, quã caro? Cui quæstioni respõdetur primò, quòd ea voce vsus est Euangelista, quæ humilitatem Christi nobis magis cõmendaret. Carnis enim nomine corruptio, vilitas, & abiectio humanæ naturæ designantur: vt enim dicitur Genes. 6. omnis caro corruperat viam suam. Quarè meritò Esa. c. 40 dixit: omnis caro fœnum, & omnis gloria eius, quasi flos fœni. Dum igitur Euangelista dicit, verbum carnem factum, idem asserit, quod Apostolus 1. ad Corinth. 1. dixit: Infirma, ignobilia, & contemptibilia mundi elegit Deus: vt non glorietur omnis caro in cõspectu eius: sed qui gloriatur, in Domino glorietur. Voluit deinde Diuinum Verbũ sanctissimæ carnis suæ puritate nostræ carnis corruptionem purificare, illiusque vilitatem exaltare. In hoc enim Verbum Dei caro factum est, vt per carnem suam, & pretiosum sanguinem ab omni labe, & contagio corruptionis nos mundaret: sicut Paulus ad Ephes. 5. dixit: Christus dilexit Ecclesiã: mundans eam lauacro aquæ, in verbo vitæ: vt exhiberet sibi gloriosam Ecclesiam non habentem maculam, aut rugam, aut aliquid huiusmodi.

Carnis nomine corruptio, vilitas, & abiectio humanæ naturæ designãtur.

Gen. 6.

Esa. 40.

1. Cor. 1.

Ephe. 5.

¶Præterea à nouo hoc, & nullis vnquã retrò seculis audito loquendi tropo, Verbũ caro factum est, ineffabilẽ Dei nostri in nos charitatem, atque amoris excessum, necnon & mirabiles amoris effectus dilectus discipulus Ioannes expressit. Primùm enim nullum amoris apertius indiciu uesse potest, quàm id amplecti, tibiq; copulare, quod magis oderis: sicut ad Rom. 5. dixit Paul. Cõ-

Verbũ carnem assumens amoris apertum testimoniũ exhibuit.

Rom. 5.

mendat

mendat autem charitatem suam Deus in nobis, quoniã cum adhuc peccatores,& inimici essemus,Christus pro nobis mortuus est.Nil verô diuinis oculis erat execrabiliùs,quàm caro,vt Gen.6.constat,cum Dominus dixit: non permanebit spiritus meus in homine, quia caro est.Tanta verò fuit diuini amoris vis, vt carnem nostram sibi adeò exosam suauissimo amoris nexu sibi copulauerit:& non solùm remotam à Deo carnem in viã reduxerit,verùm ad esse diuinum exaltauerit; in similitudinem hominum factus,& habitu inuentus,vt homo. Imò adeò nobis similis factus est Deus,vt non iam quasi vnus ex nobis,ironicè factus sit:sed verè os nostrum, & caro nostra sit, primògenitus in multis fratribus,& verè vnus ex nobis. Et hoc est, quod Ioan.nos docuit dicens; Verbum caro factum est. Eccè iam caro nostra adeò Deo inimica, quàm sit facta illi amica, siquidem in vnitatem diuinæ personæ est assumpta. Eccè caro nostra, quæ per culpam aruerat; per Verbi vnionem refloruit:vt Regius vates Psalm.27.prædixerat. Eccè ossa arida,quæ vidit Ezech.cap.37. per carnem Verbi, carnem,neruos, vitam, & spiritum susceepere: quia spiritus oris nostri Christus Dominus vt dicitur Thren.4. Ille siquidem spiritum Diuini oris sui in os nostrum transfundens nos viuificauit. Hunc suauissimum nexum, Diuinique spiritus vnionẽ optabat spõsa Cant.1. dicens:osculetur me osculo oris sui.Cuius voti compos euasit,cum Verbum caro factum est.

Gen.6.

Ad Phil.2.
Gen.3.

Psal.27.
Ezech. 37.

Cant.1.

¶ Deinde vox hæc,caro,diuini amoris pietatem,benignitatem, atque humanitatem nobis insinuat.De pietate siquidem dixit Apostolus 1.ad Timoth.3. Manifestè magnum est pietatis sacramentum, quod manifestatum est,in carne: Idest, sacrum illud secretum, quod latuit in corde Patris: in carnis assumptione ex pietate manifestatum est. De benignitate verò, & humanitate ad Titum 3.dixit:apparuit benignitas, & humanitas Saluatoris nostri Dei, non ex operibus

Carnis nostræ assumptio benignitatem, atq; humanitatẽ Dei testatur.
1.Tim.3.
Tit.3.

iustitiæ,

iustitiæ, quæ fecimus nos: sed secundum suam misericordiam saluos nos fecit. Olim quidē diui a maiestas Deus vltionum, exercituum, alijsque nominibus maiestatis, & terroris nuncupari gaudebat. Vnde sponsa, vt illum antiquum rigorem temperaret, atque in benignitatem cōmutaret, anxiè optans dicebat, Cant. 8. Quis mihi det te fratrem meum sugentem vbera matris meæ: vt videam te foris, & deosculer te: & iam me nemo despiciet. Augustinus lib. de ver. relig. cap. 16. & lib. 22. contra Faustum, ca. 46. inducit figuram ex Genes. 26. vbi Isaac cognitus est ab Abimelech Rege Palæstinorum, q̄ esset vir Rebeccæ, quia per fenestram prospexit cum ea iocātem: sicut enim viri sapientes verborum blanditijs virilem rigorem aliquandò temperant, sic filius Dei assumens carnem fragilem, & teneram, veluti quodam ioco blanditiæ pleno se se nobis attemperauit, hic est ludus ille, de quo Prouerb. 8. Cum eo eram cuncta componens: & delectabar per singulos dies ludens coram eo omni tempore: & ludens in orbe terrarum, & deliciæ meæ esse cum filijs hominum. Et quanquàm benignitas & humanitas Saluatoris nostri in omnibus tàm verbis, quam factis ipsius semper apparuere, potissimùm tamen in diebus carnis suæ, vt Apostolus ait ad Hebr. 5. Hi nempè sunt dies natiuitatis, cum veræ carnis suæ ostensionem fecit vagiens infans inter arcta conditus præsepia: Dies item Circuncisionis, cùm apparens in similitudinem carnis peccati octauo die circuncisus est. Maximè verò dies carnis fuit dies crucis, passionis, & mortis: hi sunt dies, de quibus Paulus loco citato dixit, in diebus carnis suæ preces, supplicationesque cum clamore valido, & lachrymis offerens exauditus est pro sua reuerentia. Verè illi fuere dies carnis Verbi, quia carnis suæ manifestum exhibuit testimonium, dum dilectam animam suam, atque carnem tradidit in manus inimicorum, liberamque illis potestatē fecit, vt pro libito suo in eā omne tormētorum genus exercerent. *Entregoles su carne para que li-*

Cant. 8.

Angust. Genes. 26.

Hebr. 5.

bremente

bremente hizieſſen della carniceria. Adhec ſiquidem Verbum caro factum eſt.

¶Hanc benignitatem, & humanitatem Dei filius reipſa nobis exhibuit, vt verbo, & exemplo animi teneritudinem, atq; benignitatem nobis commẽdet: omnemque duritiem, impietatem, & truculentiam, à nobis auferat: Sicut per Ezechiel. cap. 13. & 36. promiſerat dicens: auferam cor lapideum de carne veſtra, & dabo vobis cor carneum. Ecce nũc Pater æternus cor ſuum nobis tradit factum caro, vt ſit cor noſtrum, noſtrumque cor viuificet, duritiem auferat, & teneritudine, humanitate, atque benignitate repleat. Hoc eſt, quod Cant. 8. ſponſus ipſe caro factus ab ſponſa petit: Pone me vt ſignaculum ſuper cor tuum, &c. Quibus verbis deſiderium ſuum ſponſus explicat, nempè, vt cor molle, ac tenerum illi exhibeamus, quod quaſi mollis cera benignitatem ipſius, vt diuina ſtemmata ſuſcipiat, ita vt altitudo diuinæ maieſtatis nos deprimat: humilitas vero carnis, humanitatis, atque benignitatis nos exaltet. Hæc eſt Euangelica diſciplina, quam Apoſtolus ex Chriſti carne ſuſceptam nobis tradidit: Quod enim dixit ad Tit. 3. apparuit benignitas, & humanitas Saluatoris noſtri Dei, id expreſsit. c. 2. dicens: Vt abnegantes impietatem, & ſecularia deſideria ſobriè, & iuſtè, & piè viuamus in hoc ſeculo expectantes beatam ſpem.

Verbum cor Patris, caro factum eſt, nobiſq; traditum, vt animi teneritudinẽ nobis imprimat.

Cant. 8.

Ad Tit. 3.

¶ Vltimò tandem (vt vno verbo omnia complectamur) Verbum caro factum eſt, vt caro fiat ſpiritus, imò homo fiat Deus. Quanquàm enim fraudulentus ſerpens, vt protoparentes deciperet, mendaciter dixit, eritis ſicut Dij, illius tamen fraudulentiam diuina ſapientia, & prima veritas in veritatem commutauit. Dùm enim Verbum caro factum eſt, homo verus Deus eſt: omnibuſq; credentibus dedit poteſtatem filios Dei fieri: vt Ioan. dixit. Hanc ergò diuinam metamorphoſim, atque cœleſtẽ commutationem dextera excelſi deſiderat in terris: ad hocenim Verbũ caro factum ſe ſe homini negociatori

Verbum caro factũ eſt, vt caro fiat ſpiritus.

Geneſ. 3.

Ioan. 1.

comparauit,vt cœlestem hanc negociationē inter Deū, & homines nos edoceret. Discamus igitur iam non secundùm carnem ambulare, vt verè simus filij Dei, qui non ex sanguinibus, neque ex voluntate carnis, sed ex Deo nascuntur. Quin potiùs iuxta Pauli doctrinam spiritu ambulemus, & desideria carnis non perficiamus. Id quod exemplo suo, vt bonus dux nos docet Apostolus 2.ad Cor.10.dicens:in carne ambulantes, non secundùm carnem militamus. Vndè meritò Sanctissimus Leo Pontifex, agnosce(inquit,)o Christiane dignitatē tuam,& diuinæ consors factus naturæ, noli inveterem vilitatem degeneri conuersatione redire. Considera filium Dei pro te carnē induisse,vt tu illius spiritū, benignitatē,atq; humanitatē induas, vt merearis inter illius filios cōputari, diuinæ naturæ consors factus, nunc per gratiam,& in æterna beatitudine per gloriam. Amen.

2.Cor. 10.

Ad Gal.5.

2. Ad Cor. 10.

Leo Papa.

IN EADEM SOLENnitate.

CONCIO OCTAVA.

De spirituali habitatione filij Dei in nobis.

THEMA *Verbum caro factum est, & habitauit in nobis.* Ioan. 1.

DIVINVM Verbum,cuius natiuitatem hodie celebramus,lux vera est,quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. De hac luce difficile illud ægnima Dominus proposuit Iob. cap. 38. dicens:indica mihi,si nosti omnia, in qua via lux habitet: cuius solutionē si ab Apostolo petamus, primæ ad Timoth.6. nobis respōdet : lucē habitat inaccessibilē,quā nullꝰ hominū vidit,sed nec videre potest. Hodiè verò sa

Iob.38.

1. Ad Timoth.6.

cer

cer Euãgelista nos edocet, quòd hæc diuina lux habitat in nobis, quia Verbũ factũ est caro: via verò, in qua diuina lux habitauit, alma virgo est: per ipsam nobis inaccessibilis lux accessibilis facta est, & tractabilis: per ipsam deprecemur, vt nobis hodie communicetur dicentes: Aue.

¶ Sapientissimus ille Rex Salomõ, postquã ædificato tẽplo illata in oraculũ arca, atq; subter alas Cherubin in Sancta Sanctorũ collocata, oblatisq; sacrificijs gloria Domini repleuit domum caligine, ita vt non possent sacerdotes stare, neque ministrare propter caliginem, videns pollicitationem Domini cõpletã, qua pollicitus fuerat, vt habitaret in caligine: flexis genibus, palmisq; in cœlũ leuatis corã altari Domini ex aduersò vniuersæ multitudinis Israel dixit: ergò ne credibile est, vt habitet Deus cũ hominibus super terrã, vt habetur 2. Par. 6? Dani. quoque 2. Arioli Regis Nabuchodonosor cũ nõ possent ipsius somniũ, neq; interpretationẽ explicare, dixerũt: sermo, quẽ tu quæris Rex, grauis est: nec reperietur quisquã, qui indicet illũ, exceptis Dijs, quorũ nõ est cum hominibus cõuersatio. Neq; lumine naturali oppositũ potest intelligi. De diuina nanq; sapientia dicitur Eccles. 24. Ego in altissimis habito. Deinde Deuter. 4. dicitur: Deus noster ignis consumens est: Euangelicus verò Propheta c. 33. ait: Quis poterit habitare de vobis cum igne deuorante? Adde quod Genes. cap. 6. postquam omnis caro corruperat viam suã, dixit Dominus: Non permanebit spiritus meus in homine, quià caro est. Quare iure optimo miratus est Salomon, quòd Dominus habitaret cum hominibus etiam in caligine. Quantò potiùs miratus esset, si (quod fides nostra docet) vidisset Verbum in carne, & habitare in nobis? Impletum siquidem est, quod olim Dominus per Regium vatem Psal. 84. prædixerat: Vt inhabitet gloria in terra nostra, misericordia, & veritas obuiauerunt sibi; iustitia, & pax osculatæ sunt. Per Hieremi. quoque cap. 7. promiserat Dominus: habitabo vobiscum

Dani. 2.

Esa. 33.

Psal. 84.

in loco isto. Baruc vero cap. 3. Spiritu diuino afflatus id apertiùs prædixit: Post hæc in terris visus est, & cum hominibus conuersatus est. Hoc est, quod sacer Euangelista non iam sub caligine, neque sub vmbrâ, sed manifestè dicit: Verbum caro factum est, & habitauit in nobis. Non sicut Moses vidit ignem, & flammam habitare in Rubo. Exod. 3. neque sicut vidit super Sinai habitare in nube, & caligine. Exod. 14. Sed manifestè habitauit in carne nostra, & inter brachia Virginis almæ. Hodie siquidem completæ sunt deliciæ Verbi, quas Prou. 8. dixit esse cum filijs hominum.

Apoc. 21. Caro Christi tabernaculũ est Verbi S. Thom.

¶ Caro nostra, quam verbum assumpsit, tabernaculum illud est, quod Ioan. Euangelista vidit descendens de cœlo, cum audiuit vocem magnam de throno dicentem sibi: Ecce tabernaculum Dei cum hominibus, & habitabit cum eis; sic enim de Saluatoris nostri humanitate explicat S. Thom. ad Heb. 9. l. 3. in ipsa enim inhabitat omnis plenitudo diuinitatis corporaliter: vt Paulus dixit ad Colos. 2. Hoc est, quod sacer Euangelista ait, habitauit in nobis, ideſt, inter nos. Impletur Esai. vaticiniũ

Esa. 7.

cap. 7. Ecce Virgo concipiet, & pariet filium, & vocabitur nomen eius Emanuel, quod est interpretatum nobiscũ Deus; sicut Matthæus ca. 1. explicuit. Impletur quoque vaticinium eiusdem Prophetæ cap. 52. dicentis: propter hoc sciet populus meus nomen meum in die illa:

Matth. 1.

Esa. 52.

Quia ego ipse, qui loquebar, ecce adsum, & cap. 62. terra tua non vocabitur amplius desolata, sed terra tua inhabitabitur, quià complacuit Domino in te, & terra tua inhabitabitur. Bis dixit inhabitabitur propter duplicẽ naturam habitatoris Christi. Atque illud Zachar. 2. Gaude, & lætare Sion: quia ecce ego venio, & habitabo in medio tui. Vel sensus est: habitauit in nobis, ideſt in nostra natura humana, quæ fuit verum tabernaculum, & tẽplum, quod Verbum diuinum inhabitans adeò nos euexit, vt diuinæ simus consortes naturæ, vtque verè dicamus illud Actu. 17. ipsius & genus sumus. Æquissimum

Zach. 2.

ergò

ergò est (dilectissimi fratres) vt diuinā in nos dignationem toto corde, & ore incessanter laudemus: qua inter nos, & in nobis visibiliter habitare dignatus est. Siquidem visibilis hæc Dei nostri in terris habitatio diù, atque anxiè, & meritò quidem fuit desiderata. Nam si ab vno sensato inhabitabitur patria (vt dicitur Eccle. 16. *Eccle. 16.* ideſt vnus sapiens, & iustus sufficiens est decorare patriam: quià melior est vnus timens Deum, quàm mille viri impij: quantò potiùs decorata est terrena nostra inhabitatio per filij Dei incolatum? qui non solùm sapiens est, sed ipsa sapientia Patris, & in quo sunt omnes thesauri sapientiæ, & scientiæ Dei absconditi: vt Paul. ait ad Colos. 2. Adde quòd incarnato Verbo, & in no- *Col. 2.* bis habitante miriades Angelorum terram nostram inuisere, atque inhabitare cæperunt. Illudque maximè animi gratitudinem in nobis excitare debet, atque ad diuinas laudes inuitare, quòd Diuinum verbum non solùm habitauit inter nos, vt hospes, nostram patriam exornans, sed in nobis nostram naturam assumēs, atque ad esse diuinum extollens.

¶ Solent terreni Principes ea loca, in quibus nascuntur, & in quibus habitationem eligunt multis priuilegijs decorare, magnisque diuitijs, & thesauris locupletare. Eaque ratione experti sumus Regum aduentus, transmigrationes, atque incolatus multis precibus effla gitari, imò & negotiationibus ambiri. Quantò digniùs fuit cœlestis nostri Principis in orbē descensum, ipsiusque in terris habitationē desiderari, qui cœlestia priuile gia nobis inuexit, vt adoptionē filiorum reciperemus, quibus terrigenas nobilitauit, gratiæque thesauris locupletauit? Sic enim ait Petrus Apostolus: perquem ma- *2. Petr. 1.* xima, & pretiosa nobis promissa donauit, vt per hæc efficiamini diuinæ consortes naturæ. Olim quidem tanta erat humanæ naturæ corruptio, nostræque conditionis abiectio, vt Diuina maiestas non solum cum hominibus habitare dedignaretur, verùm illorum societatem

omnino perhorresceret: nunc verò postquam apparuit diuina gratia,& Verbum caro factum est, non tantùm inter homines habitare dignatus est,sed habitauit in nobis,in nostraque humana natura, tanquàm in concupitis delicijs requieuit.

Visibilis habitatio filij Dei ad inuisibilem ordinata fuit.

¶ Verùm enim verò,quanquàm corporalis hæc, & visibilis filij Dei in terris habitatio,suprà quàm humana lingua explicare valeat, nostram conditionem, atque naturam exaltauit : hæc tamen medium fuit ad aliam digniorem, nempè spiritualem inhabitationem ordinatum. Beatos quidèm dicit Dominus oculos,qui illam viderunt, multi enim Reges,& Prophetæ voluerunt videre, & non viderunt,vt habetur Matth. 13. Cæterùm multi viderunt,qui non crediderunt, & damnati sunt. Spiritualis verò mansio,inuisibilisq; Domini inhabitatio,quæ non cernitur corporeis oculis, sed fidei, & charitatis intuitu,hæc multò est pretiosior,atque felicior. Hæc non comparatur pecunia, non diuitijs, neque potentia : sed fidei synceritate, dilectionisque inæstimabili pretio, atque desiderio. Sic enim ait Dominus Ioan. cap. 14. Siquis diligit me, sermonem meum seruabit; & Pater meus diliget eum, & ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus. Vndè 1. Ioan. 3. habetur : Qui manet in charitate, in Deo manet,& Deus in eo. Maturo consilio sponsa sub metaphora pastorica sponsum precatur, propositaque dilectione, & amore, quo vno sponsus tanquàm funiculis colligari gaudet, anxiè precatur, vt sibi ostendat, quibus in locis potissimum habitet, ne forsan sibi vagari, & errare contingat circà magalia Pastorum. Sic enim ait Cant. 1. Indica mihi, quem diligit anima mea : ideſt tu sponse, & Deus meus, quem diligit anima mea: vbi pascas, vbi cubes in meridie: nè vagari incipiam post greges sodalium tuorum. Quasi dicat : periculosum est, maximeque pertimescendum, nescire quo in loco potissimùm habites. In

Matth. 13.

Cant. 1.

huius

huius namque cognitione tota ratio salutis humanæ sita est. Hùc infelix mundus ingenij neruos intendit, vt sponsi habitationem inueniat. Hic vagatus est humanus animus, semperque diuagatur per inextricabiles tenebras, varioſque opinionum errores, vt sponsi habitaculum inueniat. Quarè sponsus ipse Christus IESVS, quià ab initio conditi hominis, & vsque ad seculi consummationem sciebat hoc grauissimum periculum electorum animis imminere, vt falsis opinionibus inhærendo, huc, atque illuc distraherentur sponsum quærentes, vbi minimè habitaret, nos omnes multis verbis præmonuit dicens: Multi venient in diebus illis dicentes: Ego sum Christus, & multos seducent. Tunc siquis vobis dixerit, eccè hic est Christus, aut illic: nolite credere. Cum ergò in re tanta periculosum sit errare, non ab hominibus, sed ab ipso sponso prudenter quærit sponsa, vt sibi ostendat, vbi habitet. Cuius voto satisfecit sponsus statim respondens: si ignoras te, egredere, & abi post vestigia gregum tuorum, quasi dicat: habitatio mihi gratissima intra te est: Atque adeò non opus est, vt extra te egrediaris. Quin potiùs agnosce dignitatem tuam, siquidèm intra te habitationem meam elegi. Hoc est, quod nobis insinuat sacer Euangelista, dum dicit: habitauit in nobis. Idem nos edocet Apostolus 1. ad Corinth. 3. nescitis, quià templum Dei estis vos; & Spiritus sanctus habitat in vobis? Et Petrus Apostolus primæ cap. 2. Ipsi tanquàm lapides viui superædificamini in domos spirituales, & primæ ad Corinthios cap. 6. An nescitis, quoniam membra vestra templum sunt Spiritus sancti? Admonensque nos ne membris nostris abutamur, tanquàm re propria nobis liceat abuti, subdit: & non estis vestri: empti enim estis pretio magno: Glorificate, & portate Deum in corpore vestro. Quasi dicat: Mementote, quòd adhoc Verbum caro factum est, vt pretio sui

Matt. 24.

Sponsus in nobis habitauit, vt intrà nos habitet.

sanguinis mentes nostras sibi redimeret, atque mundaret, vt eas inhabitaret.

¶ Cum Princeps oppidum ingreditur, viæ omnes, vici, & plateæ præparantur, domus exornantur, & ea maximè, quam Princeps est inhabitaturus. Cum mulier illa Sunamitis Eliseum Prophetam intra suam domum excepit, cænaculum illi præparauit, lectulum, mensam, sellam, & candelabrum, vt habetur 4. Reg. 4. Deus noster Rex regum est, & Dominus dominantium, oportet igitur habitaculum dignum cœlesti Principi præparare. Verus Elisæus est, qui à nobis excipi desiderat non in domo lutea, sed intra mentis hospitium, quia ipse hospes spiritus est: Atque adeò desiderat cœnaculum cordis, lectulum floridum humilitatis; requiescit enim super humilem, & mansuetum: sellam puræ conscientiæ: quoniam in maleuolam animam non introibit sapientia: vt dicitur Sapi. 1. Oportet quoque præparare candelabrum fidei, maximè verò mensam charitatis virtutibus plenam. Vt enim dixit Dauid Salomoni filio opus grande est, neque enim homini præparatur habitatio, sed Deo: sicque Rex ipse Deo dignum præparans habitaculum Psal. 102. dicebat: omnia, quæ intra me sunt, nomini Sancto eius: nihil omninò sibi reseruabat, neque tanto hospiti subtrahebat. Similiter Apostolus à seipso exiens, integrumque hospitium voluntatis tam digno hospiti tradens ad Gal. 2. ait: Viuo ego, iam non ego: viuit verò in me Christus, quasi dicat: me ipsum abnegaui, ab hospitio propriæ volũtatis discessi, vt illud Christus inhabitet. Quare nos sui imitatores, dignosq; Christi hospites efficere cupiens, vt ea quæ tantũ principem decet, mentis puritate, ac spiritalis habitaculi præparatione ipsum excipiamus, ad Ephes. 3. ait: huius rei gratia flecto genua mea ad Patrem Domini nostri Iesu Christi, &c. Christum habitare per fidẽ in cordibus vestris, in charitate radicati, & fundati. Vbi planè Apostolus nos edocet fidei, & charitatis ornamẽtis habi

4. *Reg.* 4.

Hospitium cordis quomodo præparandũ Christo.

Sap. 1.

1. *Par.* 29.

Ad Eph. 3.

taculum

taculū Domino præparandū: ea enim sunt, quæ maximè tantum hospitem decent, quæq; magis placent diuinis oculis. Hoc mentis nostræ hospitiū sponsus desiderans ait Luc. 9. vulpes foueas habent, & volucres cœli nidos; filius autem hominis non habet, vbi caput suum reclinet. Quarè veluti hospes hospitij auidus, repulsæ, & iniuriæ immemor perstat pulsans. Sic enim ait Apoc. 3. Eccè sto ad ostium, & pulso: siquis audierit vocē meam, & aperuerit mihi ianuam: intrabo ad illum, & cœnabo cum illo, & ipse mecum. Non enim ingratus est hospes: quin potiùs vicem hospitij in æternis tabernaculis rependere nobis optat. Hoc est enim quod ait Ioan. 14. In domo Patris mei mansiones multæ sunt, si quominus dixissem vobis, quià vado parare vobis locum: vt vbi sum ego, & vos sitis. Atq; adhoc præcesit, vt in cœlesti hospitio præparet, atque disponat nobis cœlestem illam, & amplissimā mensam, in qua cum ipso cœnemus in æternum. Ex illa nos pascit cibo gratiæ in præsenti, & gloriæ in futuro, cuius nos participes efficiat ipse Iesus Christus Dominus noster. Amen.

Luc. 9.

Apoc. 3.

IN EADEM SOLENnitate natalis Domini fragmenta, siuè considerationes in tria Euangelia, quæ in tribus missarum sacrificijs concinuntur.

In primum Euangelium ad Missam in Galli cantu ex Luc. 2.

EXIIT edictum à Cæsare Augusto, vt describeretur vniuersus orbis. Hæc descriptio facta est anno ab orbe condito 3970. Authore Cornelio Iansenio: Imperij verò Augusti Cæ-

1.

Iansenius.

saris anno 42. pace terris reddita, temploque Iani tertiò iam clauso in signum pacis per duodecim annos:
Orosius. teste Orosio: eo namque tempore voluit Christus Dominus nasci, quo terra pace fruebatur: ille etenim verus
Esa. 9. Princeps pacis est, sicque appellatus per Esa. cap. 9. Atque in illius ortu Angeli pacem terris redditam annunciant.

2. ¶ Vt describeretur vniuersus orbis. Nato Saluatore omnes mortales profitentur nomina sua, sub illiusque ditione se se constitutos agnoscunt. Quià ille verus est Dominus vniuersorum, ipsiusque est terra, & plenitudo eius, sicut Dauid prædixit Psal. 23. Augustus verò Cæsar nunquàm obtinuit dominium totius orbis, multis natio
Suetonius. nibus à se incognitis: teste Suetonio: imò neque se Do-
Orosius. minũ appellari permisit, teste Orosio: Tũ id prohibẽte Sibylla: tũ quasi præsagiente sibi animo Principẽ natũ, qui cœli, & terræ esset Dominus. Rectè quoque nascente Domino orbis describitur, quià (vt Gregorius ait)
Gregor. is nascebatur, qui electos suos adscriberet in æternitate.

3. ¶ Vt describeretur vniuersus orbis 2. Reg. 24. simile
2. Reg. 24. præceptum Dauid Regis legimus, quo præcepit Ioab. numerare populum: contra quem iratus Dominus misit Gad Prophetam, vt eligeret vnum ex tribus Domini flagellis: ex quibus pius Rex elegit potiùs incidere in manus Domini, atque per tres dies pestilentia in populum immissa punitus est. Nunc vero Cæsar Augustus præcepit edicto describi vniuersum orbem,
Eccles. 1. neque tamen punitur, quia (vt habetur Ecclesiast. 1.) peruersi difficilè corriguntur: at verò, quem diligit Dominus castigat, flagellat autem omnem filium, quem recipit, vt Paul. ait ad Hebr. 12. & vt 2. Machab. 6. dicitur:
2. Mach. 6. multo tempore non sinere peccatores ex sententia agere, sed statim vltiones adhibere: magni beneficij est indicium.

4. ¶ Ibant omnes, vt profiterentur singuli in suam ciuitatem. Locus se se offert de obedientia præstanda

supe-

superioribus : iustisque tributis persoluendis : vt Paulus docet ad Rom. 13. omnis anima potestatibus sublimiorum subdita sit: Reddite omnibus debita , cui tributum, tributum ; cui vectigial , vectigal. Et 1. Petri cap. 2. subiecti estote omni humanæ creaturæ propter Deum: siuè Regi , quasi præcellenti : siue Ducibus, tanquam à Deo missis: Quià sic est voluntas Dei. Christus quoque Dominus Matth. cap. 22. ait, reddite, quæ sunt Cæsaris , Cæsari, & quæ sunt Dei, Deo. Per oppositum quoque aperitur campus dicendi cõtrà Principes, & Dominos potentes , contrà subditos tyrannidem exercentes , atque iniusta tributa imponentes. Contra quos multa flagella comminatur Dominus per Prophetas suos: Potissimum Michæ. 3. Sophoni. 3. Esa. 22. Principes eius in medio eius, quasi lupi rapientes prædam. Et Sapi. 16. oportebat enim illis sine excusatione quidē superuenire interitū exercentibus tyrannidē. *Rom.* 13. *Michæ.* 3. *Esa.* 22. *Sapi.* 16.

¶Ascendit autem & Ioseph. cum Maria, &c. ex vtero infans Iesus obedientiam docet, atque ad illam præstandam Cæsari parentes excitat. Sic Paulus de illo dixit ad Galat. 4. quando venit plenitudo temporis , misit Deus filium suum natum ex muliere , factum sub lege. Et ad Phil. 2. factus obediens vsque ad mortem. 5. *Gal.* 4.

¶Pannis eum inuoluit. Primò vt verus homo comprobetur, voluit infantili habitu indui iuxta illud Paul. ad Philip. 2. habitu inuentus vt homo. Secundò humilitatis Magister, & paupertatis amator re ipsa vtrāq; nos edocet. Tertio vt disciplinā illā Euangelicā nos doceat, qua Paulus 1. ad Corint. 7. nos instruit: qui vtuntur hoc mundo, tanquā non vtantur. Et 1. ad Timo 6. habentes alimenta, & quibus tegamur, his contentissimus. Similiterque Christus Dominus discipulos instruit Luc. 10. dicens: nolite portare sacculum, neque peram, neque calceamenta. Voluit vtique Dominus illa nos Christiana Philosophia erudiri, qua Paul. 2. Corint. 2. nos instruit dicens : quandiù viuimus , peregrinamur â Domino, 6. 2. *Corint.* 2.

& ad

& ad Hebr. 11. Peregrini, & hospites sumus super terrā. Atq; ea ratione voluit Saluator extra domum Nazareth in Bethlehem quasi colonus, & viator nasci: vt Hierem. c. 14. prædixerat: neq; datus est ei locus in diuersorio: vt hanc veritatem alta mente reponamus, quòd non habe-

Heb. 13. mus hîc manētem ciuitatem (vt Paul. dixit ad Heb. 13.) sed futuram inquirimus. Illam (inquam) ciuitatem, & regiam principis nostri domum, de qua Christus Do-

Ioan. 14. minus Ioan. 14. dixit: in domo patris mei mansiones multæ sunt.

¶ Deinde pānis inuolui, & in præsepio voluit Dominus reclinari, vt re ipsa intelligamus, quod per Esa. c. 55.

Esai. 55. nos admonet: quia sicut exaltātur cœli à terra, sic exaltatæ sunt viæ meæ à vijs vestris, & cogitationes meæ à cogitationibus vestris. Ecce quàm diuersa principia, & fines res Christi habeant à principijs, finibusq; humanis.

Dan. 2. In celebri illa statua Danielis. c. 2. vidimus mundi imaginem in capite aureo, sed pedibus fictilibus. At Christi initia humilia sunt, sed exitus, & finis glorioſi. Sic infirma mundi, & contemptibilia elegit (vt Paul. ait. 1. ad Corinth. 1.) vt susciteās à terra inopes, & de stercore erigens pauperes collocaret eos cum principibus, sicut Dauid dixit Psal. 112.

¶ Reclinauit eum in præsepio: vt contraria contrarijs curentur: ex præsepio incipit Dominus superbiā, & mū-

Gregor. di fastū dānare, vt Greg. hom. in hoc euangelium adnotauit. Superba quoq; ædificia mundi damnat: vt idē Dominus in humili præsepio natus comprobetur, qui per

Esai. 5. Esa. c. 5. dixit: væ qui cōiungitis domū domui, & agrum agro copulatis. Paupertatem verò cōsecrat in præsepio,

Ambros. quia (vt Ambr. ait lib. 2. in Luc.) paupertatē suam voluit Dominus nostrū esse patrimoniū. Maluitq; sibi egere, vt ego omnibus abundarē. Ad hoc enim, cum esset diues egen⁹ ppter nos factus est: vt 2. ad Cor. 8. ait Apostolus.

¶ In præsepio quoq; reclinari voluit, vt incipiat iā aspera, atq; dura experiri, vt ad mun⁹ pastoris obduretur,

curte

curteſe para paſtor: vt Paul. ait ad Hebr. 5. didicit ex his, quæ paſſus eſt. Ille enim verus paſtor eſt, qui relictis nonaginta nouem ouibus in deſerto, ideſt nouē Angelorum choris in beatitudine, venit ſaliens in montibus, & tranſiliens colles, quærens ouem, quæ perierat, donec inueniat eam, inuentamque imponat ſuper humeros ſuos gaudens. Luc. 15. *Hebr. 5.*

¶ Claritas Dei circumfulſit illos: & meritò, quia natus eſt, qui erat lux vera, quæ illuminat omnem hominē venientem in hunc mundū, vt Ioan. ait ca. 1. Et 1. Ioan. 1. Deus lux eſt: & tenebræ in eo non ſunt vllæ, imò tenebras noctis expulit, & diē inuexit (vt Paul. ait ad Rom. 13.) vt nos abijciamus opera tenebrarum. Quæ enim ſocietas luci ad tenebras. 2. Corin. 6. Ipſe quoque eſt lucidus ille, & glorioſus iudex, qui illuminabit abſcondita tenebrarum (vt Paul. ait 1. ad Corint. 4.) & manifeſtabit conſilia cordium. Surge ergo, & illuminare Hieruſalē: quia venit lumen tuum. Eſa. 60. 10. *Eſai. 60.*

¶ Nolite timere. Diuina myſteria, & Angelorum viſiones, initio quidem timorem incutiūt propter ſui excellentiam ſuprà humanam naturam: ſtatim verò timorem expellunt, & gaudio, atque ſolatio replent: ſicut 1. ca. 4. docet Ioannes: Timor non eſt in charitate: ſed perfecta charitas foras mittit timorem: ſic regius vates diuina charitate communitus Pſal. 22. ait, nō timebo mala, quoniam tu mecum es. 11.

¶ Pax hominibus. Solus Deus potuit veram pacem terris reddere: tùm quia mundus pacem offerens mendax eſt, dicit enim pax, pax, & non erat pax: vt Hierem. 8. habetur. Quia non eſt pax impijs dicit Dominus Eſa. 48. Tùm verò maximè, quia, cum inimici eſſemus Deo, nullus, niſi Deus ipſe potuit nos diuinæ gratiæ reconciliare. 12. *Hierem. 8.* *Eſai. 48.*

¶ Subitò facta eſt cum Angelo multitudo militiæ cœleſtis laudantium Deum. Vno euāgelizante nūtio Chriſti natiuitatem, multitudo militiæ cœleſtis conſono in 13.

laudem

laudē creatoris ore prorūpit, vt sui obsequij deuotione non vnus tātùm, sed omnes simul Angeli Christi natiui
Chrysost. tatē testentur: Chrysost. homil. de natiuitate Domini.

In secūdum Euangelium, quod in Missa auroræ decantatur ex Luc. 2.

1. ¶Pastores loquebantur adinuicem: de prælatis, atque de pastorū electione, & vigilantia diximus Cōcione 6. habemusq; illorum instructionē Ezech. 34. Zachar. 10. & 1. Petri 5. Pascite qui in vobis est gregem Dei. Deindè pastores, vt diuina luce, & charitate pleni de cœlesti nuntio inuicem colloquuntur. Mūdani, filijq; huius seculi, quæ sua sunt quærētes, thesauros, & bona omnia sibi solis abscōdunt præ auaritia. At charitas non quærit quæ sua sunt, sed quæ Iesu Christi: vndè bona omnia sine inuidia cōmunicat Sap. 7. Sic Ioan. Apocal. 22. dicit: qui audit, dicat: veni: idest, ille cui reuelantur diuina mysteria, atq; cœlestia cōsilia, nō sibi soli seruet, sed potiùs proximis cōmunicet, illosque inuitet, vt veniant, & Dominum glorificent. Sic pastores nostri audito cœlesti nuncio dicunt, & colloquuntur adinuicem: Venite, transeamus vsque Bethlehem.

Ezech. 34.
Sapien. 7.
Apoc. 22.

2. ¶Transeamus vsq; Bethlehē. Amor non patitur moras, nō timet hyemis inclementiā, neq; gregis derelicti pericula, omnia cōtemnit, & quātūcunq; difficilia reddit facilia: iuxta illud Esa. 40. erūt praua indirecta, & aspera in vias planas. Sic Paulus diuina charitate feruēs ad Rom. 8. dicebat: Quis nos separabit à charitate Christi? Tribulatio? an angustia, an fames, an nuditas, an periculum, an persecutio, an gladius? Certus sum enim, quiā neque mors, neq; vita, neq; Angeli, neq; creatura alia poterit nos separare à charitate Dei, quæ est in Christo Iesu Domino nostro. Hoc amore solicitante pastores venerunt in Bethlehem festinantes, spirituque feruentes iuxta doctrinam Apostoli ad Rom. 12.

Esa. 40.
Rom. 8.

¶Vene-

¶Venerunt festinãtes. Pastores Dominus eligit, qui ipsum festinè inquirant, sic enim diligẽter, & festinãter quærendus est Dominus iuxtà illud Esai. 23. siquæritis, quærite. Multi enim sunt, qui velleitatem quærendi habent, & nunquàm quærunt, quià voluntatẽ perfectã quærendi non habent: de quibus Esai. 58. dicitur: me etenim de die in diem quærunt, &c. & quià perfecta voluntas quærendi eis deficit, subditur: eccè in die Ieiunij vestri inuenitur voluntas vestra. Sponsa è lecto surrexit, circuiuit ciuitatem per vicos, & plateas sponsum quærens cum solicitudine, & inuenit, quem diligebat. Similiter quærunt pastores festinantes, & inuenerunt: vt adnotauit Chrysostomus. De solicitudine, qua Dominus inquirendus est, proprius locus habetur Dominica infra octauas Epiphaniæ in ea verba Luc. 2. Dolentes quærebamus te. 3. *Esa.* 23. *Esa.* 58.

¶Locus hic se se offert dicẽdi cõtra otiosos & segnes, atq; desides: otiositas siquidem, & segnities in negotijs salutis periculosa sunt, vt plurimis exemplis diuinæ scripturæ comprobatur. Proprius tamen locus habetur Dominica in septuagesima in ea verba Matth. 20. Quid hic statis tota die otiosi? 4.

¶Pastores venerũt festinãtes. Mũdi diuites, potentes, atq; delicati plurimas moras habent, vt Deũ inquirant. Hinc remoratur lecti mollities, illinc pretiosus, atq; curiosus vestiũ ornatus; hinc deliciæ, exquisitiq; cibi, & vẽtris ingluuies, illinc seculi negotia, atq; ambitiones: Pastores verò nihil horum retardat, quinimò audito cœlesti nuncio statim ab omnibus se expediunt, atque festinanter quærunt Christum. Agricolæ, vt fructiferas arbores syluestri trunco inserant, attentè considerant affinitatem, atque proportionem, quam inter se habent plantæ, vt in osse, vel nucleo conueniant: sic Diuina sapientia pastores pauperes elegit, quià paupertas euangelica, & pastoralis asperitas, vitæque austeritas maximam inter se affinitatem, atque proportionem habent: 5.

atque

atque ea ratione Diuina sapientia per Angelum natiuitatis Verbi nũcio delato primos testes oculatos tãti mysterij pastores esse voluit.

6. ¶ Maria conseruabat omnia verba hæc. Pastorum dicta, & facta non sunt contemnenda: sæpe enim est olitor valdè opportuna locutus, vt est in veteri prouerbio. Atque per asinam voluit Dominus Prophetam Balaam corrigere, ab inceptoq; itinere reuocare Num. 22. Glorioſa virgo Maria pastorum dicta, & facta minime contempsit. Quinimò tanquàm diuina testimonia suscepit: & cum luce, quam per cœlestem reuelationem habebat, omnia conferebat in corde suo.

Num.22.

In tertium Euangelium maioris Missæ.

1. ¶ In principio erat Verbum. Ineffabile mysterium generationis Verbi Ioannes his verbis explicuit. Augustinus Tract. 1. in Ioan. dicere, vt est, quis potest? Audeo dicere, nec ipse Ioannes dixit, vt est, sed dixit, vt potuit: & quod potuit homo, dixit: neque suæ menti innixus, sed à Deo inspiratus.

Auguſt.

2. ¶ In Principio. Non temporis, sicut Genes. 1. dicitur: In principio creauit Deus cœlum, & terram: sed in principio æternitatis, ideſt ante omnia, erat Verbum, quià æternum: & hoc significat verbum erat, quod insinuat æternitatis durationem: sicut explicant Chrysost. & Theophilatus: Augustinus verò, Cyrillus, & Origenes explicant: In principio, ideſt in Patre; quo loco Basilius ex illo, Verbum erat apud Deum, distinctionem personarum colligit,

Chryſoſt. Theophil. Baſilius.

3. ¶ Erat Verbum: ideſt filius Patri consubstantialis: de quo Psal. 44. Eructauit cor meum verbum bonum, ideſt absolutæ, & infinitæ bonitatis, eiusdemq; potẽtiæ cũ Patre, quia omnia per ipsum facta sunt, sicut & Paulus ad Col. 1. explicuit: In ipso cõdita sunt vniuersa in cœlis, & in terra, visibilia, & inuisibilia: & omnia in ipso con-

Pſal.44.

Col.1.

stant.

ſtant. Et ipſe eſt caput corporis Eccleſiæ, qui eſt principium, primogenitus ex mortuis: vt ſit in omnibus ipſe primatum tenens. Filius verò vocatur ab Euangeliſta Verbum, quia eſt ſapientia, & ars operatiua Patris. Vndè acutè adnotauit Caietan. quod non dixit euangeliſta: In principio erat Filius, ſed Verbum: quia Filius tãtùm dicit relationem ad Patrem, & non ad creaturas. Verbũ verò vtrumque importat, ſcilicet procedens â Patre per intellectum, & creaturarum principium. Principium verò digniſsimum, quia viuum, ſicut viuit & Pater: vndè ſubditur: in ipſo vita erat. Principium lucidiſsimum omnem caliginem, tenebraſq; depellens: Erat enim lux vera, quæ illuminat omnẽ hominem venientem in hũc mundum. Principium adeò potens, quòd dedit poteſtatem hominibus filios Dei fieri, his, qui credunt in nomine eius. Principium denique adeò ſublime, atque excelſum, vt Ioannes Baptiſta miſſus fuerit à Deo, vt ipſius præcurſor exiſteret. *Caietan.*

¶ Verbum caro factum eſt. Auguſtinus ſermo. 22. de natiu. Domini. to. 10. Deus nobis ſequendus erat. Nam ſi homo hominem ſequeretur, cæcus cæco ducatum præſtaret. Deus verò videri non poterat, vt ergò ab homine videretur, quẽ homo ſequeretur, Deus factus eſt homo: vt videamus, & tutó ſequamur: iuxta illud Baruc. 3. In terris viſus eſt: & Pſa. 67. Viderũt ingreſſus tuos Deus, ingreſſus Dei mei, Regis mei, qui eſt in ſancto. 4. *Auguſt.* *Baruc. 3.*

¶ Verbum caro factum eſt, & vidimus gloriam eius. Cum Chriſtus Dominus Ioan. 9. lutum fecit exſputo, & liniuit oculos cæci nati, & viſum illi reſtituit: hoc nobis ſignificauit, quòd incarnato verbo conceſſa eſt nobis viſio gloriæ ipſius. Lutum enim de terra ſumitur, ſputum verò à capite deriuatur: ſic natura humana de terra ſumpta eſt: Verbum verò diuinum â capite, id eſt à Patre procedit. Statim vt ſacrum hoc lutum poſitum eſt ſuper oculos hominum, cum Verbum caro factum eſt, vidimus gloriam eius. 5. *Ioan. 9.*

6. *Pro festo Ioānis Euāgeliſtæ.* ¶ Vidimus gloriam eius. Magna dignitas Chriſtianę gentis, quibus Chriſtus ait: beati oculi, qui vident, quę vos videtis. Dico enim vobis, quòd multi Prophetæ & Reges voluerunt videre, quæ vos videtis, & non viderunt. Abraham enim exultauit, vt videret: Moſes quoq; optauit videre, atque id à Domino petijt Exod. 33. oſtē de (inquiēs) mihi gloriā tuā: cui reſpondit Dominus: nō poteris videre faciem meam. Non enim videbit me homo, & viuet. Subdit tamen: Cum tranſibit gloria mea, ponam te inforamine petræ, & protegam dextera mea, donec tranſeam, & videbis poſteriora mea. Id, quod apud montem Thabor impletum eſt, cum ſimul cū Elia vidit gloriam Dei in myſterio transfigurationis Chriſti. Multiquoque antiqui patres fidē huius myſterij per reuelationem habentes idem habuerūt deſiderium vidē di: Sed iuxta fidem defuncti ſunt non acceptis repromiſſionibus; vt Paul. ait ad Hebr. 11. At nos omnes, quāquā per ſpeculum, & in ænigmate videmus tamen hæc myſteria, vt 1. ad Cor. 13. ait Paulus, ſpēque habemus, quòd videbimus facie ad faciem. Maximè verò Ioānes Baptiſta vidit gloriam Dei, cum baptizato Saluatore cœli aperti ſunt ſuper eum. Quare Chriſtus Dominus dixit Matth. 11. à diebus Ioannis Baptiſtæ regnum cœlorum vim patitur. Stephanus quoque glorioſus protomartyr vidit cœlos apertos: & Ieſum ſtātē à dextris Dei Actu. 7. Potiſsimùm verò dilectus Ioannes Euangeliſta, tāquàm cœleſtis aquila, quæ in arduis poſuit nidum ſuum: vidit gloriam Dei, tùm in monte Thabor: tùm recumbens in cœna ſupra pectus Domini, vbi verò ſimile eſt in ecſtaſim raptum poſt ſacram Euchariſtiæ buccellam cecidiſſe ſuper pectus Domini: vt Caietanus non minus de uotè, quàm acute meditatur: Ibique in raptu vidiſſe arcana Dei. Aſsiſtens verò cruci ſimul cum alma Virgine vidit gloriam Dei, (vt ſentit Diuus Auguſtinus) ſiquidem vidit tam aperta teſtimonia Diuinæ gloriæ: nempè ſolis obſcurati, veli ſciſsi, Centurionis clamantis,

Matth. 3.
Matth. 11.
Iob. 38.
Caietanus.
D. Auguſt.

mantis, vere filius Dei erat iste: Vidit latus apertum, quod intuens Thomas Dominum, atque Deum confessus est. Vidit vulnera sacri corporis, per quæ diuini quidem splendores radiantes mentem Ioannis mirabiliter illustrarunt. In Insula quoque Patmos propter constantiam prædicationis euangelicæ veritatis relegatus cœlestium arcanorum visione sæpè recreatus est: Vt verè nunc dicat: Vidimus gloriam eius. Sicut 1. Ioannis 1. dixit: Quod audiuimus, quod vidimus oculis nostris, & manus nostræ contrectauerunt de verbo vitæ: de hac re plura diximus Concione 4. de hymno Angelorum. 1. *Ioan.* 1.

§ Plenum gratiæ, & veritatis. Christus enim Dominus plenus fuit donis supernaturalibus gratiæ, & naturalibus veritatis. In ipso enim sunt omnes thesauri sapientiæ, & scientiæ absconditi vt Paulus ait ad Col. cap. 2. Et quia in ipso inhabitat omnis plenitudo diuinitatis corporaliter: & estis in illo repleti, idest, ab illo omnis plenitudo nostra deriuatur: sine ipso omnia vacua sunt. Deindè Christus Dominus fuit plenus gratiæ, & veritatis, quià plenus Diuino spiritu iuxtà illud Esai. cap. 11. Replebit eum spiritus timoris Domini, &c. & cap. 61. Spiritus Domini super me, eò quòd vnxerit me. Veritatis verò fuit plenus: tùm quià Deus erat, atque adeò prima veritas: tùm quià in quantùm homo, statim vt anima illa beatissima infusa est corpori, habuit omnem scientiam, tàm beatam, quàm infusam: perfectissimamque veritatum omnium naturalium, & supernaturalium cognitionem. Ea ratione vocatur ab Hieremia cap. 31. vir perfectus, cum ait: fœmina circundabit virum. 7. *Esa.* 11.

§ Deindè tertiò dicitur plenus gratiæ, & veritatis, quià figuras omnes antiquas, & legem Christus impleuit: vt enim ipse Dominus ait Matt. 5. Non veni soluere legē, sed adimplere. Antiqua quoque sacramenta, & sacrificia infirma erant, & egena elementa (vt Paulus ait 8. *Matth.* 5.

Gal.4. ad Gal:4)neque gratiam continebant, neque ex opere operato conferebant: Qua ratione meritò egena, & vacua dicuntur: Christus verò Redemptor noster vera sacramenta instituit, quæ in se gratiam continent, atque illam ex opere operato conferunt dignè suscipientibus; quæ ex Christi passione communicatur, vt docet Angelicus Doctor 3.p. q.62. art.4. Eccè quàm vere dixerit Ioannes, quòd Saluator noster sit plenus gratiæ, & veritatis: sicùt paulò inferius subdit: Gratia, & veritas per Iesum Christum facta est: cuius singularis natiuitas laudetur in secula seculorum. Amen.

S.Thom.

IN FESTO BEATI STEPHANI PROTOMARTYRIS.

CONCIO PRIMA.

De cœlorum apertione.

THEMA *Eccè video cœlos apertos, & filium hominis stantem à dextris virtutis Dei.* Actu 7.

ANGELICI protomartyris Stephani primariam coronam hodierna die celebrat Ecclesia. Hesterno die filius Dei factus est caro, natus ex virgine: hodie homo Stephanus factus est filius Dei, natus non ex voluptate carnis, sed ex proprio sanguine fuso: non ex sanguinibus, sed ex sanguine (inquam) suo in filij Dei dignitatem assumptus. Cœlestis huius generationis,

tionis, admirabiliſque commercij Sacratiſsima virgo, quæ diuinis generationibus replet Eccleſiam, mediatrix fuit. Vt igitur de glorioſa Stephani per ſanguinem generatione dignè dicere valeamus, per ipſam virginem cœleſtis numinis gratiam imploremus dicentes: Aue Maria.

¶Glorioſus Stephanus ob teſtimonium inſignis ſanctitatis à populo electus, & ab Apoſtolis ordinatus in archidiaconum, vt primus inter ſeptē diacones, præeſſet menſis, & alimentis viduarum, & pupillorum, qui Chriſti fidem ſequebantur. Hic plenus Spiritu ſancto, & fide faciebat ſigna, & prodigia magna. Ea de cauſa quidā inuidia conciti diſputabant cum illo, & cum non poſſent reſiſtere ſapientiæ, & ſpiritui, qui in illo loquebatur, coram Principe ſacerdotum accuſatum adduxerunt in Concilium, falſoſque teſtes contra illum ſubmiſerūt. Vbi in teſtimonium innocentiæ, ſanctitatis, & virtutis Domini noſtri Ieſu Chriſti, necnon & veritatis reſurrectionis ipſius, atque fidei longa oratione habita, viderunt, qui aſtabant, faciem eius, tanquàm faciem Angeli. Ipſe verò vidit gloriam Dei, ſicque teſtimonium perhibuit: Eccè video cœlos apertos, & filium hominis ſtantem â dextris virtutis Dei. Impij vero calūniatores continentes aures ſuas exclamauerunt voce magna, & impetu facto vnanimiter in eum, atque extrà ciuitatem ejectum deponentes veſtimenta ſua ſecùs pedes Sauli lapidare cæperunt, genibus flexis orantem, & dicentem: Domine Ieſu ſuſcipe ſpiritum meum, & ne ſtatuas illis hoc peccatum.

¶Vniuerſa propter ſemetipſum operatus eſt Dominus, vt habetur Prouer. 16. Idem enim creator eſt, atque principium omnium, à quo proceſſere, & finis, in quem redeunt: iuxtà illud Eccl. 1. vndè exeunt flumina reuertūtur, vt iterùm fluant: & vt Apoc. 1. dicitur: Alpha eſt, & ω principium, & finis rerū omniū. Homerus inter Græcos poetas facilè princeps effinxit catenā ex radijs ſolis

Deus principium, & finis rerum omnium.

Homerus.

formatã, quæ de manu Dei in orbẽ pẽdẽs omnia mutuis circulis religat, & in ipsum reducit. Homo verò inter creata omnia maiori naturæ vi, vt potè ad Dei imaginẽ formatus, in Deũ propensiùs tendit. Vndè illud celebre verbum Augustini: fecisti nos Domine ad te, & inquietum est cor nostrũ, donec quiescat in te. Veluti acus nauigationẽ dirigens non quiescit, nisi stellam septentrionalem, vulgò dictã *el norte*, ex diametro respiciat. Cæteræ omnes creaturæ in suis finibus naturalibus quietẽ reperiunt: vnus homo nullis bonis satiatur, nisi solo Deo: sicut Dauid cecinit: satiabor, cum apparuerit gloria tua. Salomon illius filius Rex potentissimus, omnesque Reges diuitijs præcellens, cum nihil denegasset oculorũ suorum desiderio, neq; prohibuisset cor suũ, quin omni voluptate fueretur, conuersus tandem ad vniuersa opera sua, vidit, ꝙ omnia essent vanitas, & afflictio spiritus. Id quod filius ille prodigus peregrè à patre profectus experimẽto didicit, siquidem cupiebat saturari de siliquis porcorum, & nemo illi dabat. Quarè diuina bonitas, sicut creauit hominem ad se, sic prouidit & media omnia ad tam supernaturalẽ finem necessaria. Creauit enim hominem cum donõ iustitiæ originalis, constituit in Paradiso, & amænissimo horto Eden, ideſt voluptatis, vel deliciarum: vt ex eo in cœlestẽ Paradisum trãsferretur. Peccatũ verò diuinis donis hominem spoliauit, plu raque vulnera inflixit, vt latè docet Angelicus Doctor 1.2.q.85.art.3. Et super dolorẽ vulnerũ additum est exiliũ â Paradiso, non tãtùm terreno, sed à cœlesti: Gen.3. habetur: Eiecitque Adam, & collocauit ante Paradisum voluptatis Cherub, & flammeum gladium, atque versatilem ad custodiendam viam ligni vitæ. Locus est difficilis, & qui variè à Sanctis explicatur. Primò namq; 70. interpretes cum verbo, Eiecit Adam, iungunt: Et collocauit ante Paradisum: nempè, vt frequenti aspectu Paradisi, & fœlicitatis amissæ memoria vehementius pungeretur: maiorique odio peccatum, & peccati au-

Augusti.

Psal.16.

Nullis bonis creatis satiatur appetitus hominis.

Eccl.2.

Luc.15.

S.Thom.

Gen.3.

thorem

thorem Diabolum prosequeretur. Hebræa tamē lectio, & Paraphrasis Chaldaica legunt, sicut nostra vulgata. Eiecitq; Adam,& posuit Cherubim ante Paradisum, & flammeum gladium. Quem locum Ambrosius in Psal. 118. Retribue seruo tuo: explicat de igne Purgatorij, quo necesse est purgari maculas antè ingressum beatitudinis. Ponit enim duplicem baptismū,aquæ,& ignis: iuxtà illud Psal. Transiuimus per ignē,& aquā. Rupertus lib.3.in Gen.c.32.& 33.dicit gladium versatilē sentētiam esse diuini iudicij:iuxta illud Psal. Ignis in conspectu eius exardescet. Additque inquisitum aliquandò à curiosis fontem Nili, & inuentum nimis calidū, originem tamen fontis nunquàm inueniri potuisse. Theodoretus quæst.40.in Genesim opinatur non fuisse Angelos Cherubinos constitutos ante Paradisum: sed visiones quasdam horrificas,quæ ingressum Paradisi arcerēt.

Ambros.

Psal. 65.

Rupertus.

Psal.49.

Theodor.

¶Probabilior tamē,& textui sacro conformior est cō munis Sāctorū explicatio,vt verba sonāt: scilicet, quòd muniuit Dominus Paradisum duplici custodia:tùm flāmei gladij,tum Angelorū Cherubim enim eo loco non sumitur strictè pro octauo ordine Angelorū:supremi nā que Angeli nō mittūtur adhæc inferiora ministeria: sed accipitur Cherubim pro Angelis:& est pluralis numeri,vt adnotauit Oleaster,idest,plures Angeli: qui quidē cōstituti sunt custodes Paradisi contra Diabolū: ne possit sumere de ligno vitæ ad decipiendos curiosos homines,vel auidos longioris vitæ.De fructu ligni vitæ fortè vescuntur in Paradiso Elias, & Enoch. Adamo verò apparuit Cherub in figura visibili cum flammeo gladio:sicùt apparuit Balaam, atque Dauid districto gladio:iuxta illud Psal.104.Qui facit Angelos suos spiritus, & ministros suos ignem vrentem, siuè aciem gladij.

Oleaster.

Num.22.

Psal.104.

¶Deindè in his significantur nobis quatuor, quæ ingressum cœli intercludunt,videlicet, nimius appetitus sciendi,gladius irascibilis, flamma concupiscibilis, &

Quatuor sunt,quæ ingressum Paradisi intercludunt.

versatilis hominis conditio, siue inconstantia in bono. Flammeus quoque gladius iusta est damnationis sententia, qua per peccatum clauditur cœlum: est tamen versatilis gladius, quià per Christi sanguinem, & per pœnitentiam aperitur. Deindè per gladium flammeum, labores, & tribulationes significantur, quibus in hac vita exerceri oportet, vt nobis aperiatur cœli ianua, iuxtà illud Matth. 11. â diebus Ioannis Baptistæ Regnum cœlorum vim patitur, & violenti rapiunt illud. Sine Christo, & tribulationibus nemini patêre potest ingressus in cœlum. Quarè Ante Christi mortem nulli quantumcũque amico concedebatur introitus: adeò, quod nec Moses amicus, nec Dauid vir secundùm cor Dei, nec Elias sectus, nec Hieremias lapidatus, imò nec Ioannes Baptista pro Christo decollatus, ante Christi crucem cœlum ingredi potuerunt: sicut ad Hebr. 9. docet Paulus. In secundum tabernaculum semel in anno introibat solus Pontifex non sine sanguine: hoc significante Spiritu sancto, nondùm propalatam sanctorum viam, adhuc priore tabernaculo habente statum. Idemque cap. 11. confirmat dicens: iuxta fidem defuncti sunt, non acceptis repromissionibus: sed à longè eas aspicientes, & salutantes: Christus verum ostium est, per quod ingressus in cœlum patêre cæpit. Atque ea ratione Abraham, cæterique antiqui Patres hoc ostium tam anxiè exoptarunt: sicut Christus Ioannis 8. dixit: Abrahã Pater vester exultauit, vt videret diem meum: vidit, & gauisus est.

Matth. 11.

Hebr. 9.

Ad Hebr. 11.

Ioan. 8.

Nato Saluatore, & baptizato cœli aperiri cæperunt, per mortem verò omninò aperti sunt.

¶Nato quidem Saluatore cœli aperiri cæperunt. O fœliciſsimam sortem nostram! quibus per Christũ apertum est cœlum: sicut canit Ecclesia: Hodiè per totũ mundum melliflui facti sunt cœli. Cæperunt enim descendere, & ascendere Angeli veluti niuei globi super Christum Dominum, super præsepe: nunc cum Virgine sacra, nunc cum Ioseph colloquentes, nunc pastoribus magnum gaudium nunciantes, montes cœlesti claritate replentes, atque per aera gloriã in altiſsimis concinentes.

Per

Per passionem verò Christi Domini in cruce pendentis cœli prorsùs aperti sunt, imo dirupti: Impletumque est Esa. desiderium: vtinam dirumperes cœlos, & descenderes: Sic Dominus in cruce pendens dixit latroni: hodiè mecum eris in Paradiso. Luc. 23. Quôd si quæras, quarè non sunt ostensi aperti, sicut in baptismo? Respondetur primò, quia dies crucis non erat dies lætitiæ, sed mæstitiæ, iræ, & vindictæ peccatorum nostrorum: propterea visa sunt signa mæroris, & terroris: obscurato sole, tremente terra, monumentis apertis, petris scissis. Secundò quià noluit Redemptor in passione sua vllum habere solatium, sed omninò derelinqui secundùm portionem inferiorem: id verò solatium visionis cœli aperti protomartyri Stephano tanquàm primogenito suo per sanguinem nato reseruare voluit: vt in ipso cæteri omnes futuri martyres constanter, maximoque cum solatio paterentur videntes iam cœlos apertos. Tertia quoque ratio fuit, quià in cruce apertum est latus Christi, quod præstantius cœlum erat, vbi latebant secreta cœlestia. Hoc est ostium illud, quod Ioannes astans cruci vidit apertum in cœlo. Vbi verò maiora aperiuntur, non opus est, vt minora ostendantur. Quarta denique ratio est, quià in baptismò iam cœli aperti fuerant super Christum; & id quidem multis de causis. Primò, quià sicut per primi hominis inobediẽtiam Paradisus clausus est, sic per secundi Adami obedientiam, & humilitatem cœlum apertum est: atq; ab ipso virtus sanctificationis in baptismum descendit. Adeòq; in filij humilitate sibi cõplacuit Pater æternus, vt vix se se continere potuerit, quin aperuerit cœlos ad tàm prodigiosum spectaculũ. Cœli namque, atque cœlestes spiritus meritò obstupuere videntes, quòd Sanctificator, medicus, & salus omniũ se profiteretur salute indigentem, & medela. Secundò in baptismo voluit Dominus cœlos aperiri, vt de hac fide, & veritate certi redderemur, quòd per baptismum tollitur impedimẽtum peccati: quià in illo abluimur in

Esa. 64.

Quarèin passione nõ sint visi cœli aperti super Christum, sicut inbaptismo.

Apoc. 4.

sanguine Christi, qui fuit verum pretium redemptionis nostræ: Quarè persoluto pretio cœli aperti sunt. Et quià glorioſus Stephanus hodiè baptiſmo ſui ſanguinis lotus, quaſi pretium reddidit Redemptori, meruit primus videre cœlos apertos. Neq; intelligere debemus ſic materialiter cœlum fuiſſe apertum, atque diuiſum, ſed quià ſecreta cœleſtia illi patuerunt.

Per mortẽ Chriſti aperti ſunt cœli per ſolutionem pretij: in aſcenſione per adeptionem loci.

¶ Per paſsionem ergò, & mortem Chriſti aperti ſunt cœli quoad pretij ſolutionem: In aſcenſione verò patere cœli per adeptionem loci. Quarè Pſalm. 23. Angeli comitantes Chriſtum aſcendentem clamant bis, Attolli te portas Principes veſtras. Et quanuis aliqui intelligãt primam acclamationem factã ad Principes inferni, quià quærentibus, quis eſt iſte Rex Gloriæ, reſpondent, Dominus fortis, & potens in prælio: fortis enim fuit cõtra peccatum, mortem, Diabolum, & infernum: ſecunda verò acclamatio fiat ad Principes cœli: commodiùs tamen intelligitur locus, vt vtraque acclamatio fiat ad cœleſtes Principes. Prior quidem ad inferiores Angelos, quaſi primi atrij cuſtodes, qui atrienſes dicũtur, vt inter milites moris eſt, vt in primo atrio ſit maior copia militũ, quæ vulgo dicitur, *El cuerpo de Guardia*. Chaldæus legit. Attollite portæ domus Sãctitatis capita veſtra: & eleuamini portæ ſeculi. Alia lectio habet: Erigite portæ Paradiſi horti Eden, ideſt, voluptatis, capita veſtra: & eleuentur gradus ſeculi, vt ingrediatur Rex gloriæ. Secũda verò acclamatio fit ad Angelos ſupremæ Hierarchiæ, nẽpè Cherubinos, & Seraphinos, vt latum ingreſſum, ampliſsimamque viam aſcendenti Victori Chriſto præparent: ſicùt in ingreſſu Principum moris eſt. Sic Regius vates Pſal. 67. prædixerat: Viderũt ingreſſus tuos Deus: Ingreſſus Dei mei, Regis mei, qui eſt in ſancto. *Entrada como de Dios, y de Rey.* Merito quidem Angeli petunt, vt lata præparetur via, & portæ cœli aperiantur, quià Chriſtus Dominus non ſibi ſoli cœli poſſeſsionem apprehẽdit, ſed & nobis: quià (vt Michæas cap. 2. prædixit: Aſcẽ-

Pſal. 23.

Pſal. 67.

dit pandens inter ante eos. Et ipse Dominus Ioan. 14. dixit: vado parare vobis locum. Æquum enim fuit, vt primogenitus in multis fratribus illis omnibus locum præpararet. Id, quod Paulus ad Hebr. 2. eleganter dixit: Decebat eum, propterquem omnia, & per quē omnia: Qui multos filios in gloriam adduxerat, ideſt, adducere prædeſtinauerat, Authorem ſalutis eorum per paſsionem cō ſummari. *Rom. 8.* *Heb. 2.*

¶ Inter hos multos filios primogenitus fuit glorioſus Stephanus, qui, velut alter Iacob, ſuper lapidem obdormiuit, ſcalamque vidit cœlum attingentem, & Dominum innixum ſcalæ, atque Angelos aſcendentes, & deſcendentes per eam. Cumque euigilaſſet Iacob è ſomno, dixit: Vere Dominus eſt in loco iſto: Non eſt hic aliud, niſi domus Dei, & porta cœli. Surgenſque mane tulit lapidem, & erexit in titulum, fundēſque oleum de ſuper appellauit nomen loci Bethel, ideſt, Domus Dei. Eccè glorioſus Stephanus non inferior fortitudine Iacob, veram ſcalam ad cœleſtem beatitudinem per Chriſtum paratam nobis quaſi digito mōſtrat, Dominumq; illi innixum, dùm ait: Eccè video cœlos apertos, & Ieſum ſtantem à dextris virtutis Dei. Eccè fortiſsimus athleta Domini ſuper lapidem, imò inter lapides obdormit lapidantes contemnens, præmium paratum intuēs: videt ſiquidèm Chriſtum Dominum paratum ad ſe ſuſcipiendum, atque coronandum: vt ſecūdùm nomen Stephani ſit & laus ſua. Dumque illum ſtātem videt, in manu ipſius videt non vnam coronam tantùm, ſed diadema ta multa, vt coronetur quiſquis legitimè certauerit. Certemus ergò, militemuſque (vt Paulus ait) bonam militiam, & percipiemus cum Stephano diadema gratiæ & coronam Gloriæ. Amen. *Exod. 28.* *2. Ad Ti. 2.* *1. Time. 1.*

IN EADEM SOlennitate.

CONCIO SECVNDA.

De cœlestis præmij magnitudine: Deque lapidibus B. Stephani.

THEMA *Ecce video cœlos apertos, & Iesum stantem à dextris virtutis Dei.* Actu. 7.

PRINCIPIS gloriæ iocundissimã natiuitatẽ ex Spiritu sancto, & Virgine Maria hesterno die celebrauimus: hodie ex despõsatione Christi cũ ecclesia primum fructũ, fœliciſsimũq; partũ primogeniti Stephani recolimus. Christus heri natus ex virgine, Stephan⁹ hodie natus ex sanguine: Christus heri natus ex spiritu, Stephanus hodie ex oratione pro inimicis natus est fili⁹ Dei: Sic enim ait Dominus Matt. 5. Diligite inimicos vestros, & orate pro persequẽtibus, & calũniantibus vos: vt sitis filij Patris vestri, qui in cœlis est. Christus in præsepio inter bestias collocatur: Stephanus inter Seraphinos in cœlo hodie coronatur. Vt de tam noua natiuitate, glorioſaque corona dignè dicamus, per Dei genitricem Mariam diuinam gratiam petamus dicentes: Aue Maria.

Matth. 5.

Cœlestis præmij magnitudo labores omnes dulces, ac suaues efficit. Matt. 11. Rom. 8.

¶ Cœlestis præmij magnitudo tanta est, vt illius consideratio ardua quæq;, & quantũcumq; difficilia vincat: ac labores omnes dulces, & suaues efficiat. Hoc est, quod Christus Dominus ait Matth. 11. Iugum meũ suaue est, & onus meum leue. Non quidem negat Christus onus esse, atque iugum, suaue tamen, & leue ex præmij magnitudine. Id, quod ad Rom. 8. Paulus eleganter explicuit: Non sunt condignæ passiones huius temporis ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis. Nam

expe-

expectatio creaturæ reuelationem filiorum Dei expectat. Et 2. ad Cor. 4. ait: id enim, quod in præsenti est momentaneum, & leue tribulationis nostræ: supra modum in sublimitate æternum gloriæ pondus operatur in nobis: non contemplantibus nobis, quæ videntur, sed, quæ non videntur. Quæ enim videntur temporalia sunt: quæ autem non videntur, æterna sunt. Vbi Apostolus singula singulis eleganter contrapositit: præsenti sublimitatem, momentaneo æternum, leui pondus, tribulationi gloriam. Huius spes faciles, ac dulces labores reddit. Cum verò futurum hoc præmium quamuis æternũ à nobis non videatur, oportet accedentẽ ad Deũ per fidẽ credere, quòd remunerator sit: vt Paulus docet ad Hebr. 11. Hanc quidem gloriam Moses sibi ostendi à Domino postulauit: illi tamen Dominus respondit: non poteris videre faciem meam, non enim videbit me homo, & viuet. Vndè 1. ad Cor. 2. docet Paulus: quòd oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, quę præparauit Deus ijs, qui diligunt illum. Idem quoque euangelicus Propheta Esa. cap. 64. prædixerat: oculus non vidit Deus absque te, quæ præparasti expectantibus te. Absque te (inquam) Deus enim ipse est, qui pro beneplacito voluntatis suæ reuelat cœlestia mysteria. Multa quidem antiquis Patribus, Patriarchis, & Prophetis, ostensa sunt, sed per fidem: omnes fuere testes ex auditu: quià per fidem tantùm, quæ ex auditu est, susceperc. Ad maiorem tamen præmij certitudinem optabat mundus testes habere oculatos. Adhoc datus est nobis vnigenitus Dei filius, qui oculatus est, & verus testis, qui est in sinu Patris, & ipse enarrauit. Cæterùm, vt in ore duorũ, vel trium testium stet omne verbum, voluit diuina bonitas, secundum nobis adhibere oculatum testem cœlestis gloriæ inuictissimum martyrem Stephanum, qui, dùm pro Christo patiebatur, dixit: eccè video cœlos apertos, & Iesum stantem à dextris virtutis Dei. Quod priuilegium illi concessum est, vt qui primus pro Christo san-

2. Cor. 4.

Exod. 33.

1. Cor. 2.

Rom. 10.

Ioan. 1.

Deut. 17.

guinem

guinem fundebat, primus martyr, testisque existeret Diuinæ gloriæ: Martyr enim idem est, quod testis: vt secuturos martyres quasi signifer, & ante signanus tanti præmij expectatione proposita in certamine confortaret.

Num. 13. ¶ Cum voluit Dominus filios Israel in terram Chanaan promissam inducere, Mosi totius populi duci præcepit, vt mitteret viros exploratores, qui considerarent terram, qualis esset, qualisque populus ipsius habitator. Et quanquam cæteri exploratores terræ difficultate proposita, Gigantum, qui illam incolebant procera statura, quorum comparatione, ipsi locustæ videbantur, timore ac tremore illos repleuerunt, adeò vt in Ægyptum reuerti vellent, Iosue tamen, & Caleb, vt populũ excitarent, atque terræ illius desiderium accenderent, dixerunt terram esse vberrimam, lacte, & melle manantem. Ostenderuntque fructus dulcissimos malorũ granatorum, & ficuum, quos indè tulerant: maximè verò palmitem cum vua sua, quem inuecte duo viri portauerant. Eccè fœliciſsimos, atque vberrimos cœlestis illius terræ viuentium fructus nobis hodie duo viri ostendunt: Christus verus Iosue, quẽ vidit Stephanus à dextris Dei: & ipse Stephanus tanquàm alter Caleb: Caleb enim interpretatur quasi cor: Sic vtique fortissimus martyr inter lapidum turbines non despondit animum, quin potiùs diuina charitate inflammatus, quasi totus cor, & vir secundùm cor Dei pro inimicis orat, nobisque botrum illum beatitudinis ostendit dicens: eccè video cœlos apertos. Eccè nobis vberrimi, suauissimique cœlestis illius Patriæ fructus ob oculos proponũtur. Cur ergò negligimus? atqui, vt poeta dixit.

Stephanus verus Caleb quasi Dux martyrum ad cõsecutionem palmæ futuros martyres confortans.

-- Facilis descensus Auerni.
At reuocare gradum superasque ascendere ad auras:
Hoc opus, hic labor est:

¶ Difficile quidem iter, neque desunt Gygantes tàm passionum interiorum, quam tribulationum, & hostium exteriorum. Quarè Christus Dominus Matth. 11. di-

Matth. 11.

xit:

xit: à diebus Ioannis Baptistæ regnũ cœlorum vim patitur: & violẽti rapiunt illud. Opus est, vt nobis ipsis vim inferamus: vt explicuit Ambrosius. Deindè per multas tribulationes oportet nos introire in regnum Dei, vt dicitur Actu. 14. *Ambros.*

¶ Vidit quidem Ioannes Apoc. 7. victrices palmas in manibus Sanctorum, vidit & coronas in capitibus eorum: Cæterum (vt Paulus ait) non coronabitur, nisi, qui legitimè certauerit. Arma verò militiæ Christianæ non offensiua sunt, sed defensiua: nempè patientia, & laborum tolerantia: hæc est omnis armatura fortium, & millè clypei, qui pendent ex collo, & turri Ecclesiæ: vt dicitur Cant. 4. Clypeus enim, quo hostiles ictus excipiuntur, patientia est. Sic de tolerantia Iacob dicitur Sapien. 10. Certamen forte dedit illi, vt vinceret. Pro virtute pati summa fortitudo est, vt docet Angelicus Doctor 2. 2. q. 123. art. 3. Imò Spiritus sanctus Prouer. 16. Melior est patiens viro forti. Laudent Romani Metellos suos, Curios, aliosque fortes, nos verò potiori iure laudamus Apostolos, & glorioſos martyres Ecclesiæ multò fortiores in sustinendo, quã fuerint persecutores in affligendo, & torquendo: vt eleganter docet D. Augustinus 1. de ciu. Eaque ratione Rupertus primã illã quadrigã equorũ ruforũ, quã vidit Zachar. c. 6. tribuit gloriosis martyribus. Fateor sensum litteralem secundũ Hieronymũ, Cyrillum, & alios sanctos esse de quatuor illis Imperijs, quæ sibi mutuò successerunt: nẽpe Chaldæorum, Medorum, atque Persarum, Græcorum, & Romanorum: sicut & Danieli c. 2. in quatuor metallis statuæ eadem quatuor imperia ostẽsa sunt: quæ per lapidem de monte excisum, ideſt, per Christi imperium æternũ, & omnium potentissimum cõminuta sunt, & cõtrita. Scio quoque non deesse, qui explicationẽ Ruperti de Apostolis, & martyribus repellat. Ego tamẽ antiquorũ Patrum sententiã, & explicationem summopere veneror, nisi fides, vel vrgentior ratio ab illis discedere cogat. Video *2. Ad Ti. 2.* *Cant. 4.* *S. Thom. Prou. 16.* *Augustin.* *Rupertus.* *Zach. 6.* *Hieronym.* *Cyrillus.* *Quadrigarum forum equorum typus est martyrum.* *Dani. 2.* *Antiquorũ Patrum vestigijs insistendum.*

tamen

Abac.3. tamen explicationi Ruperti fauere locum Abacuc.3. vbi de equis, & quadrigis in sensu allegorico dicit: qui ascendis super equos tuos, & quadrigæ tuæ saluatio. Inferiusque subdit: viam fecisti in mari equis tuis. Vbi certe in eodem sensu allegorico de iustis, & martyribus, super quos Christus ascendit, Propheta loquitur, quibus per medias tribulationum vndas tutissimā viam in beatitudinem præparauit: quique exemplo suo æternam salutem, & saluationem Ecclesiæ attulerunt. Diuus quoq; Gregorius lib.31.moral.cap.18. de Sanctis prædicatoribus interpretatur illud Iob.39. Nūquid prębebis equo fortitudinē? Aut circundabis collo eius hinnitū. D. quoque Augustinus tom.4.lib.vn.annota. in Iob explicans eadem verba Iob ait: martyrem intrepidum, & alacrem videtur describere: qui virtute Christi circundatus contēnit tribulationes: Imò illis audacter occurrit: & in illis gloriatur. In quadriga ergò ruforum equorum, quæ ex montibus æneis, ideſt, ex Ecclesiæ fortitudine egreditur, primus equus, in choro martyrum Stephanus est: Imò dux, & auriga cœlestis quadrigæ martyrum. Ille prima spica est in agro Ecclesiæ germinans ex grano frumenti in cruce mortificati. Primitiæ, atque primogenita solēniter Domino consecrabantur. Primogenitis quoque cuncta duplicia deberi explicuit Dominus Deuter. 21. Quarè glorioſus Stephanus duplici honore dignus est. Quòd si primis inuentoribus multū debemus, sicut Cōcione 6. de Beato Andrea latè disseruimus: plurimum vtique primò martyrum Duci Stephano debemus, qui constanti effusioni sanguinis pro Christo viam aperuit.

Gregor. Iob.39.

D. Aug.

Ioan.12.

Deut.21.

Perſecutionum tolerātia ſupremū gradum tenet in perfectione euangelica.

¶ Perſecutionum vtique tolerantia supremum gradū tenet in perfectione Euangelica; quarè Dominus Matth.5. illam constituit octauo loco: quià numerus est perfectus, & typus beatitudinis. Sic Dauid Psalm.7. & 11. vbi de resurrectione agitur, titulum inscripsit: pro octaua. Quarè adhunc octauum, atque supremum gradum magnum auxilium Dei requiritur: iuxta illud Psal.83.

Matt.5.

Psal.83.

Beatus

Beatus vir, cuius est auxilium abs te. Hęc duo ad ingressum beatitudinis nobis necessaria, nempè labores, ac tribulationes, & diuinum auxilium, in antiqua illa Paradisi, & ligni vitæ custodia significata sunt. Collocauit enim Dominus ante paradisum voluptatis Cherubim, & flammeum gladium: vbi gladius tribulationum typus est: Cherubim verò multitudo scientiæ interpretatur. Christus Dominus est Cherubinorum Princeps: in quo sunt omnes thesauri sapientiæ, & scientiæ Dei absconditi. Vndè Apocal. 1. vidit Ioannes similem filio hominis: & de ore eius procedentē gladiū vtraque parte acutum. Ipse enim est verus filius Dei, atque filius heminis, qui vna manu tenet gladiū, & labores immittit, altera verò auxilium, & vires ad tolerandum pręstat. Virga est, quæ aquas maris, & Iordanis diuidit. Lignū est, quod aquas Marath in dulcedinem conuertit. Sal est Elisæi, quod in aquas mortiferas Hiericontinas immissum sanitatem contulit. Sicut enim aquæ ex vena transitus, siuè sulphurea, siue frigida, siuè fœtida, siuè amara saporē, & qualitates accipiunt: vt experimento compertum est: sic aquæ tribulationum à Christo Domino dulcedinem acceperunt. Ipse enim est, qui ait: omnia excelsa tua, & fluctus tui super me trāsierunt. Et iterum Psal. 68. intrauerunt aquæ vsque ad animam meam. Ex Christo ergo Domino aquæ tribulationum in dulcedinem conuersæ sunt.

Psal. 83.

Christus cherubin vna manu habēs gladium, altera auxilium præstans.

Apocal. 1.

Exod. 13.

Exod. 15.

4. *Reg.* 2.

Psal. 41.

Psal. 68.

¶ Idem quoque videtur nobis insinuasse Regius vates indifficili illo versu Psalmi 74. Calix in manu Domini vini meri, plenus mixto: ac si dicat: Christus Dominus de torrente laborum, vt alibi dixit, in via bibit, calicem que vini meri dolorum, & laborum, atque tristitiæ, à Patre derelictus absque vlla mixtura solatij: amicis verò suis propinat eundem calicem laborum, sed plenum mixto, id est, mille solatijs temperatum: tùm ex Christi consortio in laboribus: tùm ex tam excelsi præmij contemplatione. Id, quod Daniel, & duo ipsius socij in Ba-

Psal. 74.

Psal. 109.

Daniel. 3.

bylonicum fornacem iactati, quia noluerunt adorare statuam Nabuchodonosor, manifestè experti sunt. Ignis enim combussit ministros, & vincula sanctorum puerorum: ipsos verò nullo modò tetigit flamma, neque contristauit: quia angelus Domini descendit in fornacem, & excussit flammam ignis, & fecit medium fornacis, quasi ventum roris flantem: ita vt deambularent pueri in medio fornacis laudantes Dominum: id, quod videns Rex, & admirans laudauit quoque Deum Danielis. At qui tribulationes, & persecutiones ignis sunt, sed non exurunt, quin potiùs vincula soluunt; quia angelus Domini flammam excutit, & in medio ignis ventum roris flantem inducit: imò diuina sua virtute efficit, vt tribulationes nutrimentum sint, & lac iustorum: & sicut varia animantia varijs elementis nutriuntur; Talpa terra, piscis aqua, Camęleon aere, Salamandra igne; tribulatio omne elementum est iustis: terra est, quæ calcata fructum cœlestem germinat, aqua, qua cœlestis planta irrigatur, aer, quo respirat, ignis, quo purificatur.

Tribulationes nutrimẽtum sunt iustorum, atq; elemẽta quibus viuunt. Simile.

¶ Hoc est, quod vidit Ezechiel cap. 1. Splendor ignis, & de igne fulgur egrediens: Quia de igne tribulationis egreditur lux veritatis in cœlum deducens: Sicut & Abacuc. 3. dicitur: in luce sagittarum tuarum ibunt in splendore fulgurantis hastæ tuæ: sicut qui in nocte tempestate tonitruorum, & fulgurum agitatus, timoreque plenus iter facit, quanquàm sonitu, & vibrante lumine terretur, ipso tamen lumine iuuatur, vt iter aspiciat: sic Christus Dominus ex ipsis tribulationibus cœlestem lucem educit. Alludit verò Propheta eo loco ad mirabilem illam victoriam, quam Iosue habuit, cum stetit sol in medio cœli obediente Domino voci hominis. Sic nimirùm glorioſus Stephanus in medio certamine videt solem iustitiæ Christum stantem, & quasi ipsius fortitudinem contemplantem: cœlosque aperientem, vt cœlicolæ omnes tanti Ducis fortitudinem admirentur. Sic enim ait Paulus. 1. ad

Abacuc. 3.

Iosue. 10.

Corinth.

Corinthios cap. 4. Spectaculum facti sumus mundo, angelis, & hominibus. Stephanus non tantùm mundo, & angelis spectaculum factus est, sed ipsi Christo vero Deo prodigiosum spectaculum apparuit; qui simul illum intuebatur, atque virtutem præstabat, iuxta illud Psal. 90. Cum ipso sum in tribulatione, & ad Philippen. 4. omnia possum in eo, qui me confortat. Nihil ergò est, quòd labores, neque tribulationes, vel Gigantes timeamus, quia (vt Caleb ait) sicut panem ita eos possumus deuorare. Si enim Deus pro nobis, quis contra nos? Quare cum laborum impetus ingruerit, dicamus cum Regio vate: In te inimicos nostros ventilabimus cornu, ideſt, fortitudine plusquàm taurina spernemus, subijciemus, & conculcabimus.

1. *ad Cor.* 4.

Num. 14.

Rom. 8.

Psal. 43.

¶ Cæterùm non caret mysterio, quòd alij martyres varijs supplicijs coronati sunt: quidam gladijs iugulati, alij cruci affixi, alij igne exusti: Stephanus verò primus martyr lapidibus est obrutus. Quid hoc? Non vtique sine diuino consilio factum arbitror. Primum enim video fundamentum Ecclesiæ iactum in Christo, qui lapis ille est paruus de monte excisus, qui creuit in montem magnum: de quo Daniel. cap. 2. & Esai. cap. 28. Ecce ego ponam in fundamentis Sion lapidem, lapidem probatum, angularem, pretiosum, &cæt. quem Paulus ad Ephesios cap. 2. explicuit esse Christum: & Petrus. 1. cap. 2. Ipse quoque Petrus, vt Christi Vicarius â petra dictus est: Sicut Matth. cap. 16. dixit illi Dominus: Super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam. Ea nimirùm ratione voluit diuina bonitas, vt ad firmitatem ædificij Ecclesiæ, quod sanguine martyrum construendum erat, super primum martyrem lapides congererentur. Quanquàm enim à lapidantibus inordinatè, atque inique iaciebantur, Spiritus tamen Sanctus operis architectus lapides ordinabat. Sicut & Athanasius dicit de purpura, spinea corona, & arun-

Christus lapis est fundamenti ecclesiæ.

Daniel. 2.

Esai. 28.

Athanas.

Athanas.

dine, Christo Domino ab impijs hominibus per ludibrium delatis: Quanquàm enim per contumeliam ista faciebant, tamen ignorantes, & inuiti spoliabantur: victoriæque, ac Regni insignia victori, & Regi Christo deferebant. Similiter in Stephani lapidibus factum considero. Sic enim de fabrica Ecclesiæ per Esa. Dominus

Esa. 54.

prædixerat: paupercula tempestate conuulsa, & absque vlla consolatione: Ecce ego sternam per ordinem lapides tuos, & fundabo te in Saphiris. In nauis quoque structura videmus, quod vt tutiùs super aquas enatare possit, in ima parte lapides congeruntur, qui vulgò dicuntur, *El lastre del nauio*, vt onerata nauis firmior consistat. Sic post erectum malum, atque antennam crucis Christi in naui Ecclesiæ, lapides Stephani firmitati ipsius, tutæque nauigationi plurimùm conducunt; vt adoptatum portum beatitudinis fœliciter appellat. Hunc nobis, quasi digito ostendit gloriosus Stephanus dicēs: eccè video cœlos apertos: vt ergò illum consequamur à lapidato Stephano petamus, vt fidei firmitatem, constantemque laborum tolerantiam nobis obtineat, diuinæq; gratiæ efficaciam, quæ lapidea corda emolliat, quę aquā de petra, oleumque educat; quin, & ignem charitatis excitet, qui terrenos omnes affectus exurat, in Deique, & proximorum amorem sic accendat, vt etiam inimicos discamus diligere: sic enim generabimur in filios æterni Patris, qui in cœlis est: sicut Christus Dominus Matth. 5. promisit. Quòd si filij, & hæredes: hæredes quidem Dei, cohæredes autem Christi. Hæredibus autem incipiet manifestari hæreditas apertis cœlis nunc per gratiam, & in futuro per apprehensionem possessionis gloriæ.

Lapides Stephani firmitati, atque securitati nauis Ecclesiæ plurimũ conducunt.

Rom. 8.

IN

IN EADEM SOLENNITATE.

CONCIO TERTIA.

De Angelica dignitate Beati Stephani.

THEMA

Intuentes autem omnes, qui sedebant in concilio, viderunt faciem eius tãquàm faciem Angeli. Actu. 7.

IN Christi Iesu glorioſa natiuitate mirabilem illam viſionem Patriarchæ Iacob inchoatam vidimus, qua ſcala illi oſtenſa eſt, per quam Angeli deſcendebant, & aſcendebant: Hodie verò completa eſt. Tunc enim Angelus magni conſilij de Virgine natus de cœlo deſcendit, deſcenditque cum illo Angelorum multitudo laudãtium Dominum, & gloriam in altiſsimis concinentium: hodiè Stephanus in facie Angeli terrigenis apparet, illique aperiuntur cœli, vt per ſcalam in ſuum proprium domicilium, & Angelorum habitaculum, triumphator aſcendat. De hoc Angelo dicturi Angelorum Reginam inuocemus dicentes: Aue Mariæ.

Gen. 28. Eſa. 9.

¶Diuina bonitas, quæ (ſecundùm doctrinam Dionyſij) eſt ſummè diffuſiua ſui, ſecundum menſuram ſuæ voluntatis varijs modis, atque menſuris effuſa eſt ſuper omnia opera ſua. Omnia namque in pondere, numero, & menſura conſtituit. Inferioribus quidem creaturis veſtigium multiplex diuinæ perfectionis impreſsit: Hominem verò ad imaginem, & ſimilitudinem ſuã, immiſſo ſpiraculo vitæ in limum terræ, ſublimiter effinxit. Cæ-

Dionyſ. Eccle. 1.

Sap. 11.

terùm, quia materia erat lutea, atque rudis: voluit diuina sapientia in lamina aurea, magis tersa, & subtili suam imaginē expressiùs depingere. Hæc fuit supremi Angeli formatio, de quo dicitur Ezech. 28. Tu signaculum similitudinis, plenus sapientia, perfectus decore, &c. Sicut Reges terræ pretiosissimæ gemmæ solent stemmata sua insculpere, vt eo sigillo maximaquæque negotia signent: Sic videtur Lucifer vocari à Propheta signaculum similitudinis: *Con que Dios echo el sello a sus obras*: fuitque adeò perfectum signaculum, quòd delusus est miser: Et vt Esai. cap. 14. dicitur: detracta est ad inferos superbia ipsius. Quarè Michael, & Angeli eius iactato Lucifero cum complicibus Angelis in infernum, atque in æternum detrusis meritò illudentes improperant dicentes: Quomodò cecidisti de cœlo Lucifer, qui manè oriebaris? Qui dicebas in corde tuo, in cœlum conscendam, super astra Dei exaltabo solium: ascendam super altitudinem nubium, similis ero Altissimo. Verùm tamen ad infernum detraheris, in profundū laci. Supremam illam sedem miser amisit, quià seipso plenus, Deo vacuus fuit. Æquum ergò fuit eam sedem dari hodiè glorioso Stephano, qui vacuus seipso, atque amore proprio: plenus fuit fide, Spiritu sancto, sapientia, & fortitudine. Vndè omnes, qui astabant, viderunt faciem eius, tanquàm faciem Angeli: Ecclesia quoque de illo canit: Tu Principatum tenes in choro martyrum similis Angelo.

Ezech. 28.

Simile.

Esa. 14.

Suprema sedes Luciferi Stephano delata videtur.

¶ De gloria primi Angeli dicit Propheta: Tu signaculum similitudinis, plenus sapientia. In signaculo stēmata imprimuntur. Sapientia, & arma duo sunt, quæ maximè illustres reddunt homines. Christus Dominus sapientia est, & fortitudo Dei, in illo enim sunt thesauri sapientiæ, & scientiæ Dei absconditi ad Col. 2. In cruce verò pendens summam fortitudinem suam apertè declarauit, dùm pro se crucifigentibus orauit Patrem dicens: Pater ignosce illis, quia nesciunt, quid faciunt.

Col. 2.

ciunt. Hæc oratio in fine vitæ illustrauit omnia præclara gesta Christi: *Con que echo el sello a su charidad, y fortaleza.* Stephanus in martyrio plenus sapientia imitatus est Christi Domini charitatem, & fortitudinem, dùm pro inimicis orauit dicens: Domine ne statuas illis hoc peccatum. Christus Dominus similitudo est paternæ gloriæ. Stephanus verò signaculum similitudinis. De Christo cecinit Regius vates Psal. 88. Ego primogenitum ponam illum: excelsum præ Regibus terræ: Quod Paulus ad Philip. 2. explicuit: Deus exaltauit illum, & dedit illi nomen, quod est super omne nomen. Sic Stephanus primogenitus est Christi: in illiusque typo, & figura Genes. 49. dixit Iacob primogenito suo: Ruben primogenitus meus, tu fortitudo mea, & principiū doloris mei: prior in donis, maior in Imperio. Ruben interpretatur, videns filium, quod Stephano rectè congruit, qui intuens in cœlum vidit Iesum stantem à dextris virtutis Dei. Fortitudo mea: Quià plenus sapientia, & fortitudine faciebat prodigia, & signa magna in populo. Principium doloris mei, quià primus fructus dolorum Christi: Et quià primus fuit, in quo Christus passus est: dolores siquidèm martyrum, tanquàm amicorum cor Christi Domini maximè vulnerāt. Sic enim per Zachar. cap. 2. ait: Qui tetigerit vos, tangit pupillā oculi mei. Prior quoque fuit in donis: quià accepit primitias Spiritus sancti: fuit enim plenus Spiritu sancto, & primus in martyrio palmam præripuit. Primus est, qui intuens in cœlum vidit gloriam Dei.

Stephanus signaculum est diuinæ similitudinis. Psal. 88.

Gen. 49.

Stephanus primogenitus est Ruben, ideſt, videns filiū.

Zachar. 2.

¶ De Angelo illo supremo subdit Propheta Ezech. perfectus decore. Hieronymus sequutus translationē 70. legit: perfectus corona decoris. Vndè vocat Stephanū coronatū iuxtà nominis sui etymologiam, dignūq; suo nomine. Verè perfectus fuit decore, quià similitudinem gessit Christi: qui splendor est gloriæ, & figura substantiæ Patris, & qui speciosus fuit forma præ filijs

Ezechi. 28. Hieronym. Stephanus perfectus decore, quià similis Christo. Hebr. 1.

hominum. Christus quoque spinis, ac tribulis coronatus est, Stephanus corona tribulationum. Et sicut
1. Reg. 23. Dauid olim à Saul, & viris eius in modum coronæ circundatus est: sic Stephanus à lapidantibus circundatus,
Psal. 20. atque coronatus est. Spiritus enim Sanctus, qui præuenerat eum in benedictionibus dulcedinis, posuit in capite eius coronam de lapide pretioso. Ex duris enim, & impijs lapidibus Spiritus sancti vnctio pretiosos lapides efficiebat: sicut solent periti artifices rudes lapillos oleo expolire, & perficere.

Simil. Vnctio Spiritus sancti dura emollit, & perficit.

¶Magno quidem Domini beneficio, ac priuilegio tres illi discipuli in monte Thabor viderunt stillam aliquam, & particulam gloriæ Christi: viderunt enim splẽdorem, & claritatem ipsius, vestiumque candorem: vocẽ Patris audierunt, lucidaque nube Spiritus sancti obũbrati sunt. Et quanquàm non viderunt plenè gloriam Christi, præcepit illis, vt nemini dicerent. Paulus quoque in
Mat. 17. tertium cœlum raptus, nesciens tamen an in corpore, an extra corpus audiuit arcana verba, quæ non licebat illi
2. Cor. 12. loqui, vt ipse fatetur 2. ad Cor. 12. Stephanus verò adhuc in mortali corpore, dùm lapidum turbine concuteretur, vidit secreta cœlestia: concessaque est illi facultas ea prædicandi, & manifestandi: dixit enim: Eccè video cœlos apertos, & Iesum stantem à dextris virtutis Dei. Videtur vtique princeps gloriæ Christus cœlesti curia comitatus illi occurrere, & spiritus cœlestes apertis cœlis ipsi obuiam venire, vt tanquàm Angelum primæ sedis hæredem in eius possessionem deducant. Et sicut illi per eundem Prophetam Ezechielem dictum est: omnis lapis pretiosus operimentum tuum: sic beatissimo Stephano potiori iure adaptare possumus. Negotiator siquidem cœlestis lapides ex impietate iactatos in pretiosas Margaritas conuertit: ex quibus Ecclesiæ militantis, atque cœlestis Hierusalem ædificium inciperet consurgere. Implereturque Esai. vaticinium cap. 54. Dixit miseraEsa. 54. tor tuus Dominus: paupercula, tempestate cõuulsa, abs-

que

que vlla consolatione: Eccè ego sternam per ordinem lapides tuos, & fundabo te in Saphiris: ponam laspidem propugnacula tua, & portas tuas in lapides sculptos: & omnes terminos tuos in lapides desiderabiles. Lapides siquidem Stephani desiderabiles sunt, quibus fundari cæpit Ecclesia, portæ erigi, termini omnes illius circundari, atque firmissima propugnacula communiri.

¶ Inter omnia ornamenta summi sacerdotis excellentissimum locum tenebat rationale, quo pectus illius ornabatur, cum ingrediebatur Sancta Sanctorum: vt habetur Exod. 28. Erat enim textura illius ex auro, hyacintho, & purpura, coccoque bis tincto, & byssо retorta. Continebat etiam quatuor ordines lapillorum: verè videmus glorioſum Stephanum, quasi rationale, præclarumque ornamentum pectoris summi Sacerdotis Christi. Textura illius ex opere polymito, virtutum omniū: ex auro charitatis: Hyacintho cœlestis conuersationis: eccè enim adhuc viuens videt sibi cœlos apertos. Purpuram, coccumque bis tinctum sanguis Christi cum sanguine Stephani conficiunt; perfectissimeque tingunt. Byssus retorta caro munda est ipsius martyris, quæ varijs supplicijs, & lapidum ictibus afflicta, & retorta est. Neque desunt illi pretiosi lapides: omnis namque lapis pretiosus operimentum ipsius fuit. In rationali quoque doctrina, & veritas ponebantur, quæ nunquàm defuerunt in pectore protomartyris: fuit enim plenus sapientia, & in doctrina Christi, & Apostolorum eminenter instructus: atque pro veritate mortem subire non dubitauit. O fœliciſsimum, & nunquàm satis pro meritis laudatum glorioſum protomartyrem. Tu verè es Cherub plenus sapientia: extentus per charitatem: protegēs Ecclesiam Dei. In medio lapidum ignitorū ambulasti: nimirùm inter Apostolos, qui igne Spiritus sancti igniti fuere, conuersatus: lapidum turbine concussus à die conditionis, & electionis tuæ semper processisti crescens, & vltra progrediens, donec apertos cœlos penetra

Exod. 28.

Stephanus quasi rationale est pectoris Christi.

sti, peruenistique ad sublimem sedem gloriæ, quam nobis præstare dignetur Iesus Christus, Amen.

In Epistolam eiusdem festiuitatis. Actuum 6. & 7. cap.

Meditationes, siue fragmenta.

1. *Plenitudo cœlestiũ nõ admittit terrena.*

STEPHANVS plenus gratia. Vas plenum non admittit alios liquores: sic spiritus Deo plenus omnia temporalia respuit, vanaque mundi gaudia contemnit. Sicut Dauid cœlestium amore captus Psal. 76. ait. Renuit consolari anima mea. Plenitudo hæc non est grauis, quinimó cor eleuat ad cœlestia. Sicut virgo Maria plena Dei filio ascendit in montana cum festinatione. Dona enim Spiritus sancti mentem eleuant, meliùs, quam pennæ columbæ: nisi dicamus dona ipsa pennas esse columbæ, siquidem Spiritus sanctus in specie columbæ super Christum baptizatum apparuit. Diuinus spiritus summam agilitatem, ac velocitatem tribuit: Sicut Sapient. cap. 7. dicitur: omnibus mobilibus, mobilior est sapientia. Hoc est, quod de iustorum via sub typo, & visione sanctorum animalium Ezechiel. cap. 1. dixit: animalia ibant in similitudinem fulguris coruscantis. Hæc quoque plenitudo fortitudinem præstat: qualem habebat Paulus, cum dicebat: Quis nos separabit à charitate Christi? Certus sum, quià neque mors, neque vita, neque angeli, neque creatura alia poterit nos separare à charitate Dei, quæ est in Christo Iesu Domino nostro. Simili fortitudine munitus erat Stephanus, cuius sapientiæ, & spiritui nullus resistere poterat.

Psal. 76.

Luc. 2.

Matth. 3.

Sap. 7.

Ezech. 1.

Rom. 8.

2. ¶ Surrexerunt quidam de Synagoga disputantes cum

Stephano

Stephano. Semper filij huius seculi filios Dei persequuntur, sicut ad Galat. cap. 4. Paulus ait: Quomodò tunc is, qui secundum carnem natus fuerat, persequebatur eum, qui secundum spiritum natus est: ita & nunc. Isaac puteos fodit, Philisthæi verò puteos terra obstruxerunt Genes. cap. 26. Ioseph veste polymita à Patre indutus, atque præ cæteris filijs dilectus, à fratribus odio est habitus Genes. 37. Dauid similiter, dum laudatur, & cum gloria excipitur, à Saule præ inuidia odio habetur, neque rectis oculis illum intuebatur. 1. Reg. 17.

Filij huius seculi filios Dei persequuntur.

¶ Viderunt vultum eius, vt vultum angeli. Ecce rubus ardens, & incombustus: homo in tribulatione lapidum angelus apparet. Augustinus, vbi paleæ comburuntur, aurum rutilat: vbi peccator denigratur, iustus lætatur, & purificatur. Ignis Babylonicus ministros combusit, Danielem verò, & socios omninò non tetigit, neque contristauit, quin potiùs leni aura perflauit, atque refecit.

3.

Augusti.

Daniel. 3.

¶ Viderunt vultum eius, vt vultum angeli. Stupenda est impiorum hominum crudelitas, & immanitas, siquidem videntes vultum angeli, neque flectuntur, neque à persecutione, & lapidibus desistunt. Leones, & Trigides coràm seruis Dei mansuescunt, & illorum pedibus humiliantur: homines verò iustorū patiētia, & māsuedine crudeliores redduntur. Cū Rex Darius Danielem in lacum Leonum misisset, annulo suo, atque annulo optimatum lacum prudenter obsignauit Daniel. cap. 6. Redditur ibi ratio: nequid fieret contra Danielem: magis siquidem illi timebat ab hominum sæuitia, quàm leonum. Et meritò, nam consurgens Rex diluculò, festinusque pergens ad lacum leonum, illum incolumem, & illæsum inuenit.

4.

Crudelitas impiorū hominum maior est quàm ferarum.

Daniel. 6.

¶ Domine ne statuas illis hoc peccatum. O ineffabilem Stephani charitatem: Cum enim lapidum turbine quateretur, magis sentiebat spiritualia vulnera se lapidantium, quàm proprij corporis ictus. Inter prodigia,

5.

& signa

& signa magna, quæ faciebat in populo, hoc fuit mirabilius, & potius signum; in quo maximè imitatus est Dei filium, & per quod meruit vocari filius Dei. Maius enim fuit, & excelsius signum pro inimicis orare, quàm cæcos illuminare, & ægros sanitati restituere. Verè erat plenus gratia: qui fontem gratię Christum in cruce pro inimicis orantem imitatus est: atque adeò oratione sua (vt Augustinus ait) nobis lucratus est Paulum ex Saulo: qui fuerat consentiens neci eius: Facta enim oratione pro inimicis obdormiuit in Domino. Passus verò est martyrium sub Tiberio Cęsare anno trigesimo quarto nati Saluatoris: cuius corpus Romam translatum in Basilicam Diui Laurentij adeò vrbanè à Laurentie ibi iacente exceptum est, vt glorioso Stephano, tanquàm primo martyri primas dederit Laurentius, loculum suũ in siniſtram transferens, dexteram Stephano concedens. Ob quam causam ab Italis nuncupatur Laurentius vrbanus Hispanus: *El cortes Español.*

Augusſt.

In Euangelium eiusdem solennitatis.
Matth. 23.

Annotationes, siue fragmenta.

1. *Sũma Dei prouidentia in mittẽdis ministris ecclesiæ.*

Hierem. 25

ECCE Ego mitto ad vos Prophetas, & Sapientes, & Scribas? Primò locus se se offert dicendi de summa Dei nostri in humanum genus benignitate, & plusquàm paternali prouidentia; qua pro varietate temporum varios ministros Ecclesiæ suæ semper prouidit, nunc mittens Patriarchas, nunc Martyres, & Prophetas, Doctores, & Prædicatores. Sicut Hieremiæ capit. 25. habetur: Locutus sum ad vos de nocte consurgens; & loquens, & non audistis.

Et mi-

Et misit Dominus ad vos omnes seruos suos Prophetas consurgens diluculò, mittensque: & non audistis, neque inclinastis aures vestras, vt audiretis. Idemquoque nos docuit Redemptor noster celebri illa parabola Patris familias, qui exijt primò manè conducere operarios in vineā suā. Eademque cura & solicitudine egressus est circa horam tertiam, sextam, nonam, & vndecimam: vt habetur Matth. 20. De qua re proprius locus est Dominica in septuagesima. Varia verò Ecclesiæ munera, & ministeria Apostolus ad Ephesi. 4. explicuit: dicens: ipse dedit quosdam quidem Apostolos, quosdam autem Prophetas, alios verò Euangelistas, alios autem pastores, & Doctores ad consummationē Sanctorum, in opus ministerij: in ædificationem corporis Christi. *Matth. 20.* *Ephes. 4.*

¶ Eccè ego mitto. Sublime est ministerium Euangelicum, atque tremendum: atque adeò opus est, à Domino mitti: multi enim illud vsurpant, qui à Domino non mittuntur: Contra quos Dominus inuehitur Hiere. 23. dicens: eccè ego ad Prophetas, qui furantur verba mea: qui assumunt linguas suas, & aiunt: dicit Dominus, & seduxerunt populum meum in mendacio suo: cùm ego non misissem eos, nec mandassem eis. Et iterùm ait: Nō mittebam eos, & ipsi currebant. Non sic Apostolus Paulus, qui à Domino de cœlo vocatus, & sicut vas electionis in Euangelium electus dicebat ad Rom. 10: Quomodó prædicabunt, nisi mittantur. Ipse verò tanquam Doctor gentium, & minister Euangelicus à Domino destinatus 2. ad Cor. 5. ait: Pro Christo legatione fungimur, tanquàm Deo exhortāte per nos: obsecramus pro Christo, reconciliamini Deo. 2. *Sublime, & arduum ministerium Euangelicum.* *Hier. 23.* *Rom. 10.* *2. Cor. 5.*

¶ Ex illis occidetis: Similiter Luc. 10. mittens Dominus discipulos suos, prædixit; quid à mundo expectare deberent Apostoli, & veri prædicatores Euangelici, nō delicias, non præmia temporalia, non laudes, neq; fallacem populi auram, non honores, sed contumelias, persecutiones, supplicia, & mortem: sic enim dixit: eccè ego 3. *Quid prædicatoribus Euangelicis à mundo expectandum sit.*

mitto

mitto vos, sicut agnos inter lupos, quasi dicat: nihil digniùs à mundo expectare debetis, quàm agnus expectat
Ioan. 15. à lupo. Et Ioan. 15. similiter Dominus prædixit: Nō est seruus maior Domino suo. Si me persecuti sunt, & vos persequētur. Sic nūc ait: ex illis occidetis, & crucifigetis, & ex eis flagellabitis.

4. ¶Ex illis occidetis; Impletur diuina prædictio contra
Inteſtinum odium inter filios Dei, & filios diaboli à Domino prædictum. serpentem, & semē ipsius Gen. 3. vbi in sensu mystico prædixit Dominus odiū, & inimicitias impiorū hominū contra iustos. Impij enim filij sunt diaboli sicut Christus Ioan. 8. dixit: vos ex Patre diabolo estis. Iusti verò filij Dei sunt, & semen, cui benedixit Dominus: sicut dicitur Esa. 61. Id igitur Dominus prædixit serpenti: inimicitias ponam inter te, & mulierem, & semē tuum, & semen illius. Et Eccl. 33. habetur: Contra malum bonū, & contra iustum peccator. Hic quoque locus aperitur dicendi de necessaria iustorum persecutione, deque ipsorum patientia, & tolerantia: quæ loca sunt communia.
Esa. 62.
Genes. 3.
Eccl. 33.

5. ¶Hierusalē Hierusalē; Quoties volui congregare filios tuos, quemadmodū gallina, &c. Immensa Saluatoris clementia, & ineffabilis amor his verbis insinuatur. Dū enim suppliciū, & pœnas cōminatur, vrbis excidiū, & euersionē, tantò tamē amore lāguet, vt cordis pietatē, & animi teneritudinē nō possit non explicare: tū in illa vocis geminatione; Hierusalē, Hierusalem; tùm, dùm se gallinæ comparat, quæ pullorum amore contabescit.
Esa. 1. Sic Esa. 1. Hierusalem ciuitatis deuastationem, & captiuitatem prædicens; quasi dolore cordis tactus ait: En ego consolabor super hostibus meis, & vindicabor de
Luc. 19. inimicis meis, Et Luc. 19. videns Iesus ciuitatem fleuit super illam. Rectè sanè Regius vates vir secundùm cor
Psal. 76. Dei, diuinique cordis misericordiæ viscera agnoscens dixit Psal. 67. Nunquid continebit in ira sua misericordias suas?

¶Quoties volui congregare filios tuos, quemadmodùm gallina congregat pullos, &c. sub hac metaphora

satis

satis Dominus expressit cordis affectum, animi teneritudinem, atq; solicitudinem pro salute humani generis. Gallina enim inter omnes aues maiori affectu pullos prosequitur: pro illorum educatione infirmatur: cibum solicitè quærit: inuento pullos conuocat, neque comedit, vt pullis comedendum relinquat: & vt vulgò dicitur, *de la boca selo quita*. Deindè ab iniurijs milui protegit, imò contra illum pullos aggredientem tota hispida, & bili percita insurgit, aduolat. Pipientibus verò pullis velociter accurrit. Sic Regius vates Psalm. 146. Dixit: Qui dat iumentis escam ipsorum, & pullis coruorum inuocantibus eum. Neque minori cura, & amore humanas preces exaudit: sicut Psal. 90. ait: clamabit ad me, & ego exaudiam eum. Et Psal. 122. Ad Dominum cum tribularer, clamaui, & exaudiuit me. Et Ose. 11. Ego quasi nutritius Ephraim, portabã eos in brachijs meis, & nescierunt, quòd curarem eos: in funiculis Adam traham eos, in vinculis charitatis. Quòd si Paulus ex charitatis affectu 2. ad Corint. cap. 11. ait: Quis infirmatur, & ego non infirmor? Quis scandalizatur, & ego non vror? Quantò potiùs id dicet Dominus noster Iesus, qui pro nobis exinaniuit semetipsum? vt Paulus ait ad Philip. 2. Et qui in horto pro nobis contristatus pauere cæpit: &, vt vera gallina, alis, & brachijs in cruce expansis languores, & dolores nostros portans, vt sub vmbra alarum suarum nos protegeret, vitam finiuit, vt illius tristitia, pauore, & morte Apostoli, & martyres in suis supplicijs solatio, imò gaudio replerentur. Sicùt Andreas crucem gaudens aspexit: Laurentius super prunas ardentes constanti animo tyrannum derisit: Stephanus inter lapides Angelus apparuit, cœlosque apertos lætus aspexit. Iacta ergò sicut pullus cogitatum tuum in Dominum, & ipse te enutriet. Et sicut pullus nunquàm quiescit, neque satis tutus est, nisi sub pennis matris, sic nec nos tuti sumus, nisi sub vmbra alarum Christi; sub

Singularis gallinæ amor, & solicitudo multis modis typus Christi.

Psal. 146.

Psal. 90.

Ose. 11.

2. Cor. 11.

Phil. 2.

Psal. 34.

illis

illis protegimur, & confouemur. Meritò instanter petit Ecclesia cum Regio vate; Custodi nos Domine, vt pupillam oculi, sub vmbra alarum tuarum protege nos.

Psal. 16. 7.

¶ Eccè relinquetur vobis domus vestra deserta. Multa supplicia Dominus cõminatur populo suo Esa. 1. Cæterùm illud quasi grauius vltimo loco constituit. Derelinquetur filia Sion, &c. nullum enim atrocius supplicium, quam absentia Dei, & diuinæ protectionis. Adam eum se nudum vidit, summopere afflictus est: non tàm corporalem nuditatem sentiens, quàm diuinæ protectionis absentiam. Et Cain post fratris homicidium diuina protectione se se destitutum agnoscens dixit: omnis, qui inuenerit me, occidet me. Samuel Saulis diligentia per pythonissam ex mortuis reuocatus, cum illum maximè desolatum videret, audiretque dicentem: Dominus recessit à me, respondit: quid interrogas me, cum Dominus recesserit à te? Quare Psal. 70. inimici Dauid dicebant: Deus dereliquit eum: persequimini, & comprehẽdite eum, quià non est, qui eripiat. Petamus igitur cum ipso Dauid: Deus ne derelinquas me. Et iterùm: ne proijcias me à facie tua, & Spiritũ Sãctũ tuũ ne auferas à me.

Esa. 1. Absentia diuinæ protectionis vltimum supplicium. Gen. 3. Gen. 4. 1. Reg. 28. Psal. 70. Psal. 130. Psal. 50.

IN FESTO SACRI IOANNIS APOSTOLI, & Euangelistæ.

CONCIO PRIMA.

THEMA *Hic est discipulus ille, quem diligebat Iesus.* Ioan. 21.

SACER Euangelista Ioannes, cuius festiua solennia hodierno die recolimus, aquila illa est sublimis, quæ ad præceptum Domini elevata in arduis posuit nidum suum: indeque

Iob. 39.

contem-

contemplatur escam. Spheram enim solis iustitiæ Christi, qui lucem habitat inaccessibilem, sublimi penetrauit volatu, & intuitu. Verùm in arduis, ac sublimioribus constituta non obliuiscitur teneros pullos: quinimò ad volandum prouocat: & sicut Paulus nos excitat dicens: intuemini quantus sit iste: oculorum nostrorum aciem in cognitione, & intuitu magnitudinis principis nostri Iesu examinare cupit. Cæterùm tonitruum magnitudinis eius, quis poterit intueri? Vtinàm vel columbæ pennæ nobis darentur: Sicut Dauid exoptabat. Scio tamen ex nostri Ioannis reuelatione cœlitus accepta Apocal. 12. mulieri datas alas duas magnæ aquilæ ad volādum. Sacra nimirùm virgo est, quæ duas habet alas per cœlestium cognitionem, & affectum: quibus nos protegit. Ab ipsa igitur supplices efflagitemus, vt de filij sui Ioannis nobis hodierna die dicturis, primogeniti sui Iesu cognitionem, diuiniq́ue spiritus volatum communicet, dicentes: Aue Maria.

1. Timot. 6.

Deut. 32. Hebr. 7.

Iob. 26.

Psal. 54.

Apocal. 12.

¶ Postquàm Christus Dominus à mortuis resurrexit, ouium suarum curam Petro cõmisit, atq́ue ecclesiæ suæ vniuersalem pastorem instituit; dicens: Pasce oues meas. Martyrium quoque crucis prædixit his verbis: Sequere me. Conuersus Petrus, videnſque illum discipulũ, quem diligebat Iesus sequentem; illius finem scire desiderans, & quonam pacto magistrum esset sequuturus, interrogauit: Domine, hic autẽ quid? Dominus verò Iesus iuxtà verbum illud Ecclesiastici. 3. altiora te ne quęsieris, & fortiora te nè scrutatus fueris, noluit planè respõdere, sed æquiuoca voce, & amphibologica vsus est, vt sensus maneret occultus: Si eum volo manere donec veniam, quid ad te? Chrysost. enim legit: illum autem sivelim manere, quid ad te? Alij legunt: Si sic eum volo manere, quid ad te? Augustinus verò legit, sicut vulgata habet editio: sic eum volo manere. Vnde subdit Euangelista: exijt ergò sermo iste inter fratres, quia discipulus ille nõ moritur. Quem tamen sermonem corrigit dicens: nõ dixit Iesus

Eccles. 3.

Chrysost.

August.

non moritur; Sed sic eum volo manere, donec veniam: quid ad te? Certa tamèn sententia est, quòd sacer Euãgelista, postquàm Romę in feruẽtis olei dolium missus est: post longum exilium pro prędicatione euangelica apud Insulam Patmos, post mirabiles reuelationes cœlitùs sibi factas, cùm expleſſet annum nonagesimum, apparuit illi Christus Dominus ipsum ad cõuiuium fratrum inuitans: veni dilecte mi, vt epuleris simul cum fratribus tuis. Tunc ille in ecclesiam Ephesi à discipulis delatus, in sepulchrum ingressus cœlesti lumine coram omni populo circundatus ampliùs non apparuit: sed minutissima arena ex sepulchro ebullire cœpit. Quare secundùm sententiam Hieronymi, & Augustini tunc creditur mortem subijsse temporalem. Angelicus quoque Doctor lect. 5. in Ioan. 21. credit tunc mortis soluisse debitum: statim verò simul cum corpore surrexisse, atq; in cœlum fuisse assumptum, vt dilectissimi Iesu visione cum fratribus frueretur.

Ioãnes apud Ephesum vita functus est. Hieronym. August. S. Thom.

¶ Inter cætera Ioannis encomia meritò primo loco quasi aliorum fundamentum constituitur, quòd fuerit discipulus ille Iesu. Inter omnes enim creaturas hoc potissimum excellit homo, quòd sit capax disciplinæ: Indeque naturale illud desideriũ consurgit, quo omnis homo scire desiderat vt dixit Philosophus: & meritò, quia omnis nostra fœlicitas in scientia, & cognitione Dei sita est. Angeli quidem creati sunt cum scientia, & cognitione rerum, atque cum speciebus, siue similitudinibus rerum omnium naturalium: Vt docet Sanctus Thomas. 1. par. quæst. 55. artic. 2. Homo verò creatus est secundùm intellectum, tanquam tabula rasa: docilis tamen, ac disciplinabilis, & cum appetitu sciendi, & discendi. Qui quidem implebitur in Patria: vbi (vt Christus Dominus dixit Ioan. 6.) erunt omnes docibiles Dei, & Hiere. cap. 31. Non docebit vir vltra proximum suum, & vir fratrem suum, dicens: Cognosce Dominum: Omnes enim cognoscent me à minimo eorum vsq; ad maximũ.

S. Thom. Homo naturaliter docilis est, & scire desiderat. Ioan. 6. Hiere. 31.

Ibi

Ibi schola est maiorum, in qua cœlestis magister omnes edocet, diuinūq; Verbum lucem illam inaccessibilem amicis suis communicat, accessibilemq; reddit illuminans mirabiliter à montibus æternis: vt Regius vates prædixit. Interim tamen pro statu viatorum, tanquam paruulis, & minoribus discipulis tres aulas, siue classes constituit: nempè in lege naturæ: in lege scripta: & in lege gratiæ. In lege quidem naturæ omnes creaturas hominis magistras esse voluit: Sicut Sapi. 13. dicitur: à magnitudine speciei, & creatura cognoscibiliter poterit creator horum videri, & Paulus ad Rom. 1. inuisibilia ipsius à creatura mundi, per ea, quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur. Atque ea ratione creaturæ vocantur elementa, *Como el A. B. C.* sicut & legem veterem ad Galat. 4. vocat Paulus elementa mundi infirma, & egena.

Sap. 13.

Rom. 1.

¶In hac schola creaturarum diuinas perfectiones legebat magnus ille Antonius Anachoritarum Princeps: nulloq; alio libro se indigere dicebat. In secunda schola legis Mosen, & prophetas magistros esse voluit, in tertia verò vnigenitum filium suum nobis dedit in magistrum: sicut Paulus ad Hebr. 1. ait: multifariè, multisque modis olim Deus loquens Patribus in Prophetis: nouissimè diebus istis loquutus est nobis in filio. Magnū quidem est discipulum esse insignis magistri. Solentque Principes terreni magna consultatione magistros filijs prouidere. Philippus Rex Macedo gratulatus est Aristoteli nato sibi Alexandro filio: non tam quòd natus sibi esset filius, quàm, quòd eo tempore natus esset, quo Aristotelem posset habere magistrum. Quantò potiori iure gratulabimur Christianæ genti, & Ecclesiæ filijs, quòd intra gremium tantæ matris nati simus, tantamque *fœlicitatem* consecuti, vt ipsum Dei filium, qui magister est Angelorum, & nos magistrum habeamus. Illum quidem Pater æternus per Esa. ca. 55. magistrū nostrum futurū promiserat, dicens:

Hebr. 1.

Ingens fœlicitas filiorū Ecclesiæ habere magistrum. Dei filium.

Esa. 55.

Ecce testem populis dedi eum ducem, ac præceptorem gentibus. Et Ioelis 2. filiæ Sion exultate, & lætamini in Domino Deo vestro: quià dedit vobis Doctorē iustitię: nunc autèm, quandò venit plenitudo temporis, ipsum esse Magistrum nostrū ore proprio testatus est Matt. 17. dicens: Hic est filius meus dilectus, in quo mihi complacui: ipsum audite. O fœliciſsimam sortem nostram, siquidem talem, ac tantùm pater æternus dignatus est nos habere præceptorē. Nunc impletū est illud Esai. vaticiniū cap. 11. Repleta est terra scientia Domini: Sicùt aquæ maris operientis. Hæc est vera scientia, quæ verè, sicut aquæ maris omnes animæ potentias replet. Sine qua vani sunt omnes homines, in quibus non subest scientia Dei, Sap. 13.

Ioel. 2.

Matth. 17.

Esa. 11.

Sap. 13.

Doctrina Christi sciētias omnes excellit dignitate, claritate, & certitudine, atque sanctitate.

¶ Hæc verò scientia omnia replet, quia cæteras omnes scientias in multis excellit. Primò, quià docuit nos altiſsima, & profunda mysteria, quæ omnem intellectū creatum excellunt: sicut dixit Christus Matth. 13. Eructabo abscondita à constitutione mundi. Et Paulus ad Ephes. 3. Alijs generationibus non est agnitum: sicuti, & nunc reuelatum est Sanctis Apostolis eius, & Prophetis in spiritu. De qua re legatur S. Thomas 1. p. quæst. 1. art. 1. ostendit siquidèm nobis finem nostrum supernaturalem, qui per lumen naturæ nullo pacto nobis innotescere poterat: sicut Paul. 1. ad Cor. 2. ex Esaia. cap. 64. dixit: Nec oculus vidit, nec auris audiuit, &c. secundò fuit excellens doctrina, quià, quanquàm de mysterijs abscondítis, fuit tamen clariſsima. Sicùt Ioan. 1. dicitur: vnigenitus, qui est in sinu Patris, ipse enarrauit. Et Ioan. 15. Iàm non dicam vos seruos, sed amicos, quià omnia, quæcunque audiui à Patre meo, nota feci vobis. Vndè Paulus 2. ad Cor. 3. eam dignitatem tribuit legi euangelicæ supra antiquam illam legem; quòd sicut Moses ponebat velamen super faciem suam, vt non intenderent filij Israel in faciem eius, sic vsque in hodiernum diem, cum legitur Moyses, velamen positum est super

Matth. 13.

Ephe. 3.

S. Thom.

2. Cor. 3.

cor

cor eorum. Nos verò omnes, reuelata facie gloriam Domini speculantes in eandem imaginem transformamur à claritate in claritatem, tanquàm à Domini spiritu. Meritò turbæ audientes tàm sublimia mysteria, tam clarè manifestata, mirabantur super doctrina Christi Matth. 7.

¶ Tertiò doctrina Christi cæteras omnes excellit certitudine: tùm quià à Deo Patre tradita, sicùt Christus ait Ioan. 7. mea doctrina non est mea, sed eius, qui misit me, patris: tùm quiâ per vnigenitum filium hominibus est reuelata. Vnigenitus autem est prima veritas; sicut Ioan. 14. ait: Ego sum via, veritas, & vita. Hanc quoque certitudinem accepit Ecclesia ex ore Patris super filium dicentis: ipsum audite Matth. 17.

¶ Quartò præstat Euangelica doctrina sanctitate, quam auditoribus communicat: quià non tantùm ostendit finem, sed & media, per quæ in illum tendere debeamus: neque tantùm illuminat intellectum, sed & voluntatem rectificat, afficit, & accendit. Ac subindè auditores efficit non tantùm sapientes, sed & Sanctos: sicut Ioan. cap. 15. ait Christus: vos mundi estis propter sermonem, quẽ locutus sum vobis. Quarè meritò hæc cœlestis doctrina vocatur scientia Sanctorum, quià in maleuolam animam non introibit hæc sapientia: nec habitabit in corpore subdito peccatis. Spiritus enim Sanctus author huius disciplinæ effugiet fictum: vt dicitur Sapi. 1. Sancti verò Apostoli, martyres, & virgines de hac disciplina gloriabantur: & coram tyrannis constantissimè respondebant: Christiani sumus: Discipuli Christi sumus. De hac scientia gloriatur Paulus ad Philip. 3. dicens: Veruntamen existimo omnia detrimentum esse propter eminentem scientiam Iesu Christi Domini mei: propterquem omnia detrimentum feci, & arbitror vt stercora. Qua ratione 2. ad Cor. 2. hanc disciplinam à Domino traditam vocat Apostolus odorem noti-

Doctrina Euangelica auditores efficit non tantùm sapientes, sed sanctos.

Phil. 3.

2. Cor. 2.

Doctrina Christi meritò vocatur odor, & fauus.

tiæ suæ, quo in nobis triumphat; & quem per nos in omni loco manifestat; vt eleganter docuit Angelicus Doctor in eum locũ lec. 3. dicens; quòd notitia de Deo, quæ per fidem illuminat intellectum, & per charitatem delectat affectum, dicitur odor notitiæ suæ, ideſt, notitia diuinæ suauitatis, quæ suauissimus odor est longè, lateque diffusus. Sic enim Ecclesiast. 24. dicitur: Ego quasi vitis fructificaui suauitatem odoris. Atque de prædicatoribus odoriferæ huius disciplinæ subdit Apostolus: Christi bonus odor sumus. Simili quoque tropo, & figura dilecta sponsa, post deguſtatam cœlestis sapientiæ suauitatem, dixit Cant. 5. Comedi fauum cum melle meo. Fauus enim ceram habet, quæ lucis est alimentum, & mel suaue guſtui: similiter cœlestis hæc disciplina per fidem lucem intellectui præstat, & per suauitatem amoris voluntatem delectat.

S. Thom.

Eccle. 24.

Cant. 5.

¶ Hac cœlesti disciplina in Christi schola instructi sunt Apostoli: quibus omnia, quæ à patre audiuit, nota fecit. Eandemque per Spiritum sanctum susceperc, cum induti sunt virtute ex alto. Sacer verò Euangelista Ioannes super omnes discipulos Domini intellexit: siquidē ex ipsius pectore Euangelij fluenta potauit. Eaque ratione vocatur non tantum discipulus, sed discipulus ille: per Emphasim, & antonomasiam, siue excellentiam: vt, cui tanquàm dilectissimo discipulo maiora secreta cœlestia reuelata sunt. Qui non tantùm audiuit, sed vidit, & scripsit: sicut ipse ait. Quod audiuimus, quod vidimus oculis nostris, quod perspeximus, & manus nostræ contrectauerunt de Verbo vitæ: & vidimus, & testamur. Quarè inter quatuor Euangelistas, qui in quatuor illis sanctis animalibus designantur, quæ vidit Ezechiel cap. 1. atque idem Ioannes Apoc. 4. Aquila meritò Ioanni tribuitur, qui cæteris altiùs vsque ad Verbi cognitionem euolauit: Sicut explicant Hieronymus prologo super Matth. Augustinus lib. 1. de cons. euange. cap. 6. & homil. 1. in Apoc. & D. Gregorius

Ioãnes Christi discipulus vocatur per excellentiam.

1. Ioan. 1.

Apoc. 4.

Hieron. August. Gregor.

gorius 31. mor. cap. 33. Meritò comparatur aquilæ, quæ nullo ictu fulminis, neque tribulationum læditur: nec splendore solis visus perstringitur. Aquila illa grandis est, quæ ascendit ad Libanum, candorem (inquam) inaccessibilis illius diuinæ lucis: & tulit medullam Cedri, idest, cor, & Verbum æterni Patris. In cuius cognitione adeò sublimiter euolauit, vt non tantùm cæteros Euangelistas, sed seipsum excesserit.

Ioannes meritò comparatur Aquilæ.

Ezech. 17.

¶ Et hoc est, quod Propheta Ezechiel insinuauit, dicens: facies Aquilæ desuper ipsorum quatuor. In ipsoque impletum est, quod Thren. 3. dicitur: sedebit solitarius, & tacebit: quià leuauit se super se. Apud Insulam siquidem Patmon relegatus propter Euangelij prædicationem varia, atque mirabilia Ecclesiæ tàm triumphantis, quàm militantis arcana per reuelationem susceptit: & potissimùm de vltimo statu Ecclesiæ tempore Antichristi futuro: varijsque Sanctorum persecutionibus: quæ omnia ad ædificationem, & constantiam fidelium in libro Apocalypsis ex præcepto Domini conscripta reliquit. Qui liber (teste Hieronymo) plura habet sacramenta, quàm verba: & in illius explicatione plus videntur exerceri sancti, quàm intelligere. Post scriptam verò Apocalypsin, cum esset apud Ephesum ab Asiæ Episcopis rogatus Euangelium scripsit contra Cherinti, & Ebionitarum Hæresim, qui Christi Domini diuinitatem negabant. In cuius mysterij cognitione verè leuauit se super se. Imò verè dicere possumus fuisse mentem ipsius Christi: Sicut Socrates Platonem mentem suam vocabat, Platoque Aristotelem. Multò veriùs, & altiùs Ioannes, dùm supra pectus Domini in cœna recubuit, mentem ipsius videtur suxisse, & hausisse. Verè (vt dicitur Psalmo 17.) ascendit super Cherubin, & volauit, volauit super pennas ventorum. Augustinus, Cherubin multitudinem scientiæ interpretatur: Ioannes

Ezechi. 1.

Thren. 3.

Hieronym.

Ioānes mēs fuit Christi.

Psal. 17.

August.

verò omnem multitudinem scientiæ, tàm naturalis, quàm supernaturalis, quæ Apostolis, & Euangelistis, atque prophetis concessa est, longo interuallo superauit. Per geminum quoque Cherubim propiciatorium obumbrans duplex Christi natura signatur: super quam per altissimam cognitionem volauit. Per pennas verò ventorum Angelorum, & Apostolorum cognitio: vel sublimis contemplatio significatur. Omnia Ioannes transcendit, & excessit. Grande vtique Ioannis est priuilegium, quod excellens adeò fuerit Domini discipulus: atque in magnam vtilitatem, ædificationem, dignitatemque cedit Ecclesiæ, quòd talem in schola Christi disciplinæ Christianæ ducem habeamus.

Augusti. Cassiodor.

¶ Meritò Regius psaltes Psalm. 63. ait: Beatus, quem tu erudieris Domine & de lege tua docueris eum. Vbi Diuus Augustinus, & Cassiodorus coniungunt titulum, qui inscribitur: ipsi Dauid quarta Sabbati, cum ipso Psalmo, in quo agitur de mansuetudine, & patientia iustorum: quartò enim die cœli luminaria creata sunt, quæ, sicut altissimum locum obtinent, ita non patiuntur terrenas, neque peregrinas impressiones. Sic nimirùm viri iusti, qui in Ecclesia positi sunt, vt luceant velut luminaria in firmamento, sicut eminentiorem locum obtinent: sic illorum conuersatio in cœlis esse debet, neque terrenis affectibus moueri, neque tribulationibus perturbari debent. Summa disciplinæ christianæ in mansuetudine, patientia, humilitate, & abnegatione sui ipsius sita est. Sicut Matth. 11. Dominus dixit: discite à me, quià mitis sum, & humilis corde. Euangelicus propheta cap. 28. quærit. Quem docebit scientiam, & quem intelligere faciet auditum? Ablactatos à lacte: scilicet, amoris proprij: auulsos ab vberibus, idest, à mundi delicijs, & consolationibus. Qui dicunt cum Dauid: renuit consolari anima mea. Qui solidioris doctrinæ ca-

Philip. 3.

Summa disciplinæ christianæ in mansuetudine, & humilitate sita.

Esa. 28.

paces

paces sunt: vt Gregorius explicat 1 Reg. 1. Quique exercitatos habent sensus ad discretionem boni, & mali. Sicùt explicuit Hieronymus ex Paulo ad Hebr. 5. Dominus quoque Luc. 14. explicuit: quales optet habere discipulos: siquis venit ad me, & non odit patrem suum, & matrem, & vxorem, & filios, & fratres, & sorores: adhuc autem & animam suam: non potest meus esse discipulus. Et, qui non baiulat crucem suam, & venit post me: non potest meus esse discipulus. Audiamus fœliciſsimum illum cæcum corporis, & mentis oculis à Domino illustratum nos interrogantem: nunquid vultis discipuli eius fieri? Omnes quidem nos id velle ore tenùs profitemur. Multi tamen sunt (proh dolor) superbi, ambitiosi, inimici crucis Christi, qui voce confitentur se nosse Deum: factis autem negant. Hi sunt filij huius seculi, qui in seculariſbus negotijs prudentiores filijs lucis sunt: in negotio verò salutis ambulant, vt cæci. De quibus Baruc. 3. dicitur: filij Agar, qui exquirunt prudentiam, quæ de terra est; viam autem sapientiæ nescierunt. Et Iacobus Apostolus cap. 3. ait: Terrena sapientia animalis est, diabolica. Quæ autem de sursum est sapientia, primùm quidem pudica est: deinde pacifica, modesta, suadibilis, bonis consentiens, plena misericordia, & fructibus bonis. Hanc vtique docet Christus Dominus: in quo sunt omnes thesauri sapientiæ, & scientiæ Dei absconditi. Horum clauem tribuit Beato Ioanni: vt verè illum clauigerum thesaurorum diuinæ sapientiæ vocare possimus. Illum igitur deprecemur, vt illos nobis aperiat. Aperiet enim procul dubiò, & sine inuidia communicabit: si humiliter petamus. Iàm enim per fidem ad primam aulam sapientiæ admissi sumus: per charitatem, & humilitatem aperitur aula secunda gratiæ: in qua reposita est clauis aulæ tertiæ gloriæ: vbi vnus magister noster Christus maiores edocet, thesauros-

D. Gregor. Gregor. Hieronym. Luc. 14.

Ioan. 9.

Baruc. 3.

Iacob. 3.

Col. 2.

que absconditos manifestat in secula seculorum. Amen.

IN EADEM SOlennitate,

CONCIO SECVNDA.

De priuilegijs dilectionis Ioannis.

THEMA *Hic est, quem diligebat Iesus.* Ioan. 21.

DIXIMVS concione proxima de primo Ioannis priuilegio, quòd fuerit excellens Christi Domini discipulus: nunc de secundo, quòd fuerit à Domino dilectus, dicturo mihi offert se se illud Apostoli Pauli ad Ephesios cap. 3. Vbi flexis genibus ad patrem Domininostri Iesu Christi suppliciter deprecatur, vt possimus scire supereminentem scientiæ charitatem Christi. Quanquàm enim discipulum esse Christi magnum donum est, illius tamen dilectio, & charitas scientiæ supereminet. Quis verò cognoscet sensum Domini, diuinæque dilectionis mensuram? vt enim Paulus ait. 1. ad Corinth. cap. 2. Quæ sunt hominis, nemo nouit, nisi spiritus hominis, qui in ipso est: ita, &, quæ Dei sunt, nemo cognouit, nisi Spiritus Dei. Hunc ergò spiritum Iesu, quo Ioannem dilexit, ipsiusque lucem flexis genibus per sacram Dei genitricem benignissimam aduocatam: vt potè Ioanni in matrem concessam supplices postulemus dicentes: Aue Maria.

Ephes. 3.

Sapien. 9.
1. Cor. 2.

S. Thom. ¶ Angelicus noster Doctor Thomas. 1. part. quæst. 20. articu. 2. Vbi agit de diuino amore: illud potissimum discrimen constituit inter diuinum amorem,

& no-

& nostrum : quòd voluntas humana non est causa bonitatis rerum, quas diligit : quinimò à bonitate, quæ in ipsis est, mouetur tanquam ab obiecto, vt diligat : ita quòd bonitas rei, vel vera, vel æstimata amorem nostrum prouocat, vt ei velimus bonum. Voluntas verò diuina, cum sit causa rerum, & totius bonitatis, quæ in ipsis est, non mouetur à bonitate, vt diligat ; imò infundit eam, & communicat rebus, quas diligit. Cum igitur Dominus IESVS adeò Ioannem dilexerit, vt dilecti nomen cum re ipsum habere voluerit, quid dignius, aut glorioſius de illo dici potest, quàm, quòd sit discipulus, quem diligebat IESVS? Potest vtique verè dicere illud Sapient. 7. Omne aurum in comparatione ipsius arena est exigua : & tanquàm lutum æstimabitur argentum in conspectu illius. Venerunt mihi omnia bona pariter cum illa. Prouerb. cap. 22. dicitur : Melius est nomen bonum, quàm diuitiæ multæ. Ecce nomen Ioannis : quem diligebat, omnia humana nomina, omnesque diuitias excellit. Charitatis enim diuinæ, virtutumque omnium, quæ illam comitantur, thesauros complectitur. Nam Prouerb. cap. 8. dicitur : Ego diligentes me diligo. Omne bonum nostrum in vnigeniti filij Dei datione situm est : hæc verò patris æterni liberalis donatio ex charitate processit : vt Paulus docet : Propter nimiam charitatem suam, qua dilexit nos, & cum essemus mortui peccatis, conuiuificauit nos in Christo. Imò ipse Dominus id docuit Nicodemum dicens : sic Deus dilexit mundum, vt filium suum vnigenitum daret. Si igitur omnia bona nostra ex diuino amore procedunt, quid boni non haberet Ioannes, qui præ cæteris dilectus dilecti nomẽ accepit? Cum enim diuinus amor totius bonitatis, quæ creaturis communicatur, radix sit, & origo ; sicut ex Angelico Doctore dictum est : quem Dominus plùs diligit, ad maius bonum ordinat, maioremque bonitatem illi communicat.

Voluntas diuina bonitatem confert creaturis, quas diligit.

Sapien. 7.

Ephes. 2.

Ioan. 3.

¶ Quarè

¶ Quare in celebri illa quæstione, quis nam à Domino plus fuerit dilectus, Petrus ne, an Ioannes: Sanctus Thomas vbi supra. art. 4. ad tertium, multis recitatis opinionibus dicit: præsumptuosum esse id iudicare: quia, vt dicitur Prouer. 16. Spirituum ponderator est Dominus. Certum tamen est, neque id negari potest, quòd plura dilectionis indicia exhibuit Ioanni, quàm cæteris Apostolis. Siuè propter donum virginitatis, siuè alijs de causis diuino iudicio reseruatis. Prouerb. cap. 22. dicitur: Qui diligit cordis munditiam, habebit amicum Regem. Et Christus Dominus Matth. cap. 5. Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt. Sicut & experimento videmus, quòd sol maiorem splendorem, & pulchritudinem communicat vitro purissimo, quàm rudi tabulæ, plumbo, aut ferro. Et sicut cum Sol Oriens interpositam nubem radiorum suorum splendore pulcherrimam reddit: sic vtique Christus Dominus verus sol iustitiæ, (sic enim per Malachiam cap. 4. appellatur: orietur vobis timentibus nomen meum sol iustitiæ.) Ioannem Apostolum veluti cœlestem nubem dilectionis suæ radijs splendidissimum reddidit. Quamquàm enim omnes Apostoli nubes vocentur, vt docet Gregorius in illud Psal. 17. Tenebrosa aqua in nubibus aeris, & ecclesia canit de Apostolorum gloria ex Esai. cap. 60. qui sunt isti, qui, vt nubes volant? Diuus tamen Hieronymus in Iob 37. Ioannem speciali ratione nubem vocat: quam diuinus sol amoris radijs non tantùm illustrauit, sed quasi in amorem conuertit. Deus enim charitas est, vt ipse Ioannes ait. 1. cap. 4. Vt iam verè dicere posit illud Cant. 2. Dilectus meus mihi, & ego illi.

S. Thom.

Simile.

Malac. 4.

Ioannes nubes est, quã sol iustitiæ illustrauit.

D. Gregor.

D. Hiero.

Cant. 2.

¶ Quòd si ex diuino consortio facies Mosi adeò splendida facta est, vt opus esset velamine obtegere, ne filiorum Israel oculi splẽdoris illius radijs perstringerentur, possentque in eum intendere: quis explicare valeat cœlestem illum virtutum nitorem, quo mens Ioannis il-

nis illustrata micabat? Siquidèm (vt Augustinus ait) per amorem totus in Deum transformatus erat. Hinc illi tot priuilegia inter Sanctos omnes concessa sunt: ita vt inter omnes palmam habeat: & in multis, omnibus illam videatur præripere. Nam inter duodecim Apostolos vnus est. Vnus quoque inter quatuor Euangelistas: & qui cæteris altiùs euolauit. Inter tres testes suscitatæ puellæ Archisynagogi, mysterij transfigurationis, & summæ illius tristitiæ, quam Dominus in horto passus est, Ioannes testis astitit. Ex duobus euntibus ad monumentum Ioannes vnus fuit: & qui cucurrit citiùs Petro. Cum post resurrectionem in mari apparuit Dominus Petro, & Ioanni: Ioannes priùs illum agnouit, & dixit Petro: Dominus est. Ille vnus est, qui in cæna super pectus Domini recubuit. Vnus, qui Dominum interrogare ausus est, quisnam eum esset traditurus: vnus inter Apostolos virgo à Domino electus: & qui virgo in æternum permansit. Et tãdem vnus, cui vt virgini Sacram Virginem in cruce commendauit, & in matrem dedit.

Augustin. Ioannes inter sanctos omnes palmam habet.

¶Ad hæc donorum largitio, (quantumuis parua sint) inter amantes solet esse gratissima, vt potè intimi, & occulti amoris testimonium, siquidem proprius illius effectus est se se fundere, & communicare: quid de tam immensi doni largitione dicemus, quo Dominus Iesus in cruce pendẽs, iàm iàm spiritũ suũ in manus patris traditurus Ioannem dilectum super cunctos Apostolos ditauit, & amplificauit? dùm illi vni Virginẽ Sanctissimã in matrem dedit: neque id verbo tantùm, sed affectu, & effectu? Dùm enim illi dixit: eccè mater tua: & matri: eccè filius tuus: voci suæ dedit vocem virtutis: & vi quadam diuina Virgini materna viscera, & Ioanni filialem affectum impressit. O terque, quaterque beatum, & fœliciſsimum Apostolum tali, at tanto dono, quod post donum illud ineffabile, quo pater æternus sic mundum diligens filium suum vnigenitum dedit:

Dona inter amãtes gratissima.

Ioan. 3. dona omnia creata tam eminenter exuperat.
Gen. 49. Gen. 44. Hæc est præclara illa, & mystica hæreditas, quam Iacob moriens dedit filio dilecto Ioseph vltra sortem. Hic Scyphus est argenteus, quem Ioseph in ore sacci iunioris fratris apponi iussit. Sic enim de Virgine sanctissima, ipsiusque virginali integritate, ac puritate interpretatur Rupertus illud Cant. 7. Vmbilicus tuus sicut crater tornatilis, nullis indigens poculis. Venter enim Sacratæ virginis, de quo statim subditur: venter tuus, sicut aceruus tritici vallatus lilijs: Crater est, siuè Scyphus tornatilis, ideſt, perfectissimus: argenteus propter puritatem, splendoremque virginalem: nullis indigens poculis, quià non ex virili semine, sed mystico spiramine filium Dei, vt verum fontem paradisi nobis effudit: qui sitim, & desiderium mundi satiauit: & peccata nostra abluit. Hunc igitur Scyphum argenteum dilectissimam (inquàm) matrem suam, cum iàm iàm concideretur saccus corporis sui (vt Regius vates Psalm. 29. prædixit) apposuit iuniori fratri suo Beniamin, dilecto (inquam) & iuniori Ioanni. Cui commodissimè benedictionem illam adaptare possumus, qua Moyses ante mortem suam benedixit Beniamin dicens: Beniamin amantissimus Domini habitabit confidenter in eo, quasi in thalamo tota die morabitur: & inter humeros illius requiescet. Sic enim in illo impletum videmus: Siquidem in cœna inter humeros Christi, & super pectus requieuit: totaque die, ideſt, per totum tempus vitæ virginis almæ in societate illius habitauit confidenter: & quasi in thalamo diuinis emissionibus pleno moratus est. Rectè quoque Scyphus illi cõuenit, cui simul cũ Iacobo fratre Christus Dominus dixit: calicẽ meũ bibetis: & qui propinato sibi calice veneno pleno, illæsus, & incolumis à Domino seruatus est.

Psal. 29. Deuter. 33. Matth. 20.

4. Reg. 2. ¶Magnumquoque, & pretiosum donum fuit palliũ, quod Elias in curru igneo eleuatus in pignus amoris,

dupli-

duplicisq; spiritus dilecto Elisæo reliquit. Sanctissima virgo pallium est, quod Christum carne induit, aluit, protexit: pallium est protectionis Ecclesiæ : quodque Saluator ex curru crucis igneo, & charitate inflammato veluti pignus duplicis spiritus amoris sui Ioanni dilecto reliquit. Si ex quo arca Domini per tres menses mansit in domo Obededon Gethæi, benedixit Dominus Obededon, & omnem domum eius. Quis cogitando, nè dùm loquendo consequi valeat, quantum benedictionis, augmenti gratiæ, charitatis, & omnium virtutũ Ioānes susceperit ex virginis cõsortio per quindecim annos, quos post Christi Domini ascensionẽ ipsam comitatus est? Si ad vnam vocẽ, & salutationẽ Deigenitricis Ioannes Baptista sanctificatus in vtero exultauit: materque ipsius Elisabeth Spiritu sancto repleta est: quã ta plenitudo gratiæ, plenitudinisq; augmẽtũ ex lõgo illo tot annorũ cõsortio, & cælestibus colloquijs cũ Virgine sacra nostro Ioãni indies accrescerет? Vndè tot priuilegia Ioãni cõcessa? certè quià diligebat illũ Iesus: oculos suos, & cor in ipsum defixerat. 2. Parali. 7. postquàm Salomõ tẽplũ Domino cõsecrauit, respõdit illi, elegi locũ istũ, & sanctificaui cũ: vt sit ibi nomẽ meũ vsq; in sempiternũ. Oculi mei, & cor meũ erũt ibi cunctis diebus. Atq; ex illo diuino intuitu repleta est gloria domus Domini. Sic nimirũ Christ⁹ Dominus posuit oculos suos, cor, & nomẽ super Ioānẽ dilectũ, ita vt possimus vocare Ioānẽ oculũ illũ, & crinẽ colli Ecclesiæ, quo vulnerãtũ spõsus se se fatetur: ex propicio illo Domini aspectu, splẽdore & gloria repletus est. Apud Indiã Oriẽtalẽ Sol benigno suo aspectu aurũ, argẽtũ, gẽmas, pretiososq; lapillos generat. Quid Ioānẽ dicem⁹, quẽ sol Diuinus tã benignè respexit, nisi ditissimã Indiã Oriẽtalẽ, plenã auro charitatis, argẽto splẽdido diuinæ lucis, gẽmisq; virtutũ omniũ? Vel dicamus illũ Paradisum esse nõ terrenum, imò cælestem, ad orientẽ Diuini aspectus plantatũ: in medio enim cordis illius videmus lignum vitæ

Sanctissima virgo pallium est Ioãni à Christo datum.

2. *Reg.* 6.

2. *Par.* 7.

Cant. 4.

Ioannes Indiæ Orientali, & Paradiso similis est.

Domi-

Dominum Iesum per dilectionem insitum: videmus lignum scientiæ, fontemque diuinæ sapientiæ in medio huius paradisi: si quidem repleuit eum Dominus spiritu sapientiæ, & intellectus prophetici, & euāgelici. In illo tandem fructus omnes paradisi virtutū omnium, & dignitatum, atque gratiarum ecclesiæ cumulatos videmus.

Similitudo inter amātes est gratissima.

¶Inter amantes præterea similitudo, siue in moribus, siue loquela, siue incessu, siue ornatu, atque coloribus gratissima esse solet. Eccles. 13. dicitur: omne animal diligit sibi simile: & omnis homo simili sui sociabitur. Solent quoque Principes eos, quos ex animo diligunt annulis, gemmis, & vestibus, vel suis, vel similibus exornare, vt sibi similes appareant. Similiter de his, quos Dominus diligit, dixit Apostolus ad Rom. 8. Quos præscisuit, & prædestinauit conformes fieri imaginis filij sui. Et quanquàm Apostolos omnes Christus Dominus sibi similes esse voluit per spiritum adoptionis filiorū Dei: Ioannem tamen videtur elegisse, vt similitudinem suam præ cæteris gereret. Id, quod comprobari videtur ex illo Apocal. 11. vbi de se dicit Ioannes: Datus est mihi calamus similis virgæ: & dictum est mihi: Surge, & metire templum Dei, & altare. Per calamum sapientia significatur. Psa. 44. Lingua mea calamus scribæ: data igitur est Ioanni sapientia similis sapientiæ Christi. Templum caro, & corpus Christi est, in quo habitat omnis plenitudo diuinitatis corporaliter: diuinitas enim corpori erat vnita. Altare suppositum Christi est: super quod sacrificium pro peccatis nostris fuit oblatum. Dictum est ergo Ioanni, surge: super te ipsum eleuare, quia sublime munus, nullique vnquam antea concessum tibi committitur, metiendi, atque describendi diuinam, & humanā naturam filij Dei. Hinc surrexit sacer Euangelista, & leuauit se super se: dùm altitudinem tēpli, & altaris mensus est dicens: In principio erat Verbum. Latitudinem verò templi mensus est, dùm diuinarum personarum distinctionem expressit dicens: Verbum erat apud Deum:

Eccli. 13.

Rom. 8.

Apoc. 11.

Psal. 44.

vbi

vbi tres diuinæ personæ insinuantur, verbum, & Pater, & particula, apud, Spiritum sanctum insinuat, qui nexus est, & vnio vtriusque. Longitudinem, & æternitatē filij Dei explicuit dicens: Deus erat Verbum. Tandē profunditatem dimensus est, dùm dixit: Verbū caro factū est.

¶Illa verò potissima similitudo est, qua Dominus Iesus Ioanni nomen suum imponi voluit. In nomine siquidèm Christo assimilatus est: Tū quià Dominus Iesus ab vnctione Spiritus sancti dictus est Christus, ideſt, vnctus iuxta illud Esa. 61. spiritus Domini super me, eò q vnxerit me. Qua ratione Cant. 1. Spōsa dixit: oleū effusum nomen tuū. Ioannes nomen hoc Christi re ipsa habuit. Habuit enim vnctionem à sancto, vt ipse ait 1. Ioan. 2. Quæ docet nos de omnibus. Vnctus quoq; est, cum pro prædicatione Christi inferuētis olei doliū missus, quanquā per Spiritū sanctū incolumis seruatus, toto corpore perunctus est. Vt ipsum oleū martyrij charitatis, ac pietatis Ioānis apertū esset præsagiū, constantissimoq; fidei Christi protectori, & pugili vnctionis Christi nomen inderet. Eccè nomē Christi re ipsa Ioannes imitatus est. Vt non solùm oculos suos posuerit Dominus super eū; sed & nomen suum.

Esa. 61.

Ioannes nomen habet Christi quià vnctus oleo: nomen quoque dilecti: & nomen filij hominis.

1. Ioan. 2.

¶Tùm verò maximè, quia propriū nomē Christi Domini tàm in veteri, quàm nouo testamento est dilecti. Sic enim vocatur Psal. 28. Dilectus quemadmodùm filius vnicorniū: & Psal. 44. inscribitur titulus: canticum pro dilecto. Totus enim ille Psalmus Christo Domino dicatus est. In libro verò cāticorū sæpissimè gaudet hoc nomine ab sponsa vocari. Deindè in lege gratiæ nomen hoc dilecti à Patre inditū est Christo in baptismo, veluti proprium nomen: *Como nombre de pila.* Hic est filius meus dilectus; in quo mihi cōplacui. Idē quoq; nomen, cū in mōte Thabor transfiguratus est, voce de nube lapsa Pater protulit dicens: hic est filius meus dilectus, in quo mihi benè cōplacui; ipsum audite. Ingēs priuilegiū fuit dilecti nomine Ioannē appellari. Et nequa simili-

Psal. 28.

Psal. 44.

Matth. 4.

Matth. 17.

tudo desiderari posset, nomẽ quoq; fratris sui, & filij hominis, ideſt, virginis almæ, quo Christus vocari gaudebat, Ioannẽ habere voluit: dũ in cruce pendẽs dixit matri: mulier eccè filius tuus. Meritò sacer Euangelista dilecti nomen sortitus est: siquidẽ omnia dilectionis signa ipsi Christus exhibuit. Cor enim suũ, & secreta cœlestia, & Ecclesiæ illi reuelauit, potissima dona, & sublimia illi largitus est: vitamq; ipsius, vt veri amici ex varijs periculis eripuit. Quarè si ad vocẽ Iosue serui Dei Sol stetit obediente Deo voci hominis: si ad vocem Eliæ serui, & ministri Domini ignis de cœlo bis descendit: Quantò potiora dona à Domino consequetur Ioannes, quem non tantùm seruum, sed amicum, & dilectum appellari voluit: ipsique similem in multis apparere? Illum igitur toto mentis affectu diligamus, & veneremur: ipsiusque charitatem imitemur, qui Christum Dominum vsque ad crucem, & mortem comitatus est: & quem per totum vitæ tempus per tribulationes, & exilium, vt verus amicus semper confessus est, omni enim tempore diligit, qui verus amicus est. Ille semper Christum, & ipsius dilectionem prædicauit; ignemque illum Diuinæ charitatis, quem in altari suo semper ardere Dominus præcepit, Ioannes verbo, & exemplo iugiter nutriuit. Hunc amoris ignem in nobis semper nutriamus, vt conformemur imagini Christi, similesque ipsi efficiamur nunc per gratiam, & in futuro in ipsum transformemur per gloriam. Amen.

Iosue. 10.
4. *Reg.* 1.
Prouer. 17.
Leuit. 6.

IN EADEM SOlennitate,

CONCIO TERTIA.

De recubitu super pectus IESV.

THEMA *Qui & recubuit in cœna super pectus eius.* Ioan. 21.

HOc est iam tertium, singulare, summumque amoris priuilegium, quo Christi amor Ioannem præ

cæteris

cæteris Apostolis exaltauit: cum super pectus suum illũ quiescere voluit. Vt meritò Cedrum paradisi super omnes arbores exaltatam vocare possimus. Ille verè est totius orbis ornatus, sanctitatis speculum, Ecclesiæ magister, columna, & lux, puritate Angelus, Spiritus sancti lingua: cuius laudibus omnis humana lingua inuenitur inferior. Vt de ipso dignè aliquid differere valeamus, animus succumbit: calamus, & lingua deficiunt. D. tamen Bernardus cœlestem quadrigam regalem nobis ostendit, qua progrediendum, & currendum est. Per Ioãnem enim ad Virginem matrem accedimus, per matrẽ ad filium, per filium ad Patrem; qui totius boni, & gratiæ fons est, & origo. Ioannes primus ostiarius est, qui virginem almam gratiæ clauigeram nobis demonstrat: quæ cum ipsius mater sit, nihil ei denegare poterit. Ad thronum igitur virginis supplices accedamus diuinum numen implorantes, dicentes. Aue Maria. *Bernardus.*

¶ Inter plurima, quæ diuinam charitatem in nobis accendunt, & corda nostra mirabiliter afficiunt, & in ipsius dilectionem rapiunt, paternalis est illa prouidentia charitate, & misericordia plena, quam re ipsa semper experimur. Olim siquidem tanquàm dilectissimis filijs per Euangelicum Prophetam Dominus promiserat cap. 66. Ad vbera portabimini, & super genua blandientur vobis. Quomodò si cui mater blandiatur, ita ego consolabor vos, & in Hierusalem consolabimini. Et quanquàm hæc diuina promissio omnibus Apostolis, tanquam dilectis filijs impleta est: atque nobis per ipsos: illi siquidem lac doctrinæ cœlestis ex Christi pectore suxere, quo paruulos Ecclesiæ filios, & nos inter illos nutrierunt, & semper nutriunt: In Ioanne tamen Euangelista specialissime, ac singulariter impleta est diuina promissio. In cænaculo enim apud Hierusalem cœlestem consolationem, diuinasq; blanditias expertus est, dùm in cœna recubuit super pectus Saluatoris. *Esa. 66.*

¶Mirùm est in medio Senatu Apostolico Ioannem contemplari super pectus Domini totius sapientiæ fontem recũbentem. Quid est hoc (o bone Iesu) quod filius hominis nõ habeas vbi caput reclines: & homo reclinet caput super pectus Dei? Possumus vtiq; cum Paulo dicere, ꝙ nec oculus vidit, nec auris audiuit: nec in cor hominis ascendit huic simile. Et cum cæco recte dicamus: à seculo non est auditum, quòd homo recubuerit super pectus Dei. Quid in hac re magis mirabimur, Ioannem recumbentem; an Dominum id permittentem? Olim Mosen volentem accedere ad rubum ardentem, vt visionem videret, prohibuit Dominus, dicens: ne è appropies huc, sed solue calceamentum de pedibus tuis. Magnus ille Ioannes Baptista ex vtero sanctificatus, cum Saluator ad ipsum accessit, vt baptizaretur ab eo, totus trepidans non audebat tangere sanctum Dei verticem, neque vnda Iordanis abluere. Petrus quoque Apostolorum princeps in mirabili piscium captura diuinam Christi potentiam agnoscens (vt Luc. 5. habetur) diuino consortio indignum se iudicans procidit ad genua Iesu dicens: exi à me Domine, quià homo peccator sum. Thomas etiam facta sibi copia à Domino Iesu inferendi digitũ, & manum in vulnera: rationabiliter à multis creditur, quòd non est ausus tangere vulnera: sed tantùm credens adorauit, dicens: Dominus meus, & Deus meus. Magdalena quoq;, & si Christi dilectione plena, secùs pedes Domini sedebat: & cum videns illum suscitatũ præ gaudio vellet tangere, prohibita est. At verò sacer Ioannes super pectus Domini recubuit. Spectaculum sane est, quod ipsi Angeli meritò stupeant, & admirentur. D. Augustinus insinuat, quòd Dominus illi innuit, vt recumberet: & Ioannes acceptauit. Et quanquàm id non constet ex historia euangelica, multa tamen fecit Dominus Iesus in conspectu discipulorum suorum, vt ipse Ioãnes ait, quæ non sunt scripta. Quòd si exteriori signo non insinuauit Dominus: interiùs tamen inspirauit: iuxta illud

Luc. 9.

1. Ad Cor. 2

Ioan. 9.

Exod. 3.

Matth. 3.

Luc. 5.

Ioan. 20.

Augustſ. Recubitus Ioannis supra pectus Domini spectaculũ est ipsis quoque Angelis stupendum.

Ioan. 21.

Psal. 84.

Psal. 84. Audiam, quid loquatur in me Dominus Deus. Et fortè singularis ille amor, quo Dominus Ioannem diligebat, ita dispensauit: vt pridiè quàm lancea latus aperiret, suauis dilecti discipuli contactus, ac dulcis fomentatio deliniret. *Psal. 84.*

¶ Placet tamen hoc loco explicatio doctissimi Caietani, qui recubuit; explicat, ideſt, cecidit, capite super pectus Domini inclinato. Verosimile enim est post pedum lotionem, & sacræ Eucharistiæ sumptionem mysticum, supernaturalemque soporem, atque sublimem ecstasim immissam à Domino in Ioannem: Atque adeò non tam fuisse voluntarium recubitum, quàm diuinitùs sic dispositum. Sicut & olim initio conditi orbis immisit Dominus soporem in Adam, cumque ob dormisset, tulit vnam de costis eius, & repleuit carnem pro ea: & ædificauit costam in mulierem: adductamque ad Adam vocauit viraginem: Quoniam de viro sumpta est. Qua in re (secundùm Diui Bernardi sententiam) cognouit Dominicæ Incarnationis Sacramentum, formationemque Ecclesiæ sponsæ Christi ex latere ipsius in cruce dormientis. Idemque confirmat Diuus Augustinus, & ait, quòd in illo sopore Adamus repletus est spiritu prophetiæ. Id quod consonat verbis Pauli ad Ephes. 5. Vbi ait: sacramentum hoc magnum est, cum retulisset verba Adami: hoc nunc os ex ossibus meis: propter hoc relinquet homo patrem, & matrem, &c. Tunc subdit: ego autem dico in Christo, & in Ecclesia. Rupertus quoque in eum locum ingeniosè adnotauit: si Adam dormiebat, quomodò intellexit Euam ex ossibus suis eductã? fuit ergò mẽtis excessus, quo mysterium agnouit, quòd Verbum Patris de sinu ipsius esset egressurum, vt carnem assumeret, & naturæ humanę adhæreret. Quòdque ex ipsius latere dormiẽtis in cruce Ecclesia esset educenda. *Caietanus.* *Gen. 2.* *D. Bernar.* *Augusti.* *Ephes. 5.* *Rupertus.*

¶ Similis fortè fuit somnus ille Iacob, cum suprà Petram dormiens vidit mirabilem illam scalam, euigi- *Gen. 28.*

lansque dixit: non est hic aliud nisi domus Dei, & porta cœli. Surgensque manè erexit lapidem in titulum, & fundens oleum desuper imposuit loco nomen Bethel, idest, domus Dei. Quæ videntur contigisse in typo, & figura mystici soporis nostri Ioannis Euangelistæ. Ille enim verè suprà petram obdormiuit: Petram verò esse Christum Paulus docet. Ille namque lapis est per Spiritum sanctum vnctus: cui titulus conuenit, & nomen Bethel: est siquidem domus Dei, in qua habitat omnis plenitudo diuinitatis corporaliter. Super illius pectus recumbens Ioannes scalam vidit: ibi portam cœli latere cognouit, quàm postero die lancea vidit apertam. Redemptor ipse Ioan. 10. dixit: Ego sum ostium. Ibi diuinam Christi naturam, ineffabilemque vnionem cum humana cognouit: non in figura, sicut Adamus, sed planè, & apertè cœlestia mysteria altissimè penetrauit, atque Ecclesiam docuit: præcipuaque Saluatoris miracula, & gesta, (quæ diuinitatem ipsius efficaciùs attestantur) apertiùs, & fusiùs conscripsit: nempè cæci illuminati, suscitati Lazari, miraculum quinque panum, quibus quinque millia hominum refecit: cœlestisque panis, mirabilis (inquam) sacramenti Eucharistiæ institutionem, & sumptionis necessitatem, pedumque lotionem: mirabilem dilectionis doctrinam, tanquàm vltimi testamenti Christi potissimam hæreditatem vnus ille Dominici pectoris speculator, fidelissimusque scriptor reserauit.

1. Cor. 10.

Ad Col. 2.

Ioan. 10.

In recubitu super pectus Domini mira sacramenta cognouit Ioannes.

¶Dum apud Insulam Patmon exularet Ioannes, vidit librum scriptum intus, & foris, signatum sigillis septem: flebatque maximè, quòd nullus esset dignus aperire librum: donec agnus occisus illum aperuit. Posteà verò vidit in manu Angeli librum apertum: audiuitque vocem de cœlo dicentem sibi, vt acciperet librū de manu Angeli, & deuoraret. Cumque deuorasset, fuit in ore eius tanquàm mel dulce; sed venter eius amaricatus est. Liber vtique Christus Dominus est secūdùm Bernardi

Apoc. 5.

Apoc. 10.

Liber Christus est. Bernard.

sententiam Ser. 1. de resur. In ipso scriptus numerus electorum in superna fœlicitate locandus. Pater namque æternus prædestinauit nos in ipso ante mundi constitutionem: Hunc librum accepit Ioannes per amorem, quià amatum est in amante. Deinde accepit illum in cæna in sacramento Eucharistiæ: fuitque in ore eius sicut mel dulce: dùm post illius sumptionem recumbens super pectus in ecstasim raptus vidit sacramenta cœlestia: & id quidem summa cum dulcedine, quià (vt Augustinus ait) vbi amor, ibi sapor. At vbi statim post cænam vidit Christum amorem suum in horto mærore circunfusum, sanguineo sudore madentem: deinde ab hostibus captum, flagellatum, consputum, & crucifixum: omnis prior dulcedo in amaritudiuem versa est. Tunc venter cogitationis, meditationis, & memoriæ, aspectu dolorum Christi amaritudine repletus est. Cumque vidit dilectum sibi Iesum in cruce voce valida ad Patrem clamantem, & expirantem: simulque Virginem matrem ibi astantem, doloriſque gladio transfixam contemplatus est: ibi verisimè venter eius amaricatus est, martyriumque crucis, quanquàm non corpore, animo tamen duplici gladio transfixus omninò passus est. Tunc verè impletum est in sacra Virgine, & Euangelista Ioanne, quod Dominus præcepit Mosi: vt duos Cherubinos ex auro purisimo iuxta propitiatorium constitueret, qui mutuò se se respicerent. Eccè iam vidisti sacer Euangelista apertum librum, quem clausum priùs, atque signatum deflebas: nunc verò, cum apertum cernis, & pectus, atque latus deliciarum tuarum lancea perforatum, maior tibi suppetit flendi ratio, quàm antè fuerat lugendi signatum.

Ephes. 1.

August. Vbi amor, ibi sapor.

Exod. 25.

¶ Magno desiderio sponsa rogat sponsum Cant. 1. indica mihi, vbi pascas, vbi cubes in meridie. Ita forsan sacer Euangelista post sumptionem corporis Domini captus est desiderio sciēdi, quo pacto Diuinus pastor

Cant. 1.

super nos illos spiritus in cœlesti mensa pascat: quod cũ corporeis oculis intueri minimè posset, disposuit sic diuinus amor, vt super pectus suum recumbens in sacramentali cibo cœlestem escam, & pastum diuina reuelatione cognosceret. O animarum fontem suauissimum! o mensam lautissimam! o sacram cœlestium thesaurorũ officinam! Hæc omnia sacrum Christi pectus continet. Hæc cella est vinaria, ad quam Rex gloriæ dilectissimũ sibi Ioannem introduxit: atque in ipso charitatem eminenter ordinauit, dilectionisque magistrum instituit, dũ suprà pectus suum recubitum concessit.

Cant. 2.

Pectus Christi cella vinaria.

Plutarchꝰ.

¶ De pullis aquilæ tradit Plutarchus, quòd ille, quem latus cordis fœlici sorte contingit, & confouet: ex potiori communicatione caloris vitalis cæteros pullos volatus agilitate, & oculorum acumine vincit. Sic nimirùm Ioannes, vt electus, atque dilectus pullus cœlestis aquilæ Christi ex ipsius pectore mirabilem vim ita suscepit; & viuificum illum spiritum dilectionis ita suxit: vt oculorum acumine, mysteriorumque intelligentia cæteris altiùs euolauerit: atque in amorem Christi conuersus nihil aliud in vita sibi gratum contingeret, nisi de amore agere, vel scribere. Sermo illius semper, & vbique charitatem cordis eructabat.

Ioannes pullus aquilæ, & sublimis est aquila.

Iob. 39.

¶ De aquila quoque dixit Iob. ca. 39. in arduis ponet nidum suum, in petris manet, & inaccessis rupibus. Indè contemplatur escam, & de longè oculi eius prospiciunt. Pulli eius lambunt sanguinem. Verè Ioannes, vt cœlestis aquila super pectus Domini, quasi supra Petram, & inaccessam rupem (lucem siquidèm habitat inaccessibilem) in sublimem diuinæ naturæ contemplationem eleuatus, in arduis posuit nidum suum. Super nidũ dominici pectoris recumbens, sacrã escam euchariſtiæ contẽplatus, miraque illius dulcedine in ecstasim raptus fideles omnes tanquàm pullos cibi dulcedine proposita inuitat, vt illius sanguinem lambamus, & in sacramento degustemus.

1. Timo. 6.

¶ Dul-

¶Dulcissimo recubitu suo multa nos facer Ioannes edocet. Primùm quanto iure Dominus à nobis cor, & dilectionem petat, dicens: fili præbe mihi cor tuum. Siquidem ille prior dilexit nos: & cor suum nobis prior dedit. Et eccè per Matthæũ nobis dicit: vulpes foueas habent, & volucres cœli nidos: filius autem hominis non habet vbi caput suum reclinet. Desiderat enim super cor tuum caput reclinare. Vt igitur cor tuum tu illi præbeas, in quo quiescat, cor suum ille tibi offert, vt tu super illud caput tuum reclines, cogitationesque, & omnia desideria tutò reponas. Eccè Ioannes in cœna nomine Ecclesiæ dulcissimi cordis Iesu, & amore pleni possessionem apprehendit. O immensam dilecti discipuli dignitatem, cui cor, & pectus Domini in reclinatorium datum est!

Prou. 28.
1. Ioan. 4.
Matth. 8.

Christus meritò petit à nobis cor, qui pectus, & cor suum nobis exhibuit.

¶Hoc videtur fuisse summum amoris pignus: in hoc namque recubitu super sinum Christi altissimam ipsius similitudinem imitatus est. Summum enim, quod fides de Christo docet, est, quod Verbum erat apud Deum: & quòd Vnigenitus est in sinu patris. Inde habet, quòd sit splendor gloriæ, & figura substantiæ eius. Ioanni ergò in sinum Christi admisso figuram suam, & substantialem imaginem patris, non quidem impressit, illa enim est propria Verbi, & omninò creaturæ incommunicabilis: præbuit tamen illi rem cum nomine, vt sicut filius est in sinu patris, sic Ioannes fuerit in sinu filij: illudque fuerit ipsi tanquàm nomen proprium inditum: vt vere dicatur, quòd Ioannes fuit apud Deũ: & in sinu filij: inde accepit lucem, & cœlestem quendam splendorem: vt enarraret nobis Diuinum esse patris, & Verbi, plurimaque mysteria cœlestia. Et quanquàm non accepit substantialem imaginem filij Dei, accepit tamen ipsius accidentia. Nam sicut filius vocatur dilectus patris: sic Ioannes dicitur dilectus filij. Et sicut filius Dei factus est, & vocatus filius Virginis: sic Ioannes verbo Christi factus est, & vocatus filius ma-

Ioan. 1.

Hebr. 1.

Ioannes in sinu fuit filij Dei, qui est in sinu patris.

matris Dei. Hæc diuina accidentia impressit Christus Ioanni super pectus suum recumbenti, veluti sigillum
Simile. solet signa, & stemata super mollem ceram imprimere. Simulque impressit illi spiritum charitatis, & humilita
Cant. 8. tis suæ. Cantic. cap. 8. petit sponsus: Pone me vt signaculum super cor tuum. Ioannes tanti amoris dulcedine liquefactus Christum, vt signaculum cordis sui, & brachi, atque calami sui suscepit. Rursusque ipse Dominus IESVS videtur voluisse habere Ioannem, vt signaculum cordis sui: vt verè illi dicat Dominus: Inueni virum secundùm cor meum: *al talle y para sello de mi coraçon*. Quarè opportuno tempore cum ad doctrinam, & ecclesiæ ædificationem necessarium fuit, signaculum incarnati Verbi, & sacramentorum cœlestium, potentiãque diuini brachij aperuit.

¶ Deinde cum omnia creata à Deo suum proprium finem, & centrum habeant, Ioannes super pectus Domini recumbens centrum cordis nostri nobis quasi
Obristus Dominus centrum est cordis nostri. August. digito monstrat. Christus enim Dominus centrum est cordis nostri: in quo quiescere debemus. Vt enim ait Diuus Augustinus: fecisti nos Domine ad te: & inquietum est cor nostrum, donec quiescat in te. Extra Christum voluntas nostra nũquàm quiescit, nec in diuitijs, nec in delicijs: imò quasi extra centrum suum vim patitur. Humana omnia præsidia inania sunt, quæ spem illorum fallunt, qui ipsis innituntur; vniuersa enim vanitas & afflictio spiritus. Eccles. 1. Sap. 5. impij confitẽtur. Lassati sumus in via iniquitatis, & perditionis. Fœlix anima, quæ super dilectum solum innititur: neque in homine confidit, nec ponit carnem brachium, & fiduciam suam: quinimò dilectissimi IESV amplexibus gaudet: omnem spem in illum collocat: omnem solicitudinem in ipsum proijcit; in ipso quiescit, & pace fruitur, quæ exuperat omnem sensum. In illo vera sunt solatia: quæ statim vt Paulus degustauit, quæ priùs illi fuerant lucra, arbitratus est vt stercora. Ad hanc diuinam quie-

tem Christus nos inuitat dicens: Venite ad me omnes, qui laboratis, & onerati estis: & ego reficiam vos. Et Cantic. 2. Veni columba mea in foraminibus petræ, in cauerna maceriæ. Quasi dicat in vulneribus meis, & super pectus meum requiescere. Columba, quam Noe extra arcam emisit, non inuenit locum, vbi requiesceret pes eius: quia extra Christum voluntas hominis quiescere minimè potest. In Christo verò columba, & passer inuenit sibi domum, & turtur nidum, vbi reponat pullos suos. Psalm. 83. Ea ratione Saluator, qui omnes sitientes ad vitæ aquas inuitat, in cruce pendens brachia extēdit, & pectus aperuit: vt omnes excipiat.

Matt. 11.

Cant. 2.

Genes. 8.

¶ Olim per Esaiam promiserat Dominus: Ad vbera portabimini, & super genua blandiētur vobis. Id quod, quanquàm in Apostolis omnibus impletum est, qui ad vbera Christi suauissimo lacte doctrinæ cœlestis nutriti sunt: speciali tamen quadam ratione in sacro Ioanne impleta est diuina promissio, qui super vbera, & pectus Christi recubuit. Augustinus tract. 61. in Ioannem: vbera Christi sunt fons diuinæ sapientiæ: In ipsō enim sunt omnes thesauri sapientiæ, & scientiæ Dei abscōditi: Vndè manant dona gratiarum, peccatorum remissio: vera Dei, & proximi dilectio, atque dulcedo Spiritus sancti. Illa quoque benedictio, qua Patriarcha Iacob benedixit Ioseph dicens: omnipotens benedicet tibi benedictionibus, benedictionibus vberum, &c. in Ioanne ad impleta est: gustauit enim delectationem vberum Christi, quæ (vt sponsa ait) meliora sunt vino, fragrantia vnguentis optimis. Pectus namque Christi plenū est diuitijs, delicijs, & odoribus cœlestibus. Hoc est, quod Ioannes vidit, cū aspexit Dominum præcinctū ad mammillas zona aurea: hoc est cingulo perfectissimæ charitatis, pleno diuitijs gratiarum omnium: quod efficaciùs mentem cingit, rapit, atque transformat, quàm vinum omne mentē inuertat. In eo enim sensu dixit spō sa: meliora sunt vbera tua vino. Vbera igitur, & pectus

Esai. 66.

Augus.

Vbera, & pectus Christi fons diuinæ sapiētiæ Coloss. 2.

Genes. 49.

Cant. 1.

Apoc. 1.

Cant. 1.

Christi

Cant. 1. *Vbera & pectus Christi locus sunt requietionis animæ.*

Christi locus sunt requietionis animæ. Ibi centrum nostrum: lectulusque noster floridus: plenus odoriferis virtutum floribus, & cœlestibus emissionibus. Ibi recumbens Ioannes impletum vidit desiderium sponsæ; quo petebat: Fulcite me floribus: stipate me malis, quia amore langueo. Super floridum enim Dominici pectoris lectulum requiescens, ineffabiliqué ipsius odore refectus locum requietionis, & pacis nostræ, vberrimaque pascua, vbi cubat in meridiè, nobis ostendit. Adhæc nos Saluator inuitat dicens: in me pacem habebitis. Hunc dulcissimum somnum à longè prospiciēs Regius vates optabat dicens: In pace in id ipsum dormiam, & requiescam. O Fœliciſsimam animam, quæ super pectus Iesu requiescit, super ipsum dormit, per animi quietem, & desideriorum tranquillitatem, omnem curam, & solicitudinem in ipsum proijciens. Sic dormientē sponsam exultans contemplatur sponsus, neque tam grati sibi somni alium vult esse custodem prēter se ipsum, Id quod intelligens sponsa confidenter ait: Ego dormio, & cor meum vigilat. Et iterùm sponsus Cantic. 8. ait: Adiuro vos filiæ Hierusalem ne suscitetis, neque euigilare facia tis dilectam, donec ipsa velit.

Cant. 1.

Ioan. 13

Psal. 4.

Cant. 5.

Cant. 8.

¶ Tandem Ioannes super pectus Domini recumbēs docet nos cœlestē illam Spiritus sancti philosophiam, quæ Prouerb. 30. habetur: Qui fortiter premit vbera ad eliciendum lac, exprimit butyrum, idest, lactis pinguedinem, quo sacrum incarnationis mysterium, significatur. Lac enim ex carne, butyrum ex lacte fit. Mysterium est totum dulcedine plenum: ideò Esai. cap. 9. dictum est de Christo Domino: Butyrum, & mel comedet. Augustinus quoque in illud Iob. cap. 20. non videat riuulos fluminis, torrentes mellis, & butyri, intelligit vbertatem, atque pinguedinem charitatis Christi. Hanc igitur, quam Ioannes ex vberibus, & pectore Christi suxit, nobis ostendit, vt pinguedine dilectionis reficiamur per charitatem Dei, & proximi.

Butyrū ex Christi pectore Ioānes expresit, cū incarnationis mysterium cognouit.

Augusti.

¶ Apoc.

¶Apoc. 19. vidit Sacer Euangelista in capite Domini Iesu diademata multa: sicut Imperatores solent tribus coronis inaugurari: ferrea ab Archiepiscopo Colonienſi: argentea à Mediolanenſi: aurea à Romano Pontifice, cœlestis vero Imperator Iesus innumera diademata habet: ex quibus sacro Euangelistæ Ioanni plurima contulit: habet enim tres laureolas Doctoris, virginis, & martyris: Inter Apostolos etiam, Euangelistas, Prophetas, & inter sanctos omnes suam coronam habet. Insigne verò diadema de manu Christi suscepit: dum virgo sacra cum corona stellarum duodecim in veram matrem, & veluti coronam regiam sibi à Domino donata est. Cæterùm pectus, & caro Christi Iesu, quæ veluti diadema, non spineum, sed tenerum, amore plenum, atque diuinum, Principis nostri Ioannis caput cingit, & exornat, coronas omnes, & diademata, quæ ab hoc pectore, veluti ex cœlesti horto, ad laureandos Sanctos omnes nectuntur, mirum in modum excellit. Ioannem ergò potentissimum patronum nostrum, atq; interceſſorem apud Dominum Iesum habere curemus. Quid enim à iusto iudice, atque clementissimo, pro peccatoribus non obtinebit, qui etiam pro ipsis cœlestis curiæ Senatoribus apud Dominũ interuenit? Et qui aduocatus fuit summis, quã humiliter implorãdus est à minimis? Per illũ deprecemur Dominũ Iesum, vt dignos nos efficiat, super quos ipse Dominus requiescere, & caput suum reclinare dignetur. Vtq; nos rursus super ipsum dormiamus, veramq; desideriorũ quietẽ, & pacẽ habeamus, & ab ipso tanquã cœlesti Paradiso odoriferas laureas gratiæ nectamus, & splendidas gloriæ coronas percipiamus, qui viuit, & regnat in secula seculorũ. Amen. *Apoc. 19.*

In eadẽ solennitate fragmenta super Euãgelium ex Ioannis 21.

DIxit Iesus Petro: sequere me. Quanquàm Saluator adeò diligebat Ioannem, totque dilectionis pigno- 1.

ribus,

ribus, familiaritatisq; priuilegijs præter cæteros Apostolos decorauit: nequa liuoris, & inuidiæ daretur occasio, si adolescentiorem, sibiq; familiarem cęteris senioribus prætulisset, ecclesiæ sanctæ pastorem instituens; ea ratione Petrum elegit, atq; vicarium suũ designauit: sicut D. Hieronymus adnotauit: Vt Principes, & prælatos doceat, vt in munerum, & ministeriorum distributione maximè attendant, vt omnem inuidiæ ansam à subditis tollant. Eademq; fortè ratione noluit reuelare, qua morte Ioannes esset moriturus, cum id interroganti Petro respondit: Quid ad te? Priùs tamen, quàm Summum Pontificatum Ecclesiæ Petro committeret, ter ipsum rogauit, an se plus cæteris diligeret, tùm, quia amor proprius remora est, quæ à Christi sequela retardat: pastoraliq; muneri reddit ineptum; tùm verò maximè, vt trina dilectionis confessione veluti efficaci antidoto trinæ negationis venenum euomeret: tamque sublimi muneri per charitatem Christi redderetur idoneus.

Hieronym. Principes, & Prælati omnem inuidiæ occasionem tollere tenentur.

2. ¶ Sequere me. Martyrium, quod per crucem consummaturus erat Petrus, his verbis illi prædixit Dominus teste D. Augustino. Antequàm Saluator crucem ascēderet, nondùm erat propalata Sanctorum via (vt Paulus docet ad Hebr. 9.) & vt Ambros. ait sermo. de martyr. nullius fuerat temerata vestigio. Angusta enim erat semita, quã ignorauit auis. Nemo (ait Christus) Venit ad patrē, nisi per me. Postquàm verò Redemptor pro nobis cruci affixus est, viam nobis ostendit, exemploq; suo aperuit: ip se enim est via: & absque vllius erroris timore, quia est veritas, & terminus viæ, & vita. Arduum quidē est iter, & difficilis, atque angusta semita, ductore indigens: Sicut per Esaiam Dominus promiserat: Ecce testem populis dedi eum: ducem, ac præceptorem gētibus. Dùm ergò Petro dixit: Sequere me: non tantùm Petrum, sed & Apostolos omnes, & cunctos fideles ad sequelam suam inuitat: quia magna gloria sequi Dominũ. Petrum verò ad crucis imitationem speciali ratione vocat.

Augusti.

Hebr. 9.
Ambros.
Iob. 28.
Ioan. 14.
Christus cruci affixus viam nobis ad beatitudinem ostendit.
Esa. 55.

Eccles. 23.

¶ Sequere

¶Sequere me. Postquàm Dominus ouium suarum pastorem Petrũ instituit, præcipit, vt se sequatur. Sed nõne expeditus pastorali munere velociùs Dominũ sequeretur, qui exultauit, vt Gigas ad currendã viã? Cęterũ hoc discriminis est inter onera mundi, & Christi: quòd illa grauia sunt, cursum impediunt, & cor deprimunt. Hæc sunt quinque illa iuga boum, quę à cœna Domini eũ, qui emerat, retardarunt. At iugum Christi suaue est, & onus leue: vt ipse ait Matth. 11. Diuus Bernardus. Simile adhibet de onere lignorum, quæ etiam in minori quantitate portari nequeunt: adhibita tamen maiori lignorũ quantitate, maioriq; onere rotarum, quæ ex lignis fiunt, propter artificium, & industriam rotarum totum illud pondus faciliùs portatur. Similiter nauis fabrefacta in mare iactata sine onere mali, antennarum, & lapidum sarcina in profundiori nauigij parte, quæ vulgo dicitur: *el lastre*: donec his oneratur, minimè mouebitur: cum eo verò necessario, & proportionato onere, vela flatibus expãsa nauim facilè, imò velocissimè ducunt. Sic, qui Dominũ sequũtur, & in ipso spem omnem cõstituunt, votorũ, & perfectionis vitæ onere sibi imposito, mutabunt fortitudinem (vt Esa. prædixit) assũmẽt pennas sicut aquilæ: current, & non laborabunt: ambulabunt, & non deficient.

Psal. 18.

Luc. 14.

Iugũ Christi suaue, & onus leue. Matth. 11.

Bernard. Simile. Simile.

Esai. 40.

¶ Sequere me. Qui episcopatum desiderat, bonum opus desiderat. Non opes, sed opus dixit Apostolus: dignitatis enim munus pensionem operis habet annexam, Sequelæ nimirùm, & imitationis Christi. Ille namque princeps est pastorum: qui perditam ouem summo cum labore, & sudore quæsiuit: Et inuentam super humeros suos patienter, imò exultanter tulit. Sic prælati Christum sequi, atq; imitari tenẽtur forma facti gregis. Hoc est, quod Christus Dominus Petro prædixerat, cũ oues suas illi commisit: alius cinget te: quasi dicat, ex munere tibi iuncto à subditis cingi debes, tuque teneris illis coaptari. Cantic. cap. 1. ait sponsus. Si ignoras te, & munus tuum: pasce hœdos tuos, idest, subditos, iunio

4. 1. *Timot. 3.*

Dignitates terrenæ pensionem habent solicitudinis annexam.

res,

res, inquietos, & insolentes, patienter tolera, iuxta tabernacula pastorum, ideſt, vestigia sequens sanctorum prælatorum, & antiquorum pastorum patientiam, misericordiæque viscera imitatus: Mosi, Dauidis, Petri, Pauli, & successorum in Apostolico, & Pontificio munere.

5. Sequere me. Dùm Petrum totius ecclesiæ principem ad suam se quelam Dominus vocat: cunctos quoque fideles ad eandem exhortatur. Nam (vt ait Paulus) apparuit gratia Saluatoris nostri Dei omnibus hominibus, erudiens nos, vt abnegantes impietatem, & secularia desideria, sobriè, & iustè, & piè viuamus in hoc seculo expectantes beatam spem. Sobrietatem erga se comitatur iustitia in subditos, & proximos: atque pietas in Deum. Vbi verò sobrietas abest, necesse est, vt pietas in Deum procul absit, & iustitia in subditos, & pauperes passim violetur. Oportet igitur sobriè agere, & seipsum, & impietatem, & secularia desideria abnegare, vt Christum verè sequamur, qui non sibi placuit, neque suam voluntatem, sed Patris secutus est, vt verbo, & exemplo nos doceret, quod Luc. cap. 4. ait: Si quis vult post me venire, abneget semeipsum, tollat crucem suam, & sequatur me.

Ad Tit. 2.

Sobrietas fundamentum est iustitiæ.

Luc. 4.

6. ¶ Conuersus Petrus vidit illum discipulum, quem diligebat Iesus. Inter priuilegia omnia, & glorioſos titulos, de quibus Ioannes gloriari posset, titulus hic, quòd fuerit dilectus Iesu præstantissimus est: Sine quo cætera omnia vanitas. Duplex locus hic se se offert dicēdi, Alter de dilectione Dei erga nos: de quo Concione secunda huius festiuitatis diximus. Alter locus est contra filios huius seculi, qui glorioſis titulis gaudent, atque in illis maximam partem suæ fœlicitatis constituunt. Contra quos Regius vates Psal. 4. Inuehitur dicens filij hominum vsquequo graui corde? Vt quid diligitis vanitatem, & quæritis mendacium?

Psal. 4.

7. ¶ Qui & recubuit in cœna super pectus eius: & dixit: Domine quis est, qui tradet te? Audax est amor, & intre-

Amor est audax.

pidus.

pidus. Magdalena, quià diligebat Iesum non trepidat inter noctis tenebras, nec inter milites, nec inter mortuos corpus defuncti Iesu quærere, vt vngat. Imò neque pondus cadaueris suis viribus impar: ait enim: ego eum tollam. Ioannes in medio Senatu Apostolico non timet super pectus Iesu recumbere: neque ipsum arcanum illud interrogare, quod Petrus cæterique Apostoli scire summopere optabant, quisnam eum esset traditurus. Ioannes verò, quià diligebat, & diligebatur à Domino: vtrumque audet. Verè fortis est, vt mors, dilectio. *Amor est audax.* *Cant. 8.*

¶ Domine hic autem quid? Post iniunctũ sibi Pontificiũ munus Ecclesiæ, iàm Petrus Apostolus per se Dominum interrogare audet, qui priùs Ioannem sufficiebat, vt interrogaret. Incipitque suorum iam curam gerere, vt prælatos instruat ouium suarum solicitudinem habere. De qua re legatur Diuus Basilius in illud Psal. 28. Afferte Domino filios arietum. Maximè verò solicitabat Petrum amor, quo Ioannem diligebat. Atque adeò nolebat illum à se diuidi: & maximè in tâm honorifica, & glorioſa Christi Domini sequela. Vel, vt ipsi Ioanni, qui exitum suum scire cupiebat, hac interrogatione vicem alterius interrogationis rependeret, qua innuente sibi Petro Dominum interrogauerat, quis eum esset traditurus. 8. *Basilius.*

¶ Sic eum volo manere. Cyrillus legit conditionaliter: si eum velim manere, quid ad te? Augustinus affirmanter legit: sic eum volo manere. Aliqui contendunt Augustinum legisse conditionaliter cum Cyrillo, vitio tamen scriptorum irrepsisse: Sic eum. Alij legunt: si sic eum volo manere. Chrysost. Si eum volo manere. Theophilactus, illum autem si velim manere. Et cum hac lectione conueniunt verba subiuncta: & non dixit Iesus non moritur: quasi dicat, nihil assertiuè dixit Christus: sed dato casu, quòd volo eum manere, quid ad te? Laurentius Val. acerbis conuitijs in Augustinum inuehitur, quòd omissa Græci fontis veritate falsò in- 9. *Cyrillus.* *Augusti.* *Chrysost.* *Theophil.*

Erasmus.

truserit particulam, sic. Erasmus verò pro Augustino patrocinium suscipiens impudentiùs agit, & peiùs defendit, quàm Laurentius accusat. Ait enim parcendum Augustini imperitiæ, & credulitati; quià serò venit ad Christianismum. Sed valeant arrogantes, & superbi grammatici, nè dicam blasphemi in præclarum Ecclesiæ lumen Augustinum. Et meminerint illius dicti Apellis: nè sutor vltra crepidam. Constat enim Augustinum Græcæ linguæ habuisse peritiam. Georgius Trapezuntius Græcus eruditissimus modestiùs, & meliùs ait: Augustinum, aliosque sanctos, non ex imperitia linguæ, imò ex industria sic transtulisse: quià eadem particula græca ἐάν Ean, si iungatur subiunctiuo, accipitur dubitatiuè, & conditionaliter: si verò indicatiuo accipitur affirmanter pro, sic. Atque ea forsan de causa Dominus dictione æquiuoca consultò vsus est: vt consilium suum de Ioannis exitu omninò maneret occultum.

Trapezunt.

10. ¶Sic eum volo menere. Nahum. 1. scriptum est: non consurget duplex tribulatio: quod vulgò dici solet; non punit Deus bis in id ipsum. Dùm Ioannes crucifixo Domino astitit, calicem ipsius bibit, ibique martyrium passus est, non corporis, sed animæ: cum ipsius animam doloris gladius pertransiuit. Anima enim (vt Augustinus ait) plus est, vbi amat, quàm vbi animat. Si Paulus Christo confixus est cruci, quantò potiùs Ioannes, qui oculis suis Christum animam suam sic afflictum, crucifixum, & morientem aspexit: quique Virginem Sanctissimam simul secum stantem iuxta crucem filij adeò afflictam, & desolatam contemplatus est, confixus est cruci? Adde, quòd seruabatur illi & alia crux, qua in morte Virginis almæ veræ matris Dei, & suæ transfigendus erat. Satis ergò illi fuit triplici gladio animo transfigi: vt verus martyr dici posit, qui à dulci tyranno, (amore inquam) passus est. Neque defuit illi corporis martyrium, cum

August.

Ioãnes Euãgelista multipliciter martyr fuit amoris gladio transfixus.

Romæ

Romæ in feruentis olei dolium missus est. Quanquàm pugilem Christi feruentiori charitatis, & Spiritus sancti oleo perunctum corporale oleum quantumcunque feruens lædere minimè potuit. Intùs enim existens prohibet extraneum: sicut & tres pueri diuinæ charitatis igne protecti ab igne fornacis Babylonici seruati sunt. *Dani.3.* Pro prædicatione etiam Euangelica apud Patmon Insulam exulauit, & longa tandem vita pro ædificatione Ecclesiæ, quasi amarum exilium à desiderata sibi æterna patria, patienter tamen pro bono Ecclesiæ ab ipso toleratum, pro martyrio fuit. Tot igitur martyrij laureis digno nihil necesse fuit crucis coronam adiungi.

¶ Quid ad te? Locus proprius se se offert dicendi contra curiosos, & qui curiosa sectantur. Augustinus eleganter ait: studiosus, & curiosus agitantur cupiditate sciendi: Sed discrimen est, quòd studiosus necessaria, & quæ ad se pertinent, inquirit: curiosus verò ea, quæ nihil ad se attinent. Actuum 19. multi ex eis, qui fuerant curiosa sectati, contulerunt libros, & combusserunt eos coram omnibus: & computatis pretijs illorum, inuenerunt pecuniam denariorum quinquaginta millium. Multò verò pernicioſior, & damnabilior est illorum curiositas, qui se ipsos nescientes, alienam vitam, mores, genus, opes, verba, facta, & consilia inquirunt. Potissimùm verò damnatur curiositas in perscrutandis arcanis diuino consilio reseruatis. Contra primos dicit Paulus ad Rom. 14. Tu quis es, qui iudicas alienum seruum? Domino suo stat, aut cadit. Contra secundos verò Ecclesiast. 3. dicitur: In pluribus operibus eius non fueris curiosus: non enim, est tibi necesse ea, quæ abscondita sunt, videre oculis tuis. Et Prouerb. 25. Qui scrutator est maiestatis, opprimetur à gloria. Et Christus Dominus Actu. 1. discipulis interrogantibus: Domine si in tempore hoc restitues Regnum Israel? dixit: non est vestrum nosse

11. *Augusti.*

Actu.19.

Curiositas vitanda, & maximè circa diuina cõsilia.

Rom.14.

Eccleſia.3.

Prou.25.

Actu.1.

tempora, vel momenta, quæ Pater posuit in sua potestate. Primum peccatum hominum ex curiositate profectum est. Cum enim dixisset serpens mulieri,
Gen.3. eritis sicut dij scientes bonum, & malum: curiositate scientiæ agitata virum impulit, vt pomum vetitum comederent. Cum Rex Dauid curiositate motus populum Israel, & Iuda numerari præcepit,
iram Domini contra se prouocauit: atque ex tribus malis optione sibi data per Gad Prophetam: cum in manus Domini incidere potiùs elegit, immisit Do-
2. Reg.24. minus pestilentiam in Israel, & ceciderunt ex populo septuaginta millia virorum. Quarè curiositatis malum expertus, meliori consilio curiositatis appetitum
Psal.72. corrigere nos docet Psalm. 72. dicens: existimabam vt cognoscerem: hoc labor est ante me, donec intrem in Sanctuarium Dei, & intelligam in nouissimis eorum. In illud ergò nouissimum tempus differamus eorum cognitionem, quæ nos latent, & maximè circà diuina consilia, & arcana. Tunc enim, cum veniet
1.Cor.4. Dominus (vt Paulus ait) illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordium. Sic arcanum consilium de Ioannis exitu sibi soli Dominus reseruauit: nequa occasio cæteris Apostolis daretur inuidiæ, si reuelasset tunc Dominus, quòd solus ipse inter Apostolos cum corpore, & anima in cœlum esset
Prouer.25. exaltandus. Sic Prou. 25. scriptum est: Gloria Dei est celare verbum.

12. *Ad salutẽ consequendam plures patent viæ.* ¶ Quid ad te? Insinuare voluit Dominus Petro non tantùm per crucis martyrium patêre viam salutis; sed & alijs modis ad sequelam Christi accessum patêre. In via enim Domini alius sic, alius sic, ibat. Id quod in-
Psal.135. dicauit Dominus, cum filijs Israel in terram promissionis tendentibus diuisit mare Rubrum in diuisiones: Sicut Regius vates cecinit. Maria quidem optimam par-
Luc. 10. tem elegit: non tamẽ reprobatur, imò laudatur pars Marthæ, quæ Dominum excepit, & cum solicitudine hos-

pitium

pitiũ illi præparauit. Quarè mater Ecclesia rubẽtes martyrum rosas ita celebrat, vt candida Virginum lilia, & virentes confessorum palmas concelebret. Vnusquisque ergò, in qua vocatione vocatus est, in ea permaneat, & ambulet dignè vocatione sua. *Ephes.4.*

¶ Quid ad te? Iacta in Dominum curam tuam, & ipse te enutriet. Psalm.54. Ad Abraham dixit Dominus: Ego protector tuus. Gen.15. Et Dauid dixit: Dominus solicitus est mei. Psalm.39. Et iterum; quoniàm pater meus, & mater mea dereliquerunt me: Dominus autem assumpsit me. Psalm.26. Dominus quoque omniũ temporalium solicitudinem à cordibus eradicare desiderans Matth.6. ait: Ne soliciti sitis animæ vestræ, quid manducetis, neque corpori vestro, quid induamini, scit enim pater vester, quià his omnibus indigetis. Quærite ergò primùm Regnum Dei, & iustitiam eius: & hæc omnia adijcientur vobis. 13. *Temporaliũ solicitudo tollenda.*

¶ Exijt sermo inter fratres. Potissima gloria Christianæ gẽtis in hoc nomine fratris sita est. Tùm quià ex vno patre Deo, & ex vno Sanctæ matris ecclesiæ vtero per baptismum geniti sumus: Sic docet Paulus ad Ephes.4. vnus Dominus, vna fides, vnũ baptisma: vnus Deus, & pater omniũ. Tùm quià Christus Dominus nos docuit, vt eo nomine gloriemur dicens Matth. 21. omnes vos fratres estis. Imò & per amorem, & dignationẽ suã nos fratres suos vocauit, & esse voluit. Sic Paulº ad Hebr.2. non confunditur eos fratres vocare dicens: narrabo nomen tuum fratribus meis, & ad Rom.8. vocat Iesum primogenitum in multis fratribus. Ipse quoque Dominus postquàm surrexit à mortuis occurrens mulieribus dixit: nolite timere: ite nunciate fratribus meis, vt eant in Galilæam: ibi me videbunt. Matth.28. Sic noster Ioannes Euangelista Apoc.1. hoc nomine gloriatur: ego Ioãnes frater vester. Et Paulus in suis epistolis amorem fraternitatis frequenter commendat. Quòd si charitas fraternitatis in cordibus nostris regnaret, regna- 14. *Nomen fratris simplex & dignissimum.*

ret & pax, & nomen fratrum super omnia nomina nobis esset gratissimum.

15. ¶Et non dixit Iesus non moritur. Sensus est, quòd nō dixit Iesus, quòd vsq; ad diem iudicij non esset moriturus, vt aliqui falso intellexerunt: & quòd in paradisum esset transferendus, vt cum Elia, & Enoch veniat prædicaturus tempore Antichristi. Quæ falsa opinio verbis Euangelistæ corrigitur dicentis: non dixit Iesus non moritur. Eius quoque opinionis falsitas comprobatur ex visione Zachariæ cap. 4. quam adhùc explicatiùs vidit ipse Ioannes Apocal. 11. de duabus oliuis, & candelabris, & duobus filijs olei, quos Ioannes vocat testes Christi, qui prophetabunt mensibus quadraginta duobus. Hi duo sunt Enoch; & Elias. De Enoch Ecclesiast. 44. dicitur. Enoch translatus est in Paradisum: vt det gentibus sapientiam. De aduentu verò Eliæ prædixit Malachias c. 4. Ecce ego mittā vobis Eliā Prophetam, antequàm veniat dies Domini magnus, & horribilis. Ex quibus locis cōprobatur, quòd ad conuersionē gentiū veniet Enoch ex lege naturæ: ad cōuersionem verò Iudæorū veniet Elias ex lege scripta. Ex lege verò gratiæ nullus veniet, neq; opus erit: quia tunc feruentissimi vigebunt euangelici prædicatores, iuxtà tēporis illius necessitatem: qui quidem Apoc. 1. designantur per pedes similes aurichalco, sicut in camino ardenti: & sicut vox aquarum multarum.

Falsa opinio corrigitur dicentium, quòd Ioannes sit in Paradiso cum Enoch, & Elia.
Zach. 4.
Apoc. 11.
Eccles. 44.
Malach. 4.
Apoc. 1.

¶Scio quidem interpretem quendam nostræ tempestatis in eum locum post adductā explicationē Ruperti, qua per pedes similes aurichalco, intelligit Christi Domini humanitatē purissimā, cū diuinitas ipsius, quæ caput est, dicatur aurū optimū, Cant. 5. Rectè humanitas, quę inferior pars est similis dicitur aurichalco, quod fit ex ære: siuè legamus aurichalcū, quod est purificatū æs, *Como Alaton Morisco*: Quod aurū apparet: siuè legamus chalcolibanū, ideſt, thus masculum: quod idem est, ac si dicamus: humanitatem Christi purissimam esse, &

Cant. 5.

odori-

odoriferam, sicut in camino ardenti propter persecutiones, & crucem, atque ardentem charitatē. Subdit tamen is nouus interpres, quod probabiliùs intelligemus per pedes inimicos Domini, & Sāctorū persecutores Christi pedibus conculcandos iuxta propheticū vaticinium: Donec ponā inimicos tuos scabellū pedum tuorum. Et Esai. c. 63. Calcaui eos in furore meo. Miror tamen virum aliàs doctissimum non aduertisse: quód pedes non calcantur, quinimò ipsi potiùs calcant. Quarè Dauid eo Psalm. non prædixit inimicos ponendos pedes Christi, sed scabellum, quod pedibus erat calcandum. Pedes igitur commodiùs vocabimus Apostolos, & prædicatores Euangelicos: qui inimicos Christi conculcarunt, & conculcabunt. De quibus explicat D. Greg. 19. mor. ca. 11. & 12. illud Iob. 29. Quando lauabam pedes meos butyro; quia Sancti prædicatores, de quibus dicitur, ambulabo in eis, per Spiritum Domini bonorum operum pinguedine replentur. Per pedes igitur Christi ardentes, similes aurichalco, sicùt in camino ardenti, commodissimè prædicatores zelo Diuino feruentes designantur: qui in extrema parte corporis Christi, quæ est Ecclesia, hoc est, in fine seculi futuri sunt: qui magno zelo ad Christi veram, & sinceram fidem infideles reducere nitentur. Obidque ingentes persecutiones, & supplicia patientur. Eaque ratione Apoc. 10. Vidit iterum Ioannes pedes eius sicùt columnas ignis. Columnæ vtique sunt propter fortitudinem, & constantiam prædicationis: ignis propter feruorem, zelum, & charitatem. Hæc est pedum pulchritudo, quam Dominus per Esai. cap. 52. laudat dicens: quàm pulchri super montes pedes annunciantis, & prædicantis pacem. Minimè igitur oportuit adhoc munus Ioannem in paradiso detineri, cum Elia, & Enoch, vsq; ad diem iudicij. Satis enim fuit per tot annos nēpè per sexaginta & octo post Domini passionem superstitem permanere: vt illius authoritate, consilio, & institutione ecclesia recens, & paruula

Psal. 109. Esa. 63.

Pedes Christi Apostoli, & prædicatores Euāgelici. Gregor. 19. Mor. c. 11. & 12. Iob. 29.

Apoc. 10.

Esa. 52.

crescceret,& stabiliretur. Sicut enim Iacob postquã dormiuit suprà petrã,& luctatus est cũ Domino, meruit ip
Gen. 32. sius benedictionem;mutatoq; nomine Iacob,idest luctatoris,vocatus est Israel,idest,videns Deum: post tàm illustrem enim luctam cum Domino, non erat æquum,vt ampliùs cum homine luctaretur. Sic vtique disposuit Dominus,vt postquam Ioannes suprà pectus Iesu recubuit,crucique ipsius astans difficilem,& arduam luctam passus est:non pateretur ampliùs aliam martyrij luctã: sed per suauem mortis somnum cum corpore, & anima
Hieronym. in beatas illas immortalitatis oras assumeretur. Ita docet D.Hieronymus:quòd benedictione discipulis data tàm extraneus à dolore mortis,quàm à corruptione car
S.Thom. nis alienus è vita discesit. Et Angelicus Doctor in illũ locum Euangelij opinatur cum corpore,& anima in cœ
Gen. 47. lum assumptum. Hæc est stola illa duplex, quã Ioseph dedit Beniamin dilecto,& præ cæteris iuniori fratri.

IN FESTO SANCTORVM INNOcentum.

CONCIO PRIMA.

THEMA *Herodes videns quoniam illusus esset à Magis,iratus est valdè: & mittens occidit omnes pueros,qui erant in Bethlehẽ, & in omnibus finibus eius:à bimatu,& infrà:secundùm tempus,quod exquisierat à Magis.* Matth. 2.

EVANGELIVM hodiernum atrocissimã Herodis Regis impietatem continet:quam in pueros

Bethlehe-

Bethlehemiticos, & confiniũm populorum à bimatu, & infrà exercuit: vt inter illos Saluatorẽ Iesum, quẽ Regem esse audierat, occideret. Illa enim regũ maxima ira est (vt Chrysost. ait) quam Regni zelus accendit. Sicut enim bestia vulnerata, quidquid illi occurrit, quasi authorẽ sui vulneris dilaniat: sic Herodes à Magis delusus super paruulos furoris sui virus effudit. Ex horum infantium sanguine, atq; Innocentum nece perfecta fuit diuina laus. Vt nos igitur glorioſos Innocentes, vel Dominum potiùs in illis dignè laudare valeamus, Diuini numinis auxilium per almam Deigenitricem implorẽmus, dicentes: Aue Maria. *Chrysost. Simile.*

¶ Sacrã pueri Iesu natiuitatem gaudio, & exultatione plenã hisce diebus recolimus. Et eccè crudeli, & impia Innocentũ cæde, horrẽdoq; innoxij sanguinis effusi spectaculo gaudiũ nostrũ turbari videtur. Nullũ enim vnquã atrocius facinus in orbe perpetratũ est. Historia hęc fuit vbiq; celeberrima: nã præter Euangeliũ Matthæi describũt illã Philo Iudæus, Macrobius, Cassius Nicæus Græcus, Antonius Sabellicus, & D. August. lib. 2. de cõsensu Euangelistarum cap. 11. Macrobius, quanquàm gẽtilis, facinus detestatur: imò addit, quod cũ Augustus Cæsar audisset inter cæteros pueros filiũquoq; ipsius Herodis occisum, dixisse fertur: præstat Herodis esse porcum, quàm filiũ: quià, cũ esset proselitus, vt Iudæis placeret, à porcina abstinebat. Videns ergò se à Magis delusum, quià ad ipsum non sunt reuersi, timens pueri nati, & à Regibus adorati sceptrum: decreuit illum occidere. Et quanquàm primò anno Romam à Cæsare vocatus impij consilij executionẽ distulit (vt August. ait. Loco citato) proximo tamen anno Hierosolymam reuersus id executioni mandari iussit. Tantæ ergò impietatis atrocitate vox in Rama audita est: hoc est, in excelso, vt Hieronymus interpretatur. Et non solum vox eiulatus matrum, vagitus infantum, & vox sanguinis ipsorum in cœlum ascendit, & clamauit ad Dominum de terra: *Que subian* *Philo Iudæus. August. Macrobius.* *Hieronym.*

Exageratio est D. Remigij.

los gritos al cielo. Verùm tàm impium scelus dignũ fuit, vt pulchra Rachel iuxta Bethlehem iam diù sepulta, cũ & æque piæ matres ad dignè deplorandam inhumanam adeò sæuitiem, atque atrocem truculentiam sepulchris consurgerent.

Ioan.10. Luc.2.

¶Ecquis nàm diuinam hanc tragœdiã conciliare valeat? Nonnè tu es Domine, qui dixisti; ego veni, vt vitam habeant? Ecce mortem infers. Nonne angeli concinũt in terra pacem? Hæccine pax? Imò bellum: imò sanguinis effusio.

Hiere.31.

Respondetur primò cum sacro Euangelista Matthæo id factum esse; vt adimpleretur, quod dictum est per Hieremiam Prophetam: Vox in Rama audita est, ploratus, & vlulatus multus: Rachel plorans filios suos, &c. Septuaginta legunt: luctus, & fletus. Hebræi; fletus amaritudinum, id est, amarissimus. Quasi dicat: cœdes hæc non casu contigit: sed diuina prouidentia sic ordinante: Vt prophetia impleretur. Quæ, quanuis ad literam intelligatur defletu causa captiuitatis tribus Beniamin, qui fuit filius Rachelis: Diuus tamen Hieronymus de fletu in Bethlehẽ futuro propter occisionem Innocentum in sensu etiam litterali interpretatur. Et concinit huic interpretationi verbum ipsum Euangelistæ dicentis: Tunc adimpletum est, quod dictum est per Hieremiam prophetam, &c. Atque id, quod propheta subdit: quiescat vox tua à ploratu, & oculi tui à lachrymis; quia est merces operi tuo: ideſt, filijs tuis: quia filij tui sanguinis pro Christo effusi mercedem sunt habituri. Et reuertentur de terra inimici: & est spes nouissimis tuis, & reuertentur filij tui ad terminos suos: nam pro terra Herodis inimici possidebunt regna cœlestia. Hæc est spes reposita in nouissimis: cum fulgebunt iusti: sicut Sol in regno patris eorum: & lactentes paruuli resurgent in virum perfectum, in mensuram ætatis plenitudinis Christi.

Hierony.

Matth.13. Epheſ.4.

¶Respõdetur secundò cũ Christo Domino Matt.10.

dicente:

dicente: nolite arbitrari, quia pacem venerim mittere in terram: nō veni pacem mittere, sed gladium: sic enim expedit ad vitam, & spiritualem pacem ecclesiæ. Veni separare hominem aduersus, patrem suum, & filiam aduersus matrem suam. Sic hodie gestum videmus, cum in ore gladij ab vberibus matrum filij diuulsi sunt. Quid hoc mysterij, quòd semper video diuinā maiestatē, quasi affectam sanguini, & veluti sanguinis sitibundam? Nam initio cōditi orbis primi iusti Abel sanguinē à fratricida Cain permisit effundi. In lege quoq; veteri populū sibi dilectum sanguinis per circuncisionē effusi signo voluit inter omnes nationes designari: & in sacrificijs sanguinē sibi offerri præcepit. Sed quod admirationē magis auget, est videre principē pacis nō solū sanguinem propriū vix natū effundere, sed innocētū quoq; infantū sanguinis effusionē permittere. Atqui sitis mundi non alio potu quàm Christi, & amicorū sanguine satianda erat. Cum rex Dauid arcā Domini in Bethlehem intulit, immolauit hostias, holocausta, & pacifica coram Domino: sic nunc cū arca sanctissima humanitatis Christi in Bethlehem illata est, innocētum puerorum victimæ immolatæ sunt. Ecce impletur signū Ionæ Prophetæ: illo enim ascēdente in mare tēpestas exorta est. Sic nunc Christo vero Iona mundi mare ingrediēte, Herodis tēpestas insurgit; & cōtra verum granum frumēti cadēs in terrā aeris inclementia, & rigor ingruere incipit. Ecce gladius, quē Christus venit mittere in terrā. Ante illius enim aduentū maxima siti mūdus æstuabat: sicut euāgelicus Propheta prædixit: Dñe, quis credidit auditui nostro, &c. & ascendet, sicut virgultū coram eo; vbi lectio Hebræa habet, ascendet sicut puer lactens facies eius: vbi pueri Iesu natiuitas explicatur. Et subdit Propheta: & sicut radix de terra sitienti. Id quod D. Hiero. de Christo Domino interpretatur, qui quidē radix est Dauid, quę non descēdit, sed potiùs ascendit, & ascensionē nostram disponebat. Terram verò sitientem sacram Virginem interpretatur

Matth. 10.

Leuit. 1. & 4.

Mundi sitis Christi sanguine satiāda.

2. Reg. 6.

Ion. 1.

Ioan. 12.

Esai. 53.

Hierony. Apocal. 5.

propter

propter munditiam,& integritatem:& quia sitim habebat diuinæ iustitiæ, desideriumq; videndi diuinum Verbum. Terra quoque sitiens mundus est, qui diuinam gratiam sitiebat:quæ per Iesum Christum facta est(vt Ioan. ait.cap.1.)Quarè hanc mundi sitim per Christū satiandam Euangelicus propheta considerans, diuinoque spiritu illum quasi oculis cernens,cap.55.ait.Omnes sitientes venite ad aquas, &c. Et quanquàm sitienti Regi Dauid de cisterna Bethlehem allata est aqua, noluit tamen illam bibere dicens,num sanguinem hominum istorum bibam?Sed libauit eam Domino: quasi spiritu prophetico intelligens sitim mūdi,& suam,neq; per aquam,neq; per hominū sanguinem explendam: sed per sanguinem Christi. Eo sanguine hortus ecclesiæ irrigandus erat: illius ædificiū inchoandū,augendū:& consummandū: sicut Paul. ait: in quo omnis ædificatio constructa crescit in templum sanctum in Domino.

Ioan. 1.

Esai. 55.

2. Reg. 23.

Ephes. 2.

¶Sanguis vtiq; principium est vitæ naturalis, & cordis nutrimētum:sic sanguis Christi initium est vitæ spiritualis ecclesiæ. Ante ipsum genus humanum vita priuatum erat:hæc per sanguinem Christi erat restituenda. Ea ratione mundus terra erat sitiens: sitiebat enim sanguinem viuificantem. Et cum ab exordio mundi sanguine primi iusti Abel terra irrigata est : veluti in typo promissa est irrigatio per sanguinem Christi futura: Sicut Iacob prædixit Genes. cap. 49. Lauabit in vino stolam suam : & in sanguine vuæ pallium suum. Et hoc est mysterium illud, quare Dominus in veteri lege tot sacrificia sibi offerri præcipiebat, altare sanguine aspergi: foresque tabernaculi sanguine vitulæ: Numer. cap. 19. postes,& superliminaria sanguine agni Exod. cap. 12. Omnia enim in figura contingebant illis(vt Apostolus Paulus ait.1. Corin. 10.)quia impossibile erat sanguine taurorum , & hircorum peccata deleri. Quare ingrediens mundum dicit : hostiam, & oblationem noluisti: corpus autem aptasti mihi:

Sāguis Christi initiū est vitæ spiritualis.

Genes. 49.

Hebr. 10.

holocau-

holocaustomata, & pro peccato nō tibi placuerūt. Tūc dixi, eccè venio: vt faciam, Deus voluntatem tuam. In die ergò circuncisionis primum sanguinis sui pignus exhibere cæpit, in cruce totum prorsus effusurus. Primis illis sanguinis sui guttis totius effusionem pollicitus est: vt genus humanum redimeret: hortum Ecclesiæ irrigaret: mundi sitim extingueret, ædificium Ecclesiæ per sanguinem suum instauraret. Nunc igitur, dum accedit hora crucis, plenæque effusionis pretiosi sui sanguinis, horum innocentum martyrum sanguinem, tanquā pignus, & fideiusionem exhibet.

¶ Meritò ergò illorum martyrium celebrat Ecclesia: Tum quia suo sanguine Christi sanguinem, & vitam redemptionis nostræ pretium seruant. Neque ad coronam martyrij oportet dicere acceleratum fuisse in illis rationis vsum, vt quidam dixere: quos refert Angelicus Doctor 2.2.quæst.124.art.1.ad 1. Sed quòd diuina gratia in sanguinis effusione propriæ voluntatis actū suppleuit: sicut in baptismo. Triplex enim esse martyrium docet Diuus Bernardus in sermone huius diei: sola voluntate, vt Ioannis Euangelistæ, solo opere, vt Innocentum. Tertium martyrium est voluntate, & opere, vt glorioſi Stephani. De Innocentibus Diuus Augustinus lib.3.de libero arbi. cap. 24. asserit Ecclesiam non frustrà venerari Innocentes, martyrūque choro ascribere. Tùm secundo digni sunt veneratione, quià sanguine suo mundi sitim mitigare cæperunt: atque hortū Ecclesiæ irrigare. Impletumque est illud Ecclesiast.24. Rigabo hortum meum plantationum, & inebriabo partus mei fructū: Atq; illud Cant.7. Ascendam in palmā, & apprehendam fructus eius: & erunt vbera mea, sicut botri vineæ. Eccè innocentes pueri primi fructus sunt pręcoces natiuitatis Christi, de quibus Michæ.7. Pręcoces ficus desiderauit anima mea. Hi sunt botri virgæ illius floridæ Aaron, quā in testimoniū rebelliū præcepit Dominus seruari in tabernaculo. Hi sunt primi flores erum-

S.Thom.

Bernar.

Augusſ.

Eccleſi.24.
Cant.7.
Innocentes botri ſunt, & præcoces fructus, primitiæq; ſanguinis Chriſti.
Mich.7.
Num.17.

erumpentis ecclesiæ, primæque florum gemmæ, quæ fructus vberrimos parturiunt, & pollicentur. His vtiq; con-
Esai.62. uenit illud Esa.62. ecce Saluator tuus venit: ecce merces eius cum eo, & opus eius coram illo. Ecce enim iam Saluator noster sanguinis sui in circuncisione effusi primitias, & mercedem operis sui percipere incipit: de quibus canit ecclesia: hi empti sunt ex omnibus primitiæ
Apoc.14. Deo, & agno. Hos Innocentes pueros ipsi agno Christo hodie offert ecclesia illi conformes, & similes. Nam
Cant.5. Cant.5. dicit sponsa: dilectus meus cãdidus, & rubicũdus. Innocentes pueri simplicitatis, & innocentiæ candore, sanguinisque proprij rubore agni gestant similitudinem.

¶ Deinde quia sanguine Christi ædificium ecclesiæ perficiendum erat & consummandum: hodierna die Innocentum sanguinem summus sacerdos Christus conse-
Esai.54. crat, vt, in ipso sanctæ ecclesiæ ædificiũ fœliciſsima sortiatur auspicia. Id, quod Euangelicus Propheta videtur
Esai.53. prædixisse. c.54. Cum enim proximo capite de ecclesiæ generatione secundum sensum allegoricum admirãs dixisset; generationem eius, quis enarrabit? Tunc illius generationem, ædificium, & incrementum, quasi oculis cernens: ecclesiam ex gentibus congregatam alloquitur dicens: paupercula, tempestate conuulsa: & absq; vlla cõsolatione. Ecce ego sternam per ordinem lapides tuos: & fundabo te in saphiris. Paupercula quidẽ erat ecclesia, donec per Christũ ditata est, cœlestibusq; thesauris locupletata. Tẽpestate cõuulsa: & errorũ procellis fluctuãs, atq; iactata. Illi ergò prædicitur magnificum, atq; mirabile futurum ædificiũ, fundamentaq; in saphiris. Saphirus coloris est aerij, vel cœlestis punctis aureis collucẽs,
Plinius. vt Plinius adnotat lib.37.c.9. Per saphiros ergò cõmodè Innocentes martyres intelligimus: Nã de alijs martyribus statim subditur: Ponã Iaspidem propugnacula tua.
Innocentes saphiri sunt super quos fundata est Ecclesia. Innocẽtes verò martyres rectè saphiris cõparantur, quia nõ habuerunt actum propriæ voluntatis: sed totum fuit

cœleſte donum, vt meritò ſplendentes, & cœleſtes ſaphiri dicantur. Scintillæ verò aureæ, quibus coruſcant ſanguinis pro Chriſto effuſi valor eſt, & pretium. Sic enim Diuus Auguſtinus homil. 3. in Apoc. in ea verba Apocalypſis. 3. Suadeo tibi emere à me aurum ignitum, probatum: per aurum dicit ſignificari martyrium. Horum ergo ſanctorum Innocentum ſanguine, veluti pulcherrimis ſaphiris primæ eccleſiæ ſuæ fundamenta iecit Chriſtus. *Auguſt. Apoc. 3.*

¶ Ex horum ore (ait Bernardus) perfeciſti Domine laudem tuam: & in miſſa canit eccleſia; laus tua Deus. Magna quidem laus eſt Angelorum, qui gloriam in excelſis concinunt. Magna quoque laus eſt, quam homines bonæ voluntatis diuinæ maieſtati ſemper tribuũt: magna, quam Stephanus, & Ioannes, Apoſtoli, & martyres Deo tribuũtor. Sèd necdùm perfecta eſt diuina laus, donec per infantes pueros perficiatur; quos Dominus ad ſe inuitat dicens: ſinite paruulos venire ad me, taliũ eſt enim regnum cœlorum. Hos igitur ad Chriſtũ miſit Herodis impietas. Et (vt Auguſtinus ait) nunquàm Herodes beatis paruulis tãtùm prodeſſe potuiſſet obſequio, quantùm profuit odio. Nam quantùm contra eos iniquitas abundauit, tãtùm gratia benedictionis effulſit. Et ſi magna fuit tyranni in occidendo ſine culpa impietas, maior vtique fuit Chriſti in coronando ſine meritis largitas. Ex horum igitur ore perficitur diuina laus in cœlo, & in terra. In terra quidem dùm diuinam gratiam in illis laudamus: in cœlo verò, quia hi ſunt, qui ſequuntur agnum, quocunque ierit: canuntque canticum illud nouum perpetuæ laudis, & lætitiæ. O fœlices pueri primitiæ natiuitatis filij Dei, & præcoces fructus vineæ ipſius: qui priùs in capitibus coronas, quam capillos accepiſtis. Qui proprio ſanguine baptizati cœlũ, priùs quã terram tetigiſtis: qui palmas ſine agone, & coronas ſine certamine percepiſtis: qui priùs triũphũ, quam militiam experti eſtis. O pretioſiſſimi ſaphiri, *Bernard. Pſal. 8.* *Matt. 19.* *Auguſt.* *Apoc. 14.*

ſiim-

si impius Rex vos ex mundo exterminat, cœlestis verò Rex prima ecclesiæ suæ fundamenta super vos cõstituit: atque ad cœlestis Hierusalem hospitium, & tabernacula admittit: vt cum ipso viuatis in secula seculorũ. Amẽ.

IN EADEM SOlennitate,

CONCIO SECVNDA.

THEMA *Surge, & accipe puerũ, & matrem eius: & fuge in Ægyptum, & esto ibi, vsq; dùm dicam tibi. Futurum est enim, vt Herodes quærat puerum ad perdẽdum eum* Matth. 2.

Sapien. 1. SAPIEN. 1. habetur: sentite de Domino in bonitate, & in simplicitate cordis quærite illum: quoniam inuenitur ab his, qui non tentant illum: apparet autem eis, qui fidem habẽt in illum. Herodes quærit, vt perdat, & vitam tollat ei, *Ioan.* 10. qui venit, vt omnes vitam habeant. Ea de causa non innenit: quia cum ira, & odio quærebat. Sapientia verò diuina inuenitur ab his, qui diligunt eam. Quæramus igitur cum dilectione, & comitemur sponsam quærentem: *Cant.* 3. nùm, quem diligit anima mea, vidistis? Et inueniemus illum in vlnis almæ Virginis: si tamen ipsam priùs supplices salutauerimus dicentes: Aue.

Intestinum odiũ diaboli contra Christum. ¶ Intestinum odium diaboli cõtrà Dominum Iesum depinxit Ioannes visione illa horribili, qua vidit Apoc. 12. Draconem stantem ante mulierem, quæ erat paritura: vt cum peperisset, filium eius deuoraret. Hinc Chri- *Apoc.* 12. stus ad Pharisęos sanguinis sui cupidos dixit: Vos ex pa- *Ioan.* 8.

tre dia-

tre diabolo estis. Ille homicida fuit ab initio. Ab initio siquidem illi prædictum est: inimicitias ponam inter te, & mulierem: & semen tuum, & semen illius. Quarè tortuosus ille serpens nihil vnquàm intentatum reliquit, vt sobolem, ex qua Christus nasciturus erat, de terra deleret. Ea ratione Pharaonem incitauit, vt omnes masculos Hebræorum occideret: quià ex illis carnem assumpturum filium Dei nouerat ex promissione Abrahamo facta. Tùnc Moses in fiscella scirpea Dei beneficio liberatus typum gessit Saluatoris de manu Herodis liberandi. Deindè per Aman conatus est genus omne Hebræorum delere. Tertiò per Athaliam impiam curauit interficere omne semen Regium: ex quo Christus Dominus nasciturus erat. Diuina tamen prouidentia seruatus est Rex Ioas. Quartò per Antiochum. 1. Machab. 2. genus omne Iacob, quod in Machabæis vigebat, omnibus viribus extirpare curauit. Nunc tandem per Herodem puerum Iesum quærit, vt illum perdat, & interficiat. Delusus tamen est miser; quià Dominus dissipat consilia gentium. Non est sapientia, non est prudentia, non est consilium contra Dominum, vt dicitur Prou. 21. Et Esai. 8. Inite consilium, & dissipabitur. Et cap. 16. habetur elegans locus, qui Herodi adaptari potest: Ini consilium; cogita consilium: pone quasi noctem vmbram tuam in meridie: absconde fugientes, & vagos nè prodas: habitabunt apud te profugi mei: Moab esto latibulum eorum à facie vastatoris: cõsummatus est miser, defecit, qui conculcabat terram. Mortuus est enim Herodes, & Dominus Iesus in Ægypto seruatus ad terram Israel reductus est.

Gen. 3.

Exod. 1.

Genes. 22.
Exod. 2.

Esther. 7.
4. Reg. 11.
1. Mach. 2.

Sap. 32.
Prou. 21.
Esa. 16.

¶ Ad puerum verò Iesum nostra se se iam conuertat oratio. Non nè tu (puer sanctissime) dux ille es ab æterno Patre per Euangelicum Prophetam promissus cap. 55. Eccè (inquit Dominus) testem populis dedi eum, Ducem, ac præceptorem gentibus. Quis vnquàm dux milites in prælio dimicantes deseruit? Nonnè tu bonus ille pastor es, qui Ioan. 10. dixisti: ego sum Pastor bonus?

Esa. 55.

Ioan. 10.

nus ? Bonus pastor animam suam dat pro ouibus suis. Mercenarius autem, cuius non sunt oues propriæ, videt lupum venientem, & fugit. Per Matthæum quoq; cap. 23. gallinæ te comparare dignatus es, dicens: Quoties volui congregare filios tuos, quemadmodùm gallina congregat pullos suos sub alas: & noluisti. Quæ verò Gallina videns miluum in pullos ingruentem, illos deserit, & fugit? Quin potiùs bili percita, tota hispidain miluum constanter aduolans irruit: & quanquàm viribus inferior, amor tamen filiorum ex fragilitate virtutem, & vires educit.

Matth. 23.

¶ Vt huic quæstioni faciamus satis plurima se se offerunt dicenda. Primum tamen id constanter asserendum est, quòd diuinus in nos amor adeò testatus est, & operū experimento confirmatus: vt nullus in ea re dubitationi locus dari possit. Quòd si nunc in Ægyptum fugit Herodis crudelitati Innocentibus pueris relictis, multiplici de causa id effecit. Primò quidèm, sicut periti duces solent in bello simulare fugam, vt hostem deludāt, & aggrediētem comprehendant: Sic Dominus Iesus, vt diabolum deludat, & tandem comprehendat, fugam nunc simulat: qua comprehensus est, & delusus miser ab eo, qui comprehendit sapientes in astutia sua: & esca carnis, fragilisque humanitatis inescatus Leuiathan hamo diuinitatis captus est. Deindè Ecclesiæ sanctæ maximè expediebat, nè Saluator noster in infantia occideretur. Quanquàm enim mors ipsius, imò vna Diuini sanguinis gutta æterno Patri fuisset plenè satisfactoria pro redemptione totius humani generis: mille tamen bonis caruisset Ecclesia, quibus viuens Dominus dilectissimā sponsam suam ditauit, atque exornauit. Caruisset namq; illius doctrina, quam vnigenitus, qui est in sinu Patris, nobis enarrauit. Ipse enim altissima Trinitatis, & fidei mysteria nobis reuelauit: mores informauit, & omnia tandem, quæ audiuit à patre nota fecit nobis. Caruissemus exemplo, & ductu ipsius in beatitudinem. Cum

Christus fugam simulauit, vt diabolum deluderet.

1. Cor. 3.

Iob. 40.

Ioan. 1.

Expediens fuit Ecclesiæ, ne Christus in infantia occideretur.

verò

verò arcta sit via, finisque supernaturalis: oportuit, vt Deus ipse nobis efficeretur dux, via; & veritas: quæ nos in doctrina, & via vitæ infallibiliter instrueret. Sic per Matth. dixit cap. 11. discite à me, quià mitis sum, & humilis corde. Et Ioannes 14. Ego sum via, veritas, & vita. Et 1. Petri 2. Christus passus est pro vobis: vobis relinquens exemplum, vt sequamini vestigia eius. Caruisset quoque mater Ecclesia crucis mysterio, quod potissimum est Christianæ militiæ vexillum: in cunctis necessitatibus tutissimum refugium, vni cumque solatium. Caruisset Sacrosanctæ Eucharistiæ, & aliorum Sacramentorum institutione: per quæ in filios Dei generamur, nutrimur, confortamur, atque in fœlicissimum portum beatitudinis perducimur. Non ergò mortem Dominus fugit, sed ad tempus nostræ saluti Diuino consilio ante tempora destinatum distulit. Cum verò illud accessit, Hierosolymam spontaneus venit: imò ipse præcedebat discipulos: & illi stupebant, & sequentes timebant: vt Marcus cap. 10. adnotauit. In horto quoque volentibus se comprehendere non abscondit se: quin potiùs obuiam illis processit dicens. Quem quæritis? Nam (vt Esai. dixit) oblatus est, quià ipse voluit. Et ipse Dominus ait: nemo tollit à me animam meam, sed ego à me ipso pono eam: & potestatem habeo ponendi eam: & iterum sumendi eam.

Matth. 7.
Matth. 11.
Ioan. 14.
1. Petri. 2.
Marc. 10.
Ioan. 18.
Esai. 53.
Ioan. 10.

¶ Secundò expediens fuit, vt Christus Dominus nũc infans mortẽ effugeret, & pro ipso Innocentum sanguis funderetur: Tũ ad diuinã gloriam: Tùm ad ipsorum Innocentũ salutẽ, & beatitudinẽ. Oportuit enim, vt aduentus Saluatoris, ipsiusq; natiuitas per mortẽ Innocentum in vniuerso orbe personaret. Voluit enim Dominus, vt non solùm testes, sed etiàm precones suæ natiuitatis existerent ait. Vt Leo Papa ser. 2. de Epiphania. Vt dùm Herodis atroci intentus facinori ignotum sibi puerum indiscreta infantium cæde persequitur, annunciatum cœlitus Dominatoris ortũ insignior vbiq; fama

Leo Papa.

loqueretur. Quam promptiorem ad narrandum, diligẽtioremq; faciebat, & supernæ significationis nouitas, & cruentissimi persecutoris impietas. Sanctis quoq; pueris in maximam gloriam cessit, quòd ipsorum sanguine protegeretur Christus, & glorificaretur Deus. Sicut Paulus ait: Glorificabitur Christus in corpore meo: siue per vitam, siue per mortem. Mihi enim viuere Christus est: & mori lucrum. Maximum vtique lucrum sanctis Innocentibus fuit pro Christo mori. Antè illius enim aduentum in mundum filij à parentibus multis impiè nutriebantur: quidam enim per ignem eos consecrabant Moloch: sicut Psal. 105. dicitur: Immolauerunt filios suos Dæmonijs, & non Deo. Quidam vitijs, & voluptatibus tradebant. Fœliciſsimi ergo sunt pueri, qui non Dæmoni, non vitijs traduntur: sed Christo sacrantur victimæ: ipsíque puero Iesu pueri socij perpetuo adiungũtur: iuxta illud Psalm. 24. innocentes, & recti adhæserunt mihi. Et Apoc. 14. hi sequuntur agnum quocũque ierit. Matt. 19. sinite paruulos venire ad me: Talium est enim regnum cœlorum.

Philip. 1.

Psal. 105.

1. Petr. 2.

¶ Magnum ergò donum, summaque gratia pueris collata est, vt pro Christo paterentur: sicut princeps Apostolorum ait: hæc est gratia, si propter Dei conscientiam sustinet quis tristitias patiens iniustè. Hinc Beatus Andreas ad crucem exultans accessit. Et Beatus Ignatius salutares vocabat bestias, ad quas damnatus est: illarumque aduentum peroptabat. Hinc Paulus dicebat: Non solùm autem, sed & gloriamur in tribulationibus. Et iterùm: non sunt condignæ passiones huius temporis ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis. Voluit ergò Dominus omnibus modis à martyribus testimonium accipere: vt quædam futurorum martyrum semina, atq; initia statim iacerentur: vt Bernard. serm. huius diei docet. Et vt opere ipso infantes infanti Christo deseruirent. Nostri verò innocentes pueri, quãquàm ab Apostolis, & alijs martyribus in voluntate pro

Rom. 5.
Rom. 8.

Bernard.

Christo

Christo patiendi vincũtur: in obiecto tamẽ immediato, & causa patiendi omnes martyres ipsi superant. Occidũ tur enim pro defensione personæ filij Dei: dũ enim ipsius persona quæritur, pro eius tutela Innocẽtũ sanguis funditur. Et sicut ipso naturæ impulsu, vt caput seruetur, brachiũ se se opponit gladio: sic possum⁹ sacros pueros brachiũ Domini nuncupare, quo caput nostrũ protectũ est. Comã quoq; capitis nostri Christi vocare possum⁹. Coma nãq; capitis operimẽtũ est protectio, & ornamentũ. Illis ergo tanquã comæ caput Iesu protegẽti, & exornãti verba spõsi adaptare possumus, quibus inter cætera dilectæ spõsæ suæ comã collaudãs Cant. 7. ait: Comæ capitis tui velut purpura Regis iũcta canalib⁹. Sicut enim lana, quæ natura sua cãdida est, muricis, & purpuræ nitidum colorẽ cõtrahit, & imitatur; & quò canalium, siue vasis infectorij fluẽtis vicinior, eò perfectiùs tingitur: & quodãmodò in naturã ipsius muricis trãsmutatur: ita Innocentissimi, & natura sua candidi pueri propter Christum occisi ex maxima vnione ad ipsum, propter quem sanguine proprio tinguntur, veluti canalibus gratiæ, & charitatis fluentis coniuncti, cœlestem quendam ruborem, & Diuinum nitorem contraxere.

Simile.

Innocentes brachiũ Domini meritò nuncupantur, & coma capitis.

Cant. 7.

¶In hoc quoque voluit Diuina gratia hos sacros infantes præcellere: quod, quanquãm negare nemo possit, quòd vt Ioan. ait: ipse prior dilexit nos: & cum Paulo cõfitẽdum sit: quis prior dedit illi, & retribuetur ei? Deus quidẽ prior dedit pueris, tã esse naturale, quã supernaturale per gratiã: Cæterum illi priores dederunt sanguinẽ suum pro Christo, quã Christus in cruce pro ipsis sanguinem funderet. Verè tamen ex sanguine Christi, tanquàm ex canalibus, & vniuersalis redẽptionis origine glorioſi martyres tincti sunt: illorumq; martyriũ regiæ purpuræ nitorẽ, & valorẽ accepit: quià quamuis sanguis Christi nõdũ pro nobis in cruce fuerat effusus, in circuncisione tamẽ iã fundi cæperat: tùm verò maximè ex prima illa Christi voluntate, qua ingrediens mundum vi-

1. Ioan. 4. Rom. 11.

Innocentes pro Christo priùs sanguinem effuderunt, quàm ipse in cruce funderet.

dens sibi corpus aptatũ, vt pateretur: æterniq; patris voluntatẽ intelligens, illi se se offerens in sacrificiũ acceptissimũ, holocaustũq; odoriferũ dixit: Eccè venio: vt faciã Deus voluntatẽ tuã. In qua voluntate (vt Paul. ait ad Hebr. 10.) sanctificati sumus per oblationem corporis Iesu Christi semel. Hæc canalis est, & origo redemptionis, iustificationisq; nostræ. His canalibus sanguis Innocentũ cõiunctus suprà omnem purpurã regiam splendorem accepit. O fœliciſsimi pueri, qui primi flores estis vineæ Christi: quos tyranni Herodis impia pruina decoxit. Primi botri, & fructus estis vineæ in vestibulo torcularis crucis calcati, & expressi.

Hebr. 10.

¶ Solent in publicis supplicationibus pueri ramis, ac floribus redimiti præcedere turbas: vita Domini Iesu, veluti quædã publica supplicatio fuit, vsq; ad mõtem Calvariæ: vbi in crucẽ exaltatus preces, supplicationesq; cũ clamore valido, & lacrymis ad patrem obtulit (vt Paul. ait.) Eccè ergò sacri pueri floribus redimiti præcedunt: cũ palmis victricibus, Diuinisq; donis exornati. O fœliciſsimi pulli, quos sacratissima gallina Christus nõ tantùm sub alis suis cõgregauit: sed super alas atq; humeros assumpsit: & in cœlestem nidum, mansionemq; transtulit. O terq;, quaterq; beati agni nouelli, quos bonus ille pastor, quanquã ad horam trucidandos lupo permisit: cæterũ ad æterna, & amæniſsima pascua, semperq; virentia transtulit: iuxtà Ezech. vaticiniũ. In montibus Israel pascam eos, in pascuis vberrimis. De quibus ipse pastor Ioan. 10. dixit: ingredietur, & egredietur: & pascua inueniet. O fortiſsimi in Christo milites, qui in corpore fragili, sed Christi virtute cõstanti breuiſsimum prælium experti glorioſum trophæũ de tyranno retuliſtis: precioſaque, & ampliſsima spolia gratiæ, & gloriæ à cœlesti duce Christo percepiſtis.

Ephe. 5.

Ezech. 34.
Ioan. 10.

In Euangelium eiusdem solennitatis Fragmenta.

1. ANgelus Domini apparuit. Magna Domini prouidentia super iustos hoc loco ostenditur: sicut Psal.

Psal. 33.

33. dici-

33. dicitur: oculi Domini super iustos, & iterum Psal. 120. Ecce non dormitabit, neque dormiet, qui custodit Israel. Dum verò apparuit Ioseph, sanctitati ipsius testimonium perhibet Angelus sæpè à Domino ad illum missus. Mittitur quoq; ad eũ, tanquam sponso Virginis almæ: vt discant vxoratæ viris honorẽ deferre. Vt enim Paulus ait, vir caput est mulieris: sicut Christus caput est Ecclesiæ. Et quãquàm Virgo sanctissima cœlestibus donis gratiæ ineffabiliter excellebat Ioseph, cura tamen domus, & itineris ad ipsum pertinebat: Atque adeò Christus Dominus, & mater ipsius illi erant subditi: Sic docet Paulus mulieres subditas esse viris. Et princeps Apostolorum Petrus Saræ exemplum inducit, quæ obediebat Abrahæ: Dominum eum vocans.

Psal. 120.

Ephes. 5.

Vxores viris obedire tenentur.

Ephes. 5.

1. Petri. 3.

¶ In somnis. Aristoteles lib. de somno, & vigilia, docet, quòd mens, dum in somnis ab exterioribus omninò rapitur, solet aliquando diuina, & intelligibilia participare. Sic Diuus Dionysius in hæc verba docet, quòd qui à curis terrenis, & seculi negotijs quiescunt, Angelica visione perfrui merentur. Sic sponsa cùm dormit, sponsi vigilia, & amplexibus frui meretur. Id, quod figuratum est in somno ecstatico Adami, Abrahæ, Iacob, & Eliæ: qui in somnis Diuinas reuelationes; visionesque Angelorum habuerunt. Salomon dormiens impletus est spiritu sapientiæ: & sacer Euangelista Ioannes super pectus Domini recumbens Diuino spiritu illustratus super seipsum raptus, eleuatusque est. Iob 33. Quandò irruit sopor super homines, & dormiunt in lectulo: per somnium in visione nocturna: tunc aperit aures virorum: & erudiens eos instruit disciplina. Id, quod in litteris sacris plurimis exemplis comprobatur. Sicùt enim ad cibi digestionem, corporisque salutem somnus naturalis omninò necessarius est: sic in vita spirituali somnus à curis temporalibus. Quòd si ille deficiat, ne cesse est, vt quies animæ detrimentum patiatur. Eccle. 8. dicitur: est homo, qui diebus, ac noctib⁹ somnũ nõ capi-

2. Aristot. Per somnũ quies mẽtis significatur.

Dionys. Cant. 5.

Iob. 33.

Simile.

Eccle. 8.

oculis. Sponsus adeò gaudet, dùm sponsam dormientem considerat: quòd adiurat filias Hierusalem: nè suscitent, neque euigilare faciant dilectam, donec ipsa velit. Et Psal. 67. inter medios cleros dormientibus splendēt pennæ columbæ deargentatæ, in pallore auri, per illustrationem intellectus, & charitatis nitorem.

Cant. 2.
Psal. 67.

3. *Diuina reuelatio mentis quietem requirit.*

¶ In somnis quoque apparuit Angelus Ioseph: quià diuina reuelatio mentis tranquillitatem, & cordis quietē requirit. Sicut aqua quieta vultum intuentis, veluti speculum refert: non sic autem, quando turbata est. Hiere. 22. ait Dominus: si fuerit propheta inter vos, per somnum apparebo ei. Et c. 23. propheta, qui habet somniū, narret somnium. Num. 24. Balaam in somnis visionem habuit: sic enim ait: dixit homo, cuius obturatus est oculus: dixit auditor sermonum Dei, qui visionem omnipotentis intuitus est: qui cadit, supple in lectum dormiens: & sic aperiuntur oculi eius. Sic Ioseph in somnis reuelationem habuit, vt fugeret in Ægyptum.

Hiere. 22.
Num. 24.

4. *Chrysost.*

¶ Fuge in AEgyptum. Potuisset vtique Dominus, absque fuga se, & suos liberare: sicut liberauit Eliam igne de cœlo misso: Elisæum Angelorum exercitu: Danielem à lacu leonum: Populum Israel ab AEgyptijs. Voluit tamen Dominus fugere: Tùm, vt verè naturæ humanæ, quā susceperit, conditionē seruet: vt docet Chrysostomus: tùm, quià Christus Dominus datus est nobis omnium hominum tàm fortium, quàm infirmorum exēplū: Arbor est illa magna Danielis 4. in qua erat esca vniuersorum. Docet ergò fideles, licere ipsis tempore persecutionis fugere: sicut fecit D. Athanasius: Et Christus docuit exemplo, & doctrina Matt. 10. dicens: si vos persecuti fuerint in vna ciuitate, fugite in aliam.

Dani. 4.
Tēpore persecutionis fugere licet.

Gen. 12.

¶ Fuge, Gen. 12. præcepit Dominus Abrahæ, vt egrederetur de terra sua, & de cognatione sua: vt faceret eum in gentem magnam. Ioseph venditus in AEgyptum in Principem exaltatus est. Moses fugiens in terrā Madian in Principem populi sui à Domino vocatus est. Fuga

Gen. 41.

hæc

hæc Christi Domini ingentium bonorum præsagium fuit: ipsiusque principatus in gentes.

¶ Fuge. In sensu quoque spirituali docemur occasiones, & pericula spiritualia fugere. In occasionibus enim Sampson, Salomon naufragium passi sunt: Dauid quoque in occasione lapsus, in fuga remedium constitutum intelligens ait Psalm. 54. Quis dabit mihi pennas, sicut columbæ? Et volabo, & requiescam. Ecce elongaui fugiens: & mansi in solitudine. Recte docet Paulus 1. ad Corin. 5. Corrũpũt bonos mores colloquia prava. Et iterùm, cum huiusmodi, nec cibũ sumere. Id quod Leuit. 11. significatũ est, dùm lege cauetur, nè morticinum tangatur: & qui mortuũ tetigerit, immundus iudicatur.

6. *Occasiones, & pericula fugienda. Psal. 54.*

1. *Cor. 5. Leuit. 11.*

¶ Fuge. Voluit Dominus fuga sua Incarnationis mysterium, naturæque diuinæ potentiam diabolo celare: Et quià refugium nostrum est, voluit: fuga sua fugitiuos peccatores ad se reducere.

7.

¶ Futurum est enim vt Herodes quærat puerum ad perdendũ eũ. Locus aperitur ad differendum de summa diaboli diligentia, qua inuestigat, vbi Christus nascatur: vt animam, in qua nascitur, perdat: sicut in visione illa mirabili Apoc. 12. Ioanni ostensum est: de dracone magno, & rufo habente capita septem, & cornua decem: qui stetit ante mulierem, quæ erat paritura: vt, cum peperisset, deuoraret filiũ eius. Ea ratione Eccli. 2. dicitur: fili accedens ad seruitutem Dei, sta in iustitia, & in timore: & præpara animam tuam ad tentationem.

8. *Diabolus insidiatur animæ, in qua Christus nascitur. Apoc. 12. Eccli. 2.*

¶ Qui consurgens. Locus de prompta obedientia. Exemplum habemus in magno Patriarcha Abraham, qui statim, vt habuit præceptum Domini de oblatione filij vnigeniti sui Isaac in holocaustum: de nocte consurgens filium suum cum lignis in holocaustum ducens abijt ad locum, quem præceperat ei Deus. Nescit vtique tarda molimina Spiritus sancti gratia. Prouerb. 22. Vidisti virum velocem in opere suo? Coram regibus stabit. Diuites rursus difficilè obe-

9. *Promptitudo obedientiæ cõmendatur. Gen. 22. D. Ambro. Prouer. 22.*

diunt: mille curis, & negotijs distrahuntur, & impediuntur. At verò iustorum animæ in manu Dei sunt: & ad illius nutum facilè mobiles. Esai.40. Qui sperant in Domino, mutabunt fortitudinem: assument pennas, sicut aquilæ: current, & non laborabunt: ambulabunt, & non deficient.

Sap.3.
Esa.40.

10. ¶Qui consurgens accepit puerum, & matrem eius. Non patitur diuinus amor diuisionē à tali matre, cui meritò dicebat Virgo sanctissima verba sponsæ Cant.2. dilectus meus mihi, & ego illi. O Virgo sanctissima, quàm citò Simeonis vaticiniū experiri incipis. Iam enim gladius animam tuam pertransire incipit. Nunc tibi vox illa sponsæ rectè conuenit: fasciculus myrrhæ dilectus meus mihi. Sed quanquàm myrrha, & amaritudine plenus, inter vbera mea commorabitur.

Cant.2.
Luc.2.
Cant.1.

11. ¶Secessit in Ægyptum. Hierem.cap.14. quasi fugam hanc pueri Iesu, lōgumq; iter in teneris annis propheticō lumine intuēs dixit: Quarè quasi colonus futurus es in terra, & quasi viator declinans ad manendum? Cōsidera labores itineris, indigentiā, & peregrinationis pericula, quibus puer Iesus subiacere incipit. At si futur⁹ est dux, & pastor, opus est, vt laboribus assuescat: duretur à puero, vt discat ex his, quæ passus est (vt Paulus ait) obedientiam; & iterum: non habemus Pontificem, qui non possit compati infirmitatibus nostris: tentatum autem per omnia pro similitudine absque peccato. Labores igitur, & angustias experiri vult tenellus puer: vt ad illum, tanquàm verū Dauid confugiant omnes in angustia cōstituti, & oppressi ære alieno, & amaro animo. Nihil enim amaritudinis habet calix in manu Domini, quem nobis propinat, quod maximo solatio nō sit mixtum. Dominus enim mero plenum priùs degustauit.

Hier.14.
Voluit Dominus à puericia labores experiri.
Hebr.5.
Hebr.4.
1. Reg.22.
Psal.74.

12. ¶Secessit. Vt intelligamus, quod nō habemus hic manentem ciuitatem, sed futurā inquirimus. Quādiù enim viuimus peregrinamur à Domino. Sic Iacob ad Pharaonem dixit: centum triginta annorum esse dies peregrina-

Peregrini, & hospites sumus super terram.

tionis

tionis suæ. Et Paulus ad Hebr. 11. de magnis illis antiquis Patriarchis, tanquàm de sanctis peregrinis refert, quòd demorati sunt in terra repromissionis, tāquàm in aliena: in casulis habitando: alij verò in solitudinibus errantes, in montibus, & speluncis, & in cauernis terræ: quibus dignus non erat mundus. *Hebr. 11.*

¶ In Ægyptum; siquis quærat, quare in Ægyptum fugit Dominus, facer Euangelista Matthæus protinus respondet: vt adimpleretur, quod dictū est à Domino per Prophetā dicentē: Ex Ægypto vocaui filium meū: Hæc enim verba expressè habentur Osee. 11. Diuus tamen Hieronymus opinatur desumi quoq; posse ex verbis Balaam Prophætæ Num. 23. dicentis: Deus eduxit illū de Ægypto: cuius fortitudo similis est Rhinocerotis: quod Christi Domini fortitudini rectè congruit. Impletum quoq; est Esai. vaticiniū cap. 19. Eccè Dominus ascendet super nubem leuem: & ingredietur Ægyptū: & cōmouebuntur simulacra Ægypti. Diuus Athanasius adnotauit indè magnam virtutem Ægypto collatam: vt non tantùm ingrediente Domino corruerint idola, & simulacra Ægypti: verùm ex Diuino Christi ingressu plantatum ibi fuerit cœlestis gratiæ, & virtutis seminarium: vndè fortissimi martyres, & glorioſi Eremitarum principes veluti ex equo Troiano prodiere. Hæc est explicatio D. Chrysostomi, Eusebij lib. 6. c. 20. Theodoreti, & Athanasij lib. vnico de Incarnatione verbi, Cyrilli, & Origenis. Est quoq; D. Hieronymi sententia: qui affirmat in ingressu Domini concidisse omnia idola Ægypti: Et Albertus Magnus addit tūc dicatū altare ignoto Deo, qui prostrauit idola: & sanauit eos à plagis. Impletumq; est illud Esai. vaticiniū, quod citato capite subdit: In die illa erit altare Domini in medio terræ Ægypti; & titulus Domini iuxta terminū eius. 13. *Fuga Domini in Ægyptum à Prophetis prædicta.* *Osee. 11.* *Num. 23.* *Esai. 19.* *Athanas.* *In fuga Domini in ægyptum multa mysteria præsignata sūt.* *Chrysosto.* *Theodor.* *Athanas.* *Albertus Magnus.* *Esai. 19.*

¶ Addit D. Chrysostomus secundā rationē: scilicet venisse Dominū in Ægyptū insignū recōciliationis: vt de cē plagas Ægypti vna medicina sanaret: &, vt populus,

qui

qui olim fuerat persecutor populi primogeniti, custos fieret vnigeniti. Et, qui violenter dominati sunt filijs Israel, atque in pœnam tyrannidis in mari Rubro submersi, quia suffocauerant filios Hebræorum: nunc veniant spontanei ad aquas baptismi, seruiantq; Domino humero vno. Olim tenebris percussi sunt Ægyptij (vt Augustinus adnotauit) nunc sedentibus in tenebris lux veri solis orta est eis. Olim Moses à filia Pharaonis seruatus est, qui verus typus fuit Christi Domini in Ægypto seruandi. Ioseph quoq, in Ægyptum ductus est, vt ipsius prouidentia fami vniuersali subueniretur: nunc fames mundi per Saluatorē Christum (qui granum est frumēti) depulsa est. Ægyptus quoq;, quia locus captiuitatis est, rectè Christo conuenit, qui formam serui accepit, vt eos, qui sub lege erant, & seruitutis iugo, redimeret: Seruosq; diaboli à potestate tenebrarum eriperet, & in libertatem filiorum Dei translatis pro spiritu seruitutis spiritum adoptionis filiorum Dei tribueret. Remigius per hanc Domini fugam in Ægyptum intelligit transitum prædicationis Euangelicæ ad gentes.

D. Augusti.

Exod. 2.

Genes. 41.

Ioan. 12.

Galat. 4.

Remigius.

14. ¶Esto ibi, vsq; ad obitum Herodis. Per septem annos quos vixit Herodes, moratus est Dominus in Ægypto, post quos per angelum in terrā promissionis reuocatus est. Vbi enim regnat Herodes, nō est locus Christo. Nō enim est conuentio luci ad tenebras, neque Christo ad Belial. Et, vt Sapient. 1. dicitur, in maleuolam animam non introibit sapientia.

2. Corint. 6.

Sapien. 1.

15. ¶Tunc Herodes iratus est valdè, & mittens occidit, &c. Nō aduertit prophetiā Michęæ, nisi in cortice: quia ostendit Bethlehē locū esse natiuitatis Christi: nō tamē attendit, quod sequitur: egressus eius à diebus æternitatis. Ille siquidem Dominus est, qui dissipat consilia gentium, & reprobat consilia principum. Eodem consilio, quo regnum sibi cōseruandum, & stabiliendum putauit, vita, & regno priuatus est. Cæca enim ira est: & non minus cæca ambitio iracundiæ radix: quæ in mille

Michææ. 5.

Psal. 32.

Ira, & ambitio cæca sunt.

peccata

peccata homines detrudunt. Saul ambitionis cæcitate ſu per gladium ſuum irruit. Abſalon ex quercu pendens tribus lanceis transfixus interijt. 1. *Reg.* 31. 2. *Reg.* 18.

¶Occidit omnes pueros crudelis Herodes: ſed miſericors Deus, qui ex hac Innocentum cæde tantum bonum eduxit; nempe præclarum aduentus ſui teſtimoniũ Innocentum ſanguine firmatum: & ipſorum Innocentum glorioſam coronam. 16.

IN CIRCVNCISIONE DOMINI noſtri Ieſu Chriſti.

CONCIO PRIMA.

De multiplici cauſa ſolennitatis: & maximè de congruentia nominis IESV cum circunciſionis myſterio.

Poſtquam impleti ſunt dies octo, vt circuncideretur puer: vocatum eſt nomen eius Ieſus. Luc. 2. THEMA

HODIERNVM Euangelium quanquàm breuiſsimum, totius anni myſteria velut in ſumma continet. Circunciſio namque, & filij Dei vix in mundo nati ſanguinis effuſio, paſsionis ipſius & redemptionis noſtræ myſteria noſtris oculis obijciunt. Nomen verò dulciſsimum, Ieſu, cætera myſte-

ria

ria ſalutis noſtræ, gaudio, atq; gloria plena cõplectitur. Vt igitur tot, tantiſque myſterijs fœlix, ac fauſtum demus initium, Spiritus ſancti auxilium per ſacræ Virginis interceſsionem imploremus dicentes: Aue Maria.

¶Hodiernæ ſolennitatis claritas multis nominibus ſacrã illuſtrat Eccleſiã. Primò quia præſens dies primus eſt totiùs anni: ſecũdò quia octauus eſt natalis Domini: tertiò circũciſionis myſteriũ diẽ cõſecrat: quartò impoſitio ſacri nominis Ieſu omnia gaudio replet. De primo anni videlicet exordio olim apud Gẽtiles in his Kalendis Ianuarij multæ ſuperſtitiones obſeruabãtur, quæ dãnãtur in decretis c. ſiquis Kalẽdas 26. q. 7. Magnusquoq; Tamorlanus hũc diẽ ea cæremonia celebrare ſolebat, vt ſacerdos nomẽ ipſius principis aurea tabula inſcriptũ corã omnibus principibus, & populo alta voce pronũtiaret: quod cũcti audiẽtes in faciẽ procidebant. Romanis verò primꝰ hic anni dies nõ minus fuit celebris: Kalendas enim Ianuarij totius anni initiũ Numa Põpiliꝰ ſecũdus Romanorũ Rex inſtituit: eoq; die Cõſules deſignati Reipublicæ Imperiũ primò capeſſebant: cũ purpura enim, & faſcibus noui magiſtratus in publicum procedebant, conſulatusq; ſui munus in Senatu auſpicabãtur: ſicut Ouidius cecinit 1. Faſtorum.

Iamq; noui præeunt faſces: noua purpura fulget:
Et noua conſpicuum pondera ſentit ebur:

Ianuarius dictus quaſi anni Ianua, vel Iano dicatus. D. Hieron. Chryſolog.

¶Hic primus anni dies primus Ianuarij nũcupatur, ſiue q̃ ſit anni Ianua, vt docet D. Hiero. ſiue q̃ eo die Iano Deo ſacra fiebãt: ſacrificijſq; litabãt opimis: eo etenim die dona ꝓpria, quæ dulcedinẽ prẽſeferrẽt inſignẽ, Iano Deo offerebãtur (vt adnotauit Petrus Chryſol. ſer. 155) nẽpe mel, & palmæ caricæ: vt fælicẽ annũ, dulcẽq; vitã offerẽtibus cõcederet. Et illi quidẽ Ianũ ſuũ bifrontem, ſiue biformẽ depingebãt: vel in honorẽ ſolis exeũtis, & ad nos redeũtis: (vt quidã volũt) vel in honorẽ Noe, qui fuit orbis pater, & reſtaurator, qui per cẽtũ annos regnauit in Italia, vt aliqui graues authores tradunt: dictuſque eſt ab illis Ianꝰ ex inuẽtione vini, quod hebraicè dicitur

Iain, & Armenicè Ian. Depingebatur verò biformis, tũ quia vidit duo secula, vnũ aquisdiluuij deletũ, alterũ per ipsum, & filios restitutũ: vel secundò propter memoriã præteritorũ, & quidẽtiã futurorũ: vel tertiò propter duplicẽ cognitionẽ rerũ naturalium, & supernaturalium.

¶Nos verò, qui vana Deorum numina per fidẽ detestãtes Diuinũ, verũq; numẽ filij Dei inuocamus, primũque hũc anni diẽ ipsi cõsecramus, illũ verũ solẽ iustitiæ, qui cœlũ & terrã illuminat, agnoscimus, qui exiuit à patre, & venit in mũdũ, & iterũ relinquẽs mũdũ redijt ad patrẽ: nobiscũ tamẽ semper manẽs vsq; ad cõsummationẽ seculi lucis suæ radijs Ecclesiã illustrat. Ille verus est Noe, qui verã requiẽ nobis cõcesit: Noe nãq; cessatio, vel requies interpretatur: Typus est Christi, qui requiẽ nobis cõcesit, dũ culpã abstulit, legẽq; antiquã cessare fecit. Ille veri vini fuit inuẽtor, siquidẽ in vltima cænavinũ in suũ sanguinẽ trãsmutauit. Ille verã arcã Ecclesiç fabricauit, & mũdũ per aquã baptismi seruauit. Ille vt verus Noe prę amore humani generis in cruce quasi ebrio, & nudatus fuit. Ille Ianus noster est, imo vera cœli ianua: sicut ipse ait Ioan. 10. Ego sum ostiũ: per me siquis intro ierit, saluabitur. Ipse clauis est Dauid qui aperit, & nemo claudit, claudit, & nemo aperit. Ille initiũ anni, & mẽsis cõsecrat, fausturq; annũ nobis pollicetur iuxta illud Isai. 61. Spiritus Domini super me, &c. vt prædicarẽ annum placabilẽ Domino. Ipsius enim sanguine placatus est Pater æternus. Solet initiũ anni futuri tẽporis esse prognosticũ: sic sanguis Christi hoc die pro nobis effusus annũ placabilem, & vberrimum nobis prænuntiat.

Noe typus fuit Christi re & nomine.

Ioan. 10.

Apoc. 3.

¶Bifrõs quoq; atq; biformis verè noster Noe Christus dici potest: tũ quia vno intuitu à sæculo & in sæculũ respicit, neq; est vlla creatura inuisibilis in conspectu eius. Ille nobis initiũ, & finis est vitæ, α, & ω, principiũ & finis. Ipsius ordinatione perseuerat dies: incipit annus & finitur. Biformis quoq; quia ex duplici natura cõstans, Diuina & humana: sicut Paulus docet ad Philip. 2. qui cũ in forma Dei esset, semetipsũ exinaniuit formã serui accipiens:

Eccle. 39.

accipiens: & ſecundùm humanam quidem naturam circunciditur, ſecundùm diuinam Ieſus ideſt, Saluator appellatur.

¶ In ſacris quoque litteris Kalendæ, ideſt menſiũ exordia, celebrantur, Numerorum 28. præcepit Dominus in Kalendis, ideſt mẽſium exordijs, offeretis holocauſtum Domino: holocauſtũ ſuauiſsimi odoris, atq; incenſi eſt Domino. Et infra, dies etiam primitiuorum, quando offeretis nouas fruges Domino expletis hebdomadibus, venerabilis & ſancta erit: omne opus ſeruile non facietis in ea: offeretiſq; holocauſtum in odorem ſuauiſsimum Domino. Quæ omnia huius diei veritatem in vmbra continebant, cum primo hoc anni die offertur ſanguis Chriſti in holocauſtum ſuauiſsimi odoris Domino. Hic eſt verus dies primitiuorum, cũ expletis hebdomadibus à Daniele prædictis offeruntur noui fructus terræ, noua ſpica frumenti, nouus botrus vineæ, qui hodie exprimi cæpit, nouus flos campi ſuper omnes flores odoriferus hodie ſparſus eſt, qui copioſum fructum nobis promittit. Apud Hebræos verò erat maximè venerabilis primus dies Martij, qui principium erat menſium: ille dies ſanguine agni conſecrabatur, poſtes & ſuperliminaria eodem ſanguine tingebantur: vt habetur Exod. 12. Sic hodiernum diẽ ſanguine agni immaculati Chriſti veriùs conſecramus. Cum verò vmbræ iam, & typi præceſſerint, vt veritatem profiteamur, opus eſt, vt poſtes domus cordis noſtri, & ſuperliminaria cogitationum, & operum Chriſti Ieſu ſanguine tincta vbique ſplendeant,

¶ Secundò ſacri huius diei ſolennitas augetur, quia octauus dies eſt nati Saluatoris. Tanta ſiquidem eſt claritas diuinæ natiuitatis, vt ſacer ille dies ſeptem ſequentes ſolennes reddat; vt impleatur illud Eſai. 30. erit lux lunæ ſicut lux ſolis, & lux ſolis erit ſeptempliciter, ſicut lux ſeptem dierum, cũ alligauerit Dominus vulnus populi ſui, & percuſſuram plagæ eius ſanauerit: Ecce nomen

Num. 28.

Danie. 9.

Exod. 12.

Eſa. 30.

Domini

Domini venit de longinquo. Quæ verba hodiernæ solennitati manifestè conueniunt: imò triplex ratio eo loco explicatur: nempè octaui diei, circunciſionis, & nominis Ieſu. Ille verus Samaritanus fuit deſcendens ab Hieruſalem in Hierico, ideſt mundi huius mutabilitatē: humanum genus ſaucium, & à latronibus grauiter vulneratum inuenit, appropians alligauit vulnera: atq; vt percuſſuram plagæ ſanaret, carne ſua circunciſa ligari, quaſi vitta, voluit, & ſanguine ſuo, quaſi pretioſo balſamo, perungi, oleoque ſacri ſui nominis confoueri. Hoc enim ſignificauit Propheta dicens: ecce nomen Domini venit de longinquo: cui concinunt verba Euangeliſtę Matthæi: quod vocatū eſt ab Angelo, priuſquàm in vtero conciperetur. Neque caret myſterio, quòd octauo die circunciſus ſit puer, & nudatus pellicula carnis, quia per hunc ſanguinem Chriſti effuſum, & carnis ipſius nuditatem in octaua die, ſiue ætate vniuerſalis reſurrectionis corruptibile hoc (vt Paulus ait. 1. ad Corinth. 15.) induet incorruptionem, & mortale hoc induet immortalitatem. Hoc ſignificatū eſt, dum præcepit Dominus octauo die circuncidi pueros cultello petrino, qui typus erat Chriſti. Sic enim Paulus. 1. ad Corinth. 10. Chriſtum dicit eſſe petram, per quam circunciſa omni imperfectione in ipſius imaginem transformati reſurgemus.

Luc. 10.

Octauꝰ dies circunciſionis typus vniuerſalis reſurrectionis

¶ Duo verò potiſſima ſunt myſteria, quæ hodierno die recolimus circa puerum Ieſum peracta: circunciſionis videlicet, & impoſitionis nominis Ieſu. At verò quæ conuentio luci ad tenebras? Libet cum Diuo Bernardo interrogare, quid tibi cum circunciſione, ô dulciſsime Ieſu? Non quæro modò cum D. Bernar. cur circuncidi voluerit Dominus: circunciſionis enim cauſas alijs concionibus fuſiùs explicabimus. Nunc cōuenientiam tam excelſi nominis cum circunciſionis myſterio inquirimus. Atqui nomen Ieſu te Dominum vniuerſi, principemque cœli & terrę teſtatur: vt audito hoc nomine omne genu flectatur, cœleſtium, terreſtrium, & infernorū.

D. Bernar.

Philip. 2.

Circunciſio verò te infirmum hominem, legiq; ſubditũ profitetur. Nomen Ieſu te medicum, autorem ſalutis, & vitæ, Saluatoremq; denuntiat: circunciſio verò medela indigentem profitetur. Cum Propheta Abachuc in hac meditatione exclamare poſsimus: Domine audiui auditum tuum & timui: conſideraui opera tua, & expaui. Cæterum cum Euangelicus vates præcipiat dicens, notas facite in populis adinuentiones eius: operæpretium fuerit harum inuentionum Domini conueniẽtiam aperire.

Abach. 3. *Eſa.* 12.

Circunciſio & nomẽ Ieſu duplicem ipſius naturam teſtantur.

Exod. 28.

¶Primò quidẽ circunciſus Dominus, & Ieſus appellatus duplicis naturæ ſuæ, diuinæ, & humanæ veritatẽ à primis natiuitatis ſuæ exordijs operum atteſtatione confirmat. Hoc clamat circũciſionis cum nomine Ieſu ineffabilis coniũctio. Circũciſio enim veræ carnis, & humanitatis veritatẽ aſtruit: nomen verò Ieſu de cœlo delatũ Diuinitati pueri teſtimoniũ perhibet. Mirabilem hanc duarum naturarum vnionẽ, & myſteriorũ coniunctionem in ornamento capitis ſummi ſacerdotis adũbratam video. Exodi. 28. facies (inquit Dominus) laminam de auro puriſsimo, in qua ſculpes opere cælatoris ſanctum Domino: ligabiſque eam vitta iacinthina: & erit ſuper Thyaram imminens fronti Pontificis. Humanitas Chriſti Domini de Spiritu ſancto concepta lamina eſt ex auro puriſsimo, opere cælatoris ſculpta, & extenuata: tũ quia exinaniuit ſemetipſum: tum quia ieiunijs, laboribus, & perſecutionibus attritus eſt propter ſcelera noſtra. Vitta iacinthina vnio eſt hypoſtatica, quæ ligat laminam Thyaræ, humanam nempe naturam diuinæ. Hodie opere cælatoris: per ferrum circunciſionis inſculptum eſt ſanctum Domino. Sacrum enim nomen Ieſu veluti ferro, & ſanguine immaculati agni cælatum eſt. Per hanc fidei confeſsionem, mirabilemque vnionem confunditur error Apellis, Cerdonis, Bardeſanis, Manichæi, & Marcionis aſſerentium Chriſtum eſſe purum Deum, & aſſumpſiſſe corpus phantaſticum, ſiue aereum. Hos enim circunciſio veræ carnis

Lamina ſacerdotis typus humanitatis Chriſti.

Chriſti

Christi manifestè damnat. Rursus confunditur hæresis Ebionis, Cherinti, Photini, & Arrij, Christi diuinam naturam abnegantium. Siquidem illum videmus ab Angelis prædicatum, à Regibus & pastoribus adoratum, & nomine de cœlo allato insignitum: quod Diuinam in puero latere virtutem ad saluandum manifestat.

¶Secundò sacer noster puer Iesus vtriusq; legis antiquæ, & nouæ autor erat: veruſq; sacerdos secundùm ordinem Melchisedec iuxta Regis vaticinium Psal. 112. Pauliq́ue vocem ad Hebræos 7. translato sacerdotio necesse est, vt legis translatio fiat. Vt igitur Christus verus sacerdos legem transferret, voluit circuncisionis præceptum, honorificè sepelire, dum factus sub lege circuncisus est. Vt autori verò legis gratiæ, & nouæ Ecclesiæ summo sacerdoti nomẽ de cœlo imponitur. Circũcisioni finem imponit, & Baptismi sacramentum subrogat.

Psal. 112.
Hebr. 7.

¶Tertiò venit Iesus vt medicus vitæ, sicut Isaias prædixerat c. 61. spiritus Domini super me, eò quòd vnxerit me, &c. vt mederer contritis corde. Humanũ siquidẽ genus contritum & ægrotum iacebat: à planta pedis vsque adverticẽ capitis nõ erat in eo sanitas: vulnus, & liuor, & plaga tumẽs nõ est circũligata, neq; fota oleo, neque curata medicamine. Ecce venit Iesus, verus medic⁹: id enim significat inter alia nomen Iesus à verbo Græco Iaso, quod est medeor. Ipse siquidem medicum se fatetur Lucæ 5. qui venit ad sanandum eos, qui malè habẽt. Ecce igitur medicus noster adhuc infans vino sanguinis sui vulnera nostra lauat oleo sacri nominis lenit, & carnis suæ pellicula, veluti cœlesti fascia suauiter ligat.

Esa. 61.
Esa. 1.
Lucæ 5.

¶Quartò venit Iesus vt Redẽptor noster. Hoc enim nomẽ Iesu, & Saluatoris sonat. Meritò igitur cũ nomine Saluatoris, & Redẽptoris salutis nostræ pretiũ, illiusq́ue in cruce exoluẽdi pignus, in sanguine circũcisionis hodiè deponitur. Qua in re nos edocet inane esse nomẽ nobilis, vel Christiani, nisi res nominibus cõformem⁹.

Ioannis 8. Ioannis 8. ſi filij Abrahæ eſtis, opera Abrahæ facite: &
Apoc. 3. Apoca. 3. qui vicerit, ponam ſuper eum nomen meum. Vt Chriſti nomen mereamur, mũdi delicias, carnis illecebras, & omnes deniq; tentationes, imo & nos ipſos vincamus oportet: qui verò vt fragilis illis ſuccumbit, Chriſti nomine indignum ſe comprobat.

¶ Quintò hæc duo myſteria commodiſsimum fuit cõiungi: quia ſicut in temporali militia duo maximè militibus neceſſaria ſunt, vt ab hoſtibus diſcernãtur, ſcilicet ſignum, & nomẽ: ſimiliter in ſpirituali militia hæc duo omninò neceſſaria ſunt. Et olim quidem circunciſionis ſigno diſcernebatur populus Dei, ibiq́ue nomen imponebatur: ſic enim Geneſis 17. cum Dominus dixit ad Abraham, non vocaberis Abram, ſed Abraham erit nomen tuum: quia patrem multarũ gentium conſtitui te: ſtatim cum nomine circunciſionis ſignũ coniunxit dicens: & circuncidetur ex vobis omne maſculinum. Mulieres verò circunciſionis ſigno noluit ſubijci: vxoris tamen Saræ nomen circuncidi præcepit dicens: non vocabis Sarai: ſed Sara. Vbi latet myſterium, quòd cum nomen vxoris circunciditur, perfectius & amplius nomen Abrahæ imponitur: quia cum Chriſti caro circunciditur, glorioſum de cœlo nomen illi imponitur. Littera quoque He, quæ nomini Abrahæ addita eſt, in Hebræo Regis Chriſti æternitatem ſignificat: atq́ue adeò illius litteræ additio inſinuauit filium Dei ipſius Abrahæ futurum filium: per quem promiſsio Abrahæ facta, quia patrem multarum gentium conſtitui te, veriùs eſſet impleuda, qui multos filios (vt Paulus ait) in gloriam eſſet adducturus. Ecce vidimus in lege veteri nomina cum circũciſione coniungi. In lege verò gratiæ, cum baptiſmus circũciſioni ſucceſſerit, cum milites Chriſti per baptiſmum deſignamur, ibi ſignum fidei cum nomine accipimus.

In omni militia nomen & ſignum neceſſaria ſunt.

Geneſ. 17.

Hebr. 2.

¶ Sextò tandem, dùm circunciſo infanti nomen Ieſu de cœlo imponitur, edocemur, quantùm Deus exaltat

humiles:

humiles: sic enim de Christo Paulus ait, humiliauit semetipsum factus obediens vsque ad mortem, propter quod & Deus exaltauit eum, & dedit illi nomen, quod est super omne nomen. Et ipse Dominus Luc. 24. id insinuauit dicēs: non nè sic oportuit pati Christum, & ita intrare in gloriam suam? Vt igitur & nos nominis Iesu dulcedinem percipere, & exaltari ab ipso mercamur: oportet, vt sub potenti manu ipsius humiliemur, & spiritualiter circuncidamur. *Philipp. 2.* *Luc. 24.*

¶ Explicuimus nominis Iesu cum circunciſionis mysterio multiplicem conuenientiam. Iam verò hæc duo mysteria in typo & figura depicta esse video, cum pulcherrima Rachel in ipsa regione Bethlehē, vbi Christus natus est, & circunciſus, peperit filium: egrediente enim anima præ dolore partus, morteq; iam imminente vocauit nomen filij Bennoni, hoc est filius doloris mei. Pater verò Iacob altiori consilio vocauit Beniamin, ideſt filium dextræ. Id quod hodie in Sanctiſsima, & pulcherrima Virgine impletum video: quanquàm enim absq; vllo dolore peperit filium Iesum, imo summa cum iocunditate: hodie tamen in circunciſione, & effuſione sanguinis pretioſiſsimi dolorem exoluit: tenelli siquidem infantis gemitus, dolor, & lachrymoſi vagitus animam matris transfigunt: vt meritò inclamare potuerit, Bennoni filius doloris mei: in media siquidem hyeme vidit in præsepio reclinatum, frigore algentem, & nunc tenella carne vulneratum in vlnis habet. Quid alma Virgo sentiret? Et maximè ſi ipsa filium circuncidit, vt Hieronymus libro de vera circunciſione, & Bernardus de lament. Virginis, opinantur: quanquàm alij in Hieruſalem allatum exiſtimant infantem, vt à Sacerdotibus circuncideretur. Cæleſtis verò pater altiori consilio nomen de cælo indidit, vocans Beniamin, ideſt filium dextræ: ille enim est dextera, brachium, & fortitudo patris æterni. De ipso cecinit vates Regius: iuſtitia plena est dextera tua, & iterum, me ſuſcepit dextera tua: *Gene. 35.* *Binominus Beniamin typus Chriſti circunciſi.* *Hieron. Bernard.* *Pſal. 47.* *Pſal. 62.*

Cant.2. & ſponſa Can.2. Dextera illius amplexabitur me. Rectè ergo filio dexteræ patris nomen Beniamin conuenit, no
Philip.2. menque Ieſus, de quo Paulus ad Philipp. 2. vt omnis
Marci vlt. lingua confiteatur, quia Dominus Ieſus in dextera eſt Dei patris. Et vt Marci vltimo dicitur; Dominus Ieſus aſſumptus eſt in cælum: & ſedet à dextris Dei.

Pſal.61. ¶ Hæc duo ſunt myſteria, de quibus Regius vates Pſalmo 61. prædixit: ſemel locutus eſt Deus, duo hæc audiui, quia poteſtas Dei eſt, & tibi Domine miſericordia: Potentiam Diuinam nomen ſalutis declarat: miſericordiam ſanguinis effuſio manifeſtat. Verba quoque illa
Cant.7. Cant.7. quibus ſponſus collaudat ſponſam, ipſi ſponſo Chriſto, (qui caput eſt Eccleſiæ) in hoc duplici myſterio adaptare poſſumus: caput tuum ſicut Carmelus, comæ capitis tui, ſicut purpura Regis. Carmelus mons eſt altiſsimus. Eſt ergo ſenſus, caput tuum, id eſt diuinitas
Epheſ.5. tua, (quia caput Chriſti Deus) æqualis eſt æterno patri: humanitas verò, (quæ veluti comæ caput operit) ſicut purpura regis ſanguine circunciſionis conſperſa. Deinde Carmelus agnus circunciſus, vel cognitio circunciſionis interpretatur. Verbum igitur diuinum per hypoſtaticam vnionem cum humana natura agnus eſt circunciſus: vt verè dicamus, quòd Deus circunciſionem experimẽto cognouit. Hæc duo nobis inſinuat mirabilis nominis Ieſu cum circunciſione connexio. Hæc eſt duplex illa conſolatio, qua in hoc fæliciſsimo anni exordio incipit nos conſolari ſacra mater Eccleſia, iuxta prophe-
Eſai.40. ticum vaticinium Eſaiæ 40. Conſolamini, conſolamini populo meus, dicit Deus veſter. Duplicem hanc conſolationem hodiè nobis offert infans noſter Ieſus. Quanquàm enim infans eſt, & ſine voce: verbum tamen eſt patris, quod ſacro ſuo, & ſalutis noſtræ nomine mirabiliter nos affatur: & ſanguine ſuo loquitur, imo clamat meliùs, quàm Abel. Loquimini ad cor Hieruſalem. Nõ præcipit nobis Dominus, vt loquamur verba, quæ aures
Ezech.33. demulceant: ne ſimus vobis vel vt carmen muſicũ, quod

ſuaui

suaui dulciq; sono canit: sed præcipit vt loquamur ad cor nunc deterrendo, nunc emolliendo, nunc beneficiorum largitate, & spe diuinæ clementiæ cõsolando: quia suscepit de manu Domini duplicia pro omnibus peccatis suis. Hæc sunt duplicia dona in hoc sacro die nobis collata per effusionem sanguinis, & impositionem nominis Iesu. Ex hoc duplici dono texitur tela, ex qua omnes domestici eius vestiti sunt duplicibus: nempe veste nuptiali gratiæ, & stola gloriæ: quam nobis præstare dignetur Dominus noster Iesus circuncisus. Amen. *Prouer. 31.*

IN EADEM SOlennitate circunciſionis Domini.

CONCIO SECVNDA.

De sacro nomine Iesu.

Vocatum est nomen eius Iesus. Luc. 2. THEMA

NOMEN hoc dulcissimum Iesus adeò est ineffabile, vt nemo possit illud dicere (secundum Apostoli doctrinam) nisi in Spiritu sancto. Verum cum sponsa illud appellet oleum effusum, per quod diuina charitas in nos diffunditur per Spiritum sanctum: vt de hoc sacro nomine dignè dicere valeamus, oleum Spiritus sancti per almam Virginem petamus dicentes: Aue Maria.

¶ Nomina quidē ad explicandas rerū naturas inuenta sunt: iuxtà cognitionē enim, quam de rebus habemus, ipsis nomina imponimus. Vt enim dixit philosophus, voces sunt signa conceptuum. Sic primus homo à Deo formatus Adam perpensis singularum rerum naturis ipsis nomina imposuit, sicut Genes. 2. dicitur: omne quod vocauit Adam, ipsum est nomen eius. Et Exo. 33.

Dominus, ad Moſem: noui te ex nomine. Homini quidem naturale inſitum eſt deſideriū cognoſcendi diuinā naturā, atq; nomē. Vt patet Gen. 32. Exod. 3. Dic mihi, quo appellaris nomine? At verò cum diuina natura adeò ſit immenſa, pro hoc ſtatu viæ neq; videri à nobis, neq; intelligi poteſt: atq; adeò neq; nominari per nomē proprium, quod ipſius exprimat naturam, & eſſentiā: donec videamus ipſum ſicuti eſt. Tunc erit Deus omnia in omnibus, & nomen eius vnum. Deus verò ſicut creauit omnia, ita & nominat: & vocat ea quæ nō ſunt, ſicut ea quæ ſunt. Sic numerat multitudinem ſtellarum, & omnibus eis nomina vocat Pſal. 146. Ipſe verò nomine proprio, & quidditatiuo à nobis nominari non poteſt, quia incō prehenſibilis eſt cogitatu. Magnus eſt, & non habet finem, excelſus, & immenſus. Quarè Dionyſius de diuin. nomin. ait, quòd neque nomen, neque opinio diuini nominis à nobis in via haberi poteſt: iuxtà illud Prouerb. 30. Quod nomen eſt eius, & quod nomen filij eius, ſi noſti? Imponimus verò varia nomina diuinæ naturæ ſecundùm varias perfectiones, quas de ipſo intelligimus. Vt docet D. Thom. 1. par. quæſt. 13. artic. 3. & Auguſt. lib. 1. de doctr. Chriſtiana. Sic vocamus Deum, quia prouidens eſt: patrem quia gignit: verbum quia gignitur, &c. Nunquàm tamen illum nominare poſſumus ſicuti eſt. In patria verò beati ſicut cognoſcūt, & vident Deū, ita cognoſcunt ipſius nomen. Iuxtà illud Zachar. vltimo. Erit Dominus Deus vnus, & nomen eius vnum: quia in die illa (vt dicit Dominus per Hieremiam 31.) à minimo vſque ad maximum omnes cognoſcent me. In via verò ſicut incognoſcibilis eſt, ita & ineffabilis, atque innominabilis per proprium nomen. Iacob quærenti, quo appellaris nomine? reſponſum eſt, cur quæris nomen meum quod eſt mirabile? neque mirum: ſiquidem neque Angelorum nomina propria noſſe poſſumus, ſicut nec naturam: vt patet Iudicum. 13. vbi patri Sampſon quærenti ab Angelo, quod eſt nomen tuum, vt

Natura diuina proprio nomine in ſtatu viæ explicari nequit.

Zacha. 14.

Rom. 4.

Baruch. 3.

Dionyſ.

D. Thom.

Auguſt.

Geneſ. 32.

honori-

honorificemus te? respondit Angelus: cur quæris nomẽ meum, quod est mirabile?

¶Ad Mosem ait Dominus. Ego Dominus, qui apparui Abrahæ, Isaac, & Iacob, in Deo omnipotenti: siue diuite, & promittente. Et nomen meum Adonai non indicaui eis. Moisi tamen ex magno priuilegio, & familiaritate, cui & essentiam suam manifestauit: nomen quoque illud Tetragrammaton, ideſt, quadrilitterum Iehoua, indicauit, quod est nomen æternitatis: quadrata enim figura consistentiam, & perpetuitatem significat. Hoc erat nomẽ ineffabile, quod nullus audebat, nec poterat exprimere. Solis sacerdotibus (teste Hier.) id concessum erat. Cæteri verò loco illius dicebant, Adonai, ideſt, dominator. Vel Sadai, qui sufficit, qui omnibus sufficiens est. Iehoua verò significat qui est: principium totius esse. De quo Psalmo 110. scriptum est: Sanctum & terribile nomen eius. At verò postquàm Verbum caro factum est: & in terris visus est, & cum hominibus conuersatus: apparuitque nobis non in Deo promittente, sicut olim: sed in Deo implente: Quandò venit plenitudo temporis; vt Paul. ait: Gala. 4. Tunc quia nouum erat mysterium: nouusque homo natus est in mundo: impletumque est Hierem. vaticinium cap. 31. nouum creauit Dominus super terram: fœmina circundabit virum. Nouo homini Christo nouum nomen debebatur: sicut Euangelicus vates prædixit: vocabitur tibi nomen nouum, quod os Domini locutum est. Nomen (inquam) illud, quod erat in desiderio animæ: vt dicitur Esai. cap. 26. erat enim desideratus cunctis gentibus Aggæi 2. Nomen illud nouum, quod Angelus ad Ioseph de cælo tulit dicens: vocabis nomen eius Iesus.

Exod. 6.

Psal. 110.

Esai. 26.

Aggæi. 2.

¶Huius quidem nominis impositio huic sacro circuncisionis diei congruebat: vt superiori concione explicuimus. Ipsius verò nominis cognitio, & manifestatio

Pſal.21. vnigenito Dei filio ſeruabatur: ſicut Pſal. 21. prædixit Dauid: narrabo nomen tuum fratribus meis: Quòd Paul.ad Hebræos 2.de Chriſto interpretatur. Et conſonat locus Eſa.52.iugiter tota die nomen meum blaſphematur. Propter hoc ſciet populus meus nomen meũ in die illa: quia ego ipſe, qui loquebar, ecce adſum. Idcirco Chriſtus Dominus æterno Patri nominis ſui, ac muneris rationem reddens ait. Ioan. 17. Pater manifeſtaui nomen tuum hominibus.

Eſa.52.

Diuini nominis cognitio & manifeſtatio ſeruataeſt Chriſto.

¶ At verò ſi quæras, quod nã nomẽ nobis manifeſtauit Chriſtus, cũ nullũ nomẽ propriũ Deo cõuenire poſsit, neq; ipſius naturam explicare? Reſpõdetur primò, quod Chriſtus Dominus manifeſtauit nobis diuinas perfectiones, omnipotentiam, ſapientiã, & bonitatẽ: & nomina illis cõuenientia. Secundô manifeſtauit Sanctiſsimæ Trinitatis myſterium: docuit enim patrem principium eſſe totius eſſe, filium à patre genitum, & Spiritum ſanctum ab vtroque procedere: vt patet Ioan. 14. Spiritus ſanctus, quem mittet pater in nomine meo. Docuit etiam nomina propria diuinis perfectionibus conuenientia Matth. vltimo: Euntes docete omnes gentes baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti: quæ nomina Ante Chriſtum ignota erant. Tertiò quià nomen illud Dei, quod in communi notum erat, ſcilicet, prouidens manifeſtauit hominibus quomodò rerum omnium habeat prouidentiam. Nam Matth. 6. ait, nolite ſoliciti eſſe dicentes, quid manducabimus, aut quid bibemus? ſcit enim pater veſter cœleſtis, quia his omnibus indigetis. Maximè verò explicuit nobis Diuinam prouidentiam circa ſalutem humani generis: atque adeò dum vocatur Ieſus, ideſt, Saluator hominum, re ipſa & nomine manifeſtauit mundo potiſsimum nomen Diuinum, & naturam, ipſiuſque perfectiones, nempè prouidentiam, ſapientiam, & bonitatem, quæ in redemptionis opere, & humani generis ſalute mirabiliter ſplendent: & in ſacro nomine

Ioan.14.

Matth.vlt.

Matt.6.

Ieſu

Iesu continentur: non enim ex operibus iustitiæ, quæ fecimus nos, sed secundùm suam misericordiam saluos nos fecit: vt Paul. docet ad Titum. 3.

Ad Tit. 3. Nomen Iesu fecit pronunciabile illud nomen ineffabile Iehoua.

¶Deinde in sacro nomine Iesu quatuor litteræ continentur, ex quibus componitur ineffabile illud nomen Diuinum Tetragrâmaton, Iehoua; in Hebræo enim scribitur Iehosua: & per additionem vnius litteræ, S, redditur pronunciabile diuinum illud nomen ineffabile, quod neque intellectus capere, nec lingua proferre valet, sed silentio potius venerari: est enim Iehoua nomen non ex relatione ad creaturas compositum: sed ad significandam simplicitatem Diuinæ essentiæ, personarumque originem, & distinctionem de cœlo inuentum. Cæterum sicut Diuinum Verbum inuisibile, & hominibus inaccessibile, & intractabile, per Incarnationis mysterium factum est tractabile, & visibile: sic nomen Dei ineffabile vnitũ nomini Iesu factũ est hominibus pronuntiabile: iuxta verbũ Christi Domini Ioan. 17. Pater manifestaui nomẽ tuũ hominibus.

¶In veteri quidem lege tres fuere viri hoc nomine Iesus appellati: nempè Iesus Naue dictus Iosue, cuius voci obediuit Sol, quique Israeliticum populũ in terrã promissionis induxit. Secũdus Iesus Iosedech, qui anno primo Cyri Regis Persarum cum Zorobabele templum Salomonis à Chaldæis dissipatum restituit. Tertius Iesus Sirac author libri Ecclesiastici, qui cœlesti doctrina filios Israel erudiuit. Omnes isti typum, & figuram gessere Saluatoris Christi; qui multos filios in gloriam adduxit, qui cœlestis Hierusalem ruinas instauravit, qui tandem cœlestem doctrinam Apostolis, & Ecclesiæ sanctæ de sinu patris susceptam reuelauit: & qui meliùs quàm Iosue fideles suos in æterna tabernacula introduxit. Et consonat nominis Iesu etymologia, apud Græcos enim Iesus sex litteris scribitur, qui numerus (teste Beda primo libro in Lucam) salutis nostræ mysteria redolet. Contine-

Nomen Iesus alij in typo habuere.

tur

tur enim in eo numerus. 888. qui reſpondet octonario futuræ beatitudinis: ſicut prædixit Sibylla Cumana, id quod diligenter adnotauit Syxtus Sen. tom. 1. lib. 2. de Sibylla Cumana. Atque idem myſterium ſignificatũ videtur, dum octauo die Dominus circũcidi voluit. Quin imò aliqui recentiores obſeruant nomen Saluatori impoſitum non eſſe idem cum nomine illorum trium antiquorum patrum: ſed eſſe nouum nomen iuxta illud Eſaiæ 62. Vocabitur tibi nomen nouum. Nomen etenim Saluatoris eſt Ieſuah, ideſt, Saluator, ſiue ſaluans. Nomen verò aliorum trium habet additam literam, he, Iehoſuah, id eſt, Deus ſaluabit: quare illi Typum gerebant ſalutis promiſſæ, & futuræ, quæ per Chriſtum impleta eſt. Vnde Diuus Auguſtinus lib. medit. quid Ieſus, niſi Saluator? ergò propter temetipſum eſto mihi Ieſus. Et ſuper nomen Tetragrãmaton, Iehoua, additur litera, ſim, Iehoſuah, ſim, verò apud Hebræos figuram habet lampadis: in quo videtur impletum vaticinium Eſa. cap. 62. propter Sion non tacebo, & propter Hieruſalem non quieſcam, donec egrediatur, vt ſplendor iuſtus eius, & ſaluator eius vt lampas accendatur.

Syxt. Sen.

Eſa. 62.

Auguſt.

Eſai. 62.

Nomen Ieſus totius ſalutis plenitudinem cõplectitur.

¶ Nomen ſalutis non dicit vnum tantùm bonum, ſed bonorum omnium plenitudinem, quæ ad ſalutem neceſſaria ſunt: in ſalute enim continentur vires, atque virium omnium, & ſenſuum, tàm interiorum, quàm exteriorum, recta diſpoſitio. Sicut igitur Chriſtus ſecundùm naturam diuinam fons eſt bonorum omnium, ſic ſecundùm humanam naturam omnia medicamenta, & omnia media ad ſalutem humani generis neceſſaria ſecum inuexit. Id quod apertè in ipſo Domino in Cruce pendente videmus, dùm ex ipſius capite, ore, manibus, pedibus, & corde, vndique ſalutem noſtram profluere cernimus. Hoc eſt myſterium, quod Pſalmo. 109. Regius vates cecinit: Tecum principium in die virtutis tuæ, &c. id eſt, in die vniuerſalis reſurrectionis, in ſplendoribus ſanctorum,

Pſal. 109.

cum

cum transformabuntur à claritate in claritatem configurati corpori claritatis tuæ, apparebit, quod tu sis principium totius splendoris, salutis, & roris gratiæ. Salutis nostræ negotium tria potissimum bona includit, redemptionem, iustificationem, & glorificationem nostram. Hæc tria Christus Dominus operatus est: qui (vt Paulus ait 1. Corint. 1.) factus est nobis iustitia, sanctificatio, & redemptio: & ad Romanos 8. Quos prædestinauit, hos & vocauit, & quos vocauit, illos & iustificauit, & quos iustificauit: illos & magnificauit. Sicut ergo salus naturalis nostra est bonum quoddam consistens in proportione, & harmonia, non tantùm membrorum exteriorum, sed quasi quædam concinna musica, quam interse humores efficiunt: sic spiritualis nostra salus bonum quoddam excellens est consistens in spirituali quadam proportione, & cœlesti spiritus harmonia, & concentu: quod Christus nostra salus nobis contulit: sicut Paul. ad Colossenses 1. ait, Cõplacuit per eum reconciliari omnia in ipso, pacificans per sanguinem crucis eius, siue quæ in terris, siue quæ in cœlis sunt: & ad Ephes. 2. Ipse est pax nostra, qui fecit vtraque vnum, &c. Quare Psalm. 117. dicitur lapis angularis, non tantùm quia consummauit ædificium Ecclesiæ, sed quia componit sensum cum ratione, spiritum cum carne, & denique interiora omnia pacata, & ordinata reddit. Hoc continet sacrum nomen Iesus, scilicet consummatam & perfectam salutem in ordine ad Deum, ad seipsum & ad proximos. Huic saluti quæ in via habetur per gratiam succedit salus æterna in patria per gloriam.

(.?.)

1. Cor. 1. Rom. 8.

Colossen. 1.

Ephe. 2. Psal. 117.

IN CIRCVNCISIONE Domini,

CONCIO TERTIA.

De eodem nomine, Ieſus.

Vocatum eſt nomen eius Ieſus. Luc. 2.

SACRVM nomen Ieſu dulcedine plenũ eſt. De quo prædixit Eſai. cap. 26. nomen tuũ, & memoriale tuũ in deſiderio, animæ. Vt huic deſiderio ſatisfaciamus, dulcedinẽ Diuini ſpiritus petamus dicentes: Aue.

¶Iam verò Sancti patres inquirunt, cur potius, Chriſtus Dominus Ieſus appellatus ſit, cũ iuxtà Eſai. vaticiniũ c. 7. quod retulit Matth. Euãgeliſta ca. 1. Emmanuel potiùs dicendus foret. Quæſtionẽ mouet Cyril. tom. 1. Conciliorũ cap. 2. explicãs locũ Eſai. Chryſoſt. hom. 5. in Matth. Theophilatus, Tertullianus, Lactãtius, & Auguſt. ſerm. 8. de tempore, & ſerm. 4. de natiuit. Et primò quidẽ reſpõdet quòd, cũ Deo nullũ nomen propriũ imponi potuerit, quod ipſius naturã explicaret: debuit imponi nomẽ officij, & potiſsimæ actionis ſicut Eſai. 8. vocatur nomẽ eius, accelera, &c. ſimiliter ca. 7. vocatur nomẽ eius Emmanuel, quod Matt. interpretatus eſt nobiſcũ Deus. Similiter Eſai. 9. vocabitur nomen eius, admirabilis, Deus, fortis, pater futuri ſeculi, Princeps pacis. Quorũ nominũ maieſtate deterriti 70. interpretes non ſunt auſi explicare ea nomina, ſed pro illis ſex nominibus poſuerunt, vocabitur magni conſilij Angelus.

D. Cyril.
D. Chryſo.
D. Auguſt.
Eſai. 7.

¶Adhuc tamẽ vrges quarè ex his antiquis nominibus nullũ impoſitũ ſit Chriſto, ſed potiùs vocatus ſit Ieſus? Huic quæſtioni reſpõdetur primò, quòd nouo nomine vocari decebat, qui nouus homo erat, & noua, mirabilia que in mundo erat facturus: iuxtà verbum Eſai. 43. ne

memi-

memineritis priorum, & antiqua ne intueamini: Ecce ego noua facio omnia: & Hierem. 31. nouum creauit Dominus super terram, &c. Sic Esa. cap. 62. in spiritu prædixit: vocabitur tibi nomen nouum, quod os Domini locutum est. Hoc est, dulcissimum nomen Iesu, quod per ministerium Angelorum Ioseph prænunciatum, & ab ipso impositum est Christo. *Hiere. 31. Esa. 62.*

¶ Deinde est secunda ratio Augustini. lib. 16. contra Faustum cap. 18. 19. 20. quòd sic appellandus erat, qui fideles suos in æterna tabernacula erat introducturus: sicut Iosue, qui priùs vocabatur Ose; & posteà Iesus: vt re & nomine Typus esset Christi. Augustino subscribunt Hieronymus lib. 1. contra Iouini. Iustinus martyr, aduersus Triphontem Iudæum, Origenes homilia 1. in Iosue Tertull. lib. 3. aduersus Martion. cap. 9. & lib. 4. cap. 7. Confirmatur quia 70. interpretes sic appellant Iosue, Iesus Naue. Accedit quoque, quòd in veteri testamẽto quotiès in vulgata editione habetur Saluator, vel salutare, Hebraicè habetur, sacrum nomen, Iesus: vt patet Esai. 46. aperiatur terra, & germinet Saluatorẽ. Et cap. 62. Ecce Saluator tuus venit: habetur Iesus. Et cap. 12. Ecce Deus Saluator meus. Factus est mihi in salutem. Et haurietis aquas de fontibus Saluatoris: Ter habetur nomen, Iesus, vt notauit Procopius. Vbi trina repetitione huius nominis summã lætitiã Christiani populi prædixit Propheta: sicut Troianorũ lætitiã, cũ procul viderũt Italiã, trina geminatione Italiæ expressit Virgilius dicẽs. *Augusti. Hieronym. Iusti. Origen. Esa. 46. Esa. 62. Esai. 12. Procop.*

Cum procul obscuros colles, humilemq; videmus
Italiam: Italiam primus conclamat Achates:
Italiam socij læto clamore salutant.

Bernar. Nomen Iesus est super omne nomẽ, omnium nominũ Dei virtutem cõprehendens. Augusti.

¶ Sic meritò dulcissimum nomen Iesu ter repetitur: quod (vt Bernar. ait) mel est in ore, melos in aure, iubilus in corde. Ad hoc prouidit Diuina sapientia (sicut adnotauit August. lib. de spiritu & littera) vt mater Iesu butyrum, & mel comederet iuxtà vaticinium Esaiæ, vt dulcẽ filium nobis generaret. *Esai. 7.*

¶ Iam

¶Iam verò reſpondetur tertiò ad prædictã quæſtionẽ cum D. Bernar. ſermone de circũciſione Domini, quòd hoc nomen Ieſus eſt nomen ſuper omne nomen, iuxtà doctrinam Apoſtoli ad Philippen. 2. atque adeò comprehẽdit virtutes omnium nominum. Ieſus enim idẽ eſt quod Saluator: ſicut Angelus dixit ad Ioſeph: vocabis nomen eius Ieſus, ipſe enim ſaluum faciet populum ſuum à peccatis eorum. Ad Saluatoris verò munus opus erat, vt eſſet Emmanuel, ideſt, nobiſcũ Deus: quòd ſit victor, qui ſpolia detrahat: Deus, qui ſolus ſaluare poteſt: admirabilis in iuſtificatione impiorum: fortis in conſeruatione iuſtorũ. Admirabilis quoq; fuit, quia Deus & homo: conſiliarius, quià magni conſilij Angelus. Deus, quià Verbum erat apud Deum, & Patri æquale. Fortis, cui nulla creatura reſiſtere poteſt. Quis enim reſtitit ei, & pacem habuit? Iob. 9. Pater futuri ſæculi, quia ipſe diuidit ſedes Regni cœlorum, ſicut æternus pater ſibi diſpoſuit. Princeps pacis: quia fecit vtraque vnum reconciliãs nos Deo in ſemetipſo: vt Paulus ad Epheſ. 3. & quia ſicut Eſaias prædixit: multiplicabitur eius Imperium, & pacis non erit finis.

Bernar.

¶Fuit quoque admirabilis in natiuitate: Conſiliarius in prædicatione: Deus in miraculorum operatione: fortis in paſſione: Pater futuri ſeculi in reſurrectione: Princeps pacis in perpetua beatitudine. Tertiò quoque fuit admirabilis, quia fecit noua, & mirabilia ſigna, natus ex matre Virgine, circunciſus, baptizatus, transfiguratus: Admirabilis in doctrina, & prædicatione, quæ omnes in admirationem rapiebant: admirabilis in miraculis, paſſione, reſurrectione, aſcenſione, & miſsione Spiritus ſancti: vt meritò Dauid dixerit, Tu es Deus, qui facis mirabilia.

Pſal. 76.

¶Conſiliarius verò fuit in conſilijs, & cogitationibus pacis: ſicut meritò D. Auguſt. initio conuerſionis ſuæ nõ ſatiabatur conſiderare altitudinem diuini conſilij ſuper ſalutem humani generis. Conſiliarius item meritò di-

Auguſt.

citur,

citur qui consulit nobis, transitoria relinquere, permanentia, & vera bona prosequi. Sicut enim in periculoso itinere, vel nauigatione, aut bello consiliarijs opus est, multò magis in spirituali nauigatione, qua ad cœlestem portum nauigamus, cœlesti duce, & consiliario indigemus.

¶ Deus verò est de Deo Ioan. 1. Deus erat Verbum: & ad Philippens. 2. qui cum in forma Dei esset. Et Baruc. 3. Hic est Deus noster, & non æstimabitur alius præter eum: post hæc in terris visus est. Fortis verò est sicut Iob. 9. si fortitudo quæritur, robustissimus est. Fortis, qui fortem armatum ligauit: dæmonem è mundo expulit. Hic est fortissimus Sampson, geminæ Gigas substantiæ. Fortis ad adiuuandum, & protegendū: cuius auxilio fretus Iob ait: Pone me iuxtà te, & cuiusuis manus pugnet contra me. Et Paul. similiter: Omnia possum in eo, qui me confortat: & Dauid in Psal. Dominus fortitudo plebis suæ. Quaratione illum ad nostrum auxilium inuocat Psal. 44. Accingere gladio tuo super femur tuum potentissimè.

Iob. 17.

Psal. 44.

¶ Pater verò futuri seculi dicitur: quia longitudo dierum in dextera illius. Princeps verò pacis, quia ipse est pax nostra, qui fecit vtraque vnum. De quo Dauid cecinit, factus est in pace locus eius. Sic Christus ipse transiturus iam iam ex hoc mundo ad Patrem dixit discipulis: pacem relinquo vobis: & resurgens à mortuis pacem illis obtulit dicens: Pax vobis, Ioan. 20.

Prouer. 3.

Ioan. 14.

Ioan. 20.

¶ Hæc omnia nomina sunt officij. Dum enim altitudinem abysi diuinæ essentiæ contemplamur, *no se le halla pie*, neque inuenitur nomen, quod illius immensitatem exprimat. Cæterùm inter omnia potissimum munus Christi est Saluatoris: atque adeò nomen Iesus est super omne nomen. Explicat enim potentiā saluandi non tantum à corporalibus malis, & pœnis, sed etiam à culpis. Multis quidem nominibus appellatur Deus in Scriptura sacra: Vocatur enim Pater, Hierem. 3. Voca me

pater meus: Et cap. 31. factus ſum Iſraeli pater. Et ca: 49. Eſa. vocatur mater, nunquid poteſt mulier obliuiſci infantē ſuū quē genuit. Et cap. 66. quomodò ſi blandiatur mater filio ſuo, ita ego conſolabor vos. Pſal. 21. vocatur frater: & à Paulo Rom. 8. primogenitus in multis fratribus. Aliquādo vocatur Rex, dux, Paſtor, cibus. Vnde meritò Aug. vno verbo dixit: Deus meus, & omnia. Hæc omnia, quibus Deus pleniſsimè replet in bonis deſideriū noſtrū, cōplectitur ſacrū nomē Ieſu. Eſt enim veluti nomen ex infuſione confectum, *como vna quinta eſſencia*, (vt vulgari ſermone ab Hiſpanis dicitur. Quarè opti me Sponſa dixit: oleum effuſum nomen tuum. Continet enim virtutem omnium nominum, tam eorū, quæ per Prophetas olim prædicta ſunt, quàm quæ per Euangeliſtas explicata.

Auguſt.

Nomen Ieſus oleū eſt effuſum: in quo quaſi ex infuſione coniunguntur omnia diuina nomina.

¶ Oleū (vt Bern. ait ſermone 15. in Cātica) lucet, paſcit, vngit, carnē nutrit, ignē fouet, dolorē lenit, luctatores ad luctā diſponit. Oleū lux eſt, cibus, & medicina: ſic nomē Ieſus lucet prædicatū, paſcit recogitatū, lenit inuocatū. Oleū nunquā miſcetur aquæ: Imò ſub aquis effuſum illas clarificat, & ſurſum aſcendit: ſic hoc nomen fugit mētes fluidas velut aquas: Tenebras ignorantiæ, & culpæ depellit, & ſuauiſsima luce Diuinæ claritatis cor illuſtrat. Et ſicut oleum ſurſùm ſuper aquam aſcendit, cunctiſque liquoribus ſupernatat, ſic ſacrum hoc nomen, aſcendit ſuper omne nomen: cunctiſque nominibus excelſius eſt, & excellentius: atq; ipſi Dei filio conuenientius. Et (vt plures graues Doctores interpretātur) hoc eſt nomen Domini, quo olim à Prophetis, & maximè à Regio vate ſæpe nuncupabatur: de quo dixit, ſanctum & terribile nomē eius Pſal. 119. Et in alijs multis Pſalmis. Imò omnes antiqui Patriarchæ, quibus vnius mediatoris Ieſu, fides explicita cōmunicata eſt, cum nomen Domini inuocare cæperunt, filij Dei, & Domini Ieſu aduentū inuocabant. Ipſe enim nomen Dei vocabatur: quià iuxtà doctrinam Auguſt. 15. de Trinitate, ſicut

Cant. 1. Bern.

Sub nomine Domini à Prophetis olim inuocabatur Ieſus. Pſal. 119.

Auguſt.

filius

filius Dei dicitur verbum, & conceptus diffinitiuus Patris, in quantũ explicat totã essentiam Patris: ita dicitur nomẽ Dei, in quãtũ notificat nobis plenitudinẽ diuinarũ perfectionũ, omnipotẽtiæ, sapiẽtiæ, bonitatis, misericordiæ, atq; iustitiæ. Hoc est quod Christus ait Ioan. 17. Pater manifestaui nomẽ tuũ hominibus: Ego te clarificaui super terrã. Quare meritó Rex Dauid creaturas omnes, & præcipue homines, ad laudãdũ nomẽ Domini inuitat: quia exaltatũ est nomẽ eius soli⁹. Filio igitur Dei, qui ꝓpriè dicitur nomẽ Dei, recte impositũ est de cœlo, nomẽ hoc Iesus: quod exaltatũ est, & eleuatũ super omne nomẽ. Hoc erat sanctũ illud Domino, quod in lamina aurea insculptũ super tiarã frõti sacerdotis imminebat: alijsq; nominibus superponebatur. Ecce quã aptè oleũ vocauerit spõsa nomẽ Domini. Effusum verò largã, & diuitẽ muneris largitatẽ explicat. Nec mirum (vt Ber. ait ser. 15. in Can.) ꝙ spõsi nomẽ effusum dicatur, cũ ipso quoq; effusus sit sicut aqua (vt ait Psal. 21.) vt de plenitudine ipsi⁹ omnes accipiamus. Cũ aqua effunditur, nihil illius vasi adhæret: sic Christus semetipsum exinaniuit: totũ nobis se tradidit: totus nobis natus, & dat⁹ est. Meritò Dauid nos inuitat, vt parẽ gratiã ipsi repẽdamus Ps. 61. effundite corã illo corda vestra. Et Hier. Threnũ 2. effunde sicut aquã cor tuũ. Effunde (inquã,) sic, vt nihil intus occultũ maneat. Effunde cor liquefactũ per lacrymas. Effusioquoq; olei bonũ odorẽ Christi significat, quo repletur Ecclesia, repletur & mens nostra. Ecce ergo quàm apte dulcedo nominis Iesu, suauitas, atq; odor, per oleum effusum explicentur.

Oleũ tandẽ durissima quæque penetrat, & emollit: sic sacrum hoc nomen Iesus corda quantumcunque dura penetrat, emollit, & apta reddit, vt signentur spiritu promissionis sancto. Cantic. 8. petit Diuinus sponsus: Pone me vt signaculum super cor tuum. Aurum sine signaculo Regio non habet certum valorem, neque est pecunia, donec signatur: Sic neque opera nostra habent valorem,

Ioa. 17.

Psal. 148.

Exo. 28.

Bern.

Psal. 21.

Psal. 61.

Thren. 2.

Ephe. 1.

Cant. 8.

Simile.

lorem in cœleſti curia, niſi ſigillo ſacri nominis Ieſu cõſignentur. Ad ſigillum verò per huius olei virtutem, & ſuauitatem diſponuntur. O fælices animæ, quæ hoc ſacrum nomen pro ſua dignitate venerantur: illiuſque dulcedinem, ſuauitatem, & odorem experiuntur. Multæ turbæ comprimebant Ieſum, ſed cum mulier viua fide accedens tetigit Chriſtum, ſenſit virtutem de ſe exiſſe. Vnde dixit: Quis me tetigit? *Como ſi le vuiera chupado ſu diuina virtud.* Multi quidem ore proferunt nomen Ieſus, & caput inclinant: pauci tamen illius dulcedinem ſugunt, & guſtant. Oportet vtique comedere, & guſtare: ſicut Ezechieli præcipitur, vt comedat volumen. Spõſi voto ſatisfaciens ſponſa, illiuſque voluntatem intelligens Cantic. 5. ait: comedi fauum cum melle meo. Quid mirum fauum comedere cum melle? myſterium habet, & proprietatem locutio ſponſæ. Multi enim ceram faui ſine melle comeduntnempe qui per fidem intellectus tantum credunt Dominum Ieſum: Illius tamen dulcedinem non deguſtant per voluntatem. Oportet ergo vtrũque comedere, fauum, & mel: hoc eſt quod Iob cap. 7. petebat Dimitte me, vt glutiam ſaliuã meam. Ideſt Ieſum, qui ſaliua eſt, & ſapientia patris à capite ipſius procedens. Multi ore tenus deferunt nomen Ieſus, ſicut auli cæ fœminæ flores ore, vel aure, vel pectore deferunt: *Son como galanes, o damas de Ieſus.* Non ſic decet fideles Chriſti ſanguine redemptos nomen Ieſu ore tenus venerari: ſed oportet comedere mel Ieſu, deglutire, & in ſtomachum traducere: ſicut Petrus Apoſt. hortatur: Dominum Ieſum ſanctificate in cordibus veſtris.

Lucæ. 5.

Dulcedinẽ Ieſu oportet ore, & corde guſtare.

Ezech. 3.

Cant. 5.

Iob. 7.

1. Petr. 3.

Sacrum nomen Ieſu oportet venerari.

¶ Oportet vtique ſacrum hoc nomen omninò venerari, quià nomen eſt pretioſiſsimum, quod pretio ſui ſanguinis Dominus comparauit. Atque ea ratione in die circuncifionis, & effuſi ſanguinis ſui voluit ſibi hoc nomen imponi. Nomen (inquam) quod (vt diximus) oleum eſt effuſum. Tu tamen noli ſanctum nomen, à quo tot bona nobis proueniũt, effundere. Ab hoc enim nomine

manat

manat nobis oleum charitatis, gratiæ, donorũ Spiritus sancti, & spiritualis lætitiæ: Oleum rectæ intentionis, quo caput vngere, & faciẽ lauare debemus. Oleum est, quòd (vt Augustin. ait. epistol. 120. & in Psal. 49.) prudentes virgines sumpserunt in vasis conscientiæ. Illud seruare, imò obseruare, & magna cum deuotione venerari oportet. Satis pro te effusum est, noli tu illud effundere, ne effundaris sicut aqua cum Ruben. Vide quod Iesus nomen est admirabile, ipsum admirare, & suspice. Consiliarius est, ipsius consilia amplectere. Deus est: ipsum dilige, & honora. Fortis est, in ipso confide. Pater est futuri seculi, in eo spem omnem repone, illiq; placere stude. Princeps est pacis: in ipso quiesce. Iesus est Saluator, ipsius dulcedinem, & gustum suscipe, vt per illum consequaris nunc salutem gratiæ, & in futuro gloriæ.

Augustin.

Genes. 49.

IN EADEM SOlennitate,

CONCIO QVARTA.

De causis, quarè Dominus Iesus circuncidi voluit.

THEMA

Postquàm impleti sunt dies octo, vt circuncideretur puer. Luc. 2.

CIrcuncisionis mysterium hodierno die celebramus, quo puer Iesus vix natus ex vberibus matris lactis cœlestis guttas sugit, quæ in carnem, & sanguinẽ vertũtur Saluatoris. Et ecce noua iam caro scinditur, & diuini sanguinis pretiosus liquor effunditur. Impletur Zachariæ vaticinium. ca. 13. In die illa erit fons patens domui Dauid, & habitantibus Ierusalẽ in ablutionem peccatoris, & mẽstruatæ. Impletũ quoq;

Zacha. 13.

eſt mundi deſideriũ, Euangeliciq; Prophetæ vaticinium
Eſa.45. c.45. Rorate cœli deſuper, & nubes pluant iuſtũ. Hodie cœli ros in Chriſti ſanguine nobis ſpargitur: Aduenient dies pluuiæ, cũ in cruce totus ſanguis pro nobis effundetur. Quid ſentiret ſanctiſsima virgo in vnigeniti ſui circunciſione, ſiue illa executrix fuerit, ſiue teſtis aſſiterit, dum ſanguis filij, & verus cœleſtis ros effuſus eſt? Ecce iam glorioſa mater gladium illũ experiri incipit, quem
Luc.2. paucis poſt diebus Simeon vaticinatus eſt dicens: Et tuam ipſius animam pertranſibit gladius. Vt hunc ſalutiferum rorem dignè venerati valeamus, rorem diuinæ gratiæ per ſacram Virginem petamus dicentes: Aue.

¶Breuiſsimum quidem eſt ſacrum huius diei euangelium, ſed magna, & excelſa myſteria continet. Sanguis enim Chriſti, quo vinea Eccleſiæ hodie irrigari cæpit, copioſiſsimũ, atq; vberrimum fructũ nobis pollicetur. Ineffabile verò nomẽ Ieſu per Angelũ de cœlo allatum, Redẽptoriq; impoſitũ excelſas, atq; ineffabiles ipſi⁹ perfe-
Prou.30. ctiones cõplectitur. Salomõ Prou. 30. quatuor minima terræ dicit ſapiẽtiora omnibus ſapiẽtib⁹. Raras enim virtutes rebus paruis diuina manus largita eſt: vt experimento cõſtat tam in auibus, & piſcibus, quàm in cæteris
Baſilius. animalibus, lapillis, herbis, & plantis: vt Baſil. 7. li. Exame. eleganter differit. Hodiernum quoque Euangelium breuiſsimum eſt, ſed magnis myſterijs, doloris, & dulcedinis plenum. Rectè illi aptare poſſumus quod Eccle-
Eccli.11. ſiaſtici 11. dicitur: breuis in volatilibus apis, & initium dulcoris habet fructus illius. Sic breuiſsimum Euangelium præſentis ſolennitatis, ſicut initium eſt anni, ſic
Apis breuis Chriſtus. initium continet totius dulcedinis. Apis quidem Chriſtus Dominus qui mel miſericordiæ ex rore cœleſti conficit: & ſimul habet aculeum iuſtitiæ. Aculeo diuinæ iuſtitiæ pro nobis hodie circunciſus eſt: ſed nomen Ieſu mellis dulcedinem ſuperans ſuſcepit. Breuis verò Chri-
Rom.9. ſtus, quia iuxta verbum Paul. Rom. 9. Ex Eſai. cap. 10.
Eſa.10. verbum conſummans, & abbreuians in æquitate: quia

verbum

verbum breuiatum faciet Dominus super terram. Filius enim Dei in terris visus est, & semetipsum exinaniuit: dum suam immensam diuinitatis plenitudinem sub nostra exilitate, & paruitate breuiauit. Verbū quoq; Euangelij abbreuiauit, & consummauit: quia omnia, quæ multifarie, multisq; modis olim Deus locutus est patribus in Prophetis, nouissimè sub breuitate Euangelij, cōplexus est. Verbo autem Euangelij duplicem perfectionem tribuit Apostolus. Prima ea est, quòd est verbum cōsummans, ideſt, perficiens. Non sicut lex antiqua, quæ (vt Paul. ait ad Hebr. 7.) nihil ad perfectum adduxit. Christus verò venit adimplere legem: vt ipse dixit Matth. 5. tum quia, figuris, & vmbris legis veritatem adhibuit: tū quia præcepta legis debito modo exposuit, consiliaque perfectionis illis adiunxit. Secunda perfectio Euangelij est breuitas: quia quantò verbum est perfectius, tantò est altius, simplicius, & breuius. Verbū verò Euangelij fuit abbreuians: quia omnia sacrificia figuralia legis in vno vero sacrificio comprehendit: quo Christus seipsum pro nobis patri obtulit: sicut ad Hebr. 10. docet Paul. vna oblatione consummauit in æternum sanctificatos. Ad hæc omnia præcepta moralia legis in duobus præceptis charitatis constituit: vt Matth. 22. docuit dicens: In his duobus mandatis vniuersa lex pendet, & Prophetæ. At verò quanquam tota historia Euangelica breuis dicatur, sed hodierna lectio breuissima est, simplicissima, altissima, dulcissimaque duo mysteria sacri nominis Iesu, & circuncisionis continens. De nomine Iesu superioribus concionibus diximus. De circuncisionis mysterio hodierna concione dicendum est.

Hebr. 1.

Verbū Euangelij, absolutam perfectionem, & breuitatem habet.

¶ Circuncisio data fuit olim Abrahamo Patriarchæ, nō ad iustificationē, sed insignū fœderis. Nō enim per circūcisionē iustificat⁹ est, qui ante illā in præputio per fidē iustificat⁹ fuerat: vt Gene. 15. dicitur: credidit Abrahā Deo, & reputatū est illi ad iustitiā: Iustificatus ergo iā per fidē accepit signum circuncisionis ad pleniorem sanctifica-

Gen. 15.

tionem, & ad purgationem originalis, veterisque peccatis tam pro se quàm pro filijs. Genes. 17.

Gen. 17.

Leui. 12.

¶ Et postea Leui. 12. præceptum circuncisionis datũ est Moisi. Cũ verò originalis culpa traducatur per seminalẽ generationẽ, cõmodissimè in ipso generationis mẽbro remediũ circũcisionis adhibitũ est: quod quidem cõferebat gratiam, non ex virtute circuncisionis, sicut nunc confert baptismus ex opere operato, sed ex virtute fidei passionis Christi, cuius signũ erat circũcisio. Qui enim circũcidebatur, profitebatur se suscipere fidẽ Christi vẽturi: vndè Apostolus ad Rom. 4. ait: ꝙ Abraham accepit signũ circũcisionis signaculũ iustitiæ fidei: quià scilicet iustitia erat ex fide significata. Signaculũ verò (sicut docet S. Tho. in prædicta verba Pauli) accipitur, Vno modò pro expresso signo habẽte similitudinẽ rei signatæ, secũdũ illud Eze. 28. tu signaculũ similitudinis. Circuncisio verò habet expressam similitudinẽ fidei Abrahæ quã tũ ad duo. Primò quãtũ ad multiplicationẽ sui seminis: Quarè cõgruẽter accipitur in generationis mẽbro. Secũdò quãtũ ad effectũ remotionis culpæ, qui significatur in remotione, & absscisione pelliculæ. Secũdò dicitur signaculũ signũ occultans aliquid reuelãdũ amicis. In quo sensu Apoc. 5. dicitur: Dignus est agnus qui occisus est accipere librũ, & soluere signacula eius. Sub signaculo ergo circuncisionis claudebatur magnũ illud pietatis sacramẽtum absscõditũ à seculis in Deo, & arcanũ Dominicæ incarnationis mysteriũ ex semine Abrahæ: Quod ipsi, & sanctis Prophetis, & amicis Dei reuelatum est.

S. Tho. 3. p. q. 70. ar. 4.

Rom. 4.

S. Thom.

Ezech. 28.

Apoc. 5.

1. Tim. 3.

Ephes. 3.

Bernar.

¶ Iã verò D. Ber. puerũ Iesum dulcissimis verbis affatur, & quærit. Vt quid tibi circũcisio necessaria, o, bone Iesu? nũquid in culpæ remediũ? Atqui patris diuinitas, & matris integritas innocẽtiæ tuæ testimoniũ perhibẽt. Plurimas quidẽ rationes Sãcti Doctores assignãt: Et præcipuè S. Thom. 3. p. q. 37. ar. 1. Primò quidẽ, vt ostendat veritatẽ carnis suæ cõtra Manichæũ, qui dixit ipsum habere corpus phãtasticũ. Quã hæresim secutus est Apolli-

S. Thom. Ex circuncisione Christi plures hæ-

naris

naris dicēs, corpus Christi esse diuinitati cōsubstātiale. Cōfunditur quoq; error Valētini, qui dixit corpus Christi de cœlo allatū. Cōtra quas hæreses eleganter scripsit Epiphanius libro cōtra Hæreses Hæresi 30. Atque hæc veritas fidei cōprobatur ex verbis Pauli 1. ad Timo. 3. Manifestè magnū est pietatis sacramētū, quod manifestatum est in carne. Sāguinis enim effusio verā carnem esse probat. Secūdō voluit Dominus circundi, vt cōprobaret se verum filium esse Abrahæ, qui primus circuncisionis mādatum acceperat Genes. 17. Et ca. 18. promissionem habuit, q̄ in semine suo benedicendæ essent omnes gentes. Circuncisus ergò Dominus verum se filiū Abrahæ cōprobauit: Et promissionē illi factā adimpleuit: sicut Paul. ad Rom. 15. dico Christum Iesum ministrum fuisse circuncisionis propter veritatem Dei ad confirmādas promissiones patrum.

reses confutantur.

Epipha. 1. Tim. 3.

Gen. 17.

Rom. 15.

¶ Tertiò voluit Dominus circūcisionis legi se subijcere, vt legē à Deo Moisi datā cōprobaret contra Manichæū: iuxta verbū Pauli ad Gala. 4. Quandò venit pleni tudo tēporis, misit Deus filiū suū natū ex muliere, factū sub lege, &c. Voluit quartò circūcidi, vt sacrarū legum, & ceremoniarū Ecclesiæ obseruantiam nos doceret. Ceremoniæ etenim Ecclesiæ nō sunt cōtēnendæ: siquidem per Spiritū sanctū, vt magistrum Ecclesiæ institutæ sunt. Quinta ratio est D. Tho. loco citato: vt Iudæis omnē excusationē tolleret, ne eū reciperent, si esset incircūcisus.

Gal. 4.

¶ Sexta ratio est quoq; D. Tho. vt videlicet legis onus in se sustinēs alios à legis onere liberaret iuxta verbum Pauli ad Galat. 4. Misit Deus filiū suū factū sub lege, vt eos, qui sub lege erāt, redimeret. Verbū autē, redimeret, duplicē redēptionē significat: vnā à graui præcepto legis circuncisionis: alteram ab omni peccato: sicut iterū dixit Paul. 1. ad Cor. 1. Christus factus est nobis sapiētia, iustitia, sanctificatio, & redēptio. Iugū quidē legis circuncisionis grauissimū erat, de quo Petrus Apostolus Actuū 15. quod nec nos, nec patres nostri portare potuimus.

Gal. 4.

1. Ad Cor. 1.

Actuū. 15.

Illud igitur graue iugũ in præceptũ ſuauiſsimũ baptiſmi cõmutauit: ipſe enim pro nobis circunciſus eſt, vt docet Paul. ad Coloſ. 2. In quo & circũciſi eſtis circũciſione nõ manu facta in expoliatione corporis carnis. Sed in circũciſione Chriſti cõſepulti ei in baptiſmo. Vt enim hęredẽ atq; Dominũ vniuerſorũ, & principem Eccleſiæ tã antiquæ, quã nouæ ſe cõprobaret, voluit inſtaurare omnia antiqua ędificia: ſicut ſolẽt principes facere, cũ principatus ſui poſſeſsionẽ apprehẽdũt. Antiqua ianua Eccleſiæ per circũciſionem anguſta erat, & difficilis: illã ergo, in amplã, & regiã cõmutauit per inſtitutionẽ baptiſmi, qui ianua eſt ſacramẽtorũ, & eccleſiæ: nouã legẽ tulit, noua ſacramẽta inſtaurauit iuxtà verbũ Eſa. c. 43. Eccè noua facio omnia. Hoc eſt quod Paul. ad Ro. 10. dixit: finis legis Chriſtꝰ in ſalutẽ omni credẽti. Hoc eſt magnũ illud myſteriũ, quod adnotauit Aug. li. 2. ſuper Exo. latere in verbis illis Sephoræ ad Moſen ſpõſum ſuũ Exod. 4. cũ circũcidit filiũ: ſpõſus ſanguinũ mihi es. Vbi 70. legũt: ſtetit ſanguis pueri mei: vel, finis ſanguinis tu mihi es. Sicut cũ gladius ſcindẽs carnẽ peruenit ad os durũ, vel lapidẽ, hebetatur, & à ſciſsione retunditur: ſic circuncidẽs Chriſtũ, duritiẽ, & diuinã fortitudinẽ in ſe habentem, & verã petrã ſicut ait Paul. 1. Cor. 10. Petra autẽ erat Chriſtus. In illo ergo tãquã duriſsima, & firmiſsima petra ſtetit culter circunciſionis, hebetatus eſt, & finem habuit.

¶ Alter ſenſus apoſtolici verbi eſt, qꝫ circũciſus Chriſtꝰ redemit nos à peccato. Circũciſio ſiquidẽ illius, & ſanguinis effuſio fuit veluti ſolutionis inchoatio, & pignoris inchoatiua redẽptio. Imò ab ipſo mũdi exordio ſanguis videtur inſtitutꝰ à Deo in ſignũ diuinæ recõciliationis: ſicut Apoc. 1. dicitur: Agnus occiſus ab origine mundi: nõ tã ũ in diuina prædeſtinatione, ſed & in typis, ſignis, atq; figuris: quia vt Paul. ait Hebr. 9. ſine ſanguinis effuſione nõ fit remiſsio. Sãguis primus Abel Iuſti à Caino fratricida effuſus ſanguinẽ Chriſti præſignauit melius clamantẽ, quàm Abel: vt Paul. dixit ad Hebr. 12. ſan-

guis

Coloſ. 2.

Simile.

Auguſt. Exod. 4.

1. Cor. 10.

Ab ipſo mũdi exordio ſanguis videtur inſtitutus in ſignum diuinæ reconciliationis.

Apoc. 1.

Hebr. 9.

Ad He. 12.

guis enim Abel vindictã fratris clamabat: sanguis verò Christi indulgẽtiã, & reconciliationẽ ex vlnis sanctissimæ matris ab indulgẽtissimo patre postulat. In diluuio humanus sanguis effusus irã Domini placauit Genes. 7. Sãguine quoq; agni anniculi præcepit Dominus liniri postes, & superliminaria domorũ filiorũ Israel, vt à gladio vastatoris Angeli seruarẽtur: sicut habetur Exo. 12. erit vobis sanguis insignũ. Imò in lege Moisi sacrificiũ agni Paschalis adeò fuit celebre, vt initiũ primi mensis, & anni illius effusione consecratum fuerit. Similiter sanguine vitulæ rufæ filios Israel septies aspergi voluit Numero 19. Sanguine quoq; animaliũ, quæ sibi offerebantur, vt taurorum, hircorum, agnorum, & auium, præcepit Leuit. 4. specialiter sibi seruari, & offerri: Et vocabatur sanguis fœderis.

Genes. 7.

Exod. 12.

Num. 19.

Leuit. 4.

¶ Abrahæ præcepit Dominus, vt vnigenitũ suum Isaac sibi immolaret, quasi humanum sanguinem sitiret: eidẽque Patriarchæ circuncisionis præceptum iniũxit, quod in manu Moisi postea confirmauit. Et olim quidem typis, & figuris sanguinis delectabatur Dominus: sicut catulus leonis delectatur sanguine animalis à parentibus occisi iuxtà verbum Iob. c. 39. nunquid capies leænæ prædam, & animam catulorum eius implebis? Et iterũ subdit Iob de pullis aquilæ: pulli eius lãbũt sanguinem. Sic olim videbatur delectari Dominus effusione sanguinis: Hi erãt ludi de quibus Prou. 8. Delectabar per singulos dies ludẽs corã eo, &, ludẽs in orbe terrarũ. Cæterũ omnia in figura cõtingebãt illis: *Todo era como ensayo y comedia*: Donec verus sanguis Christi effusus est. Ipse enim in effusione sãguinis Abel, in sacrificio Isaac, in coccino Zare, ideſt, oriẽtis, in sanguine vitulę, ac tãdẽ in sanguine agni præfiguratus est. Ipse enim verus est agnus, qui abstulit peccata mũdi. Atq; ea ratione cũ illius sanguis funditur, nomẽ Iesu, id est, Saluatoris imponitur: vt enim Paulus ait ad Hebr. 10. impossibile est sanguine taurorũ, aut vitulorũ peccata deleri: ideò ingrediẽs mũdũ dicit: hostiã,

Iob. 39.

Prou. 8.

Hebr. 10.

& obla-

& oblationē noluiſti: Corpus autem aptaſti mihi. Tunc dixi, ecce venio. Sicut olim poſt magnum illum terremotum, quo tremuit Roma (teſte Tit. Liuio, lib. 7. primæ Deca. & Paul. Oroſio. lib. 3. c. 5.) patuit cauerna magna in media Vrbe, quæ omnia inficiebat, & hiatu ſuo ædificia diruebat. Conſultis dijs ſuis reſponſum habuere Romani, nō eſſe claudendam cauernā, niſi in eam iactata re omniū pretioſiſsima, quæ Roma haberet. Quarè fruſtrà iactatis gēmis, & theſauris multis: tandē Marcus Curius cōſiderans nil pretioſius animi virtute, equū aſcēdit, & calcaribus fortiter adhibitis in mediam cauernā ſe ſe iactauit, & continuò clauſa eſt. Et quanquàm illud quidē vanitati potius, & illuſioni dæmonum tribuendū eſt: poſſumus tamen æthnicorum geſta tanquam ab iniquis poſſeſſorib⁹ in fidei noſtræ myſteria vtiliter transferre. Poſt primam enim culpam protoparentum terra mota eſt, & contremuit, infernuſq; patens omnes abſobebat, neq; claudi poterat, donec Chriſtus Dominus crucē veluti equum aſcēdens, ex cruce in infernum ſe ſe iactauit. Hodie igitur dùm pretioſiſsimus ſanguis funditur, ignis inferni patentis mitigari incipit: Sicut Paul. ad Coloſ. 1. dicit pacificans per ſanguinem ſuum ſiuè quæ in terris, ſiuè quæ in cœlis ſunt.

Tit. Liu. Oroſius.

Coloſ. 1.

¶ Marcus Faunus Philoſophus lib. de ſanitate tuenda opinatur, quod ſi ſenex ſanguinem pueri ſuxerit, reiuuenescit. Cæterùm, quanquàm ea opinio truculenta ſit, & falſa: fides tamen docet, quod qui ſanguinem pueri Ieſu ſpiritualiter ſuxerit, reiuuenescet, & in floridam ætatem ſecūdum hominem interiorem renouabitur. Ea ratione pretioſum hunc ſanguinē mundus optabat: vt per ipſum patri recōciliaretur: Et integra purgatio peccatorū noſtrorū fieret iuxtà verbū Pau. ad Heb. 1. qui cū ſit ſplēdor glorię, & figura ſubſtātię eius, portāſq; omnia verbo virtutis ſuæ, peccatorū purgationē faciēs, &c. Imò & hunc ſanguinem optabat æternus Pater, cum Exod. 22. primogenitos filios ſibi dari præcepit: & cum circūciſionis

Sāguis chriſti à mundo deſideratus.

Ad Heb. 1.

Exod. 22.

præce-

præceptum tulit: sciebat enim filium suum vnigenitum pro nobis circuncidendum: ipsiusque sanguine veterem hominem ad iuuentutem per vigorem gratiæ sanguinis Christi restituendum, renouandum, imò & viuificandum iuxtà verbum Paul. ad Ephes. 2. Deus autē, qui diues est in misericordia, propter nimiam charitatē suam, qua dilexit nos, & cum essemus mortui peccatis, conuiuificauit nos in Christo. Tandem ipse Dei filius tenuem sanguinem hodie pro salute nostra effundit: donec corpus adolescat: & crescente corpore (vt Bernard. ait) crescat & miseratio. Circunciso ergò infanti nostro Iesu incessanter gratias agamus, qui per circunciſionis suæ mysterium carnis suæ veritatem comprobauit, Abrahæ, & antiquis patribus promissiones factas impleuit: & nos maximè à graui legis iugo eripuit, sanguinē suū in pignus redemptionis effudit: Patri reconciliauit, imò & adoptionem filiorum concessit, per quam consequamur hæreditatem gratiæ, & gloriæ. *Ad Eph. 2.*

IN EADEM SOlennitate,

CONCIO QVINTA.

De alijs causis circunciſionis Domini: & potissimùm de causa amoris.

Postquàm consummati sunt dies octo, vt circuncideretur puer. Luc. 2. THEMA.

IN Kalendis mensium holocaustū odoris suauissimi sibi offerri præcepit Dominus Numer. 28. Cuius figuræ veritatē hodierno die videmus impletam: Dùm primo hoc mensis, *Num. 28.*

& anni

& anni die videmus ſacrificium pretioſiſsimi ſanguinis pueri Ieſu paternis oculis offerri, ipſique puero ſuauiſſimum, & ſuprà omnium vnguentorum fragrantiam odoriferum nomen imponi. Vt de tam excelſo, tamque digno ſacrificio pro noſtra ſalute oblato dignè diſſeramus, diuini ſpiritus opem per almam Virginem petamus dicentes: Aue Maria.

Eſa.9. ¶Euangelicus Propheta Eſa.c.9. meritò inter cætera nomina pueri noſtri Ieſu prædixit: vocabitur admirabilis, conſiliarius: ſiuè vt legunt.70. interpretes: Magni cõſilij Angelus. Ipſe enim eſt primarius patris æterni conſiliarius: De quo Paul. ad Rom. 11. Quis cognouit ſenſum Domini, aut quis conſiliarius eius fuit? Quare altitudinẽ diuini cõſilij admirãs exclamat dicẽs: O altitudo diuitiarũ, ſapiẽtiæ, & ſciẽtiæ Dei, quã incõprehẽſibilia ſunt iudicia eius! Et Eſa. 40. quis adiuuit ſpiritũ Domini, aut quis cõſiliarius eius fuit? Hoc diuinum cõſilium, de quo per Hieremiã c. 23. promiſerat Dominus, in nouiſsimis diebus intelligetis conſilium Dei, docet Apoſtolus per ſpiritum ſuum nobis eſſe reuelatum. Meritò magnus ille pater Auguſt. non ſatiabatur diebus neque noctibus conſiderare altitudinem diuini conſilij ſuper ſalutem humani generis. Quòd verbum Dei ſit factum caro, quòd filius Dei immortalis, & æternus factus ſit filius hominis, mortalis, & temporalis, tremunt videntes Angeli: ſed quòd voluerit pro nobis circunci-

Rom.11.

Hier.23.

1.AdCor.2.

Rom.8. di in ſimilitudinem carnis peccati (vt Paul. ait ad Rom. 8.) cælum ſtupet, & ſublimiora illa cæleſtiũ ſpirituum agmina nunquam ſatis pro myſterij dignitate mirantur. Quãquã igitur aliquot myſterij huius rationes ex ſanctorũ doctrina proxima cõcione meditati ſumus, duas alias vel tres hodierna cõcione dãte Domino explicabimus.

Chriſtus circuncidi voluit, vt incarnationis

¶Prima igitur ea ſit, vt incarnationis myſteriũ Diabolo celaretur, & eſca carnis occultata diuina natura deluderetur antiqui hoſtis aſtutia: (vt enim ait Paul. 1. ad Cor. 2.) Si cognouiſſent, nunquàm Dominum glor iæ

crucifi-

crucifixiſſent. Cùm enim Diabolus Chriſti diuinitatem coniectari cæpit, per vxorem Pilati in ſomnis perterritam crucis myſterium impedire ſatagebat. Diuina verò ſapientia opus ſuum cõſummare diſponebat allucinato tenebrarum principe. Ad hoc Deus mittens filium ſuũ in ſimilitudinem carnis peccati (vt Paul. ait ad Rom. 8.) Et de peccato damnauit peccatum in carne, vt iuſtificatio legis impleretur in nobis. De peccato inquit, ideſt, ex ſimilitudine peccati, quam Chriſtus in circunciſione ſuſcepit, delufit Diabolum, & damnauit peccatum: noſque ab illo liberauit. Rei huius figura præceſſit 1. Reg. 21. Cum Rex Dauid coram Rege Geth. immutauit vultum ſuum fingens ſe ſtultum, & amentẽ: id quod celebrauit in titulo Pſal. 33. qui inſcribitur, Dauidi. cùm immutauit vultum ſuum coram Abimelech: Et dimiſit eum, & abijt. Hinc intelligimus ænigma illud, quod Dominus propoſuit Iob. c. 40. An extrahere poteris Leuiathan hamo? Ea ſanè extractio, & expiſcatio Chriſto Domino ſeruabatur, qui acuto & forti diuinitatis ſuæ hamo draconẽ magnũ expiſcauit, dũ carnẽ ſuã velut eſcã illi deuorandã exhibuit: ſicut eleganter explicant Hier. & Grego. 33. mor. cap. 12. Vndè meritò canit Eccleſia: Hoc opus noſtræ ſalutis ordo depoposcerat, Multiformis proditoris ars vt artem falleret, Et medelam ferret inde, hoſtis vndè læſerat.

myſterium Diabolo celaretur.

Rom. 8.

1. Reg. 21.

Pſal. 33.

Iob. c. 40.

Hier. & Gregor.

¶ Secunda & potiſsima ratio circunciſionis Domini ea eſt; vt amoris, quo nos diligit efficaciſsimum haberemus teſtimoniũ: id quod ſignificauit Paul. Apoſtol⁹ ad Tit. 3. apparuit benignitas, & humanitas Saluatoris noſtri Dei nõ ex operibus iuſtitiæ, quæ fecimus nos, ſed ſecundum ſuam miſericordiam ſaluos nos fecit. Benignitas diuinũ explicat amorẽ, vt docet Angelicus Doctor 2. 2. q. 88. ar. 1. ad quartũ, dicitur enim benignitas quaſi bona igneitas, quæ dicit diuinam bonitatem, & propenſionem erga humanum genus. De qua Hier. 31. dicitur: In charitate perpetua dilexi te. Et quanquàm

Circunciſio Chriſti amoris ipſius apertũ fuit teſtimoniũ. Ad Tit. 3. S. Thom.

Hier. 31.

hic

hic Diuinus amor in hominis creatione ex parte manifeſtatus eſt: propter culpam tamen per longum tempus
Eſai.63. fuit abſconditus. Quare Eſai.cap.63. conquerebatur dicens: vbi eſt zelus tuus, & fortitudo tua, multitudo viſcerum tuorum, & miſerationum tuarum? ſuper me continuerũt ſe? At verò Diuinus in nos amor ignis erat iuxta illud Deuteron.6. Deus noſter ignis conſumens eſt.
Ea ratione Moiſi in igni rubi ardentis apparere voluit
Exod.3. Exod.3. & ſicut ignis diu abſcondi non poteſt: ſic Diuinus amor, quando venit plenitudo temporis, in Incarnatione Verbi, & natiuitate vnigeniti filij Dei magna cum
Geneſ.45. vi erumpens manifeſtatus eſt. Tunc verus Ioſeph homi nibus ſe ſe verum fratrem confeſſus eſt. Et ſicut olim Ioſeph eiectis foras Ægyptijs coram fratribus eleuauit vocem cum fletu dicens: ego ſum Ioſeph: ſic Dei filius ex Virgine natus, & in præſepio reclinatus, quanquàm infans ſine voce, verum tamen ſe eſſe Ioſeph fratrem noſtrum aperte confitetur: Non enim confunditur fratres
Hebr.2. nos appellare: vt Paul.ait ad Hebr.2. Hodierno verò die pro nobis circunciſus expreſsiùs adhuc benignitatis, & amoris ſui teſtimonium nobis exhibuit: tum in citiſsima hac, & matutina ſanguinis ſui effuſione: tùm verò maximè in ſimilitudine culpæ, quam pro nobis aſſumpſit.

Amor non patitur moras. ¶Amor non patitur moras: & deſiderium ſalutis noſtræ ab vberibus matris ad ſanguinis effuſionem vocabat: ea ratione Eſa.8. vocatur nomen eius, Accelera, feſtina prædare. Eccè iam redemptionis noſtræ negotium
Eſa.8. amor accelerat: & feſtinus circunciditur: vtinam corda noſtra prædetur, & in ſui amorem rapiat. Cum Sol in
Simile. aurora rubicundus oritur, caloris indicium eſſe intelligimus: hodie ſol iuſtitiæ Chriſtus ex vtero auroræ procedens ipſo matutino tempore, & natiuitatis exordio rubicundus, & cum ſanguineo circulo carnis ſuæ nobis oſtenditur, feruentiſsimique amoris ſui calorem annun-
Luc.12. ciat. O quàm verè Dominus dixit Luc. 12. ignem veni

mittere

mittere in terram: Et quid volo, nisi vt accendatur? cum euangelicus propheta ex præcepto patris æterni filium ipsius dixit vocandum, accelera, spolia detrahe, festina prædari: rationem nominum explicuit dicens: quia ante quàm sciat puer vocare patrem suum, & matrem suam, auferetur fortitudo Damasci, & spolia Samariæ coram Rege Assyriorum. Ecce hodie auferre incipit fortitudinem Damasci, dùm reges ab Oriente sanguinis sui virtute vocat, atque trahit: & præputio carnis suæ spoliatus Samariæ spolia diripit. Impletur quoq; Esa. vaticinium cap. 11. Delectabitur infans ab vbere super foramina aspidis: Et in cauernam reguli, qui ablactatus fuerit, manum suam mittet. Velox igitur & cita sanguinis pueri nostri Iesu effusio magnum ipsius in nos amorem patenter ostendit. Deinde verò, sicut amor non patitur moras: sic similitudine amati maximè delectatur: sicut videmus sponsum sponsæ coloribus delectari, ipsosque imitari: sic diuinus sponsus sponsæ suæ Ecclesiæ similitudinem imitari voluit. Et quia ad id amor impellebat: ipsius amoris vim considerans Paul. ad Hebr. 2. dixit: Debuit per omnia fratribus assimilari. Olim Sichem princeps Salem filius Regis Emor præ amore Dinæ filiæ Iacob circunciſus est Gen. 34. sic hodie Christus præ amore Ecclesię circunciditur. Atqui circunciſio signum erat seruorum in seruitutem redigens: ferro serui signantur. O mira charitatis dignatio, vt seruum redimeres, filium tradidisti! Sic Paul. ad Philippen. 2. cum in forma Dei esset, semetipsum exinaniuit formam serui accipiens, &c. Vnde in Psalm. 115. non tantùm seruum se nominat, sed serui nomine, & similitudine gaudens ter se seruum ingeminat dicēs: O Domine quia ego seruus tuus: Ego seruus tuus: & filius ancillæ tuæ.

Esai. 8.

Esai. 11.

Amor similitudine delectatur.

Hebr. 2.

Genes. 34.

Grego.

Ad Phi. 2.

Psal. 115.

¶ Sed adhuc explicatur magis vis huius ineffabilis dilectionis: Quia circunciſio non tantùm veræ carnis, & humanæ naturæ similitudinem asserebat: sed omnem hominem circunciſum originali culpæ obnoxium, & me-

dela circunciſionis indigentem teſtabatur. Nil vero à filio Dei magis alienum, quàm culpa. Sapiē. 14. Similiter odio ſunt Deo impius, & impietas eius. Ecce quò peruenit diuini amoris exceſſus: vt etiam ſimilitudini peccati pro nobis voluerit ſubijci: perindè ac ſi ſponſus pro ſponſa habitum pœnitentiæ (qui vulgò dicitur *Sambenito*) indueret, vt ſponſam dilectam ab eiuſmodi opprobrio liberaret. Hoc eſt, quod ad Rom. 8. dixit Apoſtolus: Deus mittens filium ſuum in ſimilitudinem carnis peccati, & de peccato damnauit peccatum, vt iuſtificatio legis impleretur in nobis. Vbi ſenſus eſt, de peccato, ideſt, propter aſſumptam ſimilitudinem peccati damnauit peccatum. Secundus ſenſus eſt, de peccato, ideſt, de carne Chriſti, quæ habuit ſimilitudinem peccati. Tertiùs ſenſus eſt de peccato, ideſt, de pœnis peccati, quas Chriſtus pro nobis ſuſcepit, damnauit peccatum: id quod iterum 2. ad Corint. 5. dixit Apoſtolus: eum, qui non nouerat peccatum, pro nobis peccatum fecit: vt nos efficeremur iuſtitia Dei in ipſo. Summa eſt exaggeratio, ſicut rem cādidiſsimam dicere ſolemus ipſum candorem: ſic maximum peccatorem vocamus ipſum peccatum: *es el miſmo peccado*: ſic iuxtà illud, quod de Chriſto Domino prædixerat Eſa. cap. 53. poſuit ſuper eum Dominus iniquitates omnium noſtrum: dicit nunc Paul. pro nobis peccatum fecit. Sic ergo circunciſus Dominus nos ſeruos peccati in libertatem filiorum tranſtulit: & Eccleſiam ſponſam ſuam, quam captiuam & pauperem inuenit, pretioſiſsimi ſanguinis ſui Theſauris ditauit, & dotauit. Nunc tenues guttas, quaſi arrhas, & pignus offert. Inuenit ſponſam multis debitis obnoxiam, ratiocinijs obligatam: nunc ſanguine ſuo chirographum delere incipit, & in cruce illud ſe ſe affixurum, & prorſus deleturum pollicetur.

¶ Rogabis forſan quonam morbo laborat infans noſter, qui in tam tenera ætate ſanguinis minutione indi-

Sipien. 14. *Exceſſus amoris ſimilitudini peccati Chriſtū ſubiecit.* *Simile.* *Rom. 8.* *2. Ad Cor. 5.* *Simile.* *Eſa. 53.* *Col. 2.*

get?

get? Respondebo vtique, quòd amore languet. Inuenit siquidem sponsam ægram, & infirmam: quia à planta pedis vsque ad verticem capitis non erat in ea sanitas: vulnus & liuor, & plaga tumens. Vt igitur languori sponsæ medelam adhibeat, amore languet sponsus, & sanguine minuitur: vt impleatur illud Esa. 53. verè languores nostros ipse tulit. Magni, & periculosi morbi signum est, quandò ex capite fit sanguinis minutio. Et verè sic erat periculosa, & lethalis humani generis ægritudo, quæ sine diuini sanguinis medicamento curari non potuit. Sanguinis ergò Christi effusio ægritudinis nostræ medela est: Et diuini amoris efficacissimum argumentum. Sanguis enim sedes est animę Leuit. 11. anima omnis in sanguine est. Sanguis vehiculum est animæ, initium vitæ, virtutis naturalis nutritiuus, fons est lactis, & pinguedinis: amicus vitæ. Deinde cor domicilium est sanguinis: Quare sanguis, sicut & cor, symbolum est amoris. Vnde, qui viderunt Christum lachrymantem pro Lazaro, & dixerunt, Eccè quomodò amabat eum: si vidissent fundentem sanguinem pro Lazaro, potiori iure dixissent, eccè quomodò amabat eum. Nos igitur, qui per fidem videmus puerum Iesum pro nobis fundere sanguinem, diuinum in nos amorem agnoscamus, veneremur, & amore rependamus. Eccè nobis loquitur per Esaiam capit. 44. memento horum Iacob, & Israel, quoniam seruus meus es tu: Formaui te, seruus meus es tu Israel, non obliuiscaris mei. Deleui vt nubem iniquitates tuas, & quasi nebulam peccata tua: reuertere ad me, quoniam redemite. Hunc igitur Diuinum liquorem, & pretiosissimum sanguinem in memoria iugiter habeamus: Et cum beatis illis spiritibus laudemus: & canticum nouum canamus dicentes dignus es Domine Iesu aperire librum, & soluere signacula eius, quoniam redemisti nos in sanguine tuo, & fecisti

Esa. 1.

Esa. 53.

Leui. 11.

Sanguis sedes est animæ.

Ioan. 11.

Esa. 44.

Apoc. 5.

nos Deo noſtro Regnum : & regnabimus nunc per gratiam , & in patria per gloriam.

IN CIRCVNCISIONE Domini,

CONCIO SEXTA.

De ſpirituali circunciſione.

THEMA *Poſtquam impleti ſunt dies octo, vt circũcideretur puer, vocatum eſt nomẽ eius, Ieſus.* Luc. 2.

Rom. 2. PAVL. Apoſtolus ad Rom. 2. Iudæos irridet, qui de lege Moiſi, & carnis circunciſione gloriabantur: a veritate tamẽ, & ſpiritu legis alieni omnino erant. Si tu Iudæus cognominaris, & requieſcis in lege, & gloriaris in Deo, &c. Et ſubdit: non enim qui in manifeſto Iudæus eſt, neque quæ in manifeſto in carne eſt circunciſio: ſed qui in abſcondito Iudæus eſt: & circunciſio cordis in ſpiritu, non littera: cuius laus non ex hominibus, ſed ex Deo eſt. Docet ergo Apoſtolus ſpiritualem circunciſionem eſſe laudabilem apud Deum. Hanc nos docuit Magiſter noſter Chriſtus, dum hodie pro nobis circuncidi voluit. Hæc fit per Spiritum ſanctum, & ipſius charitatem in cordibus noſtris diffuſam. Vt illã in nobis operetur, & de ea dignè liſſeramus: ſalutetur virgo Maria: Aue.

¶ Præter plures alias rationes ſuperioribus concionibus explicatas, ob quas Dominus noſter Ieſus viſibiliter in carne circuncidi voluit: inuiſibilis, ſublimior, & ſpiritualis circunciſio, quam nos docere voluit, hodierna

concione

concione nobis explicanda est: quæ omnibus fidelibus communis esse debet. Per remotionem enim, & abscisionem carnalis pelliculæ significare voluit spoliationem veteris hominis esse necessariam: vt docet Apostolus ad Colos. 2. circuncisi estis in Christo circuncisione non manu facta in expoliatione corporis carnis: sed in circuncisione Christi consepulti ei in baptismo, in quo & resurrexistis per fidem operationis Dei. Exterior enim carnis circuncisio in lege gratiæ non tantùm mortua est: sed & mortifera sicut Paul. docet ad Galat. 5. si circuncidamini, Christus nihil vobis proderit. *Coloſ. 2.* *Ad Gal. 5.*

¶ Exteriori quidem illo, & visibili circuncisionis signo voluit Dominus populum suum ab alijs nationibus dignosci: Non tantùm lingua, & exteriori vestitu, & ornatu, sed & cibo, victu, moribus, & cultu, & hac præcipuè circuncisionis ceremonia: vt hæc corporis distinctio, & signatura quasi perpetuus quidam monitor ad interiorem circuncisionem, nobilioriſque vitæ differentiam homines semper excitaret: sicut habetur Leuit. 20. Ego Dominus Deus vester, qui separaui vos à cæteris populis, vt essetis mei. Et Ezechielis cap. 34 vos autem greges mei, greges pascuæ meæ homines estis. Et sicut greges signantur, vt ab alijs gregibus dignoscantur: sic voluit Dominus antiquum populum circuncisionis signo dignosci: Nouus verò grex ecclesiæ Christi potiori signo, nempè charactere baptismi, & spiritu promissionis sancto signatur, & dignoscitur: atque adeò ad spiritualem circuncisionem, maioremque vitæ perfectionē vocatur. Cum Abrahamo circuncisionem Dominus præcepit, pactum interceſsit: Quòd ipse Deo cultum exhiberet: Deus autem se illi futurum Deū, id est, prouidentem, & protectorem, promisit, dum modò pactum seruaret, debitumque sibi cultum redderet. Ea tamen exteriori circuncisionis ceremonia cordis circuncisionem potissimùm intendebat. Diuus Hieronymus tom. 4. lib. de vera circuncisione. docet circun- *Circũcisio, & carnis signatura ad vitæ perfectionem vocabat.* *Leuit. 20.* *Ezech. 34.* *Hierony.*

cisionem ea ratione non fuisse præceptam in manifestiori membro, sed in occulto: vt intelligamus interiorem iustificationem, & occultam cordis circunciſionem esse præcipuam, quam à nobis Dominus desiderat. Iuxtà illud Matth. 7. Attendite ne iustitiam vestram faciatis coram hominibus. Delectationum ergò studia relinquenda. Eusebius Emiss. homil. in octa. natiuit. Domini: ideò circunciſus est Christus, vt eius nobis significationem commendaret. Vt sicut occultum illud membrum per carnis circunciſionem pellicula expoliatur, sic cor nostrum illicitis desiderijs intùs expolietur. Sic Deute. 20. circuncidite præputium cordis vestri, & cap. 30. circuncidet Dominus cor tuum, & cor seminis tui, vt diligas Dominum ex toto corde tuo.

Matt. 7.

Euseb.

Deuter. 20.

Deuter. 30.

Esai. c. 1.

¶ Prius quidem oportet cor intus circuncidere iuxtà verbum Esai. cap. 1. auferte malum cogitationum vestrarum: quia ex interiori cordis circunciſione, sensuum, & operationum exteriorum circunciſio procedit. Post illam tamen spiritualem, & interiorem cordis circunciſionem, oportet quoque exteriora circuncidere: & sensus omnes tàm interiores, quàm exteriores ab illicitis continere. Sicut qui arborem syluestrem, & infrugiferam inserere parat, priùs luxuriantes, infructuosos, & syluestres ramos abscindit; ac deinde surculum electæ, & frugiferæ arboris inserit: ita quisquis diuini amoris spiritum cordis arbori cupit inserere, priùs inordinatum sui, & seculi amorem circuncidat oportet, peccataque deserat: vt diuini amoris surculus cordi vniatur, germinet, floreat, & fructificet oportet per confessionem oris & cordis contritionem peccata quantumcunque occulta, & pudenda manifestare, & ab illis procùl recedere. Circunciſio namque confessionis nostræ typus fuit, vt docet Lactantius lib. 4. diuinar. instit. cap. 17. sicut enim, vt vas plenum immundo liquore aliud pretiosum recipiat, priùs euacuari oportet immundo liquore: sic mũdari oportet cor vt diuini

Simile.

Lactan.

Simile.

amoris

amoris liquore impleatur. Eleganter D. Augustinus exinani quod implendum est. Bono implendus es, effunde malum. Si melle te vult implere Deus, & tu aceto plenus es, vbi mel pones? Tullius lib. de quatuor virtutibus, si cõtinentiã diligis, circũcide superflua, & in arctũ desideria cõstringe. Seneca à discipulis petebat: frõs nostra populo cõueniat, intus omnia dissimilia sint. Quãtò potius nos ad id tenebimur, qui per fidẽ Christi illustrati sumus, qui inter omnes mũdi nationes à Christo Domino fidẽ, & sacramẽta susceпimus, cœlestiq, lege, à gẽtiũ lege dissimili, nempè euangelica discreti sumus? Sicut nos admonet Paul. ad Ephes. 4. vt iam non ambuletis, sicut & gentes ambulant in vanitate sensus sui tenebris obscuratum habentes intellectum, alienati à vita Dei. Vos autem non ita didicistis Christum, si tamen illum audistis, & in ipso edocti estis. Deponite vos secundùm pristinam conuersationem veterem hominem, qui corrumpitur secundùm desideria erroris. Renouamini autem spiritu mentis vestræ: & induite nouum hominem, qui secundùm Deum creatus est, in iustitia, & sanctitate veritatis. Idem quoque repetit Apostolus 1. ad Thessa. 4. hæc est voluntas Dei sanctificatio vestra, vt abstineatis vos à fornicatione, &c. non in passione desiderij, sicut & gentes quæ ignorant Deum.

D. Aug.

Tullius.

Seneca.

Ephes. 4.

1. Ad The. 4.

¶ Hæc spiritualis circũcisio vana, omnia, & superflua cordis, & corporis resecat. Quarè oportet primò ab intellectu omnẽ errorẽ circa fidem, omnẽq; superstitionẽ circũcidere, vanã curiositatẽ, & inutiles quæstiones deuitare. Secũdo loco oportet volũtatẽ à terrenis affectibus, & cupiditatibus, auocare: omnẽ fastũ, cordis tumorem, & jactantiam per humilitatem procul fugare. Hanc nos docuit Magister humilitatis Christus: tum verbo, cùm Matth. cap. 11. dixit: Discite à me, quia mitis sum, & humilis corde: tum maxime raro, & adorando humilitatis exemplo: Dum pro nobis legi circuncisionis author ipse legis subiacere voluit: & dum

Circuncisio spiritualis omnia superflua cordis, & corporis resecat.

Matth. 11.

circunciſus eſt, quaſi peccato obnoxius peccati medelam ſuſcepit : & (vt Bernar. ait) nullum veſtigium vulneris habens, vulneris alligaturam non refugit. Et quanquàm tota vita Saluatoris noſtri Chriſti abſolutiſſimum fuit humilitatis exemplum : cæterum in hoc circunciſionis myſterio omnem menſuram humilitatis exceſsit. Nam quanquàm natus ex humili matre, pannis inuolutus, & in præſepio reclinatus magnum præbuit humilitatis exemplum : verùm ab Angelis tunc eſt prædicatus, & à paſtoribus, & Magis adoratus. In cruce factus Patri obediens, & cum iniquis deputatus ſummoperè humiliatus eſt. Cæterùm Sol obſcuratus, cœlum tenebris obductum, terra tremens, Petræ ſciſſæ, velum templi diſciſſum, latro de patibulo clamans, alij percutientes pectora ſua, & Centurio filium Dei confitens illum exaltant, dum Innocentiam ipſius, atque diuinitatem confitentur. Cùm ad baptiſmum Ioannis inter peccatores acceſsit, maximè quidem humiliatus eſt, dum ſe geſsit quaſi peccator, infirmus, & baptiſmo pœnitentiæ quaſi medicamento indigens, cum eſſet verus medicus, & totius ſalutis author. Tunc tamen ſecundùm humilitatem ipſius manifeſtata eſt gloria eius : Nam cœli aperti ſunt ſuper eum, quaſi ad tantum ſpectaculum tota cœleſtis curia certatim confluueret : vox patris humilem filium glorificauit : Ac tandem Spiritus ſanctus in ſpecie columbæ ſuper ipſum manens innocentiam, & diuinitatem Chriſti teſtatus eſt. Circunciſio verò nullo miraculo, nec exteriori ſigno illuſtrata eſt : quinimò videmus Dei filium quaſi peccatorem, & peccati medela indigentem circuncidi, qui peccatorum omnium vnicum erat antidotum. Hoc eſt ſummum humilitatis exemplum : vt iniquitates omnium noſtrum ſuper ſe ferens voluerit pro nobis peccatum fieri, vt ex Paul. 2. ad Corint. 5. iam ſuprà explicuimus. Puero noſtro Ieſu ſic humiliato apte cõueniunt verba,

Bernar.

Circunciſionis myſterium omnẽ, menſuram humilitatis excedit.

2. Cor. 5.

quæ

quæ in illius persona Dauid prædixit. Psal. 68. Infixus sum in limo profundi, & non est substantia. Quasi dicat, profundum humilitatis attigi: siquidem culpæ similitudinem, & pœnam sustineo, cum in me non sit substantia culpæ. Id quod serpens ille æneus à Mose in deserto exaltatus Numero 21. apertè figurauit: qui venenosus apparebat, virus tamen non habebat. Aries est, quem vidit Abraham inter vepres hærentem cornibus Genes. cap. 22. velut rosa inter spinas culparum: hærebat quidem vtroque cornu, idest, virtute Diuina, & humana: sed nullo modo pungebatur. Ardebat rubus, sed non comburebatur. Ecce nouissimus Adam sub tunica pellicea, & Iacob pelle protectus, vt benedictionem Patris nobis obtineat. Hoc est supremum humilitatis exemplum.

Psal. 68.

Num. 21.

Gen. 22.

Exo. 3.

¶ Humilitas Christi gladius est, quo circunciditur cor, & omnes animi affectus, sensusque tam interiores, quàm exteriores circunciduntur. Spiritualis namque circunciſio cupiditatum omnium, & voluptatum carnalium abscisionem continet: oculorum, aurium, linguæ, manuum, & omnium membrorum continentiam, & honestatem complectitur: gustum à ciborum superfluitate, & delicijs temperat. Hanc spiritualem circunciſionem sæpissimè à nobis exigit Dominus, tam in veteri, quàm in nouo testamento: Hieremiæ. cap. 4. circuncidimini Domino, & auferte præputia cordis vestri. Et cap. 6. cui loquar? Et quem contestabor? Ecce incircunciſæ aures eorum, & audire non possunt. Et Paul. ad Colos. 3. deponite vos omnia, iram, indignationem, malitiam, blasphemiam, turpem sermonem de ore vestro: expoliantes vos veterem hominem cum actibus suis, & induentes nouum, eum, qui renouatur in agnitionem Dei. Si videres hominem, qui nunquàm capillos, nec barbam tonderet,

Humilitas gladius est, quo fit spiritualis circũciſio.

Hier. 4.

Hier. 6.

Ad Colo. 3.

Simile.

neque vngues ſcinderet, brutum animal merito iudicares: ſic oportet vngues rapacitatis, & auaritiæ, capillos vanitatis, denteſque detractionis circunci-
2. *Reg.*14. dere. Abſalon, qui comam nutriebat, neque capil-
Deut. 21. los ſcindebat, ex illis pependit. Deutero. 21. præceptum habetur de muliere captiua: vt ſi in vxorem ducenda ſit, prius circuncidat vngues, & radat cæſariem, & deponat veſtem, in qua capta eſt. Id quod typus eſt animæ, quæ vt in matrimonium Chriſti copuletur, ſpiritualiter circuncidi omnino debet.

*Ezech.*16. ¶ Ezech. 16. maledictum ſemen Chanaan, &c. In die ortus tui non eſt præciſus vmbilicus tuus. Oportet omnes prauos affectus, qui ex infectione culpæ procedunt, reſecare. Vt enim infans, quandiù intra matris vterum continetur, per vmbilicum ſugit alimentum, ſic vtique peccator per affectum ſugit alimentum mundi, & carnis. Et quanquàm per baptiſmum ex vtero culpæ egreſſus per ſacrum Eccleſiæ vterum, ideſt, baptiſmum regeneratus eſt, ſed adhuc mundi, & carnis mores retinet, dùm priores affectus repetit, ex antiquo vtero alimentum ſugit: nondùm præ-
*Eze.*28. ciſus eſt vmbilicus illius. Quarè idē Prophetа cap. 28.
*Act.*7. ſubdit: morte incircunciſorum morietur. Similiter
Simile. Stephanus Actor. 7. Iudæos increpans ait: Dura ceruice, & incircunciſi corde. Vitis, & arbores, niſi amputentur, & circuncidantur rami, non facient fructum, quinimò citò areſcent. Aquila, ſi roſtrum aduncum ad petram allidat, & circuncidat, renouatur, & reiuueneſcit: ſic fidelis anima ad Chriſtum veram petram alliſa circuncidi debet, vt renouetur vt Aquilę iuuẽtus ipſius. Hoc eſt quod Paul. docet ad Ti
Ad Tit. 2. tũ 2. apparuit gratia Saluatoris noſtri Dei omnibus ho
*Philip.*3. minibus, erudiens nos, vt abnegantes impietatem, & ſecularia deſideria, ſobriè, & iuſtè, & piè viuamus in hoc ſeculo. Et ad Philip. 3. Nos ſumus circunciſio, qui ſpiritu ſeruimus Deo, & gloriamur in Chriſto

Ieſu,

Iesu, & non in carne fiduciam habentes. Hoc significatum est in cultris lapideis, quibus Iosue cap. 5. circuncidit populum: qui typi erant Christi, (vt Paul. 1. ad Corint. 10. ait) petra autem erat Christus. Eandem circunciſionem nos docuit Christus Matth. 18. si manus tua, vel pes tuus scandalizat te, abscinde eum, & proijce abs te. Et si oculus tuus scandalizat te, erue eum, & proijce abs te. Quibus verbis quid aliud nos edocet Saluator, nisi vt pretiosissima quæque resecemus, si obseruantiam diuinæ legis impediant? Eandem circunciſionem nos docuere Apostoli, dum relictis retibus, & omnibus Christum Dominum expediti secuti sunt. Hoc est signaculum veræ circunciſionis, quod sponsus Cantic. 8. ab anima petit dicens: Pone me vt signaculum super cor tuum. Super cor sic verè, & perfecte circunciſum dignè ponitur signaculum nominis Iesu. Hoc signo bonus ille, & supremus pastor oues suas signat, atque dignoscit: de quo Apostolus ad Ephes. 1. In quo & credentes signati estis spiritu promiſsionis sancto. Terram promiſsionis nullus incircunciſus ingressus est: vt igitur æternæ beatitudinis ingressus nobis pateat, oportet, vt ex circunciſione pueri nostri Iesu spiritualem circunciſionem cordis, & corporis addiscamus, vt circunciſi Domino terrenos omnes affectus præscindamus: & noua germina virtutum producamus: Fructus (inquam) humilitatis, charitatis, & gratiæ, qui sunt semen gloriæ, ad quam nos perducat ipse Iesus Christus pro nobis circunciſus: Amen.

Iosu. 5.

Matt. 18.

Cant. 8.

Ephes. 2.

In eadẽ ſolennitate Circũciſionis Domini fragmenta, ſiue meditationes in verba Euangelij.

1. POſtquàm impleti ſunt dies octo. Ecce filius Dei Patri conſubſtantialis,& coæternus, qui nullis tẽporis menſuris ſubiacet,imò eſt ſupra omne tẽpus, & cœlorũ motus: numerũ dierum ſecundum humanã naturam experiri incipit.Hæc eſt illa fœlix temporis plenitudo,de qua Paul.ad Galat.4.Quando venit plenitudo tẽporis, miſit Deus filium ſuum.Hæc eſt, quæ impleuit menſes illos vacuos,& noctes laborioſas,quas Iob c.7. habuit, & enumerauit.Hæc plenitudo impleuit oleo vaſa vacua viduæ eccleſiæ:legis ſiquidem antiquæ,& ſynagogæ infirma,egena,& vacua elementa puer noſter Ieſus ſanguinis ſui pretio, & ſacrati nominis Ieſu oleo repleuit. Illius pretio debita noſtra perſoluta ſunt, & de reliquo viuimus.

Galat.4.
Iob.7.
4.Reg.4.
Galat.4.

2. ¶Dies octo:impletur illud Exo.22.& Leuit.22.Bos, ouis,& capra,cùm genita fuerint,ſeptẽ diebus erunt ſub vbere matris, die autem octauo,& deinceps offerri poterunt. Hic eſt dies octauus celeberrimus Domino, quo Num. 29. præceptum eſt offerri holocauſtũ in odorem ſuauiſsimũ Domino:& in Kalend.menſium.Num. 28.

Exod.22.
Leuit.22.
Num.29.
Num.28.

3. ¶Poſtquàm impleti ſunt dies octo. Ad tam citam ſanguinis pueri Ieſu effuſionem non ſolùm amor impellit: ſed ipſe properat:vt doceat nos magiſter noſter inſãs in ſanctarum legum obſeruantia, & in virtutum operibus non protrahendas moras: ſed diligentia, & celeritate opus eſſe. (Vt enim ait Ambroſius) neſcit tarda molimina Spiritus ſancti gratia.Hierem,48.maledictus qui facit opus ſuum negligenter.Quare Eccl.9. dicitur: quodcunque poteſt manus tua, inſtanter operare:manus (inquam) tua, quaſi dicat:noli per manus hæredis ſatisfacere, ſed propria manu debita exolue, eleemoſynas

In operibus virtutũ, & maximè pœnitentiæ nõ protrahẽdæ moræ.

largi-

largire, & pietatis opera exercet. Sic Abraham Genes. 18. cùm Angelos in ipso feruore diei in tabernaculum suum suscepit: notanter dixit scriptura: Cucurrit in occursum eorum: Festinauit in tabernaculum ad Saram: dixitque ei, accelera, &c. Ipse verò ad armentum cucurrit, & tulit inde vitulum tenerrimum, & optimum: deditque puero, qui festinauit, & coxit illum. Quarè meritò laudatur à Paulo Abrahami pietas: per quam dicit placuisse Domino Angelis hospitio susceptis. Sanctissima quoque virgo Maria statim, vt ex Archangeli Gabrielis nuncio cognouit Elisabeth cognatam suam concepisse filium, exurgens abijt in montana cum festinatione. Luc. 2. Puer quoque noster Iesus vix natus tenue illud lac, quod ex Virginis vberibus suxit, in sanguinem diuinum conuersum grato animo festinãter exoluit. *Hebr.* 13.

¶ Campus hic aperiebatur dicendi de gratitudine cõtrà ingratos: & de solicitudine in virtutum operibus prę standa: & maximè in pœnitentia peccatorum agenda: iuxtà illud Ecclesiast. 5. nè tardes conuerti ad Dominum: & Ecclesiast. 9. nescit homo finem suum: sed sicut aues capiuntur laqueo, & pisces hamo, sic capiuntur homines in tempore malo. Matth. 24. veniet Dominus serui illius in die, qua nescit. Luc. 12. Stultè hac nocte repetent animam tuam. In morbis acutis, & periculosis citò medici vocantur: nam serò medicina paratur, cùm mala per longas conualuere moras. Vndè Apostolus ad Hebr. 13. ex Psal. 94. ait: hodiè si vocem eius audieritis, &c. Cras, vox est corui. Sophoni. 2. vox cãtatis in feneſtra, coruus in superliminari. Coruus peccator est carnis desiderijs affectus. Qui per negligentiam, & dilationem pœnitentiæ semper dicit cras, cras. Et sicut coruus egressus ab arca Noe non est reuersus: sic peccator à gratia Dei egressus nescit reuerti. *Eccle.* 9. *Luc.* 12. *Hebr.* 13. *Sopho.* 2.

¶ Vt circumcideretur puer: Rex gloriæ, qui numerat multitudinem stellarum; qui solem iussit stare, & iterũ 4.

retro-

Phil.2. retrocedere, non dedignatur puer appellari. Neq; mirum: ſiquidem homo pro nobis, & quaſi vnus ex nobis factus eſt: Imò cum in forma Dei eſſet, non rapinam arbitratus eſſe ſe æqualē Deo, ſemetipſum exinaniuit formam ſerui accipiens. Valeat ſuperba hominum iactantia, faſtus, & titulorum arrogantia, qui (vt Dauid dixit Pſal.48.) vocauerunt nomina ſua in terris ſuis.

5. ¶ Vt circunciderētur puer. Pueri ab ipſo lacte in legū
Eccl.7. obſeruantia, & rectis moribus inſtituendi ſunt. Eccl.7. ſi
Thren.6. lij tibi ſunt, erudi illos: & curua illos à pueritia illorū.
Thren.6. bonum eſt viro, cum portauerit iugum ab adoleſcentia ſua. Antequàm induretur planta, dirigenda eſt. Et (vt eſt in prouerbio) à teneris aſſueſcere magnum eſt. Equus ab hinnulo domandus eſt, & docendus, & frę
Leui.26. no corrigendus. Leuit.26. leuitæ à pueritia diuino cultui conſecrabantur.

6. ¶ Vt circunciderētur. Locus differendi de legum obſeruantia, quam puer Ieſus exemplo commendauit. Lacedæmones legum Licurgi fuere obſeruantiſsimi. Leges mundi, honoris, carnis, & ſanguinis, hodiè prævalent: Et tamen diuinæ leges contemnuntur. Audiamus Da-
Pſal.118. uid dicentem Pſal.118. Tu mandaſti mandata tua cuſtodiri nimis: ideſt, magno zelo, rigore, atque obſeruantia: quoniam magnum Dei beneficium fuit voluntatem
Pſal.129. ſuam per legem hominibus manifeſtare: Id quod agnoſcens Rex ipſe iterùm ait: Propter legem tuam ſuſtinui te Domine. Contemptores verò legum adeò
Pſal.88. diuinis oculis diſplicēt, vt acriter comminetur Pſal.88. ſi autem dereliquerint filij eius legem meam, viſitabo in virga iniquitates eorum: Et in verberibus peccata eorum. Locus quoque ſe ſe offert ad dicendum de iuſtitia in condendis legibus ſeruanda: Et contrà iniquos legum conditores, qui alligant onera grauia, & importabilia ſuper humeros hominum: vt Dominus dixit
Matt.23. Matth. 23. Chriſtus verò legem ſuam meritò vocat
Matth.11. iugum ſuaue Matth. 11. iugum quidèm, quia ipſe à

puer o

puero nobiscum portat: suaue verò, tùm ex suauitate legis gratiæ, tum ex suaui ipsius consortio: tum verò ex suauitate olei nominis Sancti sui, quo iugum vngit.

¶ Vocatum est nomen eius Iesus. Suauitas diuinæ prouidentiæ ità disposuit, vt dolorem circuncisionis dulcedo nominis Iesu excipiat: iuxta illud Psal. secundū multitudinē dolorū meorū in corde meo consolationes tuæ lætificauerunt animā meam: Et Prouer. 15. gloriā præcedit humilitas. Ioseph ex vinculis eductus in sceptrum regni exaltatus est, Mardochæus ab Aman despectus per Assuerum Regem honorificatus est Esther. 6. Iustorum afflictionibus tanta succedet gloria, quòd videntes impij dicent (vt habetur Sapient. 5.) eccè quomodò cōputati sunt inter filios Dei, & inter Sanctos sors illorū est. Qui pro Christo nunc circuncidit honores, diuitias, & delicias, & temporalia omnia: tunc apparebit in gloria adoptionis filiorum Dei. Cùm filijs Israel Ægypti alimenta defecerunt, tunc misit illis Dominus manna de cœlo.

7. *Psal. 93.* *Prouer. 15.* *Gen. 41.* *Sapien. 5.* *Exod. 16.*

¶ Vocatū est nomen eius Iesus, ideſt, Saluator. In omni lege tàm naturali, quam scripta semper manifestauit Dominus hominibus nomen, quo inuocaretur. In lege naturæ Sadā, vel Sadai, quod interpretatur, qui sufficit: vel omnipotens, qui omnia potest. Et sub hoc nomine benedixit Abrahā, Isaac, & Iacob. In lege verò scripta indicauit Moisi nomen illud ineffabile tetragrāmaton, Iehoua: quod sacerdos gerebat insculptum in lamina aurea, Exod cap. 28. Et solis sacerdotibus licebat illud proferre. In lege verò gratiæ manifestauit nobis sacrum nomen Iesu, quod virtutem omnium nominum continet. Hoc enim nomen ostendit ipsum esse Sadai, omnipotentem, siquidem saluare potest: sufficientem, & diuitem in omnes, qui inuocant illum: vt Paul. ad Romanos. 10. Continet quoque nomē ineffabile, Iehoua, addita littera, Sin, propter

8. *In omni lege manifestauit Dominus hominibus nomē quo inuocaretur.* *Exod. 28.* *Rom. 10.*

humani-

humanitatem aſſumptam. Hoc nomen adorant Angeli, tremunt Dæmones, veneratur eccleſia. Et illi omne genu flectitur: vt dixit Apoſtolus ad Philippen. 2. Hoc nomen adorauit Iacob, cum adorauit faſtigium virgæ Ioſeph, ſiue ſceptri illius: ſicut legit Paul. ad Hebr. 11. ſecutus tranſlationem Septuaginta: In faſtigio enim, & culmine virgæ crucis Chriſti ſcripſit Pilatus hoc nomē Ieſus: atque illud in figura adorauit Iacob in faſtigio virgæ Ioſeph. In hoc nomine vincuntur dæmones, ſerpentes tolluntur, & morbi curantur. In hoc tandem nomine in quacumque neceſsitate exaudimur à patre. Locus ſe ſe offert ad dicendum de maxima reuerentia diuino nomini exhibenda; & contrà iuramentorum abuſum.

Heb. 11.

9. ¶ Quod vocatum eſt ab Angelo. Solent pharmacopolæ varijs titulis, & nominibus vaſa medicamentorum inſcribere, vt medicamenta dignoſcantur. Puer noſter Ieſus vas eſt admirabile, opus excelſi. Eccleſiaſt. 43. vas (in quam) plenum odore omnium cœleſtium medicamentorum, quæ nec calamo, neq; lingua explicare, imo nec cogitatione aſſequi valemus. Meritò igitur titulus tam ſacri vaſis per Angelum delatus eſt: Cùm dixit ad Ioſeph, vocabis nomen eius, Ieſus. Ipſe quoque Dominus per Dauid Pſal. 30. vocat ſe vas dicens: factus ſum tanquam vas perditum: quia fracto vaſe in cruce liquorem gratiæ effudit in nos abundè: Et odore gloriæ repleta eſt Eccleſia. Ipſa enim vidua eſt, cuius vir non eſt viſibiliter in domo ſua, quia in die aſcenſionis abijt viam longinquam: In die tamen plenæ lunæ reuerſurus eſt in domum ſuam. Vaſa tamen omnia illius vacua, ideſt, pauperes ſpiritu, & veri humiles replentur diuino ſpiritu, qui liquor eſt cœleſtis ex Chriſto, tanquàm ſacro vaſe ſe ſe diffundens. Ex hoc vaſe repletus eſt cœleſti balſamo vas electionis Paulus: vt portaret dulcedinem nominis Ieſu coram gentibus, & Regibus, & filijs Iſrael.

Eccleſ. 43.

Nomen Ieſus titulus eſt de cœlo allatus, quo Chriſtus tãquã vas pretioſum inſignitur.

Pſal. 30.

Prouer. 7.

4. Reg. 4.

Act. 7.

IN VIGILIA EPIphaniæ,

CONCIO,

De fuga pueri Iesu in Ægyptum: & reditu in terram Israel.

THEMA *Defuncto Herode, ecce Angelus Dñi apparuit in somnis Ioseph in Ægypto dicẽs, surge, & accipe puerũ, & matrem eius: & vade in terram Israel.* Matth. 2.

HODIERNVM Euangelium, puerum Iesum vix natum, patria exulem, iram Herodis in Ægyptũ fugientem, & ad terram Israel redeũtem, nobis proponit. Vt nos exules filij Æuæ in patris nostri cœlestis gratiam reconciliati ad terram Israel, cœlestem (inquam) patriam redeamus: Pueri Iesu, & spiritus illius boni ductu indigemus, qui deducat nos in terram rectam. Itineris verò, atque exilij sui comitem indiuiduam habuit Christus indulgentissimam matrem Mariam. Per ipsam ergo ductum Domini Iesu, & spiritus ipsius confidenter petamus dicentes: Aue Maria.

Quanquàm diuina prouidentia omnia suauiter gubernat, maximè verò iustos, & amicos. Psal. 33.

¶ Tua pater prouidentia ab initio cuncta gubernat. Sapient. 14. Magna vtique Dei optimi in rebus omnibus splendet prouidentia: Multò tamèn maior erga hominem, quem ad imaginem, & similitudinem suam effinxit: Et adhuc maior ostenditur prouidẽtia erga amicos, & filios, quos tenere diligit. Semper enim illos Angelus Domini comitatur, & protegit iuxta illud Psal. immittit Angelus Domini in circuitu timentium eum:

Et eripiet eos : & subditur, custodit Dominus omnia ossa eorum, vnum ex his non conteretur. Et Christus Dominus Matth. cap. 10. Capilli capitis vestri omnes numerati sunt. Huius rei exemplis plena est scriptura sacra: In qua celebratur prouidentia circa Abraham exulem, Isaac iam iam à patre immolandum, circa Iacob fratris Esau iram fugientem, Ioseph à fratribus venditum, & in carcerem missum, Mosen in flumē proiectum, Dauid à furore Saulis sæpius ereptum, Eliā per coruum, & Angelum pastum, Danielem de lacu leonum, & tres pueros de camino ignis Babylonici liberatos. Vnde Dauid hanc summi Dei erga iustos prouidentiam sæpiùs exaltat: vt Psal. 90. promittit Domini protectionē dicens: qui habitat in adiutorio altissimi, in protectione Dei cœli cōmorabitur: & Psal. 129. Ecce nō dormitabit, neque dormiet, qui custodit Israel. Elisæus quoq; ab Assyrijs circundatus nil extimescens dixit puero: noli timere, plures enim sunt nobiscum, quàm cum illis. Et facta ad Deum oratione, vt aperiret oculos pueri, vidit, & ecce mons plenus equorum, & curruū igneorum in circuitu Elisæi. Longum esset omnia exempla scripturæ sacræ nunc recensere. Quantò igitur maiorem prouidentiam haberet æternus pater super filium suum vnigenitum Iesum, humanique generis vniuersalem Redemptorem?

Matth. 10.

Psal. 129.

4. *Reg.* 6.

¶ Meritò igitur miramur, dū videmus Dominū Iesum in tam tenera ætate tam cito à patre in exilium mitti, tamq; arduum, & difficile iter in Ægyptū capessere, vt Herodis furorē fugiat, quē potuisset fulmine de cœlo vibrato in Tartara mittere. Nonnè tu es (o bone Iesu) tam anxiè ab hominibus desideratus, atque postulatus? Sic nimirùm vocabatur à Prophetis desideriū collium æternorū: Gen. 49. & Aggei. 2. veniet desideratus cūctis gentibus. Pater quoq; æternus ex intima humani generis dilectione dedit nobis filiū suū, vt Ioan. 3. dixit Christus: sic Deus dilexit mūdū, vt filiū suū vnigenitū daret. Ne-

que

que minori dilectione, & affectu venit filius Dei in mũdum: siquidem Prouer. 8. ait: deliciæ meæ esse cum filijs hominum. Merito Hierem. c. 14. inquirit: Quarè quasi colonus futurus es in terra, & quasi viator declinans ad manendum? Quare futurus es velut vir vagus, & fortis, qui non potest saluare? Esaias quoque consilium Domini admiratur cap. 40. dicens: quis adiuuit spiritum Domini, aut quis consiliarius eius fuit? Et capite 45. diuinum hoc consilium admirans ait: verè tu es Deus absconditus. Dilecta sponsa meritò Cant. 2. sponsi opera semper recogitans ait: fasciculus myrrhæ dilectus meus mihi: inter vbera mea commorabitur. Deum absconditum oportet semper inter vbera, & cordis cogitationẽ abscondere. Siquidem ipse ab vberibus matris Doctor noster, & præceptor à Deo Patre constitutus in hac fuga in Ægyptum, & reditu in terram Israel multa nos edocet. Omnis enim ipsius actio nostra est instructio.

Cant. 2.

Deus absconditus intrà cor abscondendus.

¶ Quanquã enim paruulus adhuc, & tenellus in sacræ Virginis vlnis, vir erat perfectus à primo instanti conceptionis suæ sicut Hieremias prædixit c. 31. Nouũ creauit Dominus super terrã: fœmina circũdabit virũ. Sic explicat Basil. illud Matth. 1. quod in ea natũ est: quia & si in vtero erat, perfectus homo erat. Concinit locus Paul. ad Hebr. 10. ingrediens mundum dicit, &c. Primò igitur infans noster Christus nos edocet: Iustis non defuturas persecutiones: vt ipse dixit Ioan. 15. si me persecuti sunt, & vos persequẽtur. Et Paul. ad Rom. 8. quos præscit, & prædestinauit cõformes fieri imaginis filij sui. Id quod Exod. 25. figuratum est in calamis ex candelabro procedentibus: qui ex auro ductili sicut & ipsum candelabrum præcepto Domini fabricati sunt.

Christus à primo instãti conceptionis suæ vir perfectus fuit.

Hier. 31.

Basil.

Hebr. 10.

Exod. 25.

¶ Secundò docet patientiam, & mansuetudinem in tribulationibus seruandam. Patientia siquidem opus perfectum habet, vt Iacobus ait: sicut & de Christi patientia Euangelicus Propheta cap. 42. prædixit: Eccè seruus meus, suscipiam eum: electus meus, compla-

Iacob. 1.

Esa. 42.

cuit sibi in illo anima mea. Non clamabit, neque audietur vox eius foris. Calamum quassatum non conteret: Et linum, siue, lignum fumigans non extinguet. Ideſt adeò patiens erit, *que ſuffrira el humo a las narizes.* Docet quoque licere iustis persecutiones fugere: sicut fugit Athanasius, & alij sancti. Imò ipse Dominus id licere docuit Matth. 10. cum persequentur vos in ciuitate ista, fugite in aliam.

Matth. 10.

¶ Altius tamen citam hanc, & præcocem Domini fugam in Ægyptum tertio loco ego cõsidero. Cùm enim vniuersalis Redemptor esset Christus, voluit non tantum Iudæos, sed & Ægyptios, & gentilissimum visitare, & inter illos conuersare. Impleturque vaticinium Esaiæ cap. 19. Ecce Dominus ascendet super nubem leuem, & ingredietur Ægyptum, & commouebuntur simulachra Ægypti à facie eius. Virgo sanctissima nubes fuit cœlesti rore, & pluuia plena, superquam descendit Spiritus sanctus: & quanquàm plena verbo Dei incarnato, & spiritu ipsius non grauis nubes, sed leuis: sicut & Diuinus spiritus, qui ipsam repleuit: super vinas huius sacræ nubis ingressus est Dominus Ægyptum: & per ipsius ingressum expulso Dæmone commotis simulacris sanctificata est Ægyptus, facta seminarium religionis, schola sanctitatis, & pœnitentiæ. Ibi floruere primi illi Eremitæ Paulus, Antonius, Hilarion, & reliqui Sancti Patres, qui, vt greges caprarum, desertum incolebant. De quibus Apostolus ad Hebr. cap. 11. ait: circumierunt in melotis, in pellibus caprinis, egentes, angustiati, afflicti: quibus dignus non erat mundus: in solitudinibus errantes, in mõtibus, & speluncis, & cauernis terræ.

Esai. 19.

Christus fuga in Ægyptum sanctificauit, & religionis seminarium effecit.

Cant. 4.

Heb. 11.

¶ Quarto loco nos edocet Christus, quòd cùm omne bonũ nostrũ in Domini præsentia, & ipsius aspectu sitũ sit: Atque illius deliciæ sint esse cum filijs hominum: peccatores tamen, qui per peccata vertũt ad Dominum terga, & non faciem, fugant Deum à se, & exu-

Peccata Deum fugant ab anima.

lem

lem faciunt. Anguſtum enim eſt cordis habitaculum vt Deum, & peccatum capere poſsit. Eſai. cap. 28. coanguſtatum eſt pallium, vtrumque operire non poteſt. *Dios, y peccado no caben en vn ſaco* : Eccleſiaſtici capit. 23. omnis homo, qui tranſgreditur, expellit timorem Domini à ſe. Vbi eſt Herodes, fugit Chriſtus. Nullum damnum maius euenire poteſt animæ quàm fuga Dei. Oſe. cap. 9. Væ eis, cùm receſſero ab eis. Vbi vox, væ, intimum dolorem cordis ex conſideratione ſummæ infœlicitatis explicat. Quarè Hier. 6. ait Dominus: & nunc erudire Hieruſalem, nè fortè recedat anima mea à te. Væ obſtinatis in peccatis, qui verterunt terga Domino: væ impijs, qui fugiunt à Deo nemine perſequente. Prouerb. 28. Quia nemo poteſt corrigere, quem ille deſpexerit. Eccleſiaſtici. 7. Quarè qui in tam graui miſeria ſe conſtitutum viderit, ad ſummum paſtorem per ſpem, & pœnitentiam eleuatis oculis dicat cum Dauid: erraui ſicut ouis, quæ perijt, require ſeruum tuum Domine.

Eſa. 28.

Oſe. 9.

Hier. 6.

¶ Quinto tandem nos edocet Chriſtus, quod omnes ſumus peregrini, & hoſpites ſuper terram: ſicut Paul. ad Hebr. 11. de antiquis illis, & ſanctis Patriarchis dixit: iuxtà fidem defuncti ſunt non acceptis repromiſſionibus: ſed à longè eas aſpicientes, & ſalutantes: quaſi nautæ à longè videntes portum, & præ gaudio ſalutantes: ſic illi patres Chriſtum fidei, & ſpei ſuæ, & noſtræ tutiſsimum portum per fidem viderunt à longè ſalutantes: & confitentes, quia peregrini, & hoſpites ſunt ſuper terram. Sicut iterùm. 2. ad Cor. 5. docet Apoſtolus: quandiù viuimus, peregrinamur à Domino. Cæterum poſt exilium Ægypti cœleſti nuncio per Angelum delato, redijt in terram Iſrael, ideſt, viſionis: & ſeceſsit in partes Galilææ, ideſt, tranſmigrationis, ſiuè tranſmutationis: & habitauit in Nazareth: vt portum illum fœliciſsimum beatitudinis poſt huius peregrinationis, & exilij curſum nobis præſtitutum oſten-

Peregrini ſumus omnes viatores. Ad Hebr. 11.

dat, & vltimum illum finem, vbi vera est requies, & pul chritudo pacis, quæ in visione Dei sita est. Tunc erit vera transmigratio, & transmutatio, cùm dicent beati. In
Psal. 125. conuertendo Dominus captiuitatem Sion, facti sumus si cut consolati. Tũc erit perpetua habitatio in Nazareth, per visionem Saluatoris Iesu, qui Nazaræus vocatus est; & iuxtà nomen totus est floridus, totus desiderabilis.
Cant. 2. Flos est campi, & lilium conuallium Cant. 2. Flos est de virga, & de radice Iesse egressus Esa. 11. Totus odo-
Esa. 11. riferus, qui Ecclesiam Diuino replet odore, & cœlesti patria exules nunc reficit per odorem gratiæ, & ibi satia bit fructu Gloriæ.

IN SOLENNITATE Epiphaniæ de Magorum vocatione, & aduentu ad Christum,

CONCIO PRIMA.

THEMA. *Cùm natus esset Iesus in Bethlehem Iudæ, eccè Magi ab Oriẽte venerũt.* Matt. 2.

ORIENTALIVM Regum iter, ampliſsimam regalemque processionem, miraculosumq; aduentum ad Christi Regis Regum, & Principis gloriæ cunabula hodierno die celebrat Ecclesia: Cùm præcedente stella veluti crucifera, & sacræ processionis duce ab oriente vsq; Bethlehem per mediam Hierosolymam venerunt, & ex thesauris munera offerentes Christum, vt verum Dominum Dominantium adorauerunt. Dies est totus Maiestate, & magnificentia plenus, in quo solent Reges terræ, magnates, & nobiles munera libe-

rali manu largiri: & (vt vulgo dicitur) *es dia de aguinaldo*. Pater æternus hodie liberalitatem suam in humanum genus satis ostendit: sic enim dilexit mundum, vt filium suum vnigenitum daret. Filius, vt Princeps gloriæ paternæque liberalitatis, & amoris vnicus hæres, nascens se nobis dedit socium: & Reges ab Oriente vocat, vt ab illis terrena munera suscipiens donis cœlestibus repleat. Virgo sanctissima Regina cœlorum est, gratiæque mater, quæ pia intercessione sua gratiam nobis de cœlo semper impartitur. Hodiè verò copiosius munus expectare possumus: dum enim frumentum est in area, nec dum in horreum reconditum, liberaliùs distribuitur. Nunc virgo Sanctissima Christum verum frumentum habet in area Bethlehem: ad ipsam igitur supplices accedamus petentes, vt ipsius gratiam nobis de cœlo mittat Angelicum offerentes: Aue. *Ioan. 3.*

¶Eccè Magi. dictio: *Eccè*: Emphasin habet in scriptura sacra. *Ea* siquidem præcipua mysteria designantur. Atque adeò pro rei dignitate ea dictione attentio captatur, vt mysterium, quod quasi digito monstratur, meditemur, & ipsius maiestatem veneremur. Sicut & Hispanis syllaba, ce, leniter prolata in more est, tam ministros aduertere, quàm lepores, feraſque excitare, atque sistere, vt, dum attendunt, sagitta vel igneo globo transfigant. Sic dictio, *Eccè*, in scriptura sacra veluti sibilus est Spiritus sancti, quo nos ad intelligentiam alicuius mysterij excitat. Ciril. de vocatione gentium ad fidem sine strepitu, interpretatur illud Zacha. 10. sibilabo eis, & congregabo illos, quia redemi eos. Sic videmus magnitudinem mysterij incarnationis ea dictione, eccè, explicari multis scripturæ locis: *Esa.* cap. 7. *Eccè* virgo concipiet: *Et* cap. 12. *Eccè* Deus Saluator meus. Zach. 9. *Eccè* Rex tuus venit tibi. Malach. 3. *Eccè* ego mittam Angelum meum qui præparabit viam, &c. *Per dictionem, eccè, præcipua mysteria designantur.* *Ciril. Zach. 10.*

Magorum diligentia & fides Iudæorũ somnum, & incredulitatẽ confundit.

¶Sub hac igitur dictione, eccè, multa nobis attentiùs expẽdẽda docet Spiritus sanctus. Primũ quidẽ Iudæorũ somnũ, obliuionẽ, & obstinationẽ: qui Saluatorẽ mũdi Christũ adeò desideratũ cũctis gẽtibus, tam anxijs precibus à patribus, & prophetis efflagitatum, inter ipsos natum, & in propria venientem neq; cognouerunt, neque receperunt. Et, eccè, Gẽtiles Idolatræ ab Oriente veniũt Hierosolymã illũ quærẽtes, vt incredulos à somno excitent, & fide sua illorum infidelitatem, & somnolentiam confundant: vt verè illis conueniat verbum Hieremiæ

Esai.23. 6. & nunc erudire Hierusalem. Et illud Esa. 23. Erubescе Sidon ait mare. Specialiter tamen illos admonet idem euangelicus Propheta plusquàm linceis oculis procul

Esai.60. intuens hodiernum mysterium. c. 60. Surge illuminare Hierusalem, quià venit lumen tuum, & gloria Domini super te orta est: & ambulabunt gentes in lumine tuo, & Reges in splendore ortus tui. In te siquidem ortus est sol iustitiæ Christus, cuius splendor orientem illustrãs, stellam noua luce replens, Magorum ducem esse voluit.

Chrysost. Eccè Magi tanquàm testes præordinati à Deo Christũ tibi prædicant, vt à somno in fidelitatis surgas. D. Chrysost. Homil. 15. in cap. 11. Ioan. & Homil. 16. ex varijs in Matthæ. ipse aduentu tuo Magos ab Oriente vocasti, & Euangelistas eos ad sua remisisti. Eccè ergò Magi dantur tibi in magistros, & euãgelistas. Attende ergò, & cau-

Hieron. *Gen.48.* ue, ꝙ Iunior filius tibi surripit benedictionẽ: vt Hiero. adnotat super Esa. cap. 1. Eccè Iacob cõmutat manus, & dexterã extendit super Ephrain minorẽ. Christus Ange-

Apoc.10. *August.* lus est ille fortis Apoc. 10. qui pedẽ dextrũ posuit super mare, idest, Gẽtilismũ: vt interpretatur Aug. illud Psal. 76. in mari via tua. Eccè filius prodigus ad patrẽ rediens excipitur, & stola prima induitur. Luc. 15.

In aduentu Magorum multæ figuræ, & Pro-

¶Eccè attendite figurarum, & vaticiniorum multitudinem impleri. Nam quid aliud coniugium Iacob cum Lia, quæ lipis erat oculis, & cum Rachel pulchra significau't? Vt explicat August. ser. 80. de tempore. Quid

coniu-

coniugiũ Mosi cũ Æthiopissa? Sampsonis cum alienigena, vt docet Ambro, lib. 2. de Spiritu sancto: Et iterũ cũ meretrice apud Gazã, quid nisi matrimoniũ Christi cum Ecclesia gẽtiũ, quæ priùs cũ Idolis fornicata fuerat, designauit? Vt docet Aug. ser. 107. de tẽpore. Quid vxor fornicaria, quam Oseas ducere præcipitur? Ose. 1. Quid coniugium Assueri cum Regina Esther repudiata Vasthi? Esth. 4.

phetarũ oracula impleta sunt.
Gene. 29.
Augusl.
Exod. 4.
Iudic. 14.
Ambro.
Augusl.

¶Eccè Moses in aquas proiectus, in filium filiæ Pharaonis adoptatur. Exod. 4. Eccè Elias viduã Sidoniam, & Gentilẽ eligit. 3. Reg. 17. Eccè Ioseph. à fratribus repulsus in sceptrum Regni exaltatur. Eccè, ros sparsus in vellere Iudaico areã Gẽtilismi perfundit. Iudic. 6. Eccè tẽplũ Salomonis ex lapidibus Iudaicis constructũ à Libano Gẽtilismi lignis cedrinis adductis perficitur. 3. Regũ. 4. Naamã Gentilis ab Eliseo ad aquas baptismi sanatur. 4. Reg. 5. Isti sunt exploratores terræ promissionis, qui botrum, & fructus dulcissimos fidei, & charitatis gẽtibus deferunt. Num. 13.

¶Meritò Dauid ad Domini laudẽ gentes semper vocat Psal. 46. omnes gẽtes plaudite manibus: & Psal. 85. omnes gẽtes quascũq, feceris, veniẽt, & adorabũt corã te Domine. *Et* Psal. 2. postula à me, & dabo tibi gentes hæreditatem tuam: & aliàs sæpe vocationis gentium mentionem facit. *Euangelicus* quoque Propheta. c. 8. ait, antequàm sciat puer vocare patrem, & matrem, auferetur fortitudo Damasci: &. c. 9. populus, qui ambulabat in tenebris, vidit lucem magnam, habitantibus in regione vmbræ mortis, lux orta est eis. c. 49. parùm est, vt sis mihi seruus ad suscitandas Tribus Iacob, & fęces Israel cõuertendas. Dedi te in lucem gentium. *Et* ca. 60. ambulabunt gẽtes in lumine tuo. De hac re *Euthymius*. 1. p. Panopliæ tit. 8. de ecclesia ex gentibus explicat eleganter ex Greg. Nisseno illud Esa. 35. *Exultet* solitudo, & floreat quasi lilium. Hæc (inquit) nunquàm sensu facta sunt, neq; fiẽt: spiritu autẽ plane contigerunt: Nam gentium

Esa. 8. 9. 49. 60.
Euth. 19.
Nisseu.
Esa. 35.

Ecclesia nullos antea fructus ferentium erat quædam veluti solitudo, in qua degebant vitiorum feræ : hæc Dei cognitionem, salutemque sitiens lætatur, & exultat, & floret fructuum pulchritudine, & suauitate decorata. Data est illi gloria Libani, hoc est, antiqui populi: quem & Carmelum vocat : cuius gloria, & honor est pietas, & religio, & amicitia Dei : diuinorum munerum copia, atque gratiarum abundantia. *Et* rursus capit. 54. lauda sterilis, quæ non paris. Sterilis enim erat olim *Ecclesia* : at postquàm pietatem, & religionem amplexa est, multorum filiorum facta est mater, & Synagogam fœcunditate vicit. *Et* cap. 49. ecce dedi te in fœdus gentium: *Et* cap. 62. videbunt gentes iustum tuum, & cuncti Reges inclytum tuum.

Esa. 54.

Esa. 62.

¶Occasione huius oraculi quod euangelicus vates de gentium vocatione, & Regum aduentu prædixit : & iterum cap. 60. prædixerat, ambulabunt gentes in lumine tuo, & Reges in splendore ortus tui, circa hodiernum euangelium, & verba pro themate proposita offert se se quæstio, an hi Magi fuerint Reges, & an fuerint tres : an verò fuerint sapientes, vel arioli, & malefici, seu incantatores, vt videtur insinuare Augustinus serm. 2. in *Epiphania*, vbi ait : prævalet imperitia in rusticitate pastorum, & impietas in sacrilegijs Magorum. *Et* Origenes lib. 1. contrà Celsum, quòd viso prodigio stellæ, vsi incantationibus, vt intelligerent significationem, videntes Dæmones suos à Christo victos conticuisse, coniectarunt hominem illum, quem stella indicabat, potentiorem esse Dæmonibus, atque adeò statim decreuisse illum inquirere, & adorare. Idem asserit Homil. 13. in Numeros. Huic sententiæ fauent Basil. Homi. de humana Christi generatione, & Iustinus Mart. contra Tripho. circa medium : & Ignat. Mart. *Epist.* 14. ad *Ephes.* circa finem. De qua re legatur Sanctus Thom. 3. part. quæst. 31. artic. 3. ad 2. Fundamentum huius senten-

Augusti.

Orige.

Basil.
Iustin.
Ignatius.
S. Thom.

tiæ

tiæ sumitur ex ipso nomine Magiæ, quæ à Romanis legitur interdicta, & punita magnis supplicijs.

¶ Ad quæstionem propositam dicendum est primo, hos Magos tres fuisse numero iuxtà communem sanctorum sententiam. Leo Papa serm. 1. 4. & 5. de Epiphania: tres Magos stella præuia perduxit. Idem asserit Diuus Augustinus serm. 1. Epiphaniæ: In illis tribus, & tribus muneribus significatum Trinitatis mysterium. Rupertus lib. 2. in Matthæum, tres homines tribus partibus orbis Asiæ, Africæ, & Europæ fidei confessionis, & adorationis exempla existere meruerunt. Eiusdem sententiæ est Diuus Anselmus, quanquàm existimat singulos tria munera obtulisse: Cùm Augustinus singulos singula obtulisse censeat. Tandem tres fuisse ex communi sensu, & picturis Ecclesiæ confirmatur. Et videtur impleri parabola illa Christi Matth. cap. 13. de Diuina sapientia, quæ misit fermentum in farinæ satis tribus, ex quibus tota Ecclesia gentium fermentata est. Denique Beda in collectaneis horum trium virorum nomina, vultusque describit. Primus Melchior senex, & canus, barba prolixa aurum obtulit, quasi Regi magno. Secundus Gaspar iuuenis, imberbis, rubicundus, thus quasi Deo obtulit. Tertius adolescens, fuscus, integrè barbatus Balthasar, Myrrha oblata filium Dei mortalem professus est. Hi tres ab Apostolo Thoma baptizati, & Episcopi in Oriente instituti sunt. Horum corpora tempore Alexandri Tertij ex Mediolano Coloniam translata sunt.

¶ Secundò dicendum, quod est valde probabile istos tres viros fuisse Reges: sic enim appellantur ab August. lib. 3. de mirabilibus scripturæ capit. 4. Et serm. 43. ad fratres in eremo: audistis sanctissimos Reges Dominum diligenter quæsiuisse. Hæc est sententia Leonis Papæ, Hieronym. Anthanas. de varijs quæstione 2.

Magi tres fuere numero.

Leo Papa.

August.

Rupert.

Ansel.

Matth. 13.

Beda.

Beda trium Regum nomina, vultusque describit.

Illes. lib. 1. hist. pont. c. 26.

Valde est probabile tres Magos fuisse Reges.

August.

Leo Papa.

Hieron.

Athanas.

Tertull. *Isidor.* *Anselm.* Tertul. lib. 3. contra Iudæos. cap. 9. Isidor. lib. de passio ne Domini. cap. 15. Eiusdem sententiæ est Anselmus, & Theophil. in secundum caput Matthæi. Et confirmatur ex officio ecclesiæ, quæ in capitulis & responsorijs huius solennitatis vtitur nominibus Regum ex Psalm. 71. *Esai. 60.* Reges Tharsis, &c. Et ex Esa. 60. ambulabunt gentes in lumine tuo, & Reges in splendore ortus tui. Deinde cõfirmatur ratione, quia Magi fuere quasi legati, & procuratores totius Gentilismi, qui venerunt nomine Regum omnium, & subditorum, vt in Bethlehem (vbi Dauid per Samuelem in Regem vnctus fuerat. 1. Reg. cap. 16.) *1. Reg. 16.* puerum Iesum Regem Regum, & Dominum dominantium profiterentur, & adorarent. De ipsis quoque *Hilar.* *Cyprian.* Hilarius, Tertullian. Cyprian. & Ambros. interpretantur vaticinium Esai. cap. 45. *Esai. 45.* Viri sublimes ad te transibunt: tui erunt, & post te ambulabunt, vincti manicis pergent: Et te adorabunt, teque deprecabuntur: tantùm in te est Deus, & non est absque te Deus. Verè tu es Deus absconditus. Quæ verba, verosimile est dixisse Magos, cum procidentes adorauerunt puerum Iesum.

Reges Magi sic dicti quia Sapientes. *Anselm.* *Rupertus.* *Cyprian.* *Isidor.* ¶ Dicendum tertiò, quòd conuenientissimè viri isti ab Euangelista Matth. Magi dicti sunt: non ab arte Magica, sed à sapientia: vt Anselmus ait in hunc locum Matthæi: non malefici, sed sapientes Astrologi fuerunt. Similiter Rupert. vocat sapientes. Cyprianus sermo. de stella, & Magis, arte Mathematica vim, & discursum nouerunt planetarum, & astrorum ministeria certis experimentis obseruabant: Idem sentit Isidorus, lib. de passio. Domini, cap. 14. Reges ergò cum fuerint, appellantur Magi, & Sapientes: Tùm quia apud Chaldæos, & Persas, Magis, & Sapientibus, Regni, & Imperij principatus deferebãtur. Et quidem meritò, quia per sapientiã Reges regnant, & legũ conditores iusta decernunt. Prou. 8. Deinde quia (vt dicitur Sapien. 6.) melior est sapientia quàm vires: Et ca. 17. pręposui illam regnis,

& sedibus, & diuitias nihil esse dixi in comparatione illius.

¶ Præterea consultò Magi dicuntur, & nõ reges, quia sicut coram Sole stellæ absondunt lumen suum: sic corã puero Iesu Rege Regũ Reges omnes coronas deponunt: sicut vidit Ioan. Apocal. 4. Vident Regem cœli, & terræ in forma serui, non igitur expedit coràm eo habere nomina, neque coronas Regum: sed illi confiteri: Dignus es Domine accipere gloriam, & honorem, & benedictionem.

¶ Vocantur tandem Magi, quia fides nostra magis roboratur sapientum, quàm Regũ testimonio: & quia puer ipse Iesus, quem Magi procidentes adorãt, sapientia est æterni patris: neque vult appellari Rex: quia vt ipse ait, filius hominis non venit ministrari, sed ministrare. *Matth. 20.*

¶ Neque caret mysterio, quod ab Oriente venerunt Magi: vt sicut naturalis Solis radijs eminentiora Orientis loca illustrantur: sic diuini Solis iustitiæ primi radij Regibus Orientis affulgeant. Impleturque illud Esa. 46. vocans ab Oriente auem, siue iustum (vt habet alia lectio) & de terra longinqua virum voluntatis meæ. Magi meritò vocantur aues: tum quia de iustis dicitur Esai. cap. 40. qui sperant in Domino mutabunt fortitudinem: assument pennas sicut aquilæ, volabunt, & non deficient. Tùm maximè, quia glorioſi Reges breuissimo tredecim dierum spacio longissimum iter velocissimè peragrarunt. Nam iuxtà probabiliorem patrum sententiam eodem anno, quo natus est Saluator, tertio decimo die in Bethlehem peruenerunt: vbi ipsum adorauere. Fuit verò fœlicissimum iter ex Arabia Fœlice, quæ distat à Bethlehem circiter trecentis leucis, quæ itineris distantia à Dromedarijs cursoribus, qui equis velociores sunt, tredecim diebus commodè pertransiri potuit. Et quanquàm verba illa Prophetæ: vocans ab Oriente auem, siue iustum, & de terra longinqua virum voluntatis meæ; plerique de Cyro Per- *Magi ab Oriente meritò vocati. Esai. 46.* *Esa. 40.*

sarum

sarum Rege explicent: commodissimè tamèn conueniunt Abrahamo Patriarchæ, qui verè fuit iustus: sic enim illum vocat Paul. ad Romanos, cap. 4. & ad Hebræos, cap. 11. & Esai. cap. 41. quis suscitauit ab Oriente iustum, vocauit eum, vt sequeretur se? Vocatur quoque alis propter obedientiæ promptitudinem, & velocitatem: qui etiam fuit vir voluntatis diuinæ, & secundùm cor Dei: siquidem, vt obediret diuinæ voluntati, propriam negauit: tum ex præcepto Domini propriam patriam deserens: tùm immolatione vnigeniti filij Isaac se se accingens. Ille igitur velocitate alis, obedientia iustus, vir diuinæ voluntatis de terra longinqua, & ab Oriente, nempè de Vr Chaldæorum, siue de igne, quem Chaldæi adorabant, ab illa regione idolorum culturæ dedita Magno Dei beneficio segregatus, & vocatus est, vt esset pater fidei, & constitueretur pater multarum gentium: similiter Magi tanquàm hæredes fidei Abrahæ ab Oriente vocantur, vt sint primi prædicatores, & Euangelistæ, atque parentes totius multitudinis Gentilismi.

Abrahã ab Oriente vocatus.

Genes. 12.

Genes. 22.

¶ Deinde ab Oriente vocati sunt, vt sicut ab Oriente cæpit humani generis creatio, & propagatio naturalis, sic & ecclesiæ vocatio, fideliumque spiritualis per fidem generatio ab Oriente incipiat. Sicut enim qui habitant in ea regione, vbi Sol oritur, dicuntur esse ad Orientem, sic cui radius diuinæ lucis oritur, diuinaque illuminatio refulget, dicitur esse ad Orientem: iuxtà illud Ioan. cap. 6. omnis, qui audiuit à patre, & didicit, venit ad me. Christus Dominus, ad quem venimus, vir ille est, de quo Zachar. cap. 6. Ecce vir, Oriens nomen eius. Vnde Petrus Chrysologus acutè ait: ab Oriente in Orientem veniunt: Ex Oriente temporali in Orientem sempiternum: de quo Zacharias pater Ioannis, Lucæ cap. 1. cecinit: visitauit nos Oriens ex alto. Remigius, ab Oriente ve-

Sicut naturalis generatio in Oriente cæpit, sic & spiritualis.

Ioan. 6.

Zachar. 6.

Chrysol.

Remig.

niunt,

niunt, quia ab ipso, & per ipsum veniunt.

¶Aliam rationem meditatus est Damasc. lib. 4. de fi. Orthod. capit. 4. quia origo culpæ cæpit in Oriente: primi nanque parentes in Paradiso ad Orientem constituto serpentis suasu cecidere: Cain fratrem Abel occidit: ædificium turris Babel, & idolorum cultus in Oriente initium habuere. Natus ergo Saluator, qui in hoc apparuit, vt dissoluat opera Diaboli, vt verus medicus debiliori, & infirmiori parti opportunè prouideat, Magos ab Oriente vocat: imò & versus occidentem crucifigi voluit, quasi proijciens post tergum peccata nostra, atque præteritas culpas obliuioni tradens, in se reconcilians ima summis. Ipse enim est pax nostra, qui euangelizat pacem his, qui longè, & his, qui propè: vt Paulus ait ad Ephes. cap. 2. vt à solis ortu vsque ad occasum laudabile sit nomen Domini. Nos ergo fratres charissimi, qui fidei Sanctorum Regum hæredes sumus, quibus cœlestis stellæ in Oriente baptismi splendor illuxit, nobisque intùs loquitur, eccè Magi, & quasi digito Christi misericordiam ostendit, qui vult omnes homines saluos fieri primæ Timoth. cap. 2. quique omnes ad se vocat: humiliter deprecemur, vt horum regum exemplo nos ad se trahat: vtque illorum solicitudinem, & constantiam in inquirendo Iesu, qui cœlestis est thesaurus, imitemur: vt illum inuenire mereamur: coram illo procidamus, & ex intimo cordis thesauro munera proferamus, quibus verum, & vnicum Regem nostrum profiteamur, atque adoremus, qui nunc regnet in nobis per suam gratiam, & in futuro per gloriam.

Damas.

1. *Ioan.* 3.

IN

IN EADEM SOlennitate,

CONCIO SECVNDA.

De Regno Christi, & de Magorum solicitudine in ipsius inquisitione.

THEMA. *Vbi est, qui natus est Rex Iudæorum.* Matth. 2.

REGNVM cœlorum simile dixit Christus esse thesauro abscondito Matth. 13. filius Dei Thesaurus infinitus est hominibus, quo qui vsi sunt, participes facti sunt amicitiæ Dei. Sapien. 7. Quia verò thesaurus est absconditus, oportet illum cum Magis diligenter inquirere: Qui illum inuenerunt cùm Maria matre eius: illa est ager plenus floribus, in ipsa absconditus est thesaurus gloriæ. Vt illum inueniamus, indigemus ductu stellæ gratiæ: non enim comparatur argento, vel terrena commutatione, sed desiderio, & precibus: has offeramus almæ Virgini dicentes: Aue Maria.

Zach. 13. ¶ Vbi est qui natus est, &c. Per Zachariam Prophetam promiserat Dominus. cap. 13. erit fons patens domui Iacob, & omnibus habitantibus Hierusalē in ablutionem peccatoris, & menstruatæ. Hunc fontem iam natum, omnibusquè patentem procul intuitus est euangelicus Propheta cap. 55. dicens: omnes sitientes venite ad aquas: & qui non habetis argentum, properate, emite absque argento, & absque vlla commutatione vinum, & lac. Omnes vocat, quia non est personarum acceptor Deus: imò vult omnes homines saluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire. Inuitat verò Propheta omnes

Esa. 55.

1. *Tim.* 2.

sitien-

sitientes ad aquas mirabiles, quæ vini fortitudinem, & lactis habent dulcedinem. Aquæ sunt vitæ, quæ sitim animæ satiant: cibus sunt, & pabulum cordis. Vndè subdit: emite, comedite vinum, & lac. Panis est vitæ in Bethlehem, ideſt, domo panis natus. De his aquis. cap. 12. prædixerat idē Propheta: haurietis aquas in gaudio de fontibus saluatoris. Explicat verò qui sint fontes isti, dùm subdit: exulta, & lauda habitatio Siō, quia magnus in medio tui sanctus Israel. Cùm cœlestem vim fontis aquarum viuentium diuino spiritu afflatus Rex Dauid agnouit, anxiè sitibundus dixit: ô si quis daret mihi potum aquæ de cisterna, quæ est in Bethlehem! Tunc irruerunt tres viri fortissimi per medios hostium cuneos, & tulerunt aquam Regi. Rex verò noluit oblatam aquam bibere, quia potiorem aliam sitiebat. Ecce hodie videmus vmbram illam veritate comprobatam, dùm tres Reges Magi ab Oriente longo itinere confecto Hierosolymā Herodis Regis curiam constanti pectore ingrediuntur, regem natum inquirunt, & ad Bethlehemiticum præsepe fontem inuenientes procidunt, aquas hauriunt puerum Iesum adorantes, quibus sitim regis Dauid, suam, Iudæorum, & gentium omnino satient. Sic enim Ioan. cap. 7. dixit Christus: Si quis sitit veniat ad me, & bibat: & flumina de ventre eius fluent aquæ viuæ.

Esai. 12.

2. *Paral.* 23

Ioan. 7.

¶ Cùm senuisset Rex Dauid, & Adonias filius per tyrannidem Regnum Israel vsurpasset, tres viros elegit, qui Salomonem filium Regni sui hæredem, & successorem omnibus prædicarēt: sicut matri Betsabee promiserat. Sic nunc Regnum Israel per tyrannidem obtinente Herode, tres Reges mittit pater æternus, qui Iesum filiū vnigenitum verum Regem cœli, & terræ omnibus prædicent: sicut per Angelum Virgini matri promiserat Lucæ. 1. Dabit ei Dominus Deus sedem Dauid patris eius, & regnabit in domo Iacob in æternum. Id verò prædicant habitatoribus Hierusalem inquirentes, Vbi est qui natus est Rex Iudæorum?

3. *Reg.* 1.

Luc. 1.

¶Isti quoq; tres Reges figurati sunt in exploratoribus, qui missi à Mose tulerunt ex terra promissionis in gentem illũ botrũ vuæ: in cuius sanguine palliũ Ecclesiæ abluendũ erat iuxtà vaticiniũ Iacob Gen. 49. lauabit in vino stolã suã, & in sanguine vuæ pallium suum. Illi terrã lacte, & melle manãtem nunciarũt, sed fortissimos Gigantes habitatores: isti verò Reges puerũ Iesum nunciant, qui Gigas est geminæ substantiæ: à quo omnis dulcedo suprà lac, & mel emanat; dum dicunt, vbi est qui natus est Rex Iudæorum?

Num. 13.
Gen. 49.

¶Magi Christum verum Regem natum confitentur, & prædicant. Ipse enim ille est, in cuius fœmore Ioãnes vidit scriptũ Apoc. 19. Rex Regũ, & Dominus Dominantiũ. Ipse est Rex, cuius Regnũ Diuino lumine afflat⁹ Patriarcha Iacob in sceptro Ioseph agnoscens adorauit Gen. 47. sicut Paul. ad Hebr. 11. secutus translationem septuaginta explicuit dicẽs: Fide Iacob moriens benedixit filios Ioseph, & adorauit fastigiũ virgæ eius. Vbi virgam illam per fidem prospiciens adorauit, de qua Psal. 109. scriptum est: virgam virtutis suæ emittet Dominus ex Sion. Rex ille est Dauidi promissus 2. Reg. 7. suscitabo semen tuum post te, quod egredietur de vtero tuo, & firmabo regnum eius: & stabiliam thronum eius vsq; in sempiternum. Quod oraculum non est impletum in Salomone: sed in Christo. Et iterum Psal. 131. de fructu ventris tui ponam super sedem tuam. Vnde ipse Dauid Psal. 2. introducit Christũ dicentem: ego autem constitutus sum Rex ab eo. Et iterùm Psal. 144. Regnũ tuum Regnum omnium seculorum. Et Daniel. 7. potestas eius potestas æterna, quæ non auferetur. Similiter Angelus Virgini sanctissimæ filij Iesu Regnum annuntians dixit Lucæ 2. Dabit ei Dominus Deus sedem Dauid patris eius, & regnabit in domo Iacob in æternum: Et regni eius non erit finis: & ipse Christus postquam surrexit à mortuis, dixit discipulis Matth. vltimo. Data est mihi omnis potestas in cœlo, & in terra:

Christus est verus Rex Regum.
Apoc. 19.
Gen. 47.
Ad Hebr. 11.
Psal. 109.
2. *Reg.* 7.
Dani. 7.
Matt. vlt.

Titulus quoq; cruci inscriptus à Pilato Christum Regē confitetur. Rex est adeò potens, vt Ioan. viderit in capite ipsius diademata multa Apoc. 19. & c. 5. viginti quatuor seniores Principes procidentes, & deponentes coronas suas, adorantes agnum viuentem in secula seculorum. Meritò ergò Reges Magi Christum Regem inquirunt, & prædicant: & cum inueniunt, procidentes adorant. *Apoc. 19. & 5.*

¶ Eccè impletur Esaiæ vaticiniū c. 65. quæsierunt me, qui antè nō interrogabant. Dixi: Eccè ego, eccè ego, ad gentē, quæ nesciebat me, & quæ non inuocabat nomen meum. Vbi Hebræa lectio habet: inuentus sum ab his, qui non quærebant me, idest, qui olim in tenebris ignorantiæ, & idolatriæ sedentes non agnoscebant me, neque quærebant. Id quod ad Rom. 10. interpretatur Apōstolus de gētibus, quod fuit opus summæ misericordiæ: & ad Rom. 15. gentes autē super misericordiā honorare Deū: sicut scriptū est: propterea confitebor tibi in Gentibus Domine, & nomini tuo cātabo. Et multis alijs scripturæ testimonijs diuinā misericordiā in vocatione Gētiū cōmendat. Et c. citato Esai. 65. post laudatā Gentilis populi solicitudinē in inquisitione Dei, Iudæorū somnolētiā, & nostrā desidiā, negligentiāq; exprobrat dicēs: expandi manus meas tota die ad populū incredulū, qui graditur in via non bona post cogitationes suas. Populus, qui ad iracundiā prouocat me, ante faciē meam semper. Qui dicunt, recede à me, nō appropinques mihi. At qui ab inquisitione, & inuentione Dei totius vitæ animæ ratio pendet. Ille thesaurus est absconditus, in cuius inuentione omnis nostra fælicitas, salus, & vita reposita est. Hinc Dauid Psal. 68. quærite Deum, & viuet anima vestra. Amos 5. quærite me, & viuetis. Augu. quærā te, vt viuat anima mea: viuit enim corpus meum de anima mea: & anima mea de te. Imò ipsa Dei optimi inquisitio replet mentem gaudio, sicut Psalm. 104. dicitur, lætetur cor quærentium Dominū. Cœlestis est hic *Esa. 65.* *Esa. 65.* *Rom. 15.* *Psal. 68.* *August.*

thesaurus, nescit homo pretium eius Iob 28. ideò negligenter quæritur: sicut canis non insequitur leporem, nisi illius odore, & spiritu prius excitetur. Sic necessarius est spiritus Dei, vt ipsum inquiramus. Hoc diuino spiritu afflati Reges Magi Dominum inquirunt dicentes: vbi est qui natus est Rex Iudæorum?

Iob.28.

Simile.

Creaturæ omnes in Deum tanquàm in finẽ tendunt.

¶ Omnes quidem creaturæ suo modo Deũ inquirunt, vt finem vltimũ: quia omnia propter semetipsum operatus est Dominus. In illo consequũtur perfectionẽ suã. Homo verò maximè, vt potè ad imaginem Dei creatus Deũ habet finẽ supernaturalẽ, adeò quòd in nullo alio fine quiescere potest, iuxtà verbũ Augustini, fecisti nos Domine ad te, & inquietũ est cor nostrũ, donec quiescat in te. Sed proh dolor, omnes, quæ sua sunt quærunt, nõ quæ Iesu Christi, Philip. 2. vnde ad Colos. 3. ait Paul. quę sursum sunt, quærite: quæ sursum sunt sapite: non quæ super terram. Quia bonus est Dominus animæ quærenti illũ. Thren. 3. oportet igitur temporalia omnia postponere, & ex toto corde Dominum quærere. Audiamus euangelicum prophetam c. 55. dicentem: audite me, qui sequimini quod iustum est. Attendite ad petram, vnde excisi estis: ad Abraham patrem vestrum. Ille enim à Domino vocatus egressus est de terra sua nescians, quò iret. Dauid cum lachrymis Deum inquirens Psal. 41. dicebat: fuerunt mihi lachrymæ meę panes die, ac nocte, dum dicitur mihi per singulos dies, vbi est Deus tuus? Simili cura, & solicitudine, anxioque desiderio sponsum quærens sponsa petit: indica mihi, vbi pascas, vbi cubes in meridie. Et c. 3. ait in lectulo meo quæsiui per noctem quem diligit anima mea: quæsiui illum, & non inueni: non enim inuenitur in terra suauiter viuẽtium Iob. 28. Quarè de lecto surgens, & solicitè quærens dilectum inuenit. Augustinus serm. 43. ad fratres in eremo, quærendus est Christus non in platea, non in foro, non in curia, quia non inuenietur. Quærendus est intra cor, & ex toto corde: vt dicitur Hier. 29. & sapientiæ 1. in simplicitate cor

Colo.3.

Esa.55.

Iob.28.

Augustin.

dis

dis quærite illum: Quia, væ duplici corde. Multi sunt, de quibus Dominus per Esa. cap. 58. conqueritur dicens: clama ne cesses, quasi tuba exalta vocem tuam, & annuntia populo meo scelera eorum, & domui Iacob peccata eorum. Me etenim de die in diem quærunt: quasi dicat, qui procrastinando negligenter me quærit, potiùs me offendit: neque dignus est, vt me inueniat. Nos ergò charissimi fratres, quos stella fidei diuina misericordia ducit, atque docet nobis natum esse Christum, pro nobis crucifixum, atque per ipsius crucem ineffabile illud præmium nobis esse propositum, quod neque auris audiuit, nec in cor hominis ascendit: præbeamus corda nostra, & animas nostras: vt quæramus Dominum. *Ecce* Dauid Rex nos inuitat: Psalm. 94. Venite exultemus Domino: venite adoremus, & procidamus ante Deum. Reges quoque Magi exemplo suo nos ducunt, dum Christum inquirunt, & inuenientes coram illo humiliter procidunt, & adorant. Nos igitur ipsum verum Regem nostrum agnoscamus: neque labijs tantùm, & ore tenùs, sed corde ipsius legibus obediamus: operibusquè Regem profiteamur: neque regnet iam peccatum in nostro mortali corpore: sed verè, & ex animo dicamus puero nostro IESV, & vero Regi: ô formose puer, Rex Regum, & Domine dominantium da nobis te diligenter inquirere: indica nobis, vbi nascaris, vbi pascas, vbi cubes in meridie: vt mereamur te verum Regem nostrum constanti pectore profiteri: Vt verè & ex animo tibi dicamus: adueniat regnum tuum. Vt in nobis nascaris, pascas, cubes, quiescas, & regnes nunc per gratiam, & in futuro per gloriam.

Amen.

?.?

1. *Corin.* 2. 1. *Paralip.* 22.

Rom. 6.

IN EADEM SOlennitate,

CONCIO TERTIA.

De stella, quæ apparuit Magis: deque illius conditione, & significatione.

THEMA. *Vidimus stellã eius in Oriente.* Matt. 2.

Augusti. PSALTES Regius Psalm. 97. cuius titulus est in Salomonem, ideſt, Christum Regem pacificum: iuxtà sententiam Augustini & Cassiodori, ad nouum canticum excitat Ecclesiam propter salutem sibi per Christum concessam in dextera, & brachio forti: & quia notum fecit Dominus salutare suum: In conspectu gentium reuelauit iustitiam suam. Id quod hodierno die adimpletum est. Hodie siquidem tripliciter manifestatus est Christus. Ea ratione meritò vocatur dies Epiphaniæ, ideſt, apparitionis, siuè manifestationis. In hoc enim die manifestatus est in baptismo testimonio patris

Ioan. 2. in voce, & Spiritus sancti in columba. Manifestatus est primo miraculo, quo in nuptijs aqua in vinũ cõuersa est. Manifestatus quoq; est Magis per ductum fulgentissimæ stellæ. Vt illius luce hodiè fruamur, necessaria est lux Solis, à qua stellæ omnes naturales, & supernaturales, lumen participant. Hæc est lux inaccessibilis Diuini spiritus: vt ille ad nos accedat, supplices postulemus

Apoc. 12. per mulierem illam, quam Ioannes vidit Apocal. 12. amictam sole: sanctissimam dico Mariam: dicentes, Aue.

¶ Patriarcha Iacob, postquàm vidit in somnis mysticam illam scalam Genes. 28. Et expergefactus mysterium intellexit, quòd per Christum erat reserandum

Gen. 28.

cœlum,

cœlum, & porta cœli aperienda: in eius veritatis testimonium erexit lapidem in titulum, & fudit oleum desuper. Vbi nobis typicè depinxit hæc mysteria, quæ hisce diebus celebrat Ecclesia: Christi natiuitatem in erectione lapidis: circunciſionem & impoſitionem nominis Iesu in effusione olei. Vocationem verò Regum in vtroque. Christus siquidèm lapis est, qui statuā comminuit, dum Reges traxit: vt Infantem iacentem in præsepio procidentes adorarent, qui creuit in montem magnum: de quo Danielis 2. De ipso enim dicitur Esa. 2. Venite ascendamus ad montem Domini, & docebit nos vias suas: mons, qui docet, Christus est. Ipse quoque lapis est angularis, qui fecit vtraque vnum, vt Paulus ait ad Ephes. cap. 2. in solennitate proxima circunciſionis vidimus puero nostro imponi nomen Iesus, quod sponsa dixit esse oleum effusum: quod lucet, pascit, emollit, & penetrat. *Eccè* hodie vsque in Orientem penetrauit: & quanquàm paleis coopertum, adeò tamen odoriferum, quod fragrantia sua trahit ad se Reges. Impletur sponsæ desiderium Cant. 1. Postquàm enim dixit: oleum effusum nomen tuum, subdidit: trahe me post te, curremus in odorem vnguentorum tuorum. *Eccè* Magi ab Oriente trahuntur: & in odorem vnguentorum Christi magna celeritate currunt. Impletur quoque illud Psalm. 132. sicut vnguentum in capite, quod descendit in barbam, barbam Aaron. Christus caput est *Eccle*siæ: isti Reges barba sunt, & honor *Eccle*siæ. Vnguentū gratiæ Christi illos perūxit: & ab illis tanquàm primis gentilitatis Magistris vsq; ad orā extremam vestimenti Christi, ideſt, infimos *Eccle*siæ filios descendit. Sicut ros Hermon, ideſt, destructionis, qui descendit in montem Siō. Christus ros est ab *E*saia desideratus cap. 45. rorate cœli desuper. Ros est, qui prius fuit in vellere, ideſt, in Iudaismo, & posteà in area Gentilismi, Iudicum 6. Ros, æstus siccitatē refrigerat, herbas langueſcētes viui-

Dan. 2.
Esa. 2.
Ephes. 2.
Cant. 1.
Psal. 132.
Esa. 45.
Iudic. 6.

ficat, plãtasq; fæcundat: Et in summitatibus herbarum, ac florum se se colligit: sic Christus Dominus velut ros purus, fœcũdus, semper beneficus super hos tres Reges, capita, & flores gentiliſmi descendit: illorum corda leniuit, fœcundauit, illustrauit, & ad pedes suos prostratos traxit. Videturque impletum illud Esa. 26. ros lucis ros tuus: & terram Gigantum detrahes in ruinam. Vbi septuaginta interpretes legunt, ros matutinus ros tuus: ros lucis, Hebraismus est, ideſt, ros lucidiſsimus, qui matutino tempore de cœlo descendit, qui intellectum illuminat, & magna suauitate voluntatem emollit: qui Gigantes, Regesque potentes trahit, & prosternit. Hi namque Reges, Christi gratia tanquàm cœlesti rore perfusi, quasi primi paranymphi, & gẽtilitatis oratores ad Christum proni, humilesque venerunt.

Esa. 26.

¶Sed quonam incitamento, vel consilio ducti tam lõgũ, tamq; periculosum iter isti Reges aggressi sunt? At qui stella in Oriente apparens nouitate lucis suæ, & motus, illos excitauit. Vidimus (inquiunt) stellam eius in Oriente: ac si dicant, noua stella nouũ Regẽ, cuius nutu mouetur, natũ nuntiãs, à nostris sedibus nos vocauit, atq; huc perduxit. De stella, quæ Magis apparuit, cõcors sanctorũ Patrũ sentẽtia est, nõ fuisse aliquã ex cœlestibus: ita sentit Angelicus Doctor 3. p. q. 36. ar. 7. vbi plures rationes adducit sumptas ex Chryso. Hom. 6. in Matt. Quas Damas. li. 2. c. 7. his verbis cõplectitur. Sydus, quod Magis apparuit, nõ ex illis erat, quæ ab ipso mũdi ortu condita sunt. Id quod ex eo manifestè constat, quòd noua stella nouo motu mouebatur: nunc ab ortu ad occasum, nunc à Septentrione ad Austrũ progrediebatur: nũc delitescebat, nunc se se rursùs aperiebat. Id quod à syderũ ordine, & natura discrepat. Eiusdẽ sentẽtiæ est Basil. Homil. de humana Christi generatione: Et Origenes lib. cõtra Celsum. Eandẽ sententiã eleganter confirmat D. August. lib. 2. contra Faustũ c. 5. & serm. 3. & 6. de Epiphania: stella illa sydereas vias non tenuit: sed Christo

Stella, quæ Magis apparuit, non fuit aliqua ex cœlestibus.
S. Thom.
Damas.
Basil.
August.

nas-

nascente lux noua est in stella reuelata, quo moriēte, lux antiqua est in sole velata. Fulgentius sermone de Epiphania, & Leo Pap. serm. 3. de Epiphania nouum sydus illud appellāt. Et hæc videtur probabilior sententia: siue fuerit stella denuò creata, siuè adhoc ministerium de suo cœlesti situ, & loco diuulsa. Adde, ꝙ stella hæc illustrior, & pulchrior fuit cæteris astris: sic enim sentiunt Leo Pap. ser. 1. & 3. Epiphaniæ, D. Ignatius Epistola 14. ad Ephes. & Chrysost. Homil. 6. in Matth.

Fulgen. Leo Pap.

Leo Pap. D. Igna. Chrysost.

¶ Quòd si roges, cuius naturæ fuerit stella, ex natura nè cœlesti, an elementari? Verosimilius est fuisse ex materia aerea, seu elemētari formata per Angelum, qui illam luce splendidissima repleuit: ipsamque regebat. Motus enim illius erat veluti progressiuus, vt Chrysostomus, & alij sancti docent. Et colligitur ex illis verbis euangelij, Eccè stella antecedebat eos, vsque dum veniens staret suprà, vbi erat puer: ibat igitur, progrediebatur, & stabat. Et hymni verba id cōfirmant: ibant Magi quā viderant, stellam sequentes præuiam. Angelus verò motor secundùm diuinæ voluntatis ordinationem aliquando stellam mouebat, aliquando sistebat, aliquando ostendebat, & aliquādo occultabat: sicut apud Hierusalē: vt ibi de Rege nato Iudæorum inquirerent: atque interrogatione sua Iudæorum excæcatio, & obstinatio conuincere tur: & maximè testimonio Michææ de loco natiuitatis ab ipsis signato: vt Leo Pap. ser. 2. de Epiphania ait: magna vtiq; stellæ lux, & mirabilis vis omni natura maior, omni splendore superior.

Stella quæ apparuit Magis, ex materia elementari creditur formata per Angelum, qui illam luce repleuit. Chrysost.

Leo Pap.

¶ Adhùc tamen quæres, qua ratione noua illa stella noui Regis ortum indicabat potiùs, quam rem aliam? Sæpè enim in cœlo apparuere cometæ, fasces, flammæ, columnæ, lanceæ, scuta, Dracones, viri armati, & id genus multa, vt ex historijs tam sacris, quàm prophanis manifestè constat. Nam eo anno, quo Mahometus natus est, apparuere duæ cometæ horribiles in septentrione, & apud Constantinopolim. Similiter

Sæpè in cœlo apparuere cometæ, & alia plura signa.

eo anno, quo Mitridates regnare cæpit, teste Vincētio, & Iustino. Similiter in morte Constantini duæ terribiles cometæ apparuere, teste Paulo Orosio. *Et* eo anno, quo Ludouicus Balbus Rex Galliæ mortuus est, hora nona visæ sunt stellæ claræ. *Et* quo anno Taborlanus Baiacetum vicit, terribilis cometa apparuit. Anno quoque 1532. Venetijs apparuerunt tres soles mense Aprili: & similiter Romæ eo anno, quo Franciscus Sforcia mortuus est. Quo igitur signo cognouere Magi stellam illam noui Regis ortum indicare?

Syxtus. Senen.

¶Fuit quorundam sententia Christi Domini natiuitatem potuisse à Magis per astrologiæ scientiā, & astrorum constellationem agnosci. De qua re fusiùs differit Syxtus Senensis lib. 6. Bibliot. sanctæ not. 10. in Matthæ. In qua re primò certum est, & de fide, quòd nulla stella fatum pueri Iesu præsagire potuit. Secundò tamen salua fide dici potest, quòd quanquam Christi conceptio, & natiuitas omnes cœlorum, syderum, & naturæ vincant vires, & facultates: neque stellarum subiaceant motibus, aut indicio: siquidem. Dominus illa creauit, & super omnem dispositionem stellarum inuenitur prior, vt dicitur Sapientiæ 7. probabile tamen est, quòd ipse Dominus, qui extendit cœlum, sicut pellem Psalm. 103. & qui numerat multitudinem stellarum, & omnibus eis nomina vocat Psalm. 146. & cui vocanti stellæ lætatæ sunt: & dixerunt, adsumus: Baruc. 3. sic dispoſuerit, vt in sua natiuitate astrorum virtutes tanquàm ancillæ Domino suo famulantes amica lumina, & benignos aspectus, quos ab ipso acceperant, nascenti puero Iesu largissimè suppeditarent. Atque sic posibile fuit, Magos præter stellæ illius miraculosæ, quæ illos duxit, nouum lumen, quo interius corda illustrauit, ex nouo, benigno, inusitato, & vndique mirabili astrorum concentu, atque aspectu præsciisse natiuitatem pueri religione, imperio, & gloria insignis. Quem, cum

Probabile est astra cœlestia in Christi natiuitate amica lumina, & benignos aspectus in creatoris sui obsequium præstitisse.

noua

noua ſtella illis apparens certiùs prænuntiauit, diligentiùs, & alacriùs illius ductum ſecuti inquirentes, & in Bethlehem inuenientes adorauerunt. Et ita videtur: natus Dominus Ieſus ſub aſcendente Virginis. Vnde dixit Albumaſar Aſtronomus in ſuo maiori introductorio tract.6.aſcendit virgo pulchra, & honeſta habens in manu ſua duas ſpicas, & nutrit puerum: & quædam gens vocat ipſum puerum, Ieſum. Cui ſententiæ videtur fauere quod D. Hieronym. ait in cap.47. Eſaiæ circa finem: Magos agnouiſſe ſtellam, vel ex artis ſcientia, vel ex vaticinio Balaam prophetæ ſui. Vbi mens Hieronymi non eſt, quòd ex aſtrorum cognitione potuerit cognoſci Chriſtus, neque enim puer propter ſtellas, ſed ſtellæ propter obſequium pueri ordinatæ ſunt: ſed vult Hieronymus, quòd Magi ex naturali ſyderum cognitione iuuari potuerunt ad intelligendam natiuitatem ſingularis, eximijque Principis: eamque ſtellam eſſe nouam, & inſolitam. Et Chryſoſtomus ait, quòd viderunt ſtellam in forma pueri pulcherrimi geſtantis crucem. Et addit Diuus Auguſt. quòd cũ vellent adorare ſtellã, admoniti ſunt ab Angelo, vt ſtellæ ductu puerum adorandũ inquirerent.

D. Hier.

Chryſoſt.
Auguſt.

¶ Cæterũ vtcunq; fuerit, ad Quæſtionẽ propoſitam dicendum eſt: Magos ſimul cum externo lumine ſtellæ, habuiſſe internũ lumẽ, ac diuinam illuſtrationẽ: ita docet Angelicus Doctor. Th.3.p.q.36.ar.vl. Eſt quoq; doctrina Leonis Pap. ſer.1. de Epiphania: dedit aſpicientibus intellectum, qui præſtitit ſignũ: & qui fecit intelligi, fecit inquiri: & ſe inueniendum obtulit requiſitus. Et ſer. 3. Magnitudinem ſignificationis intelligunt: agẽte hoc ſine dubio in eorũ cordibus inſpiratione diuina, vt eos tantæ viſionis myſterium non lateret: & quod oculis oſtendebatur inſolitum, animis nõ eſſet obſcurũ. Deus ergò, qui dedit viſionem, dedit & intelligentiam. Iterũ ſerm.4. præerat huic miraculo gratia Dei. O perfectæ ſcientiæ mirabilem fidem, quam non terrena ſapientia

Magi ſimul cum externo lumine ſtellæ, habuerunt internum lumen.
S. Thom.
Leo Pap.

Fulgen. Chrysost. August. erudiuit, sed Spiritus sanctus instituit. Idē sentiunt Fulgētius ser. de Epiphania, Chrysost. ser. 156. & Aug. to. 10. ser. 2. Epiphaniæ, stella Magis quasi lingua fuit cœlorum: & ser. 7. hāc stellā admirati, cuius etiā esset, cōsequēti reuelatione nosse meruerunt. Et Chrysost. Homil. 6. in Matth. non enim venerunt ad Christum solacogitatione, aut spe Regni temporalis: neque tanto periculo se exposuissent nouum Regem in alieno Regno, in ciuitate Regia, & coram Herode Rege, qui tunc regnabat, tā audacter prædicantes: neq; infantulum pauperē adorassent nulla Regis videntes insignia, si temporalē tantùm Regem crederent. Eò vel maximè, q̄ sua prōcidentia, humilitate, adoratione, & muneribus, sublimem quandam de Christo cognitionē declararunt: vt eleganter Fulgentius sermone de Epiphania dixit: attende quid obtulerunt, & agnosce quid crediderunt. Insignem enim animi virtutē, fidem, religionem, charitatem, animi cōstantiā, & perseuerantiam ostenderunt. Eadem sententia confirmatur ex gaudio illo magno valdè, quo videntes stellā gauisi sunt. Fuit enim verum gaudium, eximium, & cor replens in Spiritu sancto. Ac tandem responsum in somnis ab Spiritu sancto acceptum, nè redirent ad Herodē, confirmat Diuinum quoq; initio itineris habuisse oraculum, vt ad puerum Iesum adorādum venirent. Cognouerunt ergò stellæ significationē diuino lumine. Hæc est interior doctrina, qua Diuinus spiritus loquitur animæ: de qua Oseæ 2. dicit Dominus: ego lactabo eam, & ducam eam in solitudinem, & loquar ad cor eius. Hæc est diuina illa vnctio, de qua 1. Ioan. 2. vnctio eius docet vos de omnibus, & verum est. Nos ergo, qui internum lumen fidei per Diuinam misericordiam accepimus in Oriente baptismi, ipsius spiritū deprecemur, vt vnctione sua sancta corda nostra perungat, quæ nos doceat, dirigat, & in terram illam deducat, vbi puer Iesus à Regibus prostratis, & Angelis adoratur in secula seculorum: Amen.

Fulgen.

Ose. 2.

1. Ioan. 2.

IN EADEM SOlennitate,

CONCIO QVARTA.

In qua explicantur conuenientes aliquot rationes, quarè Dominus voluit Magos per ſtellam ad ſe ducere.

Vidimus ſtellã eius in Oriente: Matt. 2. THEMA

VERBA ſunt Magorum puerum Ieſum inquirentium, qui ſtellæ ductu illum inuenerunt, adorauerunt, & munera obtulerũt: vt nos eundem Dominum Ieſum inquirere, & inuenire poſsimus, petamus ductum ſtellæ, & lucis Diuinæ gratiæ: accedamus humili corde ad maris ſtellam Mariam dicentes: Aue.

¶Ioan. 6. dixit Dominus: nemo poteſt venire ad me, niſi pater, qui miſit me, traxerit eum. Hæc verò Patris æterni tractio ſumma cum ſuauitate fit. De ipſius enim ſapientia dicitur: attingit à fine vſque ad finem fortiter, & diſponit omnia ſuauiter. Cum ergò Diuina ſapientia hos tres Orientales Reges ad agnitionem Ieſu Chriſti filij Dei tanquàm primos fidei parentes trahere voluerit, id ſumma cũ ſuauitate perfecit. Atq; adeò non tantũ interiori luce eos illuminauit, ſed etiam ſenſibili, & viſibili ſtellæ ſigno eos perduxit. Id verò multis rationibus fuit conuenientiſsimum. Primò quidèm, quia Magi paruuli erant, & imperfecti in fide initio vocationis ſuæ. Stellæ verò lumina ſunt, quæ in medijs noctis tenebris nos conſolantur, & itinerantes, ac nauigantes dirigunt. Cõmodiſsimè ergò populo, qui ambulabat in tenebris (iuxtà Eſaiæ vaticiniũ ca. 9.) oſtẽſa eſt lux magna, vt à ſomno excitaretur: Et à tenebris infidelitatis, & ignorantiæ veniret ad lucem fidei. De Oryge ſcribunt phi- *Ioan. 6.* *Sapie. 8.* *Eſai. 9.*

ſici,

sici, quòd dormit medietatē anni, & ꝙ in ortu stellę Caniculæ caput erigit. Sic vsq; ad ortū Christi (qui fuit ortus diuinæ Charitatis ardore flagrans) dormierat Gentilitas: in ortu verò ipsius caput erexit, & à somno surgēs venit ad lucem fidei. Rectè verò Christum Dominum, qui stella Canicula est, & stella candida, & matutina, stella indicat, & Reges ducit: impleturq; Esai. vaticiniū cap. 49. parum mihi est, vt sis mihi seruus ad saluandas fæces Israel. Pastores siquidem fæces Israelitici populi iam ad Christi natiuitatem fuerant vocati. Eccè dedi te in lucem gentium. Et sicut Sol, statim, vt oritur, per totum orbem radios mittens, tenebras pellit, & omnia illustrat: sic natus Christus verus sol iustitiæ suis radijs Orientem illustrat, & nouam stellam, quæ Magos ad se ducat, nouo lumine replet.

Esa. 49.

Suauis Dei dispositio trahit ad se per ea, quæ cuique magis sunt propria.

¶ Deindè secūdò hæc est suauis Diuinæ prouidentiæ dispositio, vt per ea, quæ cuiq; magis nota sunt, & familiaria, vnūquēq; ad se trahat: sicut Sap. 7. dicitur de Diuina sapiētia: cū sit vna, omnia potest, & in se permanens omnia innouat, & per nationes in animas sāctas se trāsfert, amicos Dei, & prophetas cōstituit. In animas (inquā) sanctas se trāsfert, ideſt, cuiusq; animæ captui se se accommodat. Ea ratione Sap. 16. Diuina sapiētia dicitur nutrix omniū: sicut nutrix paruuli necessitati se se attēperat in vberū exhibitione, loquela, blāditijs, & gesticulationibus: sic Diuina sapiētia varijs moribꝰ, & studijs hominū se se attēperat. Sic Mosem Ægyptiorū sciētia eruditum, & in aula Regia educatū elegit, vt Regē Pharaonem constanti pectore alloqueretur. Et (vt adnotauit Chrysostomus) ad piscationem Euangelicam piscatores elegit: & ad Diuinum amorem Magdalenam vocauit, quæ amare nouerat: similiter nunc Reges Magos Astronomiæ peritos per stellam vocauit, & duxit. Hæc est ratio Diui Thom. 3. p. q. 36. art. 5. Id quod eleganter dixit Petrus Chrysologus: vt materia erroris fieret illis salutis occasio.

Sapi. 7.
Sap. 16.
Chrysost.
D. Thom.
Chrysol.

¶ Tertia

¶ Tertia ratio est B. Leo Papę: quia isti tres Reges hæredes fuere fidei Abrahæ, & ab ipso secūdū carnē propagati per Ismael. Abrahæ verò in syderū multitudine posteritatis suæ multiplicationē Domin⁹ ꝓmisit. Et quāquā Ismael eiectus est ad tēpus cū ancilla, nunc verò, quā dò venit plenitudo tēporis, vocatur in Magis. Quarè & sapiens illa Regina Saba ex Ismael originē ducens, audita fama Salomonis, à finibus terræ venit tentare illum in ænigmatibus, an esset filius ꝓmissus Abrahæ: & obtulit ei munera. Cùm igitur hi Reges nō solùm secūdùm carnem, sed secundùm fidem filij sint Abrahæ, quem Paulus ad Rom. 4. vocat patrē omnium credentiū. Meritò igitur hæredes Abrahæ ortu noui syderis excitantur: vt sicut illi in multitudine syderū multitudinis filiorū facta fuerat promissio, sic istis stellæ famularetur obsequiū.

Leo. Pa.

Magi hæredes fuere fidei Abrahæ.

3. Reg. 10.

Rom. 4.

¶ Quarta ratio est D. Basil. Cypriani, Leonis Papæ, Origę, Chrysost. & D. Hier. in Matt. & Ambrosij in secūdū caput Lucæ: Quod quià isti Reges prophetæ Balaā generis, & sciētiæ erāt hæredes, ostēsa diuinitus stella meminerūt antiquū illud, diuq; cōseruatū, & ab ipsis expectatum oraculum, à Propheta suo, Numer. 24. prædictum: orietur stella ex Iacob, & cōsurget virga de Israel, & percutiet duces Moab. Quibus verbis ortus Christi, & potestas ipsius prædicebatur: simulque ortus stellæ, quæ illum erat indicatura. Multi quoque non contemnendi authores sentiunt Magos Sibyllinis versibus edoctos, maximè Erithreæ, & Sambetis: neque aspernanda esse Sibyllarum oracula, quæ ad docendos Gentiles spiritu prophetico missæ sunt, docet D. Augu. 18. de ciuita. Dei c. 18. Neque dissonū est, quòd Daniel, qui per longam ætatem apud Babylonios moratus est, & Chaldaica lingua scripsit, aliquam cognitionem Messiæ maioribus tradiderit. Et mirabile est, quòd eo tempore, quo Christus natus est, per totum fere orbē opinio percrebuerat nouum quendam Regem nasciturum. Tobias quoq; senior captiuus apud Niniue de hoc Magorū

Basil. Cypr. Leo Papa. Hier.

Magi hæredes fuere generis, & sciētiæ Balaā.

Num. 24.

D. Augusti.

Tob. 13.

aduen-

Tob.13. aduentu,& adoratione prædixit cap.13. Hierusalem ciuitas Domini luce splendida fulgebis, & omnes fines terræ adorabunt te: nationes ex longinquo ad te venient, & munera deferentes adorabunt in te Dominum. *Et* iterum.c.14. relinquent gentes idola sua,& venient in Hierusalem,& gaudebunt in ea omnes Reges terræ adorantes Regem Israel. Id quod impletum videmus, dum isti fœliciſsimi Reges egressi ab Hierusalem videntes stellam, gauisi sunt gaudio magno valde.

Tob.14.

Christus inaccessibilis lux per lucē minorem cō ueniēter ostenditur.

¶ Sit iam quinta ratio, quarè conueniens fuerit puerū Iesum per lucem stellæ Magis ostendi: Quia quanquam puer Iesus in præsepio iacebat, vt Deus absconditus, verus tamen erat sol iustitiæ, qui in sole posuit tabernaculum suum: & quia lucem habitat inaccessibilē, per Magis accessibile, & perceptibile lumen indicari oportuit: & sicut solēt scriptores asteriſco, seu parua stella in margine indicare insigniores, vel absconditas sententias: sic stella hæc indicauit Magis verbum, & conceptum diuinum filium Dei absconditum. Vt enim ait Diuus Augustinus. Quanquàm in stabulo natus, in cœlo per stellam edicta proponit, vt omnes veniant ad adorādum Deum absconditum. Apud veteres siquidem stella diuinæ naturæ hierogliphicum fuit: quasi ex stellarum motu, & pulchritudine Deum ipsarum authorem, & motorem intelligentes.

Simile.

D. Augu.

Apoc.22.

Christus stella candida est, & matutina.

¶ Addatur sexta ratio, quia puer Iesus Apocal.22. vocatur stella candida, & matutina. Candida vtiq; est, quia candor est lucis æternæ. Sapient.7. & ante Luciferum genitus ab æterno patre ante omne tempus, tanquàm à sole, & primaria luce: & ex tempore natus ex Virgine tanquàm radius ex sydere. Sic enim canit ecclesia: sicut sydus radium profert virgo filium pari forma. Commodiſsimè igitur stella matutina per stellam indicatur. *Et* sicut illo moriente sol obscuratus est (ait Leo. Papa) sic nunc illo nascente stellę splendore illustratur. Stella corpus est cœleste luce solis irradiatum: sic corpus Christi

Leo Papa.

luce

luce diuinitatis ornatum: sicut Paul. ait, primæ ad Corinth. 15 primus homo de terra terrenus, secundus homo de cœlo cœlestis. Deinde Christus Dominus stella est splendidissima, & potentissima, quæ splendore suo tenebras, & ruinam tertiæ partis stellarum restaurauit: cõgruè igitur per lumen stellæ indicatur. Veniebat quoq; Dominus Iesus totus dulcis, & suauis: vt butyro, & mel le à virgine matre nutritus: vt D. Augustin. adnotauit. Dulcedine ergo sua incipiebat tollere stellæ illius amaritudinem, quam Ioan. Apocal. 8. Absinthium vocari dicit, quæ de cœlo cecidit. Erat quoque lux vera secundùm diuinam naturam, quæ illuminat omnem hominẽ venientem in hunc mundum: atque adeò illuminauit per stellam fœliciſsimos hos Reges. Secundùm humanam verò naturam Christus rubus est spinis laborum, & persecutionum circundatus, iuxta illud Psalmi, exarserunt sicut ignis in spinis, sic Iudæi contra Christum: rubum verò vidit Moses ardere, & non comburi: vbi flamma diuinæ naturæ circundans Christi humanitatẽ, præfigurabatur. Quarè sicut Moses rubi nouitatem admirans accessit dicens: Vadam, & videbo visionem hanc magnam: sic Magi stellæ nouitatem admirantes veniunt ad videndam visionem hanc magnam.

Apoc. 12.
Esa. 7.
D. August. Apocal. 8.
Psal. 117.
Exod. 3.

¶ Tandem mirabilis hæc stella, quæ Magorum iter indicat, præuenit, excitat, & vocat: typus est diuinæ misericordiæ, & gratiæ, quæ nos præuenit iuxta illud Psalm. 58. Misericordia eius præueniat me: & Esai. 65. & erit antequàm clament, exaudiam eos. Sicut enim increpusculo auroræ, cum nõdum radij solis apparent, illustrari incipit terra, & rore perfusa, luceque illustrata exhilaratur, & veluti respirat: sic qui vel ad limina domus Dei accesserit, statim diuinis splendoribus repletur iuxta illud Ecclesiast. 14. Beatus vir, qui in sapientia morabitur, & qui respicit per fenestras illius, & in ianuis illius audiens: qui requieſcit iuxta domũ illius, & in parietibus illius figit palum: sumpta metaphora à peregrinis via

Stella Magos præueniens typus est diuinæ gratiæ præuenientis.

Eccles. 14.

toribus, qui dum requiescunt, ferrum baculi in terra defigunt: *Hincan el bordon, o dardo.* Prouerb. 4. dicitur: iustorum semita quasi lux splendens, procedit, & crescit vsque ad perfectam diem: ac si dicat: *Que el mismo camino se les haze luz: y entre los pies les saltan resplandores del cielo*: sicut filijs Israel, statim vt terræ promissionis iter aggressi sunt, apparuit columna illos ducens. Diuus Hieronym. in Psal. 118. Vbi nos legimus, declaratio sermonum tuorum illuminat: legit, ostium sermonum tuorum illuminat: quia initia verborum Dei illuminant paruulos. Hoc figurabant specula mulierum in ostio tabernaculi: Quia in ipso ingressu domus Dei splendere incipit Diuina lux. Quid si intima penetralia domus Dei ingredi cæperis? Ioannes 1. cum Christus dixit Nathanaeli, cum esses sub ficu vidi te: Quasi radio quodam lucis illuminatus, & Christum agnoscens dixit: Rabbi tu es filius Dei, & Rex Israel. Cum Saulum circunfulsit lux de cœlo, dixit: Domine quid me vis facere? Hinc Dauid Psalm. 33. ait: accedite ad eum, & illuminamini: & statim subdit, gustate, & videte, quoniam suauis est Dominus. Quasi dicat: *Por poquito que proueys de Dios, sentireys tanto gusto, que os comays las manos tras el.* Sicut solet dici in firmo, qui prostratum habet appetitum, & propinatur illi potus substantialis, pretiosus, & suauis, si vel parum degustaueris, appetitus aperietur, comedere poteris, & salutem consequeris. Sic Dauid ait: gustate, & videte: gustui enim Diuinæ bonitatis statim succedit lux.

Prouer. 4. Initia virtutis statim iuuat Diuina lux.

Exo. 13. Hieron.

Exo. 38.

Ioan. 1.

Gustui Diuinæ bonitatis statim succedit lux.

¶Isaac statim vt sensit fragrantiam vestimentorum Iacob, in oscula, & benedictiones prorupit. Abraham statim, vt audiuit vocem Dei, egressus est de terra sua obediens Diuino præcepto: & (vt Paulus ait ad Hebr. 11.) nesciens quô iret: statim Dominus illi apparuit in via, & per Angelos visitauit, & in ipsius semine

Gen. 27.

Gene. 12.

omnes

omnes nationes terræ benedicendas promisit. Ille qui thesaurum inuenit, abscondit, vadit, & vendit omnia quæ habet, vt agrum emat, & thesaurum acquirat. Sic isti, quibus Diuinæ sapientiæ thesaurus manifestatur, omnia contemnunt, & arbitrantur vt stercora, vt verum thesaurum, qui Christus est, lucrifaciant. Hunc cœlestem thesaurum inquirebant magna solicitudine sancti illi patres, de quibus Apostolus ad Hebr. 11. ait: circumierunt in melotis, in pellibus caprinis, egentes, angustiati, afflicti. Hunc thesaurum inquirunt Magi visa stella illius ductum secuti, nescientes quo irent: sicut hæredes Abrahæ, sic & illius fidei, & obedientiæ imitatores. Nō deest nobis stellæ ductus: stella nostra fides est, quæ à Christo vero sole iustitiæ lumen accipit: stella est doctrina euāgelica: stellæ sunt Apostoli: & inter illos Paulus, qui nos doctrina, & exemplo ducit dicens ad Philip. 3. non quòd iam acceperim, aut perfectus sim, sequor autem si quomodo comprehendam. Sequamur igitur & nos, vt comprehendamus.

¶ Stellæ quoq; sunt sancti Doctores, atq; prædicatores: sic enim dicitur Danie. 12. qui ad iustitiam erudiunt multos, quasi stellæ in perpetuas æternitates. Stellæ sunt isti glorioſi Reges, qui stellæ lucem secuti magna cum velocitate venerunt veluti quatuor illa animalia sancta Ezechi. 1. oculis, & lumine vndique plena, quæ quocumque ibat spiritus, ferebantur, & secum ducebant rotas. Ambulemus ergò charissimi fratres, dùm lucem habemus, nè fortè tenebræ nos comprehendant: vt Christus Dominus dixit Ioan. 9. Sicut enim Diuina misericordia manifestatur, dùm nobis lucem cōmunicat; sic reuelatur ira Dei de cœlo super impietatem hominum eorum, qui veritatem Dei in iniustitia detinent. Lux fidei veritas est à prima veritate nobis infusa. Impij peccatores sceleribus suis hanc veritatem quasi captiuā, & incarceratam detinent. Hi sunt, de quibus Iob 21. dicitur: ipsi fuerunt rebelles lumini: Et in illo tra-

Gene. 18. Matt. 13.

Ad Hebr. 11.

Philip. 3.

Danie. 12.

Ezech. 1.

Ioan. 9.

Rom. 1.

Iob 21.

mendo mortis, & iudicij die dicent verba illa, quæ
Sap. 5. Sapientiæ 5. ipsorum nomine scripta sunt: ergò errauimus à via veritatis, & iustitiæ lumen non luxit nobis, & sol intelligentiæ non est ortus nobis. O fœliciſsimi Reges, quibus iustitiæ lumen illuxit, & sole intelligentiæ orto stella micans ad ipsius solis aspectum, cultum, & adorationem perduxit. Hos fidiſsimos testes, atque duces Ecclesia nobis hodierna
Psal. 83. die proponit. Horum ductum sequamur: lucem fidei peccatis nostris nè detineamus, sed eamus de virtute in virtutem Christum inquirentes, & munera nostra
Psal. 41. deferentes: ipsa enim lux Domini, & veritas fidei deducent nos in montem sanctum Dei, & in tabernacula ipsius, quæ plena sunt splendore, & lumine: nunc emittunt lumen gratiæ: & in futuro replent lumine Gloriæ.

IN EADEM SOlennitate Epiphaniæ de stella fidei, quæ credentes omnes ad Christum ducit,

CONCIO QVINTA.

THEMA *Vidimus stellã eius in Oriente.* Matt. 2.

INGENS illud, eximium, & singulare beneficium hodie magna cum veneratione recolimus, quod Orientales Reges à Domino perceperunt, dùm stella duce matutinam stellam apud Bethlehem inuenerunt, & adorarunt. In illâ verò stella, quæ illis in aere visibilis ostensa est, stella fidei, quæ in baptismo nobis affulsit, tàm Magis, quàm nobi promittebatur.

Stella

Stella splendida Magos ab Oriente vocauit, & in Bethlehem perduxit, vt pueri Iesu gratissimo fruerentur aspectu. Stella fidei nauim *Ecclesiæ*, cunctosque fideles intrà eam veluti intrà arcam Noe (vt Petrus Apostolus dixit,) nauigantes inter maris mundi huius tumentes fluctus, & vehementes procellas ad beatitudinis portum tuta nauigatione dirigit. Vt igitur cœlestis huius stellæ fidei splendorem intueri, ipsiusque ductum vsque ad optatum beatitudinis portum dignè sequi valeamus: fulgentissimam maris stellam Mariam respiciamus, & per ipsam Diuini spiritus lucem, & ductum inuocemus dicentes: Aue. *1. Petr. 3.*

¶ Paulus Apostolus gentium prædicator ad Rom. 4. fidem Abrahæ mirabiliter exaltans, verba illa, quæ Genes. 15. habentur, credidit Abraham Deo, & reputatum est illi ad iustitiam, sæpiùs repetit, explicat, & pro dignitate commendat: illumque vocat patrem omnium credentium, sicut scriptum est: quia patrem multarum gentium posui te antè Deum, cui credidisti: qui viuificat mortuos, & vocat ea, quæ non sunt, sicut ea quæ sunt: Qui contra spem in spem credidit: vt fieret pater multarum gentium, secundùm quod dictum est ei: sic erit semen tuum sicut stellæ cœli. *Et* non est infirmatus in fide, cum centum esset annorum, & videret emortuam vuluam Saræ. Nec dubitauit filium Isaac, in quo facta fuerat sibi promissio, Domino immolare: certò credens reddi sibi posse à Domino immolatum, qui datus fuerat non speratus. Atque adeò vt patrem, & exemplar fidei nobis illum proponit Apostolus, sicut *Esa.* 51. scriptum est: attendite ad petram, vnde excisi estis: ad Abraham patrem vestrum. Attendamus ergò, quòd (sicut adnotauit Rupertus lib. 5. in Genes. cap. 18.) cum Dominus Genes. 15. dixit ad Abraham, suspice cœlum, & numera stellas cœli, si potes, sic erit semen tuum: non solùm naturalis generationis multitudinem, sed & cœlestis gratiæ, fideique successio *Ad Ro. 4.* *Gene. 15.* *Esa. 51.* *Rupert.* *Gen. 15.*

Abrahæ in stellarũ multitudine non tantùm naturalis, sed & spiritualis filiorum multiplicatio promissa est. Leo. Pap. Esai. 54.

nem illi promisit: qui enim cœlum suspicere, stellasque numerare iussit, non tantùm posteros ipsius multiplicandos sicut stellas cœli, sed & cœlestibus donis fidei, & gratiæ illustrandos signauit. Isti ergò Magi ab Abrahamo Patriarcha secundùm carnem per Ismaelẽ (vt multi cum Beato Leone Pap. probabiliter opinantur) originem ducentes, ipsiusque fidei hæredes, perq; stellas cœli designati, & promissi suauissima dispositione Diuina stellam ducem de cœlo acceperũt. Vt qui primitiæ erãt gentium, primumq; fidei seminarium, per stellam sibi de cœlo ostensam multiplicatio filiorum Ecclesiæ ex gentibus ipsis præmonstraretur iuxtà celebre illud Esai. vaticiniu c. 54. lauda sterilis, quæ non paris: decanta laudem, & hinni quæ non pariebas: quoniam multi filij desertæ, magis quàm eius quæ habebat virum, &c. vsque ad verba illa, semen tuum Gentes hæreditabit, & ciuitates desertas inhabitabit. Vbi apertè Gentibus ex semine Abrahæ propagatis hæreditas ipsius promittitur.

Fides nostra, per lumen stellæ significata est.

¶ Per hanc ergò stellam Magis ostensam meritò lumẽ fidei nostræ significatũ intelligimus. Primò quidem propter rationẽ iã explicatã, quia multiplicatio filiorũ Ecclesiæ per stellã prẽsignata est. Secũdò quia sicut stella lumen recipit à sole: sic fides lumen habet participatũ à vero sole iustitiæ Christo: & à cœlesti Patre luminum, vt Iacobus ait c. 1. Hoc est cœleste illud, & fœliciſsimũ lumen, de quo Paul. ad Colos. 1. qui dignos nos fecit in partem sortis sanctorum, in lumine: qui eripuit nos de potestate tenebrarum: & transtulit in regnum filij dilectionis suæ. Et primæ Petri 2. vos autem genus electum, regale sacerdotium: gens sancta, populus acquisitionis: qui de tenebris vos vocauit in admirabile lumen suum. Cuius rei typus habetur Exod. 10. cùm in vniuersa terra Ægypti factæ sunt tenebræ horribiles, filij tamen Israel, vbicumque habitabant, clara cœli luce fruebantur. Ea ratione Paul. 2. ad Thessa. 5. nos vocat filios lucis: & 2. ad Corint. 4. Deus, qui dixit de tenebris lucem

Iacob. 1. Colos. 1.

1. Petr. 2.

Exo. 10.

splen-

ſplendeſcere, illuxit in cordibus noſtris. Similiter & virtutum opera, quæ fidei ſunt conſona, vocat arma lucis ad Rom. 13. dicens: abijciamus opera tenebrarum, & induamus arma lucis.

¶ Deinde tertiò fidei lumẽ cõmodiſsimè per ſtellã deſignatur: quia ſicut lux ſtellæ cum luce ſolis collata debilis eſt, & obſcura: imò in præſentia lucis ſolis diſparet, neq; lucet niſi noctu: ſimiliter lux fidei cũ illa inacceſsibili luce, quam inhabitat ſol iuſtitiæ Chriſtus, collata debilis eſt, & obſcura: & tantũ illuminat per noctẽ vitæ præſentis: cum autem ſplendidiſsimus dies beatitudinis, & cœleſtis patriæ illuxerit, omninò deficiet: ſicut docet Paul. 1. ad Cor. 13. cũ venerit quod perfectũ eſt, euacuabitur quod ex parte eſt. Videmus nunc per ſpeculum, & in ænigmate, tunc autem facie ad faciem: & 1. Ioan. 3. cum apparuerit, ſimiles ei erimus, quia videbimus eum ſicuti eſt. Nunc verò lux fidei obſcura eſt, & ænigmatica: Sicut docet Paul. ad Hebr. 11. fides eſt ſubſtantia ſperandarum rerum, argumentum non apparentium.

Lux fidei obſcura eſt, & ænigmatica collata cum lumine gloriæ.

1. Cor. 13.

Ad Heb. 11.

¶ Quarta conuenientia ſtellæ cum luce fidei ea eſt: quòd ſicut ſtellæ lucem nobis communicant, dum ſcintillant, & radios lucis emittunt: ſic fides tùnc perfectè Diuinam lucem nobis communicat, cum ſcintillas, & radios charitatis ſecum habet, quibus nobis luceat: ſicut docet Paul. ad Galat. 5. fides, quæ per charitatem operatur: & primæ ad Corint. 13. ſi habuero fidem, ita vt montes transferam, charitatem autem non habuero, nihil ſum: & Iacob. 2. fides ſine operibus mortua eſt. Hæc eſt doctrina fidei cõtra Lutherum, & ſequaces hæreticos: Quam eleganter docet Angelicus Doctor 2. 2. quæſt. 4. art. 5. Fides verò charitate informata pretioſum donum, & Diuinum monile eſt, quo exornatur anima: imò annulus eſt, quo deſponſatur Chriſto iuxta illud Oſeæ 2. deſponſabo te mihi in fide. Per hanc fidem charitate formatam iuſtus viuit, vt dicitur Abacuc 2.

Fides per charitatem formata perfectam lucẽ nobis cõmunicat.

Ad Gal. 5.

Iacob 2.

S. Thom.

Oſeæ. 2.

Abac. 2.

Hæc potens est credentes filios Dei efficere: vt dicitur
Ioan.1. Ioan.1. Dedit eis potestatem filios Dei fieri his, qui cre
dunt in nomine eius. Potens quoque est formata hæc, &
Ioan.20. viua fides viatores credentes in beatorum ordinem trās-
ferre: sicut Saluator dixit Thomę Ioan.20. Beati qui nō
viderunt, & crediderunt. Id quod eleganter dixit Augu-
Auguſt. stinus, lib. de fide ad Petrum, si quis nō ambulauerit per
fidem, non perueniet ad speciem.

Luxfidei in Oriente baptismi fulgere incipit. ¶Plures deinde circunstantię in hac Magorum stel-
la nobis expendendę sunt, quę cum stella fidei magno-
pere consonant. Tùm quòd in Oriente apparuit: tùm se
cūdò quia antecedebat eos, & quasi progressiuo motu vs
que ad Christum perduxit. Similiter lux fidei in Orien-
te baptismi omnibus fidelibus fulgere incipit. Baptis-
mus Oriēs est, & vterus ecclesię, vbi regeneramur in fi-
lios Dei, & renascimur ex aqua, & Spiritu sancto. In ba-
ptismo Sol iustitię nobis oritur, & in Oriente constitui
D. Gregor. mur. D. Gregor. 1. Moral. cap. 19. quotquot in fide con
sistimus, rectè Oriētales dicimur. Inter quos omnes Ma
gnus est Christus. Vir enim ille est, cuius nomen est
Oriens: vt dicitur Zachar. cap. 6. Baptismus porta est
Ezech.41. Orientalis ecclesiæ, de qua *Ezech.* 41. Vaticiniumque
Ezech.25. illud Ezech. 25. *Ecce* ego tradam te filijs Orientalibus
in hæreditatem, tàm in Magis, quàm in nobis imple-
tum est.

¶Altera verò conditio huius stellæ fuit, quòd antece-
debat eos. Sic fides præcedit, & nos ducit: sicut Paul. do
1.ad Cor.5. cet primæ ad Corinth. 5. quandiù sumus in hoc mortali
corpore, peregrinamur à Dño: per fidem enim ambula-
mus: quasi dicat, fides nostra ambulatoria est, & quæ via-
toribꝰ iter ostēdit. Et ad Heb. 11. fide, qui vocatur Abra-
hā, obediuit exire in locū, quē accepturus erat, in hęredi
tatē: & exijt nesciēs quo iret. Fide filij Israel trāsierūt ma
re Rubrū tāquàm per aridā: atq; per vastā solitudinē du-
cente colūna peregrinati sunt. *Et* sicut colūna nubis per
Exod.13. diem, & ignis per noctem illos præcedebat, & in terram

promis-

promiſsionis perduxit: ſic nos columna fidei præcedens ducit, inceditq; vſq; ad interiora velaminis: vt Paul. ait ad Hebr. 6. Illuc tamē nō ingreditur. *La fee en llegando a las puertas del cielo, no entra: quedaſe como portero, o como ſumiller de cortina de la Diuina Mageſtad.* Aduenientē enim lumine glorię: *Que como camarero mayor da entrada a la viſta del Rey de la gloria,* ſtatim euacuatur fides, & diſparet. Rectè verò fides noſtra per columnam ſignificatur: tùm propter firmitatem: eſt enim columna, & firmamentum veritatis: tùm quia per noctem, & caliginem vitæ præſentis igne charitatis inflāmata nos ducit: hoc eſt quod docet Petrus Apoſt. 2. cap. 1. habemus firmiorem propheticum ſermonem, cui benefacitis attendentes, tanquàm lucernæ lucenti in caliginoſo loco, donec dies illuceſcat, & Lucifer oriatur in cordibus veſtris. Nunc ergò dùm per caliginem ambulamus, columna fidei tanquàm lucerna præcedens greſſus noſtros dirigit: ſicut Pſal. 118. dixit Dauid: lucerna pedibus meis verbū tuū.

¶ Sapientiſsimus ille Rex Salomō in fulcimentū, & ornamentū magnificæ domus Domini duas illas celebres colūnas æreas decem & octo cubitorū altitudinis in porticu cōſtituit: vt habetur 3. Reg. 7. Colūnā primā vocauit Iachin, ideſt, firmitas: ſecundā vocauit Booz, ideſt, fortitudo: in quibus apertè deſignatæ ſunt duæ columnæ fidei, & charitatis, quibus domus Eccleſiæ Chriſti veri Salomonis innititur. Prima origine fides eſt, quia ſubſtantia, & fundamentū eſt ſperandarum rerum: ſicut Paul. dixit ad Hebr. 11. initiū enim eſt iuſtificationis, & cui firmitas Eccleſiæ innititur. Hæc eſt illa firma Petri Apoſtoli confeſsio, qua Chriſtum filium Dei viui confeſſus eſt: De qua Chriſtus Dominus ſtatim ſubiunxit Matt. 16. ſuper hanc Petram ædificabo Eccleſiam meā: & portæ inferi non præualebunt aduerſus eam. Firmitati verò fidei ingentem fortitudinem, robur atque conſtantiam cōtrà aduerſa omnia addit charitas: ſicut Paul. Apoſt. 1. ad Cor. 13. docet dicēs charitas omnia ſuffert,

Exo. 13.

Ad Heb. 6.

2. Petr. 1.

Pſal. 118.

3. *Reg. 7.*

Fides, & charitas columnæ ſunt quibus firmitas Eccleſiæ innititur.

Ad He. 11.

Matt. 16.

1. *Ad Cor. 13.*

Ad Ro.8. omnia credit, omnia sperat omnia sustinet. Et ad Rom. 8. quis nos separabit à charitate Christi? Tribulatio, an angustia, an fames, an nuditas, an periculum, an persecutio, an gladius? Certus sum, quia neque mors, neque vita, neque Angeli, neque principatus, neque virtutes, neque instantia, neque futura, neque fortitudo, neque altitudo, neque profundum, neque creatura alia poterit nos separare à charitate Dei, quæ est in Christo Iesu Domino nostro. Numerus quoque decem, & octo cubitorũ altitudinis colũnarũ fidei, & operũ typus est: vt adnotauit Rupertus super 3. Reg. c. 19. decẽ enim præcepta sunt legis: Octauus verò dies, quo circũcidebatur infans, in signaculum iustitiæ fidei datus est Abrahæ. Numerus quoq; decimus octauus senariũ sub ternario cõtinet: quo fides Trinitatis, & mũdi operatio sex diebus à tota Trinitate peracta significãtur. Dũ igitur rectè credimus, & bonũ operamur ad omnes, atq; ex charitate diligimus: pulcherrimæ colũnæ, suisq; numeris absolutæ, nẽpè fides, & charitas cõsurgunt, quæ Christi domum exornãt.

Ruper.

Fides colũna est, quæ velut nubes nos protegit: & per ignem charitatis accendit.

¶Tũc columna fidei in nube præcedit: & ab æstu culparum veluti nubes nos protegit. Nubes quoq; dici potest sacra Christi humanitas: vel ipsius sanctissima crux nos protegens: vt dixit Chrysostomus lib. de continẽtia Ioseph. Ignis verò per noctem charitas est, quæ obscurũ fidei lumen accendit. Cuius ductum sequentes sancti illi Patres (quorũ cathalogũ ad Heb. 11. recẽset Paulus) per fidẽ vicerunt regna, operati sunt iustitiã, adepti sunt repromissiones. Et Eccl. 49. sancti per fidẽ redemerunt se: fides enim redimit à seruitute peccatorũ, mundi, carnis, & Diaboli: & ad veritatis lumẽ perducit. Hoc fidei munus 4. Reg. 5. figuratũ videm⁹ in puella illa captiua ex finib⁹ Israel in Syriã ducta, quę Naamã Principẽ militiæ Regis Syrię ad Eliseũ ꝓphetã direxit: qui iussit illũ septies in Iordane lauari, & statim à lepra mũdat⁹ est. Sic fides nostra lepra culparũ infectos ad aquas baptismi ꝺducit: vbi ab omni culpa tã originali, quã actuali abluimur.

Chrysost.
Ad He. 11.
Eccl. 49.
4. Reg. 5.

¶At

¶ At quãtò fides excellẽtius donũ est, cũ sit diuina quæ dã virtus animæ progressiua, & ambulatoria: atq; ad id muneris à Deo nobis infusa, vt ostẽdat viã vitæ, & seruet nos à laqueis abscõsis in via hac, qua ambulamus, peccatores, qui tãtũ donũ Dei in vacuũ recipiũt, ipsi dono, illiusq; authori Deo maximè sunt iniurij. Multò tamen grauiùs fidei lumẽ, & ipsius authorẽ Deũ offendũt, qui scelerũ tenebris fidei lucẽ obscurãt: sicut Paul. ad Ro. 1. pro culpæ grauitate exaggerat dicens: reuelatur ira Dei de cœlo super omnẽ impietatẽ, & iniustitiã hominũ eorũ, qui veritatẽ Dei in iniustitia detinẽt. Vbi veritatem Dei Paul. appellat fidẽ, cui⁹ obiectũ est prima veritas: vt docet Sãctus Th. 2. 2. q. 1. ar. 1. ex Diony. 7. c. de diuinis nominib⁹. Quare Petr⁹ Apostolorũ Princeps 1. c. 5. nos admonet: sobrij estote, & vigilate, quià aduersari⁹ vester Diabol⁹ tãquã leo rugiẽs circuit quærẽs quẽ deuoret: cui resistite fortes in fide. Et Paul. ad Eph. 5. in omnibus sumentes scutũ fidei, in quo posſitis omnia tela ignea nequissimi extinguere. Et Prou. 30. omnis sermo Dei ignitus clypeus est omnibus sperantibus in se. Esai. quoq; c. 21. nos excitat dicẽs: surgite Principes, & arripite clypeũ.

Pſal. 130.

S. Thom. Dionyſ.

Fides ſcutũ eſt, & clypeus.

Prou. 30.

Eſa. 21.

¶ Sed (proh dolor) possum⁹ nũc cũ Rege Dauid. 2. Reg. 1. plãgere: abiectus est clypeus fortiũ. Neq; enim sumimus scutũ fidei, neq; in eo (vt par est) Diabolo resistim⁹: quin potiùs abiecto scuto, & cõtẽpto, passim victi succũbimus. Dũ secũdus ille Romanorũ Rex, celebriſq; legislator Numa Põpilius (teste Tito Liuio) Dijs sacrificaret, subitò de cœlo clypẽ⁹ cecidit, mirabilis casus stupore captus Rex Apollinis oraculo cõsulto respõsũ habuit, vt scutũ illud sũma obseruãtia custodiretur: quia ab illi⁹ fideli custodia Romanæ reipublicæ incolumis status pẽdebat. Tũc Rex prudẽti cõsilio vndecim alios clypeos illi similliмos cõfici iussit, vt ipsis comitatus clypeus ille tutiùs seruaretur, à quo totius reipublicæ incolumitas, & salus pendebat. Recte Christus Dominus dixit, filij huius seculi prudentiores filijs lucis in generatione sua

2. Reg. 1.

Scutum fidei opus eſt non habere otioſum, ſed in omnibus eo vti, & reſiſtere.

sunt

Luc. 16. sunt Lucæ 16. Ab Æthnicis ergò filijs huius seculi tanquàm ab iniquis possessoribus prudens consilium accipere, atque imitari laudabile est. Fidem nostram scutum vocat Apostolus, quod de cœlo nobis collatum ipsa fides docet. Non enim est à nobis credere (vt Pelagius hæreticus asseruit) sed est donum Dei, & ab ipso nobis infusum secundùm doctrinam Concilij Tridentini sess. 6. cap. 3. si quis dixerit sine præueniente Spiritus sancti inspiratione, atque eius adiutorio hominem credere posse, anathema sit. Idem docet Paul. ad *Ephes.* 2. gratia estis saluati per fidem: & hoc non ex vobis: Dei enim donum est, nequis glorietur.

Con. Trid.

Eph. 2.

¶ Oportet ergò charissimi fratres, vt Romanorum prudentiam, filiorumque huius seculi imitemur: scutumque fidei, tanquàm donum de cœlo nostris mentibus illapsum vigilanti custodia seruemus: siquidem ab illius fideli custodia nostræ salutis incolumitas pendet. Vt igitur cœleste hoc donum fidei tutiùs custodiamus, oportet vt aliarum virtutum spei, charitatis, iustitiæ, fortitudinis, temperantiæ, prudentiæ, humilitatis, & obedientiæ, scuta, fidei scutum comitentur. Meritò Salomon Canticorum 4. ex turri Dauid mille clypeos pendere dixit: omnemque armaturam fortium. Idem omnino nobis significant ea munera, quæ Magi videntes stellam secum detulerunt: indignum enim iudicarunt, vt cœleste lumẽ vacui comitarentur. Stellam ergò nostram fidei & nos comitemur, atque sequamur, non otiosi, neque vacui: sed mysticis virtutum muneribus pleni. Sic enim fides nostra scintillans, & charitatis radijs, atque fulgoribus splendens incedet, nos ducens vsque ad interiora velaminis. *Et* quanquàm illuc non ingredietur, ingressum tamen nobis ostendet: vt intueamur puerum Iesum, quomodò regnat nunc in amicis, & iustis per lumen gratiæ: & intra velamen per lumen Gloriæ.

Cant. 4.

IN EADEM SOlennitate Epiphaniæ,

CONCIO SEXTA,

De adoratione pueri Iesu, & muneribus illi oblatis.

THEMA

Procidentes adorauerunt eum: & apertis thesauris suis obtulerunt ei munera, aurum, thus, & myrrham. Matt. 2.

DIEM vocationis gentium magna cum exultatione hodie celebrat ecclesia: Isti enim tres Reges totius Gentilismi procuratores, & legati fuerunt iuxta illud Psal. 67. Venient legati ex Ægypto, Æthiopia præueniet manus eius Deo: id quod explicat Augustinus de vniuersali vocatione gentium: vnde subditur: regna terræ cantate Deo: Et quia paulò ante dixerat, tibi offerent Reges munera, impletūq; est Esai. vaticiniū. c. 60. omnes de Sabba venient aurum, & thus deferentes. Septuaginta legunt, aurum, & thus deferentes, & laudes Iehoua euangelizabunt. Isti siquidem tres Reges primi fuere Euangelistæ, qui videntes stellam Hierosolymitis Christum Regem natum prædicarunt. Contemplemur sacram virginem videntem ante se tres Reges procidentes: & dicamus illi verba Esaię Prophetę. c. 60. Leua in circuitu oculos tuos, & vide: omnes isti congregati sunt, venerūt tibi. Ecce nos cū paruis nostris muneribus corā te venimus, vt illa sint grata filio, coram te procidimus, vt munus gratiæ nobis impetres, dicentes: Aue.

Psal. 67.

August.

Esai. 60.

Esai. 60.

¶Sub Epiphaniæ nomine, siue ostensionis, aut manifestatio-

festationis triplicem Saluatoris nostri Christi manifestationem, quæ hodierno die peracta est, annua celebritate recolimus. Hodierno namque die, quanquam non eodem anno tripliciter manifestatus est Saluator mundi. Primo siquidem anno natiuitatis suæ per stellam Magis est ostensus, & ab ipsis adoratus. Anno verò trigesimo in Iordane à Ioanne baptizatus, æterni Patris filius ipsius patris voce, & Spiritus sancti in specie columbæ super ipsum descendentis testimonio comprobatus est. Anno deindè proximo in nuptijs aqua in vinum conuersa diuinitati ipsius testimonium perhibuit. Triâ hæc mysteria, quanquàm diuersis annis, eodem tamen die peracta mystica quadam, & cœlesti consonantia mirabili exultatione replent Ecclesiam: Quarè meritò canit. Hodie cœlesti sponso iuncta est Ecclesia: hodiè in Iordane lauit Christus eius crimina: Et ex aqua facto vino lætantur conuiuæ. Lætatur sacrosancta mater Ecclesia, dùm Gentilis populus hodie ad Christum venit: & per lauacrum baptismi aquæ frigidæ infidelitatis in vinum fidei, charitatis, & gratiæ transmutantur: quod bibentes fideles per Christum regenerati lætificantur, & corroborantur.

In die Epiphaniæ tripliciter manifestatus est Christus.

Christus vniuersalis Princeps Iudæorum, & Gentium. Rom. 3.

¶ Christus Dominus Monarcha erat, & vniuersalis Princeps, non solùm Iudæorum, sed & Gentium: sicut Apost. ait ad Roma. 3. an Iudæorum Deus tantùm, nonnè & Gentium? Imò & gentium. Lapis est angularis, qui fecit vtraque vnum ad Ephes. 2. & maioris virtutis lapis, quàm Magnes: nam si Magnes ferrum eleuat, Christus ferrea corda ad se trahit; & sicut sol vapores terræ eleuat, atque ad se trahit: sic Christus verus sol iustitiæ, & splendor gloriæ terrena corda ad se sursum eleuat. Atque adeò statim natus diuina vi Iudææ pastores ipso die ad se vocauit: & hodierno die Reges ab Oriente trahit. Vt vniuersalis enim Princeps Iudaismi, & Gentilismi procuratores ad comitia Bethlehemitica vocat: vt omnes Principem suum agnoscant: &

vt Principes iurari solent, cum primum Regni possessionem apprehendunt: sic nationes omnes ipsi, vt vero Principi obedientiam profiteantur. Et quanquàm hæc fidei professio post Christi mortem ad omnes orbis nationes extensa est, sicut Christus ipse prædixit Ioan. 12. ego, si exaltatus fuero à terra, omnia traham ad me ipsum. *Ioan. 12.* Cæterùm nunc antequàm exaltetur, imò vix natus Diuinã vim suam ex præsepio exerens, & ostendens Reges ab Oriente trahere incipit: iuxtà euangelicũ Esai. vaticinium ca. 8. voca nomen eius accelera, velociter spolia detrahe, festina prædari: quia antequàm sciat puer vocare patrem, & matrem super terram, auferetur fortitudo Damasci. *Esa. 8.* Vbi Propheta Magos vocat fortitudinẽ, nõ tantũ quia Reges, sed quia sapiẽtes erãt: quia vera fortitudo in sapiẽtia sita est. *Vera fortitudo in Sapientia sita.* Sic idẽ Propheta c. 60. cum de hoc Magorum aduentu prædixisset: ambulabunt gentes in lumine tuo, & Reges in splẽdore ortus tui: statim subdit: tunc videbis, & affluues, & mirabitur, & dilatabitur cor tuum, quandò cõuersa fuerit ad te multitudo maris, fortitudo Gentium venerit tibi, inundatio Camelorum operiet te: Dromedarij Madian, & Epha: omnes de Saba venient aurum, & Thus deferentes, & laudem Domino annuntiantes. *Esai. 60.*

¶ Vates quoque Regius Dauid spiritu prophetico afflatus, quanquàm alias sæpè Gentium vocationem prædixit: maximè verò Psal. 71. de hoc Magorum aduẽtu, & munerũ oblatione cecinit. *Psal. 71.* Fuit verò ille Psalmus vltimus, quem Dauid scripsit secundùm Augustin. sententiam: *Augustin.* Et confirmat titulus, qui in fine Psalmi habetur: defecerũt laudes Dauid filij Iesse. Et quãquàm titulus Psalmi inscriptus sit Salomoni, vel, in Salomonem, non tamen fuit compositus pro Salomone filio (vt quidam Hebræi moderni opinantur) quia multa dicuntur in eo Psalmo, quæ Salomoni conuenire nullo pacto possunt: putà, descendet sicut pluuia in vellus: dominabitur à mari vsque ad mare: ante solem permanet nomen eius:

& tandem id quod addidit: adorabunt eum omnes Reges terræ. Quæ omnia manifestum est Salomoni non conuenire. Eum igitur Psalmum composuit Dauid pro vero Salomone Christo: & titulus in Salomonem, finē insinuat: finis verò legis Christus, vt ait Paulus ad Roma. 10. Salomon verò posuit Dauid pro patronimico Salomonio, vel, Salomonide, qui Christus fuit à Salomone descendens. Vel positus est Salomon, vt sit nomē apellatiuum, ideſt, pacificus: qui Christus est: de quo Zacha. 9. loquetur pacem gentibus: atque ita explicat D. Augustin. de Christo Rege pacifico, iuxtà illud Paul. ad Eph. 2. qui fecit vtraque vnum, qui veniens euangelizauit pacem: pacem ijs, qui longè fuistis, & pacem ijs, qui propè. Et Christus ipse iamiam profecturus ad patrem dixit discipulis: pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis.

Christus verus Salomō.

D. Augustin.

Ephes. 2.

Ioan. 14.

¶ In eo verò Psalmo multa de Christo Domino prædixit Dauid. Primo iudiciariam ipsius potestatem, & regnum: dùm dixit, Deus iudicium tuum Regi da. Secundò regni durationem, & æternitatem: permanebit cum sole, & antè lunam. Tertiò de mirabili incarnationis, & natiuitatis mysterijs dixit: descendet sicut pluuia in vellus, & sicut stillicidia stillantia super terram: *Que vino el Señor al mundo sin ruydo, y desseado como agua de Mayo.* Quartò de iustitia, & abundantia pacis per Christum illatis: orietur in diebus eius iustitia, & abundantia pacis, donec auferatur luna, quasi dicat, pax erit perpetua: nūc enim mutabilitati subiacet. Cum venerit fœliciſsimus ille beatitudinis dies, quo glorioſus sponsus Ecclesiæ Christus reuersurus est in domum suam, tunc dies erit plenæ lunæ, vt dicitur Prouer. 7. Hoc est quod Dauid ait, donec auferatur luna: auferetur enim ex imperfectione ad perfectiorē statū stabilitatis absq; vllo motu reducta. Tunc semper plenè illuminabitur. Quintò de regni Christi amplitudine dixit: dominabitur à mari vsque ad mare, & à flumine vsq; ad terminos orbis terrarum.

Prouer. 7.

¶ Sextò

¶Sextò de ipsius cultu,& latria:coram illo procident Æthiopes,& inimici eius terram lingent: *Lameran,y be saran la tierra que pisa.* Augustinus Æthiopię nomine omnium gentium fidem significari vult. Reges Tharsis, & Insulæ munera offerent:Reges Arabum, & Sabba dona adducent. Sic Matth.ait, procidentes adorauerunt eum: & apertis thesauris suis obtulerunt ei munera. Septimò vitam,& fœlicitatem Christi, auriq; munus ipsi offerendum prædixit:viuet,& dabitur ei de auro Arabiæ. Viuet (inquam) quia mors illi vltrà non dominabitur: quia sicut dixit Petrus Apostolus, Act.2.illum Deus suscitauit solutis doloribus inferni,iuxtà quod impossibile erat teneri illum ab eo. Et adorabunt de ipso semper:id est,fœlicia precabuntur:sicut cum Hierosolymitę illi obuiam procedentes cecinerunt: Osanna, benedictus qui venit in nomine Domini. Vel sensus est pro ecclesia orabunt. In Hebręo habetur,vox,Bead,ideſt,per,vel,propter: sicut ecclesiæ terminat orationes suas per Dominum nostrum Iesum Christum,&c.

Ætthiopiæ nomine omnium gentium fidem significari vult Augustinus.

Rom.6.

¶Octauo tãdèm de sacrosancto Eucharistiæ sacramento prædixit:erit firmamentum in terra in summis montium:firmamẽtum,id est,solidus cibus,& abundans, cor hominis confirmans. Hebræa lectio habet, pugillus frumenti. Chaldaica habet, erit fulcimentum panis in cacuminibus montium: quod veteres Hebræi de placentis Eucharisticis intellexere. Et Burgens. quòd erit placenta tritici in capitibus sacerdotũ. Inter hæc octo,quæ Dauid de Christo prędixit:sextum illud vaticinium hodiernæ festiuitati manifestè congruit, quo prædixit: coram illo prodicent Æthiopes:cum & Matth.dicat:procidentes adorauerunt eum.

Eucharistiæ sacramentũ firmamentũ est, & solidus panis ecclesiæ. Burgens.

¶Diuus Bernardus,Reges coram puero Iesu prostratos intuens sic ait: O fœliciſsimi Reges cui prociditis? quem adoratis? cui offertis munera? quid regale videtis? cauete, ne fortè fallamini. Vbinam regalis custodiæ satellitiũ? vbi aulæa,cortinæ,vbi thronus,vbi diade

D. Bernar.

ma regium? pro custodia bestias video, pro throno stabulum, & præsepe: pro ostro, & purpura pannos: pro diademate paleas. Quis est iste Rex Iudæorum, pauper, & dives: humilis, & sublimis: paruulus, & immensus: vilis in pannis, pretiosus in stellis?

Leo. Pap.

¶ At multa diuina vidēt: & Spiritus sancti vnctio, atq; interna lux (vt ait Leo Papa) illos edocet, sub tenello puero Deū immēsum latere: *Y que debaxo del sayal ay al.*

Simile.

Sicut enim, cū princeps terrenus regiā dignitatē aliquādo occultare vult, vix id ita facere potest, quin regiū aliquid reluceat: vel in ornatu, vel in modestia, & vultus serenitate, vel loquela, aut comitatu. Sic vtiq; Diuina maiestas Christi, quāquā abscondatur, & iuxtà *Esai.* vaticiniū sit Deus absc̄ditus: & habitu inuentus vt homo, sicut Paulus ait: nunquàm sic occultari potest, quin aliquid Diuinum appareat. Vndè sponsa Cant. 2. spōsum quanquàm latentem agnoscens ait: en ipse stat post parietem nostrum respiciēs per fenestras, prospiciens per cācellos. Sic ex puero Iesu, quanquàm in stabulo, & præsepio iacente, diuini quidā splendores procedebant, qui Regibus Deū esse indicabant. Id ipsum testificabantur splēdores illi sanctorum, qui puerum Iesum circundabant: splendores (inquam) à pulcherrima, & Sanctissima Virgine, à beatissimo Ioseph, & Angelis suū Regē circundantibus procedentes. Splēdor quoq; stellæ, quæ stans supra, vbi erat puer noua luce illustrata, quasi digito creatorem suum indicabat: atque ipsi testimonium perhibebat. Adde quod fidei internum lumē, & Spiritus sanctus interiùs mouens illos edocebat. Fides enim plusquam lynceis oculis Deum inquirit.

Christus Dominus quāquamsub humanitate absc̄ditus, diuinitatis tamen signa prodebat. Cant. 2.

¶ D. Bernardus fidem latronis, qui in patibulo pendens Christum crucifixum Deum agnouit: & Centurionis, qui ipsum morientem filium Dei confessus est, confert cum fide Magorum, qui illum in præsepio iacentem procidentes adorauerunt. Latro cognouit clauis infixum: Magi pannis inuolutum, Centurio filium

Dei

Dei clamat, & vitam in morte agnoscit: latro Regem confitetur. Magi muneribus suis, & adoratione Deum, Regem, & hominem profitentur. Sed illi solem obscuratum viderunt, & petras scissas: Magi verò nil tale viderunt. Ideò hæc Magorum vocatio, cognitio, atque confessio videtur mirabilior. Vnde Euangelista Matth. notanter dixit: eccè Magi. Diuino siquidem spiritu afflati agnouerunt diadema illud regium, de quo Cant. 3. ait sponsa: egredimini filiæ Sion, & videte Regem Salomonem in diademate, quo coronauit eum mater sua. Coronauit vtique Synagoga Christum spinea corona: quam vt visionem magnam admirans Moses solutis de pedibus calceamentis ad rubum accessit, vt videret, & adoraret. Sic Magi verum Salomonem palei nunc coronatum, spinis postea coronandum procidentes adorant.

Magorum adoratio, mirabilior videtur quàm latronis, & Centurionis confessio. Cant. 3. Exod. 3.

¶ Humili procidentia sua edocent nos sancti Reges, quanto honore colendus sit, à nobis Deus: qui propter magnam misericordiam suam elegit nos in ipso ante mundi constitutionem (vt Paulus ait) & inter tot mundi nationes vocauit nos per gratiam suam: & dignos nos fecit in partem sortis sanctorum. Æquum igitur est, vt hos Reges duces nostros, & fidei parentes imitantes ex magna cordis humilitate, & animi gratitudine procidentes Dominum Iesum adoremus.

Ephes. 1.

¶ Adoratio, siuè latria cultus est, & actus exterior deuotionis, & affectus procedens ab interiori actu fidei, charitatis, & iustitiæ: vt docet Angelicus Doctor 2. 2. q. 84. art. 1. Fides enim verum Deum confitetur, charitas illum diligit, iustitia verò reddit illi debitum, non quidem æquale, sed sibi possibile. Damas. lib. 4. de fide Orthodoxa c. 13. in principio ait: quòd, quià ex duplici natura sumus cõpositi, duplicem cultum Deo debemus: vt cum Dauid cor, & caro nostra exultent in Deum viuum Psal. 83. Adorationis causa est excellentia illius,

S. Thom. Latria adoratio est exterior ab affectu interiori procedēs. Damas.

S.Thom. cui exhibetur: vt docet. S. Tho. 2.2.q.103.art.1.ad 1.& 3.p.q.25.art. 1. Quarè secundùm diuersam excellentiam cuiusq; diuersa debetur adoratio. Sic alius honor debetur parentibus, alius sacerdotibus, alius regibus. Sic alia adoratio debetur Deo: alia creaturæ. Latriæ honor soli Deo, & rebus diuinis, vt cruci, & imagini Christi exhibendus est: iuxtà illud, Dominum tuum adorabis, & illi soli seruies. Hoc nos docent Reges coram Christo procidentes.

Matt.4.

¶In hac Magorum adoratione somnium Ioseph impletũ videmus, quo vidit manipulos fratrũ, suum manipulum adorare, Gene.37. Ioseph enim manipulus typus fuit Christi Domini, qui quasi manipulus in duplici natura colligatus adoratur iuxtà Esa. vaticiniũ ca.45. mihi curuabitur omne genu. Iob.39. interrogatur à Domino, nũquid volet Rhinoceros seruire tibi, aut morabitur ad præsepe tuũ? Vbi Hieronymus legit Monoceros, & explicat de Gentili populo: ex quo potentes Reges, feri, & indomiti venerunt ad præsepe Christi, & procidentes adorauerunt: & apertis thesauris munera obtulerunt.

Gene. 37.
Manipulus Ioseph adoratus typus fuit Christi.
Esa.45.
Iob.39.
Hieron.

¶Mos fuit olim apud Persas, vt corã Principe nullus vnquàm vacuus appareret. Sic Regina Saba venit ad Salomonem cum muneribus 3.Reg.11. Vnde versus

Placatur donis Iupiter ipse datis.

3. *Reg.11.*

¶Exo.quoq; 22. habetur præceptum Domini: nõ apparebis in conspectu meo vacuus. Iacob etiã mittens filios suos ad Ioseph fratrem Principem Ægypti, vt emerent frumenta dixit: ite, & deferte viro munera de optimis terræ frugibus, Gen.43. Sic Magi obtulerunt Christo pretiosa munera: non morticinum, non claudum, non habens maculam: vt pleriq; Deo offerunt: quibus Malachi.c.1. imprecatur: maledictus dolosus, qui habens masculum votum faciens immolat debile. Nunc terrenis principibus elegantiores filij, & optima quæq; munera offeruntur: Deo autem quæ minus sunt vtilia, humanisque oculis minus grata. Multi longas orationes, ieiu-

Exod. 22.
Gen. 43.
Munera Deo offerenda optima, & electa esse oportet.
Mala.1.

nia,

nia, & lacrymas offerunt: alij sacramenta frequentãt: Cæterũ pecunias ab eleemosynis pauperũ omninò seruant. Non sic Reges Magi, imò coràm Christo non solùm thus orationis, & myrrham mortificationis, sed & aurũ offerunt: & thesauros suos aperiunt.

¶ Triplici ratione cultũ latriæ Deo debemus: ratione dominij, potestatis, & bonitatis. Sicut feudatarius tenetur Domino reddere feudũ pro recognitione dominij, & beneficij percepti. Sic nos tenemur Deo ratione triplicis beneficij, nẽpe creationis, gubernationis, & prouidẽtiæ. Ea ratione nulla fuit vnquã natio tã barbara, quæ nõ recognouerit Deũ, siue verũ, siue falsum: & illũ adorauerit, laudauerit, & munera obtulerit. Sic docuit Pythagoras, vt habetur 1. de cœlo: atq; adeò triplici honore esse colendũ: scilicet procidentia, Hymno, siue laude, & munere. Quantò potius nos, quibus lux fidei Deũ verũ trinũ, & vnum ostendit, triplicẽ hunc honorẽ exhibere tenebimur, nõ tantũ propter tria illa beneficia naturali lumine cognita, sed quia Trinitatis mysteriũ per fidei lumen nobis reuelatũ est? Tũ secundò quià per Iesum Christũ Dominũ nostrũ præter esse naturale, habemus esse gratiæ, & esse gloriæ. Pendemus enim ab ipso, vt à principio creãte, in quo viuimus, mouemur, & sum⁹: pẽdemus quoq; ab ipso, vt à principio redimente, & perficiente per gratiã, & gloriam. Hoc nos docent tres isti Reges exẽplo suo, dum procidunt, adorant, & munera offerunt. Trinitas quoque munerum Trinitatis mysteriũ profitetur: vt Bernar. ait. Muneribus quoq; suis tria de puero Iesu prędicant: Deum, Regem, & sacerdotem: siue Deum Creatorẽ, Redẽptorem, & Glorificatorem. Cyprianus in oblatione munerum quid de eo, quẽ adorant, sentirent, profitentur: in auro Regem: in thure sacerdotẽ, in myrrha incorruptibilẽ, quãuis passibilem. Fulgen. Homil. de Epipha. per tria munera in vno, eodẽq; Christo, & Diuina maiestas, & Regia potestas, & humana mortalitas intimatur: diuina contrà Arriũ: hu-

Simile.

Triplicem honorẽ Deo exhibere tenemur.

Actu. 17.

Bernar.

Cypria.

Fulgen.

Ber. Ho. 3.

mana cõtra Manichęum. Bernardus ex Magorum oblatione ad spiritualia munera charitatis, fidei, deuotionis, mortificationis, & misericordiæ nos hortatur.

Priùs oportet nos ipsos Deo offerre, quàm munera.

¶ Maximè verò aduertẽdũ, ꝙ Magi primô prociderũt, secundò adorauerunt, & tertio munera obtulerunt: quia priùs oportet nos ipsos Deo offerre, quã munera. Gene. 4. respexit Dominus ad Abel, & ad munera eius, quasi dicat, ideo munera fuere grata, quia ex corde seipsum Deo obtulerat. Id quod ad Hebr. 11. dixit Paul. Abel plurimã hostiam obtulit: idest plenã veritate cordis. Et de munusculo viduæ, quæ obtulit æra minuta duo, dixit Christus Lucæ 21. plus omnibus misit. Oportet quoq;, dum peregrinamur, thesauros bonorum operũ congregare, & abscondere: quia portamus in vasis fictilibus, ideſt, fragilibus, vt Paulus ait 2. ad Corint. 4. Soli verò Deo nota sint, & aperta munera nostra, & thesauri veri amoris: iuxtà verbum Dauid Psal. 61. effundite coram illo corda vestra. Qui enim sic virtutũ thesauros mundi oculis absconditos, & diuino aspectui apertos detulerit: & cũ omni humilitate procidẽs corã Christo Iesu seipsum, & munera obtulerit: per Esai. c. 45. promittit Dominus: dabo tibi thesauros absconditos, & arcana secretorũ reuelabo: arcana (inquã) mysteria gratiæ, & gloriæ.

Gene. 4.

Hebr. 11.

Luc. 21.

Psal. 61.

Esa. 45.

In Euangelium Epiphaniæ meditationes, siuè fragmenta.

CVM natus esset Iesus in Bethlehẽ Iudæ. Humilis quidem Dominus in carne venit: atq; humilitatis magister: atq; adeòsicut matrẽ humilẽ elegit, sic in humili Bethlehẽ nasci voluit. Cęterũ tàm est mirabilis, quàm humilis: vt pariter in eo assumptę carnis veritas, & ineffabilis diuinitatis natura fulgeret: & quanquàm nascẽtẽ præsepe susciperet, Regem tamẽ cœli cœleste signaculũ testaretur. Mirũ quidẽ est, ꝙ Christus processit ex virgi-

ne: nec

ne: nec minus mirũ q̃ de cœlo est ostensus in sydere. Mirùm, q̃ nouum hominem terra suscepit: nec minùs stupẽdum, quòd nouum hominem noua de cœlo stella prodidit. Apud Iudæam Christus in præsepio vagiebat, & Angelus de cœlo illum pastoribus prædicabat. In vlnis virginis viles panni velabant: & in Chaldæa Magorũ oculis inter sydera coruscabat. In Bethlehem lactabatur à matre, in Chaldæa adorabatur à Magis.

¶In diebus Herodis Regis. Herodes alienigena eo tẽpore regnabat, quo natus est Christus: vt fidei veritas apertè comprobaretur ex adimpletione celebris vaticinij Iacob Gene. 49. non auferetur sceptrum de Iuda, & dux de fœmore eius: donec veniat qui mittendus est, & ipse erit expectatio gentium. 2. *Gen. 49.*

¶Eccè Magi ab oriẽte venerũt. Rectè Paulus Apostol⁹ diuinã misericordiã exaltat ad Rom. 9. dicens: nõ volẽtis, neq; currẽtis, sed miserẽtis est Dei. Ergò cui vult, miseretur: & quẽ vult indurat. Volũtati enim eius quis resistet? & subdit inferi⁹: quos & vocauit, nõ solũ ex Iudæis, sed etiã ex gẽtibus: sicut in Osæe dicit: vocabo nõ plebẽ meã, plebẽ meã: & nõ dilectã, dilectã: & non misericordiã cõsecutã, misericordiã cõsecutam. *Et* erit: in loco vbi dictũ est ei, nõ plebs mea vos: ibi vocabũtur filij Dei viui. Sic hodierna die in electione, & vocatione Magorũ ab Oriẽte ex medijs Gẽtium tenebris impletũ videmus. D. Hieron. super Esa. c. 1. electionis diuinæ exempla, in mediũ ꝓducit. Primogenit⁹ fuit Cain, sed Abel elect⁹. Primogenitus Ismael, sed Isaac hæreditatẽ accepit. Primogenitus Esau, sed Iacob benedictionẽ præripuit. Primogenitus Manasses, sed *E*phraim dextera Iacob cõmutata pri⁹ fuit benedict⁹. Quapꝓpter satagite fratres, vt per bona opera certã vestrã vocationẽ, & electionẽ faciatis. 3. *Rom. 9.* *D. Hieron.* 2. *Petri. 1.*

¶Eccè Magi. Reges quidẽ erant, sed Magi vocantur, idest, sapientes, quia Regibus maximè necessaria est sapientia, vt sciant veros amicos, fideles subditos, & cõsiliarios ab adulatoribus discernere. Sicut Sapientiæ 6. di- 4. *Sapien. 6.*

citur: melior est sapiētia, quàm vires: & vir prudens, quā fortis. Audite ergò Reges, & intelligite: discite iudices finiū terræ. Præbete aures vos qui continetis multitudines, & placetis vobis in turbis nationum: quoniam data est à Domino potestas vobis, & virtus ab altissimo. Ad vos, (o Reges) sunt hi sermones mei, nè excidatis. Salomō maximè placuit Domino, quia data sibi optione petendi quidquid vellet, non petijt diuitias, neq; honores,

Hierem. 9. sed Sapientiā 3. Reg. 3. Vera autē sapientia est scire, &

Esa. 5. nosse Dominum. His enim qui terrena sapiunt, dicitur Esa. 5. Væ qui sapientes estis in oculis vestris, & coram

Vera sapientia est scire, & nosse Deum. vobis met ipsis prudētes. Hi enim sunt, quibus abscōdit Deus diuina mysteria: sicut Christus dixit Matth. 11. cōfiteor tibi pater, Domine cœli, & terræ: quia abscondisti hæc à sapientibus, & prudentibus: & reuelasti ea paruulis. Paruulis enim, & humilibus reuelat Dominus arcana cœlestia: Quales fuere Magi procidentes corā puero Iesu: atq; adeò primi Euangelistæ electi sunt, qui Euāgelium detulerunt in Hierusalem, vnde exitura erat lex.

5. ¶ Ab oriente venerunt à terra orientali Chanaan ex cōfinibus Messopotamiæ, vbi habitauit Balaam prophe ta, qui ortum stellæ prædixerat Nume. 24. Vel fortè ex alijs remotioribus orientis partibus, vt aliqui opinātur. Venerunt autē breui tredecim dierū spatio, vel Dromedariorum velocitate vecti: vel diuino adiutorio longissimo itinere confecto. Vt docet S. Tho. 3. p. q. 36. ar. 6. ad

S. Thom. 3. Magis verò per solē iustitiæ Christū illuminatis, increduli Iudæi in suis tenebris, & cæcitate relicti sunt. *Et*

Sapien. 16. sicut de māna Sapien. 16. dicitur, quòd à radio Solis calefactū tabescebat: sic perfidi Iudęi, qui cœlesti cibo mānę in solitudine pasti sunt, cœlestibus solis iustitiæ radijs Magis illuminatis, cōtabescūt, & increduli perseuerant.

6. ¶ Ab oriēte venerūt. Domesticus populus tot edoctus prophetarū oraculis negligit: alienigenæ ab oriēte accurrūt. Cōtra domesticorū somnolentiā habetur oraculum Esa. 29. obstupescite, & admiramini: quoniā miscuit vo-

bis

bis Dñs ſpiritū ſoporis, &c. Venerūtverò vocati ab eo, qui vocat ea,quæ nō ſunt,tanquàm ea,quæ ſunt:vt docet Paul.ad Rom.4. Nemo enim poteſt venire ad me, niſi pater,qui miſit me,traxerit eū: vt dixit Chriſtus Ioan.6. Quia quāuis Deus ſit vltimus finis noſter, in quē tendimus:eſt tamē ſupernaturalis finis, & improportionatus viribus noſtris: atq; adeò indigemus diuina motione,& auxilio.Adde ꝙ corp⁹ quod corrūpitur,aggrauat animā, & terrena inhabitatio deprimit ſenſū multa cogitātē:vt dicitur Sapien.9.Quarè in tractione, & vocatione peccatorum, & maximè infidelium, qui iacent in tenebris ignorantiæ,& idolorum cultu,ſummoperè ſplendet virtus diuinæ potentiæ. *Rom.4.*

¶ Magna etiā virtus fidei oſtēditur, quæ vim tribuit,vt cōtēnātur diuitiæ,regna,& deliciæ.Addit quoq; fortitudinē cōtra pericula,& audaciā corā Regibus,& Principibus:ſicut meritò miratur Chryſoſt. horū Magorū audaciā,qui nihil veriti Herodis ſceptrū, Hieroſolymā intrepidi ingreſſi ſunt.Addit quoq; fides agilitatē, & celeritatē:ſiquidē ex tā remotis regionibus tredecim dierū ſpatio venerūt Hieroſolymā:vtillis meritò adaptare poſſimus verba Eſa.60.qui ſunt iſti,qui vt nubes volāt?Cæterū ex ipſo Euāgelico propheta c.40.reſpōdere poſſum⁹: qui ſperāt in Dño,mutabūt fortitudinē,aſſument pēnas ſicut aquilæ.Ruper.li.6.in Matt.de Chriſto Dño interpretatur illud Pſal.103. Herodij Domus dux eſt eorū.Ipſe enim Chriſtus auis eſt,quæ ex Bethlehem Magorum dux fuit,ipſoſque Magos duces Iudæorum, gentium,& noſtros eſſe voluit. 7. *Chryſoſt.* *Eſai.60.* *Ruper.* *Pſal.103.*

¶Magorū quoq; velocitas noſtrā deſidiā apertè dānat, qui tot lumina fidei,& doctrinæ, & exēpli habentes,vix venimus ad Chriſtum.De qua re legatur Ambroſius to. 3.ſerm.20.Vndè Paul.ad Hebr.4.ait,feſtinemusin gredi in illam requiem:vt nè in id ipſum quis incidat incredulitatis exemplum. 8. *Ambroſ.*

¶Celeritas deinde Magorū dānat noſtrorū temporū 9.

Fastus, & vanitas circà diuina damnatur. D. Chrys.

10.

Esa. 2.

faſtum,& vanitatem magnatum, diuitũ, & potentum, ne dicam mollitiem: qui vix exiguum ſpatium domo egrediuntur,vt ſacrum, aut concionem audiant,niſi carrucis,& lecticis vehantur. Multòque magis damnantur qui ſine magna neceſsitate,atque vtinam non ex vanitate ſacrum domi ſibi celebrari,imò & conciones haberi volũt. Cõtrà quos legatur D. Chryſ. Homil. 7. in Matt. ¶ Venerũt Hieroſolymã: Quia quãuis Eſai. 2. ſcriptũ ſit: de Sion exibit lex,& verbũ Dñi de Hieruſalẽ: Magi tamen Hieroſolymitis attulerũt. Venerũt etiã Hieroſolymã,vt reuelationẽ ſibi factã,& nouæ ſtellæ ductũ cum ſapientioribus cõferrent. Oportet enim tàm pro cõſilijs, quã pro cõfeſsionibus doctiores, & peritiores cõſulere. Potiſsimũ verò cũ noua aliqua grauis ſe ſe offert occaſio dubitãdi: aut noua aliqua reuelatio: tũc enim doctiores oportet cõſulere,vt cũ fide *Eccleſiæ* conferatur. Id quod Doctor gẽtiũ Paulus exẽplo ſuo nos edocet: qui cũ accepiſſet Euangeliũ nõ ab homine,neq; per hominem, ſed per reuelationẽ Ieſu Chriſti: vt ipſe ait ad Galat. 1. aſcendit Hieroſolymã, vt illud conferret cùm Apoſtolis: vt ipſe ad Gala. 2. dixit. Sæpe enim Sathanas trãsfigurat ſe in Angelum lucis: vt dixit 2. ad Corint. 11.

Cum noua ſe ſe offert occaſio, vel reuelatio oportet peritiores conſulere.

Galat. 2.

11.

Omnibus gẽtibus naturale ineſt deſiderium habendi Regẽ, aut rectorẽ aliquem.

1. *Reg.* 8.

Eſai. 16.

¶ Vbi eſt qui natus eſt Rex Iudæorũ? Omnibus gẽtibus naturale deſideriũ ineſt habẽdi Regem: vt manifeſtè cõſtat ex petitione illa filiorũ Iſrael ad Samuelẽ 1. Reg. 8. c. vbi cõgregati vniuerſi maiores natu Iſrael venerũt in Rammatha,dixeruntq; ad Samuel: conſtitue nobis Regem,vt iudicet nos: ſicut & vniuerſæ habent nationes. Idẽ quoq; cõfirmat anxiũ illud deſideriũ *Eſai.* c. 16. emitte agnũ Domine Dominatorẽ terræ,de petra deſerti ad montem filiæ Sion. Vbi Regem Regum, & Dominum Dominantiũ Chriſtum poſtulabat. Illum igitur meritò inquirunt Magi: noſq; excitãt,vt exẽplo ſuo diligẽter inquiramus. De hac inquiſitione diximus ſuprà cõcione 2.

12

¶ Vidimus ſtellam eius,& venimus adorare eum. Viſa ſtella nõ ſegniter egerunt,neq; neglexerunt: imò conti-

nuò

nuò itineri se se accinxerunt. Sic non satis est fidei lumen habere absq; operibus. Vt enim ait Iacobus c.2.fides sine operibus mortua est. Vnde Paulus nos hortatur 2.ad Corin.6.ne invacuum gratiam Dei recipiamus: Et ad Rom.1.reuelatur ira Dei de cœlo super omnem impietatem, & iniustitiam hominum eorum, qui veritatem Dei in iniustitia detinent. Oportet igitur donum fidei in magno pretio habere: diuinæque bonitati gratias semper agere, quòd vocauerit nos propter magnam misericordiam suam in partem sortis sanctorum: vt Paul. ait ad Galatas 1. vt verè possimus dicere illud Psalm.15.funes, siue sortes ceciderunt mihi in præclaris. Funes vocat sortem, & portionem metaphora sumpta ab agris, qui funibus mensurari, & distribui solebant: vt constat Iosue 10. O fœliciss imam Christianæ gentis sortem, qui vidimus stellam fidei in Oriente baptismi. Oportet tamen, vt illius lucem, & ductum sequamur. Quatuor illa animalia sancta *Ezechielis* plena oculis, & splendore coram facie sua ambulabant: vbi erat impetus spiritus, illuc gradiebantur: nec reuertebantur, cum incederent. Quæ quidē iustorum imaginem præferebant: de quibus dicitur Prouer.4.iustorum semita quasi lux splendens, procedit, & crescit vsque ad perfectam diem. Et Psal.83.ibunt de virtute in virtutem: videbitur Deus Deorum in Sion. Vt gratissimo pueri nostri Iesu aspectu frui mereamur, opus est, vt stellæ fidei lucem, & Spiritus sancti motionem sequamur iuxta illud Esai.59. cū venerit quasi fluuius violentus, quē spiritū Dñi cogit.

Iacobi. 2. Donum fidei non est habendum otiosum. Rom.1.

Psal.15.

Iosu.10.

Ezechi.1.

Psal.83.

Esai. 59.

¶ Audiens autem Herodes Rex turbatus est. Turbatur Herodes, quia terrenum Regem suspicabatur: sed magis turbatur Diabolus, quia cœlestem esse Regem magno pauore contremiscens credebat. Meritò canit Ecclesia: hostis Herodes impie Christum venire quid times? Non eripit mortalia, qui regna dat cœlestia. Eleganter Augustinus quid tribunal faciet iudicātis, quādo super bos Reges cuna terrebat infantis? atq; de hoc Magorum

13.

Augustinus.

aduen-

Psal.45. aduentu,& Herodis turbatione explicat illud Psal. 45. conturbatæ sunt gentes,& inclinata sunt regna. Sap.17. dicitur: semper præsumit sæua perturbata conscientia.

August. Augustinus quoque ait: voluisti Domine, & ita est, vt peruersus animus ipse sibi pœna sit. Cõsonant verba. Ps. 75. turbati sunt omnes insipientes corde. Et Ps.106. turbati sunt, & moti sunt, sicut ebrius, & omnis sapientia eorũ deuorata est. Et iterũ Dauid Psa.13.ait. Illic trepi dauerunt timore, vbi non erat timor: non est timor Dei ante oculos eorum. Timor namq; mundanus timorẽ diuinum expellit. Vnde Christus Dominus. Luc.12. ait: ne terreamini ab his, qui occidũt corpus: *Et* post hæc nõ habent ampliùs, quid faciãt. Ostendam autẽ vobis quem timeatis: Timete eum, qui postquàm occiderit, habet potestatem mittere in gehennam: ita dico vobis hunc timete. Impiùs verò Deũ non timet: omnia verò humana timet: & vt dicitur Prouer. 28. fugit impius nemine persequente. *Et Esa.*57. cor impij quasi mare feruens, quod quiescere non potest. *Et* Deuteron.28. dabit tibi Dominus cor pauidum,& deficientes oculos, & animam consumptam mœrore,& erit vita tua quasi pendens ante te. Timebis nocte,& die,& non credes vitæ tuæ. Iustus autem quasi leo confidens, Prouer.28.& ca.10. qui ambulat simpliciter, ambulat confidenter. *Et* quanquàm impij vitam præsentem transigunt plenam mœrore, & timore ex prauo testimonio conscientię: in illo tremendo iudicij die, videntes turbabũtur timore horribili, gemen tes præ angustia spiritus: vt dicitur Sapien.5.

Timor mundanus diuinum timorẽ expellit. *Luc.12.* *Deute.28.* *Sapien.5.*

¶ *Et* omnis Hierosolyma cũ illo. Claudianus Poeta, me ritò dixit: *Regis ad exemplar totus cõponitur orbis:*
Mobile mutatur semper cũ principe vulgus.

14. *Principum exempla sequitur populus.* Et Cicero, quales in republica principes sunt, tales & reliqui solẽt esse ciues. Cũ Reges Israel colebãt idola, popũlus quoq; ad ea cõuertebatur. *Et* teste D. Greg. quo tẽpore Leouigildꝰ Hispanię Rex Arriana hęresi infectus fuit, magna quoq; pars Hispaniæ in eandẽ hęresim lapsa est. *D.Greg.*

Eccl.10.qualis rector est ciuitatis,tales & habitantes in ea. Vndè exijt antiquum prouerbium: populus vmbra Principis. D.Bernar.serm.3.Epipha. videte quàtum noceat iniqua potestas:siquidem turbato Herode turbatur omnis Hierosolyma cùm illo. *D.Ber.*

¶Hoc loco aperitur occasio dicendi de magno nocumẽto adulationis:Atq; de scãdalis,quæ ex prauo exẽplo principũ,& magnatũ oriuntur. Ab illis enim tanquàm ab excelsis mõtibus aquæ descẽdũt.Et vt à primis exemplaribus scãdala,& tenebræ deriuãtur.Hoc est quod per Hierem.c.5.Dominus cõqueritur:quia inuenti sunt in populo meo impij,insidiãtes quasi aucupes, laqueos ponẽtes,& pedicas ad capiẽdos viros.Sicut decipula plena auibus,sic domus eorum plenæ dolo: ideo magnificati sunt,& ditati.Contrà hos dixit Christus Dominus Matthæ.18.væ homini illi per quem scandalum venit. 15. *Hierem.5.* *Matt.18.*

¶Et cõgregans omnes principes sacerdotũ,& scribas populi sciscitabatur ab eis,vbi Christus nasceretur.Malach.2.scriptũ est:labia sacerdotis custodiẽt scientiam: & legẽ requirent de ore eius. In rebus arduis oportet sine cõsilio nihil agere,Prouer.4.ibi salus vbi multa cõsilia: Et Eccle.32.sine consilio nihil facias.Prudentis principis est in rebus magni momenti cõsiliarios congregare: atq; peritiorum in materia,de qua consulitur, & melius sentientium consilium sequi. Cæterùm maximè vereor aduenisse iam tempus illud, quod Paul.2.ad Timo.4. dolens prædixit:erit enim tempus, cum sanam doctrinam non sustinebunt:sed ad sua desideria coaceruabunt sibi magistros prurientes auribus, & à veritate quidem auditum auertent,non sic Dauid,qui Psal.118.ait, consilium meum iustificationes tuæ. D. Bernardus *Epistola* 18.eleganter disserit,quales cõsiliarij à principibus eligendi sint. Nunc verò principum consiliarij,vel adulatores,vel ob fauorẽ,potiùs quàm ob peritiam eliguntur: qui nunc timore,nunc amore,nunc temporalium rerum intuitu, potiùs voluntati principis placere, & auribus *In rebus arduis nihil sine cõsilio faciendum.* 16. *Malach.2.* 2. *Tim.4.* *D.Bernard. Consiliarij adulatores cauendi,qui ruinam reipublicæ moliuntur.*

prurire,

prurire, quã verum dicere ſtudent. De his prædixit *Eſai.* c. 29. cò quòd appropinquat populꝰ iſte ore ſuo, & labijs ſuis glorificat me: cor autẽ eius lõge eſt à me, & timuerunt me mãdato hominũ, & doctrinis: ideò eccè ego addã, vt admirationẽ faciã populo huic miraculo grandi, & ſtupẽdo: peribit enim ſapiẽtia à ſapientibus eius, & intellectus prudẽtiũ eius abſcõdetur. Et ſtatim c. 30. væ filij deſertores, vt faceretis cõſiliũ, & nõ ex me: & ordiremini telam, & nõ per ſpiritum meum: vt adderites peccatũ ſuper peccatũ, &c. Et erit vobis fortitudo Pharaonis in cõfuſionẽ, & fiducia in vmbra Ægypti in ignominiã. De his quoq; dixit c. 59. telas araneæ texuerũt: telæ eorum nõ erunt in veſtimẽtum, neq; operientur operibus ſuis. Huius rei exemplis plena eſt ſcriptura ſacra. Et noſtris calamitoſis temporibus multa experimur aduerſa, exercituũ naufragia, & hoſtium fidei inſolentias, quia os Domini non interrogamus: ſed impiorum, atque adulatorum conſilia prævalent. Sic iniqui ſacerdotes, & ſcribæ ab Herode congregati locũ Bethlehem per Michęã deſignatum oſtenderunt: tacuerunt tamen Chriſti diuinitatẽ ab eodem propheta ſequentibus verbis prædictã: egreſſus eius à diebus ęternitatis: quęſi dixiſſent Herodi, forſan timuiſſet, & à cæde innocentum abſtinuiſſet. Locum tantùm Bethlehem indicãt: ſicut lapides milliarij, qui viatoribus iter indicant, ipſi verò immobiles permanent: & ſicut fabri arcæ Noe, qui ipſam fabricarunt, vt Noe cum filijs ingrederetur, & diluuij naufragium euaderet: ipſi verò aquis diluuij perierunt. Agnoſcunt quidem vocem Iacob, ſed non manus, ideſt, perſonam diuinam Chriſti. Meritò illis dixit Chriſtus Dominus Luc. 11. væ vobis legiſperitis, qui tuliſtis clauem ſcientiæ, & ipſi non introiſtis.

Eſai. 29.

Eſa. 30.

Eſai. 59.

Pſeudoprophetæ loca ſcripturæ ſacræ detruncant, vt decipiant. Simile.

Luc. 11.

17. ¶ Sic enim ſcriptũ eſt per prophetã. Docentur Doctores Eccleſiæ veritatẽ annuntiare, quãuis odiũ pariat: atq; in explicatione ſcripturæ ſacræ cõcionatoribus ſummopere oportet attendere, nè proprio ſenſu innitantur: ſed

scripturæ sacræ, & sanctorum doctrinam in omnibus amplectantur.

¶Tunc Herodes clã vocatis Magis, diligẽter didicit ab eis tempus stellæ, quæ apparuit eis. Rectè Christus Dñs Ioan. 3. qui malè agit odit lucẽ: & nõ venit ad lucem, vt nõ arguãt opera ei⁹. Dũ Herodes clã, & in occulto Magos vocat, prauũ aliquid se machinari fatetur. Nihil tamẽ est occultũ, quod nõ reueletur Matt. 11. & Proue. 6. habetur: sex sunt, quę odit Dñs, & septimũ detestatur anima eius. Oculos sublimes, linguã mendacẽ, cor machinans cogitationes pessimas, &c. Et Psal. 11. parauerũt sagittas suas in pharetra, vt sagittent in obscuro rectos corde. In diligenti quoque Herodis inquisitione de tempore stellæ, atque de Christi natiuitate Diaboli diligentia, & sagacitas attendenda, & maximè cauenda est: qua incessanter inquirit, vbinam Christus nascatur: vt omni adhibita solicitudine, vel natiuitatem impediat: vel saltẽ natũ Christũ in anima, quàm citissimè poterit, expellat. 18.

Ioan. 3.

Matth. 11.

Prouer. 6.

Psal. 11.

¶*Ecce* stella quã viderãt in Oriẽte, antecedebat eos. Dũ ingressi sunt Magi Hierosolymã, stella illis abscõsa est. Dũ enim humanæ leges carnis, & sanguinis cõsuluntur, abscõditur diuina lux: iuxtà illud Esa. 30. quod paulò antè explicuim⁹: vę filij desertores, vt à Dño abscõdatis cõsiliũ. Oportet vtiq; Euangeliũ, & diuina præcepta, atq; leges præ oculis semper habere. Quòd si quandò ex humana fragilitate à lege diuina recedatur, oportet per pœnitẽtiam, à peccatis, & peccatorũ occasionibus exire: & ad Dñm cõuerti: statim enim lux diuinæ gratiæ redibit. 19.

Esai. 30.

¶Loc⁹ aperitur dicẽdi de tenebroso statu peccatorũ. Et maximè cõtrà tenebras, & cęcitatẽ curiæ, & aulicorũ, qui curiã sectãtur; ambitionis, deliciarũ, & voluptatũ dẽsissimis tenebris inuoluti: qui diuinam lucẽ omnino fugiũt rebelles lumini: qui dicunt Deo, recede à nobis: scientiã viarum tuarũ nolumus. Ibi syrenes in delubris voluptatis Esa. 13. Ibi Babylõ meretrix magna super bestiã coccineã plenã nominibus blasphemiæ, habentem capita, 20.

Iob. 24.

Esa. 13.

Apoc. 17.

In Babylone, curiæ, & sequacũ mores describũtur.

septem,

septem,& cornua decem. Et mulier erat circundata purpura,& coccino,& inaurata auro,& lapide pretioso, & margaritis: habens poculũ aureũ in manu sua plenũ abominatione,& immũditia fornicationis eius. Et in frõte eius nomẽ scriptum: mysterium. Et inferiùs explicatur, quænã sit hæc Babylõ: mulier, quã vidisti ciuitas est magna quæ habet regnum super Reges terræ. Hæc est regia curia, quæ propinat filijs suis calicẽ fornicationis,& iræ
Prouer.23. Dei. Illi, qui de Babylonis calice biberit, dicitur, Prou.
23. eris sicut sopitus gubernator amisso clauo. *Eliæ pro-*
3. Reg.19. phetæ hæc veritas ostẽsa est 3. Reg. 19. dùm illi dixit Dominus: nõ in cõmotione Dominus, neq; in igne: sed in sibilo auræ tenuis, ideſt non in tumultu curiæ neque in igne ambitionis, fornicationis,& discordiæ: sed in spiritu mansuetudinis, pacis,& quietis, atque puritatis: quia in pace factus est locus eius. Non enim inuenitur Domi
Oseæ.2. nus in tumultu neq; inter multos: ideò Oseæ. 2. vt lactet sponsam,& loquatur ad cor eius, promittit se ducturum illam in solitudinẽ. Dauid quoq; vt diuino alloquio dignus esset, pennas columbæ optabat, vt volaret in solitu
Psal.54. dinẽ, Psal. 54. Atq; intrà se ipsum solitudinẽ quærebat dicẽs: ecce elongaui fugiens,& mansi in solitudine. Explicat verò, quæ sit hæc solitudo dicens, redimet in pace animam meã ab his, qui appropinquant mihi: quoniã
Ezech.3. inter multos eram mecum. *Ezechieli* prophetæ in ciuitate constituto absconsa est visio, quæ in solitudine iuxtà fluuium Chobar ostensa fuerat.

21. ¶ Deindè in hac absconsione stellæ, quæ egressis ab Hierosolyma Magis apparuit, erudiuntur iusti, vt quanuis ad tempus subtrahatur ipsis diuina consolatio, atque
Iob.36. dulcedo, non contristentur: quia vt ait Iob. 36. in manibus abscondit lucem: & rursus præcipit ei, vt aduenias.

22. ¶ Antecedebat eos vsque dùm veniens staret suprà, vbi erat puer: Quasi dicens, ingredimini, eccè inuenietis puerum Iesum Regem Iudæorum natum, quem quæritis. Quamuis enim in præsepio iaceat, & in medio

duum

duum animalium: Deus est absconditus: & sol verus nube tectus: vt Ezechiel prædixit. cap. 32. ideò stella micãs illi obsequitur, ipsumque vobis ostendit. Magna vtique lux stellæ, quæ stans, firmiterq; consistens suprà vbi erat puer, illũ manifestauit. Sed maior est lux fidei, quæ cunctis fidelibus Christum ostendit. Oportet tamen nõ respicere retrò, sed cum Magis semper progredi, & illius ductum sequi. Vxor Loth, respiciens retrò conuersa est in statuam salis. Filij quoque Israel grauiter furorem Domini prouocauerunt, cum cœpit eos tędere itineris, atq; laboris, Numerorum. 21. Quare Dominus Luc. 17. dixit. Memores estote vxoris Loth. Et ca. 9. nemo mittens manum ad aratrum, & respiciens retrò, aptus est regno Dei. Vnde Paulus ait, quæ retrò sunt obliuiscens ad ea, quæ sunt priora, extendens me ipsum, ad destinatum per sequor brauium.

Ezech. 32.
Genes. 19.
Num. 21.
Luc. 17.
Ad Phil. 4.

¶ Videntes stellam gauisi sunt gaudio magno valde Magnum vtique Magorum gaudium: sed maius gaudiũ virginis, dùm videt impleri in filio, quæ dicta sunt sibi per Angelum: sed adhuc maius gaudium filij, cuius deliciæ esse cum filijs hominum. Nullum gaudium temporale magnum est. Tùm quia, vt Iob. ca. 20. ait, gaudium hypocritæ ad instar puncti, ideſt, breuissimum est. Tùm quia & si diuturnũ esset, extrema gaudij luctus occupat, Prouerb. 14. Vnde meritò D. Augustinus dixit: illud verum gaudium est, quod non de creatura, sed de creatore suscipitur: ipse enim est, qui iuxta verbum Dauid, Psal. 102. replet in bonis desiderium tuum. Sic repleuit Magorum desiderium, dùm videntes stellam suprà puerum tantò gaudio repleti sunt, vt vix euangelista illud explicuerit dicens, gauisi sunt gaudio magno valdè.

23.

Nullũ gaudium temporale magnũ est.
Iob. 20.
D. Aug.

¶ Et intrantes domum inuenerunt puerum cum Maria matre eius. Ecce repleuit Dominus in bonis Magorum desiderium. Quid enim ampliùs desiderari potest quàm inuenire Iesum cum Maria? quæ lingua explicare poterit placidum illum, & gratissimum vultum, benig-

14.

noſque oculos, quibus infans Ieſus intrantes Magos aſpexit, qui illos intùs ab oriente trahebat? Quis tunc pulcherrimum illum vultum Virginis intuere tur, an turbata, vel mota ſit ad Rei nouitatem, & trium regum ingreſſum in humile ſtabulum? Quòd ſi videntes ſtellam gauiſi ſunt gaudio magno valdè, quantò potiùs gauderent tùnc videntes ſolem verum, & lunam amictam ſole, puerum (dico) Ieſum cùm Maria matre eius, in quorum aſpectu deſiderium eorum attulit eis: & non ſunt fraudati à deſiderio ſuo? Eccè inueniunt Ieſum inter paleas, ſicut olim Moſes inuentus eſt à filia Pharaonis Gentili in aquas fluminis miſſus: ſic Chriſtus ex præſepio iactari incipit in aquas laborum, quæ intrabunt vſque ad animam ipſius. At verò, Quanquàm in contemptibili ſtabulo, & humili præſepio inuenitur, in ſublimi tamen excelſo, & pluſquàm regali ſolio iacet, nēpè in vlnis glorioſæ Virginis Mariæ. Illa enim ſublimis thronus eſt Aſſueri Regis, de quo Heſther 5. Thronus quoque eſt Salomonis ex ebore, grandis, & veſtitus auro fuluo 3. Reg. 10. Ebur incorruptionis, & virginitatis typus eſt: aurum verò charitatis. Maria ferculum eſt, & lectus floridus Salomonis, quem ſexaginta fortes ambiūt Cant. 3. imo miriades Angelorum cuſtodiunt. Vt currus enim Dei eſt, decem millibus millia lætantium Pſal. 67. Et Pſal. 80. vbi vulgata lectio habet, perfice eam, quam plantauit dextera tua: Hebræa lectio habet, perfice Abacum. Interrogatus Rabi Acadas à conſule Antonino, quid eo loco ſignificaret Abacus, reſpondit illum eſſe Regis Meſſiæ matrem: quaſi armarium, & thronum diuitiarum, & gloriæ. D. Auguſtinus, gloria nati apparet in virginitate parentis: & gloria matris in diuinitate filij naſcentis: qui totus eſt dulcis, & deſiderabilis. Meritò tùm diceret Maria verba illa, quæ habentur Eſai. cap. 61. & Abacuc 3. gaudens gaudebo in Domino, & exultabit anima mea in Deo Ieſu meo: ſicut enim terra

Pſal 77.

Exod. 2.

Pſal. 68.

Virgo Maria thronus eſt Solomonis eburneꝰ: & auro fuluo veſtitus.

3. Reg. 10. Cant. 3.

D. Auguſt.

pro-

profert germen suum, & sicut hortus semen suum germinat: sic Dominus Deus germinauit iustitiam, & laudem coràm vniuersis gentibus. Siquidèm notum fecit Dominus salutare suum, in conspectu gentium reuelauit iustitiam suam. Psalm. 97. Ingrediamur igitur & nos cùm Magis in stabulum, & præsepe pueri Iesu, & si non corporeis gressibus (sicut fecit Diuus Hieronymus, qui senectutis suæ Bethlehemiticũ præsepe Domini, gratissimum domicilium elegit) saltem per assiduam meditationem tanti mysterij, ingrediamur interiora Diuinæ sapientiæ cùm Rege Dauid, vt incerta, & occulta sapientiæ suæ manifestet nobis. Ingrediamur cùm sponsa Canticorum 2. cellam vinariam, vt sponsus gloriæ, qui charitate plenus in mundo natus est, ordinet in nobis, & perficiat charitatem. Ibi videbimus Regẽ gloriæ mitem, humilem, cùm sola Virgine matre, omnia tẽporalia cõtemnentẽ, & humilia atque contemptibilia eligentem: dicẽtemq; nobis: discite à me, quia mitis sum, & humilis corde. *Cant. 2.* *Matt. 11.*

¶Procidentes adorauerunt eum. Rebecca conspecto Isaac sponso de camelo descendit, tollensque pallium suum operuit se Gene. 24. Saulus quoque, cùm circunfulsit eum lux de cœlo, in terram cecidit Actuum. 7. Moses, vt videret visionem rubi ardẽtis, discalceatus accessit Exodi 3. Quantò potiùs Reges Magi humiliter procident? Siquidem cõspiciunt verũ Isaac, ideſt, filiũ risus, & dilectionis æterni patris, in quo sibi benè complacuit. Illos circunfulget lux de cœlo: erat enim lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. Vident rubum ardentem: Deum (inquam) qui ignis consumens est, Deutero. 4. inter spinas pœnarum, frigore algentem: vident florem campi, & lilium conuallium inter spinas. Inueniunt tandèm arborẽ vitæ in paradiso: quia quanquàm Cherubin flammeo gladio ingressum custodit, infans tamen Iesus gladij vulnus in se suscipere incipit, vt fœlices Reges, 25. *Gen. 24.* *Actu. 7.* *Exod. 3.* *Ioan. 1.* *Deut. 4.* *Cant. 2.* *Gene. 3.*

& nos cum illis ad paradisum, & arborem vitæ accessum habeamus: siquidem Princeps ipse gloriæ, ac paradisi, & Angelorum, atque Seraphinorum Regina illuc nos ducunt, & liberum ingressum concedunt.

26. ¶ Adorauerunt eum. Magna fides Centurionis, & Latronis: vt supra diximus concione 6. sed viderunt magna signa. Magna confessio fidei, qua Petrus Apostolus Christum Dei filium confessus est. Sed viderat illum signa multa facientem: audierat verba, vitæ æternæ. Isti verò Reges nil regale vident, sed in humili præsepio conspiciunt pauperem, & imbecillum Infantem: & captiuant intellectum in obsequium fidei. Verbum patris adorant, omnipotentiam, & gloriam profitentur.

27. ¶ Apertis thesauris suis obtulerunt ei munera. Principes decet liberalitas, magnificentia, & opera grandia publica, in subditorum exemplum. Sic docuit Christus Apostolos, quos ecclesiæ Principes, & duces instituebat: sic luceat lux vestra coràm hominibus, vt videant opera vestra bona, & glorificent patrem vestrum, qui in cœlis est Matth. 5.

Matth. 5.

¶ Docent quoque Magi exemplo suo Deo, & pauperibus eleemosynas liberaliter largiri. Difficilè enim, qui pecunias habent in Regnum Dei introibunt Marci 10. nisi pauperibus illas distribuant. *E*leemosyna enim est quæ extinguit peccatum, & â morte liberat.

Tob. 4. & 11.

28. ¶ Apertis thesauris suis. Donec ad Christum peruenerunt, Magi clausos, & absconditos thesauros suos detulerunt: quare docemur thesauros bonorum operum in conscientia abscondere, quandiù peregrinamur à Domino. Ea enim ratione Christus Dominus Regnum cœlorum simile esse dixit thesauro abscondito Matthæi 25. Id quod Numerorum 4. significatum est, dùm cuncta vasa altaris operiri præcepit Dominus. Ezechias Rex legatis Assyrijs omnes thesauros domus suæ manifestauit: & ab *E*sa. propheta statim est illi prædictum in Babylonē esse transferenda omnia: vt habetur 4. Reg. 20. Et rei

Thesauri bonorum operum intrà cor abscondendi. Matth. 25. Num. 4.

4. Reg. 20.

proba-

probauit euentus. Sicut enim amat natura celari, vt est in veteri prouerbio: & aurum, gẽmas, & pretiosa quæque natura abscondit: sic diuina arcana, donaque supernaturalia intra cordis intima oportet abscondere. Sic docebat Esaias, cap. 24. secretum meum mihi, secretum meum mihi. Idem nos docuit Christus Dominus Matthæ. 6. nesciat sinistra tua quid faciat dextera tua. *Esai. 24.* *Matt. 6.*

¶ Obtulerunt ei munera. Impletur vaticinium Dauid, Psal. 71. Reges Arabum, & Sabba dona adducent. Hæc sunt spolia Samariæ, quæ aufert puer IESVS iuxta vaticinium, Esai. cap. 8. sicut explicat Diuus Augustinus, serm. 4. de *Epiphania*, & *Epiphanus* lib. 3. in Compẽdio fidei Catholicæ, & in Anciroto, Tertullianus, aduersus Marcionem cap. 8. Et Ambrosius in caput. 3. Lucæ, & lib. 3. de Genealogia Domini, hic est puer, cuius incunabula Magi spolijs Orientalibus referserunt. 29. *Esai. 8.* *D. Aug.* *Epiphan.* *Ambros.*

¶ Deinde Magi docent Principes domum Dei muneribus exornare. Alienumque esse à Christiano Principe ab alijs oblata munera spoliare. De qua re legatur S. Thom. Opusc. 20. de Regimine Princip. cap. vlt. Historiæ quoque tàm diuinæ, quàm humanæ multis exemplis nos admonent, quàm infœlices exitus habuerint Principes, qui vasa sacra, & munera Deo dicata ex templis abstulerunt. Diuus Augustinus religioni Romanorum erga templa Deorum suorum tribuit prosperos imperij successus. Infœlicemquè Crassi mortem tribuit insolentiæ, qua templum Hierosolymitanum spoliauit. Danielis. cap. 5. Infœlix exitus Regis Balthasaris habetur, qui vasis templi abusus est. Abimelech, qui vt vsurparet Regnum Israel, argentum templi abstulit, per manus fœminæ infœliciter obijt. Libri Regum, & Machabæorum pleni sunt similibus historijs. Inter quas celebris est historia Heliodori, qui cum vellet deposita templi spoliare, spiritus omnipotentis Dei magnam fecit suæ ostensionis euidentiam, secundi Machab. 3. Federicus secundus Imperator, qui vt 30. *Principes decet Ecclesiã muneribus exornare.* *Qui verò illam spoliarunt, infœlices exitus habuerunt.* *S. Thom.* *D. Aug.* *Daniel. 5.* *Iudic. 9.*

necessitati propriæ succurreret rebus Ecclesiasticis vsus est, à filio suffocatus est. Vraca Hispaniæ Regina, dùm vasa argentea sancti Isidori Legionensis secum asportaret, in ipso egressu crepuit media. Alphonsus Aragoniæ Rex Vrracæ maritus dictus Bellator, à Sarracenis in bello victus non comparuit. Alphonsus quoque Lusitaniæ Rex, cum Sarracenos sæpè gloriosè debellasset, quia bona ecclesiastica vsurpauit, infœliciter obijt. Casianus Poloniæ Rex eadem de causa multa infœlicia passus est. Constantinus secundus Græcorum Imperator simili de causa pugione transfixus interijt. Constantinus verò magnus, qui patrimonium Ecclesiæ amplificauit, glorioſas, & miraculoſas victorias de cœlo obtinuit. Ataulfus Longobardorum Rex simili de causa fulmine percussus interijt. Longum esset omnia exempla in medium proferre eorum, qui bona ecclesiastica vsurpantes infœliciſsimos habuere exitus. Rursùs verò, qui templa Dei venerati sunt, & ab illorum bonis manus abstinuerunt, plurimas, & sæpè miraculoſas victorias obtinuerunt. Lotharius Galliæ Rex, Quanquàm ferè omnium prælatorum Regni sui cõsensum habebat, vt bonis ecclesiasticis, & templorum vasis vteretur, quia vnus Episcopus forti animo restitit, & diuinam vindictam illi comminatus est, abstinuit. Rex quoque Lusitaniæ Emanuel, qui bona ecclesiastica pro subuentione necessitatis acceperat, videns multa sibi infœliciter succedere, omnia ablata restituit. Rex Galliæ Philippus dicebat magis decere Principes augere bona Ecclesiarum, quàm auferre. Reges denique Ferdinandi Hispaniæ alter dictus sanctus, alter Catholicus, quanquàm contrà hostes Ecclesiæ dimicantes, & in maximis necessitatibus constituti, nunquàm ausi sunt bona ecclesiarum contingere: dicebant enim malle se ecclesiarum orationibus, quàm bonis adiuuari. Nostris tamen calamitoſis temporibus non desunt adulatores consiliarij, qui tanquàm ecclesiæ hostes oppositum cõ-

sulant. Atque vtinam priuata ipsorum vtilitas ad id nõ impellat.

¶Obtulerunt munera aurum thus, & myrrham. Mu- 31.
nera hæc habent in se diuina mysteria: aurum sicut Regi magno, thus sicut Deo vero: myrrham sicut mortali. Vel aurum charitatis, & eleemosynæ, thus orationum: myrrham mortificationis: iuxtà Pauli consiliũ, semper mortificationem Iesu in corpore nostro circunferentes 2. ad Corint. 4. Et ad Rom. 8. mortificate membra vestra, quæ sunt super terram. Et Cantico. 1. *Cant. 1.*
fasciculus myrrhæ dilectus meus mihi.

¶Responso accepto in somnis, nè redirent ad He- 32.
rodem, per aliam viam reuersi sunt in regionem suam. Fœdera cùm malignantibus periculosa: corrumpunt mores bonos colloquia praua 1. Cor. 15. nulla enim conuentio luci ad tenebras 2. Cor. 6. Locus quoque se offert dicendi deuitanda peccatorum reincidentia. Hierem. 2. *Hier. 2.*
quàm vilis facta es iterans vias tuas. Cauenda ergò est *Prouer. 14.*
via, quæ videtur homini bona, & nouissima illius ducunt ad mortem: & amplectẽda via, quæ ducit ad vitam.

IN FESTO BEATI SEBASTIANI martyris, CONCIO PRIMA.

Sagittæ tuæ infixæ sunt mihi: & confirmasti super me manum tuam. Psal. 37. THEMA.

CVM glorioſus martyr Sebaſtianus pro fidei confeſsione ſagittis confixus fuerit, prædicta verba ex Pſal. 37. elegi, quæ illi aptiſsimè cõueniunt: quæ vt ad Dei optimi, & martyris

sui gloriam, ecclesiæq; ædificationem dignè explicare valeamus, deprecemur, vt diuinus spiritus sagittis amoris sui nos configat, manuq; suæ gratiæ nos confirmet: id quod per almam Virginem impetrabimus humiliter dicentes: Auc.

¶ Sebastianus ciuis Mediolanēsis, sed Narbonę oriundus, nobilis genere, sed fidei firmitate nobilior, Diocletiano Imperatori admodū charus, primæq; cohortis in militari professione dux, & primicerius: in quo potētia exercitus, & Imperij sita erat: cæterū vt Cæsar cognouit eū Christianæ militiæ, potiusquā Cæsareæ deseruire, neque illū à Christi fide vlla ratione diuelli posse, stipiti alligatū sagittis iussit transfigi: qui grauiter vulneratus, semiuiuus relictus ab Hirene matrona Romana sancta ex patibulo raptus, & pia charitate absconditus, medicamentis adhibitis valetudini breui restitutus est: atque Imperatori obuius, Cæsarem de sæuitia in Christianos acriter increpauit. Tùnc columnæ marmoreæ, alligatus virgis ferreis vsque ad emissionem spiritus cædi iussus est. Atq; adeò Doctores nō contēnendi duplicē aureolā illi tribuunt, quia duplex martyrium passus est. Illius sacrū corpus Lucina Imperatoris Adriani filia ad Cathacumbas sepeliuit circa annum Domini circiter trecentesimū: vbi olim per ducentos, & quinquaginta duos annos corpora Apostolorum Petri, & Pauli iacuerant. Ibiq; Ecclesiam ædificauit, quæ modò est Cisterciensis ordinis. Ibidem seruatur colūna marmorea, habēturq; innumeræ indulgētiæ à multis summis Pontificibus concessæ, tùm propter corpora Principum Apostolorum, quæ ibi diu condita fuerant: tùm propter corpus beati Sebastiani, & plures alias sanctorū reliquias, quæ ibi in veneratione habentur. Quarè beatissimo Gregorio in altari martyris Sebastiani celebranti fertur aparuisse Angelus, qui dixit: hic est locus, in quo est vera promissio, & peccatorum remissio: splendor, & lux perpetua: & sine fine lætitia.

¶ Sagittæ

¶Sagittæ tuæ infixæ sunt mihi, &c. Totus ille Psal. 37. (vt quidam dicunt) pertinere videtur ad beati Iob vi uacissimam passionē. Vbi per figuram Ethopæā introducitur persona militis Christi sagittis confixa, vulnerumque dolore afflicta, & sauciata: & inter tot calamitates fidei firmitate constans. Titulus Psalmi est, in cōmemoratione: quia cōmemoratio fit corporis diuersis pœnis afflicti, & animi amicorum infidelitate, & illusione sauciati: sed inter multiplices calamitates, spem in Dominum reponentis. Vndè ait: sagittæ tuæ infixæ sunt mihi: & confirmasti super me manum tuam.

¶ Adeò pestilens, noxia, atque lethifera est culpæ vis, vt non tantùm armet creaturas omnes ad vltionem inimicorum Dei: vt dicitur Sapien. 5. verùm & ipsa diuina arma, iaculaque viuifica cōuertat in iacula, & sagittas mortis. Vndè Regius vates diuini brachij, & arcus fortitudinem, atque rigorem sæpè explicuit: maximè verò Psalm. 7. arcum suum tetendit, & paravit illum, & in eo paravit vasa mortis. Et Psal. 17. misit sagittas suas, & dissipauit eos. His percussit Angelos, & primos parentes: illos detrudens in Barratrum, contrà hos verò constituens gladium versatilem. Deindè aquis diluuij veluti sagittis interfecit omnem carnem: & quanquàm ea vniuersali vltione ira Domini placari visa est, arcu, pacis symbolo, in cœlo posito: iuxtà illud Genes. 9. arcum meum ponam in nubibus cœli, *Que al parecer soltaua Dios las armas en señal de paz, y colgaua el arco.* Sæpè tamen illum resumpsit contrà Babel, Penthapolim, contrà Core, Dathan, & Abyron: & quidem quòd tunc, cum peccatum regnabat in mundo, & nondùm satisfactum erat diuinæ iustitiæ, tanto furore Dominus humanum genus puniret, & diceret: inebriabo sagittas meas sanguine, & gladius meus deuorabit carnes: non miror. Cæterùm quòd in lege gratiæ, quæ lex est amoris, dulcedinis, misericordiæ: & in qua iam effu-

Sapien. 5. *Peccatum diuinam benignitatem in furorem conuertit.*
Psal. 7.
Psal. 17.
Gen. 3.
Gene. 9.
Deut. 32.

sus est sanguis agni immaculati Christi sufficiens placare Deum, & pro innumeris mundis satisfacere: quòd nihilominus voluerit diuina bonitas sanguinem martyrum tàm copiosè effundi, vt meritò conqueratur Ecclesia cum Regio Propheta Psalm. 45. effuderunt sanguinem sanctorum tuorum, velut aquam in circuitu Hierusalem: plures enim homines in lege gratiæ martyrium passi sunt, quàm in veteri lege animalia immolata: hoc verò mirabile est: teste enim Diuo Hieronymo pro quolibet die anni vsque ad ipsius ætatem habet Ecclesia quinque millia martyrum: vt meritò possit mater Ecclesia dicere sponso Christo id, quod Sephora dixit Moisi *Exod.4.* sponsus sanguinum tu mihi es. Siquidèm viam ad beatitudinem per laborum, & tribulationum tolerantiam, sanguinisque effusionem amicis suis parauit. Sicut in hodierno Euangelio Apostolis satis explicuit.

Psal.45.

Exo.4.

Ecclesia in martyribus sanguinem fundès Christo sponso amorem debitum exolvit.

¶ Quòd si diuini huius consilij rationem inquiras, ea inter cæteras potissima apparet: quia id videtur decere dilectionem, quam ecclesia rependere tenetur Christo sponso, qui pro ipsa primus sanguinem fudit. Sic enim nomine Ecclesiæ ait Dauid Psalm. 115. quid retribuam Domino pro omnibus, quæ retribuit mihi? & quia inter cætera, illud maximè Christo debemus, quòd dilexit nos, & lauit nos à peccatis nostris in sanguine suo: æquum est, vt amorem pro amore, sanguinemque pro sanguine rependamus: hoc est, quod statim subdit: calicem salutaris accipiam, & nomen Domini inuocabo, ideſt amaritudinem passionis pro Christo libenter suscipiemus cum inuocatione sancti sui nominis. Vndè subiungit, pretiosa in conspectu Domini mors sanctorum eius.

Psal. 115.

Apoc. 1.

¶ Hanc dignam retributionem Sebastianus martyr inuictus reddere voluit positus quasi signum ad sagittas: Dominum Iesum imitatus, de quo Simeon Lucæ 2. prædixit: ecce positus est hic in ruinam, &

Luc.2.

in re-

in resurrectionem multorum in Israel &, in signum cui contradicetur. Similiter Iob à Domino percussus cap. 34. ait : violenta sagitta mea absque peccato : id quod Sebastiano martyri aptare possumus: atque illud Threno. 3. tetendit arcum suum, & posuit me quasi signum ad sagittam : misit in renibus meis filias pharetræ suæ. Sagitta diuinæ pharetræ Christus est, de quo prædixit Esai. capit. 49. posuit me sicut sagittam electam: in pharetra sua abscondit me, ideſt, in humanitate, & carne, velut in pharetra diuinitas absconsa est. Filiæ verò pharetræ (secundùm phrasim Hebræam) sagittæ sunt diuini amoris, vel timoris, quas velut filias intrà se habet Christus, illisque nos iaculatur, vt renes, & carnis passiones mortificet. Sagittam quoque præcipuam amorem, & dilectionem vocare possumus, quæ reliquarum sagittarum, & affectionum mater est: his sagittis pharetræ Christi confixus Sebastianus satis conuenienter ait, misit in renibus meis filias pharetræ suæ.

Iob. 34.

Threno. 3.

Esa. 49.

¶ Et hæc quidem sanguinis effusio, tribulationum inundatio, & sagittatio non pugnat cum lege gratiæ, dulcedinis, & suauitatis : quin imò summam dulcedinem admiscet diuina bonitas iuxtà verbum Christi Lucæ 6. gaudete, & exultate, quoniam merces vestra multa est in cœlo : quam Paulus expertus 2. ad Corint 4. ait : in omnibus tribulationem patimur, sed non angustiamur, aporiamur, sed non destituimur : persecutionem patimur, sed non derelinquimur : deijcimur, sed non perimus. Semper mortificationem Iesu in corpore nostro circunferentes, vt & vita Iesu manifestetur in corporibus nostris.

Tribulationibus pro Christo perpessis magna dulcedo admiscetur. Lucæ. 6. 2. ad Cor. 4.

¶ Id quod in plurimis martyribus impletum est: quidam enim super prunas, velut super rosas incedebant: alij ad suppliciū tanquàm ad nuptias certatim ibāt: neq;

solùm

solum viri, sed & virgines puellæ, ita vt tyranni se victos sæpe faterentur: atque Gentiles videntes martyrum constantiam ad fidem Christi conuersi sint. Id quod inter cæteros accidit inuictissimo martyri Sebastiano: cuius constantiam admirans Diocletianus obstupuit.

¶ Quòd si roges, vndè tanta constantia, & alacritas Sebastiano accesit? *Ex* duplici sanè radice: tùm ex amore, quo Christum diligebat. Tùm secundò ex præmio præsentissimo, atq; brauio, quod post breue martyrium expectabat iuxtà verbum illud Christi, eccè merces vestra multa est in cœlo Luc. 6. Primū quidē amor dulces efficit labores, & tribulationes: crucem, gladiū, virgas, & sagittas: dulce enim est dilectissimi IESV crucem præsentem habere, illiusque vestigia sequi. Charitas Christi amoris sagittis transfixerat ipsius cor: atque adeò vulnus intùs existens dolorem extraneum prohibebat: neque sentiebat sagittarum vulnera. Sicut enim ijs accidere solet, qui viui sagittis configendi sunt, quibus patronus assignatur, qui primam sagittam in illius cor dirigat, qua transfixus, & extinctus, reliquas minimè sentiat: sic Sebastianus Christum patronum habuit, qui cor ipsius charitatis prima sagitta sic transfixit, vt reliquas minimè senserit. His sagittis diuinæ dilectionis transfixus Dauid dixit Psal. 44. sagittæ tuæ acutæ, populi sub te, cadent in corda inimicorum Regis. Eisdem confixus. D. Augustinus inquit, sagittaueras Domine cor meum charitate tua. De his, qui eiusmodi sagittis confixi sunt, ait Paulus ad Colos. 3. mortui estis, & vita vestra abscondita est cum Christo in Deo. Sagittas ardentes charitatis igne meritò vocauit Dauid Psal. 7. sagittas suas ardentibus effecit, ideſt ardoris vim illis impressit: vt cor inflamment, & inflammatum temporalia incommoda minimè sentiat. Amor enim signaculum est, & veluti scutum cor protegens. Vnde Canticorum 8. sponsus sponsam rogat: pone me, vt signaculum, super cor tuum: vt signaculum super

Luc. 6. *Amor dulces efficit labores.*

Simile.

Psal. 44.

D. Augustin.

Colos. 3.

Psal. 7.

Cant. 8.

brachium

brachium tuum : quia fortis est, vt mors dilectio. Ab hac fortitudine tanta virtus accedebat cordi, vt non sentiret funiculis brachia constringi, neque sagittis transfigi: quia signaculo dilectionis (quod ipsa morte est fortius, &, velut corpus mortuum, reddit insensibilem eũ, qui pro Christo patitur) præmunitus erat.

¶Sagittæ quidem symbolum sunt pestis, quia radij solares, per aerem infectum radiantes, velut sagittæ cor transfigunt. Atque ea fortè ratione beatum Sebastianum tanquàm patronum, & tutelarem diuum contrà pestem habemus. Secundò sagittæ symbolum sunt velocitatis, sic Itali properare dicunt afrezar, & sagittam vocant freza, & Hispanè flecha. Potissimùm verò sagittæ symbolum sunt amoris: sic cupidinem amoris Deum cum arcu, & sagittis antiqui pingebant. Radij enim, qui ex intimo cordis affectu spirantes per visum emittũtur, sagittis assimilantur, qui veluti acutæ sagittæ ab oculis diligentis emissi, & per oculos rei dilectæ benignè excepti cor transfigunt. Et apud cõiectores, si quis ætate florida somniet trãsfixum cor, amoris est indicium. Sic in sacris litteris sagittæ dicuntur diuini amoris symbolum iuxtà doctrinam D. Augustini in Psal. 37. & Psal. 119. sagittæ potentis acutæ, cum carbonibus desolatorijs: maiori enim vi, quàm carbones igniti, cor inflammant. Sponsus charitatis sagittis se transfixum fatetur, Cant. 4. vulnerasti cor meum soror mea spõsa, vulnerasti cor meum in vno oculorum tuorum. Et rursùs sponsa dilecti sponsi sagitta transfixa, & liquefacta Cant. 5. ait: vulnerata charitate ego sum. Primi Regum 20. Ionathas sagittas intrà se, amoris symbolum voluit esse apud Dauid: sagittas verò vltra, signum odij. D. Augustinus sagitta dilectionis Christi transfixus, cor transfixum sagitta pro stemmate elegit. Quarè in dilectionis arte adeò peritus meritò quærit, cur sagittæ symbolũ sint amoris, cum amor dulcedine repleat, sagitta verò dolore? Cui quæstioni respõdet, quòd ex amore, & absentia amati procedit dolor.

Sagittæ symbolum sunt pestis, & velocitatis.

Sagittæ potissimũ symbolum sunt amoris.

Psal. 37.
Psal. 119.

Cant. 4.

Cant. 5.

1. Reg. 20.

D. August.

Hinc

Hinc vulnus amoris, hinc dolor, hinc languor, donec vnio cum dilecto dolorem mitiget, & dulcedine repleat.

¶Est tamē & alia ratio huius symboli, quia in præsenti vita ea est diuina voluntas, & dispositio, vt quos diligit, hos corrigat, & castiget. Statim vt Dominus vocauit ad se Mosem, ostēdit illi ignē, & spinas. Abraham probatus in immolatione filij vnigeniti Isaac, Iacob, & Ioseph plures afflictiones perpessi sunt. Dauid sæpè à Saul in mortem quæsitus est. Daniel in lacum leonū missus: Iob in sterquilinio lepra percussus c. 30. ait, pharetram suam aperuit, & afflixit me. In summa Iudith. 8. dicitur; omnes, qui tibi placuerunt, per multas tribulationes transierunt. Tribulatio nutrimentum est iustorum, & veluti primum lac, quo in hac vita filij Dei dum paruuli sunt, nutriuntur. Sicut enim prouida natura pro diuersitate animalium varia prouidit alimenta, talpæ terram, piscibus aquam, Cameleoni aerem, Salamandræ ignem: sic iustorum cibum labores, & tribulationes esse voluit. Amicos suos non vult diuina maiestas esse desides, neque delitiosos: *No quiere santos de pinzel, ni regalados, sino de buril, sinzel, hacha, y escoda, passados por fuego, hierro, y faetas.* Et sic per tribulationes confirmatur diuinus amor, & amicitia. Vndè ait, confirmasti super me manum tuam. Vbi manus Domini vindictam, flagella & tribulationes explicat: & simul amicitiæ symbolum: sic enim solent per mutuam manuum connexionē amicitiæ conciliari, & confirmari. Eisdem coloribus, & indumentis vti similibus, signum est amicitiæ. Hoc est quod Paulus ait ad Rom. 8. quos præsciuit, & prædestinauit conformes fieri imaginis filij sui, vt sit ipse primo genitus in multis fratribus. Cuius rei mirabilis figura habetur Exod. 25. vbi calami procedentes ex candelabro erant eiusdem operis, atque ipsum candelabrum: nempè exauro purissimo ductili. Vbi per aurum charitas, per ductile labores, & tribulationes explicantur.

Apoc. 3.
Exod. 3.
Iob. 30.
Iudith. 8.
Tribulatio nutrimentū est, & lac iustorum.
Simile.
Rom. 8.
Exod. 25.

Oro fino, tirado, passado por estrecho, amor examinado por trabajos: hæ sunt viæ, quas Christus Dominus in euangelio docet: per quas iustos, & amicos in beatitudinem perducere dispositit: de quibus Paul. ad Hebr. 11. cum glorioſum, & celebrem sanctorum catalogum recẽsuisset, quorum alij ludibria, & verbera experti insuper, & vincula, & carceres, lapidati sunt, secti sunt, tentati sunt, in occisione gladij mortui sunt: alij circumierunt in melotis, in pellibus caprinis, egentes, angustiati, afflicti: quibus dignus non erat mundus, in solitudinibus errantes, in montibus, & speluncis, & in cauernis terræ. Tandem subdit: hi omnes testimonio fidei probati inuenti sunt. *Heb. 11.*

¶ Secundò dulcescunt tribulationes ex consideratione præmij, quod iustis in beatitudine propositum est: sic enim ait Christus in euangelio hodierno, gaudete & exultate, quoniam merces vestra multa est in cœlo. Sagittæ ergò Sebastiani martyris pignora sunt beatitudinis, & Diuini amoris. Hieronymus in illud Psal. 74. calix in manu Domini vini meri plenus mixto, docet, quòd amicis suis solet Diuina benignitas calicem rigoris in calicem misericordiæ immiscere, atque commutare: non vt labores, & tribulationis auferat: sed vt plus habeãt solatij, amoris, atq; deliciarũ, quàm rigoris, & supplicij. Impij quidem sagittas excutere nituntur, sicut cerui sagittis percussi herbam Dictamum tanquàm præsentissimum antidotum contrà venenum comedunt. Iusti verò patienter tolerant, & tanquã pignus amoris suscipiũt: & in ipsis sagittis manum diuinæ dilectionis, solatij, & auxilij experiuntur: sicut Iob expertus c. 13. dixit: manus Domini tetigit me: & nunc Sebastianus ait, sagittæ tuæ infixæ sunt mihi: & confirmasti super me manum tuam. *Ex consideratione æterni præmij labores, & tribulationes dulcescunt. Hieron.* *Iob. 13.*

¶ Tandem sagittæ velocitatis sunt symbolum. Quarè Armeni sagittam, Tigrim vocant rapidissimum fluuiũ, & velocissimũ animal. *Et* sapiẽ. 5. velocitas vitæ præsen- *Sagittæ velocitatis sũt symbolum.*

tis

tis per plura similia explicatur, atque inter cætera per sa-
Sapie. 5. gittæ velocitatem: transierunt omnia illa tanquàm vm-
bra, tanquàm nuncius præcurrens, nauis, auis, aut tan-
quàm sagitta emissa in locum destinatum. Sic de sanctis
Apostolis, & martyribus, qui summa velocitate ad Chri-
Psal. 126. stum cucurrerunt, dicitur in Psalm. 126. cum dederit di-
lectis suis somnum, eccè hæreditas Domini, filij merces,
fructus ventris. *Eccè* quasi digito ostendit beatitudinis
præmium præsentissimum adesse paratum. De velocita-
te verò, qua illud amici Dei consequuntur per medias
tribulationes, statim subiungitur: sicut sagittæ in manu
Sancti, & potissimum martyres meritò vocantur sagittæ. potentis, ita filij excussorum. Sancti satis propriè sagit-
tæ vocantur. Tùm quia mundum, carnem, & diabolum,
atque peccata virtutum sagittis transfixerunt, tùm quia
Tyrannos, & persecutores sagitta constantiæ, atque pa-
tientiæ, vulneratos vicerunt: tùm denique quia maiori
velocitate, quàm sagittæ ad Christum transuolarunt. De
Esai. 66. his intelligitur satis commodè locus Esaiæ 66. mittam
ex eis tenentes sagittam. Dicuntur verò filij excussо-
rum, siue filij excusi per martyrium: sicut granum fru-
menti tribulo contritum excutitur palea. Vel dicuntur
excusi, ideſt expediti, qui se se à terrenis omnibus ex-
cusserunt, vt ad Christum, expediti sicut sagittæ curre-
D. Gregor. Abac. 3. rent. Sicut enim ait D. Greg. mala, quæ patimur, ad Deũ
nos ire compellunt. Hoc est quod Abacuch. 3. dicitur
Ezech. 1. in luce sagittarum tuarum, ibunt in splendore fulguran-
tis hastæ tuæ. Et concinit locus Ezech. 1. De igne egre-
diebatur fulgur, ideſt de igne charitatis egreditur ful-
gur tribulationis. Fulgur quidem timore percutit, sed lu
cem habet: sicut in nocte tempestuosa itinerantibus con
Simile. tingere solet, vt fulgura ipsa quanquàm timorem incu-
tiant, luce tamen sua iter ostendant: similiter tribulatio,
quanquàm non est gaudij, sed mæroris, patientiam tamẽ
Psal. 76. operatur, & viam ad beatitudinẽ ostendit. Hoc est quod
dicitur Psal. 76. sagittæ tuæ transeunt, vox tonitrui tui in
rota: & subditur, Illuxerunt coruscationes tuæ orbi

terræ.

terræ. Vbi vtrumque explicatur: & tribulationum velocitas velut rotæ, & sagittæ: & lux, qua iustis ad beatitudinem viam ostendunt. Atque ea ratione satis commodè in columna illa celebri nubis, & ignis, quæ filios Israel in terram promissionis perduxit, figuratæ sunt: tribulationes enim ignem habent, qui exurit, & affligit: sed ignem quoque diuini amoris habēt, qui lucem habet diei: & nubem diuini solatij, & protectionis. Hæc est columna firmissima, quæ recto itinere amicos Dei in beatitudinem perducit: atque ex tribulationibus calcaria efficit ad currendam viam. Sic glorioſus Sebastianus sagittas suas, quanquam instrumenta mortis ex natura sua, in pignora tamen amoris conuertit: illiquè fuerunt veluti calcaria, pennæ velocissimæ, lux, & vita, quæ per splendorem, & lucem charitatis, & gratiæ perduxerunt ad claritatem gloriæ. *Exod.* 13.

IN EODEM FESTO, CONCIO SECVNDA.

THEMA

Gaudete, & exultate, quoniã merces vestra multa est in cœlo. Lucæ. 6.

HODIE Impletum est verbum Esaiæ. 2. erit in nouissimis diebus præparatus mons domus Domini in vertice montium: & fluent ad eum omnes gentes. Christus Dominus mons firmus est domus Domini, id est ecclesiæ: vel virginis sacræ, de qua præcisus est lapis ille Danielis. 2. qui creuit in montem magnum: & apparuit in vertice montium, id est ecclesiæ: vel in monte Thabor: quò plurima turba confluxit, vt audiret eum, vt sanaretur à lãgoribus suis *Esai.* 2. *Daniel.* 2.

suis. Postquàm ergò Dominus in montis vertice pernoctauerat in oratione Dei, & duodecim discipulos elegerat, quos & Apostolos nominauit: longumq; sermonē ad eos habuerat, quo vias octo ad beatitudinem explicuit, narrat Lucas Euangelista descendisse de monte, stetisseq; in loco campestri, atq; quatuor beatitudines turbis proposuisse: nimirùm paupertatis, famis, lacrymarum, & persecutionum: & quia supremus gradus tribulationū est odio haberi, separari, exprobrari, & nomen eijci tāquàm malum propter filium hominis: statim solatio & spe replet dicens, gaudete in illa die, & exultate: quoniā merces vestra multa est in cœlo. Quæ verba, & Christi promissio glorioſum Sebastianum adeò fortem, & constantem in duplici martyrio reddiderunt: vt inuicto animo ex duce temporalis militiæ in ducem, & principem Christianæ militiæ per martyrium sagittarum, & virgarū glorioſè translatus sit. Vt ad Dei optimi, & martyris gloriam verba proposita explicare valeamus Spiritus sancti auxilium inuocemus, ad montem illum accedentes, à quo lapis Christus excisus est sine manibus, sacram (dico) virginem, dicentes: Aue Maria.

¶ Sanctorum martyrum Fabiani, & Sebastiani glorioſum diem recolimus, quo per temporalem mortem æternam vitam, & glorioſam palmam adepti sunt. Hi sunt fortissimi duces, inuictissimiq; principes, quorum sanguine muri Ecclesiæ fundati, & stabiliti sunt. Vt meritò Euangelicus Propheta. c. 53. Saluatoris Christi passionē præuidens, generationis Ecclesiæ, quæ Christi sanguine instituēda erat, miretur dicens, generationē eius quis enarrabit? Statim enim. c. 54. sic Deus alloquitur ecclesiā persecutione vastatā, paupercula tēpestate conuulsa, & absq; vlla cōsolatione: eccè ego sternā per ordinē lapides tuos, ponā iaspidē propugnacula tua: & fundabo te in Saphiris. Fortitudo Ecclesiæ altiora fundamenta habet, quā terrena ædificia. Tēporalis namq; fortitudo in vita, & viribus ducū, & militū sita est. At verò fortitudo

Esai. 53.

Esa. 54.

Fortitudo ecclesiæ firmissima habet fundamenta.

Eccle-

Ecclesiæ in morte, & sanguine Christi, Apostolorũ,& martyrũ stabilita. Quarè illius fortitudo fortitudini iaspidis comparatur: tum quia fortissimus lapis est: tum quia sanguineis guttis consperſus. Vnde Apoc. 21. erat structura muri illius ex lapide iaspide. Adhuc tamẽ fortitudo Ecclesiæ iaspidis fortitudinem in immensũm excellit. Iaspis enim ferro cedit: animus verò martyrum stetit sempèr inuictus: vt alium pati, alium loqui crederes. Hi sunt propugnacula argentea, de quibus Cant. 8. dicitur: soror nostra paruula est, & vbera non habet: sic enim initio nascens Ecclesia paruula erat. Et murum quidèm Apostolorum habebat: deficiebant tamèn illi propugnacula martyrum. Vnde subditur, si murus est, scilicet Apostolorũ: ædificemus supèr eum propugnacula argentea: id quod per glorioſos martyres impletũ est. Fuere enim fortissima Ecclesiæ propugnacula, splẽdidissima, ideoq; argentea dicuntur propter puritatẽ splẽdorem, & gloriam. Inter hos fulgent inuictissimi martyres Fabianus, qui miraculosæ columnę indicio in Summum Pontificem electus per quatuordecim annos sedem Petri tenuit: vitæq; exemplo, & miraculorum luce conspicuus Ecclesiã Dei illustrauit: atq; sub Decio passus est anno Dñi circiter ducentesimo quadragesimo quarto. Fulget & glorioſus Sebastianus martyr, qui pro Christi nomine sub Diocleciano Cæsare sagittis confixus ferreisq; virgis flagellatus circa annũ Dñi circiter trecẽtesimũ martyrio coronatus est. Hos cœlestes Athletas, fortissimosq; duces Ecclesiasticæ militiæ Christus esse voluit: atq; cœlestis præmij magnitudine proposita constantes, & inuictos reddidit dicens, gaudete, & exultate, quoniam merces vestra multa est in cœlo: illorumq; exẽplo infirma corda nostra ad laborũ tolerantiã eleuat, & confirmat præmij æterni magnitudinẽ nobis proponẽs, cuius spe gaudere, & exultare debemus.

Apoc. 21.

Cant. 8.

¶Paulus Apost. ad Gal. 5. inter duodecim fructus Spiritus gaudiũ annumerat, dicẽs, fructus spiritus est charitas,

Ad Gal. 5.

gaudium, pax, &c. Fructus verò dupliciter dicitur, (vt ibi eleganter docet Angelicus Doctor) primò acquisitus ex labore proprio, vel studio: de quo Sapien. 3. dicitur, bonorum laborum glorioſus est fructus. Alter fructus est productus, vt ex arbore: sicut Matth. 7. dicitur, non potest arbor bona malos fructus facere: neque arbor mala bonos fructus facere. Fructus adeptus habet rationem vltimi finis, non tamen fructus productus: est tamen vltimũ, quod arbor producit: & simul importat delectationem gustus: atque adeò nomen fructus connotat duo, nimirùm id, quod est finale, & suaue. Ea ratione præmia beatitudinis fructus dicuntur. De quibus cœlestium secretorum contemplator Ioannes Euangelista Apoc. 22. ait, ostensum sibi ab Angelo fluuium aquæ viuæ splendidum tanquàm crystallum procedẽtem de sede Dei, & agni in medio plateæ eius: de quo dicitur in Psalm. 35. Torrente voluptatis tuæ potabis eos, quoniam apud te est fons vitæ. Subditq; Euangelista: ex vtraque parte fluminis lignum vitæ afferens fructus duodecim per menses singulos. Inter hos duodecim fructus gaudium numerat Apostolus: quod quidem verè fructus est Spiritus Sancti, quia præmium est, & finis laborum, & ineffabili suauitate plenus. Gaudium enim ex amore charitatis, atq; ex præsentia, & coniunctione amati nascitur: vt docet S. Thom. 1. 2. q. 70. art. 3. Consurgit verò gaudium ex duobus: primò ex securitate perturbationum, quæ nunquàm poterunt gaudium intercidere, impedire, aut perturbare: eiusmodi verò est solum gaudium patriæ, cœlestisque beatitudinis. Gaudia enim vitę præsentis mille periculis obnoxia sunt, multisque tristitijs, vitæque molestijs intercidũtur. Quarè Paulus primæ ad Corinth. 7. meritò dixit: qui gaudent, tanquàm non gaudentes, & qui vtuntur hoc mundo, tanquàm non vtantur. Præterit enim figura huius mundi. Et Iob cap. 21. ducitur, ducunt in bonis dies suos, & in puncto ad inferna descendunt: & Prouerb. cap. 14. Extrema

S. Thom.

Matth. 7.

Fructus duo connotat finale, & suaue.

Apoc. 22.

Psal. 35.

Gaudiũ ex dilectione, & præsentia dilecti nascitur.

S. Tho.

1. ad Cor. 7.

gaudij

gaudij luctus occupat, & risus dolore miscebitur. Cœlestis vero patriæ gaudium ab omni perturbatione tutissimum est: sicut Regius Vates Psal. 147. cecinit dicens: Lauda Hierusalem Dominum, Lauda Deum tuum Siō: quoniàm confortauit seras portarum tuarum: quasi dicat contra omnes hostium, periculorum, atq; perturbationum incursus cœlorum portæ firmiter clausæ sunt quarè iugi pace, atque perpetua tranquillitate fruuntur. Quarè subdit, qui posuit fines tuos pacem. Hoc est quod Apol. cap. 21. audiuit Ioannes, absterget Deus omnem lachrymam ab oculis eorum, & mors vltra non erit, neque luctus, neque clamor, neque dolor, erit vltra, quia prima transierunt. Et cap. 7. non esurient, neque sitient amplius, neque cadet super illos sol, neque vllus æstus. Et Esai. cap. 25. præcipitabit Dominus mortem in sempiternum: & auferet lachrymā ab omni facie, & opprobrium populi sui auferet.

Psal. 157.

Apoc. 21.

Apoc. 7.

Esai. 25.

¶ Caudium deindè oritur ex sedatione, satisfactione, atq; satietate desiderij. Ad hoc verò requiritur, vt res amata sufficiens sit amanti: & quæ amplitudinem desiderij replere omnino possit. Id quod sola Dei optimi præsentia, humanæ voluntatis siti, atque desiderio præstare potest. Ex illius enim præsentia, & vnione ineffabile illud, & plenum gaudium oritur, quo beati omnes summa cum exultatione fruuntur: de quo in Psal. 80. aperi os tuum: & implebo illud. Et iterum, qui replet in bonis desiderium tuum. De quo Psal. 77. desiderium eorum attulit eis, non sunt fraudati à desiderio suo. Hoc est plenum illud gaudiū, de quo Psa. 86. sicut lætantium omnium habitatio est in te. Meritò D. Augustinus illud verum gaudium esse dixit, quod non de creatura, sed de creatore suscipitur.

Gaudium oritur ex satietate desiderij.

Psal. 112.

Psal. 77.

August.

¶ Magnum quidèm solet esse gaudium agricolarum, quo cum fructus optatos percipiunt, & in horrea inducunt, exultant. Sic Esai. 9. dicitur: lętabūtur coràm te, sicut qui lętantur in messe, comparat quoq; gaudio victo-

Esai. 9.

rum, sicut exultant victores capta præda, quandò diuidunt spolia. Similiter Dauid cecinit Psa. 125. venientes venient cùm exultatione portantes manipulos suos. Solent alios delectare conuiuia: sed neq; hoc gaudium deerit beatis: nam Esai. 25. faciet Dominus exercituum omnibus populis in monte hoc conuiuium pinguium, conuiuium vindemiæ, conuiuium pinguium medullatorum, vindemiæ defæcatæ: Et Psal. 41. in voce exultationis, & confessionis, sonus epulantis. Quòd si alios musica, & odoramenta delectant: ibi hymnidici Angelorum Chori, & viginti quatuor seniores cadentes in facies suas, qui iugiter adorant viuentem in secula seculorum: habentes singuli citharas, & phialas aureas plenas odoramentum, quæ sunt orationes sanctorum: & Apocal. cap. 19. audiuit Ioannes vocem aquarum multarum, & sicut vocem tonitruorum sæpiùs repetentem Alleluia: & cap. 14. audiuit tanquàm vocem aquarum multarum, sicut citharędorum citharizantium in citharis suis. Ibi laus iocunda, & perpetua. Ibi montes aromatum, & thuris, Cantic. 8.

Psal. 125.

Esa. 25.

Psal. 41.

Apoc. 5.

Apoc. 19.

Cantic. 8.

Gaudia cœlestis patriæ omnem dulcedinem habent, & suauitatem.

Esai. 45.

1. ad Cor. 2.

¶ Tandem si dulcis amicorum conuictus, & secreti pectoris reuelatio oblectare solet: beatis in patria altissima Trinitatis mysteria, necnon & incarnationis diuini Verbi manifestantur: impleturq; illud *Esa.* 45. dabo tibi thesauros absconditos, & arcana secretorum: vt scias, quia ego Dominus, qui voco nomen tuum, Deus Israel. Hoc est quod Apostolus 1. ad Corin. 2. ex Esai. cap. 64. dixit: quod nec oculus vidit: nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparauit Deus his, qui diligũt illum: nobis autem reuelauit, per spiritum suum. Spiritus enim omnia scrutatur etiam profunda Dei. Bona quidem terrena sensu percipimus, intellectu comprehendimus, & cum inferiora sint corde nostro, in cor hominis ascendunt: ibiq; nobilius esse habent, quàm in se ipsis. Bona verò diuina neq; sensu, neq; intellectu comprehendi possunt, neq; in cor nostrum ascendunt: imo potius

tiùs descendunt, vt Iacobus cap. 1. dixit: omne datum optimum, & omne donum perfectum de sursùm est descendens à patre luminum. Ille siquidem est, de quo Iob. cap. 36. ait, in manibus abscondit lucem, & annuntiat de ea amico suo, ꝙ possessio eius sit: & quòd ad eam ascendere possit. Vt enim cor humanum percipiat diuina mysteria, opus est, vt suprà se ipsum ascendat, & eleuetur: maior enim est Deus corde nostro: vt dixit Ioannes Apostolus. 1. cap. 2. Ascendit verò intellectus noster per diuinam reuelationem, & eleuationem: vndè dixit Paulus, nobis autem reuelauit per spiritum suum. Reuelauit etiam per redemptorem nostrum Christum, qui Doctor, & præceptor ecclesiæ à patre datus dixit: eccè merces vestra multa est in cœlo.

Iacob. 1.

Iob. 36.

1. Ioan. 2.

¶ Vbi præmij cœlestis exuberantiam, gaudijq; plenitudinem explicuit Dominus: non solũ dicens copiosam esse mercedem, & multam: sed & geminatione illa gaudete, & exultate, gaudij plenitudinẽ expressit. Geminatio enim emphasin habet, & augmentũ explicat, sicut Hier. 2, scientes scietis: & Psal. 125, veniẽtes veniẽt cũ exultatione portãtes manipulos suos. Præmij etiã excellentiã, & redundantiã Lucæ. 6. explicuit Dñs: mẽsurã bonã, & confertã, & coagitatã, & supereffluentẽ dabũt in sinũ vestrũ. Tã plena erit mẽsura, quòd eã nõ capit mẽs, neq; intellectus, nisi eleuetur per lumẽ glorię. Tã excelsum prę mium nunquã Moses Israelitis promisit, non Trimegistus Ægyptijs, non Phoroneus Græcis, nõ Solon Athenienſibus, non Licurgus Lacedęmonijs, neq; Numa Põpilius Romanis id promittere potuerũt. Solus Christus Rex regũ, & Dominus dominantiũ æquali potestate ab æterno patre accepta cœlestis beatitudinis plenã mercedẽ polliceri potuit. Et iuxta plenitudinẽ præmij est quo que mẽsura gaudij: quarè in homine cõcludi nõ potest, quia incõprehẽsibile. Ea ratione Dñs ait Mat. 25. intra in gaudiũ Domini tui: per luminis enim diuini participationẽ homo in illud intrat. Quarè futuræ illius gloriæ

Hier. 2.

Luc. 6.

Cœlestis præmij gaudijq; immensitatem non capit intellectus humanus, nisi eleuetur.

Matth. 25.

contemplator Paulus,& in tertium cælum raptus, quan quàm plures labores, tribulationes, & carceres expertus ad Rom. 8. ait:existimo enim,quòd non sunt condignæ passiones huius temporis ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis. Cuius rationem 2. ad Corin. 4. explicuit dicens:id enim, quod in præsenti momentaneũ est, & leue tribulationis nostræ, supra modum in sublimitate æternũ gloriæ pondus operatur in nobis: non contemplãtibus nobis quæ videntur,sed quæ non videntur. Quæ enim videntur,temporalia sunt,quæ autem nõ vidẽtur, æterna sunt. Meritò ergò nõ solũ adeptione tãti præmij exultant beati, sed & illius spe gaudere iustos docet Paulus ad Rom. 12. spe gaudentes,in tribulatione patientes.

ad Rom. 8.

2. Corin. 4.

ad Rom. 12

Caieta.

¶ Imò Caietanus in hæc verba Lucæ. 6. gaudete,& exultate, docet præceptum hoc gaudij impletum in Apostolis,& martyribus pro Christo patiẽtibus: qui in patibulo nõ solũ constantes, sed gaudio pleni,& quasi ad epulas inuitati supplicia alacriter, & cum exultatione sustinebant:quasi oculis contemplantes præmiũ sibi paratum à Christo promissum, & sibi quasi digito ad oculũ ostensum. Sicut habetur actuum. 5. ibant Apostoli gaudentes à conspectu concilij, quoniam digni habiti sunt pro nomine Iesu contumeliã pati. Id quod per fidem intuens Regius vates,quasi audito cœlestis patrię nũtio totus exultans per spem concinebat Psa. 121. Lætatus sum in his,quæ dicta sunt mihi:in domum Domini ibimus. Hac spe gaudebat Paulus, & cœlestis præmij certitudine exultans secundæ ad Timotheum, primo,scio cui credidi,& certus sum:quia potens est depositum meum seruare in illum diem. Eadem spe armati glorioſi martyres Fabianus, & Sebastianus tribulationes, & tyrannorum supplicia contempserunt: imo ad pœnas, & verbera vsque ad sanguinis effusionem exultantes cucurrerunt. Horum exempla, animique fortitudinem nobis hodiè sacra proponit ecclesia,

Psal. 121.

2. Timo. 1.

vt iuxtà

vt iuxta Pauli Apostoli doctrinam ad Hebræos. 12. de ponentes omne pondus, & circunstans nos peccatum per patientiam curramus ad propositum nobis certamen, aspicientes in authorem fidei, & consummatorem Iesum, qui proposito sibi gaudio sustinuit crucem confusione contempta: atque in dextera Dei sedet. Indè nos vocat, & dexteram porrigit per gratiam, ostendens æterna gaudia gloriæ. *Hebr.* 12.

IN FESTO GLORIOSI ILLEFONSI Archiepiscopi Toletani.

CONCIO VNICA.

QVANQVAM in solennitate Diui Illephonsi concinitur Euangelium, Vos estis sal terræ, de quo in communi doctorum diximus dante Domino, cæterum, quia in ecclesia Toletana, quæ ipsum vt patrem, pastorem, & Archiepiscopum agnoscit, magnaq; cũ celebritate veneratur: Dominica infra ipsius octauas concio haberi solet, nè solennitas proprij diei longior reddatur: occurrẽte concione Dominica tertia post octauas Epiphaniæ ex Euangelio Matth. 8. elegi pro Themate verba illa.

Qualis est hic, quia venti, & mare obediunt ei? Matt. 8. THEMA

DE celebri illa Regina Carię Arthemisa legimus, quòd pio affectu in virum suum Mausolũ ducta, Græcis oratoribus prœmia proposuit illis largienda, qui in mariti laudibus celebrandis cęteros vincerent. Quantò potiori iure alma hęc To-

letana ecclesia Diui Illephonsi dilectissima sponsa optabit, vt omnes diuini verbi oratores in sanctissimi sponsi sui laudibus perorandis omnes Rhetores, & tã Latinos, quàm Græcos Oratores: imò & pro laudum, & encomiorum dignitate se ipsos superent? Vt igitur tanti Pontificis laudes pro votis dignissimæ sponsæ persequi valeamus: sacrum lapidem, vbi glorioßissimæ virginis steterunt pedes, cum inuictissimum defensorem suum Illephonsum cælesti veste induit, veneremur, ipsamq; Dei genitricem deprecemur, vt Spiritus sancti gratia de cælo nos induat, dicentes, Aue.

¶ De beatissimo Illephõso Toletanæ ecclesię Archiepiscopo, patrono, & protectore hodierna die dicturus prædicta verba elegi: quæ quanquã de Christo Domino dicta sunt, cũ ventis, & mari imperauit: & facta est tranquillitas magna: cuius qualitas ipsis quoq; Angelis inenarrabilis est: est enim ęqualis ęternõpatri, splendor gloriæ, & figura substantiæ eius: Cæterũ cũ ipsius dono, & gratia D. Illephonsus ad sublimẽ adeò gloriã in ecclesia militãte, & triũphãte euectus sit, mutuata dignitate, atq; qualitate à Christo Domino totius gratiæ fonte primario, & authore: qui nomen suum lucis Apostolis, & ecclesiæ doctoribus liberaliter impartitur, verba quoq; admirationis, quæ de ipso dicta sunt, ipsius pastori, & Doctori, almæq; Dei genitricis defensori meritò accõmodare possumus: vt illius priuilegia, eximiamq; dignitatẽ & singularia gesta contẽplantes dicamus: qualis est hic, quia venti, & mare obediunt ei?

Hebræ. 1.

¶ Cũ almę huius ecclesiæ maiestatẽ, sanctitatẽ, modestiã, morũ grauitatẽ, diuini cultus excellẽtiã, mirabilẽq; in omnibus splendorẽ intueor, videre mihi videor proceram illã arborem, quã vidit Nabuchodosor Danielis. 4. eccè arbor in medio terræ, magna arbor, & fortis, & proceritas eius contingens cælum. Folia eius pulcherrima, & fructus eius nimius, & esca vniuersorũ in ea. Subter eam habitabant animalia, & bestiæ, & in ramis eius

Daniel. 4.

conuersabantur volucres cæli, & ex ea vescebatur omnis caro. Toletana ecclesia in media Hispania situ habes arbor in medio terræ meritò dici potest. Sic enim videtur dispositisse diuina sapientia, vt Romana ecclesia capitis locum obtineat: Toletana verò veluti cor in medio situm habeat, vbi vigent vitales spiritus, quos communicat vniuersæ terræ. Magna vtiq; arbor, & fortis præsulum, atque ministrorum maiestate splendens, diuitiarum tam spiritualium, quàm temporalium potentia, & fortitudine fulgens. Folia cæremoniarum, musicæ, & sacrarum reliquiarum pulcherrima. Fructus diuini cultus, orationum, virtutumque nimius. Esca vniuersorum tàm spiritualis per doctrinam, & exemplum, definitionesque sacrorum conciliorum: quàm corporalis pro tot ministris, collegijs, pauperibus, atq; pueris expositis, qui ex bonis huius ecclesiæ aluntur, tam copiosa est: vt verè dici possit, esca vniuersorum est in ea, & aspectus illius vsque ad terminos vniuersæ terræ. Neque desunt aues, quæ conuersentur in ramis eius: siquidèm præclaros cantores habet, qui perpetuo iubilo laudãt Dominum: habet & ministros iustos, & sanctos, quorum conuersatio in cælis est. Sanctitas verò huius ecclesiæ ex radice sancta originem trahit: sicut Paulus ait ad Romanos. 11. si radix sancta, & rami. Multum vtique conducit tàm in plantis, & arboribus, quàm in equis, canibus, & hominibus, bonam habere radicem, bonosque progenitores. Generosi enim parentes, vt in plurimùm filios sibi similes generant: virtusque, & sanctitas progenitorum quasi in filios transfusa multùm iuuat, vt sint sancti. Sic Tobias cæcitatem, & opprobria cognatorum patienter ferens dicebat: filij sanctorum sumus, & vitam illam expectamus, quam Deus daturus est his, qui fidem suam nunquàm mutãt ab eo. Et eccle. 44. viri misericordiæ, quorũ pietates non defuerũt: cum semine eorũ permanẽt bona: hereditas sancta nepotes eorum. Sãctitas ergò, quam velut hæ-

Roma. 11.

Tobias. 2.

Eccles. 44.

lut hæreditario iure hæc Ecclesia profitetur, & fructus proceræ huius arboris radicũ sanctitatem manifestè cõ probant. Habet enim altissimas, sanctissimasque radices: nimirum corpora sanctorum, maximè Eugenij martyris primi patris, & pastoris huius Ecclesiæ, & gloriosæ virginis, & martyris Leocadiæ: plurimorumq; martyrum, & sanctorum reliquias. Habuit Sanctissimos Pontifices, & pastores: Eugenium, Iulianum, atque glorioſum Illephonſum: qui non tantùm in ſe ipſo radix ſancta eſt, & pater Toletanæ Eccleſiæ: ſed ſanctitate ſua meruit, vt hæc Eccleſia ſanctiorem aliam radicem fœliciſsima ſorte obtinuerit: nempè ſacram Dei genitricem Mariam, quæ in illam viſibiliter deſcendẽs ſplendidiſsima præſentia ſua conſecrauit, ſanctificauit, & in æternum decorauit. Illi meritò concinimus: ſalue radix ſancta, ex qua mundo lux eſt orta. Atque ipſi virgini reſpectu almæ huius Eccleſiæ ſatis aptè conueniunt verba, quæ habentur Eccleſiaſtici. 24. radicaui in populo honorificato. Eam radicem Ieſſe vocare poſſumus, ex qua Chriſtus virga paternæ virtutis egreſſa eſt, & verus flos campi aſcendit. Ab hac ſanctiſsima radice bona omnia proceræ arboris huius ſanctiſsimæ Eccleſiæ procedunt: hinc folia pulcherrima, fructus nimius: & eſca vniuerſorum oriuntur: quarè optimo conſilio, & cœleſti conſideratione ducta hæc Eccleſia in ſtemmatibus ſuis ſacrã virginem habet, Diuum Illephonſum ipſius genibus prouolutum, cæleſtem illam veſtem induentem. Sed iam ad verba Thematis accedamus.

Eccleſ. 24.

Eſai. 11.

Pſal. 138. Creaturæ omnes in Dei agnitionem, & dilectionẽ nos excitant.

¶ Sereniſsimus Rex Dauid Pſa. 138. diuinã prouidentiã erga genus humanũ ſummoperè exaltat, quòdvbiq; locorũ creaturas omnes conſtituerit, vt ab obliuionis ſomno nos excitẽt: quò in Summi Dei agnitionẽ, & dilectionẽ rapiamur: quò ibo a ſpiritu tuo, & quò à facie tua fugiã? ſi aſcendero in cælum, tu illic es: ſi deſcẽdero ad infernũ ades, ſi ſumpſero pẽnas meas diluculo, & habitauero in extremis maris. Multũ quidẽ diuinæ bonitati debemus,

quòd

quòd cœlum & terram in hominũ obsequium creauerit: imò & ipsos Angelos administratorios spiritus esse voluerit in ministerium missos propter eos, qui hæreditatem capiunt salutis: vt Apostolus dixit ad Hebr. 1. Multo tamẽ maioris dilectionis pignora nobis exhibuit, dùm creaturas omnes magistras nostras, atq; excitatrices esse voluit. D. Basilius in principio Prouerbiorum, Hieronymus, & Ambrosius docent, quòd in omnibus rebus, & negotijs diuina prouidentia Christianæ disciplinæ scholam constituit. Chrysostomus quòd magna in omnibus latet philosophia. D Augustcœlum, & terra, & omnia mihi dicunt, vt amem te. D. Bernardus mũdum vocat librum communem, vt omnes in eo legamus diuinam sapientiam, potentiam, & bonitatem. Vnde ait, quod mundus iste non tantum datus est nobis in vsum, & ministerium: sed in magisterium. Nos tamen vsu gaudemus, sed magisterium non requirimus. Magnus ille Antonius Eremitarum princeps mundum vocabat librum manualem cælestis disciplinæ. Sic Iob. c. 12. mittit nos ad scholam iumentorum dicens, interroga iumenta, & docebunt te. Totusq; liber Iob plenus est hac mystica disciplina: Esaias. c. 1. ad scholam bouis, & asini nos mittit: cognouit bos possessorem suum & asinus præsepe domini sui: Israel autem me non cognouit. Hieremias. c. 8. ad scholam auium: Miluus in cœlo cognouit tempus suum: turtur, & hirundo, & ciconia custodierunt tempus aduentus sui: populus autem meus non cognouit iudicium Domini. Quomodò dicitis sapientes nos sumus? Salomon Prouer. 6. mittit pigrum ad formicam: vade ad formicam, o, piger, & considera vias eius, & disce sapientiã: quæ cum non habeat ducem, nec præceptorem, nec principẽ, parat in æstate cibũ sibi, & cõgregat in messe, quòd comedat. Regius tandẽ vates Psal. 8. ex consideratione cœli, & terræ, cœlestium q; luminariũ diuinã prouidentiã, atq; dilectionem ergà humanũ genus agnoscit. Atq; Apost. Paul. ad Ro.

Ad Heb. 1.

D. Basil. Hieron. Ambros. Chrysost. August. D. Bern.

Anton.

Iob. 12.

Esai. 1.

Hiere. 8.

Pron. 6.

1. ait.

1. ait: inuisibilia ipsius à creatura mundi per ea, quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur. Sempiterna quoque eius virtus, & diuinitas.

Maris commoda, illiusque vsus, & nauigatio diuinam sapentiam exaltant.

¶Plurima ergo in mari inter cætera elementa, & maris exercitijs inuenimus, quæ diuinam sapientiam, atq; singularem erga homines prouidentiam prædicant. Primum, quòd aquas in vnum congregauerit, piscibusq; repleuerit, vt appareret arida terra, quæ herbis, floribus, fructibus, & animalibus homini deseruiret: & mare simul piscibus, varijs, delicijs, atq; diuitijs ei similiter ob sequeretur. Debemus secundo diuinæ sapientiæ quòd nauigationis disciplinã, (vnde tot cõmoda proueniunt), homines docuerit: sicut sapientiæ. 14. dicitur, tua autèm pater prouidentia ab initio cuncta gubernat: quoniam dedisti, & in mari viam, & inter fluctus semitam firmissimam. Et vt non essent vacua sapientiæ tuæ opera, propter hoc etiàm, & exiguo ligno credunt homines animas suas: & transeuntes mare per ratem liberati sunt. Noe primus arcæ, seu nauis fabricam à Domino accepit Genes. 6. Danaus filius Beli ex Ægypto in Græciam primus nauim conscendit: ante illum enim ratibus in mari Rubro inuentis nauigabant. Alij nauis fabricam Troianis tribuunt. Babylonij nauigijs coriaceis orbiculatis per Euphratem cõmeant. Ægyptij nauigijs ex scirpo, siue iuncis, & arũdine bitumine confectis vtũtur: sic Moses in fiscella scirpea bitumine lita in flumen proiectus est Exodi. 2. Longa naui primus Iason vti cæpit: quanquam alij dicunt, quod Semiramis. Triremes Aminocles Corinthius primus inuenit. Alij varias nauium, & nauicularum pro varijs ministerijs inuenere figuras. Cyprij remos, Icarus vela, Dædalus malum, & antennam, frontem acutam Pysæus, anchoras Tyrrheni: Et tecta nauis, quæ Hispanè dicuntur, *cubiertas*, y *empauesadas*, inuenere Thasij. D. Ambrosius in Exameron plura de hac re disserit. Illud verò vnum nauigandi artem maximè exaltat, quod ad

Sapien. 14

Genes. 6.

Exod. 2.

D. Ambr.

prædica-

prædicationem euangelij fideiq; dilatationem fuit maximè expediens.

¶Neq; verò minus debemus diuinæ sapientiæ, q̃ per visibilem nauigandi artem voluerit spiritualis, & Christianæ nauigationis per medias mũdi vndas tumentesq; fluctus, & varia pericula peritiam de cælo nos docere. Nam quanquàm multa sunt maris visibilis pericula, quæ narrant, qui nauigant mare, vn dicitur Ecclesiast. 43. Non minora, imò maiora sunt spiritualia, quantò spiritus præcellit corpus. In mari enim mundi variæ sunt tempestates, & venti contrarij. Daniel cap. 7. vidit quatuor ventos in mari inter se pugnantes, & quatuor bestias. Quatuor venti, primus ab Oriente amoris proprij: secũdus ab Occidente per spẽ longioris vitæ: tertius est Auster, siuè Fauoni⁹ prosperitatis: quartus Aquilo frigidus aduersitatis. Quatuor has tẽpestates ad duas, easq; sæuissimas reduxit Iob. ca. 37. ab interioribus egredietur tẽpestas, & ab Arcturo frigus. Arcturus constellatio est septẽ Pleiadũ sub polo Arctico, Septẽtrionalis, & frigida, quæ Diabolum significat, qui sæuissimas tẽpestates, nunc aduersitatis, vt contra Iob: nũc prosperitatis, vt contra primum hominem excitare solet. Sæuissima verò tempestas est, quæ ab interioribus insurgit, sicut cũ ex profundo maris abysso insurgunt voragines: sic in spirituali nauigatione sæuissima tempestas est ab interiori concupiscentia: quià caro concupiscit aduersùs spiritum ad Gala. 5. D. Agustinus in illud Psal. 80. exaudiui te in abscõdito tẽpestatis: probaui te apud aquas contradictionis, interior est tempestas occulta, & maximè periculosa.

Spiritualis nauigatio inter mundi pericula diuinam sapientiam maximè cõmendat. Eccles. 43.

Iob. 37.

Amoris proprij tempestas sæuissima. ad Gala. 5. D. Augus.

¶Sũt, & varia mõstra, atq; bestiæ quatuor: prima Leæna superbiæ: secũda Vrsus inuidiæ, siuè carnis: tertia pardus auaritiæ, & impietatis: quarta dissimilis, multorũ capitũ, ideſt Tyrannorũ. Ibi piratæ ideſt Dæmones: ibi syrenes voluptatis, atque deliciarũ: ibi remoræ praui exẽpli, & iniquæ societatis. Magnis periculis (teste

Ambrosio

D. Ambr. D. Bern.

Ambrosio de fide, & resurrectione) exposita est humana vita. D. Bernardus periculū probat trāseuntium raritas, & pereuntium multitudo. Inter tot igitur mundi pericula ingens beneficium diuinæ clementiæ fuit in nauim ecclesiæ Christi nos inducere, artemque Christianæ nauigationis nos docere: sicut olim Noe docuit fabricam arcæ, per quam diluuij aquas incolumis euaderet. Baruch. 3. hic est Deus noster, qui adinuenit omnem viam disciplinæ. Id quod Dauid Psa. 76. nos edocet: quem composuit pro instructione viri iusti, qui seculi huius procellas superare desiderat: sicut titulus Psalmi insinuat, Psalmus Asaph. in finem pro Idithum. Asaph congregatio est, Idithum transiliens eos: ideſt, Psalmus pro congregatione iustorum, qui recto cursu mundi pericula transilire desiderant, atq; in optatum patriæ portum peruenire. In mari via tua, & semitę tuæ in aquis multis: & vestigia tua non cognoscētur. In nauigatione siquidèm Christianæ vitæ triplex via est: regia præceptorum, semita cōsiliorum, vestigia donorum. Quas videntes abyssi, ideſt, Dæmones, & peccatores cōturbantur, & contremiscūt.

Baruc. 3. Psal. 76.

In nauigatione Christianæ vitæ triplici via nauigatur. Clemens.

Nauis ecclesia est: de qua Clemens Alexandrinus *Epistola* ad Iacobum fratrē Domini: hæc figurata est in arca Noe, in quam per baptismum ascendimus: sicut Petrus Apost. docet, dicens. 1. c. 3. quod & nunc similis formæ facit baptisma. Huius nauis dux Christus est: qui vices suas Petro, illiusq; successoribus Romanis Pontificibus commisit. Doctores ecclesiæ socij sunt, & coadiutores, Christi, qui nauim ab hostibus defendunt: scripturæ remis Doctores æquora sulcant. Nauis quoque Christiana vita est, vt docet Basilius in principio Prouerbiorū: sicut enim tota compositio, & fabrica nauis fit super crucem, & ex lignis, clauis, & bitumine: sic ecclesiæ, vitæque Christianæ fundamentum crux est, & claui Christi: sanguis ipsius, & vnctio Spiritus sancti. Habet arborem, & antennam crucis, acum fidei, qui Christum verum polum semper respicit, iuxtà illud Paul. 1. ad Corinth. 13.

1. *Pet.* 3.

Christiana vita nauis iustorū est, in qua quiescit Christus. Basilius.

rinth. 13. videmus nunc per speculum, & in ænigmate. Anchoram habemus spei tutam, ac firmam, ad Hebr. 6. Funes, & vincula charitatis, de quibus Oseæ. 11. dicitur, in funiculis Adam traham eos, in vinculis charitatis. Temonem habet prudentiæ, sedilia iustitiæ, rostrum fortitudinis, remosq; temperantiæ, pondus, quod Hispano sermone, *lastre*, dici solet, diuinus timor est, atq; humilitas, vela ex antennis suspensa dona sunt Spiritus sancti: organum pneumaticum, quod, *bomba*, dicitur ad extrahendam aquam, *para desaguar el nauio no se hunda*; pœnitentiæ sacramentum est, & confessionis: & tandem ciboria doctrinę habet, & sacrosanctę Eucharistiæ. Huius nauigationis finis fœlicissimus portus, est beatitudo, vt enim ait Apostolus ad Hebr. 13. non habemus hic manentem ciuitatem, sed futuram inquirimus.

1. Cori. 13.
Hebr. 6.
Oseæ. 11.

¶ Intrà nauim hanc ecclesiæ aliam nauiculam deliciarum suarum fabricauit sibi diuina sapientia. Hæc est sanctissima virgo Maria: cui conueniunt verba Prouer. 31. facta est quasi nauis institoris de longè portans panem suum. Attulit enim nobis de cœlo verum panem Angelorum. Quòd si de iustis dicitur Iob. 9. transierunt quasi naues poma portãtes: vt explicat D. Gregor. 9. Moraliũ. cap. 24. & Paulus 2. ad Corint. 2. in persona iustorum ait: Christi bonus odor sumus, quæ lingua explicare queat cælestes illos odores suprà omnes flores, & aromata, quos immaculata virgo exemplo, & cælesti conuersatione sua ecclesiæ, & cælo semper emisit contrà teterrimos peccatorum fœtores. Quarè meritò illi cõcinit ecclesia: hortus cõclusus es Dei genitrix virgo, emissiones tuæ Paradisus malorũ punicorũ cum pomorũ fructibus. Hanc cælestem nauiculam in die incarnationis suæ Verbum patris ascendit. In hac dormiuit, quia requieuit iuxta illud eccles. 24. qui creauit me, requieuit in tabernaculo meo. Nam si creato primo homine terreno requieuit Deus ab omni opere, quod patrarat: quantò potiùs, creato secundo Adamo cælesti

Sacra virgo nauicula est deliciarũ Christi omni odore plena.
Iob. 9.
Gregorius.
2. Corin. 2.
Cantic. 4.

Eccles. 24.

in vtero Virginis requieſceret diuinus amor, cuius deliciæ eſſe cum filijs hominum.

¶ Deinde dicere poſſumus, quòd in vtero virginis veluti gratiſsima ſibi nauicula dormiuit, quia ibi ex primo inſtanti conceptionis ſuæ ſomnum mortis, quam in cruce pertulit, acceptauit, iuxta verbum Pauli ad Hebr. 10. ingrediens mundum dicit: Hoſtiam, & oblationem noluiſti: corpus autem aptaſti mihi. Tunc dixi, eccè venio, vt faciam Deus voluntatem tuam. Dormiuit Chriſtus in puppi, ideſt, in cruce: contrà ipſum enim exorta eſt tempeſtas, quæ ipſum demerſit: ſicut Dauid prædixit Pſal. 68. Atq; vt tyrannorum, & perſecutorum tẽpeſtates, hęreticorumq; procellas contra nauim eccleſię excitatas omittamus: contra dilectiſsimã Chriſti nauiculã ſacram Virginẽ Mariam non defuere errorũ, & blaſphemiarũ tẽpeſtates. Intèr quas non minima fuit hęreſis Eluidij ſacram, atq; perpetuã ipſius virginitatẽ negantis, cõtrà quem ſcripſit D. Hieronymus. Cõfutata verò hęc hęreſis, & quaſi ſepulta rurſùs ex orco reuocata eſt per quosdã hęreticos, qui ex Gallia Gotica in Hiſpaniã venerũt: hi fuere *E*lladius, & Pelagius: quos libello mira eruditione, & ſpiritu diuino pleno de perpetua Virginitate Mariæ glorioſus Illephonſus confutauit, atq; ex Hiſpania relegauit. Vt hæretica tempeſtate ſuperata poſsimus de illo meritò quærere, qualis eſt hic, quia venti, & mare obediunt ei? Ventorum nomine hæreticos intelligere poſſumus, qui circunferuntur omni vento doctrinæ: vt Paulus ait ad *E*pheſios: 4 non ſimus paruuli fluctuantes, nec circũferamur omni vẽto doctrinæ: Et Iacobi. 1. qui hæſitat, ſimilis eſt fluctui maris, q à vẽto mouetur, & circũfertur. Mare quoq; ſunt hæretici, & infideles, ſicùt docet Aug. in Pſ. 34. Hieron. ſuper Amos. 8. & ſuper Abacuch. 3. & Iudas Apoſtol. vocat illos fluctus feri maris.

¶ Qualis eſt hic, &c. Spirituũ quidèm ponderator eſt Dominus. Cæterũ ex ſignis exterioribus opinari poſſumus glorioſum Illephonſum excellentiorem ſedem in-

Heb. 10.

Pſal. 68.

Hieron.

Ephe. 4.

Hæreticiperventos, & mare ſignificantur.

Iacob. 1.

Auguſt. Hieron, Iudas.

Prou. 16.

ter

ter sanctos obtinere, siquidē extraordinarijs priuilegijs de cœlo prælatus est. Vt enim taceamus, quòd à puero sanctus fuit: atq; Reciſunthi, Hiſpanię Regis, & totius cleri, & populi Toletani vnanimi voce in pastorem, & Archiepiſcopū Toletanæ eccleſiæ sit electus, quā per nouē circiter annos sanctiſsimè rexit: trib⁹ pręrogatiuis in prę miū obſequij ſui in glorioſam virginē, fuit decorat⁹. Primū enim pręſente Reciſuntho Rege, aſtātibuſq; pluribus Epis, & magnatibus regni in tēplo D. Leocadię, & corā ipſi⁹ altari orāte Illephōſo de ſepulchro ſurgēs virgo dixit: per te Illephōſe viuit Domina mea. Secūdò ex velo illo cœleſti, quo virgo Leocadia operta ſurrexit, partē gladiolo Regis Illephōſo ſcindere cōceſſum eſt: quę quidē inter reliquias ſacrarij repoſita ſunt. Tertio quòd quinto decimo Kalēdas Ianuarij, cū intēpeſta nocte ad matutinū officiū, ſanctus ingrederetur tēplū, libellūq; deferret, quē de Virginis integritate cōtra hęreticos cōſcripſerat: gratiſsima virgo choris virginū, & Angelorum ſtipata, ſtāſq; in ſede, vndè Illephōſus ad populū cōcionari ſolebat, cœleſti veſte illū induit: in cuius beneficij memoriā feſtū deſcenſionis in Toletana eccleſia inſtitutū eſt vigeſima quarta Ianuarij: eoq; die de hoc miraculo dāte Domino fuſius diſſeremus. Quę dona his cœleſtibus valeāt cōparari? Plurima quidē dona attulit regina Sabba Salomoni, vt habetur 3. Reg. 10. omnia tamē terrena ſuperat cœleſte hoc donū reginæ cœli, ſiquidē mūdus nō eſt dignus illud videre. Hoc poſſumus vocare palliū laudis pro ſpiritu mæroris. Quòd ſi Eliſęus ab Elia palliū ſuſcipiēs ſimul accepit ſpiritum duplicē: quia plura ſigna fecit: Illephōſus cū veſte ſacra duplicia indumēta ſuſcepit, nēpè corporis, & animæ: accepit & dona duplicia, fortitudinē cōtra hæreticos, decorē exēpli ad ædificationem iuſtorū iuxta illud Prouerb. 31. fortitudo, & decor indumentum eius. Fuit enim vigilantiſsimus paſtor ſuper oues: conſolator mœſtorum: vnicum auxilium afflictorum, pater pauperum: aſſiduuſq; euangelij prædicator.

3. *Reg.* 10.

Eſai. 61.

4. *Reg.* 2.

Illephonſus velut alter Eliſæus ſpiritum duplicem cum veſte ſuſcepit.

Prou. 31.

¶ Vestis Iacob adeò odorifera, quòd statim, vt pater Isaac sensit vestimentorum fragrantiam, dixit, ecce odor filij mei, sicut odor agri pleni, cui benedixit Dominus, det tibi Deus de rore cœli, & de pinguedine terræ abundantiam. *Genes.27.* Multò maior odor, & benedictio Illephonsi: siquidem ipse à virgine sacra indutus Christū induerat: & pauperes induebat: vt vestis illa aptissimum præmiū fuerit, & constantiæ fidei contra hæreticos, & charitatis in pauperes exhibitæ. Pulchra fuit vestis polymita, & discolor, quam Iacob fecit Ioseph filio suo dilecto *Genes.37.* Genes. 37. pulchræ quinque vestes, quas Ioseph dedit Benia *Genes.45.* min fratri minori Genes. 45. Sed hæc multo excellētior illis: videtur figurata in veste hyacinthina, cœlestis coloris, quam sacerdos induebat *Exod.28.* Exod. 28. hęc siquidèm verè hyacinthina fuit, non solùm cælestem colorem habens: sed de cœlestibus thesauris per manus sacræ virginis allata.

¶ Olim post vniuersalem diluuij cladem, totiusq; orbis naufragium columba venit ad Noe in arcam, oliuæ ramum insignum serenitatis, & pacis deferens, sic post hæreticorum tempestatem virgo sanctissima, cuius oculi sunt columbarum Cantico. *Cant.4.* Cantico. 4. simplicitate, & aspectus puritate columbarum pulchritudinem, nitoremq; superans, Diuo Illephonso tanquàm alteri Noe, cœleste indumentum in signū pacis detulit. Noe cessatio, vel requiès interpretatur: Illephonsus tempestatem cessare fecit, & requiem intulit, vt verè illi dicamus: qualis est hic quia venti, & mare obediunt ei? Noe gubernator nauis, Illephonsus Ecclesiæ Toletanæ. Noe (vt Paul. ait ad Hebr. 10.) aptauit arcam, & iustitiæ, quæ per fidem est, hæres est institutus: sic Illephonsus aptauit, atq; composuit pacem ecclesiæ: accepitq; vestem iustitiæ fidei: & quasi hæres virginis almæ accepit vestem amoris, gratitudinis, & velut cœlestis hæreditatis pignus: quam nulli hominum datur induere, imò nec videre.

Illephonsus tanquàm alter Noe vestem in præmium, & signum pacis accepit. Heb.10.

¶ Dum ergò quæris qualis est hic? vix lingua, nec cala-

mo ex-

mo explicari posſit. Fuit enim adeò mirabilis, totq; prius legijs de cælo decoratus, vt meritò crediderim illũ vel in gratia fuisse cõfirmatũ, vel magno dono gratiæ à Domino pręuẽtũ, ne tot, tãtisq; excellẽtijs publicè, & in omniũ cõſpectu de cœlo collatis euaneſceret, aut ſuperbiret: ingenti proculdubiò dono gratiæ, humilitatisq; põdere pręuẽtus eſt. Talis fuit Illephonſus, q̃ iuxtà nomen ſuũ ille defẽſor per antonomaſiã dici poteſt. Ildephõſus enim id ſonare videtur, quod ille defenſor, fortis, & inuincibilis virginei honoris, ꝓpugnator. Et exipſa interrogatione qualis eſt hic, reſpõdere poſſumus, quòd eſt hic, ideſt, non ſolũ ab hominibus, & ab egregijs operibus, ſed quaſi digito Spiritus ſancti de cœlo ſignatus, vt in ipſo impleatur illud Eſai. 44. iſte dicet, Domini ego ſum: & ille vocabit in nomine Iacob: & hic ſcribet manu ſua Domino: & in nomine Iſrael aſsimilabitur. Illephoſus enim operibus fidei, & charitatis ſcripſit manu ſua, ſeq; Deo conſecrauit. Hic eſt à Deo electus, & ſignatus: ſimilis Iſraeli, ſiquidẽ vidit matrem Dei: & velut alter Iacob luctatus cũ hæreticis, illis deuictis veſtimentorũ fragrantiã, & benedictionem a Regina Angelorũ ſuſcepit. Hic eſt quaſi alter Ioſeph, fide, & caſtitate, veſteq; polymita de cęlo indutus. Hic eſt veluti alter Eliſæus, qui de curru igneo, & ſplendido ſacræ Dei genitricis pallium, ſpiritũq; duplicem, & robur inuictũ fidei, & charitatis ſuſcepit.

¶ Hic eſt deniq; veluti alter ſummus ſacerdos Onias: cui laudes, quæ de ipſo deſcriptæ habentur Eccleſ. 50. cõueniẽter ſatis aptare poſſumus. Siquidẽ in vita ſua ſuffulſit domum: & in diebus ſuis corroborauit templũ. Tẽpli enim altitudo ab ipſo fundata eſt: duplex ædificatio, & excelſi parietes tẽpli. Tẽplum (inquã) virginalis integritatis dignitatẽ, & altitudinem corroborauit: excelſoſq; parietes contrà hæreticos erexit. In diebus ipſius emanauerunt putei aquarum puræ, ſinceræq; do&trinę: & quaſi mare adimpleti ſunt ſupra modũ. Qui curauit getẽ ſuã: & liberauit eam à perditione. Qui contra hęreticos prę

Ildephõſus, quaſi ille defenſor per antonomaſiam dictus.

Eſai. 44.

Illephonſus tanquam alter Iacob fortis luctator benedictionem meruit.

Eccleſ. 50. Illephonſus Oniæ ſimilis.

ualuit amplificare ciuitatē Dei sanctificatā: in qua Deus requieuit: qui adeptus est gloriam in conuersione gētis. Quasi stella matutina in medio nebulæ: & quasi sol refulgens, sic ille effulsit in tēplo Dei. Quasi arcus pacis effulgens inter nebulas gloriæ: & quasi flos rosarum in diebus vernis: & quasi lilia, quę sunt in transitu aquæ, & quasi thus redolens in diebus æstatis, quasi ignis effulgens. Quasi vas auri solidum, ornatum omni lapide pretioso. Quasi oliua pullulans, & cypressus in altitudinem se extollens: in accipiendo ipsum stolā gloriæ, & vestiri eū in consummatione virtutis. Per manus siquidē sanctissimę Dei genitricis in ascensu altaris sancti accepit sanctitatis amictum: quo corporaliter indutus spiritualem potissimū accepit amictū sanctitatis, & gratiæ in pignus stolæ gloriæ, qua indutus est in secula seculorum, Amen.

¶ Sacramentum Regis abscondere bonum est: opera autem Dei reuelare, & confiteri honorificum est: Sicut Raphael Angelus dixit Tobiæ. cap. 12. Inter plurima alia, quæ beatissimo Illephonso patrono meo (siquidē ipsius nomen in sacro baptismi fonte fælici sorte mihi impositum est) illud vnum maximè debere adeò libentèr profiteor, vt si id tacerem, grandis piaculi, atq; sceleris meritò redargui possem. Dum enim in academia Salmanticensi iuri Canonico operam darem, initio mensis Ianuarij anni millesimi quingentesimi, agens tunc annum quintum decimum, dumque immineret iam dies diuo meo Illephonso dicatus, post lectam ipsius vitam cum mecum orationem meditarer, quam in patroni mei laudem ad familiæ meæ domesticos haberem (eam namq; laudabilem consuetudinem inter domesticos pædagogus meus adolescens probatæ virtutis instituerat) ex meditatione vitæ, exempliq; glorioſi Illephonsi, qui adhuc puer seculum deserens apud Agalienſe monasterium Toleti religiosam vitam amplexus est: concaluit cor meum intrà me, & in meditatione mea exarsit ignis, quo inpulsus, & excitatus scholas, & domesticos dese-

Tob. 12.

rens in

rens in celeberrimũ cœnobium Diui Stephani Salmanticensis me contuli: vbi vndecima die eiusdem mensis Ianuarij prædicatorij ordinis habitum quanquã indignus susceρi. Clementissimus enim Dominus per D. Illephonsi merita me vocare dignatus est vocatione sua sancta: in qua permansi per quinquaginta & duos annos: per omnia sit benedictus Deus. Atque vt diuinæ maiestati, beatissimoque Illephonso maiori adhùc debito sim obnoxius, vmbra cortinarum tabernaculi (quæ sibi ansulis sic mutuò iungebantur, vt cortina cortinam traheret, vt habetur *Exod.* 26.) rei veritate completa, pedagogus meus Bernardus a Castro vir litteris, morum probitate, ac religione inter Carthusienses meritò celebris cum alijs tribus, vel quatuor partim amicis, partim domesticis statim, vt ipse beatissimi Dominici habitum susceρi, ille in celebri, atque verè Regali cœnobio *del Paular*, propè Segouiam Carthusiensium ordinem est ingressus: in quo magno cum religionis splendore prioratus munere sæpè, & egregiè ad Dei gloriam functus est. Dumque ambo probationis annum ageremus, Epistolam ad me misit, elegantissimumque dialogum spiritu Dei plenum inter tentatorem, & nouam creaturam in Christo: vt in incepto religionis voto firmus persisterem: atque contrà tentatoris insidias, variasque versutias fortitèr resistens perseuerarem. Dignũ vtique, qui in lucem prodiret. Plurima sunt, quæ beatissimo Illephonso debeo: neque tot rependere beneficia vnquàm potero, neque in ipsius dignè prædicandis encomijs animo meo satisfacere. Proferam tamen iam senex pueriles meas laudes, quas annum agens decimum septimum dialecticas conclusiones habiturus sequẽti Hymno decantaui. *Exod.* 26.

HYMNVS IN LAVdem Diui Illephonsi.

ADSIS ô magnum decus Illephonse:
totius mundi, potiusq; nostræ
Occidentalis rutilans, & ardens
ô iubar oræ.

Qui puer cunctis reputare canus:
tùm morum norma, grauitate mentis:
tùm crebra cura studijs nauata
antè sodales.

Quiq; post sanctæ studium iuuentæ,
veritus puram maculare vitam:
vel leui salèm laqueo teneri
hisce prophanis:

Cælitùs ductus fugiens petisti,
& latens septo patris effugisti
rabiem, & vitæ prouidus dicasti
te Aggalienſi:

Qui breui longè superare visus
cæteros fratres probitate vitæ,
quanuis inuitus regis, & benignus
esse laboras.

Vndè te sanctum tribuens, & aptum
omnibus patrem, populi vocaris
voce perdignus Cathedra Toleti
Pontificali.

Munus hoc tantum strenuè gubernãs
non minùs mitem, facilemq; cunctis
exhibens, curam vigilem gerendo
semper in oues:
Iure fis gratus regiæ parenti
Virgini sacræ, filioq; summo:
quem integra scribis peperisse semper
virginitate.
Fulgida stola meritò dotaris
laudis intactæ præmium Mariæ:
cuius & festum celebrare eunti
splendida præstat.
Dignus est ergò merito triumpho
inter electos gloria decorus,
magnus antistes, humilisq; custos
virginitatis.
Tolle iam vocem modulans Toletum,
tolle tu partim sacra plæbs fidelis,
concinens laudes, glorioſa gesta
præsulis almi.
Te Deus simplex, pariterq; trine
semper in sanctis colimus ouantes:
perq; Illephonsum veneramur omnes
mente iocunda.

Laus omnipotenti Deo, glorioſæ Virgini Mariæ, & Diuo Illephonſo.

IN DESCENSIONE BEATISSIMÆ Virginis Mariæ, quæ in Toletana Ecclesia vigesimoquarto die mensis Ianuarij celebratur, & sub alio nomine festum Pacis ex mirabili pace ipso die reddita nuncupatur.

CONCIO PRIOR,

De beatitudine Virginalis vteri.

THEMA *Beatus venter, qui te portauit: & vbera, quæ suxisti.* Luc. 11.

MERBA sunt à muliere sancta prolata, quæ auditis verbis vitæ, visisq; miraculis Saluatoris quasi extrà se rapta ineffabilē gratiā in ipsius labijs diffusam admirans, & laudans, in laudē matris ipsius vocē exaltās dixit. Beatus vēter, &c. Spiritus sanctus linguam, & vocē mulieris rapuit, vt in Dei genitricis laudes erūperet. Vt igitur & nos hodierno die illius præconia dignè celebrare valeamus, ipsius diuini spiritus afflatū per eandē virginē supplices inuocemus dicentes, Aue Maria.

S. Thom. Gratitudo virtus sublimis, & cælestis. Cicero.

¶ Angelicus noster Doctor Thomas. 2. 2. q. 106. excellentiā virtutis gratitudinis meritò cōmendat: tā ex illustri principio, à quo procedit: oritur enim ex charitate, & dilectione benefactoris: quā ex fine, & obiecto: respicit enim recōpensationem debiti, quæ ad iustitiā pertinet. Quarè Cicero lib. 2. de inuentione, gratitudinē cōstituit

par

partē iuſtitię. Pleriq; philoſophi gratitudinē ſummis laudibus extollunt, ceù virtutē quādam ſublimē, & cœleſtē: quæ rara auis eſt in terris. Seneca lib. 5. de beneficijs, multa ſunt, per quæ, quidquid debemus, etiam fælicibus reddere poſſumus. Ariſtoteles item. 8. Ethicorum, ſuperexcellenti habet fieri honoris retributio: indigenti autèm lucri. Cum igitur diuinæ maieſtati adeò debitores ſimus: ſitque in ſe ipſo adeò dives, ſuperexcellens, & potens, vt bonorum noſtrorum minimè indigeat: animi tamen noſtri gratitudine maximè delectatur, non quidèm propter ſe, ſed proptèr nos: dùm enim ipſum laudamus, honoramus, & gratias agimus, digni efficimur, vt noua, & maiora beneficia percipiamus. Id quod Chriſtus Dominus exemplo ſuo manifeſtè nos docuit, dum maiora miracula operaturus eleuatis oculis in cœlum gratias agebat patri. Ea ratione Paulus ad Epheſ. 5. ad Coloſſen. 1. & alibi ſæpè ad gratiarum actionem nos hortatur: cum gaudio gratias agentes ſemper Deo. Deus ipſe per Regium vatem Pſal. 49. ait. Sacrificium laudis honorificabit me: & illic iter, quo oſtendam illi ſalutare Dei. Diuus Auguſt. legit: ibi via, qua oſtendam illi ſalutare Dei. Vbi duplex ſenſus inſinuatur. Prior eſt, quòd per ſacrificium laudis ſternitur via ad beatitudinem: vbi eſt æterna ſalus & vbi beati inceſſantèr laudant Deum, iuxta illud Eſai. 51. gaudium, & lætitia inuenientur in ea, gratiarum actio, & vox laudis. Secundus ſenſus eſt, quòd gratitudo viam aperit, vt diuina bonitas oſtendat nobis ſalutare Dei: ideſt, magnam ſalutem gratiæ, miſericordiæ & bonorum omnium. Id enim ſonat vox ſalutare Dei per exaggerationem, quaſi ſublimem, & cœleſtem ſalutem: ſicut adnotauit Genebrardus, quòd per verbum illud, Dei, explicatur inſignis, & eximia gratia: atque adeò de ſacrificio altaris propriè intelliguntur ea verba: quia præcipuum eſt & potiſsimum laudis ſacrificium.

Seneca.

Ariſtot.

Epheſ. 5.

Pſal. 49.

D. Aug.

Eſai. 51.

Genebrard.

¶Sed & gratiarum actio ſacrificiū laudis eſt, & adeps

cordis,

cordis, quem sibi Dominus offerri postulat Leuitici. 3.

Hermes.

Hermes Trimegistus non conuenit (inquit) thus, & myrrham Deo offerre, nisi gratias agentes adoremus.

Augustinus Nihil melio dicere possumus, quàm Deo gratias

Augustinus Epistol. ad Marcellin. nihil meliùs dicere possumus, quàm, Deo gratias. Nil meliùs animo gerimus, nec ore proferimus, nec calamo scribimus. Nil enim breuius, aut lætius audiri, neque intelligi gratius, nec agi fructuosius potest. Antiqua vox est ecclesiæ, Deo gratias: quare per vocum no uitates, non est obliuioni tradenda, neque de medio tollenda: cum ex Diui Augustini doctrina omnium religionum professores eam vocem ab immemorabili tempore semper celebrauerint, atque in ore, & more habuerint. Gratitudo ergò viam, & cor Dei aperit, vt gratis animis maiora indies conferat beneficia. In gratitudo rursùs viam claudit: sicut Sapient. 16. dicitur, quòd manna, quod ab igne exterminari non poterat, ab exiguo radio solis calefactum tabescebat: vt omnibus notum esset, quòd oportet præuenire Solem ad benedictionem tuam, & ad ortum lucis te adorare. Ingrati enim spes tanquàm hybernalis glacies tabescet: & disperiet tanquàm aqua superuacanea. Vbi diuina beneficia benedictionis nomine significantur. *Exod.* 16. cœlestis illius cibi donum, & conditiones explicantur. Oportebat enim matutino tempore illum colligere. Somnolentis, & ingratis liquefiebat, & in aquam resoluebatur. Seneca lib. 3. de beneficijs, ingrati nouis cupiditatibus occupati non quod habent, sed quod appetunt inspiciunt. Similes sunt suibus, qui in terram proni magna cum auiditate glandes deuorant: ad arborē verò, à qua fructum percipiunt, nunquā oculos eleuant. De his dixit Palus. 2. ad Timot. 3. erunt homines se ipsos amantes, & ingrati. Hos diuina bonitas summoperè odit: atque à suis beneficijs procul excludit. Gratitudine vero delectatur. Ea ratione præcipet Phase celebrari Exod. cap. 12. in memoriam percepti beneficij, cum

Sapien. 16.

Beneficia diuina benedictio dicuntur.

Exod. 16.

Seneca.

2. *Tim.* 3.

Exod. 12.

filij

filij Israel educti sunt ab Ægypti seruitute. Similiter in gratiarum actionem cibi mirabilis de cœlo præstiti iussit seruari manna in arca Exod. 17. Atq; Iosue. 4. de medio Iordanis alueo super humeros duodecim principum iussit totidem lapides vsq; Galgala portari: & seruari: vt cum filij parentes interrogarent, quid sibi vellent lapides illi: responderent, vt discant omnes terrarum populi fortissimam manum Domini: quòd per arentem alueum transmisit Dominus Israel.

Exod. 17. Iosue. 4.

Origo festiuitatis descensionis sacræ virginis.

¶ Similitèr nobis hodie contingit, cum post solennitatem Diui Illephonsi hesterno die celebratam, festum descensionis virginis, siuè pacis hodierno die colimus: si mulq; veneramur lapidem in hac alma ecclesia obseruatum, & antiqua religione patrum veneratum, in quo sacræ virginis pedes steterunt: Interrogantibus, quid sibi volunt lapis iste, atq; descensionis solennitas? Respondemus vtiq;, quod in memoriam: & gratiarum actionem pro tot, tantisq; beneficijs à sanctissima virgine perceptis: cum de cœlo visibilitèr in hoc templum descendit, vt dilectum, & electum virginitatis suæ defensorem Illephonsum cælesti vestimento decoraret: ipsiusq; sponsam Toletanam ecclesiam descensione sua, glorioſaq; præsentia consecraret. Tempore namq; Reciſunthi Regis Hispaniæ circa annum Domini sexcentesimum quinquagesimum, ipso die expectationis partus Virginis, quòd festum de la, O, communiter nuncupatur, octauo die antè festum natiuitatis Domini, dùm ad matutinum officium peragendum media nocte pergeret sanctus Antistes, sacra virgo in ipsius sede consistēs cœlesti stola ipsum induit. Atq; ne festum descensionis solennitatem expectationis confunderet, aut impediret, in hodiernum diem beati Illephonsi festiuitati coniunctum, maturo consilio translatum est. Accessit & alia ratio, quia hoc eodem die anno Domini circiter millesimo octogesimo sexto, quo tempore Alphonsus sextus Hispaniarum Rex Toletum à Sarracenis obtinuerat, reginaq;

contrà Regis ius iurandum. Mahometi Ædiculam in tẽplum sacræ virgini dicatum ab Archiepiscopo Bernardo consecrari fecerat: ea occasione rebus maximè turbatis, cũctisq; timore perterritis, cum Rex, qui absens erat, iracundia percitus contrà Reginam, & Archiepiscopum Toletum aduenirет: per intercessionem Virginis almę corda Sarracenorum ad veniam conuersa sunt: petitioq; puellæ viginis filiæ Regis, quæ lugubri veste induta in media supplicatione publica Regi obuiam occurrit, flexisque genibus patrem, supplex orauit, sic per Spiritum sanctum directa est, vt omnia fuerint composita, atque ad insperatam, & mirabilem concordiam, & pacem redacta. Ea est origo nuncupationis huius festi descensionis, atque pacis.

¶ Præsenti ergò solennitati, quæ pro gratiarum actione instituta est, satis congruit Euangelium, quod excelsam laudem glorioſæ Dei genitricis continet, eo tẽpore à fælici muliere prædicatam, quo scribæ, & pharisæi insigne miraculum Christi obscurare volebant. Tunc factum est, vt mulier quædam spiritu diuino afflata vocem extulerit dicens: beatus venter, qui te portauit. Corporalem quidèm matris Dei beatitudinem prædicauit, cui Christus Dominus spiritualẽ generationẽ contraposuit, & prætulit dicẽs: quinimò beati, qui audiũt verbũ Dei, & custodiunt illud: Maius est enim Deum mente concipere, quàm ventre: & (vt Augustinus ait) fælicior Maria, quia audiuit, & mente concepit verbum, quàm ventre. Vndè rectè dixit illi Elisabeth. Lucæ. 2. beata, quæ credidisti. Nihilominùs tamẽ in almæ Virginis laudibus adeò excelluit fælix hæc mulier, vt nil altius de ipsa dici possit: quàm quòd sit mater Dei. Hæc enim est dignitas quodammodò infinita: vt docet Sanctus Thomas 1. p. q. 25. ar. 6. ad quartum. Nam si filius sapiens lætificat, & honorat patrem: filius infinitè sapiens, infinitã quandam gloriam parentibus communicat. Et sicut æterna genetatio filij sibi æqualis in essentia infinita gloria

Augustin.

Lucæ. 2.

S. Thomas

est patris:

est patris: sic temporalis generatio, qua ipsum Dei filium mater peperit, patris gloriam quodammodò imitatur.

¶Quatuor verò modis sacrę Dei genitricis vēter beatus fuit: Primò in se ipso, secūdò ratione operationis, tertiò ex termino, quartò ratione effectus subsecuti, atque à Deo intenti, scilicet beatitudinis nostræ. Primò quidèm in se ipso fuit beatus virginis venter, quia habuit omnem perfectionem posibilem, & imaginabilem: nimirùm virginitatis, & fęcunditatis absque vlla imperfectione concupiscentię, virilis seminis, grauedinis, doloris, vel corruptionis. Vndè versus.

Venter Dei genitricis quadruplicitèr fuit beatus.

Partus, & integritas discordes tempore longo
Virginis in gremio fœdera pacis habent.

¶Ecclesia similiter concinit, nesciēs matervirgo virū, peperit sine dolore Saluatorem seculorum, ipsum regem Angelorū sola virgo lactabat, vbere de cælo pleno. Et in prosa natiuitatis concinit: sicut sydus radium profert virgo filium pari forma. Templum est totum auro coopertum, mirisque virtutum cęlaturis ornatum. Ibi malleus non est auditus: hic integritas seruata, tacitoque illapsu Spiritus sancti Verbum caro factum est. Hęc arca est odorifera testamenti, in qua lex, virga, & manna. Porta est orientalis clausa. Hortus conclusus, fons signatus, & pręter excelsam diuinę maternitatis dignitatem, habuit & aliam beatitudinem, cęlestęq; donum: quod non tantū fomes, qui in prima Virginis sanctificatione ligatus est, atq; per Verbi incarnationem penitùs extinctus, ita vt in corpore viueret veluti Angelus: verùm cum esset pulcherrima, aspectu suo omnium sese aspicientium concupiscentiā ligabat, & castificabat, vt docet Diuus Bonauent. in 4. d. 43. art. vlt. quod quidem donum adeò fuit excellens, & singulare: vt nulli alij virgini datum nouerimus. Ea ratione eccles. 24. comparatur cedro incorruptibili, cuius odor serpentes fugat: atq; myrrhę, quę odore vermes extinguit.

3. Reg. 6.

Bonauent.

Eccles. 24.

Secundò

Sacræ virginis ex operatione triũ diuinarum personarum fuit beatus venter.
Ioann.3.
Galat.4.
Lucæ.1.

¶ Secundò dicitur, beatus venter ratione operationis trium diuinarum personarum: nempè diuini Verbi incarnationis: quam pater æternus operatus est mittens filium suum: sicut dicitur Ioannis.3. sic Deus dilexit mũdum, vt filium suum vnigenitum daret: & ad Galat.4. quandò venit plenitudo temporis: misit Deus filium suum &c. Spiritus sanctus ex purissimis sanguinibus corpus formauit iuxta verbum Angeli Lucæ 1. Spiritus sanctus superueniet in te, & virtus altissimi obumbrabit tibi. Verbum verò diuinum corpus cum anima sibi vniuit, & coaptauit. Beatus igitur venter, qui tanti operis, tamq; ineffabilis mysterij fuit officina, *el obrador desta diuina labor:* & veluti sacrarium, in quo summus sacerdos Christus indutus est. Byssus, & purpura indumentum eius Prouer.30. byssus, quia candor est lucis æternę: purpura carnis, & sanguinis. Thalamus sacer est de quo sponsus cælestis processit, vt dicitur Psal. 18. Ibi matrimonium Verbi cũ humana natura celebratum est. Hortus est deliciarum, vbi magno virtutum apparatu conuiuium Assueri peractum est. Ferculum est, & lectus Salomonis floridus. Arca est Deifera, verum manna, & virgam diuinæ virtutis continens. Propiciatorium deniq; est, quod intuentes Cherubim semper admirantur.

Prouer.30.
Sapien. 7.

¶ Tertiò dicitur beatus venter ratione termini, & operis ibi paracti, videlicet prolis conceptę. Christus enim fons est vitæ secundùm diuinam naturam, totiusq; beatitudinis origo: secundùm humanam verò naturam corpus per Spiritum sanctum ex purissimo sanguine virginis formatum est: anima verò à primo instanti sui esse plena fuit gratiæ, & veritatis, atque beatitudinis. Iesus ergò virginis filius, qui splendor est gloriæ, & figura substantiæ patris (vt Paulus ait ad Hebr. 2.) carnem sibi vniens, veluti mollis cera, figuram substantialem matris suscepit: veluti si duo sigilla contraposita, eidem ceræ sic imprimantur, vt se inuicem penetrent: sic duæ naturæ diuina, & humana in eadem persona Verbi vniun-

ad Hebr. 2.

tur: vt

tur: vt cuiusq; proprietates absq; vlla confusione sibi inuicem communicet: atq; adeò persona Verbi figura substantiæ patris formam serui accipiens configuratus est imagini, & naturæ matris: vt homo, qui ad imaginem Dei formatus, per peccatum portabat imaginem terreni: per baptismum Christo configuratus portet figuram & imaginem cœlestis: formaq; hominis figurâ Verbi, ac diuinas conditiones ita participet, vt iste homo Christus sit omnipotens, & infinitè sapiens: operaque illius sint infiniti valoris, & meriti. Et rursus persona Verbi per impressionem sigilli humani, atq; humanæ figuræ facta sit mortalis, & passibilis. Id quod eleganter dixit Leo Papa sermone de natiu. Domini, tanto fœdere vtrâque naturam conseruit, vt nec inferiorē cōsumeret glorificatio, nec superiorem minueret assumptio. Illud verò sigillum, substantialemq; figuram humanæ naturæ per ministerium almæ Dei genitricis impressit Spiritus sanctus. Tunc sacer venter virginis factus est liber ille grandis, in quo Spiritus sancti calamo, sed stylo hominis scriptum est diuinum verbum iuxta vaticinium *Esai.* cap. 8. de qua inscriptione D. Anselmus ait: ò mira diuini Verbi inscriptio, quę per infinita seculorum secula dēleri non poterit.

Leo Pap.

Esai. 8.

D. Anſel.

¶ Quartò fuit beatus venter ratione finis per incarnationis mysterium intenti, nempè beatitudinis nostræ. Verbi namq; diuini incarnatio in virginis vtero fons fuit regenerationis nostræ per baptismum, qui vterus est ecclesiæ. Fuit quoq; medium per diuinam sapientiam ordinatum ad humani generis redemptionem, & beatitudinem: ita vt fideles omnes, & potissimùm iusti dicantur filij, & fructus sacri vteri virginalis, in quo sensu explicatur locus Cantic. 7. Venter tuus aceruus tritici vallatus lilijs. Christus granum est frumenti, Ioan. 12. & primogenitus in multis fratribus, vt Paulus dixit ad Romanos. 8. iusti grana sunt tritici, ex quibus conflatur aceruus. Paleæ enim peccatorum ab aceruo iu-

Cant. 7.

Rom. 8.

uo iustorum Christi ventilabro excludentur: cum iuxtà Ioānis Baptistæ verbum permundabit aream suam Matthæi. 3. Quid enim paleis ad triticum? *Hierem.* 23. Hinc quoque explicatur sensus verborum Psalm. 126. cum dederit dilectis suis somnum, eccè hæreditas Domini, filij merces, fructus ventris. Omnes siquidèm per sacrum baptismi fontem regenerati, filij sumus veri ecclesiæ, sumus etiam filij ventris virginis almæ, quia fratres Christi: vt enim Paulus ait Hebr. 2. non confunditur, fratres nos appellare. Per verbum, fructus ventris, aptè quoque Christus Dominus intelligitur, qui in mentibus iustorum, qui audiunt verbum Dei, & custodiunt illud, spiritualiter gignitur, sicùt ipse dixit in hodierno Euangelio, & Matthæi. 12. qui facit voluntatem patris mei, qui in cœlis est, ipse meus frater, soror, & mater est. Cum ergò dederit dilectis suis somnum, tunc accipient hæreditatem huius diuinæ generationis: eruntque comparticipes hæreditatis filij, cohæredes cum ipso: & vocabũtur ad mercedem ipsius, percipientque præmium æternum gloriæ.

Hierc. 23. *Psal.* 126

Ad Heb. 2.

Matth. 12.

IN EADEM SOLENNITATE descensionis beatissimæ virginis,

CONCIO SECVNDA.

De beatitudine vberum sanctissimæ Dei genitricis.

THEMA *Beatus venter, qui te portauit: & vbera, quæ suxisti Lucæ. 2.*

VErba sunt deuotæ fœminæ, quæ cœlestis doctrinæ Saluatoris mirabili suauitate capta, & quasi extrà se rapta vocem extollens dixit. De beatitudine quidẽ virgi-

nalis vteri diximus concione proxima. Vbera quoq; virginis pari ratione beata dicuntur, & omni laude digna. Omnis tamèn beatitudo ex vberibus spõsi filijq; Christi illis accessit: de quibus sponsa Cant. 1. merito ait: melior a sunt vbera tua vino: ab illis siquidẽ omnis virtus, beatarũ mentium nutrimẽtum, Angelorũ lætitia, viatorum gaudium, solatium, omnisq; cœlestis gratia deriuatur: vt igitur vberum sacratæ virginis fœlicitatem explicare valeamus, ex vberibus sponsi lac diuinæ gratiæ per ipsam virginem petamus dicentes, Aue Maria.

Cant. 1.

¶Hodiernæ solẽnitatis originẽ: atq; ventris glorioſæ virginis beatitudinẽ superiori cõcione explicuimus. De beatitudine vberum præsenti cõcione dicendũ est, siquidẽ fœlix illa mulier nõ solũ ventrẽ Dei genitricis beatũ esse dixit, sed & vbera. Quæ naturalia vasa lactis, & receptacula sunt, atq; fons quidã naturalis alimenti paruulorũ. Deus naturæ artifex prouidẽtissimus in fœminarum pectore duos lactis fontes collocauit: qui propenderent cordi, iecori, lieni, cæteris q; mẽbris vitalibus: ipsis quoq; visceribus, & præcordijs: Appropinquãte partus tempore hi fontes, siuè vbera, turgescunt, editaq; prole distendũtur, atq; lacteo liquore replẽtur: in quo infantũ alimẽtũ, remedium q; & vnicum solatiũ sitũ est: vt cum mater charissimã prolẽ in sinu gestat, nutrit, atq; fouet: mẽbra ipsa vitalia, præcordia, & viscera admoneant omnem curam, & solicitudinem in prole procuranda esse adhibendam. Verum est, quòd propriè, & exactè loquendo, vbera dici videntur interiora mammarum, mammæ verò exteriores vberum eminentiæ.

Vbera naturalia sunt lactis receptacula.

¶Bonum lac multum iuuat ad bonos mores: in ipso enim ingenium, & mores à nutrice suguntur. Quarè Plutarchus, & Fauorinus ab ipso materno vbere filios nutriri desiderant, tùm vt bonos mores sugant: tùm vt mutuus amor meliùs connectatur: Mores enim naturaliter cum lacte suguntur: sicùt multis experimentis compertum est. Romulus, & Remus à

Bonum lac multùm iuuat ad bonos mores. Plutarch. Fauorin.

lupa, Vrsonus Gallus ab vrsa, Cyrus Persarum Rex à Cane, Abidis Hispaniæ Rex mille annis ante Chistum natum in nemore àcerua lactatus maximam velocitatē suxit. Cæteriq́ue ab alijs bestijs lactati similes mores suxerunt. Et qui suillo lacte nutriuntur, volutabro delectantur. Chrysipus philosophus monet, vt nutrices prudentes eligantur. Quintilianus, ne sint rusticæ, ideſt, rudes, & rusticæ moribus. Diuus Hieronymus, nè sint loquaces, nec vino deditæ. Iudicum. 13. Angelus Domini admonuit matrem Sampsonis, vt ipsum conceptura à vino abstineret. O beata sacrę Dei genitricis vbera, quid non virtutis ex illis sugeret filius? Lac siquidèm erat cœleste, corpus Angelicum, pulchrum: mores ipsis Angelis meritò inuidēdi: totius virtutis, charitatis, humilitatis, honestatis, modestiæ, & sancti timoris exemplar adeò sublime: vt si per impossibile filius virginis non fuisset Deus, neque in quantum homo habuisset animam beatam, & omnimoda gratia plenam, ex vi lactis, atque cœlestis illius nutrimenti suxisset inculpatissimos, ac verè cœlestes mores, fuissetque integerrimum totius virtutis exemplar: sicut & Virgo mater. Multòq; potiori iure conueniret ipsi benedictio, qua Iacob Patriarcha Genes. 49. benedixit filio Ioseph, dicens: Deus patris tui erit adiutor tuus: & Omnipotens benedicet tibi benedictionibus cœli desupèr: benedictionibus vberum, & vuluæ. Duo vbera Virginis, virginitas sunt, & fœcunditas: vt adnotauit Rupertus supèr Cantica. Hæc vbera susceperunt verum cibum Angelorum, cibum (inquam) grandium, vt nobis paruulis lacteſceret. Et de plenitudine vberum virginis repleta sunt vbera ecclesiæ. Indè peccator veniam, iustus gratiam, Angeli lætitiam accipiunt: & filius Dei carnem susceپit.

Ibidis.

Chrysipus.
Quintilian.
D. Hier.
Iudic. 3.

Genes. 49.

Rupertus.

Duo vbera Christi purissimi sunt fontes gratiarum.
Coloss. 2.

¶ Sponsus ecclesiæ Christus duo etiam habet vbera: quæ sunt duo purissimi fontes gratiarum: aut cor ipsius, in quo sunt omnes thesauri sapientiæ, & scientiæ Dei absconditi, in remissionem peccatorum, & in diui-

sionem gratiarum: vel dulcedinem Spiritus sancti. Significant quoq; duo vbera sponsi fontes purissimos diuinæ beneficentiæ, charitatis, clementiæ, & benignitatis, quibus peccata remittit: & cœlestia beneficia largitur. Alter fons est patientiæ, & longanimitatis: quibus peccatores suffert, & expectat. Hoc est, quod Ioannes Apost. Apocal. cap. 1. Vidit Dominum præcinctum circa mammillas zona aurea: vt indicaret hæc vbera oriri ex mirabili, & ardentissima charitate. Nam postquàm filius Dei humanam naturam suscepit, hæc vbera misericordiæ, & longanimitatis multò vberiora experimur: sicut diuino spiritu afflatus Zacharias pater Ioannis Lucæ. 1. in suo cantico mirabiliter cecinit. Per viscera misericordiæ Dei nostri, in quibus visitauit nos oriens ex alto. Olim enim latebant hæc vbera, neque ita copiosè affluebant. Vndè Esai. cap. 63. conquerebatur. Vbi est zelus tuus, & fortitudo tua, & multitudo viscerum tuorum, & miserationum tuarum? Supèr me continuerunt se. At postquàm Dei filius ex castissimis visceribus virginis viscera misericordiæ induit: multò abundantius lac præbet fidelibus, tàm benignitatis: quàm patientiæ, & longanimitatis. Vt verè iam cum regio vate Psalm. 102. exultemus dicentes, miserator, & misericors Dominus, longanimis, & multum misericors: benignissimamque ipsius vocationem experimur per prophetam Iohel cap. 2. conuertimini ad Dominum Deum vestrum, quia benignus, & misericors est, & præstabilis supèr malitia. Hoc est quod Paul. ad Titum cap. 3. ait, apparuit benignitas, & humanitas Saluatoris nostri Dei: non ex operibus iustitiæ, quæ fecimus nos, sed secundùm suam misericordiam saluos nos fecit. Et ad Romanos cap. 2. an diuitias bonitatis eius, patientiæ, & longanimitatis contemnis?

Apoc. 1.

Luc. 1.

Esai. 63.

Psal. 102.

Iohel. 2.

Ad Tit. 3.

Rom. 2.

¶Hæc sunt optatissima illa vbera, de quibus Euan-

gelicus propheta populum suum in spem, cœlesti solatio plenam, erigens prædixerat cap. 66. ad vbera portabimini. Atque per Oseam cap. 2. Dominus promiserat: ego lactabo eam. Cuius lactis miram dulcedinem per fidem prægustans sponsa Cantico. 1. dicebat: meliora sunt vbera tua vino, fragrantia vnguentis optimis. Vinum cor hominis lætificat, inebriat, & extra se rapit: multo meliùs, atque fortiùs gustus diuinæ bonitatis, misericordiæ, atque benignitatis iustos consolatur, dulcedine replet, lætificat, rapit, in viros alteros transmutat, imò & deificat. Hierem. cap. 23. ego quasi ebrius, & quasi vir madidus à vino. Et 2. ad Corinth. 5. siuè mente exeedimus Deo: siuè sobrij sumus, vobis. Habent præterea cœlestis sponsi vbera diuini odoris prælibationem, & prægustationem, quæ degustantium animos, velut optima vnguenta, odore suo recreant & confortant.

Esai. 66.
Oseæ. 2.
Cant. 1.
Hiere. 23.

Charitas Dei, & proximi vbera sunt fœcundissima sponsi.

¶ Deindè per vbera sponsi, significatur charitas, & mutua dilectio Dei, & proximi, ex quibus tanta suauitas influit iustorum mentibus, quòd illius dulcedine capta sponsa Canticorum. 8. ait. Dixi, ascendam in palmam, ideſt, in crucem: per quam Christus triumphauit, & victoriæ palmam cœlo intulit: in illa quasi in fonte degustatur lac diuinæ charitatis: & apprehenduntur fructus illius. Explicat verò, qui sint fructus, dùm subdit: & erunt vbera tua sicut botri vineæ, & odor oris tui, sicut odor malorum: ac si dicat: ex meditatione crucis tuæ mirum odorem, atque fragrantiam charitatis, & dilectionis experiar; sicut botri vineæ, cum floret, mirum odorem emittunt, iuxtà illud Canticorum. capit. 2. vineæ florentes dederunt odorem suum. Tunc experiar nihil esse potentius, aut efficacius ad inflammandum cor diuina charitate: quàm sint vbera tua: quibus pascis eos, qui per altam passionis

Cant. 8.

Cantic. 2.

tuæ

tuæ meditationem in palmam crucis ascendunt : illos enim introducis in cellam vinariam charitatis tuæ, qua pro nobis animam posuisti : immensæque dilectionis mirabili odore reficis. Tunc enim dilectionis tuæ vbera instar botri vineæ suauissimum odorem emittunt, diuinique amoris vinum suauissimum effundunt, quo hausto incalescunt, exhilarantur, ardent, inebriantur, & transmutantur.

Vbera sponsi lac sacramentorum effundunt. Greg. Niss. Augusti.

¶ Ad hæc, vbera sponsi lac effundunt sacramentorum : & potissimùm Sacrosanctæ Eucharistiæ, sicùt explicat Gregorius Nissenus : nam quemadmodùm ex solido cibo in pectore nutricis succus eliquatur, dulcis, suauis, & candidus, parvulorumque cibus : similitèr de hoc diuino Sacramento dixit Augustinus oportebat, vt cibus ille grandium lacteſceret, vt ad paruulos perueniret. Et hoc videtur esse mysterium somni illius, vel quietis, quo captus Ioannes Euangelista, cum suauissimum lac in Sacramento Eucharistiæ degustasset, quasi paruulus lactatus, supra pectus Domini recubuit : & quasi lactis fontem, solidumque cibum grandium intrà pectus Christi latentem desiderans, atque requirens. De suauitate huius cœlestis lactis canit Ecclesia : O quam suauis est Domine spiritus tuus, qui, vt dulcedinem tuam in filios demonstrares, pane suauissimo de cœlo præstito esurientes replens bonis, fastidiosos diuites dimittis inanes.

Derecubitu Ioannis supra pectus Domini.

¶ Tandèm ex duobus vberibus sponsi fluit dulcissimum, & candidissimum lac operum, & doctrinæ. Vt enim dicitur Actuum cap. 1. Cæpit IESVS facere, & docere. Hoc est cœleste illud lac, quod ex Christi pectore per Apostolos, Doctores Ecclesiæ, Euangelicosque ministros tan quàm per vbera filijs submini-

Lac operũ, & doctrinæ ex duobus vberibus Christi profluit.

1. Act. 3.

bini autèm missi à Christo Marci. 6. & Lucæ. 9. vt pacem, mutuamque concordiam commendaret. Concordia enim paruæ res crescunt; discordia verò maximæ quæque citò dilabuntur: sicùt dixit Salluſtius: & Prouer. 4. Væ soli quia cum ceciderit, non habet sublevantem se: & Prouer. 8. frater, qui adiuuatur à fratre, quasi ciuitas firma. Aptissimè verò dixit sponsa Canticorum. 4. duo vbera tua, sicut duo hinnuli capreæ gemelli. Vbi prædicatores designantur, & Apostoli, qui bini à Christo Domino missi sunt: quique auditorum captui accommodantur: sicut Paul. 1. ad Thes. 2. factus sum in medio vestri tanquàm paruulus. Et iterùm ait, omnibus omnia factus sum, vt omnes lucrifaciam. 1. ad Corint. 9. Summus sacerdos in rationali, & pectorali gestabat inscripta nomina duodecim patriarcharum: vt insinuaret omnium miserias se se in corde gestare: vt disceret se se cuique accommodare: sicut de Christo Domino dixit Paul. ad Hebræ. 5. didicit ex ijs, quæ passus est, obedientiam: & consummatus factus est omnibus obtemperantibus sibi, causa salutis æternæ: appellatus à Deo Pontifex iuxtà ordinem Melchisedech. Ipsiusque Domini verus imitator Apostolus Paulus ad Philip. 1. ait, eò quòd habeam vos omnes in visceribus meis. Subdit verò sponsa: similes esse euangelicos prædicatores, per vbera sponsi designatos hinnulis, qui pascuntur in lilijs scripturæ, & doctrinæ sanctæ: exemplisque sanctorum, quæ veluti lilia candorem habent, & mirabilem odorem emittunt: Iuxtà illud. 2. ad Corint. 2. Christi bonus odor sumus. Vel in lilijs, idest: virtutibus humilitatis, honestatis, virginitatis, deuotionis, & pietatis sanctissimæ Virginis.

Salluſtius.

Cantic. 4.

1. Thes. 2.

Exod. 28.

Hebræ. 5.

Philip. 1.

2. ad Cori. 2.

¶ Qui verò vberum sponsi dulcedinem, & euangelicæ doctrinę suauitatem degustare cupiunt, attendant, quòd Prouerb. cap. 30. admonuit Sapiens: qui fortiter premit vbera ad eliciendum lac, exprimit butyrum: qui autèm ve-

Prouer. 30.

tem vehementer emungit, elicit sanguinem. Septuaginta Interpretes, quos sequitur translatio Latina, ex Græco Bibliæ Complutens. vertunt: emulge lac, & erit butyrum: exprime nares, & exibit sanguis. Illi vbera Christi fortiter premunt, qui diligenti studio, & attenta meditatione ex vtroque testamento, & antiquorum patrum intelligentia, sensuque ecclesiæ Catholicæ vtrumque testamentum interpretantur: hi enim non solùm lacteum doctrinæ liquorem, sed pinguissimum deuotionis, & feruoris butyrum exprimunt: ita exponit Gregorius Nazianzenus orat. 31. Qui verò ex lutulentis Rabinorum libris, prophanorumque authorum sordidissimis fontibus sacras literas exponere conantur, non premunt vbera sponsi: sed proprio iudicio superbè intentes emungunt nares: atque ità non lac, neque butyrum, sed horrida excrementa, & sanguinem exprimunt: aut sordida quædam & impudica, carnem & sanguinem sapientia.

Qui diligenti studio, attentaque meditatione sacram Scripturam interpretantur: vbera Christi fortiter premunt. Greg. Naz.

¶Habet & fallax mundus, & lasciuiens, blandiensque caro vbera sua, non salutifera, sed mortifera, atque veneno plena: de quibus Prouerb. 1. dicitur: filij si te lactauerint peccatores, nè acquiescas eis. Est enim lac soporiferum, sed lethiferum: quod satis propriè depictum videmus in lacte illo, quod Iahel Siseræ ad se confugienti hilari fronte excepto, in cubiculum, vt meliùs lateret introducto, atque sitibundo propinauit: & consopitum, in altumque dormientem clauo per tempora transfixit: ita vt soporem morti consociaret: vt habetur Iudic. 4. vbi quasi in speculo illorum vita, exitusque depingitur, qui corruptibilis carnis illecebris, & fallacis mundi lacte, oblectamentisque potantur: quibus soporati vsque ad extremum vitæ in altum dormiunt: morteque subita transfixi æternis supplicijs deputati, vitæ præsentis soporem cum æterna morte coniungunt. Quare Pro-

Prouerb. 1.

Iudic. 4.

Mundus, & caro lamijs aptè comparantur. Threno. 4.

pheta Hieremias Threnorum. 4. mundum, & carnem lamijs aptè comparat dicens: sed & lamiæ nudauerunt mammas, lactauerunt catulos suos, lamiæ latinè stryges, siuè sagæ, Hispanè *bruxas*: quæ noctù in sidiantur, & paruulorum sanguinem sugunt. Hæ sunt sanguisugæ filiæ, de quibus Prouerbiorum. 30. nempè cupiditas diuitiarum, honorum, & libidinis. Vel (vt alijs magis placet) lamiæ sunt immanissimæ bestiæ, quæ in intimis Africæ commorantur (vt dicunt Dionys. Chrysostom. & Philostrat. de vita Apollonij) quæ humanam habent faciem, & elegantem: vbera miro nitore candentia: vngues verò rapacissimos, quibus homines ità agentes pulchritudine allectos, & captos laniant, & occidunt. Hæ lamiæ depinguntur Prouerbiorum, cap. 7. in fœmina illa garrula, vana, inquieta, impudica: quæ miserum adolescentem, & inexpertum iuuenem lenocinijs, blanditijsque illectum ducit, sicut bouem ad victimam; & sicut auem ad laqueum.

Dionys. Chrysost.

Esai. 32. Oseas. 9.

Mundi vberibus ablactati doctrinæ spiritus efficiuntur apti auditores. Genes. 21. 1. Reg. 1. 1. Petr. 1.

¶ Hæc sunt mundi, & carnis vbera: supèr quæ meritò plangendum, sicùt dixit Esaias cap. 32. & quæ Oseas. cap. 9. imprecatur, vt arescant, dicens: da illis vbera arentia: nè peccatorum dulcedine illecti, & inebriati miseri mortales, consopiti moriantur. Ab his vberibus ablactari oportet, vt diuinus spiritus doceat nos scientiam, & intelligere faciat auditum iuxta vaticinium Esaiæ. cap. 28. Abraham in die ablactationis Isaac fecit conuiuium Genesis. 21. Et Samuel non est oblatus Domino, donec ablactatus est. 1. Reg. 1. Quam obrem pestilentissima hæc vbera fugientes ad suauissima Christi vbera confugiamus, ad quæ nos inuitat Petrus Apostolus. 1. cap. 1. quasi modò geniti infantes, rationabiles sinè dolo lac concupiscite: si tamèn gustastis, quoniam suauis est Dominus. Habent

enim

enim Christi vbera miram suauitatem, perpetuam que lætitiam: quorum lac, est indeficiens gratiarum omnium, sapientiæ, & scientiæ vbertas: clementiæ, benignitatis, atque longanimitatis, & patientiæ affluentia: charitatis, & mutuæ dilectionis abundantia: sacramentorum, & maximè Eucharistiæ dulcissimus fons: ac tandèm operum, & doctrinæ abundans copia: quibus replet in bonis animæ desiderium.

¶ Cœlestis hæc, atque mirabilis vberum Christi suauitas ex pectore patris æterni, tanquam ex prima origine, profluit: cæterùm ex vberibus etiam almę Dei genitricis Marię in ecclesię filios semper influit. Merito fęlix illa mulier exaltata voce dixit: Beata vbera, quę suxisti. Antiqua olim sponsa paruula erat: & vbera non habebat. At verò virgo sanctissima vbera habet plenissima: à quibus omnes fideles lac, & butyrum sorti meditatione, & imitatione sugere, & exprimere possimus. Vnde verba illa, quę Canticorum cap. 8. sponsa subdit: Ego murus, & vbera mea quasi turris, ex quo facta sum coram eo, quasi pacem reperiens: sacrę virgini satis commodè adaptare possumus. Ipsa namque murus est, fortitudo, & protectio Ecclesiæ: habet verò vbera cœlestis sapientiæ, & diuinæ gratię lacte distenta. Turris est inaccessa viro: solus enim Dei filius ingressus est in eam. Turris altitudine gratiæ: fortitudine, virtutumque omnium plenitudine, atque sublimitate: vnde pendet omnis armatura fortium.

Cantic. 8.

Cant. 8.

Vbera sanctissimæ virginis turris sunt, & fortitudo ecclesiæ.

Cant. 4.

¶ *Ex quo facta sum coram eo, quasi pacem reperiens.* Ipsa enim virga est Iesse, quę floruit: pacem Deus reddidit, in se reconcilians ima summis. Ipsa est, quę gladium versatilem paradisi abstulit: dùm ipsius animam gladius pertransiuit: quem Simeon illi prędixit Lucæ capit. 2. Ipsa est vera, & prudens

Abigail,

1. Reg. 25. Esther. 8. Bernard. Genes. 9. Psal. 84.

Abigail, quæ Dauid placauit: vera est Esther, quæ Regem Assuerum in clementiam, & benignitatem conuertit. Et (vt Bernard. ait) arcus est cœli, æterni signum fœderis. Columba est, quæ ramum virentis oliuæ, pacis signum, in arcam ecclesiæ intulit: cum in ipsius vtero misericordia, & veritas obuiauerunt sibi, iustitia, & pax osculatæ sunt Psal. 84. Cum ergò peccatorum bella, & tribulationum tempestas ingruerit, respice stellam, voca Mariam: aderit sinceriſsima, & candidiſsima columba inuocationibus nostris: opportuneq; nobis ramum pacis deferet ex arbore vitæ decisum, quæ per singulos menses, duodecim fructus affert vberrimos. Obsecrationibusq; nostris, tanquàm paruulis proferet clementiſsima, & pleniſsima vbera, quæ lactauerunt æterni patris filium: vnde sugamus pleniſsimam dulcedinem gratiæ, & gloriæ.

IN CONVERSIONE APOSTOLI Pauli,

CONCIO PRIMA,

De triumpho Christi in ipsius cõuersione.

THEMA *Circunfulsit illum lux de cœlo, apertisque oculis nihil videbat.* Actuum. 9.

NOVA luce, nouaque exultatione hodierno die repletur Ecclesia. Lux, quæ Paulum circunfulsit (quanquàm externos oculos perstrinxit, & ad tempus excęcauit, donec ecciderunt ab oculis eius, tanquàm squammæ) interiùs tamèn diuina luce mirabiliter illustratus est:

iuxtà

iuxtà illud ſecundæ ad Corint. 4. Deus, qui dixit de tenebris lucem ſplendeſcere, illuxit in cordibus noſtris. Paulus enim in lucem gentium datus eſt: imò & totius Eccleſiæ, & mundi. Quarè immenſa quadam, fulgentiſſimaque luce de cœlo repletus eſt: quæ lucem illam ſanctiſsimæ mulieris imitatur, quam Ioannes vidit amictam ſole Apocal. 12. Sic vtiq; luce diuini ſolis adeò circunfulſus eſt Paulus, vt tàm excelſi luminis intuitu debilis viſus noſter omninò perſtringatur, niſi cœleſtis gratiæ lumine corroboretur: illud ergò per almam virginem ſuppliciter petamus dicentes, Aue Maria. 2. *Corint.* 4. *Apoc.* 12.

¶Glorioſi Apoſtoli Pauli Doctoris Gentium mirabilem vocationem, atq; conuerſionem hodiè colimus: ex qua multiplicem fructum iugitèr percipimus. Quan diù vixit Apoſtolus, non ſatiabatur diuinam hanc Dei optimi in ſe exhibitam miſericordiam exaltare, omnibuſq; prædicare: ſicùt ſæpè in ſuis Epiſtolis ſcripſit: & ex actis Apoſtolorum conſtat. Maximè verò, primæ, ad Timoth. 1. teſtatur: fidelis ſermo, & omni acceptione dignus: quoniam Chriſtus Ieſus venit in hunc mundum peccatores ſaluos facere: quorum primus ego ſum. Primus (inquam) fuit Paulus inter peccatores, qui Eccleſiam Dei perſecuti pœnitentiam egerunt, & miſericordiam conſecuti ſunt. Vel vocat ſe primum perſecutorem, quia inter perſecutores inſignis fuit, ſpirans minarùm & cædis, dirumq; toto pectore virus efflabat. Subdit verò, ſed ideò miſericordiam conſecutus ſum, vt in me primò oſtenderet Chriſtus Ieſus omnem patientiam, ad informationem eorum, qui crediturí ſunt illi in vitam æternam: ideſt, ad oſtenſionem gloriæ, patientiæ, & miſericordię ſuæ: atq; ad exemplum, & informationem noſtram. Hodiè ſiquidem videmus filium prodigum ad patrem redeuntem ſtola prima indui: & ingenti lætitia cœleſtis curiæ, Angelorum gaudio, Eccleſiæq; exultatione pa- 1. *Timot.* 1. *Luc.* 15.

rari

rari conuiuium: & vt illi non desit necessarium lumen, circunfulsit illum lux de cœlo.

Luc. 15. ¶Diuina sapientia hodiè totam domum euertit, vt dragmam perditam inueniat, lucernamque accendit: hæc est lux, quæ Saulum circunfulsit. In morte Holophernis Israelitici populi cruenti hostis; gyrauerunt Iudith vniuersi accensis luminaribus: dixitque illa: laudate Dominum Deum nostrum, qui non deseruit sperantes in se: & in me adimpleuit misericordiam suam: & in manu mea interfecit hostem populi sui. Sic hodie per manum Christi interfectus est vitæ præteritæ, & prostratus est Saulus hostis, persecutorque ecclesiæ: & erectus est Paulus, in quo Dominus adimpleuit misericordiam suam: vt sæpiùs ipse fatetur. Cœli luminaria accenduntur, dum circunfulsit illum lux de cœlo.

Iudith. 13.

¶Multa quidèm sunt, quæ in hac Pauli conuersione triumphum principis nostri Christi glorioßissimum comprobant. Primùm, quòd cum potuisset Dominus per Angelum de cœlo, vel per aliquem ex Apostolis illum vocare: voluit tamèn dignatione sua sancta per se ipsum illum conuertere: atque id honoris prædicatori gentium tribuere. De qua re dicemus Domino volente concione secunda. Ex parte ipsius Sauli, atque ex conditione armorum, quibus Dominus Paulum deuicit: nempè lucis de cœlo, ac vocis suæ, fuit secundo loco glorioßus Triumphus. Nunc ergò de gloria triumphi Christi in vocatione Pauli dicamus, tàm ex parte resistentiæ ipsius: quàm ex conditione diuini iaculi, quo percussus est: nempè lucis de cœlo illum circunfulgentis. Ex parte quidem Pauli splendet Christi gloria, quia eo tempore vocatus est, quo furijs inuectus ecclesiam, Christique nomen persequebatur: & Christi oues laniabat: sicut dicitur Actuum cap. 9. Saulus adhùc spirans minarum, & cædis in discipulos

Quantò maior resistentia ex parte Sauli, tantò maiòr Christi ostensa est potentia.

Actuu. 9.

Domini

Domini, &cæt. D. Hieronymus Epistola ad Philemo. quòd prius vocabatur Saul, quod nomen in tribu Beniamin (ex qua oriundus erat Paulus) vsitatissimum erat: & Diuus Augustinus libro de spiritu, & littera ad Marcellinum cap. 7. idem docet: Et Origenes in præfatione Epistolę ad Romanos, quòd propter conuersionem Proconsulis Sergij Pauli apud Cyprum, mutauit nomen Sauli in Paulum. Alij verò dicunt quòd fuit binomius, sicut plures alij in scriptura sacra, vt Beniamin, Benoni: Salomon, Ecclesiastes: Matthæus, & Leui: & huius sententiæ est Diuus Hieronymus lib. 2. in Epistola ad Galat. Dicitur verò, ad huc spirans: vbi ex dictione, adhùc, colligi videtur, quòd Christus Dominus multis alijs medijs prius vsus fuerat, vt Sauli furorem temperaret, atque à suorum persecutione auocaret: vt prædicatione Apostolorum, exemplo, & patientia: per orationem quoque Stephani protomartyris vocauerat. Id enim significare videtur verbum, adhùc, & subiuncta verba idem insinuant: durum est tibi contrà stimulum calcitrare: quasi dicat, quasi bos electus & à me ad arandum, & vt euangelicæ prædicationis vomere terram proscindas, frustrà contra stimulum calcitras: multis siquidèm stimulis ictus, & vocatus fuerat: sed adhùc ille spirans minarum, & cædis, idest spiritum iracundia, & furore plenum emittens, veluti quondàm Saul contra Dauid: id enim spirare hoc loco significat: sicut Esai. cap. 2. quièscite ab homine, cuius spiritus est in naribus eius, *que se le sube el humo a las narizes*: & Psal. 17. ab increpatione tua fugient, ab inspiratione spiritus iræ tuæ. Ibat Saulus furijs inuectus veluti alter Balaam mercede conductus, vt Deiopopulo malediceret. Numer. cap. 24. & quanquàm id saepiùs intentauit, variaque loca mutans, vt commodius populum Israeliticum aspiciens, maledicere, nunquàm id perficere potuit: quin potius benedixit.

D. Hieron.

D. Augustí. Origenes

D. Hieron.

Esai. 2.

Psal. 17.

Tanquàm Balaã ibat Paulus contra populũ Dei.

nedixit. Sic Saulus adhùc spirans furorem contrà ecclesiam Dei in mansuetudinem, dilectionem, atque benedictionem conuersus est. Ecce video ferocissimum leonem, qui Sampsonem inuasit, & à Sampsone quasi hœdus infrusta dilaceratus est Iudicium. 14. Atque post aliquot dies inuenit in ore leonis examen apum, & fauum mellis: sic hodiè Christus Dominus Sampsone fortior, Saulum, & si ferocissimũ leonem mortificauit, & interram prostauit, atque in ore ipsius statim inuenit fauum mellis. Quid enim verba illa Pauli, Domine, quid me vis facere, nisi fauus mellis sunt? Quanquàm enim Saulus diuinæ vocationi tunc resistebat, cæterum oculus Domini: qui omne pretiosum vidit, thesaurum, quem ipse per æternæ prædestinationis consilium in corde Sauli absconditum habebat dignoscebat: vt hoc die ecclesiæ oculis manifestaret: sicut D. Augu. dicit de Mose, quod, eũ occidit Ægyptiũ, & sabulo abscondit, vidit in eo zelum, & animi robur: sicut aurifex dignoscit aurũ, quantuncùmque terra permixtum: & lapillarij gemmas, quantumuis rudes dignoscunt: & sicùt Dominus ex rubo vocauit Mosem in principem populi sui: sic hodie Christus vocauit Saulum in doctorem gentium, vniuersaliſque ecclesiæ magistrum.

Saulus similis leoni qui à Sampsone prostratus fauum habuit in ore. Iudic. 14.

Iob. 38.

D. Augnst.

simile.

Exod. 3.

¶Iam verò arma Christi intueamur, quibus Saulum deuicit, atque prostrauit. Circunfulsit illum lux de cœlo, apertisque oculis nihil videbat. Dauid. 1. Reg. 17. in funda, & lapide prævaluit contrà fortissimum gigantem Goliath: Christus Dominus prævaluit contrà Saulum in luce de cœlo circunfulgente. Sicùt cum arx aliqua, vel castellum est forte, & inexpugnabile, oportet vti varijs artificijs, scalis, tormentis, sulphureo, igne, atque globis plenis, effossionibus subterraneis, arietibus, alijsque mille machinis bellicis, vt castellum euertatur, & expugnetur: sic videtur fecisse Dominus cum Saulo fortissimo ecclesiæ persecutore, cum adhùc minas, & cædes spiraret, circunfulsit illũ lux de cœlo. Impletur illud Iob. 28

1. Reg. 17.

Simile.

ad silicem extendit manum suam, subuertit à radicibus montes. Radix voluntas est. Potuisset quidèm fulmine in Tartara mittere, præordinauerat tamèn illum in vas electionis, vt portaret nomen suum coràm gentibus, & filijs Israel. Ea ratione noluit fulmine, sed fulgure, atq; luce illũ de cœlo circunfulgere. Hoc est quod Iudic. 5. cecinerunt Debora, & Barach. noua bella elegit Dominus. Impleturq; illud Iob. 38. nunquid mittes fulgura, & reuertentia dicent, adsumus: illuminant, & resoluunt nubes in aquas: sic lux cœlestis illuminauit Paulum, & tanquàm nubem resoluit in aquam doctrinę. Lux quoq; diuina splendore suo, quasi ignis volare fecit Paulum, si cùt sol vapores terrenos eleuat, in ignem conuertit, & in aquam resoluit: sic Paulus à Christo vero sole eleuatus igneam vim habuit, & ignitum eloquium in aquam, quæ refrigerat totam ecclesiam: resolutus est. *Bolole como Castillo inexpugnable*, dùm per tres dies non manducauit, neque bibit, neque vidit: & raptus est vsq; ad tertium cœlum.

Iudicum. 5.

Iob. 38.

Simile.

¶Id quod triplicitèr explicat Doctor Angelicus 2.2. q. 175. art. 4. ad 4. nam tertium cœlum intelligi potest vno modò cœlũ corporeũ, & sic tertium cœlum dicitur empyrium, quod tertium, dicitur respectu cœli aerei, & cœli syderei: vel potiùs respectu cœli syderei, & cœli aquei, siue Crystallini. Et dicitur raptus ad tertium cœlum, quia locus ille est contemplationis beatorum: vbi Angeli, & animæ sanctæ fruuntur Dei contemplatione. Secundò per tertium cœlum intelligi potest aliqua visio supermundana: ita vt primum cœlum dicatur supernaturalis visio, corporalis tamèn, quæ fit per sensum, sicùt Danielis. 5. visa est manus scribentis in pariete. Secundùm autèm cœlum sit visio imaginaria: sicut vidit Esaias, & Ioannes in Apocalypsi, tertium verò cœlum sit visio intellectualis, vt exponit August. 12. super Genes. ad litteram. Secundo modo dici potest tertium cœlum secundùm ordinem cognoscibilium: ita vt primum

Raptus Pauli in tertium cœlum tripliciter explicatur. D. Thom.

Daniel. 5.

August.

cœlum dicatur cognitio corporum cœlestium: Secundum cœlum sit cognitio cœlestium spirituũ: tertium sit cognitio ipsius Dei. Tertio modo potest dici tertiũ cœlum contemplatio Dei secundum diuersos gradus cognitionis, qua Deus videtur: quorum primus pertinet ad Angelos primæ hierarchiæ: secũdus ad Angelos mediç: tertius ad Angelos supremç: vt dicit Glossa. 2. ad Corin. 12. Paulus igitur secundum doctrinam D. August. lib. de videndo Deum ad Paulinam: Irenæi lib. 3. epistо. & Diui Thomæ loco citato: raptus est vsque ad tertium cœlum, idest, ad altissimam, & claram Dei visionem: ita quòd vidit intelligibilia Dei nuda, & pura: non per species imaginarias, aut creatas: sed vidit Deum ipsum per essentiam: sicut vident Angeli supremæ hierarchiæ, & animæ beatæ: ita quòd primo die vocationis suę ingressus in scholam Dei, admissus est ad tertiam classem, & supremam aulam. Non tamèn fuit beatus: quia non habuit lumen illud per modum habitus, sed per modum raptus. Et quia visio Dei non potest esse sine delectatione: propterea non solum dicit se raptum ad tertium cœlum ratione contemplationis: sed etiàm in paradisum ratione delectationis consequentis: quare secundę Corinth. 12. Vtrumq; explicuit: & supremam cognitionem, & suauem iocunditatem: dum dixit se raptum vsq; ad tertium cœlum, & in paradisum.

Augusti. Irenæ.

2. Corin. 12

In triduo vocationis suæ raptus est Paulus ad tertium cœlum. S. Thom.

¶ Quòd verò in his tribus diebus, atque initio vocationis, & conuersionis suę fuerit Pauli raptus, probat apertè Sanctus Thomas ex ipsis verbis Pauli: qui ait: scio hominem antè annos quatuordecim raptum, &cęt. Paulus vocatus est à Christo primo anno, quo in cœlum ascendit: scripsit verò Epistolam secundam ad Corinth. octauo Neronis anno, quibus octo annis si adiungantur quatuor anni Imperatoris Gaij, & duo Tiberij Cęsaris conficiuntur quatuordecim anni. In quo manifestè ostendit Christus Dominus immensas diuitias gratię suę, siquidèm prius Paulus cępit esse

beatus,

beatus, quanquàm per modum transitus, quàm susciperet baptimum, ita vt illius principium cæperit, vbi reliqui sancti finem habent. Voluitq; illi cœlestem prædam ostendere, atq; illum cibare pane vitæ, & intellectus, vt illum magis appeteret, como sacre, ò, nebli ceuado, & vt cœlestis prædæ dulcedinem, ineffabilemq; suauitatem mundo prædicaret. Tunc impletum est illud Genes. 49. Beniamin lupus rapax, manè comedet prædam, & vesperè diuidet spolia. Beniamin dicitur Paulus: quia fuit de tribu Beniamin. Eaq; ratione adnotauit D. Chrysostomus, quòd ideò seruauit Dominus sexcentos viros de tribu Beniamin, vt Paulus indè nasceretur. D. Augustinus. sermo. 14. de sanctis dicit Beniamin binomium typum gessisse Pauli: qui priùs Saulus vocatus est, quasi Bennoni filius doloris, & persecutor ecclesiæ: postea Paulus, & Beniamin, idest filius dextræ, quia vocatus est, à Christo sedente ad dexterã patris. Beniamin abortiuus, qui matrem Rachel nascens difficili partu interfecit: sic Paulus tanquàm abortiuus, vt ipse ait. 1. ad Corinth. 15. matrem synagogam, dùm noua generatione in fide natus est, occidit. Fuit quoque abortiuus, quia quasi violenter, & voce Christi vehementi coactus, eductus est de ventre synagogæ, ipsamque matrem nascens interfecit. Lupus rapax dicitur, quia Ghristi oues laniabat. Ipse fuit violenta illa prædatio, quæ fuit in combustionem, & cibus ignis: vt prædixit Esai. cap. 9. Ignis enim diuini spiritus, & charitatis Christi illum vrebat, & vrgebat. Prædator datus est in prædam: vt dicitur Hierem. 30. Christus Dominus festinus prædator iuxtà vaticinium Esai. cap. 8. Paulum de prædatus est: & abstulit fortitudinem Damasci: Damascus enim sanguinis poculum, vel sanguinem bibens interpretatur: dùm igitur Saulum, qui sanctorum sanguinem sitiebat, Christus iuxtà Damascum vocauit, & prostrauit: verè fortitudinem Damasci abstulit. Impletum quoque est illud Esai. 11. habitabit

Simile.

Genes. 49.

Paulus Beniamin meritò dictus.

D. Chrisost.

D. August.

1. Cori. 15.

Paulus prius Saulus, & lupus rapax.

Esai. 9.

Hiere. 30.

Esai. 8.

Esai.65. lupus cum agno: & cap. 65. lupus, & agnus pascentur simul: sicut adnotauit D. Hieronymus. Impletum quoq; est illud manè rapiet prædam: siquidem primo die vocationis suæ ad prædam diuinæ visionis raptus est. Et vesperè diuisit spolia: cum per Epistolas suas, Euangelijq; prædicationem arcana illa mysteria, quæ audiuit, quanquàm non manifestauit, quia non licebat homini loqui: illorum tamèn celsitudinem, atque maiestatem satis insinuauit, dùm dixit, non sunt condignæ passiones huius temporis ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis: & iterùm: nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparauit Deus ijs, qui diligunt illum: nobis autem reuelauit per spiritum suum.

D. Hieron.

ad Rom. 7.

1. Corint. 2.

Deute. 33. Implet ũ est etiã in Paulo illud Deuteron. 33. Beniamin amantissimus Domini, intèr humeros illius requiescet: in Christo enim requieuit, & habitauit confidentèr, cum. 2. ad Timoth. 1. dixit: scio cui credidi, & certus sum, quia potens est depositum meum seruare in illum diem.

¶ Initium totius boni lux est: & sicut in prima naturalis orbis generatione primo die creata est lux: sic in spirituali ecclesiæ regeneratione nato Christo (qui erat lux vera) sedentibus in regione vmbræ mortis lux orta est eis. Et cum Angelus Saluatoris natiuitatem pastoribus nuntiauit Luc. 2. stetit iuxtà illos: & claritas Dei circunfunfit illos. Magi per lucem nouæ stellę ab Oriente ad Christum perducti sunt. Apostoli, quia magistri orbis instituebantur, lux mundi à Christo vocati sunt Matth. 5. Cæterũ, quia Saulum speciali quadam prærogatiua, atque vocatione in vas electionis efficaciter vocauit, vt esset totius orbis magister, cœlestisque luminis portitor: voluit singulari prouidẽtia diuina bonitas, vt vndiq; circunfulgeret illum lux de cœlo: & vt in primo die supernaturali suo, quo de tenebris ad lucem fidei vocatus est, cœlesti lumine vndiq; repleretur. Sic enim suauem Dei dispositionẽ decebat: qui idoneos faciebat ministros

nistros noui testamenti: vt Paulus ait. 2. ad Corinth. 3. Et cap. 4. Deus qui dixit de tenebris lucem splendescere, illuxit in cordibus nostris. Vniuersalem namq; orbis magistrum plenissima lux decebat: vt fieret veluti Carbunculus Ecclesiæ super lucem omnium gemmarum splendidus: adeó vt Paulus fuerit veluti depositum, & sacrarium totius lucis ecclesiæ. Ad hoc circunfulsit illum lux de cœlo. Quanquàm enim oculos corporis ipsius lux perstrinxit, ita vt apertis oculis nihil videret: oculos tamèn interiores mentis mirabilitèr illustrauit. Siquidèm in illo triduo, quo non manducauit, neq; bibit, creditur raptus in tertium cœlum, vt videret diuinam essentiam: non per modum formæ inhærentis, sicùt datur beatis: sed per modum transeuntis: sicùt lux cõmunicatur aeri: secundùm doctrinam S. Thom. 2. ad Corint. 12. lectio. 1. Diuinam ergò maiestatem supplices deprecemur: vt emittat super nos lucem suam, & veritatem suam: quæ per lucem gratiæ deducant nos in tabernacula gloriæ, Amen.

Paulum vniuersalem orbis Magistrum, & lucem lux illũ circunfulgens prænũciabat.

S. Thom.

IN EODEM FESTO conuersionis Pauli Apostoli,

CONCIO SECVNDA.

De efficacia voçis Christi.

THEMA *Saule, Saule quid me persequeris?*

DVM Doctoris gentium Pauli conuersionem celebramus: diuinæ misericordiæ, & gratiæ virtutem, atque efficaciam, qua nos ad se vocat, recolimus. Vt in hoc sacro

die misericorditèr nos ad se vocare dignetur, Spiritus sancti auxilium per sacram Deigenitricem imploremus dicentes: Aue Maria.

¶Glorioſum principis noſtri Ieſu Chriſti triumphũ, quem de sæuo, & sanguinolento Eccleſiæ ſuæ perſecutore Saulo vocis, & oris ſui vi, potentiſsimisq; armis, hodierno die egit, meritò recolimus: hodiè enim iuxtâ *Eſai.* vaticinium. cap. 11. ſpiritu labiorum ſuorum interfecit impium, atque ſanctiſsimum ſuſcitauit Apoſtolum. Querula voce de cælo lapſa, Saule, Saule quid me perſequeris, non tantùm proſtrauit, & vicit: ſed eccleſiæ ſuæ ducem, doctorem, & magiſtrum acquiſiuit. In multis quidèm mirabilis fuit glorioſus hic Chriſti triũphus. Illud verò maximè glorioſum prædicat: quòd, cum potuiſſet per Angelum, vel per Apoſtolos vocare: voluit per ſe ipſum deſcendere: cum Saulo colloquia commiſcere: atque de iniuſta ipſius perſecutione propria voce conqueri. In qua re videtur imitatus Chriſtus Dominus terrenorum principum conſuetudinem, qui vt ſubditos ſibi populos, ſi quandò rebelles exiſtunt, ditioni ſuæ ſubijciant: vel externa regna conquirant: fortiores, atque peritiores duces ad id muneris mittunt, cum verò id non ſufficere rerum ſucceſſus oſtendunt, ipſi principes ſe ſe præparant: atque vt pro voto omnia peragantur, fœliciterque res cedant, perſonaliter accedunt: vt præſentia ſua milites excitentur: hoſtiumque vires debilitentur, & frangantur: Sicut tempeſtate noſtra vidimus Carolum Quintum Imperatorem, Hiſpaniæque Regem Germaniam petijſſe, atque rebelles principes glorioſè debellaſſe. Sic vtique princeps noſter Chriſtus videtur egiſſe in vocatione Sauli: quaſi ſine illius miniſterio, & prædicatione non ſatis prouiſum eſſet eccleſiæ, illiuſque magiſterio indigeret, viſibilitèr de cœlo deſcendit, vt per ſe ipſum illum vocaret: neque id voluit Angelis, vel Apoſtolis committere: vt negotij grauitatem commendaret: vndè Ana-

Eſai. 11.

Simile.

nias

nias ex præcepto Domini ad Saulum accedens dixit, Saule Frater Dominus Iesus, qui apparuit tibi in via &cæt.

¶Magnæ vtique authoritatis esse debet vir ille, cum quo Rex ipse in singulare certamen descendere dignatur. Alexander ad Olympica certamina non venit, quia non aderat Rex sibi similis, cum quo contendere posset. Postquàm Christus Dominus in cœlum ascendit, non constat ex scriptura sacra, quòd descenderit, nisi nunc cum Paulo certamen initurus. Vndè ipse Dominus dixit: ego sum Iesus Nazarenus, quem tu persequeris. Et Paulus ab ipso victus, & vinctus ait: Domine. quid me vis facere? Et ab ipso Domino Iesu Euangelium immediate didicit: vt ad Galatas cap. 1. ait: non enim ab homine accepi illud, neque per hominem, sed per reuelationem Iesu Christi. *Ad Gal. 1.*

¶Fuit secundò glorioſus triumphus Christi in vocatione Pauli, quia vocatus est in medio furore, inteſtinoque odio nominis Christi: sicut dicitur actuum, cap. 9. Saulus adhuc spirans minarum, & cædis in discipulos Domini. Nunc impletum est id, quod quasi impossibile Dominus interrogauit Iob. ca. 39. secundùm expositionem Diui Gregorij: nunquid volet Rhinoceros seruire tibi aut morabitur ad præsepè tuum? Quasi dicat, sicut cicurari solent humano ingenio leo Elephas, Taurus, & aliæ feræ: nunquid arte tua Rhinoceros mansuescet? indomitæ siquidem naturæ est: impatiens imperij, humanis viribus mansuescere nescit. Cæterùm non magnum est, quòd Deus omnipotentia sua Rhinocerontem cicurare, subijcere, atque ad præsepe suum adducere valeat. Siquidem venti, & mare, elementa omnia, imò & Dæmones ipsi contremiscunt, & obediunt. Excelsum tamèn, & diuina potentia dignum opus est mundi potentes, & superbos subijcere, rebellesque *Iob. 39.*

Paulus velut indomitus Rhinoceros ad Christi præsepe tractus est & vinctus.

D. Gregor. peccatores ad se trahere: sicut explicat D. Gregor. per multa capita lib. 31. moral. maximè, cap. 1.2.3.14.&
D. Hiero. 15.& Diuus Hieronymus in Iob.cap.39. Hoc est Rhinoceronta in Dei obsequium trahi, & ad præsepe Euangelicæ doctrinæ adduci, atq; morari. Maius opus est hoc, quã creatio cœli, & terrę: & quàm mirabilia omnia in eductione filiorum Israel de Ægypto patrata: sublimius opus est, quã sistere solem in cursu suo: & quàm aquas continere, nè fluant, ignem nè comburat, leones mansuetos reddere: quàm mortuos suscitare: maius denique opus est, quàm Dæmones expellere, fugare, atque subijcere.

¶ Quarè Pauli vocatio, & conuersio rarum est, & eximium diuinæ potentiæ testimonium: cuius cor indomitum, furoreque plenum, & odium nominis Christi spirans subiecit: atque ad ecclesiæ præsepe adduxit: Vbi Doctores, & prædicatores commorantur, qui boues sunt ecclesiæ, qui terrena corda prædicationis aratro proscindunt. Vndè subdit Dominus interrogans Iob. Nunquid alligabis ad arandum loro tuo? *Quien podra atar la Bada con coyundas?* maius fuit, quòd Christus Saulum ecclesiæ persecutorem ligauerit: de quo ipse gloriatur ad Ephes. 3. ego Paulus vinctus in Domino: quasi dicat, ego sum ferus ille Onager in solitudine, Rhinocerosque indomitus: Saulus olim ecclesiæ persecutor: nunc verò loro diuinæ vocationis, & fortissimis vinculis charitatis Christi vinctus, & ad ipsius præsepe tractus. Quarè mirabilem hanc virtutem, & potentiam Christi merito exaltabat Paulus, ac prædicabat affirmans, quia hic est Christus: quasi dicat, hic est triumphus: hoc efficax testimonium maximæ potentiæ Christi. Huic victoriæ meritò acclamare possumus verbis illis, quæ Sapient. 10. habentur: victricẽ manũ tuam laudauerũt pariter. Hęc est corona illa glorię, quã vidit Iaon. in Christi capite. Apoc. 6. qua coronatus exiuit vincẽs, vt vinceret.

Ephes. 3.

Sapie. 10.

Apoc. 6.

¶ Glo-

¶ Glorioſus hic Chriſti Domini triumphus in illo apertè figuratus eſt, quem Dauid habuit contra Goliath. 1. Reg. 17. Qui lapide fronti infixo ſuperbum gigantem ſolo proſtrauit, proprioque gladio iugulauit: qui quidem pallio inuolutus in tabernaculo poſt Ephod ſeruatus eſt. 1. Reg. 21. Sic hodierno die proſtrato Saulo, Diabolus, pro quo Saulus militabat, tanquàm ipſius gladius, victus, & proſtratus eſt. Chriſtus verus lapis eſt, qui ſtatuam comminuit Daniel. 2. Paulus gladius eſt, quo Diabolus olim, eccleſiam Chriſti perſequebatur: ſed per Chriſti vocationem conuerſus, acquiſitus eſt, & ſeruatus tanquàm pretioſus, & anceps gladius eccleſiæ contrà Diabolum, contrà hæreſes, contra peccata, contrà portas inferi: vt in maximis vrgentibuſque neceſsitatibus eccleſiæ, poſsimus dicere ipſi eccleſiæ verba illa Pſal. 44. accingere gladio tuo ſuper fœmur tuum potentiſsimè. Quòd ſi magnorum principum, atque ducum gladij, in quibus celebres victoriæ conquiſitæ ſunt, in regia armorum domo à Regibus Hiſpaniæ meritò ſeruãtur: vt gladij comitis Ferdinandi Gundiſalui, atque Roderici de Biuar, vulgò dicti *el Cid, y las eſpadas, la Tizona, y la Colada*: quantò potiori iure de hoc cœleſti gladio apoſtolico gloriabitur eccleſia? De ipſo dicere poſſumus, multoque dignius, quod Dauid dixit ad Achimelech de gladio Goliath. 1. Reg. 21. non eſt huic alter ſimilis. Paulus ſiquidem, ipſiuſque doctrina gladius eſt, penetrabilior omni gladio ancipiti. Eaque ratione cum gladio depingitur: non tantùm, quia mucrone imperatoris Neronis iugulatus eſt: qui quidem apud Hiſpanos in cœnobio inſigni ordinis Diui Hieronymi de la Siſla nuncupato prope Toletum inter ſacras reliquias merito ſeruatur: quem ego ſæpè vidi & veneratus, atque exoſculatus ſum: ſed quia Doctrina ipſius, gladius

1. Reg. 17.

Paulus gladius eſt eccleſiæ.

Pſal. 44.

1. Reg. 21.

Hebr. 4.

est ecclesiæ: qui in thesauris ipsius repositus est: illùmq; hodierno die meritò recolimus, perpetuam memoriam agentes glorioſi triumphi gratiæ, misericordiæ, patientiæ, atque longanimitatis Christi: ipsumq;, quasi illustre vexillum ab cruento ecclesiæ hoste ereptum, exaltamus. Conuenienſque fuit, vt qui gladio diuinæ dilectionis, & vocationis transfixus, factus est euangelicus gladius ecclesiæ, gladio decollatus in cœlum migraret.

Diuina vox efficax est.

¶Quòd si roges, quibus armis Christus de Saulo triumphauit? atqui luce, & voce. De luce diximus concione prima: nunc operæpretium fuerit de voce dicere. Verè diuina vox efficax est, & potens: verbo Domini cœli firmati sunt, & spiritu oris eius omnis virtus eorum Psal. 32. & Psal. 148. ipse dixit, & facta sunt. Fiat lux, & facta est lux Genes. 1. Creaturæ omnes ad nutum obediunt. Iob. 38. Nunquid mittes fulgura, & ibunt: & reuertentia dicent, adsumus? Magna vtique diuinæ vocis efficacia splendet in vocatione Andreæ, & Petri, Iacobi: & Ioannis piscatorum: qui ad primam Christi vocem, continuò relictis retibus secuti sunt eum. Nil tamèn miror, siquidem venti, & mare obediebant ei Matth. 8. Imperauit febri magnæ Luc. 4. & statim dimisit socrum Simonis Petri. Morbis imperabat tanquam potestatem habens: imò, & morti, & reddebat mortuos suos Luc. cap. 15. Magna quoque vis, & efficacia in verbis Christi manifestabatur, dùm imperabat spiritibus immundis, & obmutescentes exibant. Magna efficacia turbas ad se trahebat: quia verba vitæ habebat. Vim vocationis Christi satis expressit Paulus ad Romanos. 4. dicens, qui vocat ea quæ non sunt, tanquam ea quæ sunt: idest, ea, quæ non erant, vocauit, vt essent. Vel qui æquali potentia vocat iustos, qui sunt: & peccatores, qui non sunt. Nam, si charitatem non habuero, nihil sum. 1. Corin. 13.

Iob. 38.

¶Quan

Diuinæ vocis efficacia in peccatorum vocatione maximè splendet.

¶ Quanquàm diuinæ vocis efficacia in multis apparet: in peccatorum tamèn vocatione singulariter splendet. Adam in paradiso audiuit vocem Dei, & timuit: concepitque spiritum salutis, & pœnitentiæ, cum dixit, vocem tuam Domine audiui, & timui. Similiter cum vocauit Matthæum Thelonearium, Magdalenam peccatricem, cum respexit Petrum post trinam negationem, & latronem in cruce. Mille modis, & artibus vtitur diuina bonitas, vt peccatores conuertat: quosdam blandè allicit ignitis carbonibus charitatis: alios morborum, & laborum grandine conterit: sicut sereniſsimus Propheta Psal. 17. Elegantèr depinxit: intonuit de cœlo Dominus, & Altiſsimus dedit vocem suam: grando, & carbones ignis. Alios sagittis acutis transfigit: alijs multiplicat fulgura, & conturbat eos: donec apparuerunt fontes aquarū, & lachrymarum abundantia. De hac diuinæ virtutis efficacia explicat D. Auguſtinus illud Psal. 147. qui dat niuem sicut lanam, nebulam sicut cinerem spargit: ideſt frigida corda, calore charitatis sic accendit, vt alios calefaciant. Nebulam, ideſt peccatores nebulæ, & caliginis tenebris circunfusos, per cinerem pœnitentiæ illuminat. Mittit cryſtallum sicut buccellam, ideſt duros, & rebelles sicut cryſtallum, in mollem, & suauiſsimum cibum proximorum conuertit. Id quod regius vates Psalm. 28. diuinæ vocis virtutem, & efficaciam exaltans mirabiliter cecinit: vox Domini in virtute, vox Domini in magnificentia. Vox Domini confringentis cedros: quia superbos, & mundi potentes immutat, emollit, comminuit, & humiliat: atque ad imitationem Chriſti trahit: qui vitulus eſt libani, candidus, innocens, pro nobis oblatus. Ab ipso vocatus, & immutatus. Paulus ait primæ ad Corinthios, cap. vndecimo, Imitatores mei eſtote, sicut & ego Chriſti. Efficaciam diuinæ vocis satis propriè comparat ſcriptura ſacra igni, malleo,

Psal. 17.

D. Auguſt.

Psal. 28.

gladio,

Hierem.23. gladio, & sagittæ. Hierem. 23. nunquid non verba mea quasi ignis, & quasi malleus conterens petras? Ad Hebræos. 4. viuus est sermo Dei, & efficax: penetrabilior omni gladio ancipiti. *Et* Psal. 44. sagittæ tuæ acutæ.

Psal.44.

Vocatio Pauli vndique fuit singularis, & mirabilis.

¶ Glorioſus quidèm fuit triumphus Christi in aliorum Apoſtolorum vocatione: in Pauli tamèn vocatione, & conuerſione multò glorioſior: quia fuit vndiq; mirabilis, & extraordinaria vocatio. Reliquos enim vocauit adhùc mortalis, & in terris agens: Saulum verò vocauit, poſtquàm in cœlum aſcenderat, & ad dexteram patris ſedebat: quieſcebatque ab omni opere redemptionis noſtræ. Et perinde, ac ſi aliquid defuiſſet negotio redemptionis noſtræ, *como ſi quedara mellada, y falta la Igleſia ſin tener à Sant Pablo*, quaſi eccleſiæ neceſsitate pectus Chriſti ſolicitante, deſcendit ſaliens in montibus, tranſiliens colles, per medios Angelorum choros, cœlicolarumq; ordines, deſcendit apparens Saulo perſecutori in medio aere: ſicùt apparebit omnibus viſibilis in vltimo iudicij die: ſicùt docet An-

S.Thom. gelicus Doctor. 1. ad Corinth. 15. lect. prima, in illa verba, viſus eſt, & mihi, & 3. p. quæſt. 57. à art. 6. ad. 3. ſic viſibilitèr apparuit Saulo & voce ſenſibili illum ex nomine vocans dixit: Saule, Saule, quid me

Coloſ.1. perſequeris? Hoc videtur inſinuaſſe Paulus ad Col. primo: dùm dixit: adimpleo ea, quæ deſunt paſſionum Chriſti, in carne mea pro corpore eius, quod eſt Eccleſia. Quæ verba ſecundùm ſuperficiem poſſent habere malum ſenſum, quod Chriſti paſ-

1.Ioan.2. ſio non ſit ſufficiens ad redemptionem noſtram: quod eſt hæreticum contrà illud primæ, Ioan. ſecundo, ipſe eſt propiciatio pro peccatis noſtris: non pro noſtris autèm tantùm, ſed etiam pro totius mundi. Quoad efficaciam vero deerat toti corpori myſtico Chriſti tùm menſura meritorum cuiusque iuſti, ſecundùm diuinam prædeſtinationem, ſic dicit adimpleo

menſu-

mensuram meam, quæ deerat corpori ecclesiæ. Tùm secundò deerãt corpori ecclesiæ passiones Christi in carne Pauli: id est quòd sicut Christus passus fuerat in corpore suo naturali, sic pateretur in Paulo, alijsque Apostolis, & martyribus pro ædificatione corporis ecclesiæ, quæ sanctorum sanguine ædificata est, & roborata: & quorum exemplo magnum augmentum suscepit. Deerat quoque Euangelij prædicatio, ecclesiæque extensio, & dilatatio, quæ per doctrinam Pauli adimpleta est. Ad hoc igitur descendit Christus visibiliter sensibili, & querula voce illum vocans, Saule, Saule quid me persequeris?

¶ Vocis illa geminatio, nominisque Sauli repetitio affectum explicat, quo Deus errantem animam reuocat, fugienti obuians, & persequentem ad se alliciens, atq; reducens: sicut explicant verba sponsi reuocantis sponsam Cant. 6. Reuertere, reuertere Sulamitis: reuertere, reuertere, vt intueamur te. O mira dilectionis Christi dignatio, quę non solùm in scelerũ, & flagitiorum abyssso persistentes patienter toleras: sed magna cum benignitate ad tuam gratiam allicis, & reuocas! Diuus Ambrosius, lib. 3. de Virgin. & Hieronym. epist. ad Algasiam pro reuertere, legunt, conuertere, conuertere. Sic nunc Christus Dominus vocat Saulum: Saule, Saule, &c. Vox est dulcis, & quanquàm querula, sed suauis; quæ iustificationem causæ Christi explicat. Similis est voci Dauid ad Saul. 1. Reg. 24. quem persequeris Rex Israel: quem persequeris? Cæterùm Dauid Deum constituit iudicem suæ causæ dicens: sit Dominus iudex, & iudicet inter me & te: & videat, & iudicet causam meam. Samuel. 1. Reg. 12. Regem Saul constituit iudicem inter se, & populum dicens, loquimini coràm Domino, & coràm Christo eius: vtrùm bouem cuiusquam tulerim, aut asinum: si quempiam calumniatus sum, si oppressi aliquem, si de manu cuiusquam munus accepi, & contemnam illud hodiè, restituamq; vobis. Atq; ab omni populo iustitiæ

Vocationis geminatio diuini amoris affectum explicat.

Cant. 6.

D. Ambr. Hieron.

1. Reg. 24.

1. Reg. 12.

Iudicium cum subditis non contemnendum.

Iob.31.

Hierem.2.

1.Corin.15

Diuina bonitas tenerè diligit iustos: paternisque oculis semper intuetur.

Zach.2.

Plinius.

Deutero.32

suæ plenissimum testimonium accepit. Quale deberent Principes omnes, & Reges terræ præ oculis semper habere, atq; imitari. Iob vir simplex, & rectus cap. 31. similiter ait: si contempsi subire iudicium cum seruo meo, & ancilla mea, cum disceptarent aduersum me. At verò clementissimus Dominus, cum sit omnium creator, supremus princeps; & iudex, cuius misericordia superexaltat iudicium, non dedignatur subire iudicium cum seruis suis. Hierem. 2. quid inuenerunt in me patres vestri iniquitatis, quia elongauerunt à me: & ambulauerunt post vanitatem, & vani facti sunt? sic Christus Dominus Rex Regum, gloriosusque princeps non cum Rege, non cum seruo, sed cum persecutore Saulo in iudicium descendit: ipsumque iudicem constituit causamque ipsius iudicio decernendam relinquit, quare se persequatur. Ille verò nullam persecutionis suæ causam inueniens Christo victori se subijcit dicens: Domine quid me vis facere? Quasi dicat iustificationem tuam conuictus agnosco: te iustum profiteor, neque vllam te persequendi causam inuenio: meq; iniustum persecutorem agnosco, me totum voluntati tuæ subijcio: supplexq; veniam peto. Sic postea magno cum animi dolore 1. ad Corinth. 15. fatetur: non sum dignus vocari Apostolus, quoniam persecutus sum ecclesiam Dei.

¶ Deinde vox hæc quid me persequeris, explicat quantùm diuina bonitas diligat iustos, & amicos, sicùt per Zachariam prophetam satis explicuit cap. 2. qui tetigerit vos: tangit pupillam oculi mei. De Aquila auium regina refert Plinius, quòd quantumcunque altissimè volet, & à nido recedat, nunquàm tamèn à pullis, quos ibi relinquit, oculos diuertit: quòd si quis ad nidum accedat, quàm citissimè aduolat, vt illos protegat: Christus Dominus vera, & sublimis Aquila est, Deuteron. cap. 32. sicùt Aquila prouocans ad volandum pullos suos, & super eos volitans: de

cœlo

cœlo ad terram, imò ad infernum vsque descendit, vt inimicum Draconem contereret: & sicut Aquila tormenti, vel fulguris instar subitò descendit ad pullorum persecutorem Saulum: magnaque cum velocitate aduolauit. Aquila est secundum expositionem Diui Gregor. lib. 31. moral. cap. 33. & Ruperti super Ezechie. lib. 1. cap. 5. &. 6. illi enim verè conueniunt quatuor vultus, qui Ezechiel primo, & Apocalyp. 4. describuntur: in natiuitate enim faciem hominis habuit: in passione vituli: in resurrectione leonis: & in ascensione Aquilæ. Quatuorque illa difficilia, quæ Prouerbiorum. 30. Salomon confitetur, de Christo Domino intelliguntur. Tria sunt mihi difficilia, & quartum penitus ignoro. Viam Aquilæ in cœlo, viam colubri super petram: viam nauis in medio mari: & viam viri in adolescentula. In natiuitate siquidem viam viri Christi in sacra virgine fides docet: Impletumque vaticinium Hieremi. cap. 31. fœmina circundabit virum. In vitæ progressu fuit sicut via nauis inter maris procellas: in passione coluber: atque serpens in crucem exaltatus Numero. cap. 21. & Ioannis cap. 3. sicut Diuus Ambrosius elegantèr explicat. lib. 3. de Spiritu sancto cap. 9. super petram sepulchri nouam viam inueniens, resurrexit. In ascensione tandèm visa est via Aquilæ in cœlo. Aquila est, quæ ascendit supèr Cherubin, & volauit. Quanquàm ergo in cœlum ascenderat, in nido tamèn ecclesiæ reliquerat dilectissimos pullos Apostolos, cæterosque amicos, & filios: quos ex animo diligebat: pro quibus se ipsum tradiderat: & quibus promiserat Ioannis. 14. non vos relinquam orphanos, vado, & venio ad vos. Intimo cordis amore teneram diligebat ecclesiam, neque ab illa vnquam oculos diuertebat: in ipsa verius quam in templo per Salomonē ædificato impletum est verbum illud ad Salomonem dictum. 3. Reg. 9. erūn

D. Gregor. Rupert. Ezech. 1.

Prouer. 30.

Hier. 31.

Ioann. 3. Num. 21. D. Ambr.

Ioann. 14.

3. Reg. 9.

oculi

oculi mei, & cor meum ibi cunctis diebus. Quare cum Christus Dominus vera Aquila Saulum furore agitatum, pullos inuadentem, & persequentem vidit, continuò in eum irruit, aduolauit: pulloſque protegens dixit: Saule, Saule quid me persequeris.

Quæ de Christo Domino dicuntur in scriptura sacra aliquandò de corpore mystico intelligenda sunt.

¶ Quæ verba de corpore Christi mistico, quod est ecclesia intelliguntur secundùm regulam D. Augusti. lib. 3. de doctr. Christia. cap. 3. vbi docet, quòd ea, quæ de Christo Domino dicuntur, aliquando de solo capite intelligenda sunt, vt illud Ioann. 14. ego & Pater vnum sumus. Aliquandò de capite, & corpore, atque membris: vt Esai. 61, induit me quasi sponsum, & quasi sponsam. Christus caput, & sponsus est: corpus sponsa. Et Psal. 2. astiterunt Reges terræ: & Principes conuenerunt in vnū aduersus Dominū, & aduersus Christum eius. Id quod in Christo capite impletum est: & quotidiè impletur in membris. Et sicut Christus in membris, & martyribus patitur: ita etiam in illis loquitur, pugnat, & triumphat tanquàm dux in militibus: sicut ait Paulus. 2. ad Corin. 13. an experimentum quæritis eius, qui in me loquitur Christus? Chrysostomus legit: an experimentum quæritis præliantis in me Christi? virtus enim martyris loquētis, patientis, pręliantis, tolerantis, & vincentis, à Christo est. Sic enim dixit Dñs Matthæi. 10. non vos estis qui loquimini, sed Spiritus Sāctus, qui loquitur in vobis Et Lux. 21. ego dabo vobis os, & sapientiam &c. Aliquandò tamen verba quæ de Christo dicuntur, de solo corpore ipsius intelliguntur: vt hoc loco, quid me persequeris? ideſt corpus, & ecclesiam meam, quam ex animo diligo: & sicut pupillam oculi mei? Qua voce Christi audita, quęsiuit Paulus: quis es Domine? & Dominus ad eum: ego sum Iesus Nazarenus, quem tu persequeris: durum est tibi, contra stimulum calcitrare. Tunc ille tremens, ac stupens dixit: Domine quid me vis facere? Sicut filius, qui noctu ambulans ignotum patrem sibi obuium vulnerat: statim vt audita voce patris, illum ag-

Esai. 61.

Psal. 2.

Chrysost.

Simile

noscit:

noſcit: arma proijcit, humi proſternitur, veniamque petens paternos pedes exoſculatur: ſic Paulus vt Chriſti vocem audiuit, quaſi alter Adam, qui præ pudore abſcõditus eſt, totus tremens ac ſtupẽs Chriſti pedibus ſe ſubijcit: vt verè illum ſaphirum vocare poſsimus, quẽ Ezechiel vidit ſub throno Dei. Hæc fuit mutatio dexteræ excelſi. Ecce Dominus iam nos ad fidem ſua miſeratione vocauit: & quotidie ad pœnitentiam, atque gratiam ſuam magna benignitate vocat: ſupplices deprecemur, vt ipſius vocationi (vt par eſt) reſpondeamus: Et vt Apoſtolus docet ad Epheſ. cap. 4. Ambulemus dignè vocatione noſtra: glorioſumq; principem noſtrum, & triũphatorem Chriſtum in vocatione Pauli Doctoris gentium ſemper laudemus: ficque exaltemus: vt per ipſius doctrinam, & imitationem tranſmutemur in viros alteros, nunc per gratiam, & in futuro per gloriam, Amen.

Ezech. 1.

Ad Eph. 4.

IN EADEM FEſtiuitate,

CONCIO TERTIA.

De triumpho Pauli, quo triumphauit de ſe ipſo.

THEMA *Domine quid me vis facere?*

MAGNA Vtiq; eſt orationis vis. Conuerſio Pauli fructus fuit orationis Stephani, qua pro ſe lapidantibus, & perſequẽtibus orauit. Vt enim ait Diuus Auguſtinus nõ haberet eccleſia Paulum, niſi oraſſet pro eo Stephanus. Chriſtus Dominus in cruce pro crucifigentibus orans Stephanum inimicos diligere, & pro ipſis orare docuerat, dùm orauit dicens: Pater

D. Auguſt.

dimitte illis, quia nesciunt quid faciunt. Lectionem hanc memoriæ commendauerat Stephanus: & tanquàm verus Christi discipulus, dum lapidaretur flexis genibus orauit: Domine ne statuas illis hoc peccatum: vt habetur Actuum. 7. Quòd si tàm pretiosus fuit fructus orationis Stephani, quantò potior erit fructus orationis sanctissimæ virginis? Non enim potest filius non exaudire matrem. Ipsa verò nos exaudiet, auxiliumq; diuinæ gratiæ nobis obtinebit, si humili prece salutauerimus, dicentes, Aue Maria.

Actu. 7.

¶ In conuersione mirabili Apostoli Pauli duos gloriosos triumphos celebrat ecclesia. Priorem quidem, quo inuictissimus princeps Christus Paulum vicit, & ex persecutore in vas electionis, ministrum fidei, ecclesiæque doctorem transtulit. De quo diximus concione superiori. Alterum triumphum colimus, quo Paulus de se ipso triumphauit: dùm in terram prostratus, audita Christi voce totus tremens, ac stupens, intellectum suũ, & voluntatem in obsequium Christi rediges, dixit? Domine quid me vis facere? Efficax est diuina motio, sed suauis: vehemens est, sed minimè coacta. Quam statim vt persensit sponsa: toto corde, & corpore contremiscens surrexit, vt aperiret dilecto Cantic. cap. 5. Dilectus meus misit manum suam per foramen: & venter meus intremuit ad tactum eius. Surrexi, vt aperirem dilecto meo. Vbi per missionem manus, & tactum sponsi diuina motio significatur: per ventrem verò, & tremorem voluntatis obedientia, & cõmotio cum timore, & tremore apertè indicantur. Sicut Pauli mens experta est: cum tremore, ac stupore plenus dixit, Domine quid me vis facere? Dicenteque Domino, surge, & ingredere ciuitatem: surrexit, adiutus non solùm corpore, sed animo totus commotus, vt aperiret cor dilecto per liberum arbitriũ à Deo motum, & efficaciter adiutum: ità vt nec solus Deus, nec solus homo, sed vterq; nostram salutem operetur. Sicut ipse Paulus ait 1. ad Corinth. 15. Non ego

Cantic. 5.

Per missionem manus, & tactum sponsi diuina motio significatur.

1. Cor. 15.

autèm

autèm, sed gratia Dei meum. Efficax hoc Dei auxilium per immissionem manus, & tactum dilecti aptè intelligimus: quo posito nemo non conuertitur: quo etiàm remoto, re ipsa nemo conuertitur. Meritò Hierem. Propheta. cap. 31. nomine piorum omnium precatur, cõuerte me Domine, & conuertar: quia tu Dominus Deus. Postquàm enim conuertisti me, egi pœnitentiã: & postquàm ostendisti mihi, percussi fœmur meum. Confusus sum, & erubui: sic explicat D. Hieron. in eum locum. Et Diuus Ambrosius, in Euangelium Lucæ. 22. Exponens illud, conuersus Dominus respexit Petrum. Et recordatus est Petrus verbi Domini, sicut dixerat: quia priùs quàm gallus cantet, tèr me negabis. Et egressus foràs Petrus fleuit amarè. Quos Iesus respicit, plorant dilectum. Respice ergo Domine Iesu, vt sciamus nostrum deflere peccatum, & lauare delictum. Quæ verba vt grauissima, & Ambrosio digna refert Augustinus lib. de gratia Christi. cap. 45. Vbi de hoc auxilio efficaci differit aduersus Pelagianos. De quo auxilio dixit Christus Dominus Ioann. cap. 6. nemo potest venire ad me, nisi Pater, qui misit me traxerit eum. Iterumq; eodem capite inferiùs subdit: propterèa dixi vobis, quia nemo potest venire ad me, nisi fuerit ei datum à Patre meo:

Hiere. 31.

D. Hieron.

D. Ambro.

Augusti.

Ioan. 6.

¶Hæc diuina gratia omnem cordis duritiem aufert, sed non minùs suauiter, quàm efficacitèr operatur, salua semper arbitrij libertate. Quod enim Ioann. capit. 6. dixit Christus, nisi Pater traxerit eum: & Lucæ. capit. 14. Exi in vicos, & sepes, & compelle intrare, neq; tractio, neq; compulsio est coactionis, quæ arbitrij tollat libertatem: sed efficacissimæ vocationis vis explicatur, qua voluntas mouetur, & immutatur: sic tamèn suauitèr, vt libertati nulla vis inferatur: quin imò voluntas mota, atque excitata, vehementèr, summaque cum propensione, atque alacritate prosequatur. Sicut satis propriè effectum diuinæ vocationis intelligens sponsa Canticor. 1. dixit: trahe me: post te curremus. Quibus

Diuina gratia non minùs suauiter, quàm efficaciter omnem cordis duritiem aufert.

Cant. 1.

verbis vtrumque explicatur: & efficacia Dei vocantis, & suauitas voluntatis obsequentis. Id quod eleganti similitudine explicuit *Esai.55.* *Euangelicus* Propheta ca. 55. quo modò descēdit imber,& nix de cœlo, & illuc vltra non reuertitur: sed inebriat terram, & infundit eam, & germinare eam facit,& dat semen serenti, & panem comedenti: sic erit verbum meum, quod egredietur de ore meo;non reuertetur ad me vacuum, sed faciet quæcumque volui,& prosperabitur in his,ad quæ misi illud. Sic in Pauli vocatione vtrumque videmus, efficaciam nempè,qua motus est,& tractus,atque suauitatem: siquidèm libertatis suæ compos, & conscius, voluntatem suam Christi voluntati subijciens dixit: Domine quid me vis facere?

¶ Videre mihi videor magnum illum Patriarcham Abrahamum,qui oraculo diuino dicenti *Genes.12.* Gene.12.egredere de terra tua, & de cognatione tua,& de domo patris tui:& veni in terram,quam monstrauero tibi:nil restitit:imò summa cum animi alacritate,ac velocitate ob temperauit,vt cognationem, patriam, paternamque familiam desereret:Et in regionem exteram, ac incertam migraret, & peregrinaretur. Quarè propter velocem obedientiam meritò vocatur auis Esai. 41. Vbi enim nos legimus,quis suscitauit ab Oriente iustum,& vocauit eum,vt sequeretur se? septuaginta viri legunt, quis suscitauit ab Oriente auem? Quæ verba (vt adnotauit Hieron.)nonnulli ex Hebræis de Abrahamo dicta volunt:qui de Chaldæa vocatus est:cuius vocationis,atque obedientiæ glorioſam memoriam celebrauit Paulus ad Hebræ. 11. Fide,qui vocatur Abraham, obediuit in locum exire, nescius quò iret. Ideò sponsa Cantic. 1. rogat sponsum: Trahe me post te, curremus: ideſt,si tu Domine attraxeris,non solùm sequemur,sed curremus. Magnam enim velocitatem diuina virtus præstat, sicut Esai.40. Dicitur: qui dat lasso virtutem, & his qui non sunt,fortitudinem,& robur multiplicat. Deficient pue-

Abrahã ob celerem obedientiã vocatur auis. Esai.41. Hieron.

Hebr.11.

Cant.1.

Esai.40.

ri,&

ri, & laborabunt: & iuuenes in infirmitate cadent, qui autem sperant in Domino: mutabunt fortitudinem, assument pennas, sicut Aquilæ, current, & non laborabunt: ambulabunt, & non deficient. D. Bernard. nescit tarda molimina Spiritus sancti gratia: & Ambrosius in illud Lucæ 2. exurgens Maria abijt in montana cum festinatione. Concinit antiquum prouerbium, amanti nihil satis festinatur. Plato in Phædro ait, diuini amoris flamma liquefactas mentes alas quasdam ex se proferre, quibus in cœlum ipsum subuolant: sic diuini amoris flammis æstuans Regius Propheta Psal. 54. ait, Quis dabit mihi pennas sicut columbæ? & volabo, & requiescã. Oportet ad Christi sequelam, & virtutis exercitia alacriter, & incunctanter cõuolare. Ob hoc laudatur sacrificium Abel, vt Domino gratissimum (vt adnotauit Ambros. lib. de Cain, & Abel cap. 7. & 8.) quia statim, & de primitijs, primisq; fructibus terræ obtulit Domino. Similiter laudatur Abraham (sicut adnotauit idem Ambros. lib. 1. De Abraham. cap. 5.) ob celeritatem in sequella Domini: & in exercendo hospitalitatis officio: atq; in filij vnigeniti immolatione. Similiter gloriosus Paulus vocatus à Domino non protraxit moras: sed statim vt audiuit vocẽ Christi dicẽtis, ego sum Iesus Nazarenus, quẽ tu persequeris: ipsi se totũ subijciens, atq; ex animo offerens dixit: Domine quid me vis facere?

¶ In signem victoriæ palmam his verbis cœlo, & ecclesiæ Paulus intulit. Victoriamq; sui ipsius prima lectione exemplo suo Doctor gentium filios ecclesiæ docuit. Dùm enim se ipsum obtulit Christo, simùl obtulit omnia. Sicùt cum Petrus Apostolus se ipsum in Christi sequelam obtulit, Matthæi cap. 19. dixit: ecce nos reliquimus omnia. Qui enim propriam voluntatem, & proprium amorem deserit: omnia relinquit. Hæc summa fortitudo: hic gloriosus Pauli triumphus. Sileant Alexandri, Cæsaris, Romanorum omnium: Iosue, Gedeonis, Dauidis, Iudæ Machabæi, cæterorumq; quos

D. Bernar. Ambros.

Plato.

Psalm. 54.

Ambros.

Ambros.

Prima lectio Pauli fuit practica per abnegationem sui ipsius.

Matth. 19.

Prouer. 16. fama celebrat, trophæa. Nam vt dicitur Prouerb. capit. 16. melior est patiens viro forti: & qui dominatur animo suo, expugnatore vrbium, qui enim se ipsum vincit, cœlum expugnat. Diuus Ambrosius, in illud. Matthæi. c. 11. A diebus Ioānis Baptistæ regnum cœlorum vim patitur: & violenti rapiunt illud: violentos vocat, qui sibi ipsis vim inferunt: sibique illata vi regnum cœlorum viriliter conquirunt. Sic Paulus non tantùm verba, sed opera, & voluntatem propriam, quæ radix est operum, offert Christo dicens, Domine quid me vis facere? Sic ad Rom. cap. 2. docet Apostolus: non auditores legis iusti sunt apud Deum, sed factores legis iustificabuntur. Et Iacob cap. 1. Estote factores verbi, & non auditores tantùm. Hæc est prima lectio practica, quam Doctor ecclesiæ Paulus primo die conuersionis suæ nos edocet: incipit enim (sicut de Christo Domino (Actuum. cap. 1. dicitur) facere, & docere. Hæc est summa totius Christianæ disciplinæ, cœlestis sapientiæ, scientiæque sanctorum, quæ in abnegatione sui ipsius sita est: sicut docuit Christus Lucæ. cap. 9. si quis vult post me venire: abneget semetipsum: tollat crucem suam: & sequatur me. Sic Paulus audiens Christum, videtur illi respondere: video te (ò Domine Iesu) caput spinis habere transfixum: manus, & pedes clauis perforatos: totum corpus flagellis afflictum, pulcherrimum vultum sputis illitum: atque pro meis sceleribus cum iniquis deputatum, iniustèque damnatum: en tibi cor meum, voluntatem propriam: me ipsum, & omnia offero: quid me vis facere?

Iacob. 2. Actu. 1. Luc. 9.

¶ Per hanc viam abnegationis suæ duxit Dominus præcipuos amicos, Abrahamum, Isaac, Iacob, Dauid, & reliquos. Quarè Abrahami aliorumque exempla commendat Paulus ad Hebr. cap. 11. qui diuinæ voluntati obsequentes, seq; ipsos abnegantes vicerunt regna, operati sunt iustitiam, & adepti sunt repromissiones: alij ludibria, & verbera experti, insuper, & vincula: &

Ad Heb. 11

car-

carceres lapidat: sunt, secti sunt, &cæt. Egentes, angustiati, afflicti, quibus dignus non erat mundus. Hanc promptam voluntatem offerebat Domino Rex Propheta Psalm. 56. Dicens cum geminatione: paratum cor meum Deus, paratum cor meum. Et iterùm Psalm. 58. Fortitudinem meam ad te custodiam. Fortitudo præcipua animæ, *el castillo y fortaleza*, voluntas est. Hanc fortitudinem petit Christus, cum stat ad ostium, & pulsat Apocal. cap. 3. quasi dicens, fili præbe mihi cor tuum: hic est cibus, quem tecum cænare volo. Hoc est, quod in vmbra Dominus petebat, cum Leuit. cap. 7. num. 8. præcepit in omni sacrificio offerri sibi sanguinem animalis, per sanguinem, qui sedes est animæ, in quo spiritus vitales residēt, voluntas designatur: sicut docet Angelicus Doctor. 1. 2. q. 102. art. 3. ad octauum. Nil mirum, quòd Christus à nobis cor petat: siquidèm ipse ergà nos appositum habet cor, & pro nobis latus suum aperiri voluit, vt patri cor pro nobis offerret: simulq; ad cor suum aditus nobis semper pateret: hæc est enim cauerna maceriæ, ad quam Cantic. cap. 2. Sponsam inuitat, vt veniat. Vndè meritò Dauid vires omnes animi, & corporis intendebat, vt debitum Domino exolueret. Psal. 102. benedic anima mea Domino, & omnia quæ intrà me sunt nomini sancto eius. Et Psalm. 83. cor meum, & caro mea exultauerunt in Deum viuum. Similitèr Paulus cor suum, & carnem, & omnia Christo offert, atque vt cordis sui hospitium pro tanti hospitis dignitate decentiùs præparet, à se ipso egreditur: vt Christus totum cordis hospitium occupet: sicut ad Galat. 2. ait, viuo ego, iam non ego, viuit verò in me Christus. Eccè quàm verè cordis sui possessionem, proprietatem & claues Christo Domino tradiderit, cum dixit, Domine quid me vis facere?

Psal. 58.

Prou. 28.

Leuit. 7.

D. Thom.

Cant. 2.

Ad Gal. 2.

¶Magnum vtiq; emphaticum, substantiale, & essentiale verbum, quod protulit mutatus in virū alterū. Videtur mihi fuisse diuini verbi Christi Domini resonans

Quinq; verbis Christi veluti Eco, totidèm resonuit Paulus.

in cœli altissimis ecce quod retulit non duo, vel tria, sed quinque verba Christi: Christus enim quinque verba protulerat: Saule, Saule quid me persequeris? veluti dolēs, quòd persecutione sua, quinque vulneribus nouū dolorē adderet, quibus quinque verbis Christi totidē respōdit Paulus, mortificatis quinque sensibus suis: Domine quid me vis facere? Quibº quinque verbis ditior, atq; fælicior fuit sors Pauli, quā Beniamin quinque vestibus optimis, quas Ioseph frater illi contulit. Illæ enim stolæ, Beniamin induentes, illi in ornamentum fuere: Paulus verò his quinque verbis proprium amorem exuens, voluntatisque suæ stolam Christo offerens, multò pretiosiori stola indutus est: *y quedò mejorado en tercio y quinto*: quia, quanquàm nudus voluntatis vestimento, Christum induit.

Genes. 45.

¶ Quinque verbis suis fæliciſimā hāc sortē meruit *de ser mejorado en tercio, y quinto*. Christus Dominus quinque verbis panem in verum corpus suum in cœna vltima transsubstantiauit: totidem Saulum in terram prostrauit: & ex persecutore in verum defensorem, protectorem, atque magistrum mystici corporis ecclesiæ conuertit: totidemque verbis Paulus Christo respondit se totum illi trādens: vereque conuersum, & transmutatum professus. Hæc vtique mutatio fuit dexteræ excelsi. Quarè Apostolus verba Christi suæ conuersionis operatiua memoria semper recolēs: efficaciāq; quinque verborum Christi celebrans 1. ad Corinth. 14. ait: Volo in ecclesia quinque verba sensu meo loqui, vt & alios instruam: quam decem millia verborum in lingua: idest malo pauca ad intellectum, & cor cum sensu, spiritu, & vita, qualem in me habuerunt quinque verba Christi, loqui: quàm decem millia verborum cum humanæ eloquētiæ floribus, & ornamento, quæ aures demulceant.

1. *Cori.* 14. *Præstat pauca verba cū spiritu, & vita dicere: quā multa cum verborum ornatu.* *D. Thom.*

¶ Deindè quinque verba dixit, sicut adnotauit Doctor Sanctus in ea verba Pauli, lect. 4. quia quinque sunt, quę

potisi-

potissimùm loqui oportet ad cor. Primò credenda: ad Titum. 3. hæc loquere & exhortare. Secùndo agenda: Marci vltimo, euntes docete omnes gentes baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti: docentes eos seruare omnia, quæcumq; mandaui vobis. Tertio vitãda, scilicet peccata: Eccles. 21. Quasi a facie colubri fuge peccata. Esai. 58. annuncia populo meo scelera eorum: & domui Iacob peccata eorum. Quartò speranda: idest mercedẽ æternam: 1. Petri. 1. credentes exultabitis lætitia inenarrabili, & glorificata: reportantes finem fidei vestræ salutem animarum vestrarum. De qua salute exquisierunt, atq; scrutati sunt Prophetæ. Quinto timẽda scilicet pœnas inferni. Matth. 25. Ite maledicti in ignem æternum, qui paratus est Diabolo, & Angelis eius. Hęc sunt quinque verba, quę semper docuit Paulus: quæ didicit ex lectione quinque verborum Christi, quibus totidem quinque velùt cœlestis Eco respondit: Domine quid me vis facere? 1. Petri. 1.

¶ Dialectici dicunt, quòd ad quæstionẽ per quid, respondendũ est per essentiã rei. Sic Paulus quærẽti Christo, quid me persequeris? respondit per verbum essentiale, & substantiale: quid me vis facere? in hoc sita est tota essentia, & substantia religionis, imò & vitæ christianæ in obedientia, & conformitate propriæ voluntatis cum diuina. Multi quidem facilè iciunant, flagellantur, cilicijs vtũtur: eleemosynis, & orationi incumbunt: alij sacramentorum frequentia delectantur: impetũ tamen propriæ voluntatis vincere nequeunt: quin imo illius fluctibus ducuntur, & victi succumbunt. Atqui propriæ voluntatis abnegatio essentialis est, & tutissima salutis via. Nos vellemus (ait D. Bernar.) vt Dominus diceret nobis id, quod dixit cæcis: quid vultis, vt faciam vobis? *Querriamos Dios hecho a nuestro talle, y voluntad.* Non tamen sic expedit: sed rursus, vt voluntas nostra in omnibus, & per omnia diuinæ subijciatur: Sicut Paulus subiecit dicens, Dñe quid me vis facere? Et sicut in oratione

In obedientia diuinæ legis sita est substantia christianæ religionis.

D. Bernar.

dominica dicim⁹: fiat volũtas tua. Solus Deus est quid, & substãtia intellect⁹, & volũtatis: ille solus vtrũq; replet.

Ioann. 17. Ioannis. 17. Hęc est vita æterna, vt cognoscam te solũ verũ Deum: & quẽ misisti Iesum Christũ. Et Rex Propheta ait, quid enim mihi est in cœlo, & â te quid volui sup terram? Quasi dicat, præter Deũ nihil habet quidditatẽ, nec substantiã neq; in cœlo neq; in terra. Solus Deus implet cor: Vnde subdit, Deus cordis mei & pars mea Dominus. Atq; adeò sicut nihil præter Deũ humanũ cor replere potest: sic neq; Deo quidquã præter cor, & voluntatẽ satisfacere potest. Quarè rectè Paulus vt diuino spiritu edoctus, hæc illi offert: imo & cor suũ omnino euacuat, vt Christi amor totum repleat. Sicut enim pupilla oculi plena luce radiorum solis, vel aliquo colore, non potest alia videre: neq; vas plenũ aqua potest alio liquore repleri: quia (sicut philosophus ait) intùs existens prohibet extraneum. 4. Reg. 4. cum vasa viduæ fuere plena, stetit oleum. Liquor amoris diuini pretiosior est super omnia vnguenta, & aromata: oportet ergò vas cordis euacuari, vt diuini amoris cœlesti liquore impleatur. Amor enim sui vsq; ad contemptum Dei Babylonẽ ædificat: vt ait Augst. amor vero Dei vsq; ad contemptum sui cœlestis Hierusalem ædificium construit. Vbi deest fundamentum diuini amoris, spirituale ædificium non consurgit: imo statim ruit.

Simile.

4. Reg. 4. Vas cordis euacuare oportet, vt diuini amoris liquore impleatur. Augst.

¶ Vt verò diuini amoris fundamentum firmum iaciatur, oportet terrenos affectus foras expellere. Sic intelligo verbum illud Christi Matth. 8. & Luc. 6. sinite mortuos sepelire mortuos suos. Nonne patrẽ sepelire opus est pietatis? Vtique ait D. Ambros. super Lucæ. 9. Cæterum voluit Christus hanc veritatem nos docere: quod mundanorũ respublica verè est respublica mortuorum. Considera mortuorum rempublicam, comedentium, bibentium, & ridentium, quis non stupereat? Augustinus multò magis miratur, quomodò anima viuat sine Deo, quam corpus sine anima. Mundani ergó dùm diuitijs, &

Matth. 8.

Ambros.

Respublica mundanorũ verè mortuorũ respublica est. Augst.

honori-

honoribus, alijsque seculi bonis filios, & amicos onerat, illos sepeliunt: nil enim aliud quã terrã super terrã accumulant: *tierra y mas tierra.* Terrena enim omnia cordis oculos operiunt, nè veritatis lucẽ aspicere possint: Sapientiæ cap. 8. Terrena inhabitatio deprimit sensum multa cogitantem. Mundanis ciuibus meritò clamat Hieremias Propheta. cap. 22: Terra, terra, terra audi verbum Domini. Iusti quidem bis terra sunt: ex limo terræ conditi, & in terram in fine vitæ reuersuri: Cæterùm dùm viuunt, cœlum sunt, quorum conuersatio in cœlis est, Philip. 3. Mundani verò tèr sunt terra: in ortu, in vita, & in morte. *Sapient. 8.* *Hiere. 22.* *Philip. 3.*

¶Oportet igitur corterra euacuare, vt cœlo repleatur. Delicata est enim diuina sequela (vt ait Ambros. supèr Lucæ. 9.) Bonum studium ergà parentes: sed maius impedimentum, nam qui partitur studium, deriuat affectum: qui diuidit curam, differt profectum. Consanguinei, & amici tyranni sunt, & raptores pacis interioris hominis, fructusque spiritualis. Vnde Christus Dominus Matth. 10. Nolite arbitrari, quia pacem venerim mittere in terram: nõ veni pacem mittere, sed gladiũ: veni enim separare hominem aduersùs patrẽ suum, & filiam aduersùs matrem suam, & nurum aduersùs socrum suam: & inimici hominis domestici eius. Id quod Paulus intelligens ad Galat. cap. 1. ait: Cum autèm placuit ei, qui me segregauit ex vtero matris meæ, & vocauit per gratiam suam, vt reuelaret in me filium suum: continuò non acquieui carni, & sanguini. Ex vtero synagogæ vocatus Paulus: vel ex vtero matris prædestinatus in Euangelium non acquieuit carni, & sanguini: sicùt iterùm ad Philippens. cap. 3. ait: Quæ retrò sunt, obliuiscens. Imò & à se ipso, proprioque amore, & æstimatione discessit: sicut primæ ad Corinth. cap. 15. constat. Cum enim plus omnibus laborasset, ait, ego sum minimus Apostolorum, qui non sum dignus vocari Apostolus: *Ambros.* *Matth. 10.* *ad Gala. 1.*

quia

quia persecutus sum ecclesiam Dei: & 1. Ad Timoth. 1. qui fui blasphemus, & persecutor. At qui se humiliat, exaltabitur: & qui se vocat minimum, à Christo exaltatus est vsq; ad tertium cœlum: & ab ecclesia vocatur magnus: & Theologorum princeps Thomas. 1. Ad Corin. 15. lect. 1. de Paulo explicat illud oraculum Esai. 60. minimus erit in mille: & paruulus in gentem fortissimã. Sanctus Doctor legit, & Paulus in gẽtem fortissimam. Atq; ita impletum est, dùm minimus conuertit millia, atque in spirituali militia fortes consistere, fortiterq; resistere docuit.

S. Thom. Esa. 60.

¶ Hæc est prima lectio, quam Paulus nos edocet, nempè vt Deo offeramus cor. Hanc re ipsa exhibuit, a se ipso exiens, vacuumq; cor Christo offerens: id quod vel nomen Paulus significat, ideſt pusillus, & se ipso vacuus sicùt verba significant: quibus voluntatẽ suã Christi voluntati subiecit dicens: Domine quid me vis facere?

¶ Quæ verba dulcedine plena sunt, fauumq; mellis cõtinent in ore leonis inuentũ. Hãc dulcedinẽ, animiq; teneritudinẽ effecit in Paulo vox Christi Domini, sicut fœlix anima in Dei spõsam electa experitur: quæ audita voce spõsi Cant. 5. ait: anima mea liquefacta est, vt dilectus locutus est. Hebræa lectio habet, anima mea exiuit, cũ ille loqueretur. Eodẽ ferè modo habet trãslatio septuaginta virorũ: anima mea exijt, seu egressa est, quasi dicat, ecstasim, vel excessũ, & alienationẽ mẽtis passa est: obstupefacta, cõturbata, & præ nimio amore attonita: vt in tãta rei nouitate, & admiratione nescirẽ quid agerẽ. Sic Moses dixit ad Dominũ Exod. 4. Ex quo locutus es ad seruum tuũ, impeditioris linguæ sum. Elegantèr tamèn, & satis priè interpres Latinus trãstulit, liquefacta est. Anima enim præ nimio amore quasi liquescit, labefactatur, & soluitur: vt interdũ nõ sit vox, neq; mẽs, neq; sensus: id quod exprimitur per verbum, liquefacta est, significatur enim amatorij affectũ, quo anima quasi deficit, & patitur deliquiũ. Sicut apud Virgilium Eclo. 8. Maga illa, seu ve-

Vox Christi dulcedine replet animã. Cant. 5.

nefica

nefica Daphnidem optabat sic amare, vt tanquàm cera liqueſceret, ſic dicens:

Limus vt hic dureſcit, & hæc vt cera liqueſcit:
Vno eodemq; igni, ſic noſtro Daphnis amore.

¶ Similitèr D. Ambroſ. in commen. in Pſal. 118. in illa verba: defecit in ſalutare tuũ anima mea, dicit amoris affectum ibi explicari. Quidquid enim eſt deſiderabile, ſi non contingat deſideranti, deficit in illud, & quaſi deliquium patitur anima. Si tamèn ſpes conſequendi aſſurgat, recipit animum. Abſentia itẽ dilecti defectionẽ ſolet efficere. Eadem metaphora eſſe videtur in verbo deficiendi, & liqueſcendi, vel exeundi à ſe: idemq; affectus amoris exprimitur. Quo liquefactus Paulus audita Chriſti voce: omniq; animi duritie, & obſtinatione in ſummã teneritudinẽ conuerſa, mutatus in virum alterũ, & quaſi extrà ſe exiẽs dixit: Domine quid mevis facere? Hanc igitur Pauli primam lectionẽ ex animo diſcamus: & in corde abſcondamus, vt amore proprio depoſito Chriſti dilectione, ipſiusq; voluntatis obedientia in omnibus ſic repleamur: vt non viuat iàm, neq; regnet peccatum in noſtro mortali corpore: quin potiùs abnegantes nos metipſos voluntatis noſtræ fortitudinẽ Chriſto Domino tradamus: vt ipſe viuat in nobis: & nos per ipſum reportemus nunc triumphum gratiæ, & in futurum palmam gloriæ, Amen. *D. Ambroſ.*

IN EODEM FESTO,

CONCIO QVARTA.

De vaſe electionis, atque de dignitate miniſterij Euangelici.

Vas electionis mihi eſt iſte, vt portet no- THEMA

men

men meum coràm gentibus, & regibus, & filijs Israel. Actu. 9.

MERBA Sunt Saluatoris Christi ad Ananiam: quibus Pauli electio, dignitas, & excellentia explicantur. Siquidèm ipse Christus testatur esse vas electum: quod ad ministerium prædicationis ante mundi constitutionem elegerat: & nunc Spiritu sancto suo repleuit: sicut & ipse Apostolus. 2. ad Corint. 3. Testatur dicens: qui & idoneos nos fecit ministros noui Testamenti: & iterùm nos spiritum mundi huius non accepimus, sed spiritum, qui ex Deo est. Petamus & nos, quo vasis huius excellentiam, atque electionem dignè explicare valeamus, vt spiritus diuinæ gratiæ nos repleat, per almæ virginis intercessionem, dicentes, Aue.

2. Corin. 3.

¶Paulus Apostolus ad Rom. 10. Docet ad salutem hominis duo esse omninò necessaria: scilicet corde credere, & ore fidei veritatem confiteri. Corde (inquit) creditur ad iustitiam, ore autèm confessio fit ad salutem. Et in hoc non est distinctio Iudæi, & Græci: nam idem est Dominus omnium, diues in omnes, qui inuocant illum. Id quod probat Apostolus ex testimonio Iohelis. 2. Omnis quicumque inuocauerit nomen Domini, saluus erit. Quomodò ergò inuocabunt in quem non crediderunt? Inuocatio enim ad salutem, fidem præsupponit. 2. ad Corin. 4. Nos credimus, propter quod & loquimur. Et Psal. 115. Credidi, propter quod locutus sum. Fides verò procedit ab auditu: Rom. 10. Siuè interiori, vt in Psal. 84. audiam quid loquatur in me Dominus Deus: siuè exteriori, sicut Actu. 10. adhùc loquente Petro verba hæc cecidit Spiritus sanctus super omnes, qui audiebāt verbum. Cum igitur fides sit ex auditu, auditus autèm per verbum Christi: tunc subdit Apostolus: quomodò audient sine prædicante? Quomodò

Fides ex auditu procedit.

verò

verò prædicabunt, nisi mittantur? Sicut scriptum est: quam speciosi pedes euangelizantium pacem, euangelizantium bona. Ad salutem ergò necessaria est cognitio diuinæ veritatis, & voluntatis. Veritatis ad credendum: voluntatis verò ad operandum. Quarè diuina bonitas, atque prouidentia, quæ nunquàm deficit in necessarijs, magna solicitudine semper misit, Prophetas, prædicatores, atque Doctores. Esai. 21. quæ audiui à Domino Deo exercituum, annunciaui vobis Hierem. cap. 7. locutus sum ad vos manè consurgens, & non audistis. Et cap. 25. locutus sum ad vos de nocte consurgens, & loquens, & non audistis. Et misit Dominus ad vos omnes seruos suos Prophetas, consurgens diluculò: mittensque, & non audistis, neque inclinastis aurem vestram. Diuus Hieronym. non per vnum Prophetam, sed per omnem populum suum Deus admonuit: & quasi ipse in vigilijs, & excubijs constitutus surrexit diluculò, vt populum suum commoneret: sicut. 2. Paralipom. 36. habetur locus insignis: fecitque malum in oculis Domini Dei sui: nec erubuit faciem Hieremiæ Prophetæ loquentis ad se ex ore Domini. Et subdit: mittebat autem Dominus Deus patrum suorum ad illos per manum nunciorum suorum, de nocte consurgens: & quotidie commonens: eò quod parceret populo, & habitaculo suo.

Esai. 52.

Diuina bonitas ecclesiæ semper prouidit duces, atq; Doctores.

D. Hieron.

2. Paralip. 36.

¶ Sic autèm Deus dilexit mundum, vt non tantum Prophetas, & doctores miserit, sed & filiũ suum vnigenitum: sicut ipse dixit Luc. cap. 20. In celebri illa parabola vineæ, Dominus enim vineæ, pater vtique æternus post occisos alios ministros tandèm misit dilectum filium suum dicens: verebuntur forsan filium meum. Quarè Esai. 5. meritò conqueritur, quid vltra debui facere vineæ meæ? Nunc verò, cum videmus nullos amplius ad Iudæos mitti Prophetas, euidens signum est, quòd translata est iam lex: translatumque sacerdotium. Summum enim, atque vltimum

Luc. 30.

Pater æternus ex nimia dilectione filium suum nobis dedit in magistrum.

Ezech.3. supplicium Domini est non mittere Prophetas. *Ezechiel.3.* Linguam tuam adhærere faciam palato tuo, &
Threno.3. eris mutus: quia domus exasperans est. *Threnor.3.* Id extremæ miseriæ signum ponitur, quod paruuli petierunt panem, & non erat, qui frangeret eis. Et *Amos.8.* Emittam famem in terram: non famem panis, nec sitim aquæ, sed audiendi verbum Domini. Vt igitur necessitatem euangelicæ doctrinæ, dignitatemque ministerij prædicationis Dominus ostendat: & quanti æstimet vnum dignum ministrum, ipse Christus Dei filius hodie visibiliter de cœlo descendit inclamans, & ex nomine Saulum vocans: atque ex persecutore prædicatorem gentium instituens: sicut & ipse Paulus ad *Galatas.1.* ait: vocauit me per gratiam suam: vt euangelizarem illum in gentibus. Hoc est, quod nunc in visu dixit Dominus Ananiæ, vas electionis mihi est iste.

2.Timot.2. ¶In magna domo (vt Paulus ait. 2. ad Timot. 2.) non solùm sunt vasa aurea, & argentea: sed & lignea, & fictilia. Et quædam quidem in honorem, quædam autem in contumeliam: Sic in domo ecclesiæ. *Baruch.3.* o Israel quàm magna est domus Dei? *Esai.32.* Fraudulenti vasa pessima sunt. *Eccles.21.* cor fatui, quasi vas confractum. Iusti verò vasa sunt aurea, & argentea: secundum maiorem, vel minorem charitatis splendorem: vasa sunt in honorem, & testimonium diuinæ misericordiæ: impij verò vasa sunt contumeliæ, atque iræ, apta in interitum, in quorum vindicta splendet diuina iustitia. *Hierem.8.* Surge, & descende in domum figuli: & ibi audies verba mea. Oportet à somno culpæ surgere: atque per humilem tui cognitionem, quòd lutum sis, puluis, & cinis: militantis ecclesiæ magnam domum intueri: in qua multa vasa sunt, & plurima ex eis pretiosa, quamuis fictilia: portamus enim thesaurum in vasis fictilibus. *2. ad Corint.4.* Ibi doctus est Propheta, quòd sicut lutum in manu figuli: ita nos in manu Domini. Et sicut figulus vas factum ex luto, pro suo libito diruit, & immutat

lutum

lutum in vas alterum: sic diuina potentia ostenditur, dū homines in viros alteros commutat. Sic mirabilis est conuersio cuiuscūque peccatoris. Insignis fuit Matthæi vocatio: mirabilis Magdalenæ conuersio: Hæc verò Pauli mirabilior est, & stupenda.

¶ Magnus ille Persarum Princeps Assuerus fecit grāde conuiuium cunctis Principibus Persarum, & Medorum, & præfectis prouinciarum: vt ostenderet diuitias gloriæ, regni sui: & interè cætera bibebant, qui inuitati erant, aureis poculis: & alijs, atq; alijs vasis cibi inferebātur: sicut inter Principes moris est. Sic similitèr in conuiuio nuptiarum diuini Verbi cum ecclesia, vt ostenderet Pater æternus diuitias gloriæ suæ: præparauit vasa aurea, & argentea: dùm ipse dedit quosdam quidem Apostolos, quosdam autèm Prophetas: alios verò Euangelistas, alios autèm pastores, & Doctores, ad consummationem sanctorum, in opus ministerij, Maximè verò dedit ecclesiæ suæ Apostolum Paulum vas electionis: Sicut ad Ephes. 3. ipse ait: Mihi sanctorum minimo data est gratia hæc in gentibus Euāgelizare inuestigabiles diuitias Christi: & illuminare omnes, quæ sit dispēsatio sacramēti absc̄oditi à seculis in Deo: vt innotescat principatibus, & potestatib⁹ in cœlestib⁹ per ecclesiā multi formis sapiētia Dei Prouer. 20. Est aurū, & multitudo gemmarū: vas autèm pretiosum, labia sciētiæ. Cæteri quidē Apostoli fuere aurum, & gemmæ, quæ ecclesiam exornant: Paulus verò vas pretiosum est, & labia scientiæ habens. Fuit enim vas plenum euangelica doctrina.

Esth. 1.

Ephe. 4.

Ephes. 3.

Prouer. 20

¶ Scyphus fuit Ioseph: in quo augurari solebat Gene. 44. Qui positus est in ore sacci Beniamin. Quam figurā explicant D. Ambros. de Ioseph. cap. 11. & Beda super Genes. 42. de Paulo, qui Beniamin vocatur, non solùm, quia fuit de tribu Beniamin: sed quia binomius fuit sicut Beniamin: & quia vltimo vocatus, atque natus: qua ratione ipse vocat se minimum Apostolorum: & in quo impletum est Iacob Patriarchæ vaticinium Genes. 49.

D. Ambr. Beda

Beniamin lupus rapax: sicut superiùs concione prima, fusiùs explicuimus. Saccus Beniamin apertus est, cum cecidérunt ab oculis eius, tanquàm squammæ: & accepit Spiritum Christi ad prædicandum. Quarè dixit Ananiæ, vas electionis mihi est iste, idest vas electissimum: Hebraismus est, sicut filius dilectionis, idest dilectissimus. Subdit verò, mihi est iste, iam enim non sibi viuit: quia (vt ipse ait ad Galat. 1.) postquàm complacuit ei, qui me segregauit ex vtero matris meæ, & vocauit per gratiã suã, continuò non acquieui carni, & sanguini. Et iterùm ad Galat. 2. viuo ego, iam non ego, viuit verò in me Christus. Id quod responsione sua ad Christum manifestè professus est, quòd vellet deinceps ipsi viuere, voluntatisq; habitaculum soli Christo præparare, cum dixit: Domine quid me vis facere? Ex tunc enim cæpit Christo viuere, in ipsius manus se totum resignans, nihilque sibi reseruans. Vel sensus est, vas electionis mihi est iste: idest Ecclesiæ meæ, iuxtà regulam Beati Augustini quòd ea, quæ de Christo dicuntur sæpè de corpore ipsius mystico intelligi oportet: sicut est illud Matthæi, cap. 25. Quod vni ex minimis meis feciſtis, mihi feciſtis.

Galat. 1.

Galat. 2.

Augusti.

Matth. 25.

Paulus fuit vas auri solidum ornatum omni lapide pretioso.

¶ Vas vtiq; electionis fuit Paulus: cui aptè conuenit quod Ecclesiast. 50. de Simone Oniæ filio sacerdote magno dicitur: quasi vas auri solidum, ornatum omni lapide pretioso. Vere aureum vas, quia splendida charitate ardebat, cum dixit, quis nos separabit à charitate Christi ad Rom. 8? Et cum optabat Anathema esse pro fratribus Roma. 9. Solidum quoq; vas fuit: non fragile, neque infirmum: sed forte, solidum: quod nullis ictibus mũdi, neq; cœli, & terræ, imò neq; inferni frangi potuit. Solidum (inquam) non vanum, neq; vacuum: imò omnem mortiferum liquorem mundi, amoris proprij, atq; odij, quo Christi ecclesiam persequebatur, prorsùs euacuauit: repletusque est diuini spiritus liquore, & gratia: quæ in ipso vacua non fuit: quin potiùs adeò fuit aucta, quòd

vas

vas ipsum sic corroborauit, atq; solidum effecit, vt capax fuerit cœlestis nectaris gloriæ. Verè fuit vas admirabile opus excelsi: Eccleſiast. 43. Ex materia molli non mirum est, quòd vas pulchrũ pro voto artificis perficiatur: in materia verò scabra, duriori, & rudiori maior peritia artificis ostenditur: vt si ex rudi petra pulcherrimum vas perficiat, meritò mirentur omnes. Eccè dextera manus Christi ex Saulo persecutore, omnique saxo duriori non tantum vas pretiosum efficit: sed adeò admirabile: quòd sicut olim ex petra Oreb tactu virgæ Mosi largissimè fluxerunt aquæ populo Dei Num. 20. Id quod Rex Propheta Psal. 113. magnificè celebrauit: qui conuertit petram in stagna aquarum: & rupem in fontes aquarum sic tactu vocis Christi ex petra durissima cordis Sauli, factum est vas admirabile: quòd vniuerso mundo cœlestis doctrinæ aquæ vitę fluenta propinauit. Si videres desertum, terram inuiam, petrosam, aridam subito mutatam in amæniſsimum hortum voluptatis, quasi paradisum, meritò rei nouitatem, & mutationem admirans diceres: potentissima manus fecit hoc opus: sicut contingit his qui nunc aspiciunt fabricam Diui Laurentij Regalis, & olim nil aliud quàm nemus, & solitudinem agnouerant, sic cum mirabilem, ac subitam mutationem Pauli contemplamur: meritò dicimus, hæc mutatio dexteræ excelsi. Nunc impletum est oraculum Esaiæ. cap. 41: dabo in solitudine cedrum, & spinam, & myrtum, & lignum oliuæ: ponam in deserto abietem, vlmum, & buxum simul. Vt videant, & sciant, & recogitent: & intelligant paritèr, quia manus Domini fecit hoc. Non minus mirabile fuit opus conuersionis Pauli, quo ex vase contumeliæ, factum est vas electionis, & gloriæ.

Eccles. 43. *Simile.*

Nume. 20. *Psal.* 113.

Esa. 41.

¶ Cætera vasa cuiuscunq; materiæ sint, liquorem infusum, si non minuunt, nunquàm tamèn augent. Quod si inueniretur vas, quod infusum liquorem augeret: nullum pretium illo dignum iudicaremus. Eccè Paulus

vas est pretiosissimum,& admirabile,opus excelsi:quod in se susscepit nomen Christi: quod oleum est effusum de cœlo,super omne balsamum, & vnguenta pretiosum sic enim dixit Dominus Ananiæ,vas electionis mihi est iste,vt portet nomen meum. Sic autèm portauit, quòd non tantùm fidelitèr illud seruauit, & reddidit: sed auxit,& glorioſè multiplicauit,sicùt ipse ait ad Philip. c. 1.magnificabitur Christus in corpore meo,siuè per mortem,siuè per vitam. At quis magnificabit eum sicuti est à principio? Eccle.cap.43.in se ipso,cum sit verus Deus excelsus,& immensus,magnificari, vel minorari nullo modò potest:in nobis tamèn, nostraque cognitione tũc magnificatur Christus, quandò ipsius cognitio dilatatur & pluribus communicatur:cumque doctrina, & exẽplo ipsius magnitudo pluribus ostenditur. Gloriosus ergò Paulus verè magnificauit Christum, dùm terram, & mare Euangelio repleuit:sicùt ad Roma.cap. 15. ait: ita vt ab Hierusalem per circuitum vsque ad Illiricum repleuerim Euangelium Christi. Explicatque modum subdens:sic autèm prædicaui Euangelium non vbi nominatus est Christus. Gloriosus igitur Apostolus meritò per vniuersalem Christi Ecclesiam celebrandus est, siquidèm vniuersum mundum,mare,& terram Euangelio repleuit:in ipsum cœlum raptus audiuit arcana verba,quæ non licet homini loqui:infernum ipsum timore replet:Simonem Magum oculorum lumine priuat: Listris paralyticum sanat, Dæmones expellit: vincula ex eius pedibus soluuntur,portæ illi aperiuntur, terra tremit:illum veluti Deum adorare vult mare,illum reuerentur:semicinctia,& sudaria sunt in salutem:suscitat mortuos. Vas ergò fuit admirabile opus excelsi: id quod vnico verbo Christus Dominus explicuit dicens:vas electionis mihi est iste,vt portet nomen meum coràm gentibus,&cæt.

Paulus vas mirabile, quod oleum nominis Christi non tantùm seruauit, sed auxit.

Ad Ro.15.

Actu.14.

Paulus vas fuit cum basta à Saule ereptum.

¶Petro quidèm Christus Dominus commisit Ecclesiam,Ioanni matrem:Paulo nomen. Vas est Saulis,quod

ad caput

ad caput suum plenum aqua habet cum hasta contrà Ecclesiam: cuius sanguinem sitiebat. 1. Reg. 26. Christus verus Dauid hastam, & arma diaboli abstulit: quia fortior illo superuenit Lucæ. 13. & vasa illius diripuit: pretio sumpto; vas Sauli sibi elegit. Vas est nouum, Euangelico sale plenum, quod verus Elisæus Christus in aquas mundi misit, vt sanaretur aquarum sterilitas, & amaritudo. Vas est, quod portauit lucem Euangelicæ doctrinæ: & quanquàm vas fictile, pretiosum tamèn: quia portabat testimonium efficax patientiæ, longanimitatis, & misericordiæ, diuinæ potentiæ: atque efficacis vocis Christi. Hic est thesaurus triumphi, & victoriæ Christi: de quo ipse ait 2. ad Corinth. 4. Habemus thesaurum istum in vasis fictilibus: vt sublimitas sit virtutis Dei, & non ex nobis. Et subdit, semper mortificationem Iesu in corpore nostro circunferentes: vt & vita Iesu manifestetur in corporibus nostris. Et ad Gal. 6. Ego enim stigmata Domini Iesu in corpore meo porto. Christus Dominus nomen æterni Patris portauit, & manifestauit hominibus: vt ipse ait Ioann. 17. Paulus verò nomen Christi, vt vas electissimum per vniuersum orbem portauit. Impletum que est in illo Esa. vaticinium. 49. Parum mihi est, vt sis mihi seruus ad suscitandas tribus Iacob, & fæces Israel conuertendas: dedi te in lucem gentium. Hinc à Gregorio Niseno oratione. 14. in cantica dicitur Paulus locas se vocem suam Christo Domino, vt ex ipsius gutture suauissima manaret oratio. Sicut enim Ioannes Baptista dicitur fuisse vox: sic Paulus guttur erat loquentis in se Christi: cui Satis congruenter aptari potest, quod Cant. 5. dicitur, guttur illius suauissimum. Fuit enim adeò suaue per Euangelicæ doctrinæ prædicationem, perfectis quidèm solidũ cibũ proferẽs, paruulis verò lac exhibẽs, vt cũ Romæ decollatus fuit, lac pro sanguine fluxerit.

¶ Vas fuit electissimum plenum diuino, & cœlesti odore: sicut ipse ait 2. ad Corinth. 2. Christi bonus odor sumus: & odorem notitiæ suæ manifestat per nos in om-

1. Reg. 26.

Luc. 13.

4. Reg. 2.

2. Cor. 4.

Galat. 6.

Esai. 49.

Greg. Nis.

Paulus guttur Christi meritò dicitur.

Cant. 5.

Basil.

Simile.

Cant. 1.

Paulus inter sanctos omnes tàm veteris, quã noui testamenti palmã habet, & laudem.

D. Chryso.

Genes. 28.

ni loco. Et sicut Basilius magnus *Epist.* ad Iulitam, quæ est. 175. ait: quædam est ars aucupandi columbas, videlicet, vt cum aucupes vnam capiunt, illam cicurem reddunt, & humano conuictui assuefaciunt. Deinde vnguento alas perungunt, volareque sinunt, & agrestibus coniungi, vt odore suo illas ad suum colũbare trahant sic Paulus odore suo tàm *Euãgelicæ* prędicationis, quã exẽpli veluti suauissimo vnguẽto innumerã multitudinẽ fidelium ex infidelitatis agris, & solitudine in Christi columbare veluti simplices columbas attraxit. Impletum que est illud Cant. 1. Trahe me post te, curremus in odorem vnguentorum tuorum. Christus Dominus per odorem suauissimi vnguenti, quod in vase electionis Paulo depositum vniuersum mundum ad cursum excitauit. *Ea* ratione Christus Dominus tàm sublimis ministri celsitudinem explicuit, non solùm vas electionis appellans: sed dicens est mihi iste, quasi dicat, quamuis alij suppetant prædicatores, & *Euangelij* ministri, vnus hic Paulus præ omnibus mihi est. D. Chrysostomus comparat Paulum omnibus antiquis patribus. Laudatq; primum illum iustum Abel, cuius sacrificium respexit Dominus Genes. 4. Pauli verò sacrificium multò fuit gratiùs, quia se ipsum in holocaustum obtulit. Noe saluauit per arcã octo animas. Paulus per *Euangelium* omnem *Ecclesiã*. Abrahæ fides commendatur, quia obediens diuinæ voci patriam deseruit, & filium obtulit: Paulus statim vt audiuit Christi vocem, continuò non acquieuit carni & sanguini: imò & se ipsum abnegauit, & in sacrificium obtulit. Laudatur Iacob, qui in somnis scalam vidit stantem super terram, & cacumen illius tangens cœlum: Paulus verò Dominũ Iesum vidit, & vocem ipsius audiuit: imò & ad diuinæ essentiæ visionẽ raptus est. Si obedietia Isaac commẽdatur: castitas Ioseph: charitas, Moysi: mansuetudo & misericordia Dauid: has omnes virtutes cum maiori cumulo, tanquàm vas electionis solidũ, plenum, atq; omni lapide pretioso ornatum habuit Paulus,

lus, imò & virtutes sanctorum omnium noui testamenti martyrum, Apostolorum. imò & Angelorum adhùc viuens complexus est: vt verè dici possit pratum amænissimis floribus plenũ, ex quo procedit odor suauissimus agri pleni: hortusq; deliciarum, & paradisus Domini, ex quo possimus flores carpere, variarum virtutum fasciculos componere: & gratiarum diademata texere. Regula est Christianæ vitæ, dux, & lux morum: gladius hæresum, columna Ecclesiæ. Dignus vtiq; Paulus, vt consona laude illum celebret omnis Ecclesia, vtq; ipsum tanquàm virtutum omnium speculum iugitèr contemplemur, atq; in omnibus imitemur: vt tam excelsi, admirabilisq; vasis liquorem percipere mereamur: vt de ipsius fontibus, qui fontes sunt Saluatoris, hauriamus nunc liquorem gratiæ & in futuro gloriæ. Amen.

Fragmenta in Epistolam eiusdem festiuitatis, ex cap. 9. Act. Apostolorum.

QVid me persequeris? Locus se se offert discurrendi contrà singulos hominum status, qui donis diuinis, beneficijsq; à Deo collatis abutuntur: dignitatibus, diuitijs, & potestate, vt sint tyranni, & impij in pauperes, aleatores, & delicios: contrà quos Oseæ. 2. ait Dominus: & hæc nescìuit, quia ego dedi frumentum & vinum, & oleum, & argentum multiplicaui ei, & aurum, quæ fecerunt Baal. Idcircò conuertar, & sumam frumentum meum in tempore suo, & vinum meum, & liberabo lanam meam, & linum meum: quæ operiebant ignominiam eius. 1. *Oseæ. 2.*

¶ Secũdò se se offert locus dicẽdi de miserabili, in fœlicq; statu peccatorũ, qui grauitate, immanitate, multitudine q; scelerũ Christũ persequũtur. Atq; de benignitate, & lõganimitate, qua Clemẽtissimus Dñs illos euocat, vt dicitur Cãt. 4. de cubilibus leonũ, & de mõtibus pardorũ. 2. *Cant. 4.*

3. ¶Ego sum Iesus Nazarenus. Verba sunt Christi, dum ad dexteram Patris sedet, atque ab Angelis adoratur: & tamen Nazarenum se vocat: tùm quia iuxta nominis significationem vbiq; floridus est, flos enim est campi cœlum, & terram suauissimo odore replens: quo Paulum tanquam vas electionis abundanter replere disponebat: tùm vero maximè, quia quanquam glorioſus Dominus, humilitatis tamèn magister semper esse gaudet: & vt insolentes, & superbos mundi titulos, vanitateque plenos damnet, ex humili Nazareth, Nazarenus vocari dignatur.

4. ¶Vas electionis est mihi iste: quāquam potuisset Dominus se solo totum negotium humanæ redemptionis perficere, voluit tamē coadiutores habere, ministrosque euangelicos honorificare: sicut Paulus ait 1. ad Corin. 3. Dei adiutores sumus: in quo damnatur Regū, Principum, & magnatum arrogantia: qui nil honoris alijs communicari volunt, sed omnem gloriam sibi arroganter vsurpant.

1. Corin. 3.

5. ¶Eccè enim orat. Orantes Dominus respicit, & exaudit. Christus Dominus orans transfiguratus est Matth. 17. & erat pernoctans in oratione Dei atq; adeò docuit Marc. 11. Omnia quęcūmq; orantes petitis, credite quia accipietis: vt enim dicitur Eccle. 35. Oratio humiliantis se nubes penetrabit. Magna enim est orationis vis, & excellētia: siquidem Dæmones expellit: Angelos lętificat, qui orationes nostras velut suauissima odoramēta antè conspectū diuinæ maiestatis offerunt: ea enim est orationis vis, vt ipsum quoq; cœlū orationibus vinci gaudeat. Hoc loco magnus campus aperitur dicendi de oratione: proprius tamèn locus est dominica quarta post pascha, & in tribus diebus rogationum, siue litanijs.

Matth. 17.
Mar. 11.

6. ¶Erat tribus diebus non manducans, neq; bibens: nēpè totus ecstaticus, & extrà se raptus mirabili cōuersione remansit: & quasi diuino spiritu ebrius: sicut Hierem. vi diuini amoris raptus c. 23. ait, factus sum quasi vir ebrius

Hier. 23.

& quasi

& quasi homo madidus à vino, à facie Domini, & à facie verborum sanctorum eius. Diuus Augustinus in Psalm. 35. In ea verba, inebriabuntur ab vbertate domus tuæ: cum accepta fuerit ineffabilis lætitia: perit quodamodò humana mens, & fit diuina: & inebriatur ab vbertate domus Dei. Vndè Psal. 22. Iterum ait, calix tuus inebrians quàm præclarus est. Diuus Dionysius cap. 4 De diuinis nominibus, diuinus amor ecstasim facit: id quod probat exemplo Apostoli Pauli, qui diuini amoris vim expertus, & extrà se raptus ad Galat. cap. 2. dixit: viuo ego, iam non ego: viuit vero in me Christus. Introductus fuerat à Rege in cellam vinariam, & ordinauerat in ipso charitatem: indè factus est quasi ebrius, & deliquium patiens: vndè subditur Cantic. 2. fulcite me floribus, stipate me malis: quia amore langueo. Raptus fuit in tertium cœlum: ibique suxit sponsi vbera meliora vino: super omnem cibum, & potum vini inebriantia, atq; confortatia. Indè immissus est cœlestis ille sopor similis soporiAdami: in media tamen ecstasi, tantaq; corporis dormitione erat cor eius vigilans, audiens arcana Dei, cœlestiaq; mysteria intuens: impletaq; sunt in illo verba sponsæ Cantic. cap. 5. quæ vino sponsi degustato ebria, & soporata ait: ego dormio, & cor meum vigilat.

D. Augst.

Psalm. 22.

Dionysi.

Galat. 2.

Cantic. 2.

Canti. 1.

Cantic. 5.

IN PVRIFICATIONE SANCTISSIMÆ Virginis Mariæ,

CONCIO PRIMA.

De oblatione pueri Iesu.

Tulerunt illum in Hierusalem, vt sisterent

THEMA

rent eum Domino: & vt darent hostiam, secũdùm quod dictum est in lege Domini, par turturum: aut duos pullos columbarum. Luc. 2.

CVM primum Princeps egreditur, vt regni sui possessionem apprehendat, insignioresq; vrbes visitet: magno cum honore, atq; exultatione ab omnibus susci pi solet: & ad spectaculum eius omnes ornatissimi certatim confluunt: & obuiã occurrũt. Hodierno die Princeps glorię Christus cũctis gẽtibus desideratus ex Bethlehẽmitico præsepio primũ egreditur, vt veniat in tẽplũ sanctum suum quęsitus ille dominator per Malachiam. c. 3. prædictus: atq; glorioso ferculo, quod fecit sibi rex Salomon, nempè in almæ Virginis vlnis delatus. Æquum igitur est, vt omnium virtutum, & gratiæ ornamẽtis induti illi obuiã procedamus. Illud verò gratiæ indumentum in cœlo texitur. Inde nobis petendum est. Dabitur verò nobis absque argento, & absque vlla commutatione per gloriosæ Virginis intercessionem dicentibus, Aue.

Agæi. 2.

Cantic. 3.

¶ Sacrum huius diei mysterium præuidens Rex Propheta magna cum animi iocunditate, & mentis exultatione canticum Psalm. 47. filijs Core musico instrumẽto, humanaq; voce decantandum dictauit: in quo diuinæ maiestatis celsitudinem exaltat, maximaque laude dignam prædicat dicens: magnus Dominus, & laudabilis nimis. Quarè æquum est, vt fundatur exultatio per vniuersã terram, per montem Sion, per latera Aquilonis, ciuitatemque Regis magni: quibus verbis vniuersalem ecclesiam ad exultationẽ inuitat: quæ velut terrena Hierusalem ædificari cæpit per regem Dauid in monte Sion: postea ampliata per Salomonèm in monte Moria, vbi templum ædificauit, qui mons ad partem

Psalm. 47.

Aquilo-

Aquilonarem situs ventis Aquilonis quatiebatur: sic ecclesia Christi quæ ciuitas est Regis magni in monte Sion per Christum ædificari cepit per consecrationem sui veri corporis, & mystici. Ibi enim in vltima cæna suum corpus consecrauit: atque discipulos suos sacerdotes instituit: in monte Moria consummauit ædificium, cum ibi crucifixus dixit, consummatum est: fundata etiam est ecclesia ad latera Aquilonis propter persecutiones Tyrannorum, & hæreticorum. Iam verò de hodierno mysterio subdit Propheta, quasi illud præsens intueretur, Suscepimus Deus misericordiã tuam in medio templi tui: secundùm nomẽ tuũ, ita & laus tua. At verò cum nomen tuum (ò bone Iesu) infinitum sit, siquidem continet infinitas tuas perfectiones, quo pacto laus tua poterit nomini adæquari, quantumcunq; Hierarchiæ omnes cœlestes, & beati omnes laudes tibi incessanter alternẽt? Maior enim es omni laude, vt dicitur Eccles. cap. 43. Quanquam verò nostra laus tanto nomine inferior sit; non tamen dedignatur diuina bonitas à nobis laudari: quin imò per vatem Regium Psalm. 49 Ait: immola Deo sacrificium laudis: & subdit, sacrificium laudis honorificabit me. Et Matthæi. cap. 21. Pharisæis indignantibus, quod pueri Christum laudarent, & acclamarent, Hosanna filio Dauid, pro illis respondens Christus dixit: nunquam legistis illud Psalmi ex ore infantium, & lactentium perfecisti laudem tuam?

Psal. 49.

Matth. 21.

Psalm. 8.

¶ Vt igitur hodierni mysterij celsitudinem in Saluatoris laudem explicare incipiamus: fons ille in paradiso clausus hodie aperiri cæpit, atque diuidi in quattuor flumina: vt irrigare incipiat vniuersam superficiem terræ: mitigetque vniuersalem sitim mundi, salutisque desiderium. Hodie mystica illa sitis Dauid qua. 2. Reg. cap. 23. optauit potum aquæ de cisterna Bethlehem, per Saluatorem Christum mitigata, & sedata est. Cisterna siquidem Bethlehem

Genes. 2.

quæ verum fontem aquæ viuæ, imò etiàm panem vitæ hactenùs continuerat, facta est fons ille patens, quem Zacharias cap. 13. prædixerat, in ablutionem peccatoris, & menstruatæ. Iàm non est sapientia abscondita: neque thesaurus inuisus: sed ad omnium vtilitatem in medio templi manifestatus. Impletum quoque video sponsæ desiderium Cantic. cap. 8. Vbi ait: quis mihi det te fratrem meum sugentem vbera matris meæ? Quæ verba multi ex Hebræis interpretibus dicunt, vaticinium Regis Messiæ continere: vt sit votum Ecclesiæ optantis Christum in nostra natura similem, & quasi vnum ex multis fratribus, paruulum infantem, atque lactentem, sugentemque humano more matris vbera: cui interpretationi suffragatur interpres Chaldæus, cuius grauis est authoritas apud Hebræos. Sunt verò illius verba: illo autèm tempore apparebit Rex Messias synagogæ Israel: & dicent ei filij Israel: adesdùm, esto nobiscum pro fratre: & ascendemus Hierusalem, & sugemus tecum sententias legis: quemadmodum sugit infans vbera matris suæ. Rabi Selamoh hæc verba sponsæ Prophetica esse opinatur de Messia, qui amicus familiaris, & quasi frater, synagogæ futurus erat, propter singularem, eximiumque amorem, quo illam prosequebatur: iuxtà illud Deuteronomij. cap. 4. non est alia natio tàm grandis, quæ habeat Deos appropinquantes sibi, sicùt Deus noster adest cunctis obsecrationibus nostris. Concinit vaticinium Esai. cap. 7. Eccè virgo concipiet, &cæt. & cap. 9. Paruulus datus est nobis: vndè Paulus ad Hebræ. cap. 2. Non confunditur fratres eos vocare dicens, nunciabo nomen tuum fratribus meis: & subdit: vndè debuit per omnia fratribus assimilari.

Eccles. 20.

Cantic. 8.

Hebr. 2.

¶Iàm verò sequentia verba sponsæ ad hodiernum mysterium propius accedunt: ait enim: vt videam te foris, & deosculer te, id enim sororibus quantumcunque

casti-

castissimis absque vlla turpitudinis nota licet, paruulos fratres, & adhùc sugentes vbera deosculari. Quæ verba de Christo explicuit Ambros. lib. de Isaac, & anima, ca. 8. & lib. 3. de virginibus: vbi ait: foris osculatur Ecclesia Christum, quandò tanquàm sponsus procedens de Thalamo suo, & tanquàm Gigas exultauit ad currendam viam. Foris factus est, qui erat intùs, cum in forma Dei esset, formam serui accepit. Vide illum intùs, quandò legis quod in sinu est patris: cognosce illum foris, cum in vlnis est matris. Foris sibi factus est, vt mihi intùs esset. Vtinam illum in præcordijs mentis recondamus. Hodie illum foris videmus in medio templi Hierosolymitani, vt in æternum maneat nobiscum. Hodiernam hanc pueri Iesu oblationem in templo procùl intuens Aggæus Propheta. cap. 2. dixit: adhùc vnum modicum est, & ego commouebo cœlum, & terram, & mare, & aridam, & mouebo omnes gentes: & veniet desideratus cunctis gentibus: & implebo domum istam gloria. Magna erit gloria domus istius nouissimæ, plus quã primæ. Certum est antiquum ædificium primi templi Salomonis glorioſius multò fuisse, quàm secundum: vt habetur. 1. Esdræ. 3. Vbi cùm reædificaretur secundum, seniores, qui priùs templum viderant, flebant. Cæterùm ex præsentia Christi, oblatione ipsius, doctrina, & conuersatione secundum multò glorioſius fuit iuxtà oraculum Prophetæ Aggæi. Hodierno siquidèm die allatus est puer Iesus in Hierusalem, vt sisteretur, & offerretur Domino: & vt daretur hostia pro eo.

Ambros.

Filius Dei, qui erat intùs, nobis factus est foris.

Aggæi. 2.

¶ De prole duplex erat legis præceptum (vt docet Doctor Angelicus. 3. p. q. 37. art. 3.) Vnum quidem generale quo ad omnes tàm filios, quàm filias: vt completis diebus purificationis offerretur sacrificium pro filio, siuè pro filia: vt habetur Leuitici. 12. & hoc sacrificium offerebatur pro expiatione peccati, in quo proles erat concepta, & nata: offerebatur etiàm ad consecrationem quandam ipsius prolis: ea ratione offerebatur aliquid in

S. Thom.

Leuit. 12.

holo-

holocaustum: & aliquid pro peccato. Aliud verò erat speciale præceptum de primogenitis tã hominum, quã iumentorũ: quo Exod. 13. Præcepit Dominus offerri sibi omnia primogenita tàm hominũ, quã pecorũ, & iumẽtorum: tũ in memoriam ingentis illius beneficij, quo in brachio extento eduxit Dominus Israeliticũ populũ ab Ægyptiaca seruitute, occisis per Angelum omnibus primogenitis Ægypti à primogenito hominis, vsq; ad primogenitũ iumentorũ: tùm vt ea oblatione præfiguraretur Christus Dominus, qui ad Rom. 8. Vocatur à Paulo primogenitus in multis fratribus. Atq; adeò vtrumq; in ipso seruatũ dicit Euãgelista: id quod pertinet ad primogenita sub illis verbis: vt sisterent eum Domino, sicùt scriptum est in lege Domini, quia omne masculinũ adaperiens vuluam, sanctum Domino vocabitur: secundò impletũ est id, quod communiter pertinet ad omnẽ prolem: sicùt dicitur verbis sequentibus, & vt darent hostiã pro eo. Imò addit Doctor Sanctus ex Grego. Nisen. illud prœceptũ legis in solo incarnato Verbo singulariter, & ab alijs differentèr impletum. Ipse namq; solus ineffabiliter conceptus, ac incomprehensibilitèr editus, virginalem vterum aperuit seruans inuiolabilitèr signaculũ castitatis. Quod enim dicitur adaperiens vuluam designat, quòd nihil antèa intrauerat, vel exierat: virgo enim mater porta fuit Orientalis, per quam diuinus sol oriẽs maiori puritate, ac subtilitate ingressus est, quã solaris radius: fuitq; clausa ipsi Principi: vt Ezechieli Prophetę dixit Angelus. c. 44. Præterea dictum est omne masculinum, quia Saluator nihil de fœmineitate culpę portauit. Tertiò singulariter dicitur sanctũ Domino vocabitur, quia terrenę cõtagia corruptelæ immaculati partus nouitate non sensit. Christus Dominus fuit per excellentiã sanctus sanctorum: imò fuit omne sanctum, vt potè totius sanctitatis fons, & origo.

Exod. 13.

Exod. 12.

Duplex præceptũ legis seruatum in pueri Iesu oblatione.

S. Thom. Greg. Nis.

Ezech. 44.

Christus tũ quam primo

¶ Voluit ergò Saluator multis de causis offerri in tẽplo. Primo vt cõprobaretur verus filius Abrahæ primo-

genitus

genitus in multis fratribus iuxta vocē Pauli ad Rom. 8. Deindè quia sicut primogenitus patris, qui in ipsius sinu erat, eiusq; sapientia: sciebat quantū placeāt diuinis oculis primogenita, quia vt in plurimum plus cæteris diligūtur. Duplici verò ratione diuina bonitas præcepit offerri sibi primogenita: primò quidem quasi zelotes id sibi offerri desiderat, quod nimis diligitur, ea ratione tētauit Abrahamum in primogenito Isaac, quem maximè diligebat, Gene. 21. & primogenitum Dauid ex Bethsabee illi abstulit. 2. Reg. 12. Imò & cū videret Saluator discipulos suæ humanitati, visibiliq; cōuersationi plus nimio affectos quasi humanitatis suę zelotes dixit Ioan. 16 Expedit vobis, vt ego vadam: quasi nimius humanitatis amor Spiritus sancti aduētū impediret. Secūdò præcepit Dominus offerri sibi primogenita, vt per illorū oblationem disponerentur, facilioresq; redderētur, vt cor, quod Deus summoperè diligit, sibi offerrent: iuxta illud Prouerb. 23. fili præbe mihi cor tuū. Ea ratione Gene. 4. Dicitur, ꝙ respexit Dominus ad Abel & ad munera eius: ad Cain verò non respexit: quia Cain nō obtulit primos fructus terrę: sed post multos dies obtulit de fructib⁹ terræ. Ad Abel verò respexit, quia ex toto corde & prōpto animo, atq; de primogenitis statim obtulit Domino.

genitus meritò voluit offerri.

Genes. 21.

Ioann. 16.

Genes. 4.

¶ Secundò voluit puer Iesus in tēplo pręsentari, patrique offerri, quanquā liber à vi coerciua legis tāquam illius author, vt habetur. l. Princeps ff. de legi. voluit tamen legi subijci: vt discant Principes, & legum latores legum obseruantiam: Iob. cap. 36. ecce Deus excelsus in fortitudine sua: & nullus ei similis in legislatoribus. Quis poterit scrutari vias eius? Secundùm rationem naturalem inscrutabiles sunt, reuelauit autem Dominus per spiritum suum Apostolis, & sanctis Doctoribus. Erat enim supremus legislator, qui non venit soluere legem, sed adimplere Matthæi. cap. 5. Voluit igitur legum obseruantiam: atque superiorum obedientiam nos docere. Vt enim ait Paulus ad Roman. cap. 5. sicut

l. Princeps ff. de legib.

Iob. 36.

Oblatus Christus legum, & superiorū obedientiam docuit.

sicut per vnius hominis inobedientiam peccatores constituti sunt multi: ità per vnius obeditionem iusti constituentur multi. Obedientia individua comes est charitatis. Charitas quidèm respicit Deum, vt amicum: obediẽtia verò vt superiorem: ità docet Caieta. sicut sol, & planetę duplicem habent motum, vnum quidèm propriũ, alterum ad motum superiorem primi mobilis: sic iustus mouetur in Deum ex charitate tanquàm ex proprio motu: sed mouetur ab obedientia ex motu superiori, cum lex diuina, vel humana præcipit opus. Hanc obedientiã didicit Christus ex his, quæ passus est, ad Hebræ. 5. hanc docuit verbo, & exemplo. In hac probati sunt olim amici Dei: Abrahã ex præcepto Domini de terra sua egressus, & primogenitum Isaac offerens. Saul inobediens reprobatur 1. Reg. 15. Dauid obediens eligitur: quia melior est obedientia, quam victima Eccles. 4. Hanc ergò re ipsa voluit Saluator docere: atque se se tanquàm inferiorẽ, imò tanquàm seruum patri exhibere: iuxtà illud Psalm. 115. ò Domine quia ego seruus tuus: ego seruus tuus, & filius ancillæ tuæ: vbi trina illa seruitutis geminatione summam humilitatem, & obedientiam profitetur iuxta verbum Pauli ad Philip. 2. Humiliauit semet ipsum factus obediens vsque ad mortem, cum paulò antè dixisset, exinaniuit semet ipsum formam serui accipiens: & concinit verbum Psal. 39. aures autèm perfecisti mihi, ad obediendum (vel vt habet alia lectio) perfo rasti mihi, sicut solebant seruorum aures subula perfora ri. Huic obedientiæ rationi possunt adiungi rationes amoris, & humilitatis, quas concione quarta, quinta, & sexta de circunciſione Domini fusiùs prosecuti sumus.

Caiet.
Simile.
Hebr. 5.
Psal. 115.
Philipp. 2.
Psalm. 39.

¶ Tertiam rationem, eamque potissimam exhibet Angeli. Doct. 3. p. q. 37. art. 3. Acceptam ex Paulo ad Gal. 4. vbi venit plenitudo temporis misit Deus filium suum factum ex muliere, factum sub lege: vt eos, qui sub lege erant, redimeret: vt adoptionem filiorum reciperemus. Et quia per oblationem filij Dei naturalis in cru-

S. Thom. Galat. 4.

ce perfi-

ce perficienda erat adoptio filiorum Ecclesiæ, & fratrum Christi: charitatis excessus, desideriumque habendi fratres, ab infantia impellit, vt patri nunc se offerat in sacrificium matutinum, dùm accedit hora vespertini: vt per ipsius oblationem antiqua lex per authorem suum comprobetur, & impleatur: figuraq; veritati coniuncta veritate ipsa confirmetur, adoptioq; nostra sacro, & fælicissimo exordio inchoetur.

Christus per oblationem suã inchoare voluit adoptionem nostram.

¶Quarta ratio fuit, vt incarnationis mysterium, & ineffabilis partus, virginis puritas, & integritas Diabolo celaretur, Ecclesiæ verò filijs manifestari inciperet diuina lux: non solùm pastoribus per Angelum, Magis per stellam: sed in medio templi omnes illuminet sicut Simeon sanctus in suo Cantico cecinit, lumen ad reuelationem gentium. Diuus Augustinus Sermo. 2. De natiuitate Domini, hæc sunt testimonia tua (ò bone Iesu) antequàm tibi sternerentur campi fluctus maris cederent imperanti, antequàm venti te iubente siluissent: mortui te vocante surrexissent: sol te moriente palluisset: terra te resurgente tremuisset: cœlum te ascendente patuisset: in manibus matris portabaris, & Dominus orbis agnoscebaris: tibi omnis ætas: omnis sexus testimonium perhibet: vidua confitetur, iustus expectat. Impletur illud Esa. cap. 49. Dedi te in lucem gentium. Ad hoc venit Christus Dominus illuminare his, qui in tenebris, & in vmbra mortis sedent: sicùt Zacharias pater Ioannis in suo Cantico cecinit Luc. cap. 2. Erat enim lux vera, quę illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum Ioann. 1. Illuminat vero dùm testimonium perhibet veritati: & dùm æterni patris charitatẽ, & gloriam mundo manifestat, atq; de hoc munere potissimũ gloriatur Ioannis cap. 18. Ego in hoc natus sum, & ad hoc veni in mundum, vt testimonium perhibeam veritati. Et Ioannis cap. 17. Hæc est autèm vita æterna, vt cognoscam te verum Deum, & quem

Per oblationem Christi mysteriũ incarnationis Diabolo celatum est, & fidelibus ostendi cepit.

D. Aug.

Esai. 49.

misisti Iesum Christum. Ego te clarificaui super terram. Nulla verò maior claritas æterno Patri, diuinæque maiestati accedere potuit, quam vt ipse Dei filius patri æqualis, atq; consubstantialis, secundùm humanam naturam se se inferiorem, minoremq; profiteatur, non solùm voce Ioann. 14. Pater maior me est: sed re ipsa, & opere, dùm paternis oculis se se præsentat, atque subijcit. Doctrina est Angelici Doctoris 1. p. q. 11. art. 3. ad secundum, quod in hac vita potiùs cognoscimus de Deo quid non sit: quàm quid sit. Deum enim nemo vidit vnquàm: vnigenitus filius, qui est in sinu patris, ipse enarrauit. Nullo autèm medio enarrare apertiùs potuit hominibus, quantò honore, & reuerentia digna sit diuina maiestas, quàm dùm ipse Deus patri coæternus: & coæqualis illi se se subdit, in quantùm homo, atq; in vlnis matris, brachijsque Sancti Simeonis offerri, & hostiam pro se nunc dari vult: in crucis brachijs se se posteà in holocaustum oblaturus: Vt ipsius Redemptoris exemplo discamus diuinam maiestatem agnoscere, & agnitam, vt æquum est, corde, & ore, omnibusque viribus nostris, & actionibus diligere, & reuereri. Accedet enim homo ad cor altum: & exaltabitur Deus Psal. 63. Quid ergò superbis terra, & cinis? Quid contra Deum curris erecto collo? Et pingui cernire armatus? Iob diuinam maiestatem non solùm reuerebatur, sed magno cum timore trepidans dicebat, semper enim, quasi tumentes super me fluctus maris timui Deum, & pondus eius ferre non potui.

S. Thom.

Ioan. 1.

Iob. 31.

Christus patri oblatus diuinæ celsitudinis reuerẽtiam nos docet.

¶ Tandem quinto humilitatis magister in omnibus humilitatem docere, & profiteri voluit: ex humili, matre natus vilibus pannis inuolutus, & in præsepio reclinatus, nunc patri offerri voluit, & vt pauperum hostia pro se offerretur. Siquidèm cum esset dives, egenus pro nobis factus est, vt illius inopia nos

ditites essemus: secundæ ad Corinth. 8. Imò & ipsius oblationis aues, nostras voluit esse magistras. Obtulerunt enim pro illo Domino par turturum, aut duos pullos columbarum. Turtur castitatis symbolum est apud omnes receptum: postquàm enim parem amittit, nunquàm amplius alteri coniungitur: dùm verò solitudinem amat, contemplationis: & in cantu confessionis fidei symbolum est. Columba verò mansuetudinis, & simplicitatis iuxtà verbum Christi Matth. cap. 10. Estote prudentes sicùt serpentes, & simplices sicùt columbæ. D. Cyrillus de adoratione inspiritu lib. 15. Turturi, & columbæ aptissimè conferri potest Dominus noster Iesus Christus: oblectauit enim orbem terrarum Euangelica prædicatione turtur ille supernus, atq; cœlestis, cum suaue quodammodò carmen modulatur, & Dei, ac patris voluntatem nobis declararet. Procopius in illud Leuit. cap. 12. Par turturum, aut duos pullos columbarum sic ait: elegit autèm legislator ex auibus modestiores, & temperatiores, scilicet turtures, & pullos columbinos, propter vitæ innocentiam, quia ex teneriori ætatula inhabiles sunt ad venerem: hæc verò volatilia continentiæ nos admonent, & Christum in memoriam reuocant, qui turtur est, qui vniuersum orbem sua voce compleuit. D. Hierony. lib. 1. contra Iouinianum, turtur auis pudicissima semper habitans in sublimibus typus est Saluatoris. Hęc enim natura est turturis, vt si parē perdiderit, alteri nō iungatur. Hieronymo subscribit Augustinus lib. 50. homiliarū 33. Turtur pudicissima auis, & ideò Saluator noster turtur dictus est, quia primus castitatem docuit: vt constat Matth. cap. 19. non omnes capiunt verbum istud, sed quibus datum est, qui potest capere, capiat. Et tandem Diuus Bernardus. Sermone. 59. In Cantica, vox turturis gementi, quàm canenti similior est. Quarè peregrinationis nostræ nos admonet. Nec solùm commendat turturem gemitus, commendat, & castitas: nam compare vno

D. Cyril. Turtur, & columba typum gessere Christi.

Procopius.

D. Hieron.

Augnst.

Matth. 19.

D. Bernar.

contenta est: quo amisso, alterum iam non admittit. Par verò turturum, duoque pulli columbini mutuam dilectionem nobis insinuant: integramque sanctitatem corporis, & animæ commendant: vt cor, & caro nostra iuxtà vocem Regij vatis Psal. 83. exultent in Deum viuum.

¶ Dulcissimum ergò puerum Iesum hodierno die paternis oculis pro nobis oblatum toto cordis affectu, mentisque vlnis suscipiamus, exosculemur, & veneremur: suauissimi magistri nostri doctrinam fideli, salubriqué memoria teneamus: in corde abscondamus ipsius eloquia: & opere, atque imitatione ipsius discipulos nos profiteamur. Pro matutina hac oblatione, qua patri oblatus fœlicissimo exordio adoptionem nostram inchoauit: lucemque diuinæ cognitionis, atque incomprehensibilis maiestatis suæ celsitudinem diabolo absconditam, nobis per gratiam suam misericorditèr manifestauit, immensas gratias semper agamus. Ipsius obedientiam, & humilitatem imitemur: ac primogenita nostra quæ diuinis oculis gratissima sunt, cordis (in quam) nostri primitias, primum cordis amorem, & cor ipsum cum oblatione primogeniti filij Dei, primogenitique nostri in multis fratribus, paternis oculis offeramus: erit enim oblatio Deo gratissima: quæ adoptionem nostram confirmabit: & tanquam filijs, & hæredibus, coheredibus autem Christi, purificatis mentibus per purissimum munus, præstabit nunc hæreditatem gratiæ & posteà gloriæ.

IN

IN EADEM SOlennitate,

CONCIO SECVNDA.

De purificatione B. Virginis Mariæ.

Postquàm impleti sunt dies purificationis Mariæ secundùm legem Moysi. Luc. 2. THEMA

PVrissima Virgo Angelos omnes puritate vincens, quadragesimo die à partu Saluatoris Bethlehemiticum præsepe deserens, templum Hierosolymitanum ascēdit: vt communi legi purificationis obtemperet: filiumque suum vnigenitum paternis oculis sistat, & offerat. Cum Euangelicus Propheta, cap. 6. visione illa mirabili, qua vidit Dominum sedentem super solium excelsum, & eleuatum, & domum plenam à Maiestate eius, stupore correptus dixit: Væ mihi, quia tacui: quòd si loqui voluero, vir pollutus labijs ego sum: quantò potiùs hodierni mysterij Maiestas, cum Dei filium super excelsum solium brachiorum virginis almæ intueor, templumque Maiestate, & gloriâ plenum iuxta Aggæi vaticinium, stupore, & ecstasi replear, elinguisque fiam? Quòd si Virginis sacræ ineffabilem puritatem enarrare voluero, meritò dicam, vir pollutus labijs ego sum. Domini tamen benignitas trementem Prophetam eleuauit, ac cœlesti spiritu corroborauit, dum vnus de Seraphin ignito calculo, quem de altari forcipe tulerat, os, & labia tetigit: vt audacter, & constanter visionem populo enarraret. Vtinam hodie Seraphinorum Regina corda nostra, labiaque mea diuini spiritus ignito calculo puri- *Esa. 6.* *Aggæi. 2.*

ficet, vt tanti myſterij celſitudinem pro dignitate eloquar. Quod vt fœliciùs contingat, ipſam Reginam ſupplices deprecemur dicentes: Aue Maria.

3. *Reg.* 8. ¶ Cum arca Teſtamenti in oraculum templi, & Sanctum Sanctorum per Sacerdotes inducta eſt. 3. Reg. 8. nebula impleuit domum Domini: ita vt non poſſent ſacerdotes ſtare, neque miniſtrare propter nebulam: impleuerat enim gloria Domini domum Domini.

D. Greg. Diuus Gregorius. 17. Moral. cap. decimo octauo. Occulta myſteria diuinæ potentiæ, & ſapientiæ nebula abſconduntur, quorum gloriam penetrare non valemus. Hodierno die ſanctiſsima Virgo vera Teſtamenti arca diuinum manna, paternæ virtutis virgam, & viuam legem vlnis ſuis deferens in templum ingreſſa eſt: Tantaque maieſtate, & gloria eccleſiam replet, vt myſteriorum ſublimitas admirationis nebula, & caligine humanam mentem, intellectumque perfundat. Quis enim non miretur videns puriſsimam, atque ſanctiſsimam diuini Verbi genitricem, tanquàm immundam, & puritate indigentem, ad purificationem accedere? Nonnè hæc ſacra Virgo in matrem Dei electa ab Archangelo Gabriele ſalutata, gratia plena prædicata eſt? Nonnè conceptionis filij ineffabilem modum ipſi Virgini interroganti explicuit dicens, Spiritus ſanctus ſuperueniet in te, & virtus altiſsimi obumbrabit tibi? Nonnè Ioſeph myſterij nouitate ſtupenti, dixit idem Angelus Matth. cap. 1. noli timere accipere Mariam coniugem tuam: quod enim in ea natum eſt, de Spiritu ſancto eſt? Atqui alma Dei genitrix ſemper fuit puriſsima, niuis albedinem, roſarum odorem, & pulchritudinem: ſtellarumque lucem puritate vincens: ſtellæ non ſunt mundæ in conſpectu eius: Imò creaturas omnes, ſupremoſque Angelos puritate ſuperauit. Quare ab ipſo mundi exordio puriſsimis rebus præfigurata eſt. Antiquus ille paradiſus eſt, in quo plantatum eſt lignum vitæ: iuxta illud Cantic. 4. emiſ-

Iob. 25. *Puriſsima Virgo creaturas omnes & Angelos puritate ſuperauit.* *Cant.* 4.

siones tuæ paradisus, &c. Florum omnium, & aromatum odorem, ac puritatem vincens: Prouerb. 3. primi, & purissimi fructus eius. Columba candida, simplex, & purissima, quæ ramum oliuæ, pacis symbolum, imò germen Domini, totiusque pacis nostræ primariam radicem hodie in templum inuexit. Thronus est Salomonis ex ebore incorruptibili vestitus auro fuluo. 3. Reg. 10. Stella splendida est ex Iacob orta iuxta vaticinium Balaam Numero. 24. Imò hæc est speciosior sole, & luci comparata inuenitur prior Sapient. 7. Mulier siquidem est illa cœlestis, quam diuinorum contemplator Ioann. Apocal. 12. vidit amictam sole: cuius puritatem D. Anselmus lib. de Conceptione Virginis, cap. 12. eleganter explicuit dicens: decebat, vt quæ Deum erat paritura, ea puritate niteret, qua maior sub Deo nequit intelligi.

Genes. 8.

3. *Reg.* 10.

Num. 24.

Apocal. 12.

D. Ansel.

¶ Quò igitur progrederis purissima Virgo, quasi aurora valde rutilans consurgens, pulchra vt luna, electa vt Sol, vt secundùm legem *M*oysi purificeris? Atqui lex ipsa per Mosem lata Leuitic. 12. apertis verbis te excepit, dùm ait, mulier si susceperit semine pepererit masculum: tu enim non ex virili semine filium Dei peperisti: sic enim canit ecclesia: non ex virili semine, sed mystico spiramine Verbum Dei factum caro, fructusque ventris floruit: sicut & Angelus Gabriel Virgini prædixit: Virgo concepit, Virgo peperit, & in æternum Virgo permansit. Tunc impletum est illud Psami. 45. Fluminis impetus, id est, Spiritus sancti gratia, lætificauit ciuitatem Dei: & illud Ecclesiast. 39. Benedictio Domini quasi fluuius inundabit eam: & *E*sai. cap. 66. *E*cce ego declinabo super eam quasi fluuium pacis, & quasi torrentem inundantem gloriam gentium. Verbis quoque ipsius legis exceptam fuisse sacram Virginem adnotarunt Origenes homi. 8. in Leuit. Rupert. lib. 2. in Leuit. cap. 16. Eusebius *E*miss. sermone de Purificatione, Bernardus, & Chrysostomus.

Leuit. 12

Psal. 45.

Eccles. 39.

Esai. 66.

Orig.
Rupert.
Euseb.
D. Bern.

Deindè mater Principis, ſicut & vxor, eodem priuilegio gaudent, quo Princeps, vt habetur in. l. Princeps. ff. de legib. Atq; adeò multis titulis immunis erat à legis præcepto.

Virgo Dei genitrix legi voluit ſubijci, vt filium imitaretur.

¶Nihilominus tamen pluribus de cauſis voluit puriſſima Dei genitrix purificationis legem ſubire. Prima ea ſit, vt dilectiſſimo filio ſeſe conformem exhiberet, ipſiuſq; exemplum imitaretur: ſicut D. Bernar. ait, eſto tu vna inter mulieres, nam, & filius tuus ſic eſt in numero puerorum. Quam rationem latiùs explicat noſter Angelicus Doctor Thomas, 3. par. quæſt. 37. artic. quarto. Omnis enim plenitudo gratiæ à Chriſto deriuatur in matrem: Chriſtus verò in omnibus voluit humilitatis gratiam, & exemplum exhibere: ſicut Matthæ. cap. 11. dixit: diſcite à me, quia mitis ſum, & humilis corde: & ſicut Romani pro glorioſo epitaphio celebrabant, parcere ſubiectis, & debellare ſuperbos: ſimile diuinæ maieſtati tribuit Iacobus Apoſt. cap. 4. Deus ſuperbis reſiſtit, humilibus autèm dat gratiam. Vnde Saluator puriſsimam matrem in omnibus voluit eſſe ſibi ſimilem. Amor enim ſimilitudine gaudet. Chriſtus ex amore voluit per omnia fratribus aſsimilari ad Hebræos. 2. Virgo mater ſimilitudine, & imitatione filij delectatur: vt verè dicat, dilectus meus mihi, & ego illi Cantic. 2. Sicut enim aurifex aurum coaptat gemmæ, vel lapillo: ſic diuina ſapientia ædificauit ſibi domum, & quòad fieri potuit, ſibi ſimilem matrem coaptauit: in cuius vtero per nouem menſes habitaret, & cuius lacte, nutrimentoq; aleretur. Potiſsimum verò decuit, vt mater humilitati filij eſſet conformis. Id quod per ſimilitudinem oculorum ſignificatur. Nam Cantic. 5. de oculis ſponſi ait ſponſa: oculi eius ſicut columbæ ſuper riuulos aquarum, quaſi dicat, oculi puriſsimi, ſimplices, benigni, mites, ac humiles. Similiter Cantic. 1. & 4. ſponſus captus amore oculorum ſponſæ ait: eccè tu pulchra es, oculi tui columbarum; Hu-

Matth. 11.

Iacob. 4.

Amor ſimilitudine gaudet.

Cantic. 2.

Simile.

Cantic. 5.

Cantic. 1.

militatem ergò filij voluit imitari purissima mater.

¶Secundò immaculata Virgo, sicut virtutum omnium fuit absolutum exemplar: sic & hodierni mysterij cunctis seculis meritò laudando exemplo nos docuit, quantùm oporteat diuinis legibus, etiam cum discrimine pròpriæ quietis, imò honoris, & vitæ, alacritèr obtemperare: Vt enim habetur 1. Regum 15. & Ecclesiast. 4. melior est obedientia, quam victima. Quia (vt Diuus Gregorius elegantèr dixit) per victimam offertur Deo caro aliena; per obedientiam verò voluntas propria; Abraham obediens voci Domini, non pepercit vnigenito filio. Saluatoris Christi obedientiam ad Philippenses 2. exaltat Apostolus dicens: humiliauit semetipsum factus obediens vsque ad mortem. Sanctissimam ergò matrem decet filij obedientiam imitari. Ea ratione meritò cõparatur arcæ testamenti, in qua continebatur lex, & manna: sic in pectore Virginis ob seruantia diuinæ legis, quæ ipsius cibus erat dulcissimus suprà manna. Adeoque grata est cœlesti sponso sanctissimæ sponsæ obedientia, vt illius amore sese vulneratum fateatur: id enim significant verba illa Canticorum 5. vulnerasti cor meum soror mea sponsa: vulnerasti cor meum in vno oculorum tuorum, & in vno crine colli tui, siue (vt alij legunt) in vno ornamento, vel monili, siue torque colli tui. Rupert. acutè explicat, in vnitate, & vniformitate visus interioris, quo nil præter diuinam voluntatem aspiciebat, nèc volebat: in vno legit substantiuè pro eo, quod est, in vnitate oculorum, id est, omnimoda diuinæ voluntatis obedientia. Quæ in crine quoque designatur. In crine Sampsonis fortitudo ipsius sita erat: in obedientia fortitudo nostra. Prouerbiorum. 21. vir obediens loquetur victorias. Nulla maior victoria, quàm obedientia, qua seipsum vincit obediens. Crinis gracilis, & facilè flexibilis: sic cor humile, & obediens superioris voluntati facilè ducitur: sicut equus fræno benè obtempe-

Virgo sacra d. uinæ legis obediẽti am nos docuit. *D. Gregor.* *Genes. 22.* *Philip. 2.* *Cant. 5.* *Rupert.* *Indic. 16.* *Prouerb. 21*

Simile.

rans, sic obediens per crinem ducitur: sicut Hispanè dici solet. *Lleuareysle por vn cabello.*

Cantic. 1.

¶ Hic est sensus verborum sponsi Canticorum 1. quibus sponsæ humilitatem atque, obedientiam laudat dicens: equitatui meo in curribus Pharaonis assimilaui te amica mea. Sicut enim equi curruum, vel sonitu flagelli facilè ab auriga ducuntur, & quoquò velit, inuertuntur: sic obediens ad nutum obtemperat. Sed nonnè crinis in capite sedem habet? qua ergò ratione sponsus dicit se vulneratum in vno crine colli? At qui animus verè humilis, & obediens non habet caput, nec erigit cristam: caput illius Christus est. Collum, & ceruicem submittit capiti Christo. Fortior est crinis submissi colli, & obedientis animæ, quàm Sampsonis. Siquidem vel solo illius aspectu sponsus bis sese vulneratum, atque victum fatetur. Illa enim vulneris geminatio magnam emphasim habet, quæ sponsæ palmam tribuit: sponsumque quasi victum fatetur, ac si dicat. *Yo me rindo, y me doy por vencido*: hæc est summa obedientiæ victoria. Fauet huic interpretationi lectio, quæ loco, vulnerasti, habet, excordasti, id est, cor rapuisti: sicut enim est in prouerbio. *Amor con amor se paga, y coraçon con coraçon:* sic vtique cœlestis sponsus cor suum pro corde exhibet: sicut virgo Catherina Senensis tertij habitus nostri Prædicatorij ordinis experta est: cui (teste Diuo Antonino) Christus Dominus apparuit dicens: cogita de me, & ego cogitabo de te. Obsecrantique virgini, vt cor nouum ipsi exhiberet, quo melius de ipso iugiter cogitare posset, corde ipsius extracto, nouum induxit.

Per crinem animus obediens significatur.

Diuus Antonin.

¶ In hac verò sacræ Virginis obedientia duo maximè obseruanda sunt: primū quidèm quantùm damnet sacratæ Virginis exemplum nostri seculi arrogantiam, & fastum Principum, & Magnatum, atque Potentum, qui diuinarum, & humanarum legum contemptum,

Superbus legum contem

excel-

excellentiam, & dignitatem reputant: nullique legi subijci pro summo habent honore: quibus aptare possumus quod Iob. cap. 15. ait, currunt contra Deum erecto collo: atque Dauid psalm. 16. à resistentibus dexteræ tuæ custodi me, vt pupillam oculi. Alterum nos edocet alma Dei genitrix, quòd quantò quis maiori discrimini, vel honoris, vel rei familiaris, vel vitæ, sese exponit propter diuinæ legis obseruantiam: tanto maiori prouidentia Deus illi prospicit: sic Saluatori Christo, ipsiusque matri legis præcepta, quocumque incommodo postposito, seruantibus, sanctum Simeonem prouidit, qui diuino afflatus spiritu vtriusque laudes decantaret.

ptus maximè Deo displicet.
Iob 15.
Psalm. 16.

¶ Tertiò verò illud documentum tradidit alma Virgo duodecim stellarum coronam habens in capite, totiusq; virtutis, & perfectionis speculum splendidissimum his maximè, qui perfectionis semitam ingrediuntur, vt non tantùm diuinis legibus, & præceptis obsequi contenti sint: quin potiùs tunc dicant, serui inutiles sumus, quòd debuimus facere; fecimus, Luc. 17. Sed & diuina consilia magna cum auiditate amplectantur. D. Hiero. verba illa Prouerb. 1. audi fili disciplinam patris tui, & ne dimittas legē matris tuæ: vt addatur gratia capiti tuo, & torques collo tuo: explicuit, quòd sic seruanda est diuina lex, vt simul auscultentur diuinæ inspirationes, & consilia: vt addatur capiti corona misericordiæ, & collo torques charitatis: quibus monilibus pulcherrima redditur anima. Verbum quoq; illud Cant. 1. indica mihi, vbi pascas, vbi cubes in meridie, Origenes homil. 2. in cātica sic explicat: quòd sicut sol in meridie altissima cœli tenet: sic Deus in meridie, altioriq; vitæ perfectione tunc lucet animæ, illamq; pascit, quando perfectionis viam ostendit, & ducit per angustas, sed augustas, & suaues iustitiæ semitas. His qui legis præcepta tantùm obseruant, apparet in luce diluculi: his verò, qui per angustas consiliorum semitas ingrediuntur,

Diuina consilia magna cum auiditate amplectēda.
D. Hieron. Prouerb. 1.
Cantic. 1.
Origenes.

apparet in meridiana luce, maiori splēdore mentes illustrans. Angeli apparuerunt Abrahæ cum magno charitatis feruore stanti ad ostium tabernaculi, in ipso feruore diei Genes. cap. 18. Ioseph quoque fratres inuitauit in meridie Genes. cap. 43. In quibus conuiuijs typicè cœleste illud, meridianumque Saluatoris conuiuium præfiguratum est, quo in meridiana luce beatitudinis, Angelos, & beatos omnes inuitat: conuiuium etiam ferueutissimæ charitatis, quo iustos, & amicos perfectiores, maioris, & auctioris gratiæ suauissimis ferculis in meridie pascit. De quibus Prouer. 4. Dicitur: iustorum semita quasi lux splendens, procedit, & crescit vsque ad perfectam diem.

Genes. 18.
Genes. 43.

¶ Quarto loco sacrarum ceremoniarum obseruantiam exemplo suo nos docuit Sanctissima Virgo, contrà nostri temporis impios hæreticos, qui sacras ecclesiæ ceremonias irridēt: sæpè tamèn irridentes diuina virtute mirabilitèr sunt vita priuati: sicùt in illo hæretico diuina iustitia manifestauit, qui, cum non esset minister Ecclesiæ, atque per irrisionem alteri super caput cineres in die cinerum imponeret, ipsorum cinerum puluere subitò suffocatus interijt. Atqui interior puritas fidei, charitatis, aliarumq; virtutum absq; exterioribus exercitijs, & ceremonijs conseruari nequit, sicùt vitis vuas, cæteroscq; fructus folia protegunt: cortex quoq; adeò necessarius est, vt illo detracto fructus, imò & arbor facile pereant. Flores sunt Ecclesiæ honoris, & honestatis, qui fructus producunt, atq; conseruant. Cinis sunt, quo charitatis ignis conseruatur. Capillus sunt, & crinis ille Sampsonis, quo abciso facile captus est Iudic. cap. 16. Opus est, vt non solùm cor, sed & caro, exultent in Deum viuum Psal. 83. Hoc significauit præceptum Domini Exod. cap. 12. Vt non solum agnus intùs immolaretur, & comederetur: sed & ipsius sanguine superliminaria, & postes domus exteriùs linirentur: Idem

Interior puritas absque ceremonijs, & exterioribus exercitijs conseruari nequit.

Iudic. 16.

Psal. 83.
Exod. 12.

significauit signum coccineum in fenestra Raab Iosue. 2. & Psal. 44. De pulchritudine sponsæ cecinit Regius vates, quod omnis quidèm gloria eius ab intùs: sed ornatu quoq; exteriùs opus est in fimbrijs aureis: & circunda ri varietate. Vndè Cant. 8. sponsus sponsam rogat: pone me, vt signaculum super cor tuum: & non tantùm supèr cor, sed & exteriùs, supèr brachium tuum. Ad duo potissimùm conducunt ceremoniæ, primò ad conseruationem interioris virtutis: sicùt folia fructus à temporis iniurijs protegunt. Secundò maximè mentem excitant ad humilitatem, deuotionem, diuinæq; maiestatis venerationem. Ea de causa Spiritus sanctus purissimam virginem ceremoniarum Ecclesiæ magistram esse voluit.

Iosue. 2.
Psal. 44.
Cant. 8.

¶ Accedit quinta ratio D. Bern. Sermon. 3. huius solennitatis: nequis fortè scandalizaretur, videns puerperam antè quadragesimum diem templum ingredi: vel legem purificationis non obseruare, neq; filium offerre, cum sacramentum absconditum à seculis in Deo absconderе omninò oporteret: neq; illud reuelare fas esset. Ideò legi subijci voluit, nequis scandalizaretur. Sic enim docuit filius Matth. 18. væ mundo à scandalis, veruntamènvę homini illi, per quem scandalum venit. Ad Rom. 14. Si propter escam frater scandalizatur, noli cibo tuo illum perdere, pro quo Christus mortuus est. Et 1. Corinth. 8. Si esca scandalizat fratrem meum, non mã ducabo carnes in æternum. Ea ratione Apostolus manuum labore cibum quærebat, nè quem scandalizaret. Imò Saluator ipse Matth. cap. 17. Cum dixisset Petro, ergo liberi sunt filij, subdit: vt autèm non scandalizemus eos, vade ad mare, & mitte hamum, & eum piscem, qui primus ascenderit, tolle, & aperto ore eius, inuenies staterem, illum sumens, da eis pro me, & te. Ea videtur vrgens ratio: quare in prima illa originali culpa maiori pœna, & primo loco maledictus fuit serpens Genes. cap. 3. Quia prima fuit occasio, & scandalum ruinæ hominum, & Eua maiori adhùc

D. Bern.
Matth. 18.
Rom. 14.
Matth. 17.
Genes. 3.

pœna,

pœna, & prius iudicata, quàm Adam; quia ipsa virum ad pomi vetiti edulium inuitauit. Iezabel similiter grauiori pœna, quam Achab punita est 4. Reg. 9. Singularitas, & nolle subijci legibus, multum scandalizat. Nil adeò Diabolum terret atque vnitas, & conformitas ecclesiæ Cant. 6. Terribilis, vt castrorum acies ordinata.

Singularitas vitanda Cant. 6.

¶Sextam præterea rationem addere possumus: quia sicut Dominus propter suam bonitatem est diffusiuus sui, & quia liberalissimus donorum largitione gaudet: sic in gratiarum actione, qua ipsi reddimus gloriam, & honorem, maximè delectatur: non propter se, sed propter nos: quia plura adhùc, & maiora beneficia nobis conferre desiderat: gratitudo verò futuris beneficijs ianuam aperit, retributionemque meretur: sicut ingratitudo, quantùm est ex se, diuinæ liberalitatis ianuas claudit, diuinæque bonitatis inexhaustum fontem exiccat. Hinc sancti Patriarchæ Abraham, Isaac, & Iacob pro perceptis beneficijs gratias agentes magna cum solicitudine lapides vngebant, & altaria erigebant. Similiter Dauid 2. Reg. cap. 24. Cum vidit Angelum Dei cædentem populum, pœnitentiam egit dicens, ego sum, qui peccaui: tunc venit in die illa Gad Propheta veniæ nuncium ipsi deferens: & in gratiarum actionem indulgentiæ præstitæ dixit ei: ascende, constitue altare Domino in area Areuna Iebusæi: qui non violenta manu, neque potestate Regia abutens, sed iusto pretio empta area, ædificauit altare Domino, & obtulit holocausta. Nomen Dei ineffabile in aurea lamina iuscriptum, & ex thiara fronti sacerdotis imminens admonebat gratitudine, suique nominis memoria Dominum delectari. In memoriam cœlestis illius cibi Israelitico populo per tot annos mirabiliter de cœlo dati præcepit Dominus vrnam plenam manna in arca seruari Exod. cap. 16. Præceptum

Gratiarum actio maxime grata Deo.

2. Reg. 24.

Exod. 16.

deni-

denique de celebratione phasę, immolationeq; paschalis agni, atq; de oblatione primogenitorum in gratiarũ actionem pro singulari illo beneficio libertatis concessę ab Ægypti seruitute, occisis primogenitis Ægyptiorũ à Domino latum est. Leuitarum quoque electio, & consecratio, quædam erat gratiarum actio, vt habetur Numer. 8. Pro primogenitis accepi eos ex die, quo percussi omne primogenitum in terra Ægypti, sanctificaui eos mihi. Quare purissima virgo, vt tot, tantisque beneficijs à Domino perceptis gratissima, libentissimè templum ascendit, vt legi purificationis se se obedientem exhiberet: vtq; pro perceptis beneficijs legẽ gratiarũ actionis impleret. Tandẽ sanctissima Deigenitrix exemplo suo illã veritatem nos edocet, quã dilecto discipulo Ioanni Apoc. 22. Angelus reuelauit: qui iustus est, iustificetur adhùc: & sanctus sanctificetur adhùc. Alma virgo vnigenitum filium benedictis vlnis in templum inducit, vt nos purificèt, & ampliùs à peccatis emundet: de quo Malachias. cap. 3. prædixit: Statim veniet ad templum suum dominator, quem vos quæritis, & Angelus testamenti, quem vos vultis. Ipse enim quasi ignis conflans, & emundans argentum, & purgabit filios Leui: & colabit eos quasi aurum, & quasi argentum: & erunt Domino offerentes sacrificia in iustitia. Vbi metaphora metallorum, quæ per ignem purgantur, mentis nostræ purificatio à peccatis explicatur. Et sicùt Phœnix per ignem ex lignis aromaticis propijs pennis accensum renouatur: sic anima per ignem charitatis ex lignis peccatorum per pœnitentiam, & diuinum timorem accensum renouatur. Iustos verò, qui sunt quasi aurum, & quasi argentum, qui quasi filij Leui perfectiorem vitam profitentur, & quorum portio Dominus est, adhùc purgabit, & colabit eos quasi aurum, & quasi argentum, vt adhùc magis purificati offerant Domino sacrificia in abundatiori iustitia. Numero. 19. cinis vitulæ

Apoc. 22.

Sacra virgo iustos docet, vt ampliùs iustificentur.

Malach. 3.

Simile.

Num. 19.

seruaba-

seruabatur ad purificationem immundorum: & qui offerebat vitulam, & qui colligebat cineres, immundi erant vsque ad vesperum. Quo significatur, vt quantumcunque iustus offerat Domino bona opera, imò etiam si aliorum purificationis, & iustificationis minister sit, & cooperator, semper tamen timeat, & dicat cum Iob cap. 9. verebar omnia opera mea. Si iustificare me voluero, os meum condemnabit me, si lotus fuero aquis niuium, & fulserint velut mundissimæ manus meæ: tamen sordibus intinges me, & abominabuntur me vestimenta mea. Et cap. 15. cœli non sunt mundi in conspectu eius. Et cap. 25. nunquid iustificari potest homo compositus Deo? Ecce luna etiam non splendet, & stellæ non sunt mundæ in conspectu eius. Merito Dauid vir secundùm cor Dei, adhùc post dimissam culpam, per singulas noctes stratum suum lachrymis rigabat: & dicebat, amplius laua me ab iniquitate mea, & à peccato meo munda me. Amplectamur ergò (fratres charissimi) almæ Deigenitricis, purissimæque Virginis sacros pedes, exosculemur, firmitèrque teneamus, & sequamur ipsius vestigia: humilitatem, obedientiam que diuinæ legis imitantes: & adhùc diuina consilia, sacrasque ceremonias ex animo venerantes: fratrum scandala solicitè vitantes: diuinæ maiestati pro perceptis beneficijs semper gratias agentes: cordis ampliorem munditiam, & puritatem fic diligentes: vt purificatis mentibus, & mundo corde Deum videre mereamur, nunc per lucem gratiæ, & in futuro per lumen gloriæ,

Amen.

Iob. 9.

Iob. 15.

Iob. 25.

Psalm. 50.

IN

IN EADEM SOlennitate,

CONCIO TERTIA.

De Christo vero lumine Ecclesiæ.

THEMA *Lumen ad reuelationem gentium, & gloriam plebis tuæ Israel.* Luc. 2.

VERBA sunt Sancti Simeonis, quibus puerum Iesum in vlnas suas accipiens præ exultatione spiritus miris laudibus, nouisque epithetis exultans dulcissimè affatur. Salutare namque omnium populorum, lumen gentium, Israeliticique populi gloriam appellat. Hodierna die Maiestas Domini templum repleuit non nebula, vt olim, sed gloria: non caligine, sed lumine: omnia video vndique plena cœlesti lumine, & Spiritus sancti illustratione. Ne igitur in medio lumine cæcutiamus, nimioque claritatis huius diei splendore perstringantur debiles mentis nostræ oculi, cœlestis gratiæ, diuiniique spiritus lumen per illius delatricem Virginem almam petamus dicentes: Aue Maria.

¶Solēnitas hodierna per Sergium primum circa annum Domini sexcentesimum octogesimum ad instantiam Iustiniani Imperatoris instituta est, ad superstitionem Romanorum tollendam, qui hoc die festum celebrare solebant in honorem Cereris, quæ luminaribus accensis Proserpinam filiam per montes, & colles quæsierat: in cuius locum substitutum est festum hoc purificationis, quod vulgò dicit solet, *de la candelaria*: dictum quoq; est festum exceptionis Seruatoris: teste Nicephoro lib. 17. cap. 28. quanquàm Diuus Cyrillus Hieroso- *Niceph.* *Cyrill.*

lymitanus Archiepiscopus abhinc mille ducentis annis huius solennitatis tanquàm antiquæ mentionem facit. Vtcumque sit in honorem eius mysterij festum hoc colimus, quo quadragesimo die post sacrum puerperium per sacram Deigenitricem puer Iesus in templo est præsentatus, atq; à Sancto Simeone in vlnas susceptus. Tũc Spiritu sancto plenus celebre illud canticum cecinit, quo singulis diebus diuinis laudibus, & hymnis sacra mater ecclesia in Completorio finem imponit, & quasi solatio plena in gratiarum actionem pro beneficijs eo die perceptis canticum lætitiæ exultanter concinit.

Sancti Simeonis iustitia commendatur.

¶ Lumen ad reuelationem gentium. Sancti Simeonis huius cantici authoris excellens testimonium perhibet Lucas Euangelista. Illum enim non solùm iustum, & timoratum, & spiritu Sancto plenum testatur: sed quasi iustitiæ, & sancti timoris exemplar Spiritus sancti digito ostendit, atq; proponit dicẽs: ecce, homo erat in Hierusalem, &c. & Spiritus sanctus erat in eo: nõ solùm per gratiam, sed per speciale donum propheticum, diuinæque reuelationis. Quarè omnes Thalmudistæ, Doctoresque Hebræorum Sanctum Simeonem iustum appellant: & confitentur, quòd dũ sanctus Simeon sacerdotale officium in templo exercuit, adhùc perseuerabãt antiqua miracula templi: quæ post illius obitum non sunt ampliùs visa.

Daniel. 9.

¶ Videns ergo sanctus Simeon tẽpus aduentus Christi iuxtà septuaginta hebdomadas à Daniele prędictas. c. 9. iam iam imminere, incessanter orationes, & sacrificia Domino offerebat, vt dignaretur mundi Redemptorem, & Saluatorem mittere. Cum igitur feruentissimis orationibus, & ieiunijs iugiter esset intentus, exaudita est ipsius oratio, responsumque accepit ab Spiritu sancto, non visurum se mortem, nisi priùs videret Christum Domini. Simeon, audiens interpretatur: attentè audiebat quid loqueretur in se Dominus Deus: atque adeò iuxta nomen suum bonus auditor bo-

Psal. 84.

num

num habuit responsum: quod nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit. Quo responso fide certus, spe gaudens, & maiori desiderio videndi Saluatoris accẽsus, dicens fortè verba sponsi, ostende mihi faciem tuam, venit in spiritu in templum: & quãdò venit plenitudo temporis, inducerentq; puerum Iesum parentes eius, vt sisterent eum Domino, factum est diuina prouidentia, vt sanctus sacerdos Simeon vnus ex vigintiquatuor (cuius ductor erat Spiritus sanctus) sacerdotij munus secundùm vicem suam exequeretur: tuncque per manus sacratæ Virginis oblatum puerum Iesum acciperet in vlnas suas: atque per diuini spiritus illustrationem cognoscens illum esse Messiam promissum verum Deum, & hominem, vniuersalemque Redemptorem, Spiritus sancti gaudio perfusus, magnoque mentis iubilo totus exultabundus, secundùm consuetudinem legis, cum mysticis donis pro ipso oblatis, æterno patri illum obtulit: suscipe pater omnipotens, æterne Deus filium tuum vnigenitum. Eccè munus, quod de manu tua suscepimus, reddimus tibi. Suscipe nunc sacrificium hoc matutinum, quod tibi acceptissimum cum lætitia offerimus; dùm accedit hora, cum ipse se se in cruce in sacrificium vespertinum cum fletu, clamore valido, & lachrymis pro nostra redemptione offeret. Virgo sanctissima pariter cum Simeone dilectissimum filium patri obtulit. Et ipse quoque filius se se patri obtulit, iuxtà illud Psalm. 39. in capite libri scriptum est de me, vt facerem voluntatem tuam, Deus meus volui, & legem tuam in medio cordis mei. Et paulò ante prædixerat, holocaustum, & pro peccato nõ postulasti. Tunc dixi, eccè venio: quæ verba citauit Paulus ad Hebr. 10.

1. Corint. 2.

Cant. 2.

Pueri Iesu oblatio.

Psal. 39.

¶ Tunc venerandus senex Simeõ gaudij lachrymis totus perfusus, exultationeq; diuini spiritus plenus gratias agens æterno patri pro tã immẽso, tãq; singulari beneficio sibi adimpleto diceret meritò verba illa Luc. 10 multi prophetæ, & Reges voluerũt videre, quod ego vi-

Luc. 10.

deo,& nō viderunt:& audire quæ ego audio,& non audierunt.Illi enim iuxtà fidē defuncti sunt nō acceptis repromissionibus(vt Paulus ait ad Hebr. 11.) Ego autem
1.Petr.1. non solùm illum video, in quem desiderant Angeli prospicere,primæ Petri. 1.non tantùm audio, sed vlnis, & manibus teneo,& contrecto verbum vitę. Tunc sicùt solet cygnus morti proximus super aquas dulciter canere (teste Socrate apud Platonem) & sicut Ouidius de illo cecinit:

Sic vbi fata vocant vdis abiectus in vndis
Ad vada Menandri concinit albus olor.

Sic Sanctus Simeon mortem iam exoptans, vicināque cernens:diuinum responsum re ipsa impletum intuens, vniuersalem mundi Redemptorem, atque Saluatorem trepidantibus brachijs sustinens:nomine Israelitici, atque Gentilis populi celebre illud canticum feruore spiritus,gaudio,& gratiarum actione plenum cecinit:Nūc dimittis seruum tuū Domine,&c.in quo inter alia epitheta,& nomina puero Iesu conuenientia, quæ magna
Christus meritò lumen appellatur. cum iocunditate tribuit,vocat illum lumen, & meritò: nam secundùm diuinam naturam lumen est, de quo fatemur in symbolo,lumen de lumine: secundùm humanam verò venit,vt esset lumen ecclesiæ.

Auicen. ¶Lumen (secundùm doctrinam Auicennæ) ex reflexione lucis procedit:sic diuinum Verbum ex cognitione intellectus paterni: hoc est quod
Sapien.7. Sapient. 7. dicitur: Candor est lucis æternæ, & speculum sine macula: vt enim in speculo reflectitur lux: sic in verbo claritas patris æterni.Sicut & ad
Hebr.1. Hebr. 1.dixit Paulus: qui cum sit splendor gloriæ,ideſt,claræ notitiæ,qua pater se se cognoscit: quod primò procedit ab illa patris notitia, est
Cyrill. verbum. Vel secundùm Cyrill.pater ignis est, Deute-
Esa.62. ron.6.filius splendor,*Esa.*62.propter Sion non tacebo, & propter Hierusalem non quiescam, donec egrediatur,vt splendor iustus eius:vel(sicut Septuaginta legūt) donec egrediatur,vt lumen iustus eius.Sic in festo nata-

lis Do-

lis Domini ecclesia canit: Tu lumen, tu splendor patris. Lumen hoc antiqui patres ad pellendas peccati, & ignorantiæ tenebras anxiè petebant: vt Psalm. 17. Deus meus illumina tenebras meas: & Psal. 66. Deus misereatur nostri, & benedicat nobis: illuminet vultum suum super nos: & Tobias. cap. 11. quale gaudium mihi erit, qui in tenebris sedeo, & lumen cœli non video. Descendit tandèm ad nos diuinum lumen laterna carnis inclusum, adhuc tamen potens illuminare his, qui in tenebris, & vmbra mortis sedent: fugauit tenebras nostras: restituit amissa per culpam lumina: tristitiam depulit, & lætitiam inuexit: dulce enim lumen, & delectabile oculis videre solem Ecclesiastes, cap. 11. & Psal. 96. Lux orta est iusto, & rectis corde lætitia. Impletum quoque est Esai. vaticinium, cap. 60. Surge illuminare Hierusalem, quia venit lumen tuum, &c. & ambulabunt gentes in lumine tuo: sic Ioann. cap. primo, dicitur de Christo erat lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum: & de Ioanne Baptista, non erat ille lux, sed vt testimonium perhiberet de lumine. Vnde exorto diuino hoc lumine, statim claritas Dei pastores circumfulsit: Magos ab Oriente lumine suo stella vocauit: ipseque Christus doctrina, vita, miraculis, & exemplis se se lumen esse manifestè comprobauit: cum Ioann. cap. 9. dixit, quandiu sum in mundo: lux sum mundi: & postquàm in cœlum ascendit, Saulumque vocauit, vt esset sibi vas electionis, circumfulsit illum lux de cœlo, vt Iesum verum lumen agnosceret, & prædicaret ipsius regnum, regnum esse luminis ad Colossens. cap. 1. & 1. Petri. 1. De tenebris vos vocauit in admirabile lumen suum.

Tob. 11.

Psal. 96.

Esai. 60.

Ioan. 1.

Luc. 2.

Matth. 2.

Actuum. 9.

¶ Luminaria cœlestia posita sunt in firmamento, vt sint in signa, & tempora: sic Christus positus est in ruinam, & in resurrectionem multorum, & in signum, cui contradicetur: sicut hodierno die spiritu prophe-

Genes. 1.

tico afflatus virgini prædixit Simeon Luc. 2. Lumen hoc datur fidelibus in baptismo: quare baptizatis lucerna accensa in manu ponitur: & similiter his, qui in articulo mortis constituti sunt: vt in exordio, & fine vitæ luminis huius fidem profiteantur. Idem & nos hodierno die profitemur: dùm cerea luminaria accensa in processione deferimus, eaque sacerdoti offerimus: in quibus totum Christum ipsiusque fidem repræsentamus. In cera enim, quæ apum ministerio ex rore cœli, & floribus conficitur, corpus Christi sanctissimum de Spiritu sancto, purissimoque sacræ virginis sanguine super omnes flores odorifero conceptum significatur: in lino cera cooperto beatissima Christi anima carne induta: per ignem, & lumen, quod ceram, & linum sibi vnit, diuinitas, quæ corpus, & animam assumpsit, & quæ corda nostra potenter inflammat, satis aptè significatur.

Cereis luminaribus totum Christũ repræsentamus.

¶ Dum magni principes primò excipiuntur, vel ipsorum victoriæ, & triumphi celebrantur: luminaria accẽduntur in lætitiæ signum: sic hodie primum ingressum principis nostri in templum Hierosolymitanum accensis luminaribus recolimus: ipsiusque glorioſum triumphum, splendidumque lumen celebrare incipimus. In virtute huius luminis hostes nostri vincendi sunt: id quod in mirabili illa victoria præfiguratum habemus, quam milites Gedeonis luminaribus, lampadibusque accensis, pro armis vtentes contrà Madianitas obtinuerunt. His igitur fidei luminaribus contra spirituales hostes nobis dimicandum est. Væ his, quibus hoc lumen absconditur: & qui in tremendo illo iudicij die dicent: ergò errauimus à via veritatis, & iustitiæ lumen non luxit nobis: & sol intelligentiæ non est ortus nobis. Diligite ergò sapientiæ lumen. Prudentes virgines, quæ accensas lampades cum oleo vigilantes seruauerunt, intrauerunt cum sponso ad nuptias: fatuis verò, quibus oleum, & lumen defecit, clausa est ianua. Quòd si prudentes virgines accen-

Iudic. 7.

Christus verum lumen arma spiritualia nobis præstat.

Sapien. 5.

Matth. 25.

sas lam-

sas lampades deferunt: sanctissima Virgo verum lumen nobis detulit: siquidem ex ea ortus est, vt splendor iustus, & Saluator noster, & vt lampas accensus: sicut Euangelicus Propheta, cap. 62. prædixit. Ipsa Virgo mater est luminis: atque adeò accensis luminaribus non solùm filium, vt verum lumen repræsentamus: sed ipsam quoque virginem matrem multis de causis celebramus. Tùm quia veram lucem mundo protulit: Tùm quia lucem fidei indeficientem semper seruauit: Tùm denique propter vitæ claritatem, & plenissimum splendorem. Atque ea ratione ab exordio huius solennitatis, quæ à tempore Apostolorum verosimile est initium habuisse, videtur id institutum, vt hoc sacro die, inter cæteras virginis festiuitates, cerei magna cum solennitate benedicantur, accensi deferantur, & offerantur: nequis in hac virginis almæ purificatione, indignum aliquid ipsius puritate, vel suspicari, vel mente excogitare possit. Imò Sanctus Timotheus presbyter Hierosolymitanus addit, quòd Simeon videns sacram Virginem cum puero in vlnis, cœlesti quadam luce circunfusam Spiritu Sancto afflatus agnouit esse matrem Dei.

Esa. 62.

Sacrã Deigenitricẽ ac censis luminaribus meritò celebramus.

¶ Et quid mirum? nam si ex diuino commercio per quadraginta dies facies Moysi sic splendebat, vt Aaron, & filij Israel videntes cornutam faciem, timuerint propè accedere: ita vt ipse Moses posuerit velamen super faciem suam, si quando loquebatur ad eos: quantò potiùs sanctissimæ Deigenitricis, splenderet facies ex nouem mensium Verbi mirabili conceptione: & quadraginta dierum ab ineffabili partu diuino commercio? S. Epiphan. serm. de natiuit. Domi. ô virgo sanctissima, quæ exercitus Angelorum in stuporem deduxisti! stupendum est miraculum in cœlis mulier amicta Sole: stupendum miraculum in terris mulier gestans lucem in vlnis. Atque inter alia complura miracula, quibus diuina maiestas dignata est ostendere cereo-

Exod. 34.

Ephiphan.

rum,& luminarium vsum in hac festiuitate dilectissimę genitricis suæ sibi esse gratissimum: in Victorienſi vrbe Hiſpaniæ in Alauæ prouincia apud insigne cœnobium beatissimi Dominici patris nostri adhuc seruantur viginti, vel viginti duo cerei maximis miraculis in augmento ponderis,& numeri à Domino mirabiliter decorati, anno milleſimo quingenteſimo tertio decimo: quos ego dùm ibi concionatoris munus obtinerem anno milleſimo quingenteſimo octogeſimo ſecundo,in sacello ad latus Euangelij eleemoſynis collectis tùnc conſtructo,proprijs manibus repoſui:atque ad Dei optimi, ipſiuſq; genitricis gloriam tria diſtica ſequentia compoſui,quæ intrà cor deauratum, ipſiq; ſacello ſuppoſitum ſubſcripta ſunt.

Omnibus vt ſeclis laudetur mira poteſtas:
Laudenturq; roſæ virginis eximiæ:
Incluſi hoc clamant elingui voce ſacello
Fideles cerei, teſtificantur opus.
Extincti lucem ſpargent perſecla futura
Creſcentis ſubitò ponderis, & numeri.

¶ Dùm igitur noſtris cereis,accenſiſque luminaribus Saluatorem noſtrum ſuſcipimus, diuinumque lumen de lumine profitemur:ſplendorem paternæ gloriæ recolimus:ipſiuſque genitricem, quæ cœleſte hoc lumen mundo protulit: & ipſius indeficientem lucem iugiter ſeruauit, in hac purificationis ipſius ſolennitate celebramus:diligenter attendamus, vt ſic luminaria noſtra exteriùs ſplendeant, vt cordibus noſtris tanti luminis claritas non deficiat. Sic cerei foris accendantur: vt diuini luminis flammis mentes interiùs ardeant. Accedamus ad matrem luminis dicentes: ſolue vincla reis profer lumen cæcis. *Pſal.33.* Accedamus (fratres chariſsimi) ad puerum Ieſum,verum lumen, vt illuminemur. Si enim ab ipſo dulciſsimo puero lumẽ petamus. Abſq; inuidia vtique,

imò

imò libentissimè communicabit. Non solùm autem hic nobis lumen præstabit, vt in lumine vultus ipsius ambulemus: Psa. 88. sed ex hoc lumine transferet nos in excellentius illud increatum lumen, à quo omne participatum lumen procedit: iuxtà illud Psal. 35. in lumine tuo videbimus lumen. Lumini enim gratiæ succedet lumen gloriæ: ad quam nos perducat idem Iesus Christus Dominus noster, qui lumẽ est de lumine patris, Amen. *Psal. 35.*

IN EADEM SOlennitate,

CONCIO QVARTA.

De Prophetarum oraculis in hoc mysterio completis.

THEMA *Postquàm impleti sunt dies purgationis Mariæ secundùm legem Moysi, tulerunt illum in Hierusalem, vt sisterent eum Domino.* Luc. 2.

POST celebrata infantiæ Saluatoris mysteria, vltimum hodierno die recolit Ecclesia, quo alma Deigenitrix filium suum vnigenitum per manus sancti Simeonis æterno patri obtulit. Cuius mirabili exemplo ducta in gratiarum actionem pro immenso munere Verbi diuini nobis nati, nobisque dati, idem munus patri reddit: vt verè dicamus cum Rege Propheta. 1. Paralip. vlt. quæ de manu tua accepimus, reddimus tibi. Virgo sanctissima tanti muneris delatrix est: vt pro vtriusque dignitate aliquid *1. Paralip. vlt.*

differamus, munus gratiæ per ipsam nobis postulemus dicentes, Aue Maria.

Saluator in mundo natus dierum plenitudinẽ effecit.

¶Postquam impleti sunt dies. Hi sunt dies verè pleni, de quibus Propheta Rex Psa. 72. prædixerat, dies pleni inuenientur in eis: & Iob, cap. 7. horum dierum desiderio tenebatur cum dicebat: sicut mercenarius præstolatur finem operis sui: sic & ego habui mẽses vacuos, & noctes laboriosas enumeraui mihi. Saluator Christus illius desideriũ, Dauidisq; oraculum impleuit, cum venit plenus gratia, & veritate Ioann. 1. Hęc fuit corona anni benignitatis, cui iuxta vaticinium Dauid Psa. 64. benedixit Dominus, & ecclesiæ campi repleti sunt vbertate gratiæ & euangelicæ doctrinæ. De horũ dierum fœlicitate dixit Paul. ad Galat. 4. Quandò venit plenitudo tẽporis, misit Deus filium suum natum ex muliere, factũ sub lege: vt eos, qui sub lege erãt, redimeret: vt adoptionem filiorum reciperemus. Sicut hodierna die recolimus puerum Iesum legum authorem factum sub lege: atque in templo patri oblatum.

Iob. 7.

Psal. 64.

Galat. 4.

¶Nunc impletũ est illud modicũ per Prophetã Aggæum. c. 2. prædictũ (cuius vaticinij meminit Paulus ad Heb. 12.) adhùc modicũ (Paulus trãstulit adhùc semel) & ego mouebo cœlum, & terram, & mare, & aridam: & mouebo omnes gentes: & veniet desideratus cũctis gentibus: & implebo domum istã gloria. Impletum est etiã hodierno die oraculum Malach. c. 3. eccè ego mitto Angelum meũ (qui fuit Ioan. Baptista: sicut sequentia verba apertè declarãt) & prępparabit viam ante faciem meã. Et statim veniet ad templum suum dominator, quẽ vos quæritis: & Angelus testamẽti, quem vos vultis. Et quis poterit cogitare diem aduentus eius? Et quis stabit ad videndum eum? Et subdit: ipse enim quasi ignis conflans, & quasi herba fullonum: & sedebit conflans, & emundans argentum, & purgabit filios Leui: & collabit eos quasi aurũ, & quasi argentũ: & erunt Dño offerentes sacrificia in iustitia. Vbi per Prophetã purificationis no-

Aggæ. 2. Hebr. 12.

Malach. 3.

ſtræ ſpiritualis lectio apertè inſinuatur: quā hodierno myſterio Redēptor noſter Chriſtus operari cœpit: atq; doctrina ſua, & exēplo nos docuit, munditiā cordis, & puritatem mentis commendans: dùm Matth. 5. ait, Beati mundo corde, quoniam ipſi Deum videbunt. *Matth. 5.*

¶ Propheta quoq; Daniel (quanquā in vmbra, & in viſione noctis) vidit glorioſum hunc diem, ſolennem proceſsionē, atq; ſublimē, & ineffabilē Chriſti oblationē: ſic enim ait. c. 7. eccè cū nubibus cœli quaſi filius hominis veniebat, & ad antiquum dierum peruenit: & in cō ſpectu eius obtulerunt eū: & dedit ei poteſtatē, & honorem, & regnum: & omnes populi, tribus, & linguæ ipſi ſeruient: poteſtas eius poteſtas ęterna, quę nō auferetur: & regnū eius, quod non corrumpetur. Puer vtiq; noſter Ieſus vnigenitus filius ante omne tempus ex patre genitus, filius hominis in plenitudine tēporis, ex virgine natus, hodie quadrageſimo die à natiuitate ſua patri ſiſtitur, & offertur: poteſtas tamen illius poteſtas æterna eſt, poteſtatique patris coæqualis: & regnum ipſius ſtabile, quod nō corrumpetur: ſicut Luc. 1. virgini prædixit Angelus: dabit illi Dñs Deus ſedem Dauid patris eius: & regnabit in domo Iacob in æternum, & regni eius non erit finis. Filius hominis eſt, qui, cū in forma Dei eſſet, ſemetipſum exinaniuit formam ſerui accipiens: cæterū dedit ei poteſtatem, & regnū; & omnes populi, tribus, & linguæ ipſi ſeruient. Reſpōdeat Porphyrius, cui hominum hoc conuenire poſsit: aut quis ille ſit tam potens, vt omnes gentes ſeruiant ei. Explicet quomodò cum nubibus cœli veniat, quaſi filius hominis: quomodò poteſtas eius ſit poteſtas ęterna, quę nullo fine claudatur. Id verò nos docuit Apoſt. Paul. ad Philip. 2. dicēs: propter quod & Deus exaltauit illū, & dedit illi nomē, quod eſt ſuper omne nomen: vt in nomine Ieſu omne genu flectatur cœleſtium, terreſtrium, & infernorū: aduentum verò cum nubibus cœli vſq; ad antiquū dierum Lucas Euangeliſta hodierno euangelio nobis explicuit dicens: tule *Daniel. 7.* *Luc. 1.* *Philip. 2.* *Philip. 2.*

runt

runt puerum Iesum parentes eius & accepit eum Simeō in vlnas suas. Sacra enim Virgo Maria, & Ioseph nubes cœli verè dicuntur. Nam si Apostoli sancti, sacriq; Doctores, & Prophetæ nubes vocātur, qui terrena despiciē tes, velut nubes in alta cōscēdūt: atq; ad ea, quę sunt priora (vt Paulus ait) extendunt se ipsos: qui multitudine diuinæ scientiæ pleni, cœlestium mysteriorum imbres cōtinēt: imò & de iustis omnibus, qui culparum grauedine expediti conuersationem in cœlis habent, aptè intelligitur admiratio illa, quæ habetur Esai. 60. qui sunt isti, qui vt nubes volant? Quantò potiùs Mariam, & Ioseph cœli nubes appellabimus, quæ continuerunt, & seruauerūt cœlestem illum rorem, atq; pluuiam gratię, & veritatis: quam Euangelicus Propheta anxio desiderio. c. 45. postulabat, rorate cœli desuper, & nubes pluant iustū. Nubes Spiritus sanctus est, qui super virginem descendit, illiusq; vterum diuino spiramine irrorauit, atq; repleuit: ipse nubes est illa lucida, quæ transfigurato Domino in monte Thabor discipulos obūbrauit. Nubes est & alma virgo quæ de cœlesti rore filiū cōceptū, velut desideratissimū imbrē nobis effudit: atq; hodierno die, vt vniuersum orbem inciperet irrigare, in templum detulit. Nubes vtiq; sunt cœli, Maria & Ioseph per altissimam, cœlestem, & verè Angelicam conuersationem, meditationem, ac cœlestia desideria sublimes.

Sacra virgo, & Ioseph meritò nubes appellantur.

Philip. 3.

Philip. 3. Esa. 60.

Esai. 45.

Spiritus sanctus nubes dicitur.

Matth. 17.

¶ Adhùc tamē specialissima ratione sacrosancta virgo Maria nubes meritò dicitur, primò quia inter Deum, & homines mediū locum obtinet. Quidquid enim perfectionis, & honoris in creaturis inuenitur, Virgo sanctissima eminenter continet. Perfectiones verò diuinas, infinitate sublata, quæ diuinum esse illis confert, almæ Virgini, vt æterni Verbi matri, tribuere possumus: id quod nos docet sacra mater Ecclesia, dùm ipsi tribuit multa in diuinis officijs, quæ de æterna Sapientia scripta sunt: vt est illud Ecclesiastici, cap. 24. Ab initio & ante secula creata sum: ego quasi

Sacra virgo specialissima ratione nubes dicitur.

Eccles. 24.

vitis

vitis fructificaui: Christus enim vera vitis est, Deigenitrix verò quasi vitis. Verè ergo dignitate, & sublimitate nubes est. Deinde secũdo loco nubes dicitur, quia nubes secundùm doctrinam philosophi. 1. Metheo. ex vapore terræ, & radijs solaribus generatur, quorum virtute naturali grauitate deposita, in æthera eleuatur. Ex aqua quoque maris amara, in medium aeris vaporem ex tenuatum, & dulcoratum Sol eleuat: sic sacra Deigenitrix ex graui terra eleuata est ad dignitatem matris filij Dei: & ex amaritudine Iudaici populi dulcissima nubes ascẽdit: quę noxialis pomi antiquam amaritudinem in nouam, mirabilemque dulcedinem cõmutauit. Tertiò nubes dicitur, quia diuini Solis ardorem mitigauit: diuina enim maiestas olim Deus vltionum vocari volebat: at postquàm ex virgine nasci dignatus est, apparuit benignitas, & humanitas Saluatoris nostri Dei ad Titũ 3. Quartò sicut mediante nube Sol efficitur visibilis, vt in eum oculos posimus intẽdere: sic Sol iustitiæ, qui lucem habitat inaccessibilem, primæ Tim. 6. nube carnis, quam ex virgine sumpsit, tectus, factus est visibilis. In terris enim visus est, & cum hominibus conuersatus est, Baruc. 3. Hæc est nubes, de qua Ezech. 32. scriptum est, solem nube tegam. Quintò nubes est, quæ terram priùs aridam, & sterilem fœcundauit, & benedictione repleuit. Fœcunditas enim virginis ecclesiæ cãpos vbertate, & aream pretioso tritici aceruo, lilijs vallato decorauit, atque ditauit. Ipsa est mirabilis illa columna nubis, quæ filios ecclesiæ in promissionis, & beatitudinis patriam perducit.

Titum. 3.

Ezech. 32.

¶ Hæc est nubes illa purissima, absq; vllo peccati põdere leuis, de qua Esa. cap. 19. prædixit, ecce Dominus ascendet super nubem leuem, & ingredietur Ægyptum, &c. Ipsa est nubes, quæ nulla coniugij onera, neque diuini fœtus grauedinem sensit. Quin imò mirabili quadã super Angelorum hierarchias, adhùc viuens, sublimis cœlestium meditatione ascẽdebat. Nam si adhùc mortalis Maria

Esai. 19.

lis Maria Magdalena septies in die per manus Angelorum in sublime eleuabatur, vt cœlestium hymnorũ melodia frueretur: quò non eleuaretur sanctissima Deigenitrix, tanti filij mater, & Angelorum Regina? Quarè verba illa, Cantic. 3. 6. & 8. quibus antiqua synagoga nouæ ecclesiæ Christi admiratur augmentum (iuxta regulam Tyconij magni patris Augustini iudicio comprobatam) nobilissimo membro ecclesiæ, nimirùm almæ virgini, meritò adaptare possumus. Cantic. 6. Contemplantes Angeli gradus, ipsaque virtutum incremẽta, per quæ ad perfectionis, æternoque fœlicitatis culmen peruenit, admirantes dicunt: quæ est ista, quæ proceditur quasi aurora consurgens, pulchra vt Luna, electa vt Sol, terribilis vt castrorum acies ordinata? Initio quidem puella sanctissima auroræ surgentis pulchritudinem præferebat: aurea enim hora erat (iuxtà nominis etymologiam) natiuitatis suæ luce, peccati tenebras fugans: & quasi pulchra nubecula, splendida luce coruscans iam iam oriturum solem nunciabat. Lunæ verò pulchritudinem, & plenitudinem habuit, cum mater Dei effecta Saluatorem in Bethlehemitico stabulo pariens, noctem sicut diẽ illuminauit: & lumen illud immensum, quod Simeõ Cantico suo celebrat, mundo protulit. Cum verò ex Bethlehemitico domicilio quadragesimo die à partu Saluatoris, illũ detulit in Hierusalem, vt in templo patri offerret: tùnc tantùm filium suprà ipsum solem splendidum super pectus, & brachia ferens, virtutum cœlestium, & Angelorum agminibus vallata, verè dicitur electa, vt Sol: terribilis, vt castrorũ acies ordinata.

Cant. 3. 6. & 8. Augusti.

Cant. 6.

Virgo Deigenitrix ex auroræ luce ad meridianum splẽdorem semper ascendit.

¶Et primò quidem statui virginis almæ, antequàm filium Dei conciperet, aptatur prior illa quæstio puellarum Hierosolymitanarũ: quę est ista, quæ ascendit per desertum, sicut virgula fumi ex aromatibus myrrhæ, & thuris? Per desertũ enim vitæ præsentis semper progrediens, & se ipsa rubustior, de virtute in virtutẽ ascendit.

Alma Virgo aromatica virgula rectè dicitur

Erat

Erat enim tunc similis virgulæ suffumiganti,& puluere odoratissimo pigmentaria arte confectæ: *como peuete finissimo*: humilitate,religione,deuotione,fide,spe,charitate,omniumque virtutum genere,quasi pigmentaria diuini opificis arte composita virgula,quæ Deo,Angelis, & hominibus suauissimum virtutum omnium odorem diffudit.

¶At postquàm per Angeli nuntiũ superueniente Spiritu sancto, altissimiq; virtute obumbrãte,sacra Virgo absq; virginei pudoris dispendio æterni patris filiũ concepit,peperit,lactauit,nutriuit,& ipsius diuino cõsortio fruens vsq; ad virilem ætatẽ perduxit: se ipsa in dies superior,& excellentior effecta,maiorẽ in Angelicis mentibus excitare cœpit admirationẽ. Quarè meritò interrogãt,quæ est ista,quę ascendit de deserto delicijs affluens, innixa super dilectũ suum? Quasi dicãt,quæ est ista, quæ ab ipso suæ cõceptionis momento,diuini amoris impulsu incitata aquilis velocior: prõptitudine,alacritate, ardore,& agilitate altissimas nubes,imò & supremos Angelos superans,semper ascendere conata est: delicijs virtutum,donorum Spiritus sancti,& magnorũ priuilegiorum semper affluẽs? Quid de immẽsis illis occultis delicijs dicã,quibus æterni patris generationẽ imitatur? Sicut enim ex fœcũdissimo patris intellectu oritur filius natura,& essentia vnus cum patre,& Spiritu sancto, sed persona distinctus: sic alma Deigenitrix eũdẽ patris æterni filiũ cõcepit,peperit,& lactauit,eundẽ(inquã)in persona,sed in duplici natura,nempè diuina,& humana. Pater æternus per generationem filij nullum dispendiũ patitur: Virgo sanctissima eundem filium concepit,& peperit: integra semper, & intemerata virginea puritate. Quòd si ex mutua patris,& filij dilectione procedit Spiritus sanctus,qui est mutuus amor: eximius quoq; & mutuus amor copulat filiũ,& matrẽ: vt verè dicat Cãt. 2. dilectus meus mihi,& ego illi: *Et.c.7.* ego dilecto meo,& ad me cõuersio eius. Hęc est deliciarũ virginis affluẽtia.

Cant. 8.

Cant. 2.
Cant. 7.

O Vir-

O Virginem fœliciſsimam! O delicias ineffabiles! O diuini amoris flammas gratiſsimas, amabiles, & ardentiſsimas!

Per filium Dei omnia creata: per filium virginis omnia inſtaurata. Ioan. 1. Epheſ. 1.

¶Sed nouas adhùc virginis delicias proferamus. Per verbum patris omnia facta ſunt Ioan. 1. per Chriſtum virginis filium omnia inſtaurata: vt Paul. docet ad Ephe ſios. 1. propoſuit ſecundùm beneplacitum ſuum in diſpẽſatione plenitudinis temporum inſtaurare omnia in Chriſto, quæ in cœlis, & quæ in terra ſunt. Filius Dei patris ſapientia omnia conſeruat, moderatur, & regit. Idẽ virginis filius omnia in ſe recõciliat, cœleſtia terrenis, humana diuinis. Filius ſplendor gloriæ patris, & ſpeculum ſine macula, æterniq́ue patris imago: ſic in Chriſto virginis filio, velut puriſsimo ſpeculo, ſplendet matris integritas, charitas, humilitas, religio, & perfectiſsima ſanctitas. Hæc eſt nubes excelſa, ſublimis, & leuis: quæ ſemper aſcẽdit ſe ipſa ſuperior. Altera nubes eſt Ioſeph ipſius ſponſus, Euangelico oraculo iuſtus prædicatus, diuinis muneribus plenus, vt idoneus eſſet virginis nuptijs: atque filij Dei nutritius, & cuſtos. Cum his altiſsimis cœli nubibus venit filius Dei, quaſi filius hominis: ſicut vidit Propheta Daniel citato, cap. 7. Vbi particula illa, quaſi, non ſignificat ſimilitudinem, ſed certiſsimam fidei confirmationem: ſicut Ioan. 1. dicitur, Vidimus gloriam eius, quaſi gloriam vnigeniti à patre: ideſt cum tali gloria, qualis decebat eum, qui eſt vnigenitus patris. Sic nunc venit ipſe, cuius poteſtas eſt poteſtas æterna, quæ non auferetur: Et regnum eius, quod non corrumpetur: quaſi filius hominis cum nubibus cœli, & vſque ad antiquum dierum peruenit: ideſt cum ea benignitate, humilitate, & obedientia diuinis legibus, quæ verum hominem decebat: per manus virginis, atque Ioſeph delatus ad venerandũ ſenem Simeonem, antiquum dierum peruenit, vt paternis oculis offerretur. Ipſe eſt de quo quaſi Spiritus ſancti digito ſignato, ait Euangeliſta: ecce homo erat: illum enim quaſi virtutis exemplar,

Daniel. 7.

Ioan. 1.

ecclesiæ inspiciendum, & imitandum proponit, dùm ait: eccè. Dùm verò subdit, homo erat, idem est, ac si dicat, quòd secundùm rationis regulas vitam dirigebat: quod totius virtutis fundamentum est. Et quanquàm iustus erat ante Deum, nil tamen de se præsumens, imò timoratus erat. Et expectabat, non honores, non diuitias, neque temporalia bona, sed consolationem Israel per Esaiam promissam, cap. 66. ego ipse consolabor vos, & in Hierusalem consolabimini: videbitis, & gaudebit cor vestrum: & ossa vestra quasi herba germinabunt. Diuina enim consolatio omnes vires animæ, vsque ad ipsa ossa, interioresque potentias reficit. Quod vaticinium impletum vidit Simeon, & in vlnis suis susceptum puerum Iesum obtulit æterno patri. Qui iuxtà Danielis vaticinium antiquus quoque dierum dici potest, siquidem neque initium, neque finem dierum habet: & in conspectu eius obtulerunt eum. *Esa.66.*

¶ Ea tamen visione non solùm hodiernum aduẽtum, atque oblationem vidit propheta sanctus, sed & vltimũ illum aduentum filij Dei ad iudicium. Id quod insinuauit horror spiritus, quo se territum dicit propheta, visionibusque capitis sui conturbatum: & quod inferiùs subdit, iudicium dedit sanctis excelsi: & tempus aduenit, & regnum obtinuerunt sancti. Idem etiam manifestiùs indicãt verba, quæ paulò ante dixerat: aspiciebam, donec throni positi sunt: & iudicium sedit, & libri aperti sunt. Sic enim de ipsius vltimo aduentu ad iudicium, aspicientibus Apostolis ascendentem Christum in cœlum duo viri in vestibus albis illis apparentes dixerunt Actuum. 1. Viri Galilæi quid statis aspicientes in cœlum? Hic Iesus, qui assumptus est à vobis in cœlum, sic veniet, quemadmodùm vidistis eum euntem in cœlum. Et sicut tùnc nubes suscepit eum ab oculis eorum, sic veniet tùnc visibilis cum nubibus cœli, sicut ipse Christus prædixit Luc. 21. Tùnc videbunt filium hominis venientem in nube cum potestate magna, & maiestate. *Actuum.1.* *Luc.21.*

Ioan.5. Et Ioann. 5. Amen dico vobis, quia venit hora, & nùnc eſt, quandò mortui audient vocem filij Dei, & qui audierint, viuent. Sicùt enim pater habet vitam in ſemetipſo, ſic dedit & filio habere vitam in ſemetipſo, & poteſtatem dedit ei iudicium facere, *Apoc.1.* quia filius hominis eſt. Et Apocalyp. 1. Vidit dilectus diſcipulus, eccè venit cum nubibus cœli, & videbit eum omnis oculus, & qui eum pupugerunt. De ore eius gladius vtraque parte acutus exibat. Tùnc trementes impij dicent montibus, cadite *Luc.23.* ſuper nos, & collibus operite nos Luc. cap. 23: *Iob.14.* Furorem quoque iudicis præuidens Iob. cap. 14. dicebat, Quis mihi hoc tribuat, vt in inferno protegas me: & abſcondas me, donec pertranſeat furor tuus. Quem videntes impij turbabuntur timore *Sapient.5.* horribili: ſicùt dicitur Sapient. cap. 5. Iuſti verò ſtabunt in magna conſtantia aduerſus eos, qui ſe anguſtiauerunt, & qui abſtulerunt labores eorum. Illis ſiquidèm iocunda voce ait Chriſtus verus, & fidelis iudex, qui ſanctorum depoſita non minùs fideliter, quàm potentèr ſeruat: reſpicite, & leuate capita veſtra, quoniam appropinquat redemptio veſtra. In hodiernæ igitur oblationis myſterio redemptori noſtro Chriſto immenſas gratias ſemper agamus, qui tot prophetarum oracula in mundum veniens, ſe ſeque patri offerens, pro noſtra ſalute implere dignatus eſt, atque in templo cum nubibus cœli veniens per manus Simeonis æterno patri in ſacrificium matutinum offerri voluit: Illum & nos magna cum animi deuotione, & cordis exultatione, æterni patris oculis ſic offeramus, vt oblationis veſpertini ſacrificij, quo in crucis altari ſe ſe patri obtulit, fructum percipere mereamur, qui eſt fructus nùnc gratiæ, & in futuro gloriæ: Ad quam nos perducat idem Ieſus Chriſtus Dominus noſter, Amen.

In eadem solennitate fragmenta in Euangelium.

POstquàm impleti sunt dies purgationis Mariæ. Maximam munditiam, etiam corporis Dominus desiderabat, vt in templum suum ingressus pateret: siquidèm immundis quacumq; occasione interdicebatur. Quantò maiorem puritatem interiorem in cordibus fidelium desiderabit, siquidem 1. ad Corint. cap. 3. Paul. ait, An nescitis quia templum Dei estis vos, & Spiritus sanctus habitat in vobis? Et quantò maiorem puritatem exiget Dominus à sacerdotibus, qui quotidiè templum sunt Spiritus Sancti, & sacrarium Dei viui? Quare Esai. 1. ait, Dominus: lauamini, mundi estote: auferte malũ cogitationum vestrarum. Et cap. 52. Pollutum nolite tangere: exite de medio eius, mundamini, qui fertis vasa Domini. 1.

Mentis puritatem Dominus desiderat.

1 *Corin.* 3.

Esai. 1.

Esai. 52.

¶Vt sisterent eum Domino. Pueri à lacte Domino offerendi sunt. Sic Anna Samuelis mater, antequàm filium conciperet, orauit ad Dominum, & votum vouit dicens: Domine exercituum, si respiciens videris afflictionem famulæ tuæ; nec oblitus ancillæ tuæ dederis sexum virilem: dabo eum Domino omnibus diebus vitæ suæ. Statimque vt Samuelem ablactauit, iuxtà votum suum obtulit Domino. Tobias ab infantia docuit filium timere Dominum. Deinde puer Iesus patri sisti voluit, vt nos, qui eramus longè, per ipsum appropinquaremus, & fieremus propè, sicut Paul. ait ad Ephes. cap. 1. Et vt per dilectionem, & charitatem satagamus semper præsentes esse Deo: iuxtà illud Psal. 15 Prouidebam Dominum in conspectu meo semper, quoniam à dextris est mihi, nè commoucar. 2.

Pueri à lacte Domino offerendi

1. *Reg.* 1.

Tob. 1.

Eph. 1.

Psal. 15.

¶Et vt darent hostiam pro eo. Antiqua sacrificia duplici ratione grata erant Domino: vt docet S. Thom. 1. 2. quæst. 102. art. 3. Primo quia ordinabantur ad cul- 3.

S. Thom.

Antiqua sa

crificia duplici de causa Domino grata erant

tum Dei: & per oblationem mens offerentis excitabatur, & ordinabatur in Deum, tāquàm in primum rerum omnium principium, vltimumque finem: ſicut dixit Dauid. 1. Paralipom. cap. 29. tua ſunt Domine omnia, & quæ de manu tua accepimus, reddimus tibi. Et ex hac ratione oritur alia, nempè, vt per hæc ſacrificia vero Deo oblata, retraheretur populus ab idolorum ſacrificijs; ad quæ propenſus erat ex praua conſuetudine Ægyptiorum. Quare Hierem. 7. aduertit Dominus: non ſum locutus cum patribus veſtris, & non præcepi eis in die, qua eduxi eos de terra Ægypti, de verbo holocauſtomatum, & victimarum. Non enim dederat Dominus præcepta de ſacrificijs, donec in adoratione vituli conflatilis ad idololatriam populus declinauit. Altera ratio ſacrificiorum, & hoſtiarum fuit figuralis, & myſtica, ſecundùm quòd ordinabantur ad figurandum Chriſtum, qui pro peccatis noſtris oblatus eſt, quia ipſe voluit: vt Eſai. cap. 53. prædixit. Dumque in templo hodie oblatus eſt, cæpit veritas cum vmbra, & figura coniungi, lex adimpleri: & peccatum deleri: ſicut ad Hebræ. cap. 10. docet Paul. impoſsibile enim eſt ſanguine hircorum, aut vitulorum peccata deleri: propter quod ingrediens mundum dicit: hoſtiam, & oblationem noluiſti, corpus autem aptaſti mihi: holocauſtomata & pro peccato non tibi placuerunt. Tũc dixi: ecce venio. Et quia verus agnus offerebatur, nil opus fuit pro illo agnum offerri: ſed par turturum, aut duos pullos columbarum.

1. Paral. 29

Hiere. 7.

Eſai. 53.

Hebr. 10.

¶ Par turturum. Rectè Diuus Hieronymus ait, anathema ſit, qui dixerit Deum obligare ad impoſsibile. A nemine enim amplius exigit, quàm poteſt. Sic Tob. 4. ſi multum tibi fuerit abundanter tribue. Si exiguum tibi fuerit, etiam exiguum libenter impende. Offert ſe ſe locus dicendi contra diuites, & potentes impios in pauperes: contrà quos Amos. 6. optimates capita populorum ingredientes pompaticè domum Domini nihil compatiebantur ſuper contritione Ioſeph.

D. Hieron. 4.

Tob. 4.

Amos. 6.

Par

¶ Par turturum. Eam oblationem pro se offerri voluit Saluator, quia ea erat pauperum oblatio. Ipse verò, cum esset diues (vt Paul. ait. 2. ad Corin. 8.) egenus pro nobis factus est, vt illi⁹ inopia nos diuites essemus: ipsius infirmitas fortitudinem nobis præstitit: ipsiusque inopia, & humilitas opera nostra ex se vilia ditauit, & exaltauit. Sicut arbor debilem hederam sibi adhærentem eleuat in sublime: inde enim hedera ab hærendo dicta est secundùm Isidorum: sic opera nostra ex se humilia, atq; debilia, Christo vero ligno vitæ, proceræque, & excelsę arbori, cuius proceritas contingit cœlum, adhærentia in cœlum exaltantur. Quarè Dauid meritò dixit Psalm. 72. Mihi adhærere Deo bonum est. Cuius rationem exhibet Psal. 118. Adhæsit pauimento anima mea: quasi dicat, anima mea ex se ipsa terram sapit, vilisque est: cæterùm per te eleuatur, & exaltatur. Vnde Psalm. 62. ait, adhæsit anima mea post te: me suscepit dextera tua.

5.

2. *Corin.* 8.

Humilitas Christi opera nostra vilia exaltat.

Simile.

Isidor.

Psal. 72.

6.

¶ Par turturum. Voluit etiam Saluator eas auiculas pro se offerri: quia vt D. Hieron. ait, lib. 2. contrà Iouinianum, turtur auis pudicissima typus est Saluatoris. Ea enim turturis natura est, vt si parem perdiderit, alteri nō iungatur. Hieronymo subscribit Augustinus lib. 50. homiliarum homil. 33. Turtur (vt legimus) pudicissima auis est: & ideò Saluator noster turtur dictus est, quia primus castitatem docuit: sicut Salomon in Canticis prædixit: Vox turturis audita est in terra nostra. Vox turturis doctrina est Saluatoris. Nonnè vox illa turturis est Matth. cap. 19. vbi exhortatur ad continentiam, & virginitatem? Non omnes capiunt verbum istud, sed quibus datum est: qui potest capere capiat. Quam doctrinam à Christo acceptam, docuit Paulus primæ ad Corinth. 7. bonum est homini mulierem non tangere. Et subdit: de virginibus autem præceptum Domini non habeo, consilium autem do, tanquam misericordiam consecutus. Suffragatur etiam Diuus Bernardus, sermo. 59. in Cantic. Vox turturis

Turtur auis pudicissima typus est Saluatoris.

Hieron.

Augusti.

Cant. 2.

1. *Corint.* 7.

D. Bernar.

gementi, quam canenti similior est. Quarè peregrinationis nostræ nos admonet: sicut Paulus ad Rom. 8. pro se, & in persona iustorum peregrinantium ait: nos ipsi intrà nos gemimus. Neque solùm commendant turturem gemitus: cõmendat & castitas. Castitatis vox à principio non fuit in terris audita: sed crescite, & multiplicamini. Cum autem ex ore castissimæ turturis insonuit cõmendatio spadonum, qui se castrauerunt propter regnũ Dei: & alterius cuiusdam castissimæ turturis consilium de virginibus vbique inualuit: Tùm primum veraciter dici potuit, quia vox turturis audita est in terra nostra. Qui plura de hac re desiderat, legat D. Augustin. lib. de bono coniugali, cap. 10. & lib. de sancta virginitate. c. 9.

Rom. 8.

D. Augustin.

7. *Per columbã castitas, mentisq; simplicitas significatur. S. Thom. Cantic. 4.*

¶ Aut duos pullos columbarum. Per columbam castitas, mentisq; simplicitas significatur: sicut docet S. Tho. 1. 2. quæst. 102. art. 3. ad secundum. quarè columbæ oculos sponsa tribuit sponso Cantic. 4. Significatur etiam per columbam charitas, quia columba auis est amatoria, quæ oculis, osculis, ipso murmure, & gesticulationibus amorem insinuat. Dùm ergò de oculis sponsi dicit sponsa, oculi eius sicut columbæ, perinde est, ac si dicat oculi eius sunt pulchri, iocundi puri, nitidi, & amabiles: quales sunt oculi columbarum albissimarum: quæ præter natiuum candorem, lacte sunt ablutæ: & residentiuxta fluenta aquarum plenissima. Id quod Gregorius Nissenus in eum locum his verbis sponsæ significari intelligit fidem & charitatem Christi erga sponsam suam ecclesiam, quam fideliter, & tenere diligit: simul & simplicitatem, sinceritatemque morum singularem, & innocentiam vitæ, animi puritatem, atque candorem. In duplicis verò auis oblatione, turturis, & columbæ duarum naturarum, diuinæ & humanæ coniunctio in Christo significatur. Idem etiam in binario, siue pari turturum, vel columbarum insinuatur: mutuaque charitas, & dilectio.

Greg. Nis.

8. ¶ Ecce homo erat in Hierusalē. Simeon sacerdos erat

secundùm Cyrillum oratione de occursu Domini, & Epiphan. lib. de patrib. veteris testamenti. Ab Euangelista verò Luca homo sanctus describitur. Sanctitatis verò primum fundamentum explicat, quia homo erat: qui secundùm regulam rationis viuebat. Rarus est, qui sic viuat: id quod Diogenes Cynicus significauit, dùm in meridiana luce accensa facula in foro hominibus pleno dicebat, se hominem quærere, id est aliquem, qui secundùm rationis regulas viueret. Similiter Hieremias, cap. 4. ait, aspexi terram, & ecce vacua erat: intuitus sum, & non erat homo. Ecclesiastes cap. 12. Deum time, & mandata eius serua: & hoc est omnis homo. Hic verè homo dicitur, qui secundùm hominis dignitatem viuit: & sicut decet eum, qui ad Dei imaginem formatus est. Quarè qui secundùm regulas rationis non viuunt, in bestiarum naturam degenerant: quibus Rex Propheta ait, Psalm. 31. Nolite fieri, sicut equus, & mulus, in quibus non est intellectus: & Psalm. 48. Homo cum in honore esset, non intellexit: comparatus est iumentis insipientibus, & similis factus est illis. Et Christus Dominus Luc. cap. 3. de Herode dixit: dicite vulpi illi. Ioannes quoque Baptista Scribas, & Pharisæos genimina viperarum appellauit.

Simeon sacerdos fuit. Cyril. Epipha. Diogen. Hierem. 4. Eccles. 12. Psal. 31. Psal. 48 Luc. 3.

§ Sanctitas Simeonis magis adhùc explicatur, quia iustus erat, & timoratus. Iustitia virtutum plenitudinem complectitur. Vel iustus erat ad proximos, & timoratus ad Deum. Et quanquàm iustus erat, agnoscens tamen humanam fragilitatem, & inconstantiam, & quòd omnes iustitiæ nostræ sunt tanquam pannus menstruatæ Esai. cap. 64. nihil de se præsumebat. Ex maiori enim iustitia maior reuerentia, timorque Domini oritur: quia initium sapientiæ timor Domini. Psalm. 110. & vt Esai. ait, cap. 26. à timore tuo concepimus, & quasi parturiuimus spiritum salutis: Ecclesiastici cap. 25. Timor

9.

Timor Domini fundamentum est totius iustitiæ. Esai. 26.

D. Augusſt. Dei initium eſt dilectionis. Diuus Auguſt. in Pſal. 110. ædificij perfectio, cuius eſt initium timor Domini iuxtà illud Eccli. 27. Si non in timore Dei tenueris te inſtãter, citò ſubuertetur domus tua. Vnde Paul. 1. ad Corin. 10. qui ſtat, videat nè cadat, & ad Philippen. 2. cum metu, & tremore veſtram ſalutem operamini: ſanctus timor Dei iuſtitiam conſeruat, ſicut cinis ignem. Per timorem enim homo recedit à malo, & per iuſtitiam facit bonum Pſalm. 33. Declina à malo, & fac bonum.

10. ¶ Expectans conſolationem Iſrael. Non honores, nõ diuitias, neq; delicias expectabat, ſed conſolationem Iſrael. Conſolationem (inquam) per *Eſai.* prædictã. c. 66. ego ipſe conſolabor vos, & in Hieruſalem conſolabimini. Videbitis, & gaudebit cor veſtrũ: & oſſa veſtra quaſi herba germinabunt. Diuina enim ſolatia omnes vires animæ, omniaque oſſa penetrant. Simili tropo Dauid Pſalm. 34. Magnam cordis exultationem explicuit dicens: anima mea exultabit in Domino, & delectabitur ſuper ſalutari ſuo: omnia oſſa mea dicent, Domine quis ſimilis tui? Boni communis, conſolationis populi cura, princi pum, iudicum, & maximè prælatorum corda ſollicitare debet. Id quod in ornamento ſacerdotis Dominus apertè ſatis indicauit, dùm *Exo.* 28. præcepit: portabitque Aaron nomina filiorum Iſrael in rationali iudicij, ſuper pectus ſuum, quãdo ingredietur ſanctuariũ: memoriale corã Dño. in æternũ. Vnde Pau. ad Rom. 12. qui præeſt, in ſollicitudine: ſicut ipſe quotidianam ſuam ſollicitudinem omniũ eccleſiarum explicuit. 2. ad Cor. 11. Et ad Rom. 9. optabat anathema eſſe pro fratribus ſuis. Atq; ea ratione, quanquã optabat ſeparari à corpore: moriq́ue lucrum exiſtimans, deſiderium habebat diſſolui, & eſſe cum Chriſto: manere autem in carne neceſſarium iudicabat propter ædificationem eccleſiæ ad Philippen. 1. & 2. ad Corint. 11. dicebat, quis infirmatur, & ego non infirmor? Quis ſcanda-

Eſai. 66.

Pſal. 34.

Principes, & prælatos decet ſollicitudo boni cõmunis.

Exod. 28.

Rom. 9.

Philip. 1.

lizatur,

lizatui,& ego non vror? O miseranda tempora,cũ omnes quæ sua sunt,quærunt ad Philippen. 2. Meritò cum Esai.cap.64. deflere possumus : cecidimus quasi folium vniuersi:iniquitates nostræ,quasi ventus abstulerũt nos: non est qui inuocet nomen tuum , qui consurgat , & teneat te *Ezech.*22.quæsiuit de eis virum, qui interponeret sepem,& staret oppositus contra me pro terra,ne dissiparem eam,& non inueni. Vbi Moses, qui pro populo suo de libro vitæ deleri petebat? Vbi *Eliæ* zelus, vbi Oniæ,& Hieremiæ charitas,& zelus? clamare possumus cum Dauid Psal.11.Saluum me fac Domine , quoniam defecit sanctus . Simeon verò verè iustus , & timoratus expectabat consolationem Israel:hæc cura pectus illius iugiter sollicitabat:atq; adeò Dominus,qui desiderium pauperum exaudit:& qui præsto adest cunctis obsecrationibus nostris Deuteron. 4. iuxtà ipsius cor gratissimum dedit responsum.

Esai.64.

Ezech. 22.

*Psal.*11.

¶Responsum accepit ab Spiritu sancto , non visurum se mortem, &c. In mente Simeonis gratum hospitium, & permanentem sedem Spiritus Sanctus habebat : non solùm per essentiam,potentiam, & præsentiam : neque solùm per charitatem, & gratiam , sicut habet in omnibus iustis:sed per eminentem gratiam,feruentissimamque charitatem populi sui: atque adeò secundùm charitatis desiderium , benignissimum habuit responsum : non visurum se mortem,&c.mors sicut Basiliscus,quem incautum prius intuetur , occidit : sed qui rursus illam priùs aspexerit , mortem occidit.Memor esto,quoniam mors non tardat Ecclesiastici.14.Et cap.7. memorare nouissima tua:Et in æternum non peccabis . Antiqui illi patres , quorum catalogum Apostolus recensuit ad Hebræos, cap.11.quanquam sanctitate insignes, iusti , timorati , & expectantes eandem consolationem Israel : testimonio quidem fidei probati , cæterum iuxtà fidem defuncti sunt , non acceptis repromissionibus . Fœliciss imus tamen inter omnes Simeon , qui

11.

Mors similis Basilisco.

*Hebr.*11.

non solùm repromissionem accepit, sed in vlnis suis Saluatorem susceptit, & manibus contrectauit.

12. ¶Et venit in spiritu in templum. Super hæc verba primò offert se se locus ad dicendum de donis, & impulsu Spiritus sancti. De qua re legatur Angelicus Doctor 1.2. quæst. 68. & super illud ad Romanos. 8. qui spiritu Dei aguntur, filij Dei sunt. Secundò locus est dicendi de veneratione templorum: de præparatione, atque decentia, & humilitate, qua in domum Dei ingredi oportet. Leuit. cap. 26. ait Dominus, pauete ad sanctuarium meum. Christus Dominus, cum multa scelera toleraſſet: irreuerenter tamen in templo vendentes, & ementes, facto flagello de funiculis omnes eiecit de templo dicens: auferte ista hinc, & nolite facere domum patris mei domum negotiationis. Et iterùm dixit, domus mea domus orationis vocabitur: & Marci cap. 11. non sinebat saluator, vt quisquam per templum vas transferret. Amos cap. 6. Væ vobis, qui opulenti estis in Sion, & confiditis in monte Samariæ: optimates capita populorum, ingredientes pompaticè domum Domini. Oportet vtique cum omni humilitate coram diuina maiestate in templo apparere: maximeq; illius domum reuereri: oculos, & sensus omnes ab illicitis tẽperare. Peccata namq; in domo Dei cõmissa diuinum cor vehementer vulnerant, sicut Hiere. 11. grauiter Dñs cõqueritur. Cũ enim dixisset: tu noli orare pro populo hoc, & ne assumas pro eis laudem, & orationẽ: quia non exaudiam, &c. indignationis, atq; furoris sui rationem reddens subdit: quid est, quòd dilectus meus in domo mea facit scelera multa? Qui plura de hac revolet, locus proprius habetur feria secunda post quartam dominicam quadragesimæ: in qua legitur euangelium ex Ioan. 2. vbi Christus Dominus eiecit de templo ementes, & vendentes.

S. Thom. *Rom. 8.* *Maximacũ reuerentia oportet ingredi domũ Domini.* *Leuit. 26.* *Ioann. 2.* *Matth. 21.* *Amos. 6.* *Hierem. 11*

13. *D. Amb.* ¶Et cum inducerent puerum Iesum. D. Ambro. ô quã paruus, ô quam magnus! paruus in humanitate, magnus

in diui-

in diuinitate. Paruulos Christus dilexit, atque illis dele
ctabatur. Matth. 18. aduocans Iesus paruulum statuit in
medio discipulorum dicēs: nisi conuersi fueritis, & effi-
ciamini sicut paruuli, nō intrabitis in regnum cœlorū:
& cap. 19. sinite paruulos venire ad me, talium est enim
regnum cœlorum: & Matt. 11. Cōfiteor tibi pater, Dñe
cœli, & terræ, quia abscondisti hæc à sapientibus, & pru
dētibus: & reuelasti ea paruulis. Oportet pueri nostri Ie
su candorē, animi sinceritatē & humilitatē imitari, qui
superbos, & glorioſos titulos potentū huius seculi ma-
nifestè damnat, dùm Rex gloriæ pro nobis puer fieri,
& vocari dignatur. Ad hanc humilitatem, & morum
simplicitatem nos hortatur Paulus primæ ad Corinth.
14. dicens: nolite pueri effici sensibus; sed malitia paruu
li estote.

Matth. 18.
Matth. 19.
Matth. 11.
1. *Cor. 14.*

¶ Accepit eum in vlnas suas. Non vnatātùm, sed vtra-
que vlna Simeon Christum susceepit: vtraq; enim poten
tia, intellectu scilicet, & voluntate susciendus est Chri
stus: per fidem q; & opera illum amplecti oportet. Eccli.
27. volatilia ad sibi similia cōueniunt: & veritas ad eos,
qui operantur illam reuertetur: idest veritas speculatiua
fidei reuertitur ad opera: sicut aues ad sonum similis vo-
cis vulgariter dictum, *el reclamo*, cum auiditate aduolāt.
La buena vida es reclamo de la Fè. Psal. 110. intellectus bo
nus omnibus facientibus eum. Hoc est, quod Dominus
Deuteron. 6. ait: Verba hæc, quæ ego præcipio tibi ho-
die, erunt in corde tuo: & ligabis ea, quasi signum in ma
nu tua: Vbi manus typus est operum.

14.
Fides, & opera mutuam, correspondentiam habent.
Eccles. 27.
Psal. 110.
Deuter. 6.

¶ Deindè obserua Domini magnificentiam, atque
liberalitatem, qui promiserat Simeoni Saluatoris vi-
sionem: non tantùm id concessit, sed vt in vlnis
susciperet, & manibus contrectaret. O fœliciſsimum
Simeonem, qui desiderium sponsæ impletum vides,
illiusque verba Cantic. cap. 3. Verè dicere potes, in-
ueni quem diligit anima mea! Tenui eum, nec dimittā.
Dauid Psa. 47. cū exultatione cecinit, susceepimus Deus

15.
Cantic. 3.
Psal. 47.

miseri-

misericordiam tuam in medio templi tui: sed ille per fidem, & desiderium suscepit: tu verò re ipsa, non tantùm vidisti iuxtà Spiritus sancti responsum, atq; promissum, sed tetigisti. Per Esai. c. 55. inuitat Dñs, omnes sitientes ad aquas: posteà verò absq; argento, & absq; vlla cõmutatione offert vinũ, & lac. Origenes hom. 15. si mulier tactu fimbriæ sanata est, quid nõ salutis percepit Simeõ tàm pleno tactu, tàmq; benigno amplexu Saluatoris?

16. ¶Nunc dimittis seruum tuũ in pace. Nũc cum aduenisti desideratus cunctis gentibus, desideriũ colliũ æternorum, expectatioq; gentium: quem antiqui patres, à lõgè aspicientes salutabant. Nunc cum antiqua prophetarum oracula impleta video: & gloriã tẽpli huius secũdi maiorẽ, quàm prioris, sicut Aggæus. c. 2. prædixit. Nũc cum oculi mei vident illum, in quem desiderant Angeli prospicere: nil ampli' expectari, neq; desiderari potest. Nunc cum video consolationem Israel, omneq; desideriũ meum impletum: iam in pace moriar: sicut Iacob viso filio Ioseph, quem mortuum credens iam defleuerat, in illius amplexus, & oscula ruens, dixit: iam lætus moriar, quia vidi faciem tuam & te superstitem relinquo. Et sicut Pater, qui videt filiam, pro voto suo traditã viro sibi conuenienti, dicit, nunc lætus moriar; quia dilectam filiam pro desiderio nuptui tradidi: sic Simeon expectãs consolationem Israel, videnſq; humanam naturam filio Dei nuptam iuxta Esa. vaticinium, cap. 62. non vocaberis vltrà derelicta, sed vocaberis voluntas mea, id est, amor meus, & quasi filia mihi dilecta: & terra tua inhabitata: in Hebræo habetur, maritata, quia complacuit Domino in te fœlicem hanc sortem, desponsationemq; humanæ naturæ cum filio Dei, exultatione spiritus totus plenus Simeon meritò canit: Nunc dimittis seruum tuum in pace. Si Salomon. 3. Regum, cap. 8. adeò lætatus est, omnisque populus Israel, cum arca Domini in templum illata est, quantò potiùs lætetur Simeon veram arcam in manibus tenens,

Esai. 55.

Origen.

Hebr. 11.

1. Petr. 1.

Genes. 46.

Esai. 62.

3. Reg. 8.

in qua

in qua non manna, non virga in vmbra, & typo: sed ipsa diuinitatis plenitudo inhabitabat, sicut Paul. ait ad Coloss. 2. & in qua erant omnes thesauri sapientiæ, & scientiæ Dei absconditi. *Coloss.* 2.

¶Nunc dimittis. Velut nauta, qui nauigationi accinctus est, nihilque aliud quam prosperum ventum expectat, vt è portu exeat, & det vela ventis: sic nunc Simeon quasi nauigationi in portum æternæ vitæ iam paratus, cum aura secunda, & fœliciſsima diuini spiritus illius velis afflauit: meritò ait: nunc dimittis seruum tuum in pace. Et quasi viator itineri accinctus, qui fidiſsimũ ducem itineris Christum habet: tutiſsimum iter præoculis habens, ducemq; itineris Christum manibus tenens, mortem intrepidus, imò lætus aſpiciens ait: nunc dimittis seruum tuum in pace: quasi dicat, certus sum, quia spiritus tuus bonus deducet me in terram rectam. D. Bernard. quomodò hinc exibis (anima misera) quæ ducem itineris Iesum ignoras? Ecclesiastici. 41. O mors quàm amara est memoria tua homini pacem habenti in substantijs suis! at verò iustus Christum ducem semper sequitur: Prouerb. 14. dicitur: in malitia sua repelletur impius: sperat autem iustus in morte sua. Quare Paulus ad Philippenſ. 1. cupiebat dissolui, & esse cum Christo. Atque adeò iustos consolatur ad Coloss. 3. dicens: Nunc mortui estis, & vita vestra abscondita est cum Christo in Deo: cum autem Christus apparuerit vita vestra tunc & vos apparebitis cum ipso in gloria. 17. *Simile.* *Psal.* 142. *D. Bernar.* *Eccles.* 41. *Prouer.* 14. *Coloss.* 3.

¶Nunc dimitte seruum tuum in pace. His verbis gaudium summum, mentisque securitatem, Simeon explicuit: vt possit mortem lætus aſpicere, & ex hac vita discedere: cuius rationem sequẽtibus verbis explicat: quia viderunt oculi mei salutare tuum. Salutare à te missum, sed ad salutem nostram. Cum ergò videam oculis meis illum, qui redemptionis nostræ pretium venit exoluere: cœlique portas aperire: cuius diuinitatem non videbit homo, & viuet: cupio iam dissolui, vt illum omni- 18. *Exod.* 33.

nò vi-

nò videam, non solùm foris, vt nunc video, sed intùs, sicuti est. Cuius visibilis aspectus tàm pleno spiritus gaudio, diuinoque odore cor meum repleuit. Spes proxima videndi dilectum, alacritatem animi, & quasi nouas vires præstat: quia charitatis spiaculis, atq; sagittis saucia ta anima pietatis effectu vulneratur in intimis: & miro modo ardet contemplationis desiderio, & visionis dilecti in patria. *Expectabat* sanctus Simeon repositam sibi
2. *Timot.* 4. coronam iustitię: sciebat cum Paulo cui crediderat, quia
2. *Timo.* 1. potens est deposita seruare iustus iudex in illum diē. Et quòd si terrestris domus nostræ habitationis dissoluatur, ædificationem ex Deo habemus, domū nō manu factam in cœlis. Quarè hac spe gaudebat, & cū gaudio spiritus mortem lætus aspiciebat: atq; ea ratione cœpit mū
2. *Cor.* 5. dum iustum fastidire: omniaq; mundana vilescebant: & cum Paulo arbitrabatur vt stercora. Ideò lætus ait, nunc dimittis seruum tuum in pace.

19. ¶ In pace. Militia siquidē est vita hominis super terrā Iob. 7. Mors iustorum in pace, & tranquillitate est, quia
Esa. 57. finis militię. Esa. 57. veniat pax, requiescat in cubili suo,
Psal. 2. qui ambulauit in directione sua. Et Psal. 2. in pace in id ipsum dormiam, & requiescam. In pace, quia pretiosa in conspectu Domini mors sanctorum eius. Deuicto Diabolo, & peccato, mors non est iam terribilis: imô amabilis, quia est via ad vitam.

20. ¶ In pace. Per pacem explicatur summa iocunditas, &
Ephes. 2. suauitas animæ ex Christi præsentia, quia in vnis tenet
Cantic. 5. eum, qui est pax nostra ad Ephes. 2. cuius guttur suauis-
Ambros. simum, & totus desiderabilis. D. Ambr. in illud Ps. 118 Os meū aperui, & attraxi spiritum, legit, facies eius dulcedines, & totus desiderium: & lib. 3. *Epist.* epist. 11. ad Irenæum, quid amplius desiderat anima, quæ semel
Ricard. suauitatem verbi gustauerit? Richard. de S. Victo. in ea verba, Cant. 5. totus desiderabilis, sic ait: suauitas dilecti tanta est, vt omnes suauitates non solùm antecellat, sed etiam expellat. Quò magis sentitur, eò magis desidera-

tur.

tur. Esuriem enim habet dilecti suauitas in hac vita, non satietatē: refectionem, nō plenitudinem. Nam qui edūt me, adhuc esurient Eccli. 24. Et concinit illud Psal. 62. sitiuit in te anima mea: semper exæstuat, semper sitit anima, quæ gustauit Domini suauitatem: donec ad fontem illum misericordiæ perueniat, à quo bonorum omnium fluenta constat emanare. *Psal. 62.*

¶ Quia viderunt oculi mei salutare tuum. Hoc est salutare illud, quod Patriarcha Iacob iam iā moriens prædixit: salutare tuum expectabo Domine. Cum prædixisset ex tribu Dan colubrū in via nasciturum, & Cerasten in semita: quasi tanti nocumēti, lethiferiq; veneni vnicum antidotum, atq; remedium Christum futurum, illis verbis prædixit; salutare tuum expectabo Domine. Hoc est salutare per Regium vatem iusto promissum Psal. 90. Lōgitudine dierum replebo eum, & ostendā illi salutare meum. Hoc salutare præuidit Dauid in spiritu Psal. 97. cum dixit notum fecit Dñs salutare suum. Fœliciſsimus ergò fuit Simeō, qui oculis suis vidit salutare tot seculis promissum, prequisum, & desideratū. Vndè meritò Christus Luc. 10. Beati oculi, qui vident, quæ vos videtis. 21. *Genes. 49.* *Psal. 90.* *Psal. 97.* *Luc. 10. 22.*

¶ Quod parasti ante faciē omniū populorū. Olim in Iudæa tātùm notus erat Deus: sicut dicitur Ps. 75. nūc verò postquā Verbū caro factū est: Deiq; filius in terris visus est, & cū hominibus cōuersatus est, in cōspectu omnium populorū apparuit sicut prædixit Euāgelicus propheta, c. 52. Parauit Dñs brachiū sanctum suum in oculis omnium gentiū. Vbi filius Dei brachium dicitur, quia virtus est, & potentia patris: sicut & Esai. 53. Domine quis credidit auditui nostro, & brachium Domini cui reuelatum est? Nunc autem omnibus gentibus, & ante faciem omnium populorum Saluator apparuit: sicut sanctus Simeon cecinit, & rex Sanctus Psa. 97. in spiritu prequidit, dum dixit: notum fecit Dominus salutare suum in conspectu gētium reuelauit iustitiam suam, & viderunt omnes termini terræ salutare Dei nostri. *Baruc. 3.* *Esai. 53.*

Lumen

23. ¶Lumen ad reuelationem gentium. Nato Christo im
Esa. 9. pletum est Esa. vaticinium, cap. 9. populus, scilicet, Gen
tilis, qui ambulabat in tenebris vidit lucem magnã: ha-
bitantibus in regione vmbræ mortis lux orta est eis. Et
Esa. 49. cap. 49. parum est, vt sis mihi seruus ad suscitandas tri-
bus Iacob, & fæces Israel cõuertendas: dedi te in lucem
gentium, vt sis salus mea vsq; ad extremum terræ. Qua-
Ioan. 9. re Christus Dominus Ioan. 9. dixit, quandiu sum in mũ
do, lux sum mundi: & iterum Ioan. 12. dùm lucem habe
tis, credite in lucem, vt filij lucis sitis. Et cum Saluator
in crucem exaltatus est, velut lumen super ecclesiæ can-
delabrum eleuatum, cunctis populis lumen diffudit,
cœpitque omnia ad se trahere, sicut ipse prædixerat:
Ioan. 12. ego si exaltatus fuero à terra, omnia traham ad me ip-
sum. Cumque spiritum patri reddidit, deficiente cœ-
lesti lumine ecclesiæ, simul defecit naturale lumen so-
lis, & obscuratus est sol, tenebræque per vniuersum
mundum diffusæ defectum cœlestis luminis manifestè
testatæ sunt.

24. ¶ Et gloriam plebis tuæ Israel. Populus quidem
Gentilis in tenebris culpæ, & ignorantiæ iacebat: po-
pulus verò Iudaicus in tenebris culpæ iacebat: habebat
tamen lumen fidei venturi Messiæ: ideòque sanctus Si-
meon dixit: lumen ad reuelationem gentium: & glo-
riã plebis tuæ Israel: quia plebs tua erat, quæ aduentus
Athanas. tui lucem per fidem habebat: sic explicant Athanasius,
& Cyrillus. Deinde quasi spiritu prophetico afflatus
Simeon reuelationem gentium præposuit gloriæ Is-
Rom. 11. rael, quia (vt Paulus ait ad Rom. cap. 11.) postquàm
plenitudo gentium introierit, tunc Israel saluus fiet.
Tandèm aduentus Christi gloriam contulit Israelitico
populo, quia illis promissus, ex illis natus, illis
præsentiam suam exhibuit: doctrina, &
miraculis illustrauit, oraculaque
prophetarum adim-
pleuit.

IN CATHEDRA BEATI PETRI Apostoli,

CONCIO PRIMA.

De testimonio à fidelibus de Christo exhibendo.

Vos autẽ quem me esse dicitis. Matt. *16.* THEMA

MERBA Sunt Saluatoris, quibus à discipulis quid de se sentiant, requirit: eisdemque testimonium à nobis exigit, quod per fidem, & opera ipsi perhibere tenemur. Vt igitur fidele, præclarumque, & nostro principe dignum testimonium, non solùm ore, sed opere semper reddamus, diuini spiritus opem per sacram Virginem petamus ipsi offerentes, Aue Maria.

¶Hodierno die primum illum recolimus, quo Petrus Apostolus in Antiochena ecclesia sedẽ, & cathedrã primã susceptit: quam per septẽ annos ibi rexit: postea verò Romæ per viginti quinque ecclesiæ cathedram, vt verus Christi vicarius gubernauit. Quòd si in templorum erectione solet primarius lapis solenniter benedictus dicari, & stabiliri, æquum sanè est, vt hunc primarium lapidem ecclesia celebret: de quo videtur prædixisse Zacharias, cap. 4. educet lapidem primarium, & exequabit gratiam gratiæ eius. Petrus vtiq; primarius lapis est à Christo ex aquis maris Galileæ eductus, cui tanquàm primario lapidi plenitudinem gratiæ, iurisdictionisque potestatem suæ similem communicauit. Huius lapidis typũ gessit lapis ille, super quem Iacob caput reclinauit *Zachar. 4.*

quieuit, & erexit in titulum fundensq; oleum desuper
Genes. 28. dixit Genes. 28. erit mihi Dominus in refugium, & lapis iste, quem erexi, in titulum. Sic Christus Dominus transiturus ex hoc mundo ad patrem, primarium lapidē ecclesiæ suæ Petrum erexit: oleumq; consecrationis super ipsum infudit, dū claues ecclesiæ, vt vicario suo, sum moq; Pōtifici in terris illi tradidit: vniuersālēq; ouium
Ioan. 21. suarum pastorem instituit: cum Ioan. 21. postquam à mortuis resurrexit, dixit illi: pasce oues meas. In hodierno verò Euangelio promissio continetur, qua claues illi promisit.

¶ Describit vero Euangelista Matthæus loci circunstantias, quibus sacræ cathedræ institutione Saluator Petro promisit. Venit enim Iesus in partes Cęsareę Philippi, ad differētiam alterius Cęsareę, quam Herodes pater Philippi in honorē Augusti Cæsaris ex turri Stratonis olim dicta, nuncupauit Cæsaream. Hæc fuerat olim ab Stratone Tyriorum Rege erecta: Philippus verò Herodis filius, Tetrarcha Ituręæ, & Traconitidis Panæam vrbem in regione Phœniciæ ad radices montis Libani, in honorem Tiberij Cæsaris Cæsaream nuncupauit: suoq; de nomine cognomen effinxit Cæsaream Philippi vocans. In hunc igitur locum venit Christus, & sacrū Apostolorum concilium congregauit: vt ibi per Petrum prima hæc fidei veritas definiretur. Quarè quæstionem mouet, quem dicunt homines esse filium hominis? id est me: quia quanuis esset filius Dei, qui (vt Paul. ait ad Phi
Philip. 2. lip. 2.) nō rapinam arbitratus est, esse se æqualem Deo, sed semetipsum exinaniuit in similitudinem hominum factus, & habitu inuentus, vt homo: Venit filius Dei, vt humilitatis magister: atque vt verbo, & exemplo humilitatem doceat, non iactat se filium esse Dei: sed filius hominis vocari dignatur. Secundò, quia qui ob salutem hominum inter homines de virgine nasci voluit, hoc nomine filij hominis summopere delectabatur. Hic est gloriosissimus Saluatoris titulus, quid

enim

enim gloriosius, quam incarnationis mysterium? De quo per Esaiam pater ait filio: seruus meus es tu, quia in te gloriabor. Et ob hoc mysterium incarnationis filij Dei, cōcinit ecclesia, gratias agimus tibi propter magnam gloriam tuam. Quòd si ab Africa deuicta magnus ille Scipio Africanus dictus est, atq; à Carthagine Annibal Carthaginensis: multò dignius, atque gloriosius nomen Saluatori tribuitur, dum ab homine redēpto filius hominis, nuncupatur. Opus enim redemptionis excellentius nomen illi dedit super omne nomen, quod in cœlo, & in terra nominatur. Tertiò secundùm phrasim Hebræam filius dicitur, ideſt, maximè affectus alicui rei: sicut filij huius seculi, & filij lucis: sic filius hominis Christus meritò dicitur, quia intimo affectu diligit homines: Prouer. 8. deliciæ meæ esse cum filijs hominum. Totus nobis affectus: vnde canit ecclesia, nobis datus nobis natus. Et sicut dicitur filius dilectionis, ideſt dilectissimus, sic filius hominis, id est humanissimus: humanisque rebus supra modum affectus.

Esai. 49.

Prouerb. 8.

¶ Adeoq; humanis legibus, pœnis, & tributis absque culpa subiacere voluit, vt linguis quoq; alienis de se dicēdi, atq; iudicandi licētiam nō subtraxerit. Hoc enim est vnum ex potissimis tributis, quibus miseri mortales subiacem⁹. Detractorū enim linguę nemini, neq; ipsi cœlo parcūt. Ps. 63. exacuerūt vt gladiū linguas suas. Et Ps. 72. posuerunt in cœlum os suum, & lingua eorū transiuit in terra. Quanquàm verò flagellum linguæ adeò vniuersale sit, non tamen contemnendum est. Imò oportet curam habere de bono nomine Ecclesiastici. c. 41. Et vt Paul. ait, primæ ad Timot. 3. Oportet bonum testimonium habere ab his, qui foris sunt. Maximè verò docet Christus principes, & prælatos, vt soliciti sint apud subditos bonū habere testimonium: neque negligant scire, quid de ipsis dicatur: siquidem & Christus Dominus, qui nec peccatū fecit, nec dolus inuētus est in ore eius, discipulos interrogat, quē dicūt homines esse filiū hominis?

Cura boni nominis semper habēda, præcipuè à principibus, & prælatis. Esai. 53.

Ea igitur cura potentes huius seculi, principes, & prælatos maxime sollicitare debet, quia illud periculum viros in dignitate constitutos semper consequitur, vt veritas difficilè ad ipsos ingressum habeat. Quanuis enim veritas filia sit Dei, prius tamen pauper, & vilissimæ cuiusque sortis homo apud principes habebit accessum, quàm veritas. Augustinus epist. 9. ait, quod veritas est quidam diuinus splendor. Et. 3. Esdr. 4. Zorobabel veritatis excellētiam, & fortitudinem supra vinum, supra Reges, & mulieres mirabiliter comprobauit dicens: super omnia vincet veritas. Cœlum ipsam benedicit. Magna est veritas, & prævalet. Nihilominus tamen omnes portæ illi claduntur, neque audet ingredi, nisi velata facie, *contra prematica, tapado el rostro*. Adulatio, & mendacium clauem habent auream, & quacunq; hora ad principes ingrediuntur: simpliceſque eorum aures decipiunt: sicut Rex Artaxerxes de ministris principum loquens eleganter dixit Esther. 16. cuncta ita agunt, vt laude digni sint: & eos, qui credita sibi officia diligenter obseruant, mendaciorum cuniculis conantur subuertere, dùm aures principum simplices, & ex sua natura alios æstimantes, callida fraude decipiunt, & quorundā suggestionibus regum studia deprauantur. Accidit vtiq; principibus idem, quod homini, qui nunquam vidit Solem, nisi per vitreas fenestras varijs coloribus depictas, iudicabit sanè Solem eiusmodi colores habere natiuos: sic de veritate iudicant, quæ nunquam ingreditur ad ipsos nisi varijs fucis depicta. Ministri omnes sunt veluti Camæleones, qui induunt colorem secundum appetitum principum. Quarè Esaias meritò deflet. cap. 59. iustitia lōge stetit, quia corruit in platea veritas, & æquitas non potuit ingredi. Iustitiæ enim currum ducunt veritas, & æquitas: quæ præ vitiorum inundatione ingredi non possunt. *El camino de la verdad tienenle empantanado lisonja y mentira*: sicut columba Noe non inuenit locum vbi requiesceret pes eius Genes. cap. 8. sic neque veritas.

Veritas ad principes difficilem habet accessum Augusti.

3. Esdr. 4.

Esth. 16.

Simile.

Esai. 59.

Genes. 8.

Oseæ. 4. Non est veritas, & non est misericordia, & non est scientia Dei in terra. Maledictum, & mendacium, & homicidium, & furtum, & adulterium inundauerunt: & sanguis sanguinem tetigit. Sicut in inundatione fluctus sequentes præcedentes contingunt, & impellunt. Danielis. 8. prosternetur veritas in terra: *andara de capa cayda y pisada la verdad.* Consonat verbum Hesiodi, qui dicebat, ob peccata hominum veritatem in cœlum euolasse, & adulationem sui loco reliquisse. Ælianus de varia lectio. histo. lib. 8. cap. 15, & lib. 9. cap. 14. refert Philippum Macedonem, antequàm domum prodiret, vel audientiam præberet, præcepisse, vt puer tèr sibi clamaret, Philippe homo es: quasi diceret, memento, quòd nõ solùm mortalis es, sed quòd magnũ tibi à mendacijs, & adulationibus periculum imminet: Quarè Christus Dominus, vt principes, & prelatos erudiat, familiares discipulos, & amicos veritatem interrogat, quem dicãt homines esse filium hominis. Auditisq; varijs aliorum opinionibus, quid ipsi sentiant, interrogat dicens: vos autèm quem me esse dicitis?

Daniel. 8.
Hesio.
Ælian.

¶ Vos autèm genus electum, regale sacerdotiũ: discipuli mei à me electi, & edocti, quam opinionem de me habetis? cui quæstioni omniũ grauissimæ respondit Petrus: tu es Christus filius Dei viui. Incarnationis mysteriũ Petrus primus confessus est: & vtrãq; Saluatoris naturã, diuinã, & humanã. Trinitatis quoq; mysteriũ cõfessus est: patrem enim confitetur, dũ Christum filiũ Dei vocat, & Spiritum sanctum, dũ Christũ, idest, vnctum appellat: iuxta illud Esai. 61. spiritus Domini supèr me, eò quòd vnxerit me: & Psal. 44. propterea vnxit te Deus Deus tuus oleo lætitiæ. Atque ob hanc fidelem, & firmam fidei confessionem, Christus Dominus Petrum honorificauit dicens: & ego dico tibi, quia tu es Petrus, & supèr hanc petram ædificabo ecclesiam meam: & portæ inferi non præualebunt aduersùs eam, & tibi dabo claues regni cœlorum. Vbi simùl cum nomine

Incarnationis mysteriũ Petrus primus confessus est.
Esai. 61.
Psal. 44.

Esa. 51. Petrus pater fidei meritò petra vocatur. Cypria.

contulit Petro firmitatē,& robur ecclesiæ. Et sicut olim Abraham pater fidei, vocatur petra per Esai. cap. 51. attendite ad petram, &c. ad Abraham patrem vestrum: sic Petrum patrem fidei, qui primò Christum filium Dei viui confessus est, meritò Christus petram vocauit. Cyprianus, Petrus radix, & fons est fidei ecclesiæ: ab illius sede deriuatur fides, episcoporum institutio, consecratio, translatio, & depositio: vt habetur in capit. licet, de præb. lib. 6. & cap. inter corporalia, de translatione episcop. cap. omnes. 22. distinct.

Ca. licet. de præb. in. 6.

¶ Neq; sine magno consilio factum est, vt Petri Cathedram Saluator instituerit apud Cæsaream Philippi. Primò enim voluit, vt Petri inauguratio, & pastorale munus, non tantùm ad Iudæos, sed ad gentes quoq; extenderetur. Secundò vt locus ipse institutionis indicaret non minori tempore duraturū imperiū Petri in mūdo, quā Cæsarum: quin imò regnū Petri cōminuet, atq; subijciet omnia regna mundi iuxta oraculum Daniel. ca. 2. id quod re ipsa hactenus compertum est: siquidem contra tot tyrannorum persecutiones, videmus sedem Petri firmam perstitisse per ducentos, triginta, & octo Pontifices vsq; ad beatissimum Clementem octauum, qui nuper anno millesimo quingentesimo nonagesimo secundo in summum Pontificem electus, nunc sedem Petri in ecclesia tenet. Tertiò voluit Saluator apud Cæsaream Philippi Petri cathedram instituere: ibique diuinitatis suæ testimonium discipulorum habere: quia firmitas, & fœlix status huius cathedræ ecclesię ex duobus maximè pendet. Nēpè ex Christi protectione, Imperatorū, regū & principum: & ex vnanimi omniū fidelium testimonio. Ecclesiæ quidem suæ promiserat Dominus per Esa. cap. 60. ædificabunt filij peregrinorum muros tuos: & Reges eorum ministrabunt tibi: suges lac gentium, & māmilla Regum lactaberis, & iterum. cap. 49. erunt Reges nutritij tui, & Reginæ nutrices tuæ. Id quod in Constantino magno impletum est: qui Romæ Basilicam

Daniel. 2.

Ann. 1602

Fœlix stat⁹ ecclesiæ ex duobus pendet: ex protectiõe principum, & bono testimonio fidelium.

Esai. 60.

Petri

Petri ædificauit, duodecim ſportulas terræ proprijs humeris aſportauit,& ſuis manibus prima poſuit fundamẽta:pretioſis ornamentis decorauit: eccleſiæ patrimoniũ cõſtituit:& plurima alia templa ſub Syueſtro Papa fundauit. Conſtãtinum plurimi Reges imitati ſunt. Et poſt prædicta verba ſubdit propheta,& ſcies,quia ego Iehoua, ſiuè Dominus: quia nil adeò Dei cognitionem, & gloriam populis manifeſtat, pietatẽq; in Deum auget, quam videre,quòd Principes,& magnates,qui ſunt, velut Dij terræ,& quos mũdus veneratur,& ſuſpicit: Deũ colunt,& eccleſiæ capiti,clauibus,& miniſtris colla ſubmittunt:nil adeò eccleſiæ maieſtatem exaltat.

¶Hoc figuratum video in arca teſtamenti: de qua præcepit Dñs Moyſi Exo.25.pones in ea teſtificationẽ,quã dabo tibi. Et facies duosvectes de lignis Sethim,quę materia eſt incorruptibilis:& operies auro: vectesq; ſemperũt in circulis, nec vnquam extrahẽtur ab eis. Thronũ Salomonis ſuper duodecim leunculos fabricatũ duę manus ſuſtinebãt.3.Reg.10.Similiter cathedrã Petri, atq; thronũ duplex potẽtia,& fortitudo ſuſtinẽt:ſcilicet protectio principũ,& bonum teſtimoniũ ſubditorũ. Vndè Cãt.2.ait ſpõſa,lęua eius ſub capite meo,& dextera illi⁹ amplexabitur me.D.Bern.ſer.4.adu.in principio, ſicut mater ſiniſtra ſuſtentat paruulũ, dextera verò cooperit, demulcet,& muſcas abigit,ne filij ſomnum impediant: ſic Chriſtus dextera potentię ſuæ eccleſiã protegit: & ſuper ſiniſtrã ſecularis potentię vult,vt quieſcat. Inter hęc duo brachia ſpõſi dormit,& quieſcit eccleſia :Prouer.3. in dextera illius longitudo dierum:in ſiniſtra diuitię,& gloria.Conſtantinus à liberali beneficẽtia in eccleſiam dictus eſt magnus.Salomon, quia liberali manu, magniſque ſumptibus templum ędificauit, ſuper omnes Reges terrę à Domino exaltatus eſt, atque adeò ditatus, vt in diebus ipſius tanta fuerit argẽti copia, ſicut lapidum. D.Auguſtinus Romanorum victorias ipſorũ pietati,& religioni circà tẽplorum cultũ,& ornatum tribuit.

Exod. 25.

3.Reg. 10.

Cantic.2. D. Bernar.

Prouer.3. Conſtantinus à liberali beneficentia in eccleſiam dictus eſt magnus.

3.Reg.10. D.Aug.

¶ Cæterùm præter principum protectionem, fidelium testimonium ad fidei firmitatem omnino est necessarium. Non tantùm speculatiuum, sed etiam practicum per opera. Necessarium quidem est, vt id ipsum dicamus omnes, primæ Corint. 1. vtque vnanimes vno ore honorificemus Deum Rom. 15. In hac siquidem ecclesia vna est, vnanimis, firma & constans Petri confessio: tu es Christus filius Dei viui. Oportet tamen vt operibus dignum testimonium perhibeamus. Quanquam enim opera nostra nil conferunt Deo: Iob, cap. 22. quid prodest Deo, si iustus fueris: aut quid ei confers, si immaculata fuerit vita tua? gloriatur tamen de nostra salute: & quòd ex operum nostrorum testimonio Diabolus confundatur, infideles conuertantur ad fidem: & fideles glorificent Deum: sicut Matthæ. cap. 5. Christus dixit, sic luceat lux vestra coram hominibus, vt videant opera vestra bona, & glorificent patrem vestrum, qui in cœlis est. Hoc est testimonium, quod Ioan. cap. 15. Christus commendat: cum venerit Paracletus, &c. testimonium perhibebit de me, & vos testimonium perhibebitis. Diuus Augustinus illud Psalmi. 17. cum sancto sanctus eris, & cum peruerso peruerteris: sic explicat, qualia sunt opera fidelium, talis videris: quia videntes mala opera dicunt, non est æqua via Domini. Cum enim lex Domini immaculata sit, peruersa tamen opera ipsam maculant: sicut ad Rom. 2. ait Paulus, nomen Dei propter vos blasphematur inter gentes: sicut enim legis obseruantia videntibus occasio est, vt Deum laudent: ita transgressio blasphemandi occasionem tribuit: infideleſque maximè retardat, ne fidem suscipiant. Dicunt enim illud Pauli primæ ad Timot. 1. confitentur se nosse Deum: factis autem negant. Oportet igitur ore, corde, & opere idem præbere testimonium, quòd Christus sit filius Dei viui. Impij enim sic viuunt, ac si Christus esset filius Dei mortui: qui non videat, nec iu-

Operum testimonio Christus confiteri desiderat Iob. 22.

Matth. 5.

Ioan. 15.

August.

Psal. 18.

Rom. 2.

1. Timot. 1.

dicare

dicare debeat. Impiorum enim est vox illa Iob. 21. circa cardines cœli per ambulat, neque nostra considerat. *Iob. 21.*

¶Iusti verò testimonium perhibent, quòd Christus sit filius Dei viui: quem misit in mundum viuens pater, & qui viuit propter patrem: & quod in ipso viuimus, mouemur, & sumus: non solùm vita naturali, sed & supernaturali per gratiam: ideòque vehementer ipsum offendere timent? quia vt Paulus ait ad Hebr. 10. Horrendum est incidere in manus Dei viuentis. Reges quidem terræ, & potentes mortis legibus subiacent. Rex verò Christus filius Dei viui in æternum viuit: vitæque & mortis imperium habet. Proh dolor quam indignum testimonium perhibent impij peccatores! Superbi, iracundi, impatientes, incontinentes, raptores, & impij quale testimonium perhibebût de Christo? quem dicent esse filium hominis? Blasphematur vtique nomen Dei propter illos. Vnde Paulus primæ ad Timot. 6. quicumque sunt sub iugo serui, dominos suos omni honore dignos arbitrentur: ne nomen Domini, & doctrina blasphemetur: ideſt serui fideles, qui infideles habent dominos, obediant illis: ne si inobedientes sint, & rebelles, infideles, Domini propter ipsorum inobediẽtiam blasphement nomen, fidem, & doctrinam Christi. Maximè verò attẽdant principes, magnates, & iudices, finium terræ, quale testimonium de Christo perhibeãt: dùm contra iustitiam iudicant, vel propter munera acceptatores sunt personarũ, iustitiæque executionem differunt: Esa. 52. dominatores eius iniquè agunt, dicit Dominus: & iugiter tota die nomen meum blasphematur. Quod nos in vulgata lectione legimus, iniquè agunt: Hebræi legunt, vlulare faciunt, vel vlulant: veluti lupi, qui prædam expetentes præ fame, ex syluis vlulatus edunt. Ose. 7. non clamauerunt ad me in corde suo, sed vlulabant in cubilibus suis, super triticum, & vinum ruminabant, recesserunt à me: & miseros pauperes vlulare faciunt. Esther. 16. dixit eleganter contra hos prin- *Iusti testimonium perhibẽt, quòd Christus sit filius Dei viui.* *Ioann. 6.* *Actu. 17.* *1. Timo. 6.* *Esai. 52.* *Simile.* *Ose. 7.* *Esth. 16.*

ceps ille Artaxerxes: multi bonitate principum, & honore, qui in eos collatus est, abusi sunt in superbiam: & subiectos regibus nituntur opprimere,

¶ Rursus iusti præclarum testimoniū de Christo perhibent. *Et* quanquam cœli enarrant gloriam Dei Psal. 18. iusti verò adhuc excellentius diuinam gloriam manifestant. Ipsi sunt veri cœli secundùm Diuum Augusti num: neq; cœli naturales, sed supernaturales, qui viuum testimonium perhibent. Cœli sunt à terra eleuati, quorum conuersatio in cœlis est ad Philippen. 3. & de quibus dicitur Esai. cap. 66. cœlum sedes mea est. Hi sunt, qui sedem Dei cathedramque Petri suis humeris sustinent. Id quod in mirabili illa visione ostensum est, qua Ezech. ca. 1. vidit similitudinem throni Saphirini, & super similitudinem throni quasi aspectus hominis desuper: & quasi speciem electri, id est Christi secūdùm explicationem Gregorij, & Hieronymi, qui electro similis dicitur propter duplicem naturam, humanam, & diuinam. Thronus verò saphirinus eminebat super capita animalium, quæ habebant pennas iunctas alterius ad alterum, & manus hominis sub pennis eorum: Vbi per capita animalium, & eorum pennas, atque volatum principum potestas, & protectio significatur: per manus verò sub pennis eorum subditorum testimonium per opera designatur. Hæc enim duo saphirinum, cœlestemque thronum Christi, soliumque, & cathedram Petri sustinent. His duobus supereminet, & innititur. Tale igitur testimonium perhibere studeamus, quòd Christus sit filius Dei viui: vt in nobis tanquàm filijs sic splendeat vita gratiæ, vt sit pignus vitę, & hæreditatis gloriæ, Amen.

D. Aug. Iusti tanquam cœli spirituales excellētius enarrāt gloriam Dei. Esa. 66. Ezech. 1.

Gregor. & Hieron.

IN

IN EODEM FESTO

CONCIO SECVNDA,

De primatu Petri.

Tu es Petrus, & super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam. Matth. *16.* THEMA.

VERBA Sunt Saluatoris, quibus in præmium præclaræ confessionis fidei, cathedram primariam ecclesiæ Petro promisit: ex qua euangelicæ doctrinæ fidem doceret: & claues regni cœlorum, quibus ecclesiam Dei, cunctosque fideles regeret: & summum principatum obtineret. Hoc est catholicæ ecclesiæ firmamentum. Quod vt ad Dei optimi, & vicarij sui Petri gloriam explicemus, diuini numinis auxilium per sacram virginem petamus dicentes, Aue Maria.

¶ Cathedra Græcum nomen est à verbo, καθεζομαι, cathezomæ, ideſt sedeo, vnde cathedra idem est, quod sedes, siuè thronus ad quietem, vel dignitatis insigne. Vndè intelligitur locus Marc. 11. cum Christus euertit in templo cathedras vendentium columbas: ideſt sedes. Accipitur tamèn aliquandò pro authoritate tàm Regia, quàm Pontificia, quàm magistrali: de qua Eccleſiast. 7. dicitur, noli quærere ab homine ducatum: neque à Rege cathedram honoris. Legatur de hac re Diuus Gregor. 19. Moral. cap. 13. in illud Iob. cap. 29. in platea parabant cathedram mihi: & Diuus Hieronymus super Hierem. cap. 29. vbi ait, per cathedram Mosi significari doctrinam legis, & prophetarum: & Rupert. lib. 3. in Ioan. Cathedram igitur Petri vocamus euangelicæ doctrinæ magisterium, simul cum suprema clauiũ

Marc. 11

Eccles. 7.
D. Grego.
D. Hieron.
Rupert.
Euangelicę doctrinę magisteriũ cũ potestate clauium cathedra Petri est.

potestate

potestate ipsi à Christo traditum. Quanquam enim plurima dilectionis signa ecclesiæ suæ semper Dominus exhibuerat, dùm insignes principes elegit, qui illam regerent: sicut in mirabili vocatione Abrahami ex Vr Chaldæorum, Mosi ex rubo, vnctione Dauid, aliorumq; Regum, & principum apertè satis ostenderat: manifestius tamen amoris indicium, promisit per *Ezech.* c. 34. se vēturum in mundum, vt oues suas pasceret, sic dicens: ego ego pascam eas. Vbi persona filij in secunda geminatione pronominis ego insinuatur: filius nāq; Dei datus est nobis à patre in doctorem, & pastorē. Qui Ioan. 10. verè dixit, ego sum pastor bonus. Quia verò post consummatum redemptionis opus percutiendus erat pastor, & dispergendæ oues iuxtà Zachar. vaticinium. c. 13. atque in cœlum ascendens oues sibi dilectissimas in mundo erat relicturus: ne timerent se se absq; pastore deserēdas, per Hierem. cap. 3. promisit: dabo vobis pastores iuxta cor meum: & pascent vos scientia, & doctrina. Quæ promissio, quanquàm in electione Apostolorum impleta est, potissimum verò in Petro Apostolorum principe, cum Ioan. cap. 21. dixit illi Christus, Pasce oues meas: & super quem ecclesiæ firmamentum constituit.

Ezech. 34.

Ioann. 10.

Zach. 13.

Hierem. 3.

Ezech. 1.

¶Hoc est quod vidit *Ezech.* propheta. ca. 1. cum vidit supra firmamentum thronum saphirinum, id est cathedram Petri: quæ verè thronus est saphirinus, & cœlestis: super quem similitudo quasi aspectus hominis desuper: & quasi species electri. Super thronum enim, & cathedram Petri Christus residet, vt caput ecclesiæ: qui quasi speciem electri habere dicitur, quia in duplici natura diuina, & humana subsistit: ipse est, qui quasi aspectum hominis habere dicitur: vel Petrus ipsius vicarius quasi aspectum hominis habet, quia verè homo erat: Cæterùm vices Dei in terris habebat, & quasi Deus terræ super thronū saphirinum, cœlestēq; cathedram à Christo exaltatus est: sicut Psa. 106. Dauid

Psal. 106.

in spi-

in spiritu prædixit. Vbi pro maximis beneficijs ecclesiæ exhibendis diuinæ maiestati gratias agit: potissimum verò pro liberatione nauis ecclesiæ à fluctibus, & naufragijs, atque procellis à tyrannis, & persecutoribus imminentibus: & maximè pro exaltatione Apostolicæ cathedræ. Sic enim intuens futurum ecclesiæ statum, & quasi præ oculis habens dixit. Ipsi viderunt opera Domini, & mirabilia eius in profundo. Dixit, & stetit spiritus procellæ, & exaltati sunt fluctus eius. Ascendunt vsque ad cœlos, & descendunt vsque ad abyssos: anima eorum in malis tabescebat. Turbati sunt, & moti sunt sicut ebrius: & omnis sapientia eorum deuorata est. Ecce depictum statum periclitãtis, & inter persecutionum procellas fluctuantis, & afflictæ ecclesiæ. Statim verò subdit diuinæ manus ostensionem, auxilijque opportunam exhibitionem: sicut Petro promisit, portæ inferi non præualebunt aduersus eam: Sic prædixit Dauid; dum in eo Psalmo addidit: clamauerunt ad Dominum, cum tribularentur, & de necessitatibus eorum eduxit eos. Et statuit procellam eius in auram, & siluerunt fluctus eius. Statimq; pro tam ingenti beneficio auxilij ecclesiæ præstiti gratias agens ait: confiteantur Domino misericordiæ eius, & mirabilia eius filijs hominum. Et exaltent eum in ecclesia plebis: & in cathedra seniorum laudent eum. Sedes Petri cathedra seniorum est, quæ cunctis principibus, senioribusque terræ, quasi magistra præsidet.

Hanc cathedram euangelicæ doctrinæ anxiè desiderabat sponsa videre in terris, cum Cantic. 8. dicebat: quis mihi det te fratrẽ meum sugentem vbera matris meæ, vt inueniam te foris, &c. & subdit, ibi me docebis. Doctrina enim legis veteris non satis faciebat sponsæ: neq; enim intellectum satis illuminabat, nec voluntatem mouebat. Sponsæ desiderio respondebat Dominus per Esai. cap. 30. erunt oculi tui videntes præceptorem tuum: & per Ioelem. c. 2. Filiæ Sion exultate, & lætamini in Domino Deo vestro: quia dedit vobis doctorem iusti-

Cant. 8.

Esa. 30.

Ioel. 2.

tiæ.

tiæ, quod per Christi doctrinam impletum est. Et nè vnquam hæc vbera doctrinæ dilectissimæ sponsæ deessent, quæ filios ecclesiæ nutrirent, ac in fide roborarent: sedem, cathedramque Petri perpetuam, & vsque ad finem seculi in Petri successoribus duraturam instituit dicēs: super hanc petram ædificabo ecclesiam meā. Vbi dum Christus Petrum petram appellauit, atque supra petram ædificium ecclesię construendum dixit, non solum fidei, & ecclesiæ firmitatem, sed & sedis Petri, cathedræque futuram stabilitatem prædixit. Petra hæc in lapide illo de monte sine manibus exciso (qui magnam illam statuam comminuit, & in fauillam redegit: factusque est mons magnus, qui impleuit vniuersam terram) præsignata est. Hæc enim regnum illud est, quod Nabuchodonosori Daniel prædixit, futurum regnum, quod in æternum non dissipabitur: cōminuet autem vniuersa regna, & ipsum stabit in æternum. Hic est lapis Iacob, quem erexit in titulum, & fudit oleum desuper. Christus enim verus Iacob Petro nomen petræ indidit, firmi fundamenti, summique pastoris, & Pōtificis titulo decorauit: oleum Spiritus sancti, & charitatis, atque ouium dilectionis copiosè super ipsum effudit.

Daniel. 2.

Genes. 28.

Ecclesiæ regimē per vnum caput Christus instituit.

¶ Quanquam enim potuisset Redēptor noster Christus, Rex regum, & Dominus dominantium Christianę reipublicæ regimē varijs modis disponere: noluit tamē politicū regimē, nec multorum, neq; potētum, vel optimatum instituere: sed vnius tātum capitis voluit esse regimē: vt per ipsum caput in totū corpus dona sua diffunderet, iuxta illud Psa. 132. sicut vnguentum in capite, quod descendit in barbam, barbam Aaron: atq; inde descendit in oram vestimenti eius, id est, in cæteros fideles, & ecclesiæ filios. Voluit in opus redemptionis coadiutores habere iuxtà illud 1. ad Cor. 3. Dei enim adiutores sumus. Omnes quidē Apostolos, & eorū successores Episcopos, & prælatos coadiutores esse voluit in

Psal. 132.

1. Corin. 3.

opus

opus ministerij: interè omnes tamèn vnum Petrum eccle siæ caput esse voluit. Et quidèm meritò sic Saluator instituit, quia vt docet Angelicus Doctor cap. 4. contrà gent. cap. 76. Regimen ecclesiæ debuit esse optimum: optimum verò regimen est vnius. Id quod ex fine regiminis apparet. Finis enim est pax, quæ in vnitate consistit. Meliùs enim conseruat vnitatem vnus, quàm multi: quia multi non habent pacem, nisi in vnum conueniant. Vndè quanquàm omnibus Apostolis parem potestatem Christus dedit, cum Matth. cap. vltimo dixit: Data est mihi omnis potestas in cœlo & in terra: sicùt misit me pater, & ego mitte vos. Potestas tamèn Petro collata multis excedit aliorum potestatem. Primò quia potestas Petri collata est illi, vt ordinaria, erat enim generalis Christi vicarius in vniuerso mũdo: alij verò Apostoli legati fuere ex speciali Christi cõmissione, iuxtà illud 2. ad Cor. 5. Pro Christo legatione fũgimur: plena quidẽ potestas illis data est à Christo, sed ex speciali gratia, & indulgẽtia, vt possent cõmodiùs ministeriũ suũ exequi, ecclesias instituere, episcopos ordinare, docere, & omnia necessaria prouidere. Secũdò excelluit potestas Petri, quòd ea tantùm erat in ecclesia per mãsura: potestas verò Apostolorũ nõ erat permãsura in successoribus episcopis cũ ea plenitudine, quæ data est Apostolis: sed tantum in potestate ordinis, & regiminis vnius certæ ecclesiæ, qualẽ habẽt episcopi. Tertiò excellebat potestas Petri, quia aliorũ Apostolorũ potestas nõ erat supèr se inuicẽ. Petri verò potestas supèr omnes, etiã supèr Apostolos vniuersalis erat: iuxtà illud Luc. 22. & tu aliquãdo cõuersus cõfirma fratres tuos: & Ioã. 21. Pasce oues meas: atqui reliqui Apostoli, sicùt oues erant Christi, sic à Petro pascendi commissi sunt. Fuit ergo Petrus princeps fratrum, firmamentumque gentis, qui ob fidei præclaram confessionem, & charitatis præstantiam præfecturæ ecclesiæ arrhas accepit.

S. Thom.

Matth. vlt.

Potestas Petro collata multis excedit aliorum potestatem.

2. Cor. 5.

Lucæ. 22.

Ioann. 21.

¶ De hac magisterij, & Cathedræ Petri excellentia intel

ligere

Esai.22. ligere possumus oraculum illud *Esai.22.* ad Sobnam sacerdotem magnum. Erit in die illa, vocabo seruum meum Eliacin, & induam illum tunica tua, & cingulo tuo confortabo eum: & potestatem tuam dabo in manu eius: & erit quasi pater habitantibus Hierusalem, & domui Iuda. Et dabo clauem domus Dauid super humerũ eius: & aperiet, & non erit, qui claudat: & claudet, & nõ erit, qui aperiat. Et figam illum paxillum in loco fideli: & erit solium gloriæ domui patris sui: & suspendam super eum omnem gloriam domus patris sui: vasorum diuersa genera. Eliacin significat Deum surgentem, atque adeò typus erat veri sacerdotis Christi: de quo Psa. 109. dicitur, tu es sacerdos in æternum, ad Sobnam, quod interpretatur (teste Hieronymo) conuertere nunc; hęc est

Hieron. synagoga, cui dicitur, conuertere nunc, cuius sacerdotium per Christum in cathedram Petri translatum est;

Hebr.7. ad Hebræ. 7. translato sacerdotio necesse est, vt & legis translatio fiat: Christus igitur Dominus indutus tunica humanitatis, & cingulo iustitiæ, iuxta illud Esai. 11.

Esai.11. erit iustitia cingulum lumborum eius: plenariam potestatem accepit à patre: iuxta illud Matth. vltimo, data est mihi omnis potestas in cœlo, & in terra: hæc est clauis domus Dauid super humerum eius: vel est sanctissima crux, quam Christus super humeros detulit, iuxta

Esa.9. illud *Esa.* 9. Factus est principatus super humerum eius: in hac pepẽdit, vt nos à peccatis expiaret, antiquam maculam suo sanguine deleret, & ad cœlestem patriam aditum nobis referaret. Statim enim mortuo Christo Domino apertum est cœlum, & ostium paradisi: & illo die

Luc.23. iuxta verbum Saluatoris latro fuit cum illo in paradiso.

Apoc.3. *Ea* ratione Christus ipse clauis dicitur Dauid: & sanctissima crux, per quam cœlum apertum est, clauis dicitur domus Dauid.

¶ Possumus tamen satis commodè hunc locum interpretari de potestate clauium Petro tradita, iuxta verbũ Christi, tibi dabo claues. *Est* ergò sensus: vt Deus pater

sic lo-

sic loquatur ecclesiæ: dabo seruo meo Eliacin, id est Petro, qui verè fuit Eliacin, ideſt quasi Deus surgens in terra: mortuo enim Christo, resurgente, & in cœlum ascendente, surrexit Petrus cum diuina potestate, vt Christi vicarius, quasi Deus in terra, indutus tunica potestatis, ipsiusque cingulo præcinctus, ideſt, cruci affixus, sicut ipsi prædixit Christus, cum autem senueris alius præcinget te: vbi subdit sacer Euangelista Ioannes, hoc autem dixit, significans qua morte clarificaturus esset Deum. Sed & sequentia verba Esaiæ prophetæ de sacerdotio, & potestate tradenda Eliacin, satis aptè Petro cõueniunt. Addit enim propheta: dabo potestatem in manu eius, & erit quasi pater. Ea ratione reges omnes Palestinæ vocabantur Abimelech, ideſt, pater mi Rex: quod D. Augu. adnotauit: omnis enim Rex, & præsul debet esse Abimelech: non tam potestate dominans, quam paternali affectu, & charitate seruiẽs: ecclesiæ verò prælatos potissimũ decet benignitas, & paternalis affectus in subditos. Id quod Exod. 29. figuratum est, dùm præcepit Dñs, vt sumus sacerdos vngeretur oleo sancto. Non solùm autem oleo vngebatur, sed & sanguine arietis immolati. Quo significabatur præsules erga iustos, patris viscera habere debere: nefarios tamen & rebelles subditos potestatis austeritate coercendos.

Ioan. 21.

D. Aug.

Exod. 29. Prælatos inobedientes benignos: in rebelles rigidos esse oportet

¶ Id quod in visione illa significatum est, qua *Ezech.* cap. 41. vidit in templo inter Cherub, & Cherub, palmas: duasque facies; habebat Cherub faciem hominis iuxta palmam ex hac parte: & faciem leonis iuxtà palmam ex alia parte. Per Cherub prælati ecclesiæ sapientia pleni significantur, ideò vocántur lux mundi, & lucernæ super candelabrum: qui faciem hominis, & leonis habere debent, ideſt, humanitatis lenitatem, & iustitiæ seueritatem, atque rigorem. Semper tamen palmã aspicere debent, quam Dominus in cœlo paratam habet victoribus, dignisque prælatis: qui non secundùm leges carnis, & sanguinis, neque secũdum corruptam affe-

Ezech. 41

Prælati ecclesiæ per Cherub significati.

ctionem iudicant, neque acceptatores sunt personarum: sed cœlum semper suspicientes, secundum diuinæ charitatis, & iustitiæ regulas sibi subditas oues dirigunt: sicut
1. Pet. 5. Petrus Apostolus docet, non quasi dominantes in cleris, sed forma facti gregis ex animo. Ideò Petro, & in eo omnibus prælatis dixit Christus: pasce oues meas: Et Ioann.
Ioan. 10. 10. boni pastoris conditionem explicuit dicens, bonus pastor animam suam dat pro ouibus suis: Et Paul.
Actu. 20. Apost. Act. 20. ait: attendite vobis, & vniuerso gregi, in quo vos Spiritus sanctus posuit Episcopos, regere ecclesiam Dei, quam acquisiuit sanguine suo. Eaque ratione priusquam Saluator Petrum pastorem institueret, an se diligeret, ter interrogauit: Simon Ioannis diligis me plus his? Opportunè satis nomen ipsius, & patris in memoriam adduxit, vt natiuæ humilitatis eum admoneret, neque Pontificale munus ei conferendum ex natura sibi deberi, sed ex gratia concedi. Neque ab eo genus; vel ingenium requirit, sed insignem charitatem. Terque ipsum an se diligeret, interrogauit, vt trina charitatis ipsius affirmatione: trinæ negationis culpam deleret. Deindè verbum Christi, quo Petro ecclesiæ suæ præfecturam commisit, charitate plenum est. Non enim dixit, dominare, vel rege ecclesiam: sed pasce oues meas. Pascere autèm curam dicit, sollicitudinem,
Genes. 21. & laborem: sicut bonus pastor Iacob Genes. 31. ait, die noctuq; æstu vrgebar, & gelu: fugiebat somnus ab oculis meis. Et quanquàm charitas, & iustitia prælatum co-
1. Corin. 4. mitari debeant, sicut Paul. 1. ad Corinth. 4. ait. Vultis in virga veniam ad vos, an in spiritu mansuetudinis? Potiùs tamē in spiritu lenitatis pascere oportet oues, quàm virga regere, atq; rigore. Id enim satis apertè indicauit
Ioan. 21. Christus cū Ioā. 21. bis Petro dixit, pasce agnos meos: semèl autèm dixit pasce oues meas: vt indicaret agnorum teneritudinem, & mansuetudinem potius imitandam.

¶ Addidit præterea Euangelicus Propheta in suo vaticinio: & dabo clauem Dauid super humerum eius. Vbi

satis aperte potestas clauium Petro à Christo tradita prædicta est: de qua dixit, tibi dabo claues regni cœlorum. Mira potestas, cuius iudicio infallibiliter respondet iudicium cœli: & sicut de Iosue dicitur, quod stetit sol obediente Deo voci hominis: sic voci Petri obedit cœlum. Sed consideratione dignum est, quòd promittit Dominus se daturum clauem super humerum eius. Clauis enim manu portari solet, vel ex corrigia, vel cingulo pendere. Quodnam est hoc, tantum pondus clauis, vt non manu, sed humeris deferendum sit? Estque tàm graue pondus clauium ecclesiæ, quod non quibuscumq; humeris deferri potest, sed validissimos; constantes, & fortissimos requirit. Quid enim grauius, quã animarum regimen, & gubernatio, à qua pendet animarum salus? Ideò dicitur clauis super humerum. Prælatus ergò, quem Deus constituit, clauem super humeros baiulat. Ille verò, qui ab hominibus eligitur, neq; vocatur à Deo tanquàm Aaron, sed principum, & magnatum fauore, & secundùm humanas leges carnis, & sanguinis, non defert super humeros clauem, sed ad collum velut monile, vel in manu. Non pondus, nec laborem muneris curat: sed dominationem, honorem, & vtilitatem. De eiusmodi prælatis dicit Dominus Ose. 8. ipsi regnauerunt, & non ex me: principes extiterunt & non cognoui. Illi verò, qui à Domino eliguntur, quium suarum cura semper sollicitantur: & earum salus somnum intercidit. Considerant enim Christi ergà oues eximiam dilectionẽ: quam Petro satis indicauit dicens: pasce oues meas, quasi diceret mihi dilectissimas, meoque sanguine redemptas. Sicut Paul. ait. 1. ad Corinth. cap. 6. Empti estis pretio magno, & Petrus Apostolus. 1. cap. 1. scientes, quod non corruptibilibus auro, vel argento redempti estis de vana vestra conuersatione paternæ traditionis: sed pretioso sanguine quasi agni immaculati Christi, & incontaminati: præcogniti quidem ante mundi constitutionem, manife-

Iosu, 10.

Bonus prælatus à Christo electus clauem muneris super humeros defert.

Ose. 8.

1. Corin. 6.
1. Petr. 1.

stati autem nouissimis tẽporibus. Tantùm ergo redemptionis nostræ pretium semper præoculis habeamus: vt glorificemus,& portemus Deũ in corporibus, & mentibus nostris. Atque pro tam sublimi, & eximio beneficio, quo clementissimus Redemptor noster Christus ad salutem animarum nostrarum Petrum Apostolorum,& ecclesiæ suæ principem elegit, summum pastorem instituit,super cathedram fidei, euangelicæque doctrinæ exaltauit: & claues regni cœlorum tradidit: gratias incessanter agamus: supplicesque deprecemur, vt per Petrum cœli ianitorem, cœlestes portas nobis aperiat,vt inde nobis diuina dona communicentur à patre luminum, à quo omne datum optimum, & omne donum perfectũ descendit: indeq; pascua vitæ ouibus suis verus ille pastor communicet, liberalique manu per Petri glorioſi vicarij sui intercessionem largiatur: nunc per gratiam,& in futuro per gloriam, Amen. *Iacob.1.*

¶ In præcipua solennitate principis Apostolorum Petri superaddemus volente Domino conciones alias atq; fragmenta super Euangelium.

IN FESTO B. MATHIÆ Apostoli,

CONCIO PRIMA.

De fœliciſsima ipsius sorte.

THEMA *Cecidit sors super Mathiam.* Actu. *1.*

VERBA Sunt Euangelistæ Lucæ,quibus glorioſi Mathiæ fœlix sors explicatur, qua ad supremam dignitatem ecclesiæ militantis, & triumphantis,nempè Apostolicã per Spiri-

tum

tum sanctum electus est. Vt hanc ad Dei optimi, atque glorioſi Apoſtoli laudem elucidare digne valeamus: ſacram Dei genitricem humiles deprecemur, vt in partē gratiæ, fœlicemque ſanctorum ſortem nos admitti faciat, dicentes, Aue Maria.

¶ Plures quidem, & fœliciſsimæ ſortes ceciderunt ſuper Mathiam. Prima fuit ſors diuinæ gratiæ, & miſericordiæ, per quā illius intellectus illuminatus eſt: & tanquā paruulo, & humili, fidei myſteria reuelata ſunt per Chriſti doctrinam: ad cuius ſequelam per auxilium diuinæ gratiæ præuenientis, & ſubſequentis vocatus eſt, vt per ſemitas iuſtitiæ dirigeret greſſus ſuos, fieretq; aſsiduus, & auidus verborum Chriſti auditor. Secūdam ſortem adhùc fœliciorem habuit, deſignatus vnus ex electis ſeptuaginta duobus diſcipulis. Tertia verò præclara, omniumq; fœliciſsima ſors fuit, quam Lucas refert cum præſidente Petro, vt capite Apoſtolici collegij, in quo congregati erant circiter centum viginti viri, ante aduentum Spiritus ſancti, oratione præmiſſa, ex munere Pontificatus ſui homines allocutus, propoſita ruina infœlicis Iudæ, neceſſariaq; Apoſtolicæ ſedis impletione, & ſacri numeri perfectione, propoſitis duobus, atq; datis illis ſortibus, cecidit ſors ſuper Mathiam: & annumeratus eſt cū vndecim Apoſtolis. Hæc eſt fœliciſsima ſors Mathiæ: quæ fœlicior redditur ex cōſideratione, & contra poſitione infœliciſsimæ ſortis Iudæ: quia ſuprema dignitas eccleſię eſt Apoſtolica: ſicut docet Paul. primę ad Corinth. 12. quoſdam poſuit in eccleſia, primum Apoſtolos: & ad Epheſ. 4. ipſe dedit quoſdam quidem Apoſtolos, quoſdam autem prophetas, alios verò euangeliſtas: alios autem paſtores, & doctores, &c. Apoſtoli enim ſunt, qui (vt Paulus ait ad Rom. 8.) acceperunt primitias ſpiritus, ſupremamque poteſtatem ad regimen eccleſiæ: doctrinam, poteſtatemque faciendi miracula, ad confirmationem doctrinę. Hoc igitur Apoſtolicum munus, cum Mathias in prouincia Iudęæ ad-

Fœliciſsimæ ſortes Mathiæ.

1. Corin. 12
Epheſ. 4.

Rom. 8.

ministrasset,& plures ad fidem conuertisset: apud principes sacerdotum accusatus, quòd Christi gloriam prædicaret,tanquam blasphemus lapidibus obrutus, moreque Romanorum securi percussus, extensis in cœlū manibus martyrij glorioſam palmam adeptus est.

D. Aug. Vestis Christi charitas est, & prima gratia.

¶D. Aug.tract.118.in illa verba Ioan.19.partiti sunt vestimenta mea, & super vestem meam miserunt sortem:explicat vestem Christi esse charitatem,& primam gratiam,quæ nullis præcedentibus meritis, sed occulto Dei iudicio,& voluntate conceditur: Prouer. 16. dicitur,sortes in sinum mittuntur, sed à Domino temperantur. Sicut enim cum sortes in vrnam mittuntur, omnes scribuntur, tā pauperes, quā diuites, neq; sors exit propter humanos respectus potentiæ,nobilitatis, vel diuitiarum:sed secundum diuinam voluntatem; ita vestis diuinæ gratiæ datur non ex meritis, sed ex beneplacito diuinæ voluntatis:sicut docet Paul.ad Rom.9. non est volentis,neq; currentis:sed miserentis est Dei. In cuius rei exēplum adducit Iacob,& Esau:cum nondum nati fuissent,aut aliquid boni,aut mali egissent, nō ex operibus, sed ex vocāte dictum est:Iacob dilexi, Esau autem odio habui. Quia primam gratiā nullo hominis merito, sed pro sua voluntate Deus confert:iuxta illud Psa.17. Saluum me fecit,quoniam voluit me. Quarè gratia meritò sors vocatur à Paulo ad Eph.1.in quo & nos sorte vocati sumus,secūdum propositum eius, qui operatur omnia secundùm consilium voluntatis suæ.Et ca.2. gratia estis saluati,& hoc non ex vobis, Dei enim donum est: non ex operibus,vt nequis glorietur.Sic ex altissimo diuinæ voluntatis consilio reprobatus est Iudas,&illius loco Mathias per Spiritum sanctum electus Apostolatus cathedram sortitus est, & Apostolici gradus ministerium:sicut Psal. 108. prædixerat Dauid, fiant dies eius pauci,videlicet Iudæ, qui laqueo suspensus præmatura morte interijt:& episcopatū eius accipiat alter:sic enim ministerij ipsius locum, & præfecturam per Spiritum

Rom.9.

Psal.17.

Ephes.1.

Ephes.2.

Psal. 118.

sanctum

sanctum Mathias accepit. Nulla tamen iniuria Iudas affectus est. Absit enim à Domino impietas, & ab omnipotente iniquitas. Nullus enim reprobatur absque demeritis: neque vocatur ex meritis, sed ex diuina gratia. Ose. 13. perditio tua Israel, tantummodò in me auxilium tuum. *Iob. 34.* *Ose. 13.*

¶Hoc est, quod Christus Dominus docet nos hodierno euãgelio: quod quidem magnis mysterijs plenũ est. Ait enim: confiteor tibi pater Domine cœli, & terræ: quia abscondisti hæc à sapientibus, & prudentibus: & reuelasti ea paruulis. Quòd si huius mysterij rationem à Domino inquiras, subdit: ita pater, quoniam sic placitum fuit ante te. Eccli. 3. altiora te ne quæsieris, & fortiora te ne scrutatus fueris: sed quę præcepit tibi Deus, illa cogita semper: & in pluribus operibus eius ne fueris curiosus. Non est enim tibi necessarium ea, quæ abscondita sunt, videre oculis tuis. Insuperuacuis rebus noli scrutari multipliciter, & in pluribus operibus eius non eris curiosus. Plurima enim super sensum hominum ostensa sunt tibi. Quare inscrutabilia Dei mysteria cõsiderans Rex Prophera *Ps. 72.* optimè dixit: existimabã vt cognoscerem, hoc labor est antè me. Donec intrem in sanctuariũ Dei, & intelligam in nouissimis eorũ. Tunc manifestè apparebũt occulta hæc diuina mysteria: & (vt Aug. ait in *Enchirid.* ad Lauren. c. 94.) tunc videbimus mysteriũ figuli, quod vidit Hiere. c. 18. quomodo dissipauit Dominus vas Iudæ, & conuersus fecit illud vas alterum, nempè Mathiam: iuxtà illud Iob. 34 conteret multos, & innumerabiles: & stare faciet alios p eis: Hæc fuit fœliciſsima sors Mathiæ: vt depositio de Apostolica sede Iuda, suspẽso, in tartara misso: & in eternũ damnato: Mathias in illius locũ, atq; Apostolicã sedẽ exaltatus sit. Harũ sortiũ vmbrã, & typum habemus Leuit. 16. vbi præcepit Dominus sortes mitti inter duos hircos, quis eorũ offerẽdus esset. Vbi Orig. ho. 9. in Leuit. ait p hircũ, qui Dño immolat' est, iustos significari, *Eccl. 3.* *Psal. 72.* *Augusti.* *Hierem. 18* *Iob. 34.* *Leuit. 16.* *Origen.*

qui corda, corpora, & omnia sua in sacrificium, & acceptabilem, Dominoq; placentem hostiam offerunt: per caprum verò emissarium significari peccatores in peccatis liberos, filios Belial, ideſt, absq; iugo, & absq; diuinæ legis obedientia, & obseruantia. Hoc autem sorte diuina ordinatur: *es caso reseruado para Dios: que no le sia de nuestra election: que somos muy parciales, y respectadores de personas.* Deus autem non sic: sed omnia in vero iudicio facit: & cum sit summè bonus, pro sua bona voluntate eligit quos vult: Sicut Christus Dominus ait: ita pater, quoniam sic placitum fuit ante te. Hæc est fœliciſsima sors, quæ iam per auxilium diuinæ gratiæ prœuenientis, & subsequentis ceciderat super Mathiam: & per vltimam sortem electionis Apostolicę cõfirmata est: & cum magno sanctitatis cumulo perfecta, & sublimata.

Sanctitas Mathiæ apostoli ex multis commendatur.

¶ Sanctitas enim glorioſi Apostoli Mathiæ ex multis nominibus colligitur fuisse eximia. Primò, quia iuxtà nominis sui significationem fuit humilis: Mathias enim paruus Domino interpretatur. Secundò, quia fuit vnus ex septuaginta duobus discipulis à Domino designatis, qui semper, & perseuerauter à baptismo Ioannis secuti fuerant Saluatorem. Sic enim coram omnibus discipulis proposuit Act. 1. Apostolorum princeps Petrus. Oportet ex his viris, qui nobiscum sunt congregati in omni tempore, quo intrauit, & exiuit inter nos Dominus Iesus, incipiens à baptismate Ioannis, vsque in diem, qua assumptus est à nobis, testem resurrectionis eius nobiscum fieri vnum ex istis. Vbi nomen, viri, non solum virilem ætatem, sed & animi robur, constantiam, virtutumque virorem connotat. Tertio commendatur ipsius sanctitas ex multis circunstantijs electionis. Sors enim missa inter Mathiam, & Ioseph Barsabam, (qui ex iustitię testimonio cognominatus est iustus) soci Mathię iustitiam, & sanctitatem manifestè prędicat. Deindè Apostatæ Iudę malitia magnam iustitiam Mathię commendat, maxima enim malitia, & impietas

non

non potuit nisi per maximam iustitiam restaurari. Confirmatur adhùc Mathię sanctitas ex nouo electionis modo. Cęteros namq; Apostolos elegit Christus, dùm inter mortales homines in terris ageret: Mathiā verò elegit iam glorioſus. Cęteros adhuc imperfectos ex rebus, & seculi negocijs extraxit, vocauit, & per gratiam suam, & doctrinam perfecit: Mathiam verò iam in schola sua doctrina euangelica instructum, sanctitate perfectum, & probatum in Apostolum exaltauit. Idq; omniū oratione præmissa: Petri vt Summi Pontificis, & capitis ecclesię exhortatione pręuia: duorum probatissimorum electione per Apostolos facta: ac tandem ex duobus per Spiritum sanctum sorte Mathię, cęlestis splendoris signo designata. Quod si harum sortium exitus rationem inquiras, audi quid dicat Apostolus ad Romanos. 9. O homo tu quis es, qui respondeas Deo? nunquid dicit figmentum ei, qui se finxit, quid me fecisti sic? an non habet potestatem figulus luti ex eadem massa facere aliud quidem vas in honorem, aliud verò in contumeliam? & Christus in Euangelio: ita pater, quoniam sic placitum fuit ante te. *Rom. 9.*

¶ Ad hanc supremam sortem Apostolicam duodecim vocauit Christus: quanquam ad imitationem vitę, & muneris Apostolici multi vocati sunt, & in dies vocantur, qui prælatorum, & prędicatorum munere fũnguntur. Ad hoc munus electus est Paulus, sicut apud Cęsareā coram Festo, & Rege Agrippa ipse rationem reddens Act. 26. dixit ex nomine Christi, cum ipsum vocauit: ad hoc enim apparui tibi, vt constituam te ministrum, & testem eorum, quę vidisti, & eorum, quibus apparebo tibi, eripiens te de populis, & gentibus, in quas nunc ego mitto te aperire oculos eorum, vt conuertantur â tenebris ad lucem, & de potestate Sathanę ad Deum; vt accipiant remissionem peccatorum, & sortem inter sanctos per fidem, quę est in me. De qua sanctorum sorte iterum dixit ad Colossen. cap. 1. dig *Act. 26.* *Coloss. 1.*

nos nos fecit in partem sortis sanctorum.

¶Quanquam verò sors Apostolica, quæ cecidit super Mathiam omnium suprema est, sors tamen iustorum, ad quam Saluator hodierno euangelio inuitat dicens; venite ad me omnes qui laboratis, & onerati estis, & ego reficiam vos: fœlicitate plena est. Diabolus tamen, mundus, & caro ad refectionem bonorum corruptibilium inuitat: quorum ministri sunt homines impij: qui Sapient. cap. 2. dicunt, venite fruamur bonis quæ sunt, & vtamur creatura tanquam in iuuentute celeriter. Vino pretioso, & vnguentis nos impleamus, & non prætereat nos flos temporis. Coronemus nos rosis antequam marcescant: nullum pratum sit, quod non pertranseat luxuria nostra. Nemo vestrum exors sit luxuriæ nostræ: vbique relinquamus signa lætitiæ: quoniam hæc est pars nostra, & hæc est sors nostra. Contrà quorum impium, & blasphemum consilium dicit Salomon Prouerb. 1. Fili mi, si te lactauerint peccatores, ne acquiescas eis. Si dixerint, veni nobiscum, insidiemur sanguini, abscondamus tendiculas contra insontem, fruſtrà deglutiamus eum, sicut infernus viuētem, & integrū quasi descendentem in lacum. Omnem pretiosam substantiam reperiemus, implebimus domos nostras spolijs. Sortem mitte nobiscum, marsupium vnum sit omnium nostrum. Fili mi ne ambules cum eis, prohibe pedem tuum à semitis eorum. Pedes enim illorum ad malum currunt: & festinant, vt effundant sanguinem. Hæc est infœlix malorum, & impiorum sors: de qua dicitur Hierem. 13. dissipabo, & disseminabo eos, quasi stipulam, quæ à vento raptatur in deserto. Hæc sors tua, parsque mensuræ tuæ à me, dicit Dominus, quia oblita es mei, & confisa es in mendacio.

Diabolus diuersa ratione inuitat atque Christus.

Sapien. 2.

Prouerb. 8.

Hierem. 13

¶At verò iustorum sors multo est dissimilior, de quibus Sapient. 3. dicitur: iustorum autem animæ in manu Dei sunt: & nō tanget illos tormētum mortis. Visi sunt oculis insipientiū mori: & æstimata est afflictio exitus il-

Sapient. 3.

lorum:

lorum: illi autē sunt in pace. Et si coram hominibus tormenta passi sunt, spes illorum immortalitate plena est. In paucis vexati in multis bene disponentur: quoniam Deus tentauit eos, & inuenit illos dignos se. Id quod videntes impij in tremendo iudicij die, turbabuntur timore horribili: sicut dicitur Sapien. 5. & mirabuntur in subitatione insperatę salutis: gemētes prę anguſtia spirit⁹: dicētes intra se, pœnitentiā agentes, & prę anguſtia spiritus gemētes. Hi sunt quos habuimus aliquando in derisum, & in similitudinem improperij. Nos insensati vitam illorum æstimabamus insaniam, & finem illorum sine honore. Ecce quomodò computati sunt inter filios Dei, & inter sanctos sors illorū est. O fœliciſsimā iustorum sortem, quam non solū magno cum gaudio, & plena exultatione ipsi experiuntur, sed & impij quanquam inuiti, & inuidia, spirituſq; anguſtia pleni confitentur! Hæ sunt iustorum, & impiorum disſimiles sortes. Quarè meritò propheta Rex suæ sortis fœlicitatem in manu Domini constituens Psal. 30. dixit: in manibus tuis sortes meæ: vel (vt habet alia lectio) tempora mea: quasi dicat, meorum tēporum euentus, & succeſſus, manuū tuarum, atq; potestatis disposition, prouidentiæq; relinquo. Chaldaica lectio habet, in manibus tuis dies redemptionis meæ. Omnia in idem redeunt, eundemque sensum efficiunt: nēpè sortem salutis æternæ nō fortuitā esse, sed diuina volūtate, atq; prouidentia tēperari, & gubernari: neq; ab vlla humana induſtria, ingenio, potentia, diuitijs, vel sollicitudine dependēre.

Varia sors iustorū, & impiorum describitur. Sap. 5.

Psal. 30.

¶ Diuinę igitur bonitati inceſſanter gratias agamus, & Saluatori noſtro Christo, in quo, & nos sorte vocati sumus: vt Paul. ait ad Ephe. 1. & ad Coloſ. 1. iterùm ait, nō ceſſamus pro vobis orātes, & poſtulantes: vt impleamini agnitione volūtatis eius in omni sapientia, & intellectu spirituali, vt ambuletis digne Deo per omnia placentes, in omni opere bono fructificātes, & creſcentes in sciētia Dei, in omni virtute cōfortati secudū potē

Ephes. 1. Coloſ. 1.

tiam

tiam charitatis eius, in omni patientia, & longanimitate: cum omni gaudio gratias agentes Deo, & patri, qui dignos nos fecit in partem sortis sanctorum, in lumine: eripuit nos de potestate tenebrarum, & transtulit in regnum filij dilectionis suæ. Cum omni sollicitudine satagamus, vt per bona opera nostram vocationem, & electionem certam faciamus: sicùt exhortatur Petrus Apo-
2. Petr. 1. stolus. 2. cap. 1. Deprecemurque Dominum, vt qui per magnam suam misericordiam eripuit nos de potestate tenebrarum, & ad fæliciſsimam sortem luminis fidei admisit: per interceſsionem, & imitationem glorioſi Apoſtoli Mathiæ concedat conſortes fieri luminis gratiæ, & gloriæ. Amen.

IN EODEM FESTO CONCIO SECVNDA,

De magno diuinæ vocationis, & refectionis beneficio.

THEMA *Venite ad me omnes, qui laboratis, & onerati estis: & ego reficiam vos.* Mat. 11.

SALOMON ſpiritu diuino afflatus, experimentoque rerum edoctus Eccleſ. 2. ait, riſum reputaui errorem, & gaudio dixi, quid fruſtrà deciperis? In cuius veritatis confirmationem magnus ille Patriarcha
Geneſ. 21. Abraham in die ablactationis filij Iſaac (qui riſus interpretatur) fecit grande conuiuium Geneſ. 21. Et Chriſtus Redemptor noſter exemplo ſuo nos docuit,
Luc. 10. de quo gaudere debeamus, dùm diſcipulos à gaudio, & riſu mundi ablactauit, dùm Luc. 10. dixit, in hoc nolite gaudere, ſcilicet quòd dæmonia ſubijciantur

vobis. Magis autem gaudete, quia nomina vestra scripta sunt in cœlis. Tunc in ipsa hora exultauit Iesus in Spiritu sancto. Diuus Cyrillus, exultauit amator hominum de acquisitione plurium per potestatem à se traditam, & operationem Spiritus sancti. Ideò nunc Matth. 11. gratias agit patri dicens: Confiteor tibi pater, Domine cœli, & terræ, quia abscondisti hæc à sapientibus, & prudentibus, & reuelasti ea paruulis. Et hoc totum pro tua voluntate: ita pater, quoniam sic placitum fuit ante te. Præcipua tamen dispositio ex parte nostra, vt diuina maiestas cœlestia mysteria nobis reuelare dignetur, humilitas est, quæ paruulos efficit. Accedamus ergo proni, & humiles ad thronum gratiæ ipsius, & per almã Virginem supplices petamus dicentes, Aue Maria.

D. Cyril.

Matth. 11

¶ Glorioſi Apoſtoli Matthiæ ſacratæ electionis dignam memoriam hodie celebrat eccleſia, glorioſamque palmam, quam per martyrium hoc die conſecutus eſt. Celebritas eſt multis nominibus veneratione digna. Primum quia vnus eſt ex ſacro Apoſtolorum collegio: quibus debitores ſumus exempli, doctrinæ, atque interceſſionis, qua ſemper apud Dominum nos protegunt. Illi ſiquidem protectores noſtri ſunt, duces, & magiſtri eccleſiæ: illi duodecim portæ ſunt, atque duodecim fundamenta cœleſtis ciuitatis, & excelſi muri Hieruſalem, ſicut vidit Ioann. Apocal. 21. vbi vidit fundamenta muri ciuitatis omni lapide pretioſo ornata. Inter quæ duodecimum fundamentum dicit eſſe Amethiſtum. Qui quidem lapillus eſt, qui (teſte Plinio lib. 37. naturalis hiſtoriæ, cap. 9.) ad vini rubei colorem accedit, & in violam deſinens, cum quodam fulgore purpureo, aſpectui gratus fertur reſiſtere ebrietati: indeq; nomẽ habet Amethiſti: fœcundat ſteriles, veneniq; malitiã cohibet. Quæ omnia Mathiæ conueniunt. Ille enim ſuſcepto igne diuini ſpiritus, linguarumque dono, varijs linguis, ſicut cæteri Apoſtoli loqui cœpit, vini colorem, imò & effectum habere, vinoq; madere cum cæteris Apoſtolis de-

Apoſtoli protectores noſtri ſunt, duces, magiſtri, & fundamẽta eccleſiæ.

Apocal. 21

Plini.

putatus est: cæterùm ebrietati infidelitatis constanter restitit, idolatriæ venenum cohibuit: & Iudaicæ gentis sterilitatem fœcundauit per euangelium, adoptionis filios Christo generans: & per susceptum splendorem ignis diuini, atq; per proprij sanguinis effusionem purpureo colore velut cœlestis Amethistus mirabiliter effucit. ¶ Deinde duplex electio, & approbatio Apostoli Mathiæ festum adaugent. Primum enim à Christo Domino approbatus est, dum in numerum septuaginta duorũ discipulorum designatus fuit: secundo verò visibili signo sortium per Spiritum sanctum in Apostolum est electus: vt habetur Act. 1. siue id calculis Apostolorũ factum fuerit, siue fortibus: de qua re agit Angel. Doctor 2:2. quæst. 95. art. 8. De fœliciſsima sorte sua meritò dixerit Mathias illud Psal. 15. funes ceciderunt mihi in præclaris. Olim enim funiculis fiebat hæreditatum diuisio, vt patet ex libro Iosue. Mathias verò non funiculis, sed diuina sorte præclaram hæreditatẽ, nempe Apostolicam accepit: vt dominicæ dispensationis, fideique nostræ fidelis testis, cœlestium mysteriorum particeps, ac euangelicæ prædicationis minister existeret. Sublime verò, adeoque excelsum euangelij ministerium, non per leges carnis, vel sanguinis, sed per æterni patris reuelationem humilibus commissum est: sicut hodierno euangelio Christus docet: simulque humiles ad se vocat dicens: Venite ad me omnes, qui laboratis, & onerati estis, & ego reficiam vos.

Act. 1.
D. Thom.
Psal. 15.

¶ Vniuersa propter semetipsum operatus est Dominus Prouerb. 16. Vbi dictio, propter, dicit causam finalem. Ipse enim est, α, & ω, apha, & o: principium & finis. Hinc oritur naturalis appetitus rebus omnibus perueniendi ad suum finem. Ad hoc properant cœli, cœlestiaque astra, & cœli luminaria: in hoc omnis creatura ingemiscit, vt Paulus ait ad Romanos. 8. gemitus est naturale desiderium, & appetitus. Et sicut Ecclesiastes, cap. 1. dicitur, vnde exeunt flumina, reuertun-

Prouer. 16.
Deus finis est creaturarum omniũ
Apocal. 1.
Rom. 8.
Eccles. 1.

c tur,

tur, vt iterum fluant: sic creaturæ omnes naturali quodam impulsu in Deum tendunt eo modo, quo possunt, quia in eo quiescunt. Cæterùm creaturæ aliæ inferiores fines naturales habẽt, in quibus quiescunt. Vnus homo, qui ad Dei imaginem formatus est, non quiescit, nisi in ipso Deo: vndè D. Augustinus eleganter dixit: fecisti nos Domine ad te, & inquietum est cor nostrũ, donec quiescat in te. *Augustinus.*

Et sicut Sol inter planetas omnes aspectu suo magis lætificat hæc inferiora, mirabilique influentia lucis beneficus est: tenebras pellit, luce replet, splẽdore, & solatio: nebulas vincit, liquefacit gelu, & producit germina: sic solis iustitiæ præsentia multò maiora beneficia nobis confert tam in patria, quã in via. Mirum est herbas, floresque intueri, quomodò præsentia solis exhilarantur, velut filij aspectu patris. Sic sol pater naturæ, & inferiorum omnium meritò dicitur. Heliotropium, siue solisæquium, vulgo dicta herba solis, *hierua del Sol, ò gigantea*, solem semper insequitur, & quasi ipsius ortum aspectu suo indicat. Sic deberemus homines semper Deum respicere. Ipse enim pater noster est, principium, & finis noster, centrumque desideriorum. Cæterùm quia sæpè temporalium affectus nos rapit, & à Deo recedimus, conditionisquè nostræ obliti, degeneres, & inurbani terga vertimus: ipse nos ad se vocat, & inuitat: Venite ad me omnes, qui laboratis, &c. *Simile.*

Solis præsẽtia, veluti patris creaturæ omnes delectãtur.

¶Inter diuina beneficia vocatio primũ locum tenet: quia primus effectus est diuinæ prædestinationis, sicut Paulus docet ad Romanos. 8. quos prædestinauit, hos & vocauit. Meritò Diuus Paulus multis locis vocationem exaltat, secundæ ad Thessalo. 1. oramus pro vobis, vt dignetur vos vocare vocatione sua sancta: & aliàs sæpè ea ratione magna sollicitudine Deus nos ad se vocat. Apoca. 3. *Ecce* sto ad ostiũ, & pulso. Cant. 5. aperi mihi soror mea, amica mea, columba mea, immaculata mea. Per prophetas olim de nocte cõsurgẽs, atq; diluculo, po-

Vocatio primus effectus est diuinæ prædestinationis. Thessalo. 1. Rom. 8.

pulum

pulũ suũ ad se vocauit: populi verò Christiani dignitas multò est excellentior, siquidem descendit Dei filius in mundum, vt errantes à via veritatis ad rectam beatitudinis viam reduceret. Hoc est ingens illud, semperq; adorandum beneficium, quod ad Hebr. 1. Paulus exaltat dicens: multifariè, multisque modis olim locutus est Deus patribus in prophetis: nouissimè diebus istis locutus est nobis in filio, quem constituit hæredem vniuersorum, per quem fecit & secula. Ipse est, qui nos vocat, & ad se inuitat dicens, venite ad me omnes: Neminem excludit, quia vult omnes homines saluos fieri secundæ ad Timoth. 2. & ad Rom. 10. idem Dominus omnium, diues in omnes, qui inuocant illum: iuxta illud Ioelis. 2. omnis quicunque inuocauerit nomen Domini saluus erit. Et Iacobi. 1. qui dat omnibus affluenter, & non improperat: omnibus paratum est prædium, quòd si vocati non veniunt, iubet vocari cæcos, & claudos, vt impleatur domus.

Hebr. 1.

Rom. 10.
Ioel. 2.

¶ Vocat verò ad se Saluator omnes laborantes: non otiosos, neque delicioſos, qui in labore hominum non sunt Psal. 82. Sed laborantes, afflictos, & oneratos, tàm onere, grauique iugo legis: sicut explicuit Hilarius super Matth. cap. 11. quam laborantes temporalium calamitatum, & molestiarum sarcina, quæ animum affligũt: sicut explicuit Caiet. Ad hoc enim Esai. ca. 61. prædixit venturum Christũ: Spiritus Domini super me eo, quod vnxerit me: Ad annunciandum mansuetis misit me: vt mederer contritis corde, & prædicarem captiuis indulgentiam, & clausis apertionem: vt consolarer omnes lugentes. Saluator verus Dauid est, ad quem confugiebant omnes, qui erant in angustia constituti, & oppressi ære alieno, & amaro animo: & factus est eorum princeps. D. Gregor. mala, quæ hic nos premunt, ad Deum festinare compellunt. *De los trabajos, y angustias haze Dios sabuesſos, y perros vẽtores, para que le vayan haziendo el oxeo, y le traygan la caça a las manos.* Hoc est quod petit Da-

Psal. 82.
Afflictos & laboribus oneratos Christus ad se vocat.
Hilar.
Caiet.
Esa. 61.
1. Reg. 22.
D. Greg.

uid

uid psalm. 82. imple facies eorum ignominia, & quærent nomẽ tuum Domine. Psalm. 15. multiplicatæ sunt infirmitates eorum, postea accelerauerunt: & psalm. 31. conuersus sum in ærumna mea dùm configitur spina. Esai. 26. in angustia requisierunt te: in tribulatione murmuris doctrina tua eis. D. Gregor. 6. moral. cap. 5. & 8. cap. 7. indè mens ad summa euolat, vndè caro in infimis diutiùs laborat: quia homo nascitur ad laborem.

Psa. m. 82.

Esai. 26.

D. Gregor. Iob. 5.

¶ Multi quidèm labores, & onera humanæ vitæ. Cæterum onus peccati super omnia pondera præponderat, & grauat; sicut expertus Rex Dauid confitetur, psalm. 37. quoniàm iniquitates meæ supergressæ sunt caput meum, & sicut onus graue grauatæ sunt super me. Id quòd insignis illa visio nos docet, qua vidit Zachar. cap. 5. volumen maledictionum volans contrà iurantes, & fures; & statim vidit amphoram, id est, mensuram peccatorum plenam plumbo: viditq; mulierem sedentem super amphoram: & dixit Angelus, hæc est impietas: & proiecit eam in medio amphoræ, & misit massam plumbeam in os eius. Vidit & duas mulieres habentes alas quasi milui, quæ sunt auaritia, & luxuria: & spiritus superbiæ in alis earum: hæ deferunt amphoram in terram Sẽnaar, id est fœtoris, & inferni: vt ædificetur ei domus supèr basim suam, id est in sempiternum. Rupertus, & Theodoretus sic explicant de pondere peccati: & elegãter D. Gregor. 14. moral. cap. 27. Et ipsi peccatores, & impij sarcina peccatorũ se grauatos, & lassatos confitentur Sapien. 5. lassati sumus in via iniquitatis, & perditionis: ambulauimus vias difficiles, viam autem Domini ignorauimus. Ea tamèn est diuina clementia, & longanimitas, vt aberrantes, & laborantes animas paternali affectu semper ad se reuocet. Hierem. 3. tu fornicata es cum amatoribus multis, veruntamèn reuertere ad me, dicit Dominus. Leua oculos tuos in directũ: *Abre los ojos mira derecho*, & vide vbi nùnc prostrata sis. Et cap. 31. reuertere virgo Israel, reuertere, vsquequo dissoluèris filia

Onus peccati quocumque pondere grauius est. Psalm. 37. Zachar. 5.

Rupert. & Theodoret. D. Gregor. Sapien. 5.

Errãtes, & laborãtes reuocat Diuina clemẽtia Hierem. 3.

Esai.55. vaga. Esaias quoque cap. 55. sitientes vocat ad aquas: & nunc Christus Dominus, apud quem est fons vitæ. Psalm. 35. & qui agnus est, qui deducit ad vitæ fontes, Apocalypsis 7. Omnes laborantes inuitat dicens, venite ad me omnes qui laboratis, & onerati estis, & ego reficiam vos.

Apoc.7.

Verbum reficere tria significat.

¶ Verbum reficere tria significat. Primò, reficere est iterum facere, vel reparare: sicut Matth. 4. Apostoli reficiebant retia sua. Et in hac significatione solius Dei est nos reficere, qui fecit nos. Qua ratione docet Sanctus Thomas 3. part. quæst. 3. artic. 8. conuenientiam sacri mysterij diuini Verbi, quia cum sit imago Patris, & figura substantiæ eius; ad cuius similitudinem homo factus est, per ipsam imaginem oportuit hominem refici, & restaurari. Secundò, reficere est pascere, ciboque confortare: inde locus prandij refectorium dicitur, iudicum 10. cibo & potu reficientibus. Atq; in ea significatione frequens est vsus in Scriptura sacra. Tertiò, reficere accipitur pro eo, quod est recreare, & refocillare: Sic Paulus ad Philemo. scribit pro Onesimo seruo: refice viscera mea in Christo: quasi dicat, si illi parcis, refocillabis me. Et Esa. 28. hæc est requies mea, reficite lassum, & hoc est meum refrigerium. Dum igitur Saluator absolutè dicit, ego reficiam vos, omnimodam, & perfectissimam refectionem pollicetur. Ipse enim est, qui per baptismum nos reficit, & ad pristinum statum innocentiæ reparat, atq; restaurat. Ipse est verus agnus, qui tollit peccata mundi: simulque remittit pœnas pro peccatis debitas: confert gratiam, virtutes & dona restituit: ianuam que regni cœlestis aperit. Ea ratione Paulus ad Titum 3. baptismum vocat lauacrum regenerationis, & renouationis: atq; de ipso explicantur verba Psalm. 22. super aquam refectionis educauit me. Baptismus aqua refectionis est, per quam reficimur, & instauramur: atque educamur, & nutrimur.

Ad Philemo.

Esai.28.

Titum.3.

Psalm.22.

Baptismus aqua refectionis est.

¶ Vbi iam nobis secundus sensus insinuatur. Refice

re

re enim pascere est, educare, & cibo nutrire. Duo refectoria, refectionisq; loca Saluator habet: vnum in cælo, vbi mensa est grandium, quibus manifestè sese exhibet in cibum: sicut audiuit D. Augustin. cibus sum grandium, cresce, & manducabis me. De qua refectione euāgelicus Propheta cap. 25. prædixit: faciet Dominus exercituum omnibus populis in monte hoc conuiuium pinguium, conuiuium vindimiæ, conuiuium pinguium medullatorum, vindemiæ defæcatæ. De quo conuiuio Luc. 22. dixit Christus discipulis: ego dispono vobis, sicut disposuit mihi pater meus regnum: vt edatis, & bibatis super mensam meam in regno meo. Rectè dixit quidam Christo: beatus qui manducabit panem in regno tuo. Luc. 14. Mirabiles sunt cibi, qui in illa cælesti mensa conuiuis apponuntur, sicut Paul. dixit. 1. ad Corin. 2. nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparauit Deus ijs, qui diligunt illum. Habet tamen Saluator in militanti ecclesia refectorium suum, in quo Princeps noster doctrinæ pabulo, gratiæ, virtutum, donorum, & sacramentorum, cunctos fideles, & amicos reficit. Maximè verò sacrosancto Eucharistiæ sacramento, diuinocibo carnis suæ nos reficit: de quo prædicto Psalm. 22. Regius vates cecinit: parasti in conspectu meo mensam aduersus eos, qui tribulant me. In hac cælesti mensa ille cibus grandium nobis lactescit (vt Diuus Augustinus dixit) vt ad paruulos peruenire.

Duplex refectorium Christus habet.

D. Augustin.

Esai. 25.

1. Corin. 2.

Psalm. 22.

D. Augustin.

¶ De hac mensa commodissimè intelliguntur verba Saluatoris: ego reficiam vos: & pascam cibo, qui vos satiet, totamq; mentem repleat. Non voluptatibus, sicut reficiebat Epicurus: non bonis fortunæ, sicut Peripatetici: non vana rerum naturalium contemplatione, sicut Stoici: quia omnia hæc vanitas sunt, & afflictio spiritus: labores sunt, & fames, quam patiuntur, vt canes: non refectio: sicut Esaiæ cap. 29: dicitur: sicut somniat esuriens, & comedit: cum autem expergefactus fuerit,

Esai. 29.

vacua est anima eius: sic erit multitudo omnium gentiũ, quæ dimicauerunt contrà montem Sion. At verò doctrina euangelica, diuina gratia, & sacramenta reficiunt interiora animæ, solatio replent: adeoq; pingues, & nitidæ redduntur oues Christi, quæ in ipsius pascuis reficiuntur, vt meritò admirans sponsa interroget sponsum: indica mihi, vbi pascas? *Que traeys tan gruesso, y tan luzio, y bien repastado el ganado.* Aliqui Hebræi transferunt, quo modò pascas? *Que secreto ò misterio tiene la yerua de vuestro pasto?* Multùm per omnem modum. Cæteræ nàmq; doctrinæ morales Platonis, Aristotelis, Senecæ, Plutarchi, & aliorum Philosophorum aridæ sunt, quæ frigidos, & ieiunos relinquunt legentes, & auditores: impleturq; illud Psalm. 101. aruit cor meum, quia oblitus sum comedere panem meum. Sicut elegãter explicuit D. Bernar. mirabili illa visione, qua vidit quinque illos homines famelicos: qui varijs cibis, sed vitæ multùm ineptis pascebantur: vnus enim arenam deuorabat, alter aerem attrahebat, tertius fumo fornacis pascebatur, quartus fauillas deglutiebat, atq; ignis scintillas: quintus alios irridens, & magis irridendus carnibus proprijs vescebatur. At verò cibus Christi mentem reficit, replet, & impinguat, quia virtus Dei est, omnemq; virtutẽ habet. Quarè meritò ait Christus, ego reficiam vos.

Refectio Christi animam saciat

Cantic. 1.

Psal. 101.

D. Bernar.

¶ Tertius sensus est, ego reficiã, id est refocillabo vos: laborumæ pondus leuius reddam: atq; adferendum vires præstabo. Nõ promittit se omninò labores ablaturum: sed quòd vires reficiet, vt tolerare possimus: sicut docet Paul. 1. ad Corint. 10. fidelis Deus, qui nõ patietur vos tentari suprà id quod potestis: sed faciet etiam cum tentatione prouentum, vt possitis sustinere. Id quòd re ipsa Paulus expertus dicebat 2. ad Corint. 4. in omnibus tribulationem patimur, sed non angustiamur. Aporiamur, siue depauperamur, sed non destituimur. Persecutionẽ patimur, sed non derelinquimur. Humiliamur, per calũnias, & falsa testimonia, sed non confundimur. Deij-

1. Corin. 10

2. Corin. 4.

cimur,

cimur, tanquam despecti, & hominum opprobrium, sed non perimus. Semper mortificationem Iesu in corpore nostro circumferentes: vt & vita Iesu manifestetur in cordibus nostris: sicut lux lampadū militum Gedeonis fractis lagenis manifestata est Iudicum. 7. Vnde secundæ ad Corinth. 4. ait Apostolus, portamus thesaurum istum in vasis fictilibus. Et hæc meditatio, atq; imitatio mortificationis Christi adeò vires reficit, quod nō tantum labores alleuiantur, tolerabilesque reddantur: verum & dulcissimi: & (vt Hispano sermone dicitur) *con la suauidad de los trabajos se come el justo las manos tras ellos.* Hic est sensus verborum Psal. 127. Labores manuū tuarum quia manducabis, beatus es, & bene tibi erit: sicut eleganter explicuit Diuus Augustinus: quod de labore percipitur, manducatur: non labor ipse. Quid sibi vult, labores fructuum tuorum manducabis? Modo labores habemus, posteà fructus erit. Sed quia & ipsi labores non sunt sine gaudio propter spē fructus percipiendi: sicut Paulus ait ad Rom. cap. 12. spe gaudentes modò ipsi labores nos iocundant, & gaudio replent. Vnde secundæ ad Corinth. cap. 6. Apost. ait, quasi tristes, semper autem gaudentes: & Actu. 5. ibant Apostoli gaudentes à conspectu concilij, quoniam digni habiti sunt pro nomine Iesu contumeliam pati. Sic Andreas gaudio plenus crucem amplectebatur: & Mathias constanter, & iocundè pro Christo lapidibus obrutus est, & vitam cum sanguine fudit. Quod si labor præsens sic iocundus est, & sic reficit, quanta erit iocunditas, & quanta suauitas fructuum, qui in mensa patriæ proponūtur? Nolite ergo negligenter agere fratres charissimi: sed cum omni sollicitudine venite, accedite ad Domini vocationem, & refectionem: & gustate, quoniam suauis est Dominus: qui suauitate gratiæ nunc refecit:
& in patria satietate
gloriæ.

Iudic. 7.
2. Corin. 4.
Meditatio atque imitatio crucis Christi labores non solùm leue, sed & suaues efficiūt.
Psal. 127.
D. Aug.
Ad Ro. 12.
2. Corin. 6.

IN EODEM FESTO CONCIO TERTIA.

De suauissimo iugo Christi.

THEMA *Iugum meum suaue est, & onus meum leue.* Matth. 11.

VERBA sunt vltima hodierni Euangelij: quæ alatissimam illam conclusionem fidei continent, quam non reuelauit prudentia carnis, nec humana philosophia: sed Christus Dominus de cœlo missus magister: & spiritus ipsius sanctus, vnicus, multiplex, subtilis, disertus, mobilis, incoinquinatus, certus, suauis, humanus, & benignus: qui suauitate, & benignitate mentes reficit. Vt eius suauitatem intelligamus, & degustare mereamur, ipsius auxilium per sacram Virginem poscamus dicentes, Aue Maria.

Sapient. 7.

¶ Iugum instrumentum est ligneum, quo boues, vel aliæ bestiæ ad arandum, vel ferendum onus copulantur, & vniuntur. Et per metaphoram inde sumptã transfertur ad significandum onus tyrannidis, seruitutis, vel legis: vnde Diaboli imperium propter peccatum explicuit Diuus Gregorius super. 1. Reg. 6. & 30. moral. cap. 31. significari per iugum, siue plaustrum. Iugum verò Babylonis, vel iniquitatis calamitas est persecutionum, & flagellorum propter peccatum: Threnorum, cap. 1. vigilauit iugum iniquitatum mearum: in manu eius circumuolutæ sunt, & impositæ collo meo. Potissimum verò, & omnibus grauius est iugum peccati. Hoc non portauit vacca rufa, quæ solemni ritu immolari præcipitur Numer. cap. 19. quia typus erat sanctis-

Imperium Diaboli iugum graue est.

D. Greg.

Thren. 1.

Num. 19.

simæ

simæ carnis Saluatoris Christi, quæ non solum ab omni peccato fuit libera, sed totius peccati fuit purgatio, medicina, vnicumque remedium: ipse est de quo prædixerat Esa. cap. 10. computrescet iugum, scilicet peccati à facie olei. Deinde lex vetus iugum dicitur: sicut Petrus Apostolus Act. 15. dixit: & nunc quid tentatis Deum, imponere iugum super ceruices discipulorum, quod nec nos, nec patres nostri portare potuimus? Iuga boum quinque Pentateuchus, siue quinque libri Moysi sunt. Redemptor noster Christus abvtroque iugo peccati, & veteris legis nos liberauit: de peccato enim ait Paul. 2. ad Corinth. 5. eum, qui non nouerat peccatum, pro nobis peccatū fecit: vt nos efficeremur iustitia Dei in ipso: ideſt, fecit illum sacrificium, & hostiam pro peccatis nostris. Vel fecit illū peccatū, quia (vt Paul. ait ad Rom. 8. Deus filium suum mittens in similitudinē carnis peccati, de peccato, ideſt de similitudine peccati dānauit peccatum in carne, scilicet Christi pro nobis crucifixa, vt iustificatio legis impleretur in nobis. Et vt Ioan. ait. 1. cap. 2. ipse est propiciatio pro peccatis nostris: non solùm pro nostris, sed etiam pro totius mundi. Non solum autem peccatorum nostrorum iugum à nobis abstulit super se ferens: verùm & à iugo veteris legis nos redemit factus sub lege, vt Paul. ait ad Galat. 4. Grauissimumque iugum antiquæ legis in iugum suauissimum Euangelij commutauit: de quo meritò in hodierno Euangelio ait: iugum meum suaue est, & onus meum leue.

Esa. 10.
Lex vetus iugum erat grauissimū.
Act. 15.
2. Corin. 5.
Rom. 8.
1. Ioan. 2.
Galat. 4.

§ Legem Euangelicam conuenienter satis vocat Dominus iugum suaue, & onus leue. Iugum quidem, quia coniungit duos populos iuxtà Iacob Patriarchæ vaticinium Genes. 49. ligans ad vineam pullum suum, & ad vitem (ô fili mi) asinam suam, lauabit in vino stolam suam: & in sanguine vuæ pallium suum. Eaque ratione in die palmarū super asinam, & pullum Hierosolymam ingredi voluit, vt vaticinij veritas impleretur.

Lex euangelica rectè dicitur iugum Genes. 49.
Matth. 21.

Ephes. 2. Idem confirmat Apostolus ad *Ephesios.* 2. ipse est pax nostra, qui fecit vtraque vnum: & medium parietem maceriæ soluit, vt duos condat in semetipso in vnum nouum hominem, faciens pacem, vt reconciliet ambos in vno corpore Deo per crucem. Ecce quam aptè lex euangelica, quæ duos coniunxit populos Iudaicum, & Gentilicum, iugum dicatur. Secundò, quia intellectum cum voluntate coniungit, & componit, vt simul

2. *Corin.* 10 subijciantur in obsequium fidei, & charitatis: quæ sunt vincula: *Son las coyundas, que nos traen a la melena del euangelio.* Eccles. 51. collum vestrum subijcite iugo,

Eccles. 51. & suscipiat anima vestra disciplinam: in proximo est enim inuenire eam.

¶ Habet verò maximam suauitatem iugum Christi. Primò, comparatione legis veteris: sicut Petrus dixit

Actu. 15. actu: 15. Secundò, comparatione grauissimi iugi peccati: cuius onere se grauatos, & lassatos confitentur impij

Iugum peccati omniũ est grauissimum. Sapiẽ. 5. De qua re plura diximus concione proxima. Iuga boũ quinque de quibus Luc. 14. quinque sensus sunt

Sapien. 5. quibus Diabolus, mundus, & caro nituntur miseros pec

Luc. 14. catores, & filios huius seculi subiugare: vt præualeat concupiscentia carnis, & illius iugum contrà iugum suauissimum spiritus. De hoc grauissimo peccati iugo dicitur Ecclesiast. 28 beatus, qui non traxit iugum illius, &

Eccles. 28. in vinculis eius non est ligatus: iugum enim illius iugũ ferreum est, & vinculum illius vinculum æreum est: iugum peccati ceruicem deprimit. D. Gregor. 30. moral: cap. 31. asperum iugum, & durũ seruitutis pondus: subesse temporalibus: ambire terrena: retinere labentia: velle

D. Greg. non stare in non stantibus. Væ impio qui tam graui iugo premitur, neq; excutere nititur. Elisæus ab Elia ex aratro vocatus, cum araret in duodecim iugis boum (vt habetur. 3. Reg. 19.) iugum, & aratrum confregit, com

3. *Reg.* 19. busit: tulit par boum, & mactauit illud, & in aratro boum coxit carnes: & dedit populo, & comederunt: consurgensque abijt, & secutus est Eliam. Sic vtiq; oportet

iugum

iugum Diaboli, mundi, & carnis excutere, confringere, atque comburere: vt suaue Christi iugum dignè super nos feramus: & onus ipsius leue sentiamus.

¶ Leuitici 26. promiserat Dominus: auferam, & confringam de ceruicibus vestris catenam, & iugum ferreum. Id quod euangelicus Propheta Esaias per Christum Dominum implendum præuidit cap. 9. iugum enim oneris eius, & virgam humeri eius, & sceptrum exactoris eius superasti sicut in die Madian: & cap. 10. & erit in die illa auferetur onus eius de humero tuo: & iugum eius de collo tuo, & computrescet iugum à facie olei. Id quod per Christum Dominum impletum est, cui sponsa Cantic. 1. ait: oleum effusum nomen tuum: quo Saluatoris lenitas, & mansuetudo, atque illius iugi suauitas significantur. Quarè meritò Saluator ait, iugum meum suaue est, & onus meus leue. Primò quidèm suaue redditur iugum, quia Christus ipse nos iuuat, simulque nobiscum iugum tollit. Sapient. 9. petit Salomon hanc suauitatem societatis Christi in laboribus dicens: mitte illam de cælis sanctis tuis, scilicet diuinam sapientiam, & verbum patris: vt mecum sit, & mecum laboret. Vnde Paulus Apostolus ait, plus omnibus laboraui, non ego, sed gratia Dei mecum.

Leui. 26.
Esai. 9.
Esai. 10.
Cantic. 1.

¶ Secundò, quia onus Christi, onus est amoris. Augustinus, amor meus, pondus meum: iugum Christi ex dilectione Dei, & proximi componitur. Charitas vinculum est perfectionis, vt Paulus ait ad Colossens. 3. quia vincit, & vnit. Quare de vinculis charitatis Christi, quibus humanum genus ad se attraxit, dicitur Ose. 11. in funiculis Adam traham eos, in vinculis charitatis, & ero eis quasi exaltans iugum super maxillas eorum. Amor suaue reddit iugum, suauia vincula, leue onus: omniaque suauia reddit. Sic Iacob præ amore Rachelis, quanquàm multum laborauit die noctuque æstu vrgebatur, & gelu: fugiebatque somnus ab oculis eius: seruiuitque Laban socero suo pro Rachel septem annis: vide-

Iugum Christi ex multis redditur suaue.
D. Aug.
Colos. 3.
Ose. 11.
Amor suaue reddit iugũ.

bantur illi dies pauci præ amoris magnitudine. Imò vt placito soceri acquiesceret, priùs ducta Lia, seruiuit pro Rachel alijs septem annis. Amor enim Rachelis labores omnes leues, tempusque breue efficiebat: vt habetur Genesis. 29. Currus Eliæ per aera volabat, dùm Eliam rapuit, quia igneus erat, & equi ignei: vt habetur 4. Regum 2. Ignis vero amoris symbolum est: vt ex multis locis Scripturę sacrę constat: maximè verò Luc. 12. vbi de præcepto dilectionis, quę (vt Paulus ait) est plenitudo legis, dixit: ignem veni mittere in terram, & quid volo, nisi vt ardeat? Dilectio currum euangelicæ legis leuem efficit adeò, vt qui illum ducunt absque labore, non solùm currere, sed & volare possint: sicut dixit Esaias cap. 40. qui sperant in Domino mutabunt fortitudinem, assument pennas sicut aquilæ, current, & non laborabunt: ambulabunt, & non deficient.

Genes. 29.

4. Regum 2.

Luc. 12.

Roman. 13.

Esai. 40.

¶ Tertiò, quanuis iugum Christi labores habeat, & carnis molestias: corpus enim quod corrumpitur, aggrauat animam: & terrena inhabitatio deprimit sensum multa cogitantem, vt dicitur Sapient. 9. & quanuis iusti propter obseruantiam euangelicæ legis graues afflictiones, & persecutiones patiantur, omnia tamen superant aspicientes in authorem fidei, & consummatorem Iesum (vt Paulus ait ad Hebræos 12.) qui proposito sibi gaudio sustinuit crucem confusione contempta: atque in dextera sedis Dei sedet. Recogitate eum, vt ne fatigemini animis vestris deficientes. Exemplum vtique capitis nostri Christi labores omnes leues reddit: & solatio, atque dulcedine replet. Ac Deindè præmij contemplatio, quod ipse sibi, & nobis per crucem consecutus est. Qua consideratione maxima virtute confortatus Paulus 2. ad Corinthios. 4. dicebat. Propter quod non deficimus: sed licet is, qui foris est noster homo corrumpatur, tamen is, qui intus est, renouatur de die in diem. Id enim, quod in præsenti momentaneum est, & leue tribulationis nostræ: suprà modum in sublimitate

Sapient. 9.

Hebr. 12.

Meditatio exẽpli Christi, & præmij labores suaues reddit.

2. Corin. 4.

mitate æternum gloriæ pondus operatur in nobis : non contemplantibus nobis quæ videntur, sed quę non videntur. Quæ enim videntur, temporalia sunt : quæ autē non videtur, æterna sunt. Aeternum illud gloriæ pondus, quod speramus prępōderat: & quasi grauius pondus leue reddit pondus momentaneum præsentis vitæ.

¶ Sanctus ille Rex Dauid vir secundum cor Dei, Diuinam suauitatem satis expertus, multis psalmis illam incessanter exaltat, & laudat : maximè Psalmo. 144. memoriam abundantiæ suauitatis tuæ eructabunt, & iustitia tua exultabunt. Ex abundantia enim cordis, os loquitur, Luc. 6. sic cor, quod cibo diuinę suauitatis degustato abundanter refectum est, copiosè loquitur, & sicut stomachus repletus eructat, sic cor memoriam susceptæ dulcedinis eructat, & abundanter celebrat : vndè statim eodem Psalmo subdit, suauis Dominus vniuersis. Et Psalmo 33. gustate, & videte, quoniam suauis est Dominus, beatus vir, qui sperat in eo.

Psal. 144.

Luc.6.

Psalm. 33.

¶ Ad hanc suauitatem inuitat nos Saluator hodierno euangelio dicens : venite ad me, & ego reficiam vos ; iugum enim meum suaue est. Cur ergò inuitati non acceditis ad dulcissimam refectionem, & suaue iugum ? Certè quia iugum non potest commodè ferri, nisi capiti, & collo vinculis alligetur, & coaptetur. Hęc sunt vincula charitatis, & funiculi Adam: de quibus Ecclesiast. 6. inijce pedem tuum in compedes illius, & in torques illius collum tuum ; subijce humerum tuum, & porta illam, & nè accidieris in vinculis eius, & erunt tibi compedes eius in protectionem fortitudinis, & bases virtutis : & torques illius in stolam glorię: decor enim vitę est in illa, & vincula illius alligatura salutis.

Ecclesiast. 6

¶ Altera ratio fugiendi iugum suaue Christi est, quia paruulos inuitat, quibus reuelat mysteria cęlestia. *Esai.* 5. vę qui sapientes estis in oculis vestris, & coram

vobis

vobismetipsis prudentes. Oportet fieri insipientes cum Dauid qui corã Rege Achis mutauit faciem suã, & colabebatur inter manus: vt habetur. 1. Reg. 21. & impingebat in ostia portæ, defluebantque saliuæ eius in barbam ita, vt Achis dixerit ad seruos suos, vidistis hominem insanum, quare adduxistis eum ad me? Nulla maior sapientia, quam insipientiam fingere, vbi opus est: sicut parasiti aulici, dum se stultos fingunt, ad principes omnibus horis accessum habẽt, & diuites euadũt. Sic oportet humanam prudentiam in Christiana disciplina imitari cum Dauid, qui Psalm. 72. ait, vt iumentum factus sum apud te, & ero semper tecum. Hæc est sapientia iustorum, quorum gloriam videntes impij dicent in iudicio, hi sunt, quos aliquando habuimus in derisum, & in similitudinem improperij. Nos insensati vitam illorum æstimabamus insaniam. Meritò dixit Diuus Augustinus, surgunt indocti, & rapiunt cœlum.

1. *Reg.* 21.

Nulla maior sapientia, quã in sipientẽ pro Christo fieri.

Simile.

Sapient. 5.

D. Aug.

¶ Tertia ratio fugiendi iugum suaue Christi est, quia ad illud ferendum laborantes inuitat: quare homines delicioſi, qui laborẽ, & pœnitẽtiam, laborioſaq; virtutis exercitia fugiũt: de quibus Dauid Ps. 72. dicit in labore hominũ non sunt: suaui Christi iugo nesciũt submittere collũ. Hi sunt viri Gabaa, filij Belial, id est absque iugo Iudicum. 19. hi sunt viri superbi, & diuinis legibus inobedientes: Gabaa enim collis interpretatur. Cõtra superbiam, & proteruiam Hierusalẽ, atq; delicias ait Dñs per Hieremiam. c. 2. à seculo cõfregisti iugũ meum, rupisti vincula mea: & dixisti, non seruiam. In omni ligno frondoso tu prosternebaris meretrix. Oportet igitur suauissimo Christi iugo collum submittere, & crucem tollere cum Saluatore, & ipsum sequi: sicut ait Luc. c. 9. Vaccæ, quæ lactabant vitulos, impositam sibi arcã Dei in directum, & itinere vno pergentes, ac relictis domi vitulis, mugientes, nunquam tamen declinabant ad dexteram, neq; ad siniſtram, donec peruenerunt in agrum

· *Psal.* 72.

Iudic. 19.

Hierem. 2.

Bethsa-

Bethsames, quæ domus solis interpretatur: quæ typus est beatitudinis, vbi diuina maiestas in sole posuit tabernaculum suum. Ille est optatus portus, finisq; vltimus, in quem tendimus. Rectoq; tramite pergendum est: quamuis mugiant vituli, carnis illecebræ, deliciarumq; seculi memoria reclamet. Bonum est viro, cum suaue hoc Christi iugũ portauerit ab adolescentia sua: sedebit solitarius, & tacebit, quia leuauit se super se Threno. 3. Apostolus Paulus, quanquàm inueniebat aliam legem in membris suis repugnantem legi mentis, & quasi mugientem, & captiuantem in lege peccati: viriliter tamen resistebat, & legis euangelicæ iugo collum submittens per gratiam Dei, per Iesum Christum Dominum nostrũ iugum carnis excutiebat, castigans corpus, & in seruitutem redigens: vt ipse ait 1. Corint. 9. Glorioſus quoque Mathias suaue Christi iugum super se tulit, non solùm per obseruantiam legis euangelicæ: sed & gladio, & securi collum pro Christo æquanimiter submittens. Ipsius, & nos exemplo suaue Christi iugum super nos tollamus, deponentes omne pondus, & circunstans nos peccatum: & experiemur quàm leue sit Christi onus: quantaq; suauitate sit plenum iugum: siquidèm portãtibus illud cõfert suauitatem gratię, & dulcedinẽ glorię.

Psalm. 18.

Threnor. 3.

Roman. 7.

1. *ad Cor.* 9.

Hebr. 12.

Fragmenta in Euangelium.

COnfiteor tibi. Cõfessio est non culpæ sed laudis: sicùt Psal. 143. ait Dauid, confiteantur tibi Domine omnia opera tua: id est laudent te: & aliàs sæpè in ea significatione accipitur vox confitendi, vel confessionis. Estquoq; vox cõplacentiæ, & conformitatis cum voluntate patris: sicùt verbis sequentibus Christus explicuit: ita pater, quoniàm sic placitum fuit antè te. Vbi Saluator naturalis Dei filius exemplum præbuit adoptiuis, vt voluntatem nostram voluntati Patris æterni sem-

1.

Psal. 143.

per

Rom. 8. per subijciamus & conformemus, iuxta doctrinã Pauli ad Rom. 8 nam quos præsciuit, & prædestinauit conformes fieri imaginis filij sui: vt sit ipse primogenitus in multis fratribus: nisi enim conformemur Christo, voluntatiq; patris simus obsequẽtes, dicet nobis verba Malachiæ Prophetæ, cap. 1. filius honorat patrem, & seruus Dominum suum: si ergò pater ego sum, vbi est honor meus? & si Dominus ego sum, vbi est timor meus?

Malach. 1.

2. ¶Pater. Saluator per æternam generationem ex patre procedens meritò patrem appellat. Hæc enim est summa patris dignitas: quòd per intellectus sui fœcunditatẽ generet filium sibi æqualem, & cõsubstantialem: in hoc enim vno opere exhauritut patris omnipotentia. Sed & pater noster est per gratiam adoptionis, & per paternalem charitatẽ, ac prouidentiã: sicut Sap. 14. dicitur: tua pater prouidẽtia ab initio cuncta gubernat. Hic est gloriosior Dei optimi titulus, qui maiorem honorem Christo defert, nobis verò maiorem dignitatẽ, & cõfidentiã præstat. Est enim pater misericordiarum, & Deus totius consolationis (vt Paul. ait. 2. ad Corin. 1.) qui cõsolatur nos in omni tribulatione nostra. Quare magister noster Christus sic docuit nos orare Matth. 6. Pater noster, qui es in cœlis. Cæterum cum patrem inuocas, & oras: attende quàm verè illum patrem appelles: & quàm verè, & ex animo illi dicas, fiat voluntas tua.

Sapien. 14. Nomen patris gloriosus titulus est Dei nostri.

2. Corin. 1.

Matth. 6.

3. ¶Dñe cœli, & terræ. Videtur quidẽ ordo præposterus, vt post dominiũ cœli, quod sublimius, & excelsius est, addatur dominiũ inferius terræ. Dicendum tamen est, quòd optima ratione commutatus est ordo: quia pro eo tempore quo Christus in terris visus est, & cũ hominibus conuersatus est, sicut Baruc. 3. prædixit: excellentius multò erat dominium patris in terra, quã in cœlo. Tunc enim dominium patris in cœlis erat super Angelos: dominium verò terræ complectebatur Christum filium Dei viui, splendorem gloriæ, & figuram substantiæ ipsius: qui (vt Paul. ait ad Heb. 1.) tantò melior est Angelis

Baruc. 3. Dum Christus in mundo conuersat° est, excellentius erat dominium Dei in terra, quam in cœlis.

Hebr. 1.

effe-

effectus, quā ò differentius præ illis nomē hæreditauit. Sub eodem dominio continebatur sanctissima Virgo Maria, Angelorum Regina: continebantur & Apostoli sancti, cœlestis curiæ futuri principes: quare post dominium cœli, meritò dominium terræ Saluator adiunxit. Et quanquam patri secundùm diuinam naturam æquasis, secundùm humanam verò minorem se se patre confitetur: ipsique tanquàm Domino, & superiori, ipsiusq; voluntati per omnia se subijcit dicens: ita pater, quoniā sic placitum fuit ante te.

4. *Cœlestia bona non possunt nominari proprio nomine.* 1. *Corin.* 2.

¶ Quia abscondisti hæc. Quòd si roges quæ sunt hæc? sunt sanè fidei mysteria, quæ Christus nos docuit, quæ Catholica tenet ecclesia, & quæ per fidē credimus. Hæc humilibus reuelantur in via, ipsorumq; visionem speramus in patria: de quibus. 1. ad Corin. 2. Paul. ait, oculus nō vidit, nec auris audiuit nec in cor hominis ascendit, quæ præparauit Deus his, qui diligunt illum: nobis autem reuelauit per spiritum suum. Hæc sunt lux, salus vita, diuitiæ, deliciæ, & magnus rerum omnium, quæ desiderari possunt, thesaurus bonorum omnium aggregatione perfectus, sicut Boœtius dixit. Omnia hæc visibilia vmbra sunt, & vilia illorum comparatione: imò vt ster cora arbitratur Paulus ad Philippen. cap. 3. Nam Sapien. 7. dicitur, venerunt mihi omnia bona pariter cum illa. Cum igitur propter sui immensitatem ineffabilia sint, neq; propriū nomen habeant, meritò Saluator illorum sublimitatem quasi silentio celebrans dixit, hæc.

Boœtius.

Sapien. 7.

¶ Abscondisti hæc à sapientibus. *Esa.* cap. 5. dicitur, Væ qui sapientes estis in oculis vestris, & coram vobismetipsis prudentes. Prudentia etenim carnis mors est ad Rom. cap. 8. quia omnia ordinat ad finem carnis, nil habet de spiritu: neque vltimum verum finem recolit, neque considerat: vnde diuina sapientia eiusmodi carnis prudentiam, filios huius seculi, delicioso sque homines, & carnales fugit: sicut Iob. ca. 28. dicitur, non inuenitur in terra suauiter viuentium. Abyssus,

5. *Diuina sapientia prudentiam carnis omnino fugit.* *Iob.* 28.

(idest,

(id est, qui profundo sunt corde) dicit non est in me: & mare (id est, curis seculi fluctuantes, & inconstãtes) loquitur non est meũ. Volucres quoq; cœli latet, id est superbos, & elatos homines: & qui in oculis suis sapientes
1. *Corin.* 1. sunt: de quibus Paulus primæ ad Corinth. 1. adducens verba *Esa.* c. 33. ait: perdam sapientiam sapientum, & prudentiam prudentum reprobabo. Stultam fecit Deus sapientiam huius mundi. Nam quia in Dei sapientia nõ cognouit mundus per sapientiam Deum, placuit Deo per stultitiam prædicationis saluos facere credentes. Vnde subdit: videte vocationem vestram fratres, quia non multi sapientes secundum carnem, non multi potentes, non multi nobiles: sed quæ stulta sunt mundi elegit Deus, vt confundat sapientes, & infirma mundi elegit Deus, vt confundat fortia: & ignobilia mundi, & contemptibilia elegit Deus, & ea, quæ non sunt, vt ea, quæ sunt, destrueret: vt non glorietur omnis caro in cõspectu eius. Idemq; confirmat Apostolus primæ ad Corinth. cap. 3. Sapientia huius mundi stultitia est apud Deum.

6. ¶ Reuelasti ea paruulis. Gratias agit Saluator æterno patri, non quòd absconderit fidei mysteria à sapientibus: sed quia reuelauit paruulis. Simili tropo locutus est
Rom. 6. Paulus ad Romanos. cap. 6. gratias autem Deo, quod fuistis serui peccati, obedistis autem ex corde in eam formam doctrinæ, in qua traditi estis. Mysteria vtique
Fidei mysteria sub figuris olim absconditæ fuere. fidei olim sub velaminibus figurarum, & vmbrarũ absconditæ erant. Quid enim aliud designabat velamen,
Exod. 34. quo Moses faciem suam tegebat Exod. cap. 34. Sicut
2. *Cor.* 3. explicuit Apostolus secundæ ad Corinthios. cap. 3. dignitatem, atque excellentiam, & lucem legis euangelicæ respectu antiquæ dicẽs: non sicut Moyses ponebat velamen super faciem suam, vt non intenderent filij Israel in faciem eius: & subdit, vsque in hodiernum diem, cum legitur Moyses, velamen positum est super cor eorum. Cum autem conuersi fuerint ad Dominum, au-

feretur

feretur velamen. Nos verò omnes reuelata facie gloriam Domini speculantes, in eandem imaginem transformamur à claritate in claritatem, tanquàm à Domini spiritu. Velum quoque templi idem significabat. Et quia agnus qui occisus est, dignus est aperire librum, & soluere septem signacula eius: sicut audiuit Ioānes Apocalyp. 5. ideò in morte Christi velum templi scissum est, Matth. 27. Eandem antiquæ legis vmbram, & mysteriorum occultationem designauit Elias, dùm audito sibilo Dei velauit faciem suam. 3. Regum. 19. designarunt & Seraphin, quæ vidit Esai. cap. 6. velantia faciem, & pedes Dei. In lege verò euangelica pater æternus reuelauit hæc mysteria paruulis, tùm per filium suum vnigenitum, quia vt Ioannes ait cap. 1. Deum nemo vidit vnquàm, vnigenitus filius, qui est in sinu patris, ipse enarrauit. Reuelauit etiam per spiritum suum, sicut Christus Dominus Ioannis 14. promisit: paracletus autem Spiritus sanctus, quem mittet pater in nomine meo, ille vos docebit omnia. Et Paulus. 1. ad Corint. 2: testatur, nobis autem reuelauit per spiritum suum. Consonat illud Iob. 31. inspiratio omnipotentis dat intelligētiam. Et quod Christus dixit Matth. 11. nemo nouit patrem nisi filius, & cui voluerit filius reuelare. Vbi non excluditur Spiritus sanctus à cognitione patris, & filij: quia dictio exclusiua addita termino personali in essentialibus, non excludit diuinas personas: sed excludit creaturas omnes, etiàm supremos Angelos, qui lumine naturali absque diuina reuelatione Trinitatis mysterium cognoscere nequeunt: sicut Paulus docet. 1. ad Corinthios. 2. sapientiam loquimur: quam nemo Principum huius seculi cognouit. Vbi per Principes huius seculi, non solùm terreni Principes intelliguntur, sed & cælestes, & Angelici spiritus.

Matth. 27.

3 Reg. 19. Esai. 6.

Iob. 31.

1. Corin. 2.

¶ Reuelasti ea paruulis. Locus est ad dicendum de laudibus humilitatis; & quantum Deus exaltet humiles: quantaque benignitate, & intimo affectu Christus Do- 7

minus illos intueatur: siquidem pro beneficio paruulis suis exhibito gratias agit, ac si sibi ipsi præstitum esset: sicut Matth. cap. 25. ait, quod vni ex minimis istis feciſtis, mihi feciſtis.

8. ¶Ita pater, quoniam sic placitum fuit ante te, ad Romanos. 9. non est volentis, neque currentis, sed miserentis est Dei: & cap. 11. O altitudo diuitiarum sapientiæ, & scientię Dei: quàm incõprehensibilia sunt iudicia eius, & inuestigabiles, viæ eius! Diuus Gregorius 25. moral. exemplum humilitatis hic nobis à Christo præberi notat: vt sic nos gratias agamus altissimo, quia vocauit nos in admirabile lumen suum, aliis nationibus in tenebris relictis: sicut Petrus Apostolus 1. capite. 2. ait, vos autem genus electum, regale sacerdotium, gens sancta, populus acquisitionis: vt virtutes annuntietis eius, qui de tenebris vos vocauit in admirabile lumen suum.

D. Gregor.

Vocatio ad lumen fidei magnum est Dei beneficium.

1. *Petri* 2.

9. ¶Omnia tradita sunt mihi à patre meo. Ioannis capite decimo tertio, sciens quia omnia dedit ei pater, in manus. Benedictus Deus, & pater Domini nostri Iesu Christi, qui sub tam potentis manus protectione nos constituit, qui confidenter ait Ioann. 10. non rapiet eas, scilicet oues, de manu mea. Quare de corona iustitiæ in manu Christi reposita certus Apostolus Paulus 2. ad Timoth. 1. ait, scio cui credidi, & certus sum, quia potens est depositum meum seruare in illum diem, Non solum autem potentissimas manus, ac fidelissimas Saluator habet, sed & liberalissimas, & clauis trãsfixas, vt meritò vocare possimus Principem nostrum, sicut Alphonsum sextum Hispaniæ Regem, qui ex fortitudinis opere (quo dùm apud Regem Sarracenum Toleti captiuus detineretur, vt fictum somnum commodiùs simularet, liquefacto plumbo manum perforari patienter sustinuit) Alphonsus perforatæ manus cognomento dictus est: sic Christum Dominum perforatarum manuum Principem meritò cognominare possumus: qui

Ioann. 10.

Potentissimas, ac liberalissimas manus Saluator habet.

clauis

clauis in cruce perforatis manibus, maximæ forùitudinis exemplum præbuit: humanitatis suæ veritatem comprobauit: ouium suarum protectionem, eximiamque dilectionem ostendit: manuumque liberalitatem, quibus cælestium donorum thesauros nobis largitur, manifestè monstrauit. Atq; adeò tanquàm liberalissimus Dominus, ac diues in omnes, qui inuocant illum Roman. 10. & qui dat omnibus affluentèr, & non improperat: omnes ad se iuuitat dicens, venite ad me omnes. *Rom. 10. Iacobi c. 1.*

¶ Venite ad me omnes: quasi dicat, mibi datum est patris cognitionem præbere: venite ergò ad me. Nemo quidem potest venire ad me, nisi pater, qui misit me, traxerit eum Ioann. 6. sed sicut patris munus est ad me trahere, meum est ipsum reuelare. Venite igitur ad me omnes. Non solum peccatores vocat, qui longè sunt à Deo: sed & iustos: semper enim ad Christum venire, & excitari oportet: nèc vnquàm nobis quiescendum est, nèc sistendum per otium, vel confidentiam de virtute propria; sed semper progrediendum in via virtutis, donèc perueniamus ad patriam: iuxta illud Psalm 83, ibunt de virtute, in virtutem: videbitur Deus Deorum in Sion: & Prouerbiorum. 4. iustorum semita, quasi lux splendens, procedit, & crescit vsque ad perfectam diem: 10 *Ioann. 6. Psalm. 83. Prouerb. 4.*

¶ Venite ad me omnes. Abq; vlla exceptione, vel personarum acceptione omnes ad salutem inuitat: quia vult omnes homines saluos fieri. 2, ad Timo. 2. Filius vtiq; est æterni patris, qui in cælis est, qui solem suum oriri facit super bonos, & malos: & pluit super iustos, & iniustos Matth. 5. Meritò sponsa Cant. 1. sponsi summã bonitatem, qua sese omnibus creaturis semper diffundit, atque communicat, olei effusi nomine explicuit. 11 *Cantic. 1.*

¶ Venite ad me. Olim non licebat ad Deum, imò neque ad montem in quo Dominus cum Mose loquebatur, accedere: imò bestia, quæ montem tangebat, lapidabatur. Nunc verò omnibus patet accessus ad Christũ. 12

Apoc. 3. Imò ipse inuitat: stat ad ostium & pulsat Apocalyp. c. 3. semperque paratus est nos excipere. Et quamquã Christus totus suauis est, & desiderabilis aspectu, verbo, & cõuersatione: maxime verò in attrahendis, & subleuandis infirmis, & peccatoribus: sicut sequentibus verbis explicat dicens. Venite ad me, qui laboratis.

13. ¶Qui laboratis, & onerati estis. A graui peccatorum onere, duroque iugo ad requiem, & salutarem vmbram, pascuaque vitæ inuitat, & à laboribus, atque molestijs mundi, onereque veteris legis, ad leuamen, solatium, & suaue iugum. Cuius rei typum gessit Dauid, ad quem confugiebant omnes, qui erant in angustia constituti, oppressi ære alieno, & amaro animo: & factus est eorum

1. Reg. 22. princeps. 1. Reg. 22.

14. ¶Ego reficiam vos: Vberibus doctrinæ, gratiæ, & totius cõsolationis. Reficiam carne mea, & sanguine. Caro enim mea verè est cibus, & sanguis meus verè est po-

D. Aug. tus Ioan. 6. D. August. tract. 11. in Ioan. in illa verba, nũ quid & vos vultis abire? Reficieris si acceperis: deficies, si receperis. Accedamus ergo & reficiemur: neque deficiemus.

15. Tollite iugum meum super vos. Ad obedientiam diuinæ legis hortatur Christus Dominus: atq; ad mutuam pacem, cõcordiam, & dilectionem. Vt enim boues, aliq; que bestię loris, & vinculis sub iugo alligantur, & vniũtur: sic fideles per charitatem (quæ vinculũ est perfectiõnis Coloss. 3.) sub iugo Christi vniuntur: qui charitatẽ habet, Christo vnitur, & alligatur, & simul cum illo suaue tollit iugum, & leue sentit onus: qui enim illi adhæ-

1. Corin. 6. ret, vnus spiritus fit cum eo primę ad Corin. 6. & qui spiritu Dei aguntur hi filij Dei sunt Rom. 8.

16. ¶Discite à me quia mitis sum. Infirmiores magisterio indigent, atq; ducatu fortioris, ad cuius exemplum gradiantur. Prudẽtis est ad excellentium virorum imitationem vitam cõponere: Et Christiani hominis ad Christi doctrinam, & exẽplum mores reformare. Ingẽs namq;

beneficium

beneficium fuit æterni patris, filium suum nobis ducem, ac præceptorem tradere: Esa. 55. ecce testem populis dedi eum, ducem, ac præceptorem gentibus. Et vt verus, sapiensque magister non præcipit, vt ab ipso discamus miracula facere (vt Augustinus de verbis Domini adnotauit) nec virtutem creandi, vel curandi, & ægros sanandi: Sed ait, discite, quia mitis sum. Si infirmus, & ieiunare non potest: si pauper, nō potest eleemosynas facere: sed mitis, & humilis esse potest. Mansuetudinem, beneuolentiam, humanitatem, & patientiam: verborumque suauitatem, & operum pietatem, ac benignitatem cœlesti hac lectione nos edocet magister noster. Ea ratione cōparatur oleo effuso Cant. 1. Est enim liquor lenis, blandè, suauiterque fluens. Et simili ratione dicitur flos campi Cantic. 2.

Esa. 55.

Augusti.

Humilitatis, & mānsuetudinis magister Christus.

Cantic. 1.

Cantic. 2.

¶ Et inuenietis requiem animabus vestris. Non inuitat ad requiem corporum: quia arcta est via, quæ ducit ad vitam Matt. 7. labores habet & afflictiones corporis: intus tamen magnam habet dulcedinem, & suauitatem: sicut nux sub duro cortice, intus habet suauem nucleum. Inuitat verò Dominus ad animarum requiem. D. Augustinus in confessionibus, non est requies (O mortales) vbi quæritis. Vitam beatam quæritis in regione mortis, non est ibi. Quomodò enim vita beata vbi nec vita? Hierem. cap. 6. Ambulate in via bona, & inuenietis refrigerium animabus vestris.

17.

D. Augusti.

Hierem. 6.

¶ Iugum meum suaue est. August. in Psa. 59. alia sarcina premit: Christi autem sarcina subleuat. Alia sarcina pondus habet: Christi sarcina pennas habet. Nam & aui, si pennas detrahas, quasi onus tollis: Et quo magis tollis, eo magis in terra remanebit: quia abstuliſti onus redeat: & volat. Talis est Christi sarcina, vnde Esai. cap. 40. Qui sperant in Domino assument pennas sicut Aquilæ. Legatur Augustinus, lib. de verb. Apost. serm. 12. & 24. Suauitas Christi omnes mundi suauitates superat Sapient. 12. ô quam suauis est Domine spi-

18.

D. Augusti.

Esai. 40.

Sapien. 12.

ritus! Eam verò suauitatem non sentiunt nisi exper
Psal. 33. i. Psal. 33. gustate, & videte, quoniam suauis est Domi-
D. Aug. nus. Diuus Augustinus lib. 9. Confessionum, cap. 1. diuini spiritus suauitatem expertus exclamat. Christe Iesu adiutor meus, & Redemptor meus quàm suaue mihi subitò factum est carere suauitatibus nugarū, & quas amittere metus fuerat, iam dimittere gaudium erat. Eijciebat enim eas à me vera tua, & summa suauitas. Eijciebas, & intrabas tu pro eis omni voluptate dulcior.

IN FESTO S. THOMÆ DE AQVINO Ecclesiæ Doctoris Angelici, Ord. Prædicatorum.

CONCIO PRIMA.

De quatuor potissimis proprietatibus lucis Sancto Doctori accommodatis.

THEMA *Vos estis lux mundi.* Matth. 5.

VERBA Sunt Saluatoris ad Apostolos dicta, & in ipsis ad Ecclesiæ doctores, & successores in Apostolico munere. Inter quos Angelico nostro Doctori Thomæ potissima ratione conuenire video, quem diuina lux vndique circumfulsit. Refulsit enim luce naturali nobilitatis, ex nobilissima Comitum de Aquino familia ortus: maximè verò supernaturali luce gratiæ, vitæ Angelicæ, doctrinæ mirabilis, cœlestisque sapientiæ: & vt nil lucis ipsi deesset, ab ipsis incunabulis prolacte diuinæ lucis, Angelicæque salutationis scriptura

pro

pro nutrimento lactatus est. Prævenit illum Dominus in benedictionibus dulcedinis: Prænenit & sanctissima Deigenitrix ab infantia illum eligens in ministrum fidelem, & sacrosancti incarnationis mysterij lucidissimum explanatorem. Inuenta siquidem est in manu infantuli schedula, quam vi è manu extractam, & lectam cõtinentemque Angelicam salutationem, mirabilis infans magno eiulatu sibi restitutam in os misit, atque deglutiuit: vt sicut Iob, cap. 31. dixit, Ab infantia creuit mecum miseratio: sic noster Thomas verè dicere possit: ab infantia cœlesti luce pastus, lactatus, & nutritus sum. Creuit enim cum illo tam immensa lux, vt vniuersam ecclesiam luce repleuerit. De huius eximiæ lucis claritate dicturi diuini, spiritus lucem petamus, ex ore infantis Angelici accipientes Angelicum Aue Maria.

Psal. 20.

Iob. 32.

¶ Ad decorem, & pulchritudinem vniuersi rerũ multitudinem, & varietatẽ diuina maiestas creauit: quę multiformem Dei optimi perfectionem repræsentarent. Cum enim illa infinita sit, & immensa, neque possit per vnam creaturam quantumuis perfectam explicari: cõueniens fuit per rerum varietatem, & distinctionem inter vnam, & alteram diuinas perfectiones nobis depingi. Et sicut in naturali rerum ordine, diuina sapientia super omnia opera sua per rerum varietatem effusa est: ita in corpore mystico ecclesiæ voluit multiplicem esse statuum differentiam. Sicut enim in rerum naturalium ordine non potuit diuina perfectio vniformiter inueniri, sed multipliciter: eaque ratione à Domini scientia separata sunt: sicut dicitur Eccli. 33. ita plenitudo gratię, quę est in Christo, vt in capite: ad ipsius mẽbra diuersimodè redundare debuit, vt corpus sit perfectum: id quod docet Apost. ad Ephe. c. 4. ipse dedit quosdam quidem Apostolos, quosdam autem Prophetas, alios verò Euãgelistas, alios autẽ pastores & doctores, ad cõsummationẽ sanctorum in opus ministerij in ædificationem

Immẽsa perfectio diuina per varietatem creaturarum debuit explicari.

Eccli. 33.

corporis Christi. Primo loco constituit Apostolos, quia ea suprema dignitas est ecclesiæ. Quapropter Apostolici muneris excellentiam quattuor accõmodatissimis similitudinibus hodierno euangelio Saluator explicuit: dùm illos vocat sal, lucem, ciuitatem suprà montem, & lucernam supèr candelabrum. Nomen vero lucis, quanquàm per excellentiam sibi conueniens, dignatur tamẽ Apostolis tanquàm amicis, ecclesiæque magistris absque inuidia communicare.

Genes. 1.

¶ Antè creationẽ lucis omnia erãt horrida, & incõposita: sicùt Genes. 1. dicitur, terra erat inanis, & vacua: & tenebræ erant super faciẽ abyssi. Id quod Ouid. cecinit.

Antè mare, & terras, & quod tegit omnia cælum,
Vnus erat toto naturæ vultus in orbe,
Quem dixere chaos, rudis indigestaq; moles.

Lux initiũ distinctionis & ornatus.

Lux initium fuit distinctionis, cõpositionis, pulchritudinis, & ornatus rerũ: sic initium ornatus ecclesiæ fuit lux. Et primi quidem parentes, antiquaq; ecclesia nõ est condita sine luce: imò cum luce fidei, & originalis iustitiæ. Cæterùm per culpam lux obscurata est: iacebantq; miseri mortales per totum orbem in media caligine, circumfusis vndique peccatorũ, & ignorãtię tenebris, metu trepidationeq; pleni: sicùt Aegyptij per tres dies passi sunt Exod. 10. Cuius horrẽdi supplicij mẽtio fit Sapi. 17. vinculis tenebrarũ, & longę noctis cõpediti, inclusi sub tectis fugitiui perpetuæ prouidentię iacuerunt. Et dùm putãt se latere in obscuris peccatis, tenebroso oblivionis velamento, dispersi sunt pauentes horrendè, & cum admiratione nimia perturbati. Vna enim catena tenebrarũ omnes erant colligati. Omnis enim orbis terrarũ limpido illuminabatur lumine, & nõ impeditis operibus continebatur. Solis autẽ illis superposita erat grauis nox, imagõ tenebrarum, quæ superuentura illis erat. Ipsi ergò sibi erant grauiores tenebris. Vbi statum antiquum humani generis post lapsum, antè Christi redemptoris aduentum depictum videmus. Quare meritò an-

Exod. 10. Sapien. 17.

tiqui

tiqui patres gemitibus,& suspirijs ad patrem misericordiarum clamabant:emitte lucē tuam. Tandèm, cum venit plenitudo tēporis,sedentibus in regione vmbrę mortis lux orta est eis:& populus,qui ambulabat in tenebris vidit lucē magnam:Christum(inquam) qui de se ait Ioann.12.quandiu sum in mūdo lux sum mundi:& Ioan. c.1. erat lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. Saluator enim secundum diuinam naturā essentialiter est lux, & lumen de lumine: secundùm humanam vero naturam lux primaria est ecclesiæ:quia fuit potissimum medium, per quòd manifestata sunt nobis cælestia mysteria:sicut ipse Dominus ait Ioann.17.pater manifestaui nomē tuum hominibus, & c.18.ego in hoc natus sum,& ad hoc veni in mundum: vt testimonium perhibeā veritati. Verùm quia lux hæc per Christi reditum ad patrem nobis erat auferenda,nè dilectissima sponsa tanto bono diuinæ lucis priuata, tenebrarum sentiret incommoda: decreuit pientissimus sponsus lucem suam Apostolis misericorditèr impartiri. Et quia spiritualis lux non erat minus necessaria ecclesiæ, quàm lux naturalis mundo:sicut primo die facta est lux, sic in primo sermone, quem Saluator habuit in monte Thabor, hanc lucem super supernaturalem creauit. Tunc initium fuit diei ecclesiæ, & cæpit fælix aurora consurgere:cum dixit discipulis, vos estis lux mūdi.

Esai 9.

Ioann.1. Christus vera lux.

Ioann.17.

Ioann. 18.

¶Dumq; illos vocat lucē, non tantū munus, nomenq; lucis illis concessit: sicut terreni Principes, qui honorificis titulis,& muneribus,atque dignitatibus homines exaltare possunt:idoneitatem tamèn, & sufficientiā ministerijs necessariam præstare nequeunt. Christus verò cum nomine dedit & rem:& splendidos effecit, sicut cæli luminaria:id quod.2.Cor.3. elegantèr dixit Paul: qui & idoneos nos fecit ministros noui testamenti. Cum factum est verbum Domini super Ioannem, data est illi sufficientia ad munus præcursoris exequendum necessaria. Atque Virgini sanctissimę cum ad eam missus An-

Christus vocans Apostolos lucē splēdidos effecit 2.Cor.3.

gelo in matrem Dei electa est, omnem idoneitatem ad tãtum munus, tamque excelsam dignitatem necessariam diuina bonitas largita est. Dum Petrum Christus vocauit petram, cum nomine communicauit fidei firmitatem capiti ecclesiæ necessariam. Ac tandem dùm Apostolos lucem vocat, virtutem lucendi, & illuminandi contulit: sicut. 2. ad Corint. 4. dixit Paulus: Deus, qui dixit de tenebris lucem spendescere: illuxit in cordibus nostris ad illuminationem scientiæ claritatis Dei in faciem Christi Iesu: quasi dicat ex lumine faciei Christi Iesu: communicatam fuisse lucem Apostolis, sicut. 2. ad Corint. 3. ait, nos ipsi reuelata facie gloriam Domini speculantes, in eandem imaginem transformamur, à claritate in claritatem, tanquàm à Domini spiritu. Atque ea ratione ad Philippenses. 2. Apostolicos viros vocat mundi luminaria, quæ lucent in medio nationis prauæ, & peruersæ.

2. Corin. 4.

2. Corin. 3.

Philip. 2.

¶ Aptissimè verò Apostolos, & Doctores ecclesiæ Saluator lucem appellauit: quia lux est prima illa creatura, & excellens qualitas initio creata omnium creaturarum visibilium pulcherrima, vt tenebras pelleret, omnia distingueret, atq; componeret, & manifestaret creaturas omnes super quas diuina sapientia effusa est. Ea ratione Græci mundum, κοσμον, Cosmon dixerunt, ideſt lucentem, sic Apostoli ad pellendas tenebras, atque ad ornatum, & pulchritudinem ecclesiæ electi, similiterq; Doctores sancti commodè lux dicuntur. Sicut enim nomen visionis tribuitur cuicumque cognitioni tàm sensitiuæ, quàm intellectiuæ: ita nomen lucis, quę ad visionem ordinatur, tribuitur cuicumque rei, quæ facit manifestationem secundum quamcumque cognitionem. Vnde Christus Dominus eminenter dicitur lux mundi: quia manifestauit hominibus diuina mysteria. Et secundariò vocantur lux Apostoli, & Doctores ecclesiæ: quia ex munere sibi à Christo collato luce veritatis ecclesiam illustrant. Hinc intelligitur ænigma illud

Lux dicitur quæcumq; res faciens manifestationem.

quod

quod Dominus proponit, Iob cap. 38. indica mihi, si omnia nosti, per quam viam spargatur lux, & in qua via habitet? Christus enim Dominus via est (sicut ipse ait Ioannis. 14. ego sum via) & lucem habitat inaccesibilem. 1. ad Timo. 6. Cum ipsa igitur orbis naturalis, & antiquæ lucis conditione, noui mundi spiritualis, & supernaturalis ecclesiæ cæperunt erigi fundamenta: sicut Paulus insinuat ad Ephes. 1. in ipso proposuit in dispensatione plenitudinis temporum, instaurare omnia in Christo, quæ in cælis, & quæ in terra sunt. Naturalis enim orbis fabrica typus, & descriptio fuit noui mundi spiritualis ecclesiæ: *Alli se hizo el dibuxo, y planta primera de la Iglesia.* Iuxta illud Esai. cap. 65. ecce ego creo cælos nouos, & terram nouam: & non erunt in memoria priora: & non ascendent super cor. Prima lux naturalis supernaturalem lucem præsignabat, per quam ignorantiæ, & peccatorum tenebræ erant pellendæ. Tunc ordo ecclesiæ cæpit disponi, & stabiliri, pulchritudo manifestari, fideique, & euangelicæ doctrinæ claritas, quæ totum orbem illustrauit, promitti.

Iob. 38.

Ephes. 1.

Esai. 65.

¶ Lux quidem naturalis, vt rerum omnium decorem & ornatum manifestans, maximis excellentijs decorata est: tam in sua essentia, quam in præclaris effectibus, & sublimi situ. Primò enim in se ipsa spiritualis est purissima, & incoinquinabilis. Quanquam enim illuminet obscæna, & immunda, nihil tamen illam coinquinat. Similiter Apostolorum, ecclesiæque Doctorum conuersatio spiritualis est, & mundissima: sicut Paulus ait, 2. ad Corint. 12. in carne ambulantes, non secundum carnem militamus. Sic Angelicus noster Doctor Thomas totus spiritualis, purissimus, & virgo permansit. Dùm enim à fratribus carnalibus intra turrim inclusus, vt susceptũ habitum ordinis beatissimi patris nostri Dominici dimitteret, puellaque pulcherrima ad illum per fratres introducta esset, vt constantiam adolescentis blanditijs emolliret: arrepto ex igne titione suggestricẽ ignitæ libidinis

2. *Cori.* 12.

S. Thomas vt vera lux totus spiritualis, & purissimus fuit

libidinis extra cameram effugauit: & velut tres pueri de
Daniel. 3. medijs flammis fornacis Babylonici mirabiliter seruatus, signo crucis ipso titione in pariete facto flexis genibus ante crucem castitatem suam, cordisq; puritatē cum humiliter, magnoq; mentis affectu Dño commendauit, benignè exauditus, mox ab Angelis indissolubili castitatis cingulo visibiliter præcinctus est: ita vt virginis, & doctoris palma, duplicíq; laureola decoretur. Quarè
S. Thomas multis de causis Angelicus Doctor dicitur. meritò Doctor Angelicus dicitur: nō tantū, quia ab Angelis castitatis cingulo præcinctus est: sed quia in carne viuens angelicā puritatem seruauit: id quod excellētius existimat D. Ambrosius, quam Angelos carnis expertes puritatem seruare. Deinde quia multa mysteria fidei ex ipsius doctrina accepta per definitionē ecclesiæ, & conciliorum explicata sunt secundū distinctionem, & præfinitionem temporum, & seculorum, quæ nō cognouerāt Angeli extra verbū, nec in ipso verbo: quia erant abscondita, nec dum ecclesiæ reuelata. Dùm ergò per Spiritum sanctum illuminati patres, & per Diuum Tho. eruditi plures veritates fidei definierunt, ipsi quoq, Angeli illuminati sunt de mysterijs, quorum nec species naturales, neq; reuelationē in verbo habebant, donec edocti sunt, non quidem per Thomam, sed in ipsis rebus in diuino pectore priùs latentibus, & per ecclesiā ex doctrina Thomæ acceptis, definitis, & manifestatis: in quo sensu intel
Ephes. 3. lliguntur verba Paul. ad Ephes. 3. vt innotescat principatibus, & potestatibus, per ecclesiam multiformis sapientia Dei, secundùm præfinitionem seculorum. Vbi dictio, vt, non accipitur causaliter, sed consecutiuè: si-
S. Thom. cut eleganter in ea verba adnotauit idem Sanctus. Adeò sublimis, & Angelica est ipsius doctrina, quòd Græci, qui nulli nationi in sapientia cedunt, neque vllum librum alterius linguæ admittunt: quatuor tamen libros Sancti Thomæ contra gentes in suam linguam transtulerunt. Cum igitur angelicam puritatem seruauerit, Angelicus Doctor meritò appellari potest,

imò

imò Cherub sapientia plenus: & Seraphin diuino amore ardens. Et cum de rebus omnibus quantumcunq; ue immundissimis, obscæniſq; peccatis tàm purè, atque lucidè conscripserit, lucis nomen propriè meretur, qui lucis puritatem habet. Cuius eximiæ puritatis testimonium mulier illa perhibuit, quæ cum sanguinis fluxum immundissimum pateretur, tactu fimbriæ Doctoris Angelici continuò mundata est: sicut & fœlix altera mulier, quæ Saluatoris fimbriam tangere cupiens sanata est, Matth. 9.

Mulier, quæ sanguinis fluxum patiebatur, per tactum fimbriæ D. Thomæ mũdata est. Matth. 9.

¶ Secũdò, lux ad nobilissimos effectus creata est: nempè vt tenebras fugaret, diuideret diem à nocte, distingueret pulchrum â turpi, & cuiusque rei veritatem, verumque colorem manifestaret. Ante lucem euangelicæ doctrinæ, velut in tenebris, cæcaque caligine latebat veritatis cognitio: atque in magna tenebrarum miseria iacebat humanum genus: sicut per vniuersam terrã Aegypti pèr tres dies horribiles tenebræ dispersæ sunt: ita vt nemo videret fratrem suum, neq; dimoueri posset de loco, in quo erat: sicut habetur Exod. 10. Multò verò grauiores tenebras spirituales patiebatur antè Christi lucem, humanum genus: sicùt dicitur Sapient. 17. Hinc antiquorum patrum gemitus, desiderium, & frequens deprecatio, quæ habetur Psalm. 42. emitte lucem tuam. Donèc in plenitudine temporis venit Christus vera lux, vt dicitur Ioann. 1. & ipse Dominus ait Ioann. 3. hoc est autèm iudicium, quia lux venit in mundum, & dilexerunt homines magis tenebras, quàm lucem. Impij enim tenebris omnia confundũt: quibus Esai. 5. dicitur, vę qui dicunt malum bonum, & bonum malum, ponentes tenebras lucem, & lucem tenebras: ponentes amarum in dulce, & dulce in amarum. Infideles, & hæretici veritatem euangelij errorum tenebris & varijs sectis obscurare nituntur. Apostoli vero Doctoresque sacri per lucem euangelicæ doctrinæ peccatorum tenebras, & errorum caliginem fugant, inter quos Angelicus Doctor

Ioann. 3.

Esai. 5.

adeò

adeò in dispellendis tenebris laborauit, vt illi cõueniat
Esai.49. oraculum Esai. cap. 49. ecce dedi te in lucem gentium. Atque inter Doctorum sydera Thomas velut Lucifer matutinus fulget, sicut de illo canit ecclesia: plusquàm Doctores cæteri purgans dogma Gentilium: noctis, & errorum tenebras confutat, & depellit.

Solinus. ¶ Apud Garamantas (teste Solino, cap. 32.) fons est mirabilis, qui noctu feruet, & diu friget: sic Diuus Thomas veram doctrinam sectantes, & in die luceque veritatis sana intentione cognoscendæ veritatis ambulantes benigna, & suaui luce refrigerat, & illuminat. Contrà eos verò, qui hæresum, & errorum tenebras diligunt, feruet, illosque exurit. Verè Angelus est, qui ducit filios ecclesiæ in columna nubis refrigerantis per diem: & in columna ignis illuminantis per noctem: quæ quidem Ægyptijs tenebrosa erat, & horribilis per noctem, vt ad se inuicem accedere non valerent Exod. cap. 14. sic hæretici in tenebris errorum, luce ignita Doctoris Angelici terrentur, horrent, neque sibi cohærent, sed in varia dogmata, & sectas diuiduntur. Aptissimè Doctori nostro verba sponsi accommodare possumus, quibus ecclesiæ pulchritudinem per singula membra laudans, ca. 4. ait: Sicut turris Dauid collum tuum, quæ ædificata est cum propugnaculis: mille clypei pendent ex ea, omnis armatura fortium: Collum organum vocis est, & doctrinæ: quarè Diuo Thomæ satis conuenit: cuius doctrina non est inanis, neque popularem auram captans: sed fortis, & solida: copiam habens, & armorum plenitudinem contrà hostes ecclesiæ: *es la armeria, y el archiuo de la sciencia de la Iglesia.* In templo Romanorum Iano dicato pendebant arma bellica: cuius Ianuæ tempore pacis claudebantur. D. Thomam armorum ecclesiæ sacrum templũ appellare possumus.

D. Tho. Angelus est in columna nubis, & ignis ducens ecclesiam.

Exod. 14.

Cantic. 4.

¶ Lux creata est, vt diuideret diem à nocte: res distingueret, & cuiusque veritatem manifestaret: sic doctrina

Thomæ verum à falso, mundum ab immundo, & pulchrum à turpi discernit. Verè lapis est Electorius, quo aurifices vtuntur, vt verum aurum à falso discernant: Et vt gradus valoris auri dijudicent: sic Sanctus Thomas gradus veritatis cuiusque doctrinæ discernit. Et sicut aqua fortis confecta ex herba (quæ vulgo *Sosa* dicitur, & quæ in massa vitri commiceri solet) vim habet separandi aurum ab alijs metallis. Eam vim habet doctrina Doctoris Sancti separandi verum à falso: vt meritò illi conueniat, quod Hierem. 15. dicitur, si separaueris pretiosum à vili, quasi os meum eris. Dum enim Diuus Thomas verum separat à falso, quasi per illius os Dominus loquitur. Verè illi conuenit oraculum Malach. cap. 3. sedebit conflans, & emundans argentum: & collabit eos quasi aurum, & quasi argentum: & erunt Domino offerentes sacrificia in iustitia. Per doctrinam enim Doctoris Sancti conflantur, & purgantur falsæ doctrinæ; & corriguntur deprauata ingenia: vt conflent gladios in falces, & lanceas suas in vomeres iuxta vaticinium Esai. cap. 2. & offerant arma sua, id est acumen ingenij, & vires, omnesquè potentias in obsequium Christi, & ecclesiæ. Quarè de illo meritò canimus in hymno: fit Gedeonis gladius, Tuba, Lagena radius.

S. Thom. lapis est Electorius.

Doctrina Doctoris sancti vim habet separandi verum à falso.

Hierem. 15

Malach. 3.

Esai. 2.

¶ Sed proh dolor, quia frustra conflauit conflator, malitiæ eorum non sunt consumptæ: argentum reprobum vocate eos. Multi enim nouarum doctrinarum inuentores, ambitionis potiùs spiritu agitati, quam ædificationis ecclesiæ, doctrinarum nouitate pacem perturbant: & dum suis contentionibus bona ingenia exercent, a grauioribus, & fructuosioribus studijs auocant, & retardant. Ab eiusmodi nouitatibus cauere magna cũ Emphasi discipulum Timotheum admonuit Paulus primę, cap. 6. ô Timothee depositum custodi deuitans prophanas vocum nouitates, & oppositiones falsi nominis scientiæ: quam quidam promittentes circa fidem

Hierem. 6.

1. Timot. 6.

excide-

exciderunt. Quanuis enim apparentiam habeant scientiæ, sed non veritatem. Scientia enim nõ est, nisi de veris. Ideò ait Apostolus oppositiones falsi nominis scientiæ. *2.Tim.2.* Similiter. 2. ad Timot. 2. Admonet, noli contendere verbis: ad nihil enim vtile est, nisi ad subuersionem audientium.

Lux lætificat. ¶ Tertio lux radiorum suorum splendore omnia lętificat: *Prou.15.* Prouer. 15. lux oculorum lętificat animam. *Eccles.11.* Eccles. 11. dulce lumen, & delectabile oculis videre solem. *Tobi.5.* Tobias hirundinum stercore excæcatus dixit. cap. 5. quale gaudium mihi erit, qui in tenebris sedeo, & lumen cœli non video? *D.Basil.* Tenebrę timore, & afflictione replent. D. Basil. aduenientę luce solis omnia exhilarantur, ægritudines alleuiantur: bestię fugiunt: homines à somno excitantur, & ad laborem egrediuntur: iuxtà illud *Psal.103.* Psa. 103. ortus est sol, & cõgregati sunt (scilicet catuli leonum rugiętes) exibit homo ad opus suũ, & ad operationẽ suã vsque ad vesperam. Plantæ, & viuentia omnia vegetantur. Sic per lucem Euangelicæ doctrinæ spirituali gaudio, & solatio repletur ecclesia: sicùt Paul. 1. ad Corinth. 14. *1.Cor.14.* ait. Qui Prophetat, hominibus loquitur ad ædificationem, exhortationem & consolationem. Per Hierem. ca. *Hiere.31.* 31. promiserat Dominus, conuertam luctum eorum in gaudium, & consolabor eos, & lætificabo à dolore suo. Id quod per Saluatorem impletum est, sicùt de ipsius ortu prædixerant Prophetarum oracula: & Angelus ad pastores dixit, *Luc.2.* Euangelizo vobis gaudium magnum, quia natus est vobis hodie Saluator. Huius diuinę lucis lætitia, & consolatio per Apostolorũ, & Doctorũ prædicationẽ per orbẽ diffusa est, & quasi suauis musica, prædicationis & doctrinæ concẽtus orbẽ lætificat, & corda fideliũ maxmè cõsolatur. In annulo Regis Cyri celebratur lapillus, siuè gẽma dicta Achates, in qua depictę erãt nouem musæ cum citharis, & instrumentis musicis, inter quas medius Apollo cithara decorus musicæ concentum perficiebat teste Plinio lib. 37. cap. 15. & Solino

cap.

cap. 11. Doctores ecclesiæ annulum Christi per varietatem doctrinæ, quæ musica est spiritus sancti, pulchrè exornant. Angelicus verò noster Doctor, veluti Apollo spiritualis musicæ concentum perficit: dùm varias sanctorum doctrinas suis locis ordinatissimè, & pulchrè coaptat: virtutum concentum, & cõnexionem explicat, intellectum cum fide componit, voluntatisq; liberum arbitrium cum diuina prouidentia. Sicque tanquam vera lux gaudio, & solatio cuncta replet. Vt verè de illo dicere possimus verba Esther. 8. noua lux oriri visa est, gaudium, honor, & tripudium.

Solino.

D. Thomas velut Apollo spiritualis musicæ sacræ doctrinæ concentum perficit Esthe. 8.

¶ Quartò tandem lux vniuersalis est, quæ per omnia spargitur, diffunditur, & communicatur. Quare Saluator lux est per essentiam, & excellentiam: qui totus nobis datus est, & nobis natus: Totus noster est: omnia quę cumque audiuit à patre, nota fecit nobis Ioann. 15. & virtus de illo exibat, & sanabat omnes Luc. 6. Quare sponsa Cãtic. 1. meritò nomen illius oleum effusum appellat. Dumq; nomen suum lucis non abscondit, neq; sibi soli seruat; sed Apostolis sacrisque Doctoribus communicat, & cum nomine rem, atq; vim communicauit lucẽ di per doctrinam, & exemplum. Ea ratione fontes dicuntur, qui aquas continent, omnibus diuidunt, & absq; inuidia communicant: quia sapientia abscondita, & thesaurus inuisus, quæ vtilitas in vtrisq; eccles. 20. Dicũtur & nubes Deuterono. 33. magnificentia eius discurrunt nubes. Et Esai. 60. qui sunt isti, qui vt nubes volant, & quasi columbæ ad fenestras suas? Sacri Doctores sunt, qui doctrinæ imbribus terram fœcundant: talentumque sibi creditum non abscondunt, neque sibi solis retinẽt.

Cantic. 1.

Apostoli & Doctores sacri fontes sunt, & nubes aquas sapientiæ continentes. Deuter. 33. Esai. 60.

Qua in re offert sese locus ille in scriptura sacra satis difficilis, qui habetur 1. Paralipom. 4. vbi inter generationes tribus Iuda per familias suas dicitur: & cognationes domus operantium byssum in domo iuramenti, & qui stare fecit solem. Vbi magna difficultas est, quisnam fuerit in tribu Iuda, qui stare fecit solem. Non enim fuit

1. Paral. 4.

Iosue 10.

Iosuc, qui (vt habetur cap. 10.) stare fecit solem obediente Deo voci hominis: quia ille non fuit ex tribu Iuda, sed ex tribu Ephraim. Neq; fuit Ezechias Rex, qui non fecit stare solem, sed decē lineis retrocedere, vt habetur Esai. cap. 38. Gloss. ordinar. & Abulensis dicunt communem Rabinorum sententiam esse, quod ille vocatus est Elimelech diuitijs, & rerum copia in ea regione potentissimus, sed maximè auarus: cumque ingēs fames regionem illam premeret, timens nè per proximorum, & amicorum subuentionem, per misericordiæ, & liberalitatis opera diuitiæ minuerentur, patriam deseruit, & in aliam regionem migrauit. Cuius inaudita impietas tam execrabilis fuit, vt digna fuerit, vt non tantùm humanæ aures, & corda exhorrescant: sed & vt ad impietatis spectaculum sol ipse cursum sistens stet, atque stupeat: quasi lucis suæ radios ei denegans, qui in proximos tam impius fuit, vt nihil bonorum suorum ipsorum necessitati impertiri voluerit. Frequens enim in Scriptura sacra ea phrasis est, vt ad grauissimorū scelerum immanitatem exaggerandam cæli in stuporem inuocentur: sicut Hierem. 2. habetur, obstupescite cæli super hoc: sic ad exaggerandum impieratis scelus dicitur, qui stare fecit solem: ac si diceret, qui adeò impius fuit, & inhumanus ad proximos, indignus fuit, vt sol lucis suæ radios illi largiretur.

Esai. 38.

Elimelech propter horrendum impietatis scelus dicitur fecisse stare solem.

Hierem. 2.

¶ Non sic Apostoli, & Doctores sacri: qui lucem de cælo acceptam omnibus liberaliter diffudērunt. Sic Paulus Apostolus omnibus euangelizare paratus ad Romanos 1. ait, Græcis, ac Barbaris, sapientibus, & insipientibus debitor sum: ita quod in me promptum est, & vobis qui Romæ estis euangelizare. Et 1. ad Corinthios 9. si non euangelizauero, væ mihi est. Inter omnes tamèn ecclesiæ Doctores Diuus Thomas maximo splendore lucet, qui diuinæ sapientiæ, atque lucis susceptos radios per orbem totius ecclesiæ liberalitèr dispersit: atque adeò non solùm lucem: Imò fontem horto-

Rom. 1.

1. Corin. 9.

rum dicere possumus, qui sapientiæ suæ aquas per omnes hortos ecclesiæ diuidit, iuxtà illud Prouerb. 5. deriuentur fontes tui forâs, & in plateis aquas tuas diuide. Puteus est aquarum viuentium Canticor. 4. quæ fluunt impetu de Libano, ideſt ex candidissimo monte, & altitudine diuinæ sapientiæ. In diebus ipsius, & ex eius doctrina emanauerunt putei aquarum eccles. 50.

S. Thomas fons est hortorum ecclesiæ.
Prouerb. 5.
Cantic. 4.
Eccles. 50.

¶Plinius libro secundo naturalis historiæ cap. 103. refert prodigiosum fontem apud Dodonam Iouis, qui cum sit gelidus, immersasque in aquam faces extinguat: si tamen extinctæ admoueantur, accendit: sic vtique doctrina sancti Thomæ mirabilis est, quæ accensas errorum falsæ doctrinæ, libidinisque faces extinguit. Extinctas verò faces, lumineque carentes illuminat, & accendit. Quarè merirò fons luminis appellatur: sicut de illo in hymno canimus: de cuius fonte luminis verbi coruscant faculæ, Scripturæ sacræ numinis, morum, & sapientiæ. Apud Falisçum quoque fons esse dicitur, cuius aqua potata candidos reddit boues. Doctrina Diui Thomæ participatio est candoris lucis eternæ, quę intellectum, & voluntatem candida luce replet: vt illi conueniat quod de sole dicitur, eccles. 43. pulchritudinem candoris eius admirabitur oculus, & super imbrem eius expaueſcet cor. Imbrem enim diffundit: vt nubes, & candorem spargit vt sol. Fons est mirabilis, qui incorruptas aquas omnibus præstat: cui conuenit oraculum Balaan Prophetę, Numeror. 24. fluet aqua de situla eius, & semen illius erit in aquas multas. Id quod in discipulis Doctoris sancti adimpletum est, & in dies adimpletur.

Thom. fons est luminis.

¶Tandèm fluuium Paradisi Angelicum Doctorem vocare possumus: de quo Geneſis 2. dicitur, quod egrediebatur de loco voluptatis ad rigandum Paradisum: qui inde diuiditur in quattuor flumina. Illius doctrina Paradisum ecclesię rigat, voluptate replet: omnemque doctrinā quattuor Doctorum ecclesię, velut aquas quat-

S. Thomas fluuius est Paradisi.

tuor fluminum in se recipit: atque per aptissimos ductus diuidit. Fluuius est rapidus quem spiritus Domini cogit Esa. cap. 59. qui hæreses, & errores submergit. Ecclesiæ verò filijs fluuius est splendidus, tanquam crystallus Apoca. 22. cuius doctrina splendida, facilis: stylus breuis: grata facundia: celsa, clara, firma sententia, vita splendidissima: adeoque humilis, vt quanquam sapientissimus pestiferæ superbiæ nullum senserit contagium. Per ipsius doctrinam poterimus satisfacere quæstioni propositæ Prouerb. cap. 30. quis colligauit aquas quasi in vestimento? quæ verba Diuus Augustinus explicuit de aquis baptismi, quibus, qui abluuntur, Christum induunt. Verùm doctrinæ nostri sacri Doctoris commodè aptare possumus: quam, qui pio animo suscipit, procul dubio induet Christum per lumen intellectus, & affectum voluntatis; neque timebit domui suæ à frigoribus niuis, nec inferni, nec errorum, & hæreticorum: & sicut omnia flumina intrant mare Ecclesiastes, cap. 1. Sic omnium sanctorum aquas, & doctrinam Angelicus Doctor colligauit, quasi in vestimento: debitoque ordine disposuit, vt paradisus, & horti ecclesiæ commodiùs, atque facilius rigari possint. Eccè quàm verè glorioſus Thomas lux fuerit fulgentissima, spiritualis, purissima, & incoinquinabilis Ecclesiæ: qui errorum, & ignorantiæ tenebras dispulit, doctrinæque claritate noctem fugauit, & diem inuexit: verum à falso discreuit: noua luce gaudio, & solatio orbem ecclesiæ repleuit: lucis suæ radios absque inuidia communicauit: viamque iustitiæ cunctis ostendit: vt ipsius ductum sequentes lucem gratiæ nunc consequamur: & post huius vitæ curriculum in claritatem lucis transformemur, quam ipse obtinet in gloria. Amen.

Esai. 59.

Apoca. 22.

Prou. 30.

August.

Eccls. 1.

IN

IN EODEM FESTO Diui Thomæ de Aquino.

CONCIO SECVNDA.

De sublimitate lucis,

Vos estis lux mundi. Matth. 5. THEMA

APostolici muneris Dignitatem voluit Saluator nouis, & glorioſis nominibus ſalis, lucis ciuitatis ſuprà montem, & lucernæ ſuper candelabrum explicare: potiſsimùm verò nomine lucis: cuius vocis rem adeò in ſe continuit Angelicus Doctor Thomas, vt in firmamento eccleſiæ magno cum ſplendore lucem auxerit: ipſiuſq; radios magno cum ordine diſpoſitos, ac diſperſos fidelium captui attemperauerit. De tantæ lucis celſitudine dicturi diuinæ gratiæ radium de cœlo petamus dicentes, Aue Maria.

¶Prætèr alias lucis celſitudines, quas ſuperiori concione fuſiùs proſecuti ſumus, vltima illa non infimum locum tenet, neque ſilentio contegenda eſt, quòd tanquàm eminenti, & ſublimi creaturæ, ſublimis locus à diuina maieſtate in ipſa ſua creatione conceſſus eſt: ſic enim habetur Geneſ. 1. fiant luminaria in firmamento cœli. Et Eccleſiaſt. 26. Sicùt ſol oriens mundo in altiſsimis Dei: Et cap. 43. altitudinis firmamentum pulchritudo eius eſt, ſcilicet ſolis. Eccleſia Chriſti columna eſt, & firmamentum veritatis. 1. ad Timoth. cap. 3. Apoſtoli, & Doctoris ſacri luminaria ſunt poſita, vt luceant in firmamento Eccleſiæ, & diuidant aquas ſuperiores ab inferioribus, ideſt puram, & cœleſtem doctrinam à terrena, & falſa, carniſque prudentia: ſic de Apoſtolis dicit

Per ſublimitatem lucis Diui Thomæ celſitudo deſignatur. Eccleſ. 26.

Paul. ad Philip. 3. nostra conuersatio in cœlis est, & re ipsa expertus, dùm ad tertium cœlum raptus est: & sicùt sol vapores terrenos ad se trahit, & eleuat: sic desiderabat cunctos fideles in cœlum attollere, dùm ad Colossen. cap. 3. ait, quæ sursum sunt sapite, non quæ supèr terram. Similitèr sacri Doctores cœlestem in terris conuersationem habebant, & illuc omnes eleuare, atque à terrenorum, labentiumque bonorum affectu animos auocare, sursùmq; extollere doctrina, & exemplo satagebant. Cœli sunt sublimes, qui enarrant gloriam Dei, & in terram salubritèr semper influunt. Inter hos Angelicus noster Doctor, vt verum cœlum, sedesq; Dei: & tanquàm vera lux sublimem locum tenuit: semper enim à puero mens ipsius in cœlum eleuari cæpit; nil enim nisi cœlestia appetebat, terrena calcabat: quarè & Archiepiscopatum Neapolitanum à Clemente sibi oblatum acceptare noluit. Cœlestia enim vehementèr optabat, vt potiora, animoq; dulciora. Tanta enim, tamq; ineffabili dulcedine diuinę contemplationis rapiebatur illius spiritus, vt sæpè visus fuerit corpore quoq; per duos cubitos eleuatus à terra. Virtus enim eximiæ lucis, quæ in ipsius mente splendebat, corpus etiàm eleuabat. Semper altum sapiebat: & in sublime eleuabatur: vt meritò illum vocare possimus magnam illam arborem, de qua Daniel. 4. cuius proceritas contingens cœlum, & aspectus illius erat ad terminos vniuersæ terræ. Folia eius pulcherrima, fructus nimius, & esca vniuersorum est in ea: tàm auibus, & iustis: quàm pro bestijs, & peccatoribus. Et quamquàm non desunt, qui nouis doctrinis arborem succidere conantur, verumtamèn germen radicum eius, & solidæ doctrinæ in ecclesia relictum semper viuit, viget, viret, prævalet, & prævalebit: & magna in dies incrementa suscipiet.

Archiepiscopatum Neapolitanũ recusauit.

In contemplatione cœlestium à terra eleuabatur.

Arbor est sublimis Danielis.

Daniel. 4.

¶ Quo loco satis aptè Doctori Sancto congruit benedictio, qua Genes. 49. Patriarcha Iacob benedi-

Genes. 49.

xit Ioseph filio suo dicens, filius accrescens Ioseph' filius accrescens, & decorus aspectu: quasi dicat quod de Priamo dictum est, species Priami imperio digna: sic species Ioseph simùl cum congenita liberalitate digna fuit imperio; id quod insinuat alia lectio, quæ sic habet: Ioseph sicut arbor fructifera iuxtà fluuium: quem Hebraismum sic exponit Diuus Hieronymus, quôd apud antiquos in aliquibus regionibus mos erat, vt Regum, & principum Omagium, siue iuramentum fieret sub arbore frondosa, & pomifera: vt ex arboris vmbra, & fructuum copia protectio subditorum, atque liberalitas in subleuandis eorum necessitatibus (quæ duo principes maximè decent) manifestè indicarentur. Id quod & in nostra Hispania Cantabri similis consuetudinis antiquo gaudent priuilegio, vt sub arbore frondosa apud Guernicam Regum inauguratio, & Omagium celebretur. Cui rei consonat magni Patriarchæ Abrahami consuetudo, qui (vt habetur Genes. cap. 18.) sub arbore tabernaculum constituerat, vbi peregrinos hospites excipiebat, & reficiebat: vbi cum ei tres viri apparuerunt, quos adorans Angelos esse intelligens, vt verè erant, deprecatus est, vt requiescerent sub arbore. Vere Angelicus noster Doctor filius fuit beatissimi Dominici accrescens, & decorus aspectu, sempèr vltrà progrediens in vita, & post mortem: per lucem doctrinæ semper augmenta suscipiens. Arbor fuit vmbra doctrinæ protegens, copiosoque, ac suaui fructu reficiens: iuxtà fluuium Euangelicæ Doctrinæ plantata. Possumus etiam D. Thomæ sublimitatem, & celsitudinem comparare scalæ, quam vidit Iacob Genes. cap. 28. cuius cacumen contingebat cœlum: & Angelos Dei ascendentes, & descendentes. Ipsius enim Angelica Doctrina scala est, per quam Deus per ipsius cognitionem ad nos descendit: & nos ad ipsum ascendimus. Sed quid est quod Iacob vidit Dominum innixum

D. Hieron. Regũ inauguratio sub arbore frondosa, & pomifera fieri solebat.

Genes. 18.

Scala Iacob doctrina est S. Tho. Genes. 28.

scalæ? Nunquid Dominus Diuo Thomæ innititur, aut in ipsius doctrina sustentatur? Ita sanè: quia quanuis Deus in se ipso subsistat, & omnia sustineat, atque contineat: cæterum vt ipsius cognitio perspicuè, & lucidè nobis communicetur, videtur diuina bonitas Thomam elegisse, vt diuina cognitio, quæ in terris habetur, ipsi innitatur. Hinc est, quòd Sacra concilia illius doctrinã suscipiunt, ecclesiaque libenter, & honorificè amplectitur: & contrà hæreticos, fideiq; hostes ab illo, tanquam fortissima turri Dauid clypeos, & omnem armaturam fortium capit: vt videntes hæretici soliditatem, fortitudinemq; doctrinæ, verè dicant, quod *Iacob* visa scala: quàm terribilis est locus iste! Non est hic aliud, nisi domus Dei, & porta cæli.

D. Thomas aquila est magnarum alarum.
Ezechi. 17.

¶Et propter eandem sublimitatem doctrinę Doctoris sancti possumus illum dicere aquilam esse magnarum alarum, sublimisque volatus, (de qua Ezechiel 17.) quæ tulit medullam cedri: quia in explicatione mysteriorum fidei, tàm Trinitatis, quàm Dominicæ incarnationis omnibus sacris Doctoribus altiùs volauit. Quarè quanquam Doctores omnes lucis nomen habeant, & rem: nescio tamen qua ratione Angelicus noster Thomas quintus Doctor ecclesiæ magis splendet inter illos sicùt D. Augustinus apparẽs cuidam sancto viro dixit: Thomas mihi par est in gloria, virginali præstans munditia. Et propter virginalis puritatis donum, maiori splendore diuinæ lucis emicuit. Vt enim virgo à Domino electus, & dilectus Ioannes ait, Apocal. 14. virgines

Apoc. 14.

sunt primitiæ, primiq; fructus Deo, & agno gratissimi qui sequuntur agnum quocumq; ierit: quali per virginitatis donum agiliores, agnoq; propinquiores: & cantant canticum illud nouum, & singulare, quod solis virginibus canere datum est. Eccles. 33. habetur quæstio insignis: quarè dies diem superat, & iterum lux lucem, & annus annum à sole? Quasi dicat, cum omnes dies, & anni idem principium habeant, nempe solem, quarè vnus

Eccle. 33.

alte-

alterum superat, & vnus dies lætus succedat, alter tristis: vnus clara luce splendeat, alter verò nubibus, & caligine obducatur: vnus in diem festum eligatur, & exaltetur: alter verò laborioſus ſit? Cui quæſtioni diuinus ſpiritus ſtatim reſpondet, quod à Domini ſcientia ſeparati ſunt, & per Dei ſapientiam diuiduntur. Et ſimiliter ſubdit, quod omnes homines de ſolo, & ex terra, vndè creatus eſt Adam. In multitudine diſciplinæ Domini ſeparauit eos, & immutauit vias eorum, quaſi lutum figuli in manu ipſius, plaſmare illud, & diſponere: ſic homo in manu illius, qui ſe fecit. Similiter docet Paulus 1. ad Corint. 15. ſicut non omnis caro eadem caro, ſic & inter corpora cœleſtia diſcrimen eſt. Alia claritas ſolis, alia claritas lunæ, alia claritas ſtellarum: ſtella enim differt ab ſtella in claritate. Sic Angelicus Doctor differt ab alijs Doctoribus in claritate, ordineq; doctrinæ. Sic enim de illo canit eccleſia, pluſquàm Doctores cæteri pùrgans dogma Gentilium. Doctorum omnium lucem velut ſol in ſe ſuſcepit, debitoque ordine diſpoſuit, & coaptauit. Vt verè illum nouam lucem vocare poſſumus: & quod ſicut creata luce vidit Deus lucem, quod eſſet bona: ſic viſa noua luce Diui Thomæ dixit quod eſſet bona: ſic enim ipſi oranti imago crucifixi affata eſt, benè ſcripſiſti de me Thoma.

1. Cori. 15.

Angelicus Doctor præcedit alijs claritate ordineque doctrinæ.

¶Illud verò maxima cõſideratione dignum eſt, quod primo die creata eſt lux: ſed quarta die productus eſt ſol. Id quod multum difficultatis præbuit ſacris Doctoribus. Vix enim intelligi poteſt lux aliqua naturalis, quæ non procedat à ſole. Diuus Auguſtinus libro vndecimo de ciuitate Dei capite decimo ſeptimo, intelligit per creationem cœli Angelorum creationem: per lucem verò gratiam illis infuſam: in qua boni confirmati ſunt. Damaſcenus, quod fuit ſplendor quidam inſtar nubis. Sanctus Thomas 1. part. quæſtione 67. artic. 4. ſecutus Dionyſium 4. capite de diuinis nominibus, quod primo die creata eſt lux, quarto verò die maior perfectio, &

D. Auguſt

Damaſcen.
S. Thom.
Sol quo modo quarto die creatus ſit.

pulchritudo illi addita est : atque temporum distinctio diei, & noctis, veris, & hyemis. Tunc lux solis cæpit lunæ, & stellis communicari, & omnibus inferioribus, tam animalibus, quam plantis : omnia enim prius erant incomposita, & quasi sine vita. Similiter lux diuinę sapientię, quæ à Deo, vt primo fonte lucis procedit, cæpit Apostolis, & sacris Doctoribus communicari. Et quanquam ante Christum Dominum communicata fuerat lux antiquis patribus Patriarchis, & Prophetis: nondum tamèn plena lux solis affulserat, donec venit plenitudo temporis, & sol iustitię Christus lucis suę radijs orbem ecclesię illuminare cępit. Ille fuit quartus dies, quo diuinus sol ex aurora, sacra (inquam) virgine processit. Ipse est enim, cuius facies est vt sol : sicut vidit Ioannes Apocalyp. cap. 1. Ipse est lux vera, quę illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum: & qui illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordium. Habet quoque in dextera sua septem stellas : vbi per dexteram fortitudo, per numerum verò septenarium multitudo luminarium firmamenti ecclesię significatur. Inter quę primum locum tenent Apostoli, deinde Pastores, & Doctores : qui splendent in firmamento, quasi stellę in perpetuas æternitates. Non enim sunt sydera errantia : de quibus Iudas Apostolus in sua Canonica ait : quibus procella, siue caligo tenebrarum seruata est in æternum : qui lucem veritatis promittentes, nunquam in eadem luce permanent : sed varijs, nouis, & lubricis doctrinis lucem perturbant : ostentationemque ingenij potius, quam veritatem ambientes, tenebrarum caligine, veritatis, & sanę doctrinę lucem obscurant. Qui vero Docti fuerint, & sanę doctrinę amatores fulgebunt sicut splendor firmamenti. Intèr hos fulget, vt sol Diuus Thomas.

Tępus natiuitatis Christi quartus dies fuit, quo sol diuinus effulsit. Apoc. 1. 1. Corin. 4.

Iudas.

Me-

¶Meritò illum solem vocare possumus : quia sicut antè productionem solis lux informis erat , neque plenos effectus influebat in inferiora, donec sol lucis plenitudinem in se recipiens mirabiles, & beneficos effectus per orbem dispersit : sic doctrina aliorum sanctorum antè Diuum Thomam erat quasi informis , donec per ipsum formata est , & in ordinem redacta : vt verè dici possit, quod per illum noua lux oriri visa est. Ipsique conueniunt verba Ecclesiast. 33. ego nouissimus euigilaui , & quasi , qui colligit acinos post vindemiatores, in benedictione Dei, & ipse speraui: & quasi qui vindemiat repleui torcular. Varijs enim racemis , diuersisque expositionibus Scripturæ sacræ, mirabilique doctrina repleuit torcular ecclesiæ. Respicite, quoniam non mihi soli laboraui, sed omnibus exquirentibus sapientiam. Cæteri Doctores duodecim illæ stellæ sunt, quæ ornant coronam Ecclesiæ, Apocalypsis 12. Thomas verò sol est , quo est amicta. Indumentum est , quo protegitur , & illuminatur. Angelus ille fortis est, cuius facies est vt sol, Apocalypsis 10. & in manu sua habebat libellum apertum : quia doctrina illius aperta est, & luce plena. In anima ipsius sancta , & purissima inclusit Dominus thesauros sapientiæ suæ : vt velut alter Ioseph pro tempore famis , & necessitatis Ecclesiæ frumenta doctrinæ reconderet. Ipse est cuius doctrinæ manipulum circumstantes manipuli adorant Genesis 37. & cuius doctrinam sol , luna, & stellæ , id est, Christus crucifixus , Virgo sanctissima , Apostoli Petrus , & Paulus illi apparentes approbant , & laudant : omnesque sacri Doctores summo honore venerantur , & adorant. Quis abyssum , & altitudinem sapientiæ illius explicare valeat? Aliquid tamen coniectari licebit ex visione illa, qua Danieli iuxta fluuium magnum leuâti oculos suos ostensus est vir vestitus lineis, & renes eius accincti auro

D. Thomas sol merito vocari potest.

Eccles. 33.

Apoc. 12.

Apoc. 10.

Genes. 41.

Genes. 37.

D. Thomas tanquam alter Ioseph frumentado ctrinæ seruauit ecclesiæ.

Daniel 10.

obry-

obryzo, & corpus eius quasi Chrysolitus, & facies eius velut species fulgoris, & oculi eius vt lampas ardens : in quibus Angelici Doctoris Candor, puritas, castitas à Deo per Angelorum cingulum confirmata, & splendor doctrinæ aptissimè depinguntur. Verba, quæ de Simone Oniæ filio Ecclesiast. 50. dicuntur, ipsiconueniunt. Quasi sol refulgens, sic ille effulsit in templo Dei. Verus sol fuit puritate vitæ, splendoreque doctrinæ. Homerus finxit catenam auream mundum ambientem : quam Plato in Theæteto nil aliud esse dixit, quàm solis circulum, quo cuncta continentur iuxtà illud Ecclesiast. cap. 1. oritur sol, & occidit, ad locum suum reuertitur. Sic verus sol Thomas cum catena aurea, imò & cum fulgentissimo serto, duplicique torque aureo visus est : quod constantis virtutis insigne, præmium que victorum esse dixit D. Gregorius cap. 31. Moral. cap. 19. Huius solis radijs hæreticorum tenebræ fugantur, nouarum doctrinarum nebulæ disperguntur, & alma ecclesia, sinceriq; filij clara, benignaq; luce illuminantur, & fruuntur.

Eccle. 50.

Plato.

Eccles. 1.

S. Tho. conueuit, catena aurea, sinè torques duplex splẽdidus.

D. Greg.

¶ Illum prætereà Angelum alterum vocare possumus, à cuius gloria terra illuminata est Apocal. cap. 18. vel illum alterum, quem cap. 19. Vidit Ioannes stantem in sole : ille siquidem per fidei stabilitatem, doctrinæ constantiam, & perspicuitatem verè stetit in sole, & clamauit voce magna omnibus auibus, quæ volabant per medium cœli, ideſt electis, quorum conuersatio in cœlis est : venite & congregamini ad cœnam magnam Dei, vel magni Dei, ideſt ad sacrum Eucharistiæ conuiuium, de quo ipse mirabilitèr scripsit : vel ad cœnam æternam cælestemq; conuiuium, quod Christus Dominus in beatitudine electis disposuit. Ad cuius suaues epulas Angeli nostri doctrina sempèr inuitat.

Apoc. 18.

Apoc. 19.

D. Thomas Angelus verè dici potest.

¶ Ad hæc sol mũdi anima, & mens, cæliq; cor dicitur di-

uinita-

uinitatisq; symbolum. Hinc Persæ Idolatræ solem adorabant. Quarè Dario propter hinnitum ab ipsius equo antè alios editum in solis ortu, Persarum regnum omnium consensu delatum est. Ipsa quoque vox sol, & lux tribus litteris Trinitatis mysterium indicat. In sole tria splendor, radius, & calor. Et D. Augustin. eleganter dixit, quod esse pertinet ad lucem, quia prima creatura suscepit primitas essendi. Sicut igitur Saluator nomen lucis, & rem absque inuidia Apostolis, Doctoribus, atque Diuo Thomæ communicat: sic etiam illos diuinitatis suæ participes efficit: non solùm per gratiam, quæ ipsis omnibus concedit, vt diuinæ sint consortes naturæ: quo sensu dicitur in Psalm. ego dixi, Dij estis, & filij excelsi omnes: sed quia lux symbolum est diuinitatis, ob candorem & puritatem: sicut Sapient. 3. dicitur, candor est lucis æternæ.

Persarum regnum propter primũ hinnitũ equi in ortu solis Dario delatum.

D. August.

2. Petri 1.

Psalm. 81.

Sapient. 3.

¶ Præclarissimum ergo iubar noui orbis ecclesiæ, splendidissimusque sol Thomas sublimem, & excelsum locum obtinet. Illaque verba, quæ Iob. 36. habentur, singulari ratione ipsi conueniunt: In manibus abscondit lucem: siuè immanibus, & superbis Deus abscondit lucem: iuxta illud Matthæi 11. abscondisti hæc à sapientibus, & prudentibus, & reuelasti ea paruulis. Thomæ verò humili, & paruulo in oculis suis, diuina sapientia non tantum reuelauit cælestia mysteria, sed annuntiauit de luce amico suo, quòd possessio eius sit, & quòd ad eam possit ascendere. Infans enim adhùc in cunabulis, dùm Angelicum Aue deuorauit, lucis possessionem apprehendit: per doctrinam & euangelicam vitam possessionis suæ actus in terris prosecutus est: & Cometa alba per tres dies antè mortem Angelici Doctoris apparens, mortem illius, cuius possessio erat lux, testata est. Atque ex hoc mundo discedens ad eam ascendit in æternæ lucis imaginem transformatus, ex possessione lucis gratiæ, apprehendit proprietatem lucis gloriæ.

Iob. 36.

Matth. 11.

Lux possessio fuit D. Thomæ.

IN

IN EODEM FESTO CONCIO TERTIA,

De spiritu sapientiæ Diuo Thomæ de cœlis dato.

THEMA: *Optaui, & datus est mihi sensus: & inuocaui, & venit in me spiritus sapientiæ.* Sapient. 7.

DIVINVS Spiritus inuisibilis est: neque aduentus ipsius potest haberi clara notitia. Iob, cap. 9. Si venerit ad me non videbo eum: si abierit, non intelligam. Quare illius sensum nemo cognoscere valet, nisi datum ei fuerit desuper Ioann. cap. 6. & Sapient. cap. 9. Sensum autem tuum quis sciet, nisi tu dederis? Medium potissimum ad obtinendum est desiderium, & oratio: sicut verba proposita Salomonis nos edocent: optaui & inuocaui. De sapientia igitur dicturi, quam de cœlo sibi datam Angelicus Doctor accepit, optemus & nos, suppliceſque per sacræ Deigenitricis intercessionem inuocemus dicentes, Aue Maria.

Iob. 9.

Ioan. 6.
Sapien. 9.

¶ Sapientissimus Rex Salomon eo cap. 7. explicat quid habuit ex natura, quid verò ex gratia. Ex natura enarrat vilia principia: ex gratia verò habuit diuinam sapientiam, quam per desiderium, & deprecationem obtinuit. Naturæ verò vilitatem fusius explicat: nempè mortalitatem ex genere terreno, atque ex corruptibili massa lutea. Sum quidem & ego mortalis homo similis hominibus, & ex genere terreno illius,

qui prior factus est. Hieronymus ad Heliodorum fatendum nobis est, omnem sapientum vitam meditationem esse mortis. De Pauone dicitur, quòd pennarum suarum pulchritudine circulum agens gloriatur: sed videns pedum turpitudinem, quasi confusus pennas demittit. Threno. cap. 1. sordes eius in pedibus eius: nec recordata est finis sui. Prima radix superbiæ ignorantia est: neque vnquàm homo descientia gloriabitur, nisi in eo aliqua ignorancia dominetur. Vndè Bernardus sermone. 37. in Cantita, de ignorantia tui venit in te superbia. Hæc initium omnis peccati, cum maior es in oculis tuis, quàm apud Deum. Iterùm Bernard. in illud Ecclesiastici, cap. 7. Memorare nouissima tua, & in æternum non peccabis: mortis horrorem, iudicij tremendi discrimen, ardentis Gehennæ metum, ab oculis cordis tui nullatenus elongari patiaris. Anathocleas Siciliæ Rex nunquam permisit sibi ministrari in mensa, nisi in vasis fictilibus. Rogatus à familiari, cur ita faceret: Respondisse fertur, quia quanuis nunc Rex sedeo, generis tamen mei volo semper habere memoriam. Erat enim filius cuiusdam figuli: sicut cecinit Martialis lib. 4. Epigram.

Hierony. Sapientium vita mortis meditatio.

Thren. 1.

Bernard.

Bernard.

Anathocleas rex fictilibus vasis in mensa vtebatur.

Martial.

Fictilibus cœnasse fertur Anathoclea Regem,
Atq; abacum Samio sæpè oneratsse luto.
Quærentibus causam, respondit Rex ego sumque
Siciliæ figulo sum genitore satus.

¶ Sic Salomon quanquàm filius Dauid Regis, de regio sanguine minimè gloriatur, sed de terra se plasmatum, de qua primus homo formatus est. *Ecclesiastici*, cap. 33. omnes homines de solo, & terra: vnde creatus est Adam. *Esai.* cap. 64. Domine pater noster es tu: Nos verò lutum. Hierem. cap. 18. sicut lutum in manu figuli, sic vos in manu mea domus Israel. Vndè subdit Salomon: & nemo ex regibus aliud habuit natiuitatis initium. Vnus ergò introitus est ad vitam, & similis exitus. Vnde versus:

Eccli. 33.
Esai. 64.
Hierem. 18

Mors Dominum seruo, mors sceptra ligonibus æquat:
Dissimiles simili conditione trahit.

D. Bernar. D. Bernard. in meditationibus, quid superbis puluis, & cinis, cuius conceptus culpa, nasci miseria, viuere pœna, mori angustia?

¶Iam verò explicat Salomon quid habuerit ex diuina gratia: propter quod optaui. Causam desiderij explicat, nempè propter excellentiam diuinæ sapientiæ: & modum quo obtinuit. De illius excellentia asserit, quod præposuit illam regnis, & sedibus, diuitijs, lapidibus pretiosis: & omne aurum in comparatione illius arenam exiguã; & argentum, tanquàm lutum æstimauit in conspectu illius. Cum sapientia enim veniunt omnia bona: & innumerabilis honestas per manus illius: veraque cordis lætitia: & tandem infinitus thesaurus est hominibus. Propter quod optaui, & datus est mihi sensus. Quo verbo meritò redarguit superborum iactantiam: quorum aliqui dicunt, per naturale ingenium se adeptos sapientiam: aliqui per industriam, laborem, & studium. Salomon verò humiliter dicit, non fuisse acquisitum sapientiæ spiritum, sed sibi de cœlo datum: sicut & Paul. ait 1. ad Corinth. 4. quid habes, quod non accepisti? Si autèm accepisti, quid gloriaris, quasi non acceperis? Et. 1. ad. Corinth. 2. Nobis reuelauit per spiritum suum.

Sapientiæ magna est præstantia.

1. Corint. 4.

1. Corint. 2.

¶Optaui. Adeò natiuus est homini appetitus sciendi, quòd quanquam primus homo creatus est à Deo plenus sapientia: serpens tamen cognoscens hominis appetitum, ex arbore scientiæ pomi pulchritudinem oculis obijciens, illiusq; esum medium dicens: vt plura scirēt, protoparentes decepit dicens: si comederitis, aperientur oculi vestri: eritisq; sicut dij, scientes bonum. & malum. Per appetitum sciendi diuinæ sapientiæ lucem obscurauit: intellectum ignorantiæ tenebris operuit, voluntatis propensionem retardauit, & à bono reuocauit. Hinc vniuersalis illa totius huni generis cæcitas intellectus, & mentis caligo: hinc tot errores, & variæ sectæ vl-

timo

timo fine hominis,& beatitudine: hinc tot idolorum, falsorumq; Deorum figmenta. Nam (vt Sapient. 9. dicitur) difficile æstimamus, quæ in terra sunt: & quæ in prospectu nostro sunt, inuenimus cum labore: quæ autèm in cœlis sunt, quis inuestigabit? Sensum autèm tuum quis sciet, nisi tu dederis sapientiam: & miseris Spiritum sanctum tuum de altissimis? Sensum Domini vocat diuinam sapientiam: quæ vtiq; sapientia dicitur quasi sapida scientia. Sensus verò dicitur translato nomine à sensitiua cognitione ad intellectiuam, & scientiam Dei, & sanctorum: quam docet, & inspirat diuinus spiritus, non solùm per illustrationem intellectus, sed per affectum voluntatis. D. Thomas in illa verba Paul. ad Hebr. 5. perfectorum est solidus cibus, qui pro ipsa consuetudine exercitatos habent sensus: dicit ex Philosopho, quod intellectus, pro vt iudicat de appetendis, & agendis, dicitur sensus: quia est relatus ad aliquid particulare: vndè non accipitur sensus pro exteriori, sed pro interiori cognitione cum affectu, & delectatione. Qui hunc sensum habet, benè iudicat de his, quæ in Dei obsequium agenda sunt, & perfectus est. Sic Paulus 1. ad Corinth. 2. Nos autèm sensum Christi habemus: & ad Philip. 3. quicumque perfecti sumus, hoc sentiamus.

Sapien. 9.

S. Thom. Sensus accipitur pro scientia sanctorum.

Hebr. 5.

1. Cor. 2.

Philip. 3.

¶ Deindè habet anima sensus suos spirituales: oculos ad videndum. 2. ad Corinth. 3. nos reuelata facie gloriam Domini speculantes: habet aures, vt in Psalm. audiam quid loquatur in me Dominus Deus: habet odoratum, Cantic. 1. trahe me, post te curremus in odorem vnguentorum tuorum, habet gustum Psalm. 33. gustate, & videte, quoniam suauis est Dominus: habet & tactum, Cantic. 5. venter meus (ait sponsa) intremuit ad tactum eius. Tùnc anima sponsi tactum sensit, cum Christo Domino compatitur, illiusque opera imitatur. In hoc sensu ait Paul. ad Philip. 2. hoc sentite in vobis, quod & in Christo Iesu: & ad Rom. 8. qui secundùm carnem sunt, quæ carnis sunt, sentiunt: qui verò secundùm

Anima sensus suos habet spirituales.

2. Corint. 3.

Psal. 84.

Cantic. 1.

Psal. 33.

Cantic. 5.

Philip. 2.

Roman. 8.

spiritum sunt, quæ spiritus sunt, sentiunt: quia non solùm interiores effectus habet diuina sapientia: sed ipsis quoque actionibus, & sensibus exterioribus communicatur: in modestia, loquela, & in exteriori sensuum compositione, tranquillitate, affabilitate, mansuetudine, & humilitate: imo & in ipsa facie peculiaritatem vultus splendere solet: vis enim diuinæ sapientiæ sensus quoq; exteriores eleuat: sicut *Ezechiel.* 1. dicitur de animalibus sanctis, quòd cum ambularent, ambulabant pariter & rotæ iuxtà ea: & cum eleuarentur de terra, eleuabantur simùl & rotæ: spiritus enim vitæ erat in rotis, ideſt communicabatur: id quod in frequentissimis Angelici nostri Doctoris raptibus, cum in orationis feruore, meditationisq; dulcedine à terra eleuabatur, manifestè ostensum est. In hac significatione accipitur sensus: sicut Sapient. 1. dicitur, sentite de Domino in bonitate: & in simplicitate cordis quærite illum.

Ezech. 1.

Sapien. 10.

Spiritus sapientiæ consortes efficit diuinæ naturæ.
1. Petr. 1.
Rom. 8.
Sapient. 7.
Iob. 38.

¶ Spiritus verò sapientiæ radix est ipsius, spiritus scilicet diuinus, qui participes efficit, & consortes diuinæ naturæ. 1. Petri. 1. Quo qui aguntur, filij Dei sunt Roman. cap. 8. Cum hoc diuino spiritu veniunt omnia bona: & innumerabilis honestas, quia quamuis vnicus spiritus sit, multiplex tamèn est, subtilis, differtus mobilis, imò omnibus mobilibus mobilior est sapientia. Iob. cap. 38. quærit Dominus, interrogatque Iob, quis dedit gallo intelligentiam, & posuit in visceribus hominis sapientiam? Quod de doctoribus explicuit D. Gregor. 30. Morali. Cui quæstioni respondet Paulus 1. ad Corinth. 2. Nos sensum Christi habemus, quasi dicat. Christus, tanquàm magister de cœlo missus, diuinam sapientiam reuelauit, & docuit Apostolos: & sicut dicitur Luc. 24. aperuit illis sensum, vt intelligerent scripturas. Saluator verò potissimum illuminauit intellectum: promisit verò Spiritum sanctum, vt voluntatem efficeret, quare

D. Greg.
1. Corin. 2.
Luc. 24.

Spiritus sanctus voluntatis est magister.

& in

& in igneis linguis missus est, vt voluntatem accenderet, & inflãmaret. Hoc est quod Ioann. 14. Christus promiserat Apostolis: cum venerit paracletus, quem ego mittam vobis à patre, spiritum veritatis, qui à patre procedit: ille vos docebit omnia: & suggeret vobis omnia, quæcumque dixero vobis. D. Greg. 11. Moral. cap. 17. in illud Iob. 13. loquar, quod mihi mens suggesserit, suggestio loquela est spiritus: inspiratio est, & occulta vox spiritus: de qua Iob. 4. ad me dictũ est verbum absconditum: & quasi furtiuè susceptum auris mea verba susurrij eius. Hic est ille sibilus auræ tenuis, in quo Elias eruditus est de aduentu diuini spiritus. Non enim in commotione Dominus, nèc in igne: sed in aura leni. Huius suauitatem dùm sponsa gustauit, dixit Cantic. 1. meliora sunt vbera tua vino. Vbi D. Bernard. per vinum humano artificio, & labore ex vuis expressum, scientia acquisita significatur: per vbera, quæ velut naturalis fons lac effundunt, scientia reuelata designatur. Vinum inebriat, lac suauiter nutrit.

Ioan. 14.

D. Greg.

Suggestio loquela est Spiritus sancti.

Iob. 4.

3. Reg. 19.

Cantic. 1.

D. Bernar.

¶ At verò de hoc diuini spiritus dono quærit Esai. cap. 28. quem docebit scientiam, & intelligere faciet auditum? Cui quæstioni statim respondet: ablactatos à lacte, auulsos ab vberibus. Lac diuini spiritus dulcissimum est: neque cum lacte mundi, & carnis degustari potest: oportet priùs ab illo ablactari. In cuius rei typum Abraham in die ablactationis Isaac fecit conuiuium Genes. 21. Et Samuel ablactatus oblatus est Domino. 1. Reg. 1. Quia vt Iob. 28. Dicitur diuina sapientia abscondita est ab oculis omnium viuentium: idest à filijs huius seculi, qui mundi delicijs fruuntur, vanitatem sequuntur, atque diuitijs, & mundi negotijs sunt intenti. Vndè subditur: semitam ignorauit auis, idest homines inconstantes, & leues, nèc intuitus est oculus vulturis, idest carnales homines: nec calcauerunt eam filij institorum, idest negotiatorum: nec inuenitur in terra suauitet viuentium.

Esa. 28.

Lac diuini spiritus cum lacte mundi gustari non potest.

Genes. 21.

1. Reg. 1.

Iob. 28.

In solitudine cathedram habet spiritus sanctus. Ose. 2.

uentium. In solitudine cathedram sapientiæ habet spiritus sanctus: ibique suauissimum lac promittit ablactatis à lacte mundi per Oseam c. 2. ecce ego lactabo eam, & ducam eam in solitudinem: & loquar ad cor eius. Ibi per Spiritum sanctum docti sunt, & lactati Abraham, Isaac, Iacob. Moses, Dauid, Elias, Ioannes Baptista, Apostoli, Doctoresque sancti: Paulus primus eremita, & magnus ille Antonius: ac tandem in eadem schola eruditus est Angelicus noster Doctor Thomas.

Per desiderium, & orationem communicatur spiritus sapientiæ. Iacobi. 1. Luc. 2. Prou. 4.

¶Medium verò, modum, & dispositionem, quibus tantum donum diuini sensus, & spiritus obtinetur, edocet nos Salomon dicens: optaui, & inuocaui: nempè per desiderium, & orationem. Sunt enim pretiosissima dona, quæ de cœlo descendunt: Iacobi. 1. omne datum optimum, & omne donum perfectum desursùm est, descendens à patre luminum: neque datur, nisi optantibus, & esurientibus: sicut alma virgo Luc. 2. in Cantico dixit: esurientes impleuit bonis, & diuites dimisit inanes. In hoc sensu intelligitur illud Prou. 4. principium sapientiæ, possidè sapientiam: & in omni possessione tua acquire prudentiam: arripe illam, & exaltabit te: glorificaberis ab ea, cum eam fueris amplexatus, dabit capiti tuo augmenta gratiarum, & corona inclyta proteget te.

Sapient. 6. Eccles. 24.

Et Sapient. 6. concupiscite sermones meos, & diligite illos: & habebitis disciplinam. Ecclesiast. cap. 24. transite ad me omnes, qui concupiscitis me: & à generationibus meis implemini: spiritus enim meus super mel dulcis. Concupiscentia nutrimenti, & cibi signum est sanitatis. Sapientia, & verbum Dei cibus est animæ

Matth. 4. Ambros.

Matth. cap. 4. non in solo pane viuit homo, sed in omni verbo, quod procedit de ore Dei. Ambros. quisquis verbo Dei pascitur terrenum pabulum non requirit: & iterùm eodem cap. 6. Sapient. dicitur: præoccupat autèm qui se concupiscunt, vt illis se prior ostendat, ideſt, Deus ipse, qui sapientia est increata, per gratiam præuenientem præoccupat eos, qui se

Sapient. 6.

concu-

concupiscunt,& diligunt: Ille enim semper nos præuenit iuxtà illud Psal. misericordia eius præueniet me. Diuus Bernardus,ò dulcis Iesu primus es in accessu, & vltimus in recessu. 1. Ioan. 4. In hoc est charitas: non quia nos dilexerimus Deum, sed quia ipse prior dilexit nos. Optare verò oportet, & desiderare. Hoc enim medium est necessarium, vt mens disponatur susceptioni cœlestis doni, diuinæque sapientiæ. Antè quàm Iacob frueretur pulchritudine, & amplexibus Rachel, optatisq; nuptijs, prius per quatuordecim annos maximis desiderijs optauit, & pro ea seruiuit: sicùt habetur Gene. 29. Moses optauit,& inuocauit, Dominūq; precatus est, ostende mihi gloriam tuam: cui respondit Dominus, ego ostendam omne bonum tibi Exod. 33. Elisæus duplicem spiritum Eliæ per desiderium, & perseuerantem petitionē obtinuit 4. Reg. 2. Danieli quoque cap. 9. dixit Angelus Gabriel, ego egressus sum, vt docerem te, & intelligeres: quia vir desideriorum es. Rex quoq; Dauid Psal. 118. concupiuit anima mea desiderare iustificationes tuas in omni tempore.

Psal. 58.
D. Bernar.
1. Ioan. 4.

Per desiderium disponitur mens ad susceptionem diuinæ sapientiæ.
Genes. 29.
Exod. 33.
4. Reg. 2.
Daniel. 9.
Psal. 118.

¶ Antequàm Dei filius in mundum descenderet, conueniens fuit, vt moras ageret: quò desiderium aduentus ipsius in mentibus mortalium crescceret ex infirmitatis propriæ cognitione, & malorum experimento: sicùt docet noster Doctor Thomas. 3. part. 1. art. 5. Hinc clamor, & desiderium antiquorum patrum explicatur per Esai. cap. 45. rorate cœli desuper, & nubes pluant iustum: aperiatur terra, & germinet Saluatorem: & cap. 64. vtinam dirumperes cœlos, & descenderes. Hoc significauit mystica illa sitis Dauid. 2. Reg. 21. & Psalm. 41. sitiuit anima mea ad Deum, fontem viuum: cui respondit Christus Ioann. cap. 7. siquis sitit, veniat ad me, & bibat: & flumina de ventre eius fluent aquæ viuæ. Hoc autem dixit de spiritu, quem accepturi erunt credentes in eum: nondum enim spiritus erat datus, quia Iesus nondum erat glorificatus. Ea

Incarnationis mysterium oportuit desiderari.
S. Thom.
Esai. 45.
Esai. 64.
2. Reg. 21.
Psal. 41.
Ioan. 7.

Genes.49. *Aggæ.2.* *Cant.5.*

tus. Ea ratione magnus ille Patriarcha Iacob Genes.49. vocat Christum desiderium collium æternorũ: & Aggæ. cap. 2. veniet desideratus cunctis gentibus, & sponsa Cantic. 5. guttur illius suauissimum, & totus desiderabilis. Oportet igitur ipsius spiritum optare, & desiderare.

Per inuocationem, & orationem obtinetur spiritus sapientiæ.

¶ Nec satis est optare, opus enim est inuocare, ac deprecari. Sic enim ait Salomon: inuocaui, & venit in me spiritus sapientiæ. Similiter Ezechias Rex apud

Esai. 38. *Xenophon.*

Esai. cap. 38. Sicut pullus hirundinis sic clamabo. Illę enim auiculæ patente ore depictæ, populos auxilium implorantes olim significabant, authore Xenophonte lib. de æquiuocis. Cæleste hoc donum sapientiæ non inuenitur in cisternis dissipatis mundi, quæ continere non valent aquas: sed in illo fonte, de quo Psal. 35. apud te est fons vitæ. Quarè oportet Dominum inuocare, & illud precibus assiduis promereri. Quia quanquàm scit pater noster cœlestis indigentiam nostram, sicut Christus dixit Matthæi. 6. gaudet tamèn inuocari. Sicut hirundo cibum deferens pullis, illum desiderari, & frequenti pipitu, & clamore optari delectatur. Sic pater noster cœlestis gaudet inuocationibus: & adest cunctis obsecrationibus nostris: sicut Psalm. 144. ait Dauid

Matth.6. *Simile.* *Psal.144.*

propè est Dominus inuocantibus eum: omnibus inuocantibus eum in veritate. Deprecationem eorum exaudiet, & saluos faciet eos. Id quod expertus idem Propheta Psal. 4. ait, cum inuocarem, exaudiuit me

Sapient.9.

Deus iustitiæ meæ. Et Salomon ipsius filius Sapient. 9. ait, mitte illam de cœlis sanctis tuis, & de sede magnitudinis tuæ: vt mecum sit, & mecum laboret: vt sciam, quid acceptum sit apud te. Vndè Iacobus Apostolus cap. 1. sic ait, si quis indiget sapientia, postulet à

Psal.67.

Deo. Ipse enim est, qui dat omnibus affluenter, & quidat verbum Euangelizantibus virtute multa Psal. 67. Nõ enim voluntate humana allata est aliquãdo prophe

tia

tia(vt ait Petrus.2.cap.1.) Sed Spiritu sancto inspirati locuti sunt sancti Dei homines. *Et* Deutero.33. Qui appropinquant pedibus eius, accipient de doctrina illius. Doctrina hæc panis est noster supersubstantialis, quem quotidiè in oratione Dominica petimus. Desiderium verò,& orationem comitari debet puritas conscientiæ: quoniam in maleuolam animam non introibit sapientia, nec habitabit in corpore subdito peccatis Sapient. 1.& cap. 7. Sapientia in animas sanctas se transfert: & Psalm.110. intellectus bonus omnibus facientibuseum.

2. *Pet.* 1. *Deuter.* 33. *Sapient.* 1. *Sapient.* 7. *Psal.* 110.

¶ Angelicus noster Doctor Thomas verè optauit: & cum maxima corporis & cordis puritate inuocauit Dominum, in oratione assiduus, in altam diuinorum mysteriorum contemplationem raptus, assiduis precibus diuinam sapientiam non tàm humano ingenio, & studio acquisiuit, quàm orationis suffragio cœlitùs illapsam suscepit. Dedit enim illi Dominus scientiam sanctorum: hæc est, quæ à principijs beatitudinis deriuatur. Profunda fluuiorum scrutatus est: & abdita produxit in lucem Iob.28. ideſt occulta mysteria cœlestia: vel doctrinam Spiritus sancti: vel abditam doctrinam quattuor Doctorum, qui sunt quattuor flumina paradisi, & ecclesiæ: produxit in lucem. *Et* sicùt de Beseleel dicitur Exodi. 31. impleui eum spiritu Dei, & intelligentia, & scientia in omni opere: sic Angelicus Doctor spiritu sapientiæ,& scientiæ Dei repletus est. Beseleel interpretatur in vmbra Dei: verè D. Thomas sub vmbra Dei protectus fuit. Vmbra figura est in speculo relucens (sicut dixit Origenes) sic ex diuina luce in intellectu Angelico Thomæ fulserunt vmbræ,& lineæ diuinarum perfectionum,& veritatum: quas à Deo acceptas ecclesiam docuit. Illiq; conuenit verbum dictum ad Salomonem.3.Reg.3. dedi tibi cor sapiens, & intelligens: in tantum vt nullus antè te similis tui fuerit, nèc post te futurus sit. Accepit tandèm spiritum duplicem sensus,& sapientiæ: per illuminationē intellectus ad intelligēdū,&

D. Thomas non tàm humano studio quàm orationis suffragio sapientiam suscepit. *Sapien.* 10. *Iob.* 28. *Exod.* 31. *Origenes.* 3. *Reg.* 3.

& purgationem affectus ad operandum. Accedamus igitur & nos per feruens desiderium, per mentis puritatem, & humilem orationem: vt per ipsius intercessionē illuminemur nunc per lumen diuinæ sapientiæ, sensus, & gratiæ: & in futuro per lumen gloriæ, Amen.

IN EODEM FESTO CONCIO QVARTA,

De dono linguæ Doctoris Angelici.

THEMA. *Dominus dedit mihi linguam eruditam.* Esai 50.

1. *Cor.* 12. RAVL. primæ ad Corinth. 12. docet diuisiones gratiarum per spiritum Sanctum in Ecclesia dispersas. Diuisiones gratiarum sunt, idem autem spiritus: diuisiones administrationum sunt, idem autem Dominus: & diuisiones operationum sunt, idem verò Deus. Inter reliqua verò gratiarum dona, genera linguarum annumerat. Donum verò linguæ Angelici Doctoris fuit eximium, eruditione, & perspicuitate præclarum, vt pote de cœlo lapsum. Quarè verba proposita satis aptè ipsi conueniunt. Hæc autem omnia operatur vnus, atque idem spiritus, diuidens singulis, prout vult. Ipsum ergò diuinum spiritum per almam virginem deprecemur, vt de lingua erudita dicturis, vel scintillam eruditionis hodiè nobis diuidat, dicentes, Aue Maria.

S. Thom. Nullus est in ecclesia, ¶ Angelicus noster Doctor in primæ ad Corinthios, cap. 12. lect. 2. docet, quòd sicut nullum membrum est in corpore, quod non participet aliquo modo sen-

---

sum,

sum, vel motum à capite: ita nullus est in ecclesia, qui non participet aliquid de gratijs spiritus sancti secundùm illud Matth. 25. dedit vnicuique secundùm propriam virtutem: & ad Ephesios, cap. 4. vnicuique nostrum data est gratia secundùm mensuram donationis Christi: discrimen tamen est inter gratiam gratis datam, & gratum facientem: quòd per hanc Spiritus sanctus inhabitat in anima: per illam verò manifestatur Spiritus sanctus, sicut interior motus cordis per vocem: vndè Ioann. cap. 3. spiritus vbi vult spirat, & vocem eius audis: & in Psalm. 97. notum fecit Dominus salutare suum. Manifestatur verò Spiritus sanctus per huiusmodi gratias dupliciter, vno modo, vt inhabitans ecclesiam, & docens, & sanctificans eam: putà cum aliquis peccator, quem non inhabitat Spiritus sanctus, facit aliquod miraculum ad ostensionem alicuius veritatis fidei ecclesiæ, quam ipse prædicat: sicut Paulus ad Hebræos, cap. 2. ait, contestante Deo signis, & prodigijs, & varijs Spiritus sancti distributionibus. Alio modo manifestatur gratia Spiritus sancti, vt inhabitans hominem, cui tales gratiæ conceduntur: sicut Actu. cap. 6. dicitur de Stephano, quòd plenus gratia, & fortitudine faciebat signa, & prodigia magna in populo. Et huiusmodi gratiæ non conceduntur nisi sanctis. Quare sanctissimo Thomæ plurima dona per Spiritum sanctum concessa sunt: scilicet sermo sapientiæ, ad dandam cognitionem principiorum fidei: quæ sunt diuina, & altissima Trinitatis, & incarnationis mysteria. De quo sermone sapientiæ dixit Christus Luc. cap. 21. Ego dabo vobis os, & sapientiam cui non poterunt resistere omnes aduersarij vestri. Datus est & illi sermo scientiæ ad dandam notitiam conclusionũ fidei, quæ pertinent ad creaturas: quarum cognitio dicitur scientia. De qua Sapient. cap. 10. dedit illi scientiam sanctorum. Et de vtroque dono dicitur Esai. cap. 33. diuitiæ salutis sapientia, & scientia. Vbi ad-

qui non participet aliquid de gratijs Spiritus Sancti. Ephes. 4.

Ioan. 3.

Hebr. 2.

Act. 6.

Luc. 21.

Sapien. 10.

Sapiẽtia, & scientia differunt à gratijs gratis datis.

uertendum, quod sapientia, & scientia inter septem dona Spiritus sancti computantur Esai. cap. 11. Paulus verô loco citato inter gratias gratis datas, non constituit dona sapientiæ, & scientiæ: sed sermonem sapientiæ, & sermonem scientiæ: vt homo per sermonem alijs persuadere valeat ea, quæ ad sapientiam & scientiam pertinent. Angelicus verò Doctor vtrumque habuit: & dona sapientiæ, & scientiæ per cognitionem: & sermonem aptum, & perspicuum ad docenda omnia mysteria fidei: tam principiorum, quæ per sapientiam cognoscuntur, quam conclusionum, quæ ad scientiam pertinent. Id quod explicatur verbis initio propositis, Dominus dedit mihi linguam eruditam.

Esai. 11.

D. Ambros. Lingua speculum est animæ, & pulsus cordis.

¶ Lingua veluti pulsus est cordis: Matth. cap. 12. ex abundantia cordis os loquitur. Ambros. lingua speculum est animæ. Verba enim signa sunt conceptuum, & earum, quæ in anima sunt, passionum, sicut dixit Philosophus. Concinit illud Matth. 25. loquela tua manifestum te facit. Plurima quidem sunt damna linguæ Prouerb. 18. mors, & vita in manibus linguæ. D. Hieronymus in Iob acutè adnotauit, quòd Sathan solam linguam, & labia Iob intacta reliquit, sicut ipse ait, derelicta sunt tantummodò labia circa dentes meos: vt in his peccare posset. Anacharsis Philosophus rogatus quid in homine optimum esset, & quid pessimum; respondit linguam: quia ex ipsa procedit vita, & mors. Dionysius, quòd natura prouida duas aures dedit homini ad audiendum, sed vnã linguam ad loquendum. Pythagoras (teste Aulo Gelio lib. 1. noctiũ Attic.) duobus annis docebat tacere. Socrates duplum stipẽdium exigebat pro doctrina silentij, quàm eloquentiæ. Simonides (teste Plutarcho) dixisse sæpè pænituit, tacuisse nunquàm. Plinius nõ minus est oratoris scire tacere, quàm scire loqui. Pittacus, qui nescit tacere, nescit loqui. Persius, dicenda tacendaq; callet. Ambros. qui scit tacere, sapiens est. Prouer. 10. In multiloquio non deerit peccatũ: & qui moderatur

Plurima dã na linguæ. Prouer. 18. D. Hieron.

Aul. Gel.

Plutar. Plin. Persius. Ambros. Prouer. 10.

labia

labia sua, prudẽtissimus est. Vnde Iacob. 3. si quis in verbo non offendit, hic perfectus est vir. Equi quantumuis indomiti, fræno domantur, & circumferuntur. Naues quantumcunq; magnæ paruo gubernaculo regũtur. Omnis natura bestiarum, & volucrum, & serpentum domatur. Linguam autem nullus hominum domare potest. Inquietum malum plena veneno mortifero. In qua benedicimus Deum, & patrem: & in qua maledicimus homines, qui ad imaginem, & similitudinem Dei facti sunt. Ex ipso ore procedit benedictio, & maledictio. Quid hoc monstri? nunquid fons ex eodem foramine manat dulcem, & amaram aquam? Nunquid potest ficus vuas facere, aut vitis ficus? *Iacob. 3.*

¶Si de omni verbo ocioso reddituri sumus rationem Matt. 18. quæ ratio reddenda erit de verbis mendacibus, dolosis, cõtumeliosis, & detractorijs? Sap. 1. sermo obscurus in vacuũ nõ ibit. Eccli. 28. multa de damnis linguæ dicuntur. Susurro, & bilinguis maledictus: multos enim turbauit pacem habentes. Lingua tertia multos cõmouit: & dispersit illos de gente in gentem. Flagelli plaga liuorem facit: plaga autem linguæ comminuet ossa. Quare inter alia Dei beneficia pro magno computatur Iob. cap. 5. à flagello linguæ absconderis. Vndè meritò Rex Propheta Psal. 140. petit: Pone Domine custodiam ori meo, & ostium circunstantiæ labijs meis. Custodiam petit rationis, & prudentiæ: *que no salgan las palabras sin registro, y licencia de la razon.* Ipsa enim natura ad hoc constituit ostia linguæ: dùm intrà labia, & dentes incluſit, veluti feram indomitam. Meritò Prouerbio. 16. dicitur: Domini est gubernare linguam. Non sine prouidentia Spiritus sancti in baptismo sal sapientię ori adhibetur. Et Christus Dominus, prius quàm muto redderet vsum linguæ Marci. 7. sputo linguam tetigit: & suspiciens in cœlum ingemuit, & dixit, Epheta, quod est adaperire: ingemuit verò quasi periculorum linguæ nos admonens, & præmuniens. *Matth. 18. Sap. 1. Eccli. 28. Plurima dã nalinguæ. Iob. 5. Psal. 140. Prouer. 16. Marci. 7.*

Et

Et tandèm Spiritus sanctus in linguis igneis supèr Apostolos descendit, vt omia damna linguæ exureret. *Psal. 93.* Optima ratione Dauid Psal. 93. dixit, beatus, quem tu erudieris Domine.

D. Thomas linguam habuit eruditam ad tacendum, & docendum.

¶ Angelicus noster Doctor non solùm spiritum sapientiæ à Domino accepit: sed & linguam eruditam: didicit enim longo silentio linguam compescere: per plures namq; annos adeò silentium seruauit, quòd à condiscipulis bos mutus vocari solebat: quarè Albertus Magnus ipsius magister dixit: vos vocatis hunc bouem mutum: ille aliquandò docendo tales mugitus dabit, quos totus mundus audire possit: sicut rei exitus comprobauit: siquidèm ipsius doctrina vniuersum orbem in admirationem, & stuporem rapit. Impletum est illud oraculum *Num. 22.* Numer. 22. ita delebit hic populus omnes, qui in finibus nostris commorantur: sicut solet bos herbas vsque ad radices carpere. Boues prædicatores sunt, & Doctores Ecclesiæ, qui aratro doctrinæ terrena corda proscindunt: & ore, atq; lingua herbas virentes tàm deliciarum, quam hæresum, & falsarum doctrinarum vsq; ad radices dissipant, & euellunt. Boues duodecim sub mari æneo. *3. Reg. 7.* 3. Reg. 7. duodecim Apostoli sunt, & vniuersitas doctorum, & prædicatorum. Intèr quos Angelicus Doctor sonora tua, solidaq; doctrina sustinet mare magnum *Ecclesiæ*. Deindè quattuor facies Sanctorum Doctorum habet: hominis, æquilæ, leonis, & bouis, quia omnium doctrinam complexus est, sicut iam diximus. Ille herbam, ideſt, affectus omnes terrenos, mundi, & carnis, deliciarumq; virorem vsq; ad radices carpsit. Herbam virentem eloquentiæ hæreticorum, nouarumq; doctrinarum ore, & lingua erudita vsque ad radices carpit, eradicat, & delet: in medio siquidem Ecclesiæ aperuit os eius, & impleuit eum Dominus spiritu sapientiæ, & intellectus. *Eccles. 15.*

Psal. 8. ¶ Quòd si ex ore infantium, & lactentiũ perficit Dominus laudem suam, vt destruat inimicos, & hostes fi-

dei,

dei, quantò potius ex ore, & lingua ſpiritu ſapientiæ plena? Moſem ducem populi ſui Dominus conſtituit, & iunxit ſcribere Canticum, vt doceret populum, illiuſq; lectione armaret contrà inimicos. Similiter Ioſue. cap. 8. lectione legis armauit populum contrà hoſtes. Sic diuina prouidentia elegit D. Thomam ex omni carne, & dedit illi cor ad præcepta, & legem vitæ, & diſciplinæ Eccleſ. 45. deditq; illi linguam eruditam. De lingua dicunt Philoſophi, quòd eſt ſimia intellectus: in omnibus enim illũ imitatur. Omniaq; corporis mẽbra mouet ad actionẽ, & manifeſtationẽ intellectus. Etſicùt intellectus producit verbũ, ſic lingua exprimit conceptum. Angelicus Doctor, vt erudita lingua imitatur verbum, & Chriſtum Dominũ: cuius permanentia, & æternitas explicatur Pſal. 44. lingua mea calamus: ideſt, non eſt verbum tranſitorium, ſed quod manet in æternum. Sic doctrina Angelica Thomæ eſt perpetuæ veritatis. Iuxtà illud Prouer. 12. labium veritatis firmum erit in perpetuum.

¶Ille lingua eſt Eccleſiæ, de qua in illo triumphali carmine de victorijs Chriſti, & Eccleſiæ Pſal. 67. dicitur: vt intingatur pes tuus in ſanguine, lingua canum tuorum ex inimicis ab ipſo. Canes Doctores ſunt Eccleſiæ: Canes Beatus Dominicus, & prædicatorum ordo. Diuus Thomas lingua illorum eſt, cuius doctrina vincuntur hæretici, & hoſtes Eccleſiæ: quorum ſanguis adeò abundantèr fluit, vt intingatur pes Chriſti, vel prædicatorum, qui ſunt pulchri pedes ipſius in ſanguine inimicorum. Sed non caret myſterio, quod non dicit, linguæ Canum tuorum: ſed lingua, mirum eſt, quòd multi canes vnam habeant linguam: multò tamèn mirabilius eſt, quòd omnes doctores Eccleſiæ loquantur per vnam linguam Diui Thomæ. Ante illum enim doctores ſacri erant velut muti: quanquàm enim abundantem & ſolidam doctrinam habebant, non tamèn erat adeò tractabilis, & in vſum Eccleſiæ accommodata, atque modò eſt per doctrinam Docto-

Ioſue. 8.

Eccleſ. 45. Lingua ſimia eſt intellectus.

Pſal. 44.

Prou. 12.

Pſal. 67.

Canes Doctores ſunt Eccleſiæ: & D. Thomas lingua eſt canum.

ris

ris sancti debitè disposita, & suis locis adaptata. Cui verba illa Cantic. 7. satis apiè conueniunt: guttur tuum vinum optimum: siuè palatum tuum. Vtrumque enim guttur, & palatum organum est vocis. Vtrumque significat vox Hebræa. Vbi prior sensus est Theodoreti: sermo, qui ex gutture tuo, & ore fluit, omni suauitate vini iocũdior est: vinum quoque fortitudinem habet, vimque inebriandi: sic doctrina Diui Thomæ suauitate, & fortitudine plena est: vimque habet transformandi homines in viros alteros. Deinde vox Hebræa Chach non solum guttur significat, sed partem, quæ gustus dignoscit, saporumque varietatem discernit. Et cum lingua gustus dignoscat, rectè dicetur lingua tua, vel guttur tuum vinum optimum. Vinum quantò antiquius, tantò mèliùs. Angelicus Doctor antiquas patrum doctrinas semper probauit: nouas repulit iuxta illud Pauli, ad Hebræ. 13. doctrinis varijs, & peregrinis nolite abduci: optimum est enim gratia stabilire cor. Omnis nouitas semper est suspecta: quod perinde sit nouitas, ac non veritas. Leuit. cap. 11. quidquid inter volucres ambulat super quatuor pedes, abominabile; & inter animantia, quod ambulat super manus immundum erit: quia vtrumque nouum. Similiter qui infert doctrinas nouas, immundus est, & abominabilis. Diuus Thomas erudita lingua doctrinarum gustus discernit: sacraque concilia ad dignoscendum gustum doctrinæ, an sit vera, vel falsa, lingua, & gutture sacri doctoris vtuntur.

§ Ante superbiam Gigantum, qui voluerunt nomen suum celebrare super terram per ædificium turris Babel, terra erat labij vnius Genes. cap. 11. & in vltionem superbæ ambitionis dixit Dominus, venite confundamus linguas eorum. Sic antequàm recentiores aliqui Gigantes turrim nouarum doctrinarum contra Diui Thomæ doctrinam erigerent, volentes celebrare nomen suum, terra ecclesiæ erat labij vnius: nunc conturbatione, & confusione plena est schola Theologiæ.

Cant 7.

Theodor.

Doctrina antiquior melior, sicut vinum. Hebr. 13.

Leuitic. 11.

Genes. 11. Nouarũ doctrinarũ inuentores similes sunt ædificatoribus turris Babel.

Hi sunt sicut infœlix Achan, qui furatus ex anathemate regulam, siue linguam auream, iuxta translationem septuaginta, conturbauit Israel, & lapidatus est, & omnia, quæ illius erant, igne consumpta sunt Ioſu. cap. 7. *Ioſu. 7.* Multi ob inuidiam gloriæ Diui Thomæ, alij ad ostentationem ingenij, alij ob quæstum, & auaritiam libros edunt, vt nouas doctrinas disse minent, & eruditam linguam doctoris Sancti sepeliant, & obliuioni tradant: qui maximè timere deberent verba Iudæ Apostoli dicentis: Væ illis, qui in via Cain abierunt: ille enim inuidia agitatus fratrem occidit: & subdit, & errore Balaam mercede effusi sunt: & in contradictione Core abierunt. Ganeius secutus Bedam explicat de his, qui ex inuidia, vel terrestrium commodorum cupiditate veritatem, quam ipsi norunt, impugnant. *Iudas.*

¶ Doctoris Angelici lingua de cœlo erudita lingua suauis est: lingua placabilis lignum vitæ Prouerb. 15. Lingua cœlo, & mundo grata, per ecclesiam probata, & susceptа, lignum vitæ est habens fructus duodecim per menses singulos Apocal. 22. idest pro quacumq; necessitate, & materia occurrente: doctrina illius cibus est electus, & dulcissimus fructus, qui ecclesiam reficit. His verò, qui fructus vetitos arboris scientiæ plus nimio diligunt, accessus ad lignum vitæ esusque suauissimi fructus, & veræ, sanæ, ac vitalis doctrinæ in pœnam curiositatis intercluditur. Vt enim Paulus ait ad Romanos, cap. 12. non plus sapere, quàm oportet sapere. Ambrosius, primo Examer. cap. nono, hoc est potissimum donum linguæ, quòd diuinæ vocis sit organum: & corporalibus labijs exprimat cœleste oraculum. Hæc summa laus linguæ, qua nil maius dici potest. Nam sicut lingua non loquitur à se, nisi moueatur, & dirigatur per intellectum: ita summa laus sacræ linguæ, & eruditæ est, quòd nunquam docuit, nisi priùs mota per Spiritum Sanctum. Sciphum illum pretiosum Ioseph vocare possumus, *Lingua D. Thomæ lignum vitæ afferens copiosum fructum doctrinæ cœlestis. Prouer. 15. Apoca. 22.* *Rom. 12.* *D. Ambro.* *S. Thomas Sciphus est Ioseph.*

de

de quo Genes. 34. in quo Dominus magna mysteria reuelauit ecclesiæ.

¶ Celebrem illam benedictionem, qua Iacob benedixit Nepthalin Genes. 49. nostro doctori sancto conuenientissimè adaptare possumus. Nepthalin ceruus emissus dans eloquia pulchritudinis. Nepthalin interpretatur cõparatio, vel æquiparatio, vel dilatatio cordis. Angelicus doctor cõparatur, & æquiparatur quatuor sacris doctoribus ecclesiæ. D. Augustinus in Psal. 67. ait, quod Nepthalin typus est charitatis: hanc habuit eximiam noster Thomas & per eam dilatationem cordis: sicut arenã maris: doctrina quoque ipsius per totius mundi latitudinem diffusa est. Deinde inter omnes tribus Israel terra Nepthalin fuit fertilissima, primosque fructus germinans: quarè primi fructus, qui in templo Domino offerebantur, adducebantur ex terra Nepthalin: quia præcoces fructus sunt Domino gratissimi, iuxta illud Michæ. 7. præcoquas filius desiderauit anima mea. D. Thomæ ingenium fuit feracissimum, veluti paradisus plenus floribus, & fructibus diuinæ gratiæ, & sapientiæ. Lignum est vitæ afferens præcocem, & copiosum fructum. A primis enim infantiæ annis, ab ipso matris vbere videtur Domino, & diuinæ sapientiæ consecratus. Cum olim Pindaro inter Græcos poetæ sapientissimo adhuc infantulo in cunis iacenti auicula super os aduolans constitit, magnæ sapientiæ futuræ in paruulo præsagium fuit. Sicut & examen apum super os Diui Ambrosij adhùc infantis aduolans: & in maximam altitudinem se se attollens. Sic mirabile signum cœlestis sapientiæ futuræ in Angelico Doctore fuit, cum adhùc puer lactens, chartulam in qua continebatur angelica salutatio, in os misit, & deglutiuit. Deinde Nepthalin ceruus emissus dicitur: ceruus acutissimum visum habet (teste Plinio) adeò vt cum aquila, & lince visus perspicacitate contendat. Diuus Thomas ingenij acumine visusque perspicacitate profunda fluuiorum scrutatus est, & abdita produxit

Genes. 43.

Genes. 49.

D. Th. ceruus emissus dans eloquia pulchritudinis.

D. August.

Mich. 7.

Plin.

Iob. 28.

in lucem. Alij quidem doctores ecclesiæ aurum doctrinæ cœlestis inuenerunt: at sanctus Thomas in pecuniam vsualem ad totius ecclesiæ vtiliratem conuertit. Alij inuenere metalla æris, & ferri: Thomas metalla conflauit in arma: vt ex turri ecclesiæ pendeat omnis armatura fortium. Ceruus cum serpentibus intestinum habet odium: efficaciſsimoque olfactu, & halitu ex cauernis extrahit, & interimit. Sic Diuus Thomas hæreticorum versutias in lucem prodit, confundit & perimit. 2. Reg. cap. 23. dicitur, Dauid sedens in cathedra sua sapientiſsimus inter tres, quasi tenerrimus ligni vermiculus octingentos interfecit impetu vno. Tres illi fuere fortiſsimi Iezbaan, Eleazar, & Theman: quorum quilibet exercitum vicit. Dauid verò ambidexter fuit armis, & sapientia illos vincens. Verè Angelicus Doctor ex cathedra sua veluti Dauid, non solùm octingentos, sed innumerabiles hæreticos, & hostes ecclesiæ interfecit, & vicit: & quotidiè vincit, & confundit. Ceruus est emiſſus per altam contemplationem mysteriorum cœlestium: siquidem illorum meditationis dulcedine extrà se rapiebatur, & eleuabatur.

Cantic. 4.

2. Reg. 23.

¶ Dans eloquia pulchritudinis. Labia sponsi lilijs comparantur Cantic. cap. 5. quia pulchritudinem, candorem, & odorem habent. Doctrina Doctoris Angelici pulchritudinem habet, candorem, & suauitatem, ordine, veritate, & coaptatione. Ædificium templi Salomonis fuit quasi miraculosum, in cuius fabrica non est auditus malleus. 3. Regum, cap. 6. quia artifices Sydonij vt peritiſsimi sic præparabant, & expoliebant lapides, vt absque instrumentorum strepitu ad amussim iungerentur inuicem, & coaptarentur. Angelicus Doctor, vt peritiſsimus artifex spiritu sapientiæ, & intelligentiæ plenus concluſiones omnes Theologiæ tam ad fidem, quam ad mores ecclesiæ pertinentes: variasque sanctorum patrum sententias diſsidentes conciliauit, & absque vllo strepitu, vel con-

Cantic. 5.

3. Reg. 6.

traditione composuit, suisque locis coaptauit.

Exod. 26. ¶Propitiatorum in tabernaculo supremum locum obtinebat super capita Seraphinorum, quia ex illo audiebatur vox Dei. Diuus Thomas propitiatorium est ecclesiæ: & lingua erudita Patriarcharum, prophetarum, & sanctorum, per quam ecclesiæ suæ loquitur Deus. Quarè merito inter doctores Ecclesiæ veluti inter Seraphinos excelsum locum obtinet gratiæ, & gloriæ.

IN FESTO SANCTISSIMI IOseph sponsi virginis almæ,

CONCIO VNICA,

De ipsius prærogatiuis, & excellentijs.

THEMA. *Ioseph fili Dauid, noli timere accipere Mariã coniugem tuam.* Matth. 1.

GLORIOSI Ioseph Sanctissimæ Dei genitricis sponsi festum hodiè recolimus, cuius adeò eximia est sanctitas, tàm præclara cœlestium donorum præstantia: quòd quanquàm omnia membra verterentur in linguas, & omnes artus humana voce resonarent, nil dignum ipsius laudibus dicere possemus. Angelica vtique lingua laudandus esset, qui Angelicam puritatem in terris imitatus est. Imò & Angelos ministerij dignitate superauit, in sponsum reginę Angelorum Sanctissimæ Trinitatis cõ-

silio

filio electus. Vt igitur de sponso dicamus, diuini numinis opem imploremus per intercessionem gloriosissimæ sponsæ Mariæ dicentes, Aue Maria.

¶ Terreni principes magnum consilium adhibere solent in electione ministrorum domus regiæ. Et eò maiori consilio vtuntur, quanto ministeria potiora, & digniora sunt. Atque adeò ministri electi pro dignitate ministerij in maiori honore habentur. Sic enim eos, qui ab ore, vel cubiculo Regis sunt, maximè mundus veneratur. Sanctus noster Ioseph non à terreno principe, neq; ad temporalia solùm, & terrena munera exaltatus est: sed diuino consilio ad excelsa, & cœlestia munia electus. Fuit enim ab ore, & cubiculo principis gloriæ: clauisque aurea illi data est ad custodiam pueri Iesu, & sacrę Deigenitricis. *Fue guarda joyas de las mejores joyas de Cielo, y tierra.* Fuit æconomus maior domus Domini, quem constituit super familiam suam, vt fidelis esset custos totius thesauri redemptionis nostræ. Inter omnia tamèn ministeria maius consilium adhiberi solet, quis futurus sit pædagogus, vel magister principis, vt potè ex cuius recta institutione, morumque probitate totius Regni, & status reipublicæ incolumitas pendeat. Multòque attentiori consilio perpenditur dignitas sponsi, cui vnica principis filia dilectissima tradenda est, iuxtà illud Ecclesiast. 7. Trade filiam tuam viro sensato, & grande opus feceris. Eòque maius consilium in eiusmodi electionibus terreni principes adhibere tenentur, quantò minùs possunt pro votis ministros eligere: neque sufficientiam, quam desiderant, præstare. At diuina maiestas omnia quæcumque voluit, fecit Psalm. 113. Et pro necessitate, & dignitate muneris sufficientiam præstat. Sicut olim Moysi, quem ex pastore elegit in ducem populi sui, contulit os, & sapientiam: imo & constituit, vt esset Deus Pharaonis. Similitèr Dauid accepit de post fætantes, & ex tugurio pastorum vnxit, & exaltauit in Regē populi sui: fecitq; illi nomē

Terreni principes pro dignitate munerum magno consilio ministros eligunt.

Ecclesiast. 7

Diuina maiestas pro dignitate munerum idoneitatē præstat.
Exod. 7.

grande iuxtà nomen magnorum, qui sunt in terra 2. Reg. 7. Ioannem baptistam, quem in præcursorem Christi elegit, in vtero sanctificanit. Et de Apostolis dixit Paul. 2. ad Corint. 3. qui, & idoneos nos fecit ministros noui testamenti. Sanctissima quoq; virgo in matrem Dei electa pro dignitate tanti muneris cœlestium donorum vbertate ditata est: sicut ipsa dixit Luc. 1. fecit mihi Dominus magna, quia potens est, & sanctum nomen eius. Eccè ergò gloriosus Ioseph in pædagogum, nutritium, & magistrum, atq; ductorem filij Dei electus est: vt suo labore, & sudore ipsum aleret, dirigeret, & custodiret, tàm domi, quàm in via, & peregrinatione: tàm vigilantem, quàm dormientem. Electus quoq; est, vt esset à diuinis consilijs: siquidèm per Angelum reuelatum est illi consilium æternis temporibus tacitum, cuius altitudinem Diuus Augustinus non satiabatur considerare diebus, neque noctibus. Electus est deniq; vt esset sponsus almæ virginis, fidelis testis virginitatis ipsius, & sacrosancti incarnationis mysterij.

Luc. 1.

Ioseph diuino consilio ad magna munera electus est.

¶ Ad tàm excelsa ministeria non dubium, quin sublimia dona de cœlo susceperit, vt idoneus, & dignus minister inueniretur. Nam si creato primo homini Adamo diuina prouidentia fecit adiutorium simile sibi Genes. 2. vt similitudo inter coniuges amorem conciliaret, iuxtà illud Psal. 67. Qui habitare facit vnius moris in domo: æquum sanè fuit, rationiq; consonum, vt diuina bonitas pro dignitate virginis sacræ idoneum sponsum eligeret. Sic enim habetur Eccles. 26. mulieris bonæ beatus vir: numerus enim annorum illorũ duplex. Mulier fortis oblectat virũ suũ, & annos vitæ illi⁹ in pace implebit. Pars bona mulier bona: in parte bona timentium Deum: dabitur viro pro factis bonis. Si pro dignitate sanctissimæ virginis idoneus sponsus eligendus fuit, quis talibus nuptijs inueniretur dignus, aut quæ facta bona talem sponsam promereri possent? Vel quod adiutorium illi simile inueniri posset? Verè neque in

Genes. 2. Psal. 67.

Pro dignitate virginis almæ cœlestibus donis sponsum ornari decuit.

cœlo,

cœlo, neque in terra, nec inter Apostolos, nec inter Angelos, vel supremos Seraphinos inuenietur adiutorium simile sibi, neq; dignum virgineis thalamis. Quarè, vt esset aliqua similitudo, & proportio inter sponsum, & sponsam, non dubium, quin magnis muneribus virtutum, & donorum cœlestium prærogatiuis à Domino cumulatus sit. Quarè & ex eadem tribu Iuda, & ex domo Dauid natus in Bethlehem, electus est. Diuus Augustinus, & Rupertus asserunt, quòd nunquam peccauit mortaliter. *D. Aug.* Diuus Hieronymus quòd semper seruauit virginitatem. *D. Hiero.* Imò aliqui satis rationabiliter existimant fuisse in vtero sanctificatum: vt quos diuina bonitas in nuptiarum consortium eligebat, mutuus amor, virginitatis puritas, & gratiæ plenitudo, atque sanctificatio copularet. Verè sunt duo Cherubini mutuo se se respicientes: & propitiatorium, id est Christum Dominum: vt virgini sacræ verba illa conueniãt *Exod. 25.* Cantic. cap. 7. ego dilecto meo, & ad me conuersio *Cantic. 7.* eius. Ipsa enim virgo sacra totum desiderium, & amorem Ioseph sponsi implebat, ipsam respiciebat, ab ore ipsius pendebat: sicut soliſequium respicit solem: id enim sonat verbum illud, conuersio eius, quasi inferioris, & diligentis.

¶ Hanc igitur glorioſi Ioseph sanctitatis prę stantiam, iustitiæque plenitudinem explicuit sacer Euangelista Matthæus dicens, Ioseph autem cum esset iustus, ideſt, *Matth. 1.* omni virtutum genere ornatus. Iustitia enim est omnis virtus. Taliſque iustitiæ plenitudo, sanctitatisque dignitas decebat eum, qui futurus erat putatiuus pater Dei: & verus sponsus genitricis ipsius. Grandia opera grandes typos, & modellos prærequirunt: sicut incarnationis mysterium multi typi, & figuræ, atque prophetarũ oracula præcesserunt. Sic glorioſi Ioseph sanctitatis præstantia plurimis antiquis oraculis, & in sanctis Patriarchis adumbrata est. Potiſsimum verò in illo antiquo paradiſo: in quo constituit Dominus primum ho-

Celſitudo, & dignitas Ioſeph multis antiquis oraculis præſignata eſt.

minem principem rerum omnium, cui commisit custodiam paradisi, & maximè ligni vitæ, & fontis illius perennis: ex quo irrigatur orbis. Lignum vitæ Christus est: fons perennis, & signatus, ex quo aqua vitæ processit sanctissima est Deigenitrix. Ioseph præpositus est à Domino, vt custodiret paradisum: & operaretur: atque labore suo Dei filium, & matrem aleret. Magnus quidem fuit princeps ille Assuerus, qui Persarum, & Medorum tenuit imperium: atque centum viginti septem Prouinciarum principes habebat subditos. Magnus Iosue, qui solem stare iussit. Multò tamen maior Ioseph, qui super Christum verum solem, & Virginem sacram dominium, atque directionem patris, & sponsi habuit: & cui de cœlo datum est, vt velut pater Dei ipsi nomen imponat, qui numerat multitudinem stellarum: & omnibus eis nomina vocat.

Esther. 1.

Iosu. 10.

Psal. 146.

¶Prior ille Patriarcha Ioseph, cum nomine typum gessit nostri Ioseph, sicut Diuus Augustinus, tom. 10. sermo. 84. Et Bernard. serm. 2. super, missus, adnotarunt. Ille siquidem à Iacob præ cæteris filijs magis dilectus polymitam vestem à patre accepit: in qua virtutum varietas, iustitiæque plenitudo insinuatur, quæ in sancto Ioseph refulsit. Ioseph ille somniorum intelligentia, & explicatione insignis fuit: Ioseph noster in somnis de ineffabili incarnationis mysterio per Angelum admonitus est. Deque alijs ad custodiam pueri Iesu, matrisque ipsius necessarijs in somnis per diuinum oraculum admonitus est. Ioseph ille castissimus in manibus dominæ suæ pallium reliquit, vt Domino fidem seruaret: Ioseph noster sacræ virginis integritatem intactam, & illibatam, vt fidelis minister semper seruauit. Ille in principe Ægypti exaltatus frumenti seruauit, vt vniuersali necessitati, & orbis fami subueniret: noster Ioseph in gubernatore filij Dei, & sacratæ matris electus viuu frumentu electorum, Angelorum panem, & cibum vitæ, à quo totius orbis saturitas, & salus pendebat, summa vigilatia custodiuit.

Patriarcha Ioseph typus fuit nomine, & re, sponsi virginis.

D. Augu.

D. Bernar.

Genes. 39.

Meri-

¶Meritò cum re conuenit illi nomen Ioseph: vt dicamus ipsi, secundùm nomen tuum, ita & laus tua Psalm. 47. Ioseph augmentum significat. Sic augmenti nomen cum benedictione Iacob, qua benedixit Ioseph filio suo Genes. cap. 49. adaptare possumus. Filius accrescens Ioseph: filius accrescens, & decorus aspectu. Maximis donis de cœlo auctus est. Fiant in capite Ioseph, & in vertice eius Nazaræi inter fratres suos: id est capilli, & virtutum ornamenta, quasi diadema ex floribus contextum, quo caput, id est Christus protegatur, & ornetur: Habuit enim diadema ex flore virginitatis, & dignitate munerum exornatum. Habuitque in capite diadema inter fratres suos. Fuit enim veluti medius inter sanctos veteris, & noui testamenti: Habuitque in capite suo omnium diademata, quibus glorioſe coronatus est: vt similitudinem aliquam, & proportionem haberet cum eximia dignitate sponsæ sanctissimæ, in cuius capite vidit Ioannes coronam stellarum duodecim Apocalip. cap. 12. sic Ioseph omnium patrum, & fratrum suorum iustitiam tam in vita actiua, quam in contemplatiua complexus est. Habuit enim innocentiam Abel, fidem Abrahæ, obedientiam Isaac, patientiam Iacob, castitatem Ioseph, misericordiam Dauid, mansuetudinem Moysi. Conuenit quoq; illi benedictio illa Beniamin, quæ habetur Deuter. 33. Beniamin amantissimus Domini, habitabit cõfidenter in eo, quasi in thalamo tota die morabitur: & inter humeros illius requiescet. O fœliciſsimum Ioseph, qui tam confidenter in sacro, & purissimo Virginis thalamo tota die, idest per tempus vitæ suæ moratus est: & inter humeros filij Dei frequenter requieuit, tam dormiens, quàm vigilans. Inter sanctos quoque noui Testamenti diadema habet floridum in capite. Qua in re spirituum quidem ponderator est Dominus, vt dicitur Prouer. 26. cæterùm, quanquã sanctis Apostolis concedendũ est, ℣ primitias spiritus acceperunt, sicut Paul. docet ad

Ioseph nomen, & rem habuit augmenti Genes. 49.

Ioseph virtutes sanctorum omniũ videtur cõplexus.

Deut. 33.

Ad Ro. 8.

Roman.8. Roman. 8. Ioseph tamèn videtur illis consertus, & quadam tenùs ratione antelatus: nam prę terquàm quòd in nutritium filij Dei, sponsumque virginis electus est, ante Apostolos reuelatum est illi mysterium æternis temporibus tacitum: primusque filium Dei, tam intrà uterum sponsæ virginis existentem, quàm natum adorauit. Audiuit Angelorum laudes: pastores, & Reges *Psal.20.* vidit adorantes. Vt rectè illi conueniant verba Psalm. 20. Præuenisti eum in benedictionibus dulcedinis: posuisti in capite eius coronam de lapide pretioso. Petro quidem datæ sunt claues, & collata potestas in Corpus Christi mysticum: Ioseph verò in Corpus verum ipsius. Quid altius, quid sublimius excogitari potest, quã Verbi diuini esse ducem, & gubernatorem, filiumq; Dei ha *Luc.2.* bere sibi subditum? Sic enim Lucas dixit cap. 2.

Excellentia Iosephexcollatione cum alijs sanctis clarior redditur. *Exod.34.* *2.Reg.6.* *Luc.2.*

¶ Si facies Moysi splendida facta est ex colloquio diuino per breue tempus: quem splendorem non haberet facies Ioseph ex triginta circitèr annorum consortio cum filio Dei, & virgine sacra? Si domus Obededon repleta est benedictionibus ad præsentiam arcæ testamenti, quanta benedictione de cœlo repletus credendus est Ioseph, qui per tot annos veram arcam thesauro rum cœlestium domi seruauit? Si domus Zachariæ ad ingressum Sanctissimæ virginis filio Dei grauidæ, Spiritu sancto repleta est, qua gratia non repleretur Ioseph ex tàm cœlesti per tot annos cohabitatione? Simeon accipiens in vlnas puerum Iesum Spiritu sancto plenus cecinit celebre illud Canticum diuinis mysterijs: & exultatione plenum, nùnc dimittis seruum tuum Domine, &cæt. Quis explicare queat cœlestium donorum exuberantiam, quibus glorioſus Ioseph ex longa filij Dei, & matris ipsius conuersatione de cœlo dotatus est? Siquidèm die noctuq; vtriusq; aspectu, & commercio tàm vigilãs, quam dormiens fruebatur. Suauitatem illam, mentisq; dulcedinem, cœlesteſq; iubilos, quibus mens ipsius suprà se eleuabatur, & rapiebatur, cum reuerentèr fi

lium

filium Dei puerum in vlnis suscipiebat, amplectebatur, osculabatur, & adorabat, quæ lingua hominum, vel Angelorum explicare valeat? Si Paulus raptus ad tertium cœlum vidit, & audiuit arcana verba, quæ non licet homini loqui: Ioseph in terra vidit supremum cœlum, & mysteriũ absconditũ à seculis in Deo. Ioannes Euãgelista ex breui recubitu supèr pectus Iesu sacri fontis fluẽta potauit: quid non accepit gratiarum Ioseph ex diuturno recubitu iuxtà pectus, & caput & sacrum halitum pueri Iesu, tàm in mensa, quàm in lecto? *Ex* consortio virginis almæ per ferè quindecim annos post Christi crucem Ioannes *E*uangelista magnum virtutum, & gratiarum augmentum suscepit. Non minus suscepisse credendus est glorioſus Ioseph ex consortio filij Dei, Sanctisimæque Virginis, quam in tenera ætate circitèr quindecim annorum puellam Sanctissimam, & immaculatam Virginem in sponsam accepit: cuius ineffabilis Sanctitatis, vigiliarum, orationum, meditationum, ieiuniorũ eximiæq; & Angelis meritò adorandæ vitæ per tot annos oculatus testis extitit. Fiant Nazarei intèr fratres suos in capite Ioseph: vt intèr sanctos omnes tam veteris, quàm noui testamenti, florido diademate præfulgeat præuentus in benedictionibus dulcedinis: vt satis rationabilitèr à multis credatur, quòd simùl cum Christo Domino resurrexerit, eo priuilegio sibi cœlitùs concesso, quod multis Corporibus Sanctorum concessum est: quæ in Saluatoris resurrectione apparuerunt. Sic enim gloriam Christi Dñi, atque Virginis, ipsius sponsæ decebat: vt non solũ essentiali gloria, sed & accidentali ex glorificatione corporum simul perfruantur.

¶ Benedictio tandèm illa, qua Moyses iam iam moriturus benedixit Ioseph Deuterono. 33. In nostro Ioseph multo excellentiùs videtur impleta. De benedictione Domini terra eius, de pomis cœli, & rore, atque abysso subiacente. De pomis fructuum

Deuter. 33. Ioseph plenam benedictionem cœli, & terræ habuit.

solis, ac lunæ: de vertice antiquorum montium, de pomis collium æternorum, & de frugibus terræ, & de plenitudine eius benedictio illius, qui apparuit in rubo, veniat super caput Ioseph, & super verticem Nazaræi inter fratres suos. Vbi Rupertus septem benedictiones adnotauit, quæ nostro Ioseph aptè conueniunt. Prima est de benedictione Domini terra eius. Quæ verba sacrę Deigenitrici ipsius sponsæ congruunt, de qua Psal. 84. Dicitur, benedixisti Domine terram tuam. Pomorum verò benedictionem ter repetit: per quam incarnationis mysterium intelligit D. Greg. 9. Moralium cap. 22. & 24. Antiqui Patriarchæ fuerunt velut naues poma portantes, qui odorem tantum senserunt: sicùt dixit Isaac Genes. 22. eccè odor filij mei, sicùt odor agri pleni, cui benedixit Dominus: fructum verò pomorum non deguſtauerunt, quia iuxtà fidem defuncti sunt non acceptis repromissionibus. Fructum verò pomorum, idest incarnationis mysterium inter paleas veteris legis nobis detulerunt. Christus Dominus fructus pomorum est, qui vetiti pomi amaritudinem sua dulcedine abstulit: de quo Cantic. 4. dicitur sponsæ sanctissimæ: emissiones tuæ paradisus malorum punicorum, cum pomorum fructibus. Christus pomum cœli est: pomum fructuum solis, & lunæ: idest diuinæ, & humanæ naturæ: ex æterno patre tanquàm ex sole, & antè Luciferum genitus: atq; ex alma virgine tanquàm luna plena natus. Pomum quoque est collium æternorum, idest ex antiquis Patriarchis, & regibus originē ducens. Habuit benedictionem de rore cœli, quia de Spiritu sancto conceptus, atq; de abysso subiacente, quia ex genere Adami, de limo terræ formati veram carnem suscepit. Tandèm benedictio illius qui apparuit Moysi in rubo venit super caput Ioseph. Rubus vtique incombustus sacra virgo est: in qua Dei filius igne charitatis totus exardens apparuit. Benedictio igitur Christi Domini & ipsius genitricis Mariæ

Rupert.

Psal. 84.

D. Greg. Iob. 9.

Genes. 22.

Ad Heb. 11

Christus Dominus dulcissimus est pomorũ fructus.

Cantic. 4.

venit

venit super caput Ioseph: factique sunt Nazarei in capite ipsius: habet sertum ex virtutum omnium, & gratiarum floribus contextum: habet & diademata multa, quibus exornare potest deuotas sibi mentes: vt ex illius copia, & plenitudine, diuina manus nunc nobis largiatur per eius intercessionem serta gratiæ, quæ sunt pignora coronarum gloriæ.

IN SOLENNITATE ANNVNTIATIONIS Domini de Angelico nuncio ad Virginem missо,

CONCIO PRIMA.

Missus est Angelus Gabriel à Deo in ciuitatem Galilææ, cui nomen Nazareth, ad Virginem desponsatam viro, cui nomẽ erat Ioseph de domo Dauid: & nomen Virginis Maria, LUC. 1.

PRIMA Verba sunt hodierni Euangelij, quibus malorum nostrorum finis, & salutis humanæ fœliciſsima exordia explicari cæperunt. Explicantur enim modus, suauisque ordo, quibus diuina sapientia (quæ attingit â fine vsque ad finem fortitêr, & disponit omnia suauitêr) disposuit ex intemerata Virgine carnem assumere: vt faceret opus suum, humanique generis redemptionem operaretur. Hodierno die misso de cœlo nuncio, Sacra Virgo Maria, quæ iam erat gratia plena, maiori adhuc gratia repleta est: quia gratiæ fontem, *Sapient. 8. Esai. 28.*

& autho-

& authorem in se suscepit. Totum hoc mysterium gratiam vocat Paulus ad Titum. 2. apparuit gratia Dei Saluatoris nostri. Quare de illo dicturi gratia maximè indigemus. Si virgo nobis postulet, obtinebimus. Vt verò postulet, precesque nostras suscipiat, Angelus gratissimum medium hodie nos edocet dicens, Aue Maria.

Ad Tit. 2.

¶Sacrosanctum incarnati Verbi mysterium hodierno die magna cum veneratione, cordisq; exultatione recolimus: à quo velut cœlestis paradisi perenni, sacroque fonte sacramentorum omnium fontes, & flumina gratiarum deriuantur. Hodie antiquorum patrum gemitus, lachrymæ, ac desideria optatum finem habuerunt. Ecce enim expectatio gentium, & desideratus earum, desideriumque collium æternorum adest in sacro Virginis vtero. Antiquæ legis typi, figuræ, & vmbræ veritatis diuinæ exitu comprobantur. Hodie namque cœlestis paradisus in terra plantatur: in quo secundus Adam cœlestis positus est, vt operetur, custodiat, & benedictione repleat paradisum ecclesiæ. Lignum vitæ plantatur in medio paradisi: idest, Christus in vtero Virginis: sicut explicat Augustinus. Fluuius aquæ viuæ splendidus tanquam crystallus, procedens de sede Dei hodie intra Virginis aluum includitur, vt inde egressus totum orbem doctrina sua, & pretioso sanguine irrigare incipiat. Hodie post diluuij aquas, totiusque orbis per peccatorum inundationem, spiritualeque naufragium, columba diuini spiritus in vterum Virginis descendens ramum oliuæ, id est, diuinæ misericordiæ magnificum germen, diuinum Verbum ad mundi pacem, & reconciliationem, ore detulit, virtuteque altissimi Virgini obumbrauit. Hodie verus Ioseph veste polymita ex natura diuina, & humana intra Virginis viscera indutus est. Hodie Moses in fiscella scirpea humanæ naturæ inclusus in aquas mundi iactatur, iuxtà Regis vatis oraculum Psalm. 68. Hodie diuina sapientia ædificauit sibi domum.

Antiquæ figuræ per incarnationis mysterium cõpletæ.

D. Basil.

Psal. 68.

Verus-

Veruſq; Salomon fecit ſibi ferculum. Virga Aaron floruit: & flos de radice Ieſſe aſcēdit. Virga florida, & manna de cœlo intra Virgineam arcam includuntur. Ignis diuinæ naturæ rubo humanæ vnitur, non comburēs, ſed illuminans. Templum Salomonis, in quo non eſt auditus malleus, vel ſecuris, hodie conſummatum eſt: quia non ex virili ſemine, ſed myſtico ſpiramine Verbū Dei factum eſt caro: atque ex lapide illo Danielis exciſo de monte ſine manibus, diuini templi ſtructura perfecta eſt: & gloria Domini impleuit illud. Tandem iuxtà oraculum *Eccleſiaſtici*, cap. 36. Innouata ſunt ſigna, & immutata mirabilia: magnificata manus, & brachium dextrum. Verbum enim diuinum manus eſt operatiua patris, quam Dauid petebat dicens, emitte manum tuam de alto: & brachium eſt de quo ſanctiſsima Virgo Luc. cap. 2. mirabiliter cecinit: fecit potentiam in brachio ſuo. 3. *Reg.* 8. *Pſal.* 143. *Luc.* 2.

¶ Secundo loco omnia Prophetarum oracula per hoc ineffabile myſterium impleta videmus: Maximè Regis vatis, atque Euangelici prophetæ, qui de hoc myſterio Spiritu ſancto afflati multa mirabiliter prædixere: Maximè illa Pſalm. 18. à ſummo cœlo egreſſio eius: Et in ſole poſuit tabernaculum ſuum. Virgo enim ſacra tabernaculum Verbi fuit: quæ mulier eſt illa mirabilis amicta ſole. Eccè miſericordia, & veritas obuiauerunt ſibi. Et ſimul in vnum diues, & pauper: Deus, & homo. Innumera quoque Eſaiæ vaticinia hodie completa ſunt: potiſsimum quæ prædixit, cap. 7. Ecce Virgo concipiet, & pariet filium, cap. 11. egredietur virga de radice Ieſſe, & flos de radice eius aſcender. Cap. 16. Emitte agnum Domine dominatorem terræ. Cap. 45. rorate cœli deſuper, & nubes pluant iuſtum: cap. 52. ego ipſe, qui loquebar, eccè adſum. Et Hierem. cap. 31. creauit Dominus nouum ſuper terram, fœmina circundabit virum Ioelis, cap. 3. ſtillabunt montes dulcedinem. Et Abbac. *Prophetarū oracula per incarnationem Verbi impleta.* *Apoca.* 12. *Eſai.* 7. 11. 16. 45. 52. *Ioel.* 3.

cap. 2.

cap. 2. apparebit in finem, & non mentietur. Plurimaque alia, quæ brevitatis gratia omittimus, impleta sunt.

Per incarnationẽ Verbi diuina promissa impleta sunt.

Ad Ro. 15. Genes. 22.

¶ Tertò denique diuina promissa facta patribus per hoc sacrum mysterium impleta videmus iuxta verbum Pauli ad Romanos, cap. 15. propter veritatem Dei ad confirmandas promissiones patrum: Potissimum verò, quæ propter grandia gesta Abrahamo, & Regi Dauid cum iuramento factæ sunt. Abrahamo Genes. cap. 22. per memetipsum iuraui, dicit Dominus, quia fecisti hanc rem, & non pepercisti filio tuo vnigenito propter me, benedicam tibi, & multiplicabo semen tuum sicut stellas cœli: & benedicentur in semine tuo omnes gentes terræ: quia obedisti voci meæ. Et Dauid Psalm. 131. Iurauit Dominus Dauid veritatem, & non frustrabitur eum: de fructu ventris tui ponam super sedem tuam. Id quod confirmat Petrus Apostolus, cap. 1. maxima nobis per Christum, & pretiosa promissa donauit: vt diuinæ simus consortes naturæ. Non solùm per adoptionem, sed substantialiter: quia nostra natura humana per hoc ineffabile mysterium assumpta est à Verbo, & ad subsistentiam, & vitam diuinam eleuata. Diuus Augustinus, lib. de prædestinatione sancto. cap. 15. explicans illud Paul. ad Romanos, cap. 1. qui prædestinatus est filius Dei in virtute: sic explicat: naturæ humanæ prædestinata est adeò sublimis euectio, vt quo altius eueheretur, non haberet. Quid enim altius, quid sublimius excogitari potest, quàm quòd homo sit Deus, & ad esse diuinum exaltatus? *Ne ay plus vltra.*

Pſal. 131.

2. Pet. 1.

D. Augu.

Ad Ro. 1.

D. Bern. Propter maiestatem mysterij incarnationis circunstantiæ

¶ Quomodò verò sacrum hoc incarnationis mysterium peractum sit, narrat Lucas Euangelista per Virginem ipsam vtique, & afflatum Spiritus sancti edoctus: vt enim ait Bernardus, soli Virgini datum est nosse, cui soli datum est experiri. Propter maiestatem verò mysterij circunstantias omnes temporis, & loci,

nomi-

nominaque explicat tam loci, quàm Angeli missi, virginis almæ, & ipsius sponsi Ioseph sic inquiens. Missus est Angelus. Audiuit tandem pater misericordiarum, & Deus totius consolationis gemitus compeditorum: audiuit clamorem pauperum filiorum Adam, qui sub misera tyranni exactoris seruitute detinebantur captiui, & oppressi: non enim potuit amplius in ira sua continere misericordias suas. Vbi ergo venit plenitudo temporis in æterno diuinæ sapientiæ consilio præstituti in mense sexto à conceptione Ioannis Baptistæ missus est Angelus. Vbi cum mense sexto sexta mundi ætas consonat: in qua Dei filius in mundum descendere, homoque fieri dignatus est: In æquinoctio vernali, cum prata ridere, plantæ floribus exornari incipiunt, & omnis creatura reuiuiscere. Tunc quo tempore mundus creatus est, primusque Adam die sexto formatus est: conuenientissimum fuit, vt noua mundi regeneratio eodem tempore fieret. Ecce enim impletur illud oraculum *Esaiæ*, cap. 65. eccè ego creo cœlos nouos, & terram nouam: & non erunt in memoria prriora: Et cap. 43. eccè ego facio noua. Conueniens ergò fuit secundùm Adam cœlestem eodem tempore in mundo apparere, & intrà viscera sacræ Virginis concipi. Priùs verò oportuit, vt pro dignitate Dei mittentis, virginis almæ, ineffabilisque mysterij paranymphus eligeretur. A Deo siquidem immediatè mittebatur, non per alterius Angeli reuelationem. Et ad Virginem sacram: decebat enim suauem Dei dispositionem, vt prius mens virginis de mysterio instrueretur, quàm Verbum carne conciperet, sicut docet Angelicus Doctor. 3. part. quæstio. 30. articu. primo. Beatior namque fuit Maria percipiendo fidem Christi, quàm concipiendo carnem Christi: sicut ait Diuus Augustinus, lib. de Virginitate. Et posteà subdit: materna propinquitas nihil Mariæ profuisset, nisi fœlicius Christum corde,

omnes explicantur.

Cum mense sexto, quo facta est annũciatio sexta mundi ætas, & sextus dies creationis Adã consonant. Esai. 65.

Multis rationibus cõueniens fuit sacram virginẽ de mysterio admoneri. S. Thom. D. Aug.

quam

quam carne gestasset. Secunda ratio est D. Thom. vt posset admonita virgo testis esse certior huius sacramenti, postquàm de illo diuinitus erat instructa. Tertio vt volũtaria sui obsequij munera Deo offerret. Quartò quia per hoc mysterium spirituale matrimonium intèr Dei filium, & humanam naturam erat contrahendum. Oportuit ergò prius quàm celebraretur, à virgine nomine totius naturæ consensum expectari. Quarè per Angelum præmonita, deque mysterio, & illius modo certior facta prõptam obedientiam diuinæ voluntati gratissimumq; consensum cœlestibus nuptijs præstitit dicens: eccè ancilla Domini.

Angelum mitti multis rationibus conueniens fuit. S. Thom. D. Dion.

¶ Quis verò paranymphus tâm dignis nuptijs destinatus est? Lucas explicat dicens missus est Angelus. Multis de causis Angelus adhoc ministerium electus est: sicùt docet S. Thomas. 3. part. quæst. 30. art. 2. Prima ratio est, vt in hoc seruaretur diuinæ ordinationis suauitas, secundùm quam mediantibus Angelis diuina mysteria ad nos perueniunt secundùm doctrinam Diui Dionysij, cap. 4. cœlest. Hierarchiæ: Domini Iesu benignitatis mysterium Angeli priùs edocti sunt. Posteà per ipsos ad nos cognitionis gratia transiuit. Secunda ratio est, vt per easdem causas culpa dissolueretur, per quas inceperat: iuxtà textum in

Lege omnis res. ff. de regul. iur.

lege omnis res. ff. de regulis iuris, omnis res per quas causas nascitur per easdem dissoluitur. Mors in mundum intrauerat per dialogum, & colloquium serpentis cum muliere: sic æquum fuit, vt reparationis initium, & vita nostra per colloquium Angeli cum Maria inchoaretur. Sed ille serpens Angelus malus erat super pectus suum gradiens: nùnc verò Angelus de cœlo missus est à Deo. Vt iam finis incarnationis Christi relucere incipiat: qui in hoc apparuit, vt dissoluat opera diaboli sicùt Ioann. ait 1. cap: 3. Tertia ratio est, vt honor deperditus per Luciferum restitueretur: repararetur Angelorum lapsus: implerenturque ruinæ iux-

1. Ioan. 3.

tà

ta Regis Prophetæ oraculum Psal. 109. iudicabit in nationibus, implebit ruinas. Id quod & Paul. ad Ephes. 1. elegantèr docet: proposuit in eo in dispensatione plenitudinis temporum instaurare omnia in Christo quæ in cœlis, & quæ in terra sunt. *Psal. 109. Ad Eph. 1.*

¶ Vbi cauenda est doctrina Origenis, qui falsò existimauit Dæmones tandèm ad suas sedes redituros per Christum: neque enim ea est instauratio, quam Paul. edocet: sed quòd homines in locum Angelorum, qui ceciderunt, substituendi sint. Vbi iam insinuatur quarta ratio, propter quam conueniens fuit, vt Angelus mitteretur ad Euangelizandum mysterium, per quod exaltationem humanæ naturæ diuina bonitas disponebat. Missus est ergò Angelus, vt humana natura iam exaltari incipiat: quia vt Paul. ait ad Hebr. 1. omnes sunt administratorij spiritus in ministerium missi propter eos, qui hæreditatem capiunt salutis. Æquum igitur est, vt homo, qui tàm dignos, excelsos, & gloriosos ministros, & custodes habet, semper attendat, quod Paulus ait: speculum facti sumus Deo, Angelis, & hominibus. 1. ad Corinth. 4. neque in humilia, & vilia flecatur: neque terrena stercora amplexetur Thren. 4. Quinta tandèm accedat ratio: decuit enim honorem, atque dignitatem virginis, vt Angelus mitteretur: quia (vt D. Hieronym, ait Sermon. de assumptione,) benè Angelus ad Virginem mittitur, quia semper est Angelis cognata virginitas. Virginalis enim puritas cum Angelica natura magnam similitudinem habet. Quin imò (vt ait D. Ambros.) maiùs est carnis lasciuiam in carne vincere: quam Angelos sinè carne puritatem seruare. *D. Hieron.* *D. Ambr.*

¶ Non solùm autèm Angelus missus est: sed & præcipuus Angelus: sic enim habetur in Græco, Angelus cum articulo, ideſt, ille magnus Angelus. Sicùt & olim in huius mysterij typo, & figura magnus ille Patriarcha Abraham Genes. 24. elegit seruum seniorem domus *Pro dignitate mysterij præcipuus nuntius electus est. Genes. 24.*

suæ nomine Eliezer, id est, Dei adiutorium: illum q; posita manu subter fœmur suum adiurauit, vt non acciperet vxorem filio suo Isaac, de filiabus Chananæorum: sed de Mesopotamia, deque cognatione suæ: vnde duxit Rebeccam in vxorem Isaac. Sic nunc in complementum veritatis, & illius antiquæ figuræ mittitur à Deo Gabriel Angelus, qui supremus creditur esse in ordine Archangelorum iuxtà doctrinam D. Thom. 3. par. q. 30. artic. 2. ad quartum. Nomenque Archangeli cum mysterio, quod annunciat, congruentiam habet. Gabriel enim interpretatur homo Deus: Geber enim homo est, El Deus. Rectè nomen nuntij mysterio conuenit. Secundò Gabriel interpretatur vir meus Deus: quia annunciabat virgini, quòd haberet Deum pro viro, & sponso iuxtà vaticinium Hierem. cap. 31. fœmina circundabit virum. Tertiò Gabriel interpretatur fortitudo Dei: quod nomen conuenit ei, qui mysterium nuntiabat in Dei brachio, & fortitudine perficiendum. Et quia Christus est Dei virtus, & fortitudo nostra: qui fortem armatum alligauit, aereasque potestates debellauit: Vndè prædixit Angelus virgini, virtus altissimi obumbrabit tibi. Deinde mittebatur à Deo, diuinæque charitatis fortitudine: De qua Hierem. 31. in charitate perpetua dilexi te: ideò attraxi te miserans. Appetierat primus homo esse sicut Deus, diabolica fraude deceptus: & ne frustraretur hominis desiderium, filius Dei, cum in forma Dei esset, exinaniuit semetipsum in similitudinem hominum factus: ita vt homo verè, & substantialitèr sit Deus: & omnis, qui credit in eum, potestatem habeat filius Dei fieri. Meritò adtàm excelsum, & diuinum opus, missus est Angelus supremus à Deo.

D. Thom.

Gabrielis Archangeli nomẽ mysterio conuenit.

Hier. 31.

Hier. 31.

Philip. 2.

¶ In ciuitatem Galilææ. Galilæa transmigratio interpretatur: per mysterium enim incarnationis veteris legis, & sacerdotij futura erat transmigratio iuxtà verbũ Paul. ad Hebræ. 7. trãslato sacerdotio necesse est, vt & legis translatio fiat. Figuræ quoq;, & vmbræ antiquæ in ve-

Nomen Galilææ transmigrationi per Christũ factæ conuenit.

Ad Hebr. 7.

rita-

ritatem transmigrabant: omnia enim in figura continge-
bant illis. 1. ad. Corin. 10. & iuxta verbum Esai. c. 40. fæ-
num aruit, & flos eius decidit: verbum autèm Domini
manet in æternum: ideſt, antiquus flos in fructum vitæ
transiit. Veniebat quoq; Dei filius, vt dilectus populus
è captiuitate Babylonis, & culpę, in libertatem filiorum
Dei transmigraret iuxtà verbum Paul. ad Coloſ. 1. Eri-
puit nos de poteſtate tenebrarum, & tranſtulit in reg-
num filij dilectionis ſuæ. Rectè igitur ſpiritualis tranſ-
migrationis myſterium in Galilęa celebratur.

1. *Cori.* 10.
Esai. 40.
Coloſ. 1.

¶ Nomen verò ciuitatis Galileæ memoria æterna
dignum eſt: vocatur enim Nazareth: vt impleatur va-
ticinium, quoniam Nazaræus vocabitur. Quod qui-
dèm oraculum quanuis ſub his verbis non reperia-
tur apud aliquem Prophetam, ſicùt ad notauit Diuus
Hierony. videtur tamèn de Sampſone in figura Chri-
ſti dictum Iudicum. 13. Erit enim Nazaræus Dei. Adde
quod ſi nominis ſignificàtio attendatur, reperiemus ora-
culum apud Eſai. cap. 11. Nazareth enim interpreta-
tur flos. Congruum ergò fuit, vt in loco floris con-
ciperetur, qui de ſe ait Cantic. cap. 2. Ego flos cam-
pi, & lilium conuallium: flos (inquam) non hor-
ti manu hominis exculti: ſed flos campi, qui nul-
la humana cultura, ſed ex rore cœli naſcitur. Sic
Chriſtus Dominus ex virtute Spiritus ſancti concep-
tus eſt, iuxtà Eſai. vaticinium cap. 11. Egredie-
tur virga de radice Ieſſe, & flos de radice eius aſ-
cendet. Nazaræus itèm floridus, ſeparatus, vel ſan-
ctificatus interpretatur: quæ omnia Chriſto Domi-
no aptè conueniunt: ſicut de ipſo ait Paulus ad He-
bræos cap. 7. Talis decebat, vt nobis eſſet Ponti-
fex, ſanctus, innocens, impollutus, ſegregatus à
peccatoribus. Deinde Nazareth germen, ſiuè flos
interpretatur: quod Chriſto conuenit, ſicut adno-
tauit Caieta. iuxtà oraculum Eſaiæ. cap. 4. Erit ger-
men Domini in magnificentia, & gloria: & fructus

Christus Dominus merito Nazarę° dictus: & apud Nazareth conceptus.
D. Hiero. Iudicũ. 13.
Esai. 11.
Cant. 2.
Esai. 11.
Hebræ. 7.
Caiet. Esai. 4.

Christus germen Domini, & flos est.

terræ sublimis. Totus floridus est noster Iesus, in lectulo florido virginalis vteri conceptus. Adeò floridus, vt spinæ quoque coronæ ipsius, & claui flores sint aromatici, ex quibus deuotæ mentes velut apes argumentosę dulcissimos fauos mellis conficiunt: flori laque serta, & fasciculos odoriferos contexunt. Lilium etiam est conuallium: quia in humili matre, humilibusque mentibus concipitur. Lilium exterius quidem album colorem habet, intus tamen aureum: quo duplex Christi natura, diuina scilicet, & humana significatur: caput enim eius, id est, diuinitas aurum optimum Cantic. 3. & capilli, id est humanitas vt lana alba. In ipso enim inhabitat omnis plenitudo diuinitatis corporaliter ad Colossen. 2. Vtinam cœlestem hunc diuini floris odorem sic sentiamus: vt cũ sponsa dicamus, trahe me post te, curremus in odorem vnguentorum tuorum. Ipse enim est, de quo in figura dixit Isaac, cum benedixit Iacob: ecce odor filij mei, sicut odor agri pleni, cui benedixit Dominus.

Cant. 3.

Genes. 27.

Virgo sacra multis de causis despõsata fuit.

Esai. 7.

Ambros.

¶ Iam verò legationis Angelicæ terminum explicat Lucas Euangelista dicens, ad virginem desponsatam viro: cui nomen erat Ioseph de domo Dauid. Vt impleretur vaticinium Esai. cap. 7. ecce virgo concipiet: & promissio facta Dauidi. Virgo sanctissima desponsata fuit Ioseph, vt incarnationis mysterium Diabolo celaretur: & quia (vt Ambros. ait) maluit Dominus de suo ortu, quàm de matris pudore dubitari. Atque alijs de causis, quas concione secunda de sancto Ioseph satis explicuimus. Ex eo verò, quod desponsata fuit, existimat Caietan. quod in ætate nubili ad minus decem, & nouem annorum desponsata fuerit. Imò rationabile existimat, quòd fuerit tunc viginti quatuor annorum: vt perfecta mulier secundùm ossa, & perfecta mater perfectum gigneret filium. Sed quanquã desponsata, semper tamen virgo permansit. Hæc enim est virga Aaron, quæ sine vllo externo humore floruit. Ipse est lectulus floridus, qui in Nazareth loco florido Dei filium in mundum ve-

Ætate nubili virgo desponsata est. Caietan.

Sacra Deigenitrix semper virgo permansit.

nientem

nientem verum florem cœli, & campi suscepit: ipsa est mirabilis illa porta Orientalis, de qua Ezechie. cap. 44. per quam ingressus est princeps gloriæ: manuit clausa principi. Quod oraculum de sacra virgine explicant Hieronym. & Chrysost. in eum locum: Ambros. epist. 81. Cypria. super symbolum, Aug. serm. 20. de natiuit. Christi. Pagninus explicuit, erit clausa principi, & ille manebit in æternum. *Ezech. 44.* *Hieron. Chrysost. Ambros. August.*

¶ Nomen tandem virginis explicatur, & nomen virginis Maria non casu illi inditum, sed diuino consilio impositum. Si enim Abrahæ, Saræ, Israeli, Ioanni Baptistæ, & Petro noua nomina diuino consilio sunt imposita, quæ diuinum beneficium, vel consilium, vel munus explicarent: quis dubitet sacrum hoc nomen Maria diuino consilio fuisse impositum virgini? Maria enim in Hebræo, Mirian, idem est, quod Domina: atque adeò nomen est consentaneum mysterio: facta enim mater diuini verbi, simul constituta est domina cœli, & terræ: siquidem Dei filius factus est illi subditus. Quarè illi canimus, ò gloriosa Dominica, excelsa supra sydera: & iterum, Aue Regina cœlorum: Aue Domina Angelorum. Vt illi speciali ratione conueniant verba Psal. 8. omnia subiecisti sub pedibus eius. Subiecto enim illi Dei filio, nihil est in cœlo, neque in terra, quod non sit subiectum ei. O verè gloriosa Domina, quæ supèr cœlum, & terram, supèr infernum, & peccata, supèr morbos, & langores dominium habes. Tu dominaris potestati maris, & motum fluctuum eius tu mitigas. *Psal. 8.* *Psal. 88.* *Maria Domina interpretatur: vel mare, vel maris stella.*

¶ Deindè Maria id significat quod mare. Quo gratiarum ipsius affluentia explicatur: sicut enim Eccles. 1. dicitur, omnia flumina intrant mare: sic omnia flumina gratiarum mentem virginis repleuerunt, imò fontem paradisi in se suscepit. D. Bernard. Aquæ ductus est, quæ plenitudinem fontis de corde patris accepit: & nobis edidit. Ipsa est ciuitas Dei, de Psalm. 45. fluminis im- *Eccles. 1.* *Nomen Mariæ, diuino consilio fuit virgini impositum.*

petus lætificat ciuitatem Dei. Et sicut initio conditi orbis dixit Deus, congregentur aquæ in locum vnum: & cõgregationes aquarũ appellauit maria: sic omnes aquæ gratiarum in vnam Mariam congregatæ sunt: iuxta illud Prouer. 31. Multæ filiæ congregauerunt diuitias: tu supergressa es vniuersas. Vnde D. Hierony. ait: cæteris per partes gratia data est, in Mariam verò tota se se infudit gratiæ plenitudo. Id quod Angelica salutatio confirmat, quia dixit: Aue gratia plena: vt explicabimus cõcione sequenti. Per mare cõmercium, mercium q; transuectio, per Mariã cœlestiũ bonorũ cõmerciũ habemus.

Genes. 1.

D. Hieron.

¶ Tertiò Maria dicitur maris stella. Sic enim ecclesia canit: Aue maris stella. Ipsa est, quæ fideles in hoc mari nauigantes, mundiq; procellis tumentibus agitatos dirigit, & ad æternæ fœlicitatis portũ perducit. Rectè munus stellæ dirigentis illi conuenit, atq; maris, quæ maris amaritudines degustauit: vt assimiletur filio, qui cũ esset filius Dei, didicit ex his, quæ passus est: & vt misericors fieret, debuit per omnia fratribus assimilari ad Hebræ. 2. sic sacratissima virgo, non ignara mali miseris succurrere nouit. Stella, quæ noctu dirigit, & per quam hora noctis dignoscitur, quę polus dicitur, Hispane *Norte*: nauigãtes per speculum, & acum dirigit: sic sacra virgo per vitæ præsentis fluctus nos ducit. Stella differt ab stella in claritate. 1. Corin. 15. sacra virgo stellarum omniũ splendorem superat. Imò & ipsius solis splendorem: siquidem, sicut sydus radiũ, profert virgo filium; pari forma. Ipsa vera stella est, de qua Num. 24. oritur stella ex Iacob. Quæ virtutum omnium, gratiarum, & miserationum radios nobis influit, & communicat. Meritò mellifluus Bernard. homil. 2. super missus est, ait: fileat miserationes tuas (ò beata Virgo) quisquis in suis necessitatibus te inuocatam, sibi meminerit defuisse. In omni ergo necessitate respice stellam, voca Mariam: illa siquidẽ nobis influet radios gratiæ, vt recta nauigatione perueniamus ad portum gloriæ.

Num. 24.

D. Bern.

IN EADEM SOlennitate,

CONCIO SECVNDA.

De Angelica salutatione.

Ingressus Angelus ad eam dixit: Aue gratia plena Dominus tecum. Luc. 1. THEMA.

DVO Verba super omnia verba in terris suauissima sonuerunt: quorum comparatione reliqua omnia verba muta videntur: nempè Verbum caro factum est, quod Ioannes protulit: & Aue gratia plena, quod Angelus de cœlo in terram inuexit. Vox est de altissimo cœli culmine resonans: per quam Angelus legationi suæ: & diuina bonitas redemptioni nostræ lætissimũ dedit initiũ. Vt igitur & nos cõcioni nostræ faustum demus exordium, ab eisdem verbis initium sumamus dicentes: Aue Maria.

¶Faustum fœliciſsimumque diem incarnationis Dominicæ hodie recolimus. Diem initium dierum: finem laborioſæ illius noctis, finem legis, vmbræ promiſsionum, & deſideriorum. Diem, quo diruptis cœlis Verbum deſcendit; quo cœli melliflui facti roraueruntdeſuper verum manna. Diem quo emiſſa eſt manus patris ex alto: emiſſus eſt agnus dominator terræ de petra deſerti. Meritô de hoc die canit eccleſia; hæc dies, quam fecit Dominus: exultemus, & lætemur in ea. Sacratus hic dies duo ſortitur nomina, incarnationis, & annunciationis. Incarnationis dicitur ex fine, &

Sacratus hic dies duo ſortitur nomina, incarnationis, & annũciationis.

termino: annunciationis, ex medio. Incarnationis dies dicitur, quia hodie diuinum verbum nostram carnem assumpsit, & in vnitatem personæ sibi vniuit. Statim enim, vt virgo sacra respondit Angelo, ecce ancilla Domini, fiat mihi secundùm verbum tuum: subitò per Spiritum sanctum formatum est corpus infantile, & creata est anima plena gratia, & gloria: & facta est vnio in persona verbi: ita quòd à verbo susceptа sunt anima, & corpus, atque adeò verbum caro factum est: perfectus Deus, perfectus homo ex anima rationali, & humana carne subsistens. Perfectus (inquam) homo, quia perfectam animam cum perfecto, & integro rationis vsu suscepit: perfectumque corpus, infantile quidèm, & tenerum, aptatum tamèn, vt pati posset: iuxtà verbum Paul. ad Hebr. 10. Ingrediens mundum, dicit, Corpus autèm aptasti mihi.

Ad Heb. 10

1. Timot. 3.

¶ Rectè Apostolus 1. ad Timot. 3. de hoc mysterio ait: manifestè magnum est pietatis sacramentum. Quod manifestatum est in carne, iustificatum est in spiritu: apparuit Angelis, prædicatum est in gentibus: creditum est in mundo, & assumptum est in gloria. Magnum vtique pietatis, ideſt, amoris diuini testimonium, quia maxima & pretiosa nobis promissa donauit: vt diuinæ efficiamur consortes naturæ 2. Petr. cap. 1. Quia, quanquam increatione diuinus amor ostensus est, dùm creatum hominem ad imaginem, & similitudinem suam supèr omnem creaturam exaltauit: & in patria diuinus amor ostenditur, dùm per lumen gloriæ beatorum intellectus sibi vnit: non tamèn communicauit homini in creatione suum esse: nec in patria vnitur substantialitèr, sed accidentaliter. Hæc verò vnio per incarnationis mysterium substantialis est, & personalis atque summa vnio iuxtà illud Ioann. cap. 1. verbum caro factum est. Et sicut fatemur in symbolo: sicut anima rationalis: & caro vnus est homo, ita Deus, & homo vnus est Christus. Inter animam verò &

Vnio incarnationis substantialis est.

carnem

carnem vnio est substantialis. Leo Papa de hoc ineffabili mysterio elegantèr dixit. Tanto fœdere vtramq; naturam conseruit, vt nec superiorem minueret assumptio: nec inferiorem consumeret glorificatio. *Leo Papa.*

¶ Secundò magnum est sacramentum, siquidem, cum Deus illud ab æterno decreuisset, & exequi potuisset: tandiu tamèn distulit: quasi magno consilio indigens, vt maiestatem mysterij dilatione commendaret: qua ratione Paul. Apostol. Ad Rom. 16. vocat mysterium hoc æternis temporibus tacitum. *Ad Ro. 16.*

Tertio magnum est mysterium, quia per illud tota Trinitas magnificatur: Omnes enim tres diuinæ personæ illud operatæ sunt. Pater, quia sic dilexit mundum, vt filium suum vnigenitum daret. *Ioann. 3.* Spiritus sanctus qui superuenit in virginem: illique obumbrauit, dùm lucem diuinitatis carnis vmbra contexit. Filius verò mysterium operatus est tanquàm finis, & terminus incarnationis, ex virgine carnem assumens. Hoc est excellentissimum opus Dei, quod omnes diuinas perfectiones exaltat, & manifestat, In alijs enim operibus splendet vna, vel altera diuina perfectio. In hoc verò opere effudit diuina maiestas omnes perfectiones suas, sapientiam, potentiam, iustitiam, misericordiam, bonitatem, & amorem. *Fue como vn zero, suma, y cifra de toda la diuina perfection.* Id quod elegantèr explicuit Paul. ad Philip. 2. dicens: exinaniuit semetipsum, id est, exhausit, & euacuauit omnem maiestatem, potentiam, & perfectionem suam. In creatione Angelorum splenduit diuina potentia: in hominis creatione sapientia, in diluuio iustitia: in Niniuitas patientia, & misericordia. In hoc verò opere omnia attributa diuina manifestata sunt. Sicut in horologij motu videmus plures rotas, & instrumenta sigillatim moueri, at verò cum sonat hora, omnia simùl mouentur. Sic vbi venit plenitudo temporis, accessitque hora, vt mitteret Deus filium suum, omnes rotæ diuinarum perfectionum so- *Incarnationis opus excellentissimum intèr omnia opera Dei ad extra. Philip. 2.* *Simile.*

nuerunt: magnaq; gloria diuinæ maiestatis manifestata est: sicut Ioann. cap. 1. dixit: Verbum caro factum est, & vidimus gloriam eius: & mater ecclesia canit, gratias agimus tibi propter magnam gloriam tuam: quia per hoc mysterium clara notitia cum laude diuinarum perfectionum nobis est tradita.

Ioann. 1.

Exaltato homine ad diuinum esse omnis creatura exaltata est.

¶ Quarto, magnum est mysterium, quia per illud omnis creatura magnificata est. Exaltato enim homine ad diuinũ esse omnis creatura exaltata est. Homo enim creaturarum omnium perfectiones in se claudit: quarè Marci vltimo dixit Christus Dominus Apostolis: prædicate Euangelium omni creaturæ. In exaltatione ergò hominis exaltantur cœli, terra, & Angeli: tùm quia amici nostri, & administratorij spiritus, eiusdemque gloriæ participes: tùm verò maximè, quia per hoc mysterium datus est illis princeps, quem adorant omnes Angeli: sicut Paul. dixit ad Hebr. 1. Potissimùm verò exaltata est, & magnificata super omnem creaturam sanctissima virgo verbi mater: sicut ipsa in Cantico mirabiliter cecinit dicens: fecit mihi magna qui potens est.

Marci. vlt.

Luc. 1.

Mysterium annunciationis dicitur ex medio salutationis angelicæ.

¶ Deindè sacramentum huius diei mysterium annunciationis dicitur propter medium salutationis Angelicæ, qua incarnationem verbi Angelus Gabriel virgini annuntiauit. Quarè potiori iure possumus verba illa, quæ leprosi dixerunt 4. Reg. 7. huic diei accommodare, hodie dies boni nuntij est, venite eamus, & nuntiemus in aula Regis. Hodie siquidem longa illa obsidio, qua hostis humani generis obsessos nos opprimebat, per saluatorem ablata est: & post lõgam famem successit saturitas, & abundantia panis: & iuxtà Regis Prophetæ vaticiniũ valles abundauerunt frumento, & campi ecclesiæ repleti sunt vbertate. Sacratus enim venter virginis factus est aceruus tritici, vallatus liliis Canticorum. 7. Et ipsa Deigenitrix facta est, quasi nauis institoris, de longe portans panem suum. Id quod per verbum virginis, quo Angelico nun-

4. Reg. 7.

Psal. 64.

Cantic. 7.

Prouer. 31.

rio consensum præstitit, peractum est.

¶Modum verò angelicæ salutationis enarrat Lucas Euangelista dicens, ingressus Angelus ad eam dixit. Diuus Augustinus Serm. 14. in natiuit. Domini: ingressus est ad me Gabriel Archangelus, facie rutilans, veste coruscans, incessu mirabilis. Imò addit Diuus Augustinus, quòd flexis genibus allocutus est virginem: quasi matrem Dei, reginamque cœlorum illam veneratus. Atque ea ratione notanter dixit Euangelista, quòd cum audisset, turbata est in sermone eius: & cogitabat, qualis esset ista salutatio. Vbi verosimile est, non solùm cogitasse virginem qualitatem verborum, sed & humiliationis Angeli: vtrumque enim clauditur in qualitate salutationis. D. Tho. 3. part. quæst. 30. art. 3. sic ait, expediebat, vt incorporea figura, atque visibili appareret Angelus. Primò quia veniebat annuntiare incarnationem visibilis Dei: cum etiam omnes apparitiones veteris testamenti ad hanc ordinatæ sint, qua Dei filius in carne apparuit. Secundò congruum fuit dignitati matris Dei, quæ non solum in mente, sed in corporeo ventre filium Dei receptura erat. Et ideò non solùm mens eius, sed etiam sensus corporei erant angelica visione refouendi. Tertio conueniens fuit certitudini mysterij quod annuntiabatur, ea enim, quæ sunt oculis subiecta, certiùs apprehendimus. Vndè D. Chysost. super Matth. ait, quòd Angelus non in somnis, sed visibiliter virgini astitit: nam quia magnam valdè reuelationem accipiebat ab Angelo, egebat antè tantæ rei euentum, visione solenni.

¶Ingressus verò Angeli ad virginem, manifestè dicit ipsius clausuram intra secretum cubiculum: sicut adnotauit Ambros. lib. 2. in Lucam: & Bernar. Homil. 2. super missus est. Id quod cõfirmat interpretatio vocis Hebreæ alma, quæ significat virginem absconditam. Concinit locus Cantic. 4. columba mea in foraminibus petræ in

D. August.

Angelus flexis genibus allocutus est virginem.

D. Thom.

In figura corporea visibili conueniens fuit Angelu, apparere virgini.

D. Chrys.

Magnæ clausuræ & silentij exẽplum virgo præstitit. Ambros. Bernard. Cantic. 4.

cauer-

cauerna maceriæ. Et Cantic. 8. vbi de sorore sponsæ, quæ puella adhùc erat, & tenella virgo, sponsa interrogat sponsum dicens: soror nostra parua, & vbera non habet: quid faciemus sorori nostræ in die, quando alloquenda est? Vbi duo adnotanda sunt. Primùm quòd de illius custodia solicitè prouidetur: vt murus adhibeatur cum propugnaculis argenteis: ostiumque firmum compingatur ex tabulis cedrinis. Secundùm præsupponitur, quòd vsque ad diem desponsationis nullus alloquturus est virginem. Ille enim est dies, quandò alloquenda est. Sic virginem almam in secreto cubiculo latentem, orantem, vel legentem Angelus inuenit, & salutauit. Iudith. 8. laudatur, quia in secreto cubiculo domus suæ cum ancillis clausa morabatur. Et de honesta coniugata dicitur Psa. 127. vxor tua sicùt vitis abũdans in lateribus domus tuæ: ideſt in occultis dom' recessibus. Similiter Paul. hortatur dicens, mulier in silentio discat. Concinit elegans locus Cant. 4. labia tua sicut vitta coccinea. Aliæ fœminæ comam exornant, crinesq; vittis discoloribus ligant, vt pulchriores appareãt: labia verò paucæ ligant. Quarè in laudẽ honestatis, silẽtij, atq; clausuræ sanctissimæ virginis dicit spõsus: labia tua sicut vitta coccinea, id est, honesto silentio clausa. Sic Angelus ingressus est ad eã in silentio, & secreto cubiculo latentem, cœlestiaq; mysteria meditantem, & dixit, Aue gratia plena.

Cantic. 8.

Iudit. 8.

Psal. 127.

1. Ad Thes. 5.

Cant. 4.

¶Aue gratia plena. Verba sunt omni acceptione digna: quibus ex nomine sanctissimæ Triadis Angelus salutauit virginem, miraculum miraculorum annuntians: mysteriumq; æternis temporibus in corde patris tacitũ manifestans: quod cœlum, & terram, imò & lymbum patrum magna exultatione repleuit. Id quod Sibylla (vt habetur. 3. lib. oraculorum) prædixit.

Sibylla.

Gaude læta puella, tibi nam gaudia semper
Duratura dedit cœli, terræque creator
In te habitaturus: tibi lux æterna manebit.

Natio-

Nationes omnes habent salutationes suas pro more patriæ. Hæc verò salutatio nunquàm antèa in terris fuerat audita. Soli Mariæ seruabatur, vt ait D. Ambros. Eaque fortè fuit ratio, vt turbata fuerit in sermone eius, ideſt, in noua benedictionis formula: quæ sanè in diuino Trinitatis consilio ordinata ex cœlesti curia fuit per Angelum delata. Verba sunt gratulantis, atq; bona nuntiantis: sicùt Hispano sermone dicimus, *buenas nueuas: gozaos y para bien sea.* Petrus Chrysologus, quod fuit veneprationis delatio, & muneris oblatio: *como de nueua fruta del arbol de vida del cielo.* Non sinè diuino consilio factũ est, vt à dictione, Aue, inceperit Angelus: quia tres illæ litteræ, Trinitatis nuntio aptè conueniunt. A, altitudini patris: V. veritati filij: E, æternitati Spiritus sancti.

Salutatio Angelica nusquàm in terris audita fuerat. D. Ambr.

Pet. Chrys.

¶ Deindè mysterium incarnationis principium est salutis nostræ iuxtà illud Psal. 109. tecum principium in die virtutis tuæ: filius Dei pro salute nostra filius virginis factus est. Ipse est principium, & finis, α. & ω. Alpha, & O. rectè ergò principium annuntiatur per litteram, A. Per eam quoque salutationem damna per *Euam* illata, scilicet dolor in partu, tristitia, & seruitus ablata sunt: atque adeò sicùt Augustinus ait Sermo. 2. de Annuntiatione, maledictio *Euæ* in benedictionem mutatur. Vndè canit ecclesia, funda nos in pace: mutans nomen *Euæ*, Aue amotionem dicit totius væ. Multiplici væ plena erat terra, peccatorum, trium hostium animæ, atque trium pœnarum, quæ culpam consecutæ sunt: iuxtà illud Apoc. 8. væ, væ habitantibus in terra. Væ omnia concludebat. Sed per Aue ablatum est væ: *entro Eua en muda, y con las tres letras de Aue mudo las tres dañadas plumas de culpas, y penas: y trocose en nueua Aue,* ita Gregor. Nissen. Et Diuus Fulgent. Sermon. de laudibus virginis: cum Angelus dixit Aue, ostendit, ex integro iram excluſam primæ sententiæ: & plenam benedictionis gratiam restitutam. Solet interAues à

Psal. 109.

Per salutationem Angeli nomen Euæ mutatur, & maledictio in benedictionem. Augustſ. Apoc. 8.

Greg. Nis. D. Fulget.

quibus

quibusdam præferri Pauus, ab alijs Perdix: hæc verò Auis cœlestis est, quæ & gustu, & volatus altitudine cunctas aues excedit. Est enim auis, cuius cibus est omnium horarum, & temporum, ingenti suauitate plenus, vt potè per Angelum de cœlestis Regis mensa, & ore in terram delatus: cui conueniunt verba *Ecclesiast.* 24. Qui edunt me, adhuc esurient, *que nunca opila ni empalaga*, omnemq; habet saporis suauitatem excellentius quàm manna: sapit enim diuinam gratiam, & ipsum Deum. Volatus verò altitudine Herodij, aquilæ, omniumq; auium velocitatem, & volatum excedit: penetrat enim oratio hæc salutationis Angelicæ cœlum ipsum: pectus (inquam) virginis almæ, & filij.

Ecclesia. 24

¶ Gratia plena. Græcè habetur, χαριτωμενη, Xaritomeni, idest, gratiosa, vel gratificata, à verbo Xarizomai Xarisome, quod est, gratificare, vel fouere: indè *acariciar o regalar*: sic dicitur gratia plena, *acariciada regalada de Dios*, & magnis muneribus, delicijs, gratiarumque prærrogatiuis à Deo exornata. Plenitudo datur secundum mensuram vacuitatis: Sicùt vasa vacua viduæ repleta sunt 4. Reg. 4. Humilitas virtus est, quæ amore proprio, & æstimatione mentem euacuat. Sic explicat Diuus Augustin. paupertatem spiritus Matth. 5. de his, qui inflantem spiritum non habent: sed spiritum suum euacuant, vt repleantur diuino. Sacra igitur virgo humilitate omnes excedens, spirituque suo vacua, gratia plena fuit: quia, quamuis de Ioann. Baptista dicatur, Luc. 1. Spiritu sancto replebitur adhuc ex vtero matris suæ: & de B. Stephano Actu. 7. Stephanus plenus gratia, &cæt. Et de Apostolis Actuũ. 2. Quod repleti sunt Spiritu sancto: plenitudo tamen gratiæ nnn dicit omnimodam æqualitatem: sed plenitudinem proportionis, secundùm capacitatem, cuiusque: sicut minora vasa plena dicuntur, sicùt & maiora, non tamèn æqualem mensuram liquoris capiunt: sicùt docet Diuus Bernardus Homil. 3. Super missus

4. *Reg.* 4.

D. Augusti.

Pro mensura humilitatis data est virgini plenitudo gratiæ.

D. Bernar.

est, &

est, & Origenes Homil. 29. Explicans illud Luc. 3. Iesus autem plenus Spiritu Sancto. Christus enim Dominus plenitudinem habuit gratiæ, & veritatis, sicut fons: alij sancti pleni fuere gratia, sicut minora vasa, at verò sanctissima virgo plena fuit, sicut vas admirabile, opus excelsi Ecclesiast. 43. Et sicut vas auri solidum ornatum omni lapide pretioso Ecclesiast. 50. Fuit enim plena, non vtcunque, sed supèr omnes creaturas. Cuius rationem exhibet D. Thom. 3. part. quæst. 27. art. 5. Quia propinquior fuit fonti gratiæ, qui Christus est, de quo dicitur, apud te est fons vitæ. Maria fluuius est paradisi ex fonte procedens: alij verò sancti quanquàm pleni, riui tamen sunt minores. Ea ratione sacra virgo dicitur fons signatus Cantic. 4. Imò mare, in quod intrauerunt omnia flumina gratiarum: sicut diximus concione prima proxima circà finem de nomine Mariæ, quod significat mare. De hac virginis excellentia D. Gregor. super caput. 11. lib. 1. Reg. explicans illud Esai. 2. erit in nouissimis diebus præparatus mons domus Domini in vertice montium, dicit beatam virginem esse verticem montium, propter sublimitatem sanctitatis, & perfectionis. Dicitur vertex, quasi corona montium, & sanctorum omnium. Eademque ratione explicatur de ipsa locus Ezechi. 17. Vbi dicitur, sumam de vertice ramorum eius, tenerum dispergam, vbi incarnationis mysterium ex virgine significatum est: ipsa enim vertex est, in genere Regio principatum tenens, & inter sanctos omnes verticem, & coronam obtinens.

Origen. Christus Dominus fons est gratiæ.

D. Thom.

Psal. 35.

Cant. 4.

Gregor. Esai. 2. Sacra virgo vertex montium merito dicitur.

Ezech. 17.

¶Ratio verò tantæ excellentiæ gratiæ virginis supèr omnes sanctos ea est: quia electa fuit ad supremam dignitatem, quam creatura habere potest: nempe, vt sit mater Dei. Quam esse quodammodò infinitam docuit Angelicus Doctor 1. par. quæst. 25. art. 6. ad 4. Cuius ratione Angelus legatione sua insinuauit virgini dicens, Dominus tecũ: quasi dicat, in hẽ tibi tanta gratiæ

Dignitas matris Dei quodammodò infinita est. S. Thom.

plenitudo communicata est, quia Dominus tecum. Ipse enim radix est totius gratiæ: fons est hortorum Cantic. 4. Quo flores virtutum, & gratiarum virginis nouum quendam virorem, & pulchritudinem receperunt. Et quia Dominus, qui hactenùs tecum fuit, nouo modo deinceps tecum erit per carnis tuæ assumptionem. Neque id mirum tibi videatur eò, quòd virgo sis: quia Dominus tecum: ideſt Deus, qui vniuersorum Dominus est, & omnia, quæcumque voluit, fecit: tecum est. Id quod inferius magis explicuit Angelus dicens, non erit impossibile apud Deum omne verbum. Quarè verbum illud, Dominus tecum, nõ solùm fuit ratio salutationis factę: & explicatio gratiæ, quam iam virgo sacra habebat: sed promissio maioris gratiæ, secundùm maiorem excellentiam dignitatis matris Dei, ad quam exaltabatur. Sicùt templum Salomonis, antequàm arca Domini in illud induceretur, ampliſsimum quidèm erat: nil enim erat, quod non auro tegeretur: multisque vasis aureis erat exornatum. Cæterùm post illationem arcæ multò magis amplificatum est: quia gloria Domini impleuit illud. Sic cum verbum in vtero virginis inclusum, factum est caro: ampliori gratia, splendore, atque pulchritudine virgo repleta est.

Cantic. 4.

Verbũ, Dominus tecũ, promissio fuit dignitatis futuræ.

3. Reg. 6.

D. Aug. ¶ D. Augusti. Serm. de natiuit. virginis sic explicat verbum, Dominus tecum: Dominus tecum, sed magis quam mecum. Ipse enim in tuo est corde, in tuo fit vtero, adimplet mentem, adimplet ventrem. Magis quàm mecum, quia quanquam Dominus erat cum Angelo per gloriã, cæterùm spes futuræ gloriæ virginis maior erat, quàm præsens possessio Angeli. Secundò magis quam mecum quia per maius opus. Maius enim opus Dei fuit fieri hominem, & ventrem virginis efficere cœlum, quam beatificare Angelos. Vndè Greg. Nisen. In natali Domini ait: o beatum vterum, qui virtutis præstantia ad se traxit animi bona. Et Petr. Damian. Cardin. acutè ad notauit, quòd Deus dicitur esse in iustis per gratiam, & in sanctis

Greg. Nisse.

Petr. Dam.

per

per gloriam: non tamen dicitur esse cum illis: soli virgini dicitur, Dominus tecum: tùm quia fuit cum illa per identitatem naturæ ex ipsa carnem assumens: tùm quia secundum morem loquendi, minor dicitur esse cum maiori, & superiori & non rursus: ideoq; cum dicitur Dominus tecum, Deus ipse, qui secùndum diuinam naturã superior est: secundũ humanã, vt filius virginis inferior matre, dicitur esse cũ ipsa. Quæ igitur ipsi Deo vt mater superior est, quantò superior, atque dignior erit omnibus sanctis? Id quod mirabili illa visione, quæ habetur Apoc. 12. de muliere amicta sole significatum est: quam de Sanctissima Virgine explicant D. Bernard. & D. Augustin. lib. 1. de symbolo ad Catechumenos: dicitur verò amicta sole, ideſt diuino verbo: atque adeò splendet, sicut sol: vt dixit Damascen. ex illo Psal. Thronus eius, sicut sol in conspectu meo. Luna verò dicitur esse sub pedibus eius, ideſt, optimum, quod inuenitur in sanctis omnibus, inferius est virgine, & hoc significatur, dùm sancti super capita sua diademata in modum mediæ lunæ deferunt: hanc verò habet sacra virgo sub pedibus suis. Illa enim verè gratia plena est: à qua omnes recipiunt: filius Dei carnem: Angeli lætitiam, peccatores veniam, iusti gratiam, & sancti gloriam.

Deus secũdùm humanam naturã filius virginis tãquàm inferior dicitur esse cum ipsa.
D. Bernar.
D. Augustin.
Damascen.
Psal. 87.

IN EADEM SOlennitate, CONCIO TERTIA.

De Spiritus sancti operatione in incarnationis mysterio.

THEMA *Spiritus sanctus superueniet in te, & virtus altissimi obumbrabit tibi.* Luc. 1.

INeffabile diuinæ incarnationis mysteriũ speciali ratione tribuitur Spiritui sancto, quia fons est amoris, &

author totius gratiæ. Totum verò hoc mysterium amore, & gratia plenum est. Vt illud dignè explicemus ipsius numen per almam Virginem inuocemus dicentes, Aue Maria.

Incarnationis mysterium vniuersale festū est cœli, & terræ. Ad Heb. 2.

¶ Solennitas hodierna omnium operum humanæ redemptionis initium tenet. Principium est totius boni, & honoris humani generis: siquidem diuina sapientia (vt Paulus ait ad Hebræos, cap. 2.) non Angelos apprehendit: sed semen Abrahæ apprehendit. Festum est Angelorum: qui per charitatem nos diligunt, & nostra exaltatione, ipsorumque sedium implctione, ac instauratione lætantur. Potissimum verò festiuitas est virginis almæ: quia sacer hic dies totius dignitatis, & exaltationis ipsius exordium fuit: sicut ipsa dixit in suo cantico: quia respexit humilitatem ancillæ suæ, ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes. Totius deniq; Trinitatis festiuitas est: tum quia opus incarnationis super omnia opera diuinam magnificentiam, potentiam, & sapientiam exaltat: atque magnam gloriam manifestat. Tum quia ad hoc ineffabile opus omnes tres diuinæ personæ omnia pretiosa sua, velut in fabricam veri templi contulerunt. Pater æternus charitatem obtulit, quia sic dilexit mundum, vt filium suum vnigenitū daret. Ioan. 3. Filius nō minorē dilectionem exhibuit: quia vt ipse ait Prouerb. cap. 8. deliciæ meæ esse cum filijs hominum: & Psalm. 18. exultauit vt gigas ad currendam viam: & Ioann. cap. 15. Maiorem hac dilectionem nemo habet, vt animam suam ponat quis pro amicis suis. Spiritus sanctus amor est patris, & filij: & cui gratia speciali ratione tribuitur. Quarè mysterium hoc incarnationis diuini Verbi specialiter tribuitur Spiritui sancto, tanquàm authori, sicut explicant verba Angeli dicentis ad virginem: Spiritus sanctus superueniet in te, & virtus altissimi obumbrabit tibi.

¶ Adeò ineffabile est sacramentum incarnationis

domi-

dominicæ, vt euangelicus Propheta spiritu diuino afflatus illud procul intuens cap. 6. dixerit: væ mihi, quia vir pollutus labijs ego sum: & in medio populi polluta labia habentis ego habito. Ea ratione D. Dionys. cap. 2. de diui. nomin. ineffabile vocat mysterium, & ipsi quoque primati Angelorum non satis perspicuum: supremi seraphini audita voce huius mysterij super firmamentum, celsitudinis suæ, altissimique volatus pennas demittunt, & contrahunt. Diuus Augustinus, initio conuersionis suæ quid sacramenti haberet, verbum caro factum est, nec suspicari poterat. Damascen. lib. 3. de fid. Orthodoxa vocat nouum omnium nouorum, & solum sub sole nouum: per quod apparuit infinita virtus, bonitas, & sapientia Dei. Et Hierotheus ille, quem celebrat Dionys. cap. 2. p. 2. de diui. nomin. verbum, quod est nouitatum omnium supereminens nouitas, in naturalibus nostris, suprà naturam erat. Impletur illud Esaiæ. 43. Ecce noua facio omnia: & Hierem. 31. nouum creauit Dominus super terram: fœmina circundabit virum. Nouum vtique, quòd ante quam sciat puer vocare patrem, & matrem super terram, auferatur fortitudo Damasci. Nouum, videre duas naturas in vna persona: nouum, quòd opera diuina prædicentur de homine: & rursus actiones, & passiones hominis dicantur de Deo: nouum, quod immensus, infinitus, incomprehensibilis, immortalis, impassibilis, & æternus mensuram habeat, temporis, eiusque inclementijs, flagellis, doloribus, pœnis, & morti subiaceat. Nouum videre Dominum vniuersorum in forma serui, nouum tandèm videre antiqua omnia legis veteris sacramenta per hoc mysterium instaurata, & innouata.

¶ Cyrill. ad Reginas vocat hoc mysterium sacratissimum ænigma: videre eundem filium Dei, & filium hominis: in cœlo ex patre genitum sinè matre, &

Incarnationis mysterium omnino est ineffabile. *Esa. 6.* *D. Dionys.* *Ezech. 1.* *D. Aug.* *Damas.* *Hieroth.* *Dionys.* *Esa. 8.* *D. Cyril.* *Incarnationis mysterium sacratissimum est ænigma.*

in terris ex matre genitũ sine patre. Quod si in ipsam sacram Deigenitricem oculos coijciamus, videmus aliud ænigma nempè virginem, simul & matrem. Quod ænigma proposuit Rex Propheta Psal. 86. nunquid Sion dicet homo, & homo natus est in ea: & ipse fundauit eam altissimus? Huius ænigmatis difficultatem expressit Ioan. cap. 1. dicens: In principio erat Verbum: & subdit, Verbum caro factum est. Ob huius ænigmatis difficultatem prudenter turbata est Virgo sacra in sermone Angeli: & cogitabat qualis esset ista salutatio. Atque ab Angelo quærit, quomodò fiet istud? Cui respondet Angelus, spiritus sanctus superueniet in te, & virtus altissimi obumbrabit tibi: ac si dicat: difficillimi ænigmatis solutionem à me petis sacrata Virgo: cuius nodum explicare nulli Angelorum concessum est. Spiritus sanctus author mysterij, & filius, qui virtus est altissimi, plenè te docebunt. Vt enim ait Diuus Bernardus, tibi soli datum est nosse, cui soli datum est experiri. Sola enim Virgo Deigenitrix experimentalem cognitionem habuit huius sacramenti. Ipsa enim fuit tabernaculum illud in sole positum: quod sanctificauit altissimus. Vtque nimius ipsius splendor oculos mentis non perstringat, virtus altissimi obumbrabit tibi. Ipsa fuit thalamus, ex quo sponsus processit: lectulusque floridus, in quo requieuit: cubiculum est, intrà quod ingressus Elisæus claudit ostia post se, vt suscitaret puerum. Ianua enim diuinæ omnipotentiæ clauditur rationi naturali, & soli fidei aperitur. Atque hic est primus sensus verborum Angeli.

Psal. 86.

Spiritus sanctus author est, & magister mysterij incarnationis.

D. Bernar.

4. Reg. 4.

¶ Secundus sensus est: incarnationis opus non erit naturale, non enim ex virili semine, sed mystico spiramine Verbum Dei factum est caro. Diuus Chrysostomus, nulla erit in te (Virgo sacra) concupiscentia carnis, nec ardor, nec libido: Quin imò fomes peccati ibi omninò extinctus est: iuxta illud Esa. cap. 4. erit vmbraculum diei ab æstu. Idemque insonat verbum

D. Chrys.

Esai. 4.

Angeli, virtus altissimi obumbrabit tibi. Est ergò sensus. Sicut in partu naturali spiritus naturalis format prolem: sic in partu diuino spiritus diuinus, sanctus superueniet in te: qui habebit vices viri, & principij actiui. Ipse enim in antiqua illa columba designatus est: quæ in arcam Noe ramum virentis oliuæ detulit Genes. 8. spiritus enim sanctus Christum dominum tanquàm tenerum virgultum ex alta Cedro Libani, de sinu (inquam) æterni patris secundùm naturam diuinam excisum: ramumque oliuæ, pacis, clementiæ, & misericordiæ deferens, intrà virginis vterum carne indutum concluſit. Impletumque est illud Cantic. 7. venter tuus sicut crater tornatilis, nullis indigens poculis: idest, nulla actione humana indigens. Tornatilis verò, idest obediens ad nutum diuinæ voluntatis. Venter tuus aceruus est tritici vallatus lilijs, totus puritate, albedine, & virginitate circundatus. Tu hortus conclusus, fons signatus: porta Orientalis clausa Principi. Euthymius, & Rufinus in hoc sensu explicat illud Psal. 21. ego autem sum vermis: & non homo: quia sicut vermis non gignitur per generationem, sed ex rore cœlesti, & terra: sic Christus Dominus ex rore Spiritus sancti, & purissimo sanguine virginis: iuxta illud Esai. 45. Rorate cœli desuper. Et Diuus Hieronymus in illud Psal. 109. ex vtero ante luciferum genui te, ex Hebræo transtulit: quasi de vidua auroræ tibi ros adolescentiæ tuæ. Virgo sacra aurora est, de qua per rorem Spiritus Sancti conceptus est Christus.

Spiritus sanctus in mysterio incarnationis vices viri habuit, & principij actiui. *Genes. 8.* *Cant. 7.* *Cantic. 7.* *Euthym.* *Ruffin.* *D. Hieron.*

¶ Tertius sensus est: tu eris hospitium Spiritus sancti, vt operantis mysterium: & filij Dei, vt termini incarnati, qui ex te sumet carnem, vt verus filius. Ille virtus est altissimi: sic enim Paulus illum vocat primæ ad Corinth. cap. 1. nos prædicamus Christum Dei virtutem, & Dei sapientiam. In hoc die manifestata est diuina virtus, hic fuit dies virtutis Dei, quo intrà carnem Christi inclusa est omnis sanctorum gloria, & splendor, qui

Sacra virgo hospitiũ, spiritus Sancti fuit, & diuini verbi.

Psal.109. ex virtute Dei illis communicatur: sicut Psal. 109. prædixit Rex Propheta: tecum principium in die virtutis tuę: in splendoribus sanctorũ. Cum verò Angelus dicit Spiritus sanctus superueniet in te, modum explicat incarnationis ex parte causæ efficientis: & secundò mirabilem effectum virtutis altissimi. Tertiò explicat ingentem donorum cælestium amplitudinem; & redundantiam quasi dicat virgini, ab vtero quidèm Annæ matris plena fuisti omni gratia: & cælestibus donis: illa verò fuit
Cantic.8. plenitudo quasi sororis paruulæ: nùnc verò in die nuptiarum, quandò per diuinum verbum alloquenda es, ipsique desponsanda: pro dignitate sponsi pretiosioribus donis induenda es: sicut moris est præstantiora indumenta in diem nuptiarum seruari. Sic enim Rebecca iuxtà fontẽ accepit ab Eliezer nomine Isaac sponsi inaures aureas, & armillas, veluti primas sponsalium arrhas:
Genes.24. postea verò dum nupsit Isaac, totius substantiæ Abrahæ patris possessionem apprehendit. Id quod Diuus
D.Bern. Bernardus, super missus est, typum esse dicit huius mysterij. Hodie siquidèm Dei filius verus Isaac, ideſt, risus patris, in quo sibi benè complacuit: cùm virgine
Matth.3. sacra nomine totius humanæ naturæ matrimonium contraxit. Eam igitur gratiæ plenitudinem, & supèr abundantiam, quæ hoc die virgini collata est, respectu præcedentis gratiæ, explicuit Angelus dicens, spiritus Sanctus superueniet in te. Quia quanquàm antea pro illo statu plena erat: pro dignitate tamèn
D.Bern. & sublimitate maternitatis Dei amplius repleri oportebat. Diuus Bernardus Sermo. secundo. de assumptione virginis, cum eam quæstionem proposuisset, si virgo plena erat gratia, quomodò spiritus Sanctus in eam superuenit? respondet, ad quid putas superuenturum, nisi vt aduenientè spiritu in eam, quæ sibi plena erat: eodem superueniente, nobis quoque super plena, & super effluens fiat?

¶Rogabis tamèn, cum omnia opera Trinitatis adextrâ

trà sint indiuisa, & communia omnibus tribus personis, cur potiùs hoc sacrum mysterium tribuatur spiritui Sancto. Adquam quæstionem respondetur primò, quod corpus Saluatoris oportebat esse verum corpus ex vera carne, & humana natura formatum: sicùt docet Angelicus Doctor 3. part. quæst. 5. art. 1. Diuus Augustinus Tom. 4. lib. 83. quæstionum, quæst. 80. Vbi eam veritatem conuincit contrà Manichæum. Valentinum, & Apollinarem, & lib. de Ecclesiast. dogmatibus cap. 2. Tom. 3. plures enim hæretici varia figmenta de corpore Saluatoris confinxere, dicentes Corpus Christi fuisse phantasticum, fictitium, aèreum, vel cœleste: cuius hæresis primi inuentores fuere Marcion, Apelles Cerdo, Bardesanes, & Philomena impostrix: contrà quos scripsit olim Hirenęus per duos libros contrà omnes hęreses: & Tertullianus per totum librum de carne Christi, & per sex libros contrà Marcionem, & libro vnico contrà Valentinum, qui fuit tempore Hirenæi discipuli Ioannis Euangelistæ. Posteà sepultam hæresim per sanctorum industriam, & doctrinam, suscitauit Manichæus: contrà quem primus omnium scripsit Epiphanius Tom. 2. lib. 2. cap. 2. & Philaster, cuius meminit August. lib. de hæresibus ad quod vult Deum, cap. 46. Tom. 6. Idem Aug. per 30. libros contrà Faustum Manichæum: & D. Tho. 4. contra gentes, cap. 29. ex professo impugnat hanc hęresim. Fundamentum verò Manichęi. & aliorum (teste Tertulliano) fuit, quia censebant corpora omnia sub lunaria esse à malo principio Dæmone, & propter hanc amentiam, & maniam dictus est Manichæus, ideſt stultus, & amens: dicebat enim quod cum Christus apparuerit, vt dissoluat opera Diaboli, vt habetur 1^a. Ioannis. capit. 3. indignum erat, vt susciperet corpus effectum à Dæmone, & ad loca scripturæ, quibus asseritur Christus natus, & passus, respondet omnia illa per metaphoram accipienda, quia fingebat se nasci, & pati. Et inter alia hæreticorum

Corpus Christi verum fuit, & vera carne formatum. D. Thom. D. August.

Hirenæ. Tertul.

Epiphan.

D. Aug.

D. Thom.

Ad Ro. 8. argumenta illud est vrgentius ex Paul. ad Roman. 8. misit Deus filium suum in mundum, in similitudinem
Ad Phil. 2. carnis peccati: & ad Philip. 2. in similitudinem hominum factus: & habitu inuentus, vt homo. Vndè arguit, quòd similitudinem corporis habuit, non tamèn veritatem.

D. Thom. Verbum diuinum verũ corpus susce pisse catholica fides docet. Hirenæ. Epiphan. August.

§ Hæc tamèn omnia figmenta sunt, & hæreticorum deliramenta: conclusio verò Diui Thomæ, quòd Saluator verum corpus susceperit ex sacrato virginis vtero, Catholica est, & de fide: quam docuere Hirenæus, Epiphanius, & Augustinus: & omnia sacra concilia à Niceno. 1. vsque ad Florent. sub. Eugen. 4. Et maximè in Concilio. 3. generali, quod fuit Ephesinum cap. vlt. & in capitulo firmitèr, de Summa Trinitate, & fide Catholica: & omnia sacra symbola fidei hanc hæresim impugnant. Quæ fidei veritas manifestè conuincitur primò, quia si Saluator non susceperisset verum corpus, sequeretur, quòd omnis Euangelica narratio esset mera fabula, contrà oraculum Apostoli Petri. 2. cap. 1. non indoctas fabulas sequuti, notã fecimus vobis Domini nostri Iesu Christi
2. Petr. 1. virtutem, & sapientiam. Imò infert D. Aug. quòd nostra redemptio fuisset fictitia. Secundò id probatur,
D. August. quia Christus Dominus ex professo voluit ostendere discipulis se verum habere corpus: maxime Matth. 14.
Matth. 14. cum discipulis perturbatis, existimantibusq; illum esse Phantasma, quia videbant ambulantem super
Luc. vlt. mare, dixit, ego sum, nolite timere: & Luc. vltimo, palpate, & videte quia spiritus carnem, & ossa non habet. Tertiò denique probatur, quia Christus veniebat, vt testimonium perhiberet veritati: ipse verò sæpè filium hominis se esse dixit: quod si fictitium corpus susceperisset, mendacio potius, quàm veritati testimonium perhibuisset. Ad illud verò testi
Ad Ro. 8. monium Pauli ad Rom. 8. in similitudinem carnis peccati respondetur, quòd ita verum est: quòd susceperit qui-

dèm

dèm veram carnem, sed nullo peccato obnoxiam, factus tamen obnoxius pœnis, & doloribus peccatorum nostrorum, habuit similitudinem peccatoris. Ad aliud verò, quod ad Philip. 2. dixit Paul. in similitudinem hominum factus, respondetur cum D. Thom. 3. part. quæst. 5. artic. 1. ad. 1. Quòd similitudo illa exprimit veritatem humanæ naturæ in Christo, per modum, quo omnes, qui verè in natura humana existunt, similes specie esse dicuntur. Non autèm intelligitur similitudo phantastica. Ad cuius euidentiam Apostolus subiungit, quòd factus est obediens vsque ad mortem, mortem autèm crucis. Quod fieri non potuisset: si esset sola similitudo phantastica.

Ad Phil. 2. Christus Dominus in similitudinẽ hominum factus per veritatem carnis.

D. Thom.

¶ Suppositа ergò hac fidei veritate, quòd verbum diuinum verum corpus, & carnem susceptt intrà virginis vterum, vt absque integritatis ipsius, & virginitatis iniuria egrederetur, oportuit non solùm dotari miraculosa subtilitate, & agilitate in puncto, & articulo natiuitatis, ex animæ beatitudine dotibus miraculosè in corpus illapsis, siuè infantili corpore Christi diuina virtute ostia clausa virginis miraculosè penetrante: vt docet S. Thom. 3. part. quæst. 28. artic. 2. ad 3. Sed quòd per Spiritum sanctum (qui spiritus est subtilis, mobilis, suauis, & omnem habens virtutem) formaretur corpus agile, & subtile, & facilè mobile ad nutum diuini spiritus iuxtà illud Paul. ad Hebr. 10. ex Psalm. 39. ingrediens in mundum dicit: hostiam, & oblationem noluisti: corpus autèm aptasti mihi. Idest aptum reddidisti, non solùm ad mortem, sed ad natiuitatem miraculosam.

D. Thom.

Ad Heb. 10

¶ Secundò tribuitur hoc opus, sacrumque incarnationis mysterium spiritui sancto, quia radix huius mysterij amor fuit. Ipse verò Spiritus sanctus amor est. Quòd verò ex intima diuini pectoris charitate sacrum hoc mysterium originem duxerit, mirabiliter nobis depinxit Euangelicus Propheta cap. 6. Cum

Incarnationis mysterium merito tribuitur spiritui Sancto. Esai. 6.

vidit Dominum sedentem super solium excelsum, & eleuatum, & omnem terram plenam à maiestate eius. Viditque Seraphin super illud: sex alæ vni, & sex alæ alteri: duabus velabant faciem eius, & duabus velabant pedes eius: & duabus volabant. Quia sacramentum hoc est ineffabile: quòd si ratione naturali mensuretur: neque caput, neque pedes habet: est omnino incomprehensibile. Oportet tamèn intueri pectus, & cor Dei, atque amorem ex quo incarnationis opus processit, sicùt Augustinus eleganter adnotauit Epistola ad Volusianum. Tantus enim est ardor diuini amoris, vt perinde ac si flatu ardorem mitigante indigeret, duos Seraphinos duabus alis afflantes habere voluerit. De quo diuino amore idem Propheta dixit cap. 63. Vbi est nùnc zelus tuus, & multitudo viscerum tuorum? Supèr me continuerunt se. Ezechiel quoque cap. 1. Vidit hoc mysterium, cum vidit in medio ignis diuinæ charitatis quasi speciem electri, ideſt, Christi in duplici natura, diuina, & humana: sicut explicat D. Gregor. 22. Moral. cap. 8. Concinit tandèm locus Esa. cap. 9. Vbi post explicatum hoc mysterium, Christique natiuitatem: paruulus enim natus est nobis, &cæt. quasi rationem reddens tanti mysterij subdit: zelus Domini exercituum faciet hoc.

D. Augusti.

Esai. 63.

Ezechiel. 1.

D. Greg.

Esai. 9.

¶ Sublimitatem verò, & celsitudinem tanti mysterij explicans Angelus virgini, non solum spiritum Sanctum in eam superuenturum prædixit: sed addidit, virtus altissimi obumbrabit tibi. Virtus vltimum est, in quo stat potentia, non valens vltra: hæc est filius Dei magna potentia, & virtus patris, quæ in hoc die, & mysterio incarnationis ostensa est: cum intra carnem Christi abscondita est, ibique continuit omnes splendores sanctorum; sicùt prædixerat Dauid Psal. 109. Vmbra verò quattuor potissimùm habet. Obscuritatem, quæ occultat. Secundò temperatlu-

Virtus, & potentia patris Christus est.

Psal. 109.

cem, &

cem, & confortat visum. Tertio refrigerium habet. Quartò imaginem corporis repræsentat. Quæ omnia huic mysterio congruunt. Primum enim per carnem Christi occultatum est hoc mysterium, & potissimum Dæmonibus: Sicùt *Esai.* 45. verè tu es Deus absconditus, & sæpè Paul. vocat sacramentum, & mysterium absconditum à seculis in Deo. Secundo vmbra lucem temperat, vt videri possit: visumq; confortat: sicùt solet in multa luce superponi oculis manus, vt clarior visus in obiectum suum tẽdere possit. Sic natura prouida cilia prouidit, & supercilia, vt oculorum visus vmbra confortetur. Tunc D. Bernard. sic explicat: quanquàm mysterium hoc lucem habet inaccessibilem: virtus tamen altissimi per vmbram carnis suæ, & per vmbram fidei confortabit intellectum tuum: vt possis illud capere iuxtà oraculum Ezech. 32. Solem nube tegam. Sicque impletum est, dùm per diuinam illustrationem, & fidei vmbram edocta virgo Lucam Euangelistam de hoc mysterio, eiusq; circunstantijs plene informauit. Concinit huic expositioni visio illa Zachar. 1. Vbi vulgata lectio habet, eccè vir stabat inter myrteta: alia translatio habet, in medio myrteti vmbrosi.

¶ Tertio vmbra refrigerium habet Ion. 4. vmbra hederæ refrigeratus est Ionas: cum verò vermis corrosit hederam, vehementèr doluit refrigerium sibi ablatum. Sanctissima virgo in die sanctificationis suæ fuerat à fomite refrigerata: in hoc verò die fomes penitùs fuit extinctus: ita vt in conceptione filij nullus interceſſerit libidinis ardor: iuxtà vaticinium Esai. cap. 4. erit Dominus in vmbraculũ diei ab æstu. Ea ratione Cant. 8. Christus vocatur hinnulus ceruorũ, qui vmbrãquerit. Et Virgo Sãctissima ex illius carne mirabile refrigeriũ experta est, iuxtà illud Esa. 35. germinãs germinabit, & exultabit lætabũda, & laudãs: vt verò dicat: sub vmbra illius quẽ desiderauerã, sedi: & fructus eius dulcis gutturi meo: & nobis merito dicat verba illa Iudic. 9. Sub vmbra mea

Quattuor vmbræ conditiones incarnationis mysterio cõueniunt.
Esai. 45.
Ad Eph. 3.
Coloſ. 1.
D. Bernar.
Ezech. 32.
Zachar. 1.
Ionæ. 4.
Virgo Sanctiſsima per hoc mysteriũ magnũ refrigerium ſuſcepit.
Esai. 4.
Cantic. 8.
Esai. 35.
Cantic. 2.
Iudic. 9.

requieſ-

requiescite. Sub vmbra enim sacræ virginis refrigerium habemus, protectionem, dulcissimumq; redemptionis fructum: vt enim dicitur Threnorum. 4. spiritus oris nostri Christus Dominus: captus est in peccatis nostris: cui diximus, in vmbra tua viuemus.

Thren. 4.

¶ Quarto loco vmbra imago est eius, & figura cuius est vmbra: quæ repræsentat staturam, gestus, & motus illius: sic Spiritus sanctus formauit corpus Christi, tanquam figuram diuinæ substantiæ. Quanquam enim diuina substantia per corpus repræsentari nequit, si qua tamen viua imago Dei dari potest, humanitas Christi est, sicut Paulus ad Hebræos, cap. 1. vocat splendorem gloriæ, & figuram substantiæ eius. Primus quidem homo factus est ad imaginem, & similitudinem Dei. Et vbi vulgata lectio habet, faciamus hominem ad imaginem, & similitudinem nostram, aliqui legunt, in vmbra nostra. *Et* quia per culpam turbata est imago quoad dona gratuita: diuina sapientia in Christo restituit perfectissimam imaginem Dei: sicut docet Paulus, cap. 2. ad Corinthios, cap. 4. Deus, qui dixit de tenebris lucem splendescere, ipse illuxit in cordibus nostris ad illuminationem scientiæ claritatis Dei, in facie Christi Iesu. In illa enim maximè splendebant diuinæ perfectiones: bonitas, charitas, misericordia, iustitia, & sapientia: sicut ipsis operibus Christus Dominus testatus est: & sicut verbo ad Philippum dixit Ioan. cap. 14. Philippe, qui videt me, videt & patrem. Si qua enim ratione inuisibilis pater videri potuit, fuit in sacra Christi humanitate. Fuit enim viua ipsius imago, & vmbra. Vt enim docet Origenes, imago, quæ in speculo resultat, vmbra dicitur: eaq; ratione ex intuitu patris, quo respexit humilitatem virginis veluti speculum, Verbum caro factum est: & habitauit in nobis. Hæc est vmbra, *que assombra el cielo, passmala tierra, y estremece el infierno.* Hæc est vmbra, de qua dixit angelus, virtus altissimi obumbrabit tibi.

Corpus Christi, & ipsius humanitas figura est diuinæ substãtiæ.

Hebr. 1.

2. ad Cor. 4.

In humanitate Christi splendebant diuinæ perfectiones: sicut in ferro ignito virtus ignis.

Ioan. 14.

Origen.

Illud

Illud verò in hoc mysterio est mirabile, quòd immensa Dei maiestas tam paruam efficerit vmbram in tenello infantis corpusculo se se includens. Ea verò fuit ratio, quòd sicut sol declinans longiores facit vmbras: sic cum sublimem locum tenet, breuissimam facit. Sacrum verò incarnationis mysterium in meridiano feruore diuinæ charitatis peractum est: sicque breuissimam facit vmbram: sub qua sedeamus, confortemur, protegamur, & refrigeremur, percipiamusq; dulcissimum, atque copiosum fructum gratiæ, & gloriæ.

IN EADEM SOlennitate,

CONCIO QVARTA.

De humili virginis consensu præstito diuino nuncio.

THEMA *Ecce ancilla Domini, fiat mihi secundum verbum tuum,* Luc. 1.

VLTIMA sunt verba, finisq; hodierni Euangelij, & nostræ salutis initium. Verba sunt à Sanctissima Virgine ad Angelum dicta: quibus prolatis in vtero suscepit diuinum verbum authorem, & fontem gratiæ: sicut dixit Ioan. c. 1. plenum gratiæ, & veritatis: & de plenitudine eius omnes accepimus gratiam pro gratia. Vt igitur de ipsius plenitudine hodie percipiamus, almam virginem matrem gratiæ supplices salutemus, sicut Angelus hoc die nos docuit dicentes, Aue Maria. *Ioann. 1.*

¶ Ad ineffabilis incarnationis dominicæ contemplationem Rex Propheta. Psal. 65. nos inuitat dicens: venite, & videte opera Domini: terribilis in consilijs super filios hominum. In alijs quidem spectibus Deus est *Psal. 65.*

mirabi-

mirabilis: in consilijs verò super filios hominum, & super salutem humani generis adeò est terribilis, vt omnē intellectum creatum virtutis suæ fulgore perstringat, est siquidèm mysterium in quo diuina maiestas videtur effudisse omnem potentiam, & sapientiam suam, & velutī exhausisse, siquidem diuinū Verbum exinaniuit semetipsum. Tunc impletum est illud Hierem. 32. cælū, & terram ego impleo. Cœlum mens est virginis: quam implebat per fidem, & copiosam gratiam, iuxta illud Esai. 58. implebit splendoribus animam tuam. Terra sacratus venter est, quem Verbi diuinitas hodie repleuit. Impletumq; est oraculum Ezechielis cap. 43. terra splendebat à maiestate eius. Hodie namq; Adam non solum quasi Deus, sed verus Deus factus est, per substantialem vnionem diuinæ, & humanæ naturæ in persona Verbi. Vndè D. Bern. elegantèr dixit: nè ludens vltrà dixeris, Domine, eccè Adam quasi vnus ex nobis factus est. Sufficiat diei illi malitia sua: desine iocari: nunc enim serio, & in voce exultationis respondebimus tibi, eccè Deus noster non quasi vnus, sed sublata omni moderatione dicemus: verè vnus ex nobis factus est, stupet cœlum, terrenæ linguæ obmutescunt, infernus contremiscit. Sacraq; mater ecclesia considerans Deum hominem factum, quasi deliquium patitur, & in tanti sacramenti confessione quasi languente & deficiente voce prosternitur dicens: ex Maria virgine, & homo factus est. Tantiq; mysterij modum merito quærit à virgine: o Virgo virginum quo modò fiet istud, quia nèc primam similem visa es, nèc habere sequentem? Ipsa verò virgo respondet: filiæ Hierusalem quid me admiramini? diuinum est mysterium hoc, quod cernitis. Quòd si modus, quo peractum est, aliqua ratione explicari potest: per verbum virginis peractum est: dùm Angelico nuntio consensum præbens respondit, eccè ancilla Domini, fiat mihi secundum verbum tuum.

Hiere. 32. Cœlum; & terram impleuit Dominus implens mentē & ventrem virginis. Esai. 58. D. Bernar.

¶ Vt Sacrosanctum matrimonium inter verbum, & huma-

humanam naturam contraheretur, almæ virginis cõsen sum cœlestis paranymphus Gabriel expectabat: in ipsi enim verbo, & cõsensu salutem nostram diuina bonitas constitutam voluit. Vnde D. Bernard. dulci sermone virginem alloquitur. Eccè offertur tibi pretium nostræ salutis: in tuo consensu reficimur, & ad vitam reuocamur. Ergò Domina responde verbum, & suscipe verbũ: Qua si dicat, verbum tuum non erit otiosum, nec inane, neq; irremuneratum. Responde tuum, & suscipe diuinum: emitte transitorium, & amplectere sempiternum. Mũdus totus tuum responsum expectat: sicut Iacob Genes. 49. nomine totius humani generis prædixit: salutare tuum expectabo Domine. Et *Esai.* cap. 26. Anima mea desiderauit te in nocte. Et cap. 36. Domine miserere nostri, te enim expectauimus. Et threnorum 2. iste est dies, quem expectabamus. Imò & ipse spõsus expectat: èn ipse stat respiciens per fenestras, prospiciens per cancellos: & Cantic. 5. vox dilecti mei pulsantis, aperi mihi soror mea, amica mea, columba mea, immaculata mea: quia caput meum plenum est rore, & cincinni mei guttis noctium. Sonet vox tua in auribus meis, vox enim tua dulcis. Prudenter tamèn sacrata virgo consensum distulit, primùm in sermone Angeli turbata: secundò modum mysterij inquirens. Prouerb. 18. qui priùs respondet, quàm audiat, stultum se esse demonstrat, & confusione dignum. Qui verò didicerint iusta, inuenient quid respondeant. Alma virgo in vijs iustitiæ mirabiliter instituta, sermonibus Angelici nuntij auditis nouum, cunctisque seculis adorandum inuenit responsum. Eccè ancilla Domini fiat mihi secundùm verbum tuum. Responsio mollis frangit iram Prouer. 15. Responsio virginis iram Domini contrà genus humanum efficaciùs temperauit, & in clementiam, ac benignitatem conuertit: quam Esther furorem Assueri Regis in mansuetudinem. Prouerb. 25. mala aurea in lectis argenteis, qui loquitur

Per consensum virginis inter verbum, & humanam naturam contractum, est matrimonium. D. Bernar. Genes. 49.

Esai. 26.

Threnor. 2.

Cantic. 5.

Cantic. 2.

Esth. 15.

Prou. 25.

verbum

verbum in tempore suo. Opportunè, & in tempore suo respondet virgo: Ecce ancilla Domini. Ecce iam sonat vox desiderata, vox dulcis, & suauis, vox omni solatio plena. Ecce iam hyems transijt, imber abijt, & recessit: *Cant. 2.* vox turturis audita est in terra nostra Cant. 2. Hic est sibilus auræ tenuis, in quo Elias sensit aduentum Domini. *3. Reg. 19.* 3. Reg. 19. Verba fuere efficacissima, sed humilitate plena. Ecce ancilla Domini.

¶ His verbis virginis conueniunt verba Psa. 120. sicut oculi ancillæ in manibus Dominæ suæ, ita oculi nostri ad Dominum Deum nostrũ. Virgo sanctissima duobus oculis virginitatis, & humilitatis, velut ancilla respexit Dominum: in ipsius q; manibus cor, & voluntatem suam resignauit. Oculo virginitatis respexit dicens, quomodò fiet istud, quoniã virum non cognosco? Oculo verò humilitatis, dũ respõdit, ecce ancilla Domini, D. Bernard. quod sine humilitate virginitas non placuisset. Humilitatis enim oculus sponso est gratissimus: cuius intuitu se se vulneratum fatetur Cant. 4. Vulnerasti cor meum soror mea sponsa: vulnerasti cor meum in vno oculorum tuorum: & in vno crine colli tui. Primus sensus est: in vno oculorum tuorũ, id est, in vnitate amoris, quo Deũ diligis: & in vno crine, id est, in vnitate cogitationum omnium, quæ ex capite in vnum Deum ascendunt. Hoc est illud vnum, de quo Christus Dominus Luc. 10. dixit ad Martham: vnum est necessariũ. In hoc vnum Rex Dauid tendebat cum dicebat: quid mihi est in cœlo, & à te quid volui super terram: Deus cordis mei, & pars mea Dominus Psal. 72. Secundus sensus est, vt vnus oculus pendens à Deo sit obedientia: quæ per collum etiam significatur: Crinis verò colli sit humilitas: de obediente enim, & vere humili dicere solemus, quòd per capillum ducitur: sic humilitas reddit humilem facile mobilem ab Spiritu sancto. Summa ergo Virginis humilitas, & obedientia duplicì vulnere cor diuinum penetrauit. Vndè bis ait, vulnerasti cor meum. Vbi alia be-

Humilitatis oculo vulnerauit Virgo cor patris D. Bernar. Cant. 4.

Luc. 10.

Psal. 72.

Psal. 120.

3. Reg. 19.

Cant. 2.

ctio habet, fascinasti, vel excordasti. Responso enim humili ex pectore, & corde patris eduxit dilectum filium, de quo Psal. 44. dicitur: eructauit cor meum verbum bonum: & veluti Aquila grandis tulit medullam Cedri Libani. Statim enim, vt verba illa dulcedine, & humilitate plena sacra virgo protulit: ecce ancilla Domini, fiat mihi: sic subito factum est. Fuit enim verbum efficax, potens, & operatiuum, efficit enim, quod dixit,

Verbo humili virgo sacra verbum ex corde patris eduxit. Ezech. 17.

¶Fiat mihi secundum verbum tuum. Primus sensus est, vt verbum fiat, sit deprecatio ad patrẽ, ô pater æterne, verbũ tuũ illud sempiternum, & filius: qui primogenitus est omnis creaturæ, & verbum primum in tua mente, fiat mihi secundum in ventre. D. Bernard. fiat in me non verbum, quod transit prolatum: sed quod permanet natum carne indutum, non aere formatum. Secundus sensus est, vt sit sermo virginis directus ad Angelum: fiat mihi, idest in bonum meum, & totius humanę naturę iuxtà verbum, quod mihi dixisti. Et in vtroque sensu sicùt virgo dixit, subitò factum est. Fuit enim verbum efficax: quo spiritus Sanctus in ipsam superuenit, & virtus altissimi vmbram carnis susscepit. Ad hanc virginis vocem rebus expleta sunt omnia: patrum desideria, figurarum, & legis vmbrę, & prophetarum oracula: quę longum esset recensere, & suprà iam retulimus. Potissimum verò impletum est illud Hiere. vaticinium cap. 31: fœmina circundabit virum, quia prolatis verbis virginis, subitò facta est formatio corporis per spiritum Sanctum, creata est anima, & facta vnio duarum naturarum in persona verbi: ita vt in vtero virginis per assumptionem humanitatis à suppositò verbi, Christus fuerit perfectus Deus & perfectus homo, plenus gratia, & veritate, cum omnimoda perfectione intellectus, & voluntatis: cum pleno rationis vsu: cum omnibus scientijs infusis, & scientia beata, cũ lumine glorię, & visione beatifica. Tùnc liber ille grandis, de quo Esa. 8. in quo diuinũ verbũ scriptum erat, in vtero virginis stylo hominis per spiritus

D. Bern.

Verbũ fiat à virgine prolatum efficax fuit.

Hiere. 31.

Esa. 8.

Sancti calamũ scribæ velociter scribẽtis scriptus est. De qua scriptura. D. Anselm. eleganter ait. O mira diuini verbi inscriptio, quæ per infinita sæculorum sæcula deleri non poterit. Tunc magnus Elisæus contractus est, & commensuratus puero defuncto intrà cubiculum: sic enim (vt Paul. ait ad Philip. 2.) exinaniuit semetipsum: atque ita puer fuscitatus est, cum per Christum genus humanum ad vitam redijt: iuxtà illud Ioann. 10. ego veni, vt vitam habeant.

D. Anselm.

4 Reg. 4.

Philip. 2.

Ioan. 10.

¶ Cùm primùm mundus à Deo formatus est, per verbum fiat creatio incepit, per idem verbum fiat renouari, & recreari oportuit: & quidòm si principium, & efficiens causa vtriusq; consideretur, eiusdem potentiæ fuit. Cæterùm si effectus subsecutus expendatur: audeo dicere (ait D. Aug.) virtuosius fuit, hoc verbum fiat à Maria prolatum, quam primum illud fiat à Deo prolatum. Per illud enim creaturæ omnes acceperunt esse naturale: per hoc verò fiat, creaturæ omnes in homine ad diuinum esse eleuatæ sunt: & acceperũt nouum esse. Nouus sol productus est, noua lux orta visa est: nouus paradisus, nouus fons: & nouus homo factus est. Per hoc fiat creator ipse accepit nouũ modum essendi: & virgo sacra dedit creatori suo nouum esse humanũ. Tunc impletũ est oraculũ Esaiæ, ecce ego creo cœlos nouos, & terrã nouam. Ad creationẽ primi hominis terreni tota Trinitas dixit, faciamus hominẽ: ad formationem verò secundi Adami cœlestis quasi à tota Trinitate potestate accepta, sola virgo sanctissima protulit, verbũ fiat: & verbũ caro factum est. O verbum mirabile, & super omnia verba efficacissimum. Ambro. & Augustꝰ. hęc quinque verba, virginis, fiat mihi secũdum verbũ tuũ, cõparant quinque verbis cõsecrationis, quibus sacerdos cõficit corpus Christi, sicut enim sacerdos per quinque verba efficit, vt totus Christus in sacramentũ descendat, sic per hæc verba fecit virgo filiũ Dei in suũ vterũ des-

D. Aug. Ex parte effectus subsecuti virtuosius verbum fuit à Maria prolatũ, quã à Deo.

Esai. 65.

Ambros. Augustꝰ.

cen-

cendere, ibiq́ue carni nostræ, & humanæ naturæ substãtialiter vniri. Imò verba virginis similitudinem habent cum verbo patris: æternus enim pater dicẽdo generat filiũ ab æterno: sic sacra virgo dicendo fiat mihi, cõcepit Dei filiũ: idemq; naturalis filius Dei factus est verus filius virginis: ita vt cũ patre verè dicat, ego hodie genui te. Merito tũc diceret sanctissima Deigenitrix verba illa Iob. cap. 32. en venter meus quasi mustũ absq; spiraculo, quod lagunculas nouas disrũpit. Plena enim est spiritus Sãcti feruoribus: factaq; est cella illa vinaria, in qua diuina charitas ordinatissima refulsit: & in qua vinũ germinãs virgines inclusum est. O arca Deifera plena igne, & musto diuinę charitatis, dulcedineq; cœlestis mannæ, diuini solis radijs mẽte, & ventre coruscans: liliorũ, & florũ omniũ, atq; odoramẽtorũ cœlestium fragrantia redoles: Angelorũ agminibus vallata: intùs, & foris tota deaurata: verũ cœli, & terræ propiciatoriũ, quod Seraphini mutuo se se respiciẽtes iugitèr admirantur, quæ lingua etiã Angelorum explicare valeat cordis, & carnis tuæ lætitiam, exultationem delicias, & cœlestes illos iubilos, quibus frui cœpisti, ex quo protulisti sacrum illud oraculum, fiat mihi secundùm verbum tuum.

Iob. 32.

Cantic. 2.

Zachar. 9.

¶ Et quanquàm ad tã sublimẽ dignitatẽ matris Dei exaltata, humili voce, humilioriq; sensu, & corde se ancillã Domini cõfitetur dicens: eccè ancilla Domini in qua re nõ minus est mirabilis virginis magnanimitas quã humilitas. Siquidẽ tã ineffabili matris Dei dignitate sibi per Angelum proposita non defecit animo, quin imò verbo Angeli, quod non sit impossibile apud Deũ omne verbũ, fidẽ adhibẽs: per excessum fidem erecta, cœlesti nuntio, diuinoq; oraculo consensum præstitit. Atqui profundũ & solidũ fundamẽtũ fidei, & humilitatis, quãtũcunq; sublime diuinæ maternitatis ædificium constanter, & fidelitèr sustinet.

¶ Diuus Bernard. Serm. 4. super missus est, de hac

Rara virtus humilitas laudata.
1.Reg.18.
Psal.130.

sacrę Deigenitricis humilitate mirabiliter ait: prorsus rara virtus humilitas laudata. Dauid in generum Regis Saul electus respondit 1.Reg.18.. Quis sum ego, aut quę est vita mea: aut cognatio patris mei in Israel, vt fiam gener Regis? Vndè in Psal.130.dixit: Domine nõ est exaltatum cor meum, neque elati sunt oculi mei. Neque ambulaui in magnis, neq; in mirabilibus super me. Si non humiliter sentiebam: sicùt ablactatus est super matre sua ideſt, sicùt puer paruulus à pectore matris pendens: sic humili spiritu à te pendebam. Et prudens Abigail ad nuptias Regis Dauid vocata, humi prostrata respondit humiliter. 1.Reg.25. ecce famula tua sit in ancillam, vt lauet pedes seruorum Domini mei. Iob quoque quanquàm diues, & potens, humili tamèn spiritu dicebat cap. 31. humerus meus à iunctura sua cadat, & brachium meum, cũ suis ossibus cõfringatur. Si putaui aurũ robur meũ, & obryzo dixi, fiducia mea. Si lętatus sum super multis diuitijs meis: & quia plurima reperit manus mea. Si vidi solem, cum fulgeret, & lunam incedentem clarè, ideſt, si prosperitate in superbiam elatus sum. Si lętatum est in abscõdito cor meum, & osculatus sum manum meam ore meo: quasi industriæ meę prosperos successus tribuens: quę est iniquitas maxima, & negatio contrà Deum altissimum. Quanto mens maiori cognitione diuinę maiestatis illustratur, cò magis humiliatur. Vndè idem Iob cap.42. ait. Auditu auris audiui te: nunc autèm oculus meus videt te. Atque adeò ex maiori Dei cognitione humiliatus subdit: idcircò ipse me reprehendo, & ago pœnitentiam in fauilla: & cinere. Eaque ratione Sanctissima Dei genitrix quia maiori luce diuinæ cognitionis illustrata, & in reginam cœli, & terræ, atq; in immensam, & quodammodò infinitam dignitatem matris Dei electa, sanctos omnes, quotquot sunt, fuerũt, & erunt, humilitate vicit, ancillam Domini se se vocans. D.Bernard. vide humilitatem: neque enim repentino exaltata promisso est. Intèr omnes virtutes virgi-

1.Reg.25.

Iob.31.

Quanto maior Dei cognitio, tantò maior humilitas.
Iob.42.
S.Thom. 1. p.q.25. art. 6.ad 4.
D.Bern.

Humilitas virginis inter virtutes omnes magis splendet.

nis

nis humilitas magis splendet. O humilitas virginis (ait D.Aug.) quæ sola es, per quam Deus ad nos descedit mortuis vitam, captiuis libertatem, ægris sanitatem contulisti: paradisi portas aperuisti: & quod Euæ superbia amiserat, Mariæ humilitas restaurauit. Meritò miratur D.Augustinum diuinam maiestatem, & celsitudinem, quòd adeò diligat humiles, & sublimes fugiat: cũ similitudo amorẽ cóciliet. Id quod mirabiliter cecinit Regius vates Psal.137. quis sicùt Dominus Deus noster, qui in altis habitat, & humilia respicit, in cœlo & in terra? Per Esai. quoq; cap.66. ait Dominus, cœlũ sedes mea, terra autèm scabellum pedum meorũ: Ad quem autèm respiciam, nisi ad pauperculum, & contritum spiritu, & trementem sermones meos? Sic cecinit virgo: respexit humilitatem ancillæ suæ.

D. Augustinus.

Psal. 137.

Esai. 66.

¶ Adeò humilis mater humilem decebat filiũ, qui cũ in forma Dei esset, exinaniuit semetipsum, formam serui accipiens, ad Philip.2. Quarè ipsius nomine Regius vates cecinit Psalm.115. ô Domine, quia ego seruus tuus, &c. Illa enim vox est Christi in hoc sacro die incarnationis in vtero virginis inclusi: videntis tã immensa dona, tamq; liberali manu, tã in perfectione naturali, quã supernaturali sibi cœlitùs collata: intuens gratias vnionis, capitis, & propriæ personæ, lumen glorię animę suæ collatũ: omneq; Angelos se tanquam principẽ Angelorum circunstantes, & adorãtes: quæ omnia sanctissima Christi anima intuens, & considerans, meritò ait: quid retribuã Domino pro omnibus quæ retribuit mihi? Calicem salutaris accipiam: ideſt, passionis. Tùnc enim vitam, & mortem suam patri pro nobis obtulit iuxtà verbum Paul. ad Hebr.10. ingrediens mundum ait: tùnc dixi, eccè venio. In qua voluntate sanctificati sumus per oblationem corporis Iesu Christi semel. Vndẽ subdit: ô Domine, quia ego seruus tuus, ego seruus tuus: & filius ancillæ tuę. Triplicata confessione, seruum se confitetur: Qua

Psal. 115. Ipso incarnationis die Christus patri gratias agit: & se in seruũ offert.

Ad He. 10

si dicat, omnia tibi debeo: & vt seruus tuus flagellis, clauis, & cruci paratus sum; Dirupisti vincula mea, idest, corporis mei mystici, soluens vincula peccatorum per meam satisfactionem. Vt merito exclamet *D. Greg.* Diuus Gregorius, ô inæstimabilis dilectio charitatis, vt seruum redimeres, filium tradidisti. Et vt filius ancillæ, & captiuæ humanæ naturæ, hæres sit cum Christo filio liberæ: seruusque peccati admittatur ad hæreditatẽ filij Dei voluit Dei filius serui formam accipere: & vt mater ipsius ancilla sit. Recte Iacob *Genes. 49.* Genes. 49. in benedictione Asser filij Zelphæ ancillæ Lyæ, in typo Christi secundùm Ambrosium de *D. Ambr.* Benedicto patriarcha, dixit, Asser panis pinguis, & præbebit delicias Regibus. Asser interpretatur beatus: filius ancillæ in re, & in nomine typus Christi, qui Ioã. 6. dixit, ego sum panis vitæ.

¶ Solent serui & ancillæ signari signo. S. vel clauo, sic Christus Dominus spiritus Sãcti donis signatus est *Christus Dominus tanquam seruus signatus est.* iuxtà illud Esai. 61. Spiritus Domini super me. Et clauis signatus est Esai 49. ecce in manibus meis descripsi te. Similitèr sacra virgo ancilla Domini signata est *Esai. 61.* in corde spiritu promissionis sancto: nùnc verò signatur in brachio per filium, qui patris brachium est. *Esai. 49.* Impleturque illud Cantic. 8. pone me vt signaculum *Cantic. 8.* super cor tuum: vt signaculum super brachium tuum quia fortis est, vt mors dilectio. In corde signata est donis spiritus Sancti: in brachijs per opera omni gratia & virtute plena. Figuræ sigilli quæ eleuata & sunt, impressæ ceram deprimunt: quæ verò depressæ sunt, figuras in cera exaltant. Sic humilitas verbi incarnati, tanquam signaculum exaltauit virginem in matrem Dei: altitudo verò eusdem verbi, & diuini sigilli humiliauit virginem, vt diceret, ecce ancilla Domini.

¶ Tandèm seruorum conditio præcipua ea est, vt voluntatem propriam non habeant, sed voluntati Dominorum subijciantur. Sic Christus Dominus tanquam

ser-

seruus non sibi placuit, vt Paul. ait ad Roman. cap. 15. Sed dixit Patri, non mea voluntas, sed tua fiat, & Psalm. 39. aures autem perfecisti mihi, quod Paul. ad Hebr. 10. legit, corpus autem aptasti mihi: & alia lectio Hebræa habet, perfodisti, vel perforasti mihi, perforata auris signum erat seruitutis: vt habetur Exod. 21. Et Esai. 50. Dominus aperuit, siue perforauit mihi aurem: hoc est, quod Christus dicit, ego seruus tuus, & virgo mater, eccè ancilla Domini, ideſt, in omnibus subiecta diuinæ voluntati. Id enim significat nomen ancilla, secundùm Albertum Magnum ab, an, ideſt, circum, & cileo, moueo, ideſt circum mobilis: fuit enim in omnibus, & per omnia ad nutum diuinæ voluntatis mobilis. Hanc ergò virginis obedientiam, & humilitatem imitemur: quia qui se humiliat, exaltabitur ad dignitatem filij Dei, nunc per gratiam, & in futuro per gloriam.

Psal. 39. Ad He. 10.

IN FESTO BEATI VINCENtij confessoris ordinis prædicatorum.

CONCIO VNICA.

De Angelo Apocalypsis.

THEMA

VIDI alterum Angelum volantem per medium cœli, habentem euangelium æternum vt euangelizaret sedentibus super terram, &

super omnem gentem, & tribum, linguam & populũ dicens magna voce: timete Dominum, & date illi honorem, quia venit hora iudicij eius: & adorate eũ, qui fecit cœlum, & terram, & mare: & fontes aquarum Apoc. 14. De beatissimo Vincentio glorioso prædicatore, qui in prædicatoria familia tanquam splendidissimum iubar emicuit: atq; post Apostolos vehementiori spiritu per triginta annos ferè quotidiè vltimũ, atq; tremendum iudicij diem in catholica ecclesia semper prædicauit sub eo themate proposito, timete Deum &c. elegi verba prædicta ad dicẽdum: cuius excelsam gloriã, fælicissimumq; diem hodie celebrat nostra religio: quo prædicationis suæ, & laborum vberrimum, ac dulcissimũ percepit fructum: & præmium sanctissimæ vitæ, adeòq; excelsæ, vt potius Angelica, quã humana iudicari possit. Quarè angelicis linguis esset meritò laudandus. Cæterùm quanquam cum Esaia humilitatem nostram, & indignitatem agnoscere oporteat, & dicere: vę mihi, quia vir pollutus labijs ego sum: nè Angelici Vincentij laudes silentio operimus: confidenter, & humiliter accedamus ad thronum sublimis Seraphini (sacratissimæ inquã Virginis) vt ignito calculo accepto de altari diuini spiritus tangat corda, & labia nostra dicentes. Aue.

Esaiæ. 6.

Esai. 52.

¶ Euãgelicus ille Proph. c. 52. Apostolicũ munus, excelsamq; prædicatorũ dignitatẽ à longè prospiciens, meritò eos laudat, & admiratur dicens: quàm pulchri super montes pedes annuntiantis, & prædicãtis pacẽ, annuntiantis bonũ, prædicantis salutẽ: dicentis: Sion regnabit Deus tuus. Quẽ locum (quanuis de Christo Domino satis propriè à multis intelligatur, qui super montes Galilęæ prædicauit pacem) Paul. tamẽ Apostolus ad. Rom. 10, loquens de prædicatoribus citat. Illi enim per omnes mundi regiones discurrũt super mõtes prædicantes, atq; super eminentia loca euangelizãtes omni creaturæ: vel super montes virtutum, atq; in

Prædicatorum magna dignitas.

prædica-

prædicatione euangelica continentur omnia ista: pax, bonũ, salus, & regnũ Christi. Pax, quia de Christo scriptũ est, loquetur pacẽ gẽtibus Zachar. 9. & Esai. 9. vocatur princeps pacis. Et hoc est bonũ, quod prædicatores annũtiamus: Antè Christũ enim philosophi, & sapiẽtes huius seculi nũquã verũ bonũ cognouerũt, nec in quo veri boni ratio sita esset: sed fallax bonũ mundi secuti sunt, & amplexati stercora. Cæterùm in veri boni cõsecutione, quod Deus est, sita est nostra salus. Hanc annuntiarunt Apostoli prædicantes ecclesiæ, regnabit Deus tuus. Non regnet iam Moses, sed Christus. Non regnet peccatum in vestro mortali corpore Roma. 6. Sed adueniat regnũ Christi per gratiam. Hoc est Apostolicũ, & prædicatorũ munus: quarè meritò Propheta illorũ pedes laudat: quasi dicat, à planta pedis vsq; ad verticem capitis nil est in prædicatoribus, quod non sit pulchrum. Speciali tamen ratione laudãtur pedes, tũ quia Dominus ambulat in eis: tũ quia pedes sunt deferentes per orbem euangeliũ: atq; ea forte ratione voluit Christus Dominus lauare pedes discipulorum Ioann. 13. quia euangelicos prædicatores illos instituebat. Pedes sunt statuæ Daniel. 2. Quos tetigit lapillus excisus de monte sine manibus: qui statuam comminuit, & in fauillam redegit. Ante pedes Apostolorum ponebant facultates suas initio nascentis ecclesiæ, qui ad fidem veniebant actuum. 4. Et pedes Petri exosculantur omnes filij ecclesiæ, etiam regali, vel imperiali dignitate fulgentes.

Prædicatorum pulchritudo maxima describitur.

Daniel. 2.

¶ Quarè nil mirum, quòd sæpè in scriptura sacra vocentur Angeli: sicut loco proposito Apocalyp. 14. Vbi euangelista Ioannes vidit tres Angelos: quorum primus hortabatur homines ad pietatem, clamans vicinitatem tremendi iudicij. Secundus prædixit Babylonis ruinam: tertius multa mala comminatur adorantibus bestiam, & imaginem eius. Primi Angeli iudicij diem prædicantis visionem de Apostolis, & præ-

Prædicatores in scriptura sacra Angeli vocantur.

dicatoribus à Deo missis intellexere Tyconius homil. 11. Beda, Ambros. Ansbertus Anselmus, Rupert. & san & Tho. Ratio est, quia prędicatio euãgelica nũquã per Angelos facta est: sed per homines: ea enim est suauis dispositio, & ordo diuinæ prouidentiæ. Non enim Angelis, sed Apostolis dixit Christus: ite docete omnes gẽtes: & iterùm prædicate euangelium omni creaturæ. Id quod Paul. 2. ad Corint. 5. dixit: posuit in nobis verbum reconciliationis. Pro Christo ergò legatione fungimur. Prædicator verò vocatur Angelus per Malachi. cap. 2. labia sacerdotis custodient scientiam: & legem requirent de ore eius: legem (inquam) non fabulas, non flores, non carmen musicum: quia Angelus Domini exercituum est. Labia prædicatoris, labia sponsi sunt, de quibus Cantic. 5. labia eius lilia distillantia myrrham primam. Lilia propter candorem, puritatem & suauecolentiam sanæ doctrinæ stillantia eloquentiam euangelicam denotat, quæ non est affectata, neque in persuasibilibus humanæ sapientiæ verbis: sed in ostensione spiritus & virtutis. Cæterùm quia non est doctrina deliciarum, sed pœnitentiæ, laboris, crucis, & sancti timoris: ait, distillantia myrrham primam: id quod significatum est in vino myrrhato, quod ori Christi propinatum est. Quia verò laborum amaritudinem Christus Dominus de torrente in via bibit, nobis autèm exiguum amaritudinis communicat, apte dicitur, stillantia myrrham.

¶ Vidit verò Ioannes Angelum volantem per medium cœli: vt explicetur velocitas in executione ministerij euangelici: vndè subdit, habentem euangelium æternum: quod non est abolendum, sicùt lex Moisi: sed durabit in æternum. Et secundò quia promittit non bona temporalia, sed æterna: volatus verò velocitatem significat: sicut Esai. prædixit, cap. 18. ite Angeli veloces ad gentem conuulsam, & dilaceratam: ad populum terribilem post

quem

D. Ambro. Anselm. S. Thomas.

Malac. 2.

Cantic. 5.

Munus Euãgelicum cũ celeritate charitatis exequendum.

Esai. 18.

quem non est alius: ad gentem expectantem, & conculcatam, cuius diripuerunt flumina terram eius. Vbi extrema miseria, maximaque presentanei, velocissimique remedij necessitas depingitur: ac si videres in exercitu deuicto per campos, & agros dispersos innumeros milites vulneratos, semineces, & animam exhalantes, magnis clamoribus medicos, & chirurgos ad medelam inuocantes. Non minor, imo maior peccatorum est miseria: sicut Hierem. cap. 3: dicitur, leua oculos tuos in directum, & vide, vbi nunc prostrata sis: & *Ezech.* 16. transiens per te vidi te conculcatam in sanguine tuo. Ad tantæ igitur calamitatis, extremæque indigentiæ medelam, opus fuit, vt Apostoli, verique prædicatores euangelici tanquàm Angeli veloces citissimè accurrerent: sicut Esai. præuidit. cap. 60. Qui sunt isti, qui, vt nubes, volant: nubes velocitate, & imbribus Doctrinæ mundum irrigantes, & fecundantes. Et quasi columbæ ad fenestras columbarij pullorum affectu properantes. Sic volabat Paulus, cum ad Rom. 15. dixit, quod ab Hierusalem per circuitum vsq; ad Illyricum repleuerat euangeliũ Christi. Cuius rationẽ reddit. 2. ad Cor. 5. charitas Christi vrget nos, ideſt, stimulas & agitat.

Simile

Esaia. 60.

¶ Deindè dicit Ioãnes de Angelo, q̃ volabat per medium cæli. Cuius verbi primus sensus est: per demõstrationẽ mediorũ humanæ salutis, & cõsilij diuini super salutẽ humani generis. Et quomodò Christus Iesus mediator Dei, & hominũ, descendit componere pacẽ inter cœlum, & terram. Secundo prædicatorum cõditio describitur, qui per medium cæli volant, cum per media temporalia huius mundi tanquàm peregrini transeunt, iuxtà illud Paul. 1. ad Corint. 7. qui vtuntur hoc mundo tanquam non vtantur: vt terrenos homines ad cœlum rapiant. Tunc volant per medium cœli, cũ doctrina, & exẽplo, sicut Aquila, prouocãt ad volandũ pullos suos, & super eos volitant. Tertio verò maximè

Volatus Angeli per medium cæli multipliciter explicatur.

volatus

volatus per medium cœli dicit fidelitatem euangelici ministerij,& libertatem euangelizandi,annuntiandiq; veritatem absq; vllo timore:& arguendi scelera populi iuxtà præceptum Domini Esai.58.Hoc est Apostolicum munus,quod Paulus cũ emphasi admonet Timot.1.cap.6.O Timothee depositũ custodi deuitans prophanas vocum nouitates. Quod eleganter explicuit Vincentius Lirinen.Quid est depositũ?Id, quod tibi creditũ est,nõ quod à te inuentũ. Nõ tu author, non institutor,sed custos,& sectator aurum accepisti aurum redde:non auri speciem,sed naturam.

Vinc. Liri.

¶Quarto loco volatus per medium cœli significat cœlestem conuersationem:& conformitatem vitæ cũ doctrina iuxtà illud Pauli ad Philip.3.conuersatio nostra in cœlis est.D. Hierony· in illud Malach.2.Angelus Domini exercituum est,explicat,idest, Dei nuntius,& sequester Dei,& hominũ.Hoc significabat rationale in pectore sacerdotis:& in rationali doctrina, & veritas Exod.28.In Hebræo pro doctrina habetur illuminationes,& pro veritate perfectiones:quibus secundùm phrasim Hebræam significatur maxima illuminatio intellectus,magnaq; vitæ perfectio, & integritas,quæ ad apostolicam factionẽ requiruntur:sicùt in benedictione,qua Moses benedixit Leui explicuit sic Dominũ deprecans: perfectio tua,& doctrina tua â viro sancto tuo:supple,non recedant Deutero. 33. Hocsignificabat rationale aureum,gemmis splendidũ annulis aureis,& vitta hiacinthina exornatũ, catenulisq; aureis pectori, & superhumerali tãta prouidẽtia coaptatũ,vt veritas,& doctrina nunquam separentur. Idem quoq; significabat rationalis cõpositio:de quo Exod.28.dicitur,quadrangulum erit,& duplex.Quadrata figura perfectionẽ dicit:duplex verò conueniẽtiã exteriorum operum cũ doctrina insinuat.Deindè, quòd rationale cũ superhumerali catenulis,& annulis sic aptabatur, & stringebatur, vt à se inuicem separa

D. Hieron.

Exod.28.

Magna illuminatio intellectus, & vitæ perfectio munus euangelicũ comitari debent.

ri non

ri non possent: idem prorsus significabat. Hoc est quod idē Propheta Malachias paulo antè illa verba dixerat: lex veritatis fuit in ore eius: & iniquitas nō est inuēta in labijs eius: in pace, & æquitate ambulauit mecum: Cyri. in omnibus mihi obediuit, nunquam mihi restitit: & multos per doctrinam auertit ab iniquitate. Ea ratione Saluator vocauit Apostolos simùl sal terræ, & lucem mundi. Id quod explicuit apertius, dum subiunxit: qui fecerit, & docuerit, hic magnus vocabitur in regno cœlorum. *Cyrillus.*

¶ Addit verò Euangelista Ioannes, quòd Angelus ille qui volabat per medium cœli ad velocem executionem sui ministerij, habebat Euangelium æternum, ideſt, quod in æternum durabit: & quod non promittit bona temporalia, sicùt lex Moisi, quæ abolita est, & abrogata: sed bona æterna pollicetur: temporaliumque omnium contemptum suadet, iuxta verbum Pauli. 2. ad Corinth. 4. non contemplantibus nobis quæ videntur, sed quæ nō videntur. Quæ enim videntur, temporalia sunt: quæ autèm non videntur, æterna sunt. Habebat verò Euangelium æternum, vt euangelizaret sedentibus super terram ideſt, cœlestium oblitis, & terrena tantum appetentibus de quibus Luc. 21. dicitur repentina dies tanquam laqueus superueniet in omnes, qui sedent super faciem vniuersæ terræ. Et vt euangelizaret super omnem gentem, & tribum, & linguam, & populum dicens magna voce iuxta rei magnitudinem: Timete Deum: & date illi honorem, quia venit hora iudicij, eius. Timete Deum, quia Dominus est. Date honorem, quia creator est omnium, qui fecit cœlum, & terram, mare, & fontes aquarum. Vbi Angelicus Doctor elegantèr adnotauit speciali ratione fontium factam mentionem: quia in fontibus potissimū manifestatur diuina sapientia, bonitas, & potentia: quia sine aqua, humana vita conseruari nō potest: aqua vero maris humanis vsibus inepta est, quarè summæ prouidentiæ diuinæque sapientiæ opus fuit aquam maris *Luc. 11.* *S. Thom.* *In fontibus manifestatur diuina sapientia.*

per

per subterraneos meatus excolare, & dulcorare: atq; ex varijs locis tenues stillas, & guttas in vnum locum conducere, vnde fontes erumpant, & flumina. Summæ sapientiæ opus est ex aquis maris nubes eleuare: & pluuias educere: abyssos terræ, & profunda fluuiorum scrutari: vt dicitur Iob. 28. Ideò tanquàm de re pretiosissima specialis mentio fit de fontibus: sicut & Psal. 103. qui emittis fontes in conuallibus. Sed multò magis splendet diuina sapientia in septèm fontibus sacramentorum: & in perenni fonte doctrinę euangelicæ. Vndè (iuxtà Esai. vaticinium. cap. 12.) Haurimus aquas in gaudio de fontibus saluatoris.

Vincentius ex ipso matris vtero ad munus prædicationis electus.

¶ Iàm verò operæ pretiũ fuerit, vt de glorioso Vincentio dicamus: cui verba proposita aptissimè conueniunt. Ille siquidèm verè fuit Angelus, non natura, sed officio, & ministerio: quia Dei fuit nuntius ab ipso matris vtero ad hoc munus electus. Nam pater vidit in somnis se habiturum filium eximium prædicatorem. Mater verò intrà vterum audiebat sæpe canis latratus. Quarè natiuitas ipsius expectata fuit sicut præcursoris Ioannis. Sicut enim Ioannes fuit Lucifer matutinus veri solis Christi aduentum annuntians: sic Vincentius fuit Lucifer vespertinus. Et sicut Ioannes præcursor fuit primi aduentus Christi: sic Vincẽtius secundi aduentus ad iudicium præcursor extitit. Natus est speciosus puer anno Domini circitèr millesimo trecentesimo quadragesimo. Fuit infans in sua natiuitate mirabilis. De quo tanquàm de Ioanne dicebant vicini, & cognati: quis putas puer iste erit? In ipsa infantia futuri ministerij, & excelsæ sanctitatis indicia prodebat. Erat enim puer singulari modestia, morumq; grauitate spectabilis: à puero eminentiora loca eligebat, pueriscq; conuocatis concionatorum imitator prædicabat. In Virginem sanctissimam semper ex corde maximam gessit deuotionem: passionisq; saluatoris meditationi sæpissimè erat intentus.

Sum-

Sũpto verò habitu prædicatorũ (in quo per sexaginta annos vixit) beatissimũ Dñicũ in omnib⁹ imitari studuit: maximè verò in charitate humilitate patiẽtia, obedientia, & vitæ austeritate ieiunijs, & flagellis iugiter carnem domabat: & corpus spirituiseruire cogebat.

¶ In intelligentia scripturæ sacræ vt spiritu diuino illustratus maximè præcelluit sermonis facundia, feruoreq; spiritus splendidus: spiritu prophetico de cœlo dotatus multa futura prædixit: imò & cordis secreta Deo reuelante sæpe cognouit: puritate, & virginitate mentis, & corporis fulgidus vt verè de illo dicere possimus, quòd fuit ille Angelus, non natura, sed vitæ puritate: & mnisterio. Benignitate, & consiliorum prudentia fuit eximius: & ab omnibus, non solum à popularibus hominibus, sed à Principibus, Regibus, tam fidelibus, quàm infidelibus: imò & à summis pontificibus in summa veneratione est habitus. Adeò quòd principes in arduis negotijs etiàm de Regni succesione, tanquam diuinum oraculũ ipsum consulebant. Rex quoq; Granatæ, quanquàm Sarracenus, audita ipsius fama missis ad eum litteris deprecatorijs, vt ad se venire, & in regno suo Christi euangelium prædicare dignaretur, ab eo impetrauit. Et cum magna populi multitudo ad fidem conuerteretur, baptismumque peteret: à Satrapis regni amotionem à regno, & corona regia, comminantibus, gloriosus Vincentius puluerem pedum in illos excutiens ad sua reuersus est. Et quod magis mirandum est, Concilium Constantiense missis ad eum litteris per legatum Cardinalem sancti Angeli, cum alijs quattuor doctissimis viris difficillimæ quæstionis solutionem, & definitionem ab ipso petijt, & suscepit. Atque Martinus Quintus Summus Pontifex in ipso Concilio Constantiensi electus Vincentium tanquàm Dei Apostolum veneratus, amplissimam potestatem prædicandi, ligandi, & soluendi per totam ecclesiam illi contulit.

Vincentius benignitate, & Consiliorum prudentia eximius.

Concilium Costãtiense Vincẽtium tanquam diuinum oraculum consuluit.

Fuit

Vincentius à Christo Domino sibi visibiliter apparente ad prædicandũ missus est.

Fuit verè minister Dei, & euangelicus concionator a Christo visibiliter sibi apparente apud Auinionem dùm febribus ægrotaret, electus, vt prædicaret euangelium: obedienſque Christi præcepto fere totam Hispaniam, Galliam, Italiam Scotiam, & Britaniam pe netrauit: atque euangelica prædicatione compleuit: verbum ipsius Domino confirmante sequentibus signis, & magnis miraculis: nam viginti quinque millia Iudæorum ad baptismum, & fidem conuertit: Sarracenorum verò octomillia. Ipsumque lingua materna sua prædicantem, omnes audientes cuiuscumque essent linguæ, intelligebant. Plurimos â flagitijs ad pœnitentiam reuocauit: discordesque conciliauit: & dissidentes composuit.

Vincentium vere fuisse Angelum officio, miraculo confirmatum est.

¶ Verè fuit Angelus à Ioanne præuisus: sicùt ipse in publica concione Salmanticæ testatus est: cumque de ea re aliquid scandali videret oriri, miraculo id statim confirmauit. Nam ex sugesto iussit adduci cadauer occisi hominis, qui tùnc efferebatur ad sepulchrum: illumque coràm omnibus suscitauit: præcepit enim in nomine Christi, vt è feretro surgeret, & statim surrexit. In cuius rei testimonium fixa fuit ibi crux lignea: quam per plures annos ego sæpè vidi, cuius loco lapidea crux in Monte Oliueti nunc substituta manet. Fuit verè Angelus: quia maximè spiritualis, mentis, & corporis puritate fulgens: ex cuius membris virgineis, & manibus mirus odor procedebat. Cœlestem habuit conuersationem, spiritu Dei feruidus: & zelo diuinæ gloriæ, & honoris ardens, sicùt flãma ignis: tanquàm scintilla in arundineto discurrẽs: & tanquàm alter Elias, vel Enoch præcursor fuit secundi aduentus Christi ad iudicium: volauitq; per medium cœli, summa velocitate ministerium suum implens: & euangelizans supèr omnem gentem, & tribum, & linguam, & populum dicens magna voce, timete Deum, & date illi honorem: quia venit hora iu-

dicij eius. Timor enim Domini fons vitæ Prouerb. 14. Diuus Augustinus, cap. 9. super. 1. Cano. Ioannis, timorem vocat sectam, quæ filiũ inducit: iuxta illud Psal. 110. Initium sapientiæ timor Domini. Primus lapis est spiritualis ædificij. Esai. 26. à timore tuo concepimus: & quasi parturiuimus spiritum salutis.

D Augusti.

Timor Domini primus lapis spiritualis ædificij.

Esai. 59.

¶ Glorioso Vincentio tanquam filio, & hæredi spiritus Beatissimi Dominici aptare possumus verba Esai. c. 59. spiritus meus, qui est in te, & verba mea quæ posui in ore tuo: non recedent de ore tuo: & de ore seminis tui amodò, & vsque in sempiternum. Sicut Elisæus suscepit spiritum duplicem Eliæ. 4. Reg. 2. sic Beatus Vincentius habuit spiritum duplicem Beati Dominici: nempè virginis, & Doctoris: prophetæ, & prædicatoris. Tantoque feruore spiritus aduẽtum Domini ad iudiciũ prædicabat: quod ipsum audientes territi, ac trementes dicebant mõtibus, cadite super nos: & collibus operite nos. Fuit Seraphin Esaæ totus ignitus, qui accepit ignem de altari diuinæ charitatis: & ignito calculo euangelij purificauit mentes hominum. Tandem nomen ipsum Vincentij inter varias propinquorum opiniones (qui non satis de nominis impositione conueniebant) quasi diuino consilio ipsi impositum futuras victorias, gloriososque triumphos portendit, atque promisit. Vicit enim omne morborum genus, illuminauit cæcos: vicit Diabolum adeò, quòd sæpè hi, qui vexabantur ab spiritibus immundis, inducti, in domum, quam per breue tempus Beatus Vincentius habitauerat, statim à Dœmone liberati sunt. Vicit mortem, dùm viginti octo mortuos suscitauit. Vicit se ipsum: & hodierno die exiuit ex hac mortali vita vincens, vt vinceret. Atque vincenti datus est esus, & cibus de ligno vitæ: & manna absconditum: quod ipse nobis hodie ostendit, & offert: vt cum illo vincentes mundũ carnem, diabolum, & nos ipsos mereamur percipere fructũ ligni vitæ nunc per gratiam, & in futuro per gloriam.

¶ De Euãgelio diximus in festo B. Thomæ de Aquino: & dicemus Domino dãte in solennitate Beatissimi Dominici patris nostri: & in communi Doctorum Ecclesiæ.

IN FESTO B. MARCI EVANgelistæ,

CONCIO VNICA.

De vite vera.

THEMA. *Ego sum vitis vera, & vos palmites.*

Ioan. 15.

VERBA sunt prima hodierni Euangelij: in quo Christus Dominus vitem se vocat, & nos palmites. Ab ipso enim, vt à vera vite omnes fructus diuini spiritus & succus diuinæ gratiæ in nos deriuantur. Atque his, qui in sacra vite manent, quiduis petendi, libera datur facultas: & impetrandi fiducia. A vera ergò vite diuinæ gratiæ succum per intercessionem almæ Virginis petamus dicentes, Aue Maria.

Litaniarum origo explicatur. Litanias, siuè supplicationes maiores hodierno die celebrat ecclesia: quæ ex traditione Apostolorum originem ducunt. Et postea per Beatum Gregorium circa annum Domini sexcẽtesimum quartum ad implorandũ diuinum auxilium cõtrà improbam pestem denuò confirmatæ sunt. Sanctusque Pontifex septemplicem processionem ordinauit, vt in silentio, & sine calceis seor-

sum

sum singuli status procederent clericorum, religiosorū, monialium, virorum, mulierum, puerorum, & pauperum: vt sic in vnam ecclesiam, diuersis tamen sedibus, conuenirent: & sic placatus est Dominus, & pestis cessauit. Minores verò litaniæ per tres dies ante ascensionem Domini à Beato Mamerto Archiepiscopo Viennensi propter crebra incendia institutæ sunt sub Clodoueo Gallorum Rege, qui per Reginam Christi fidem primus suscepit: & à Sancto Remigio baptizatus, & inunctus est Rex Christianissimus circa annum Domini circiter quingentesimum: postea verò confirmatæ sunt in Concilio Maguntino sub Carolo Magno primo Imperatore Latino anno Domini circiter octingentesimo tertio decimo.

¶ Celebramus etiam festum Beati Marci Euāgelistæ. Cuius nomen celsitudinis ipsius prognosticū fuit. Marcus enim idem significat quod excelsus mandato: quia per viam mandatorum incedens, munusque sibi mandatum, & iniunctum ab Spiritu sancto fideliter executus excelsus, & sublimis est coram Deo, & hominibus. Vnus fuit ex septuaginta duobus discipulis electis à Christo. Vnus ex quatuor Euangelistis, quorum doctrina velut quatuor fluminibus è paradiso egredientibus irrigatur ecclesia. Figura quadrata firmitatem, & stabilitatem significat. Qua ratione veteres, maximè apud Arcades Deorum simulacra super quadros lapides constituebant: vt illorum stabilitas significaretur, sicut fortunæ inconstantiam super rotundum globum exprimebant. Mundi stabilitatem super quatuor elementa, & super quatuor climata diuina sapientia constituit. Quadrata enim figura firmitati aptissima est, & perfectionis stabilitatisque symbolum. Figura humana quatuor cubitorum proportione constat. Roma, quæ est caput mundi, nomen habet quadriliterum, quod marmori insculptum à Roca sapientissimo multis retrò seculis tan-

Marcus nomine & re, excelsus.

Figura quadrata firmitatem, & stabilitatē significat.

ci minuerit Romulus,& celeberrimæ vrbi illud nomen impositi Romamque nuncupauit. Quæ vrbs primum in quadro (teste Ennio) fundata est. Ciuitatem quoque illam cælestem vidit Ioannes in quadro posità Apoc.21. Similiter ecclesiastici ædificij fabricã in æternum mansurã super quattuor euangelistas veluti firmissimos lapides fundari voluit diuina sapientia ineffabileque nomen suum quadrilitterum, siue tetragrammaton per hos quattuor euangelistas hominibus explicari.

Zachar.6.

Abac.2.

Quattuor euangelistæ quadriga sũt, & quattuor animalia sancta.

¶Hi sunt prima illa quadriga equorum ruforum, quam vidit Zacharias: 6. rufi dicũtur equi propter incẽdium charitatis,& propter sanguinem martyrij, de his dicitur Abac.3. qui ascendis super equos tuos, & quadrigę tuę saluatio. Est enim quadriga, quæ per medias vndas,& procellas mundi currũ, & arcã ecclesiæ ducit: vt saluetur mundus. In hac enim quadriga euãgelica, tota saluatio ecclesiæ cõsistit. Hi sunt quatuor illa animalia sancta, quæ vidit Ezechiel.1. Et Ioann. Apoc.4. Ioannes quidem vidit illa plena oculis, antè,&retro, intus,& foris: quia luce repleuerunt ecclesiam,& illuminarunt ænigmata veteris legis: statumque legis gratiæ illustrarunt. Et sicùt sol quarto die productus dispulit tenebras,& illuminauit omnia: sic quattuor euangelistæ verum solem iustitiæ Christum in ecclesiam inuexerunt. Ezechiel verò vidit, quòd quattuor facies vni, & quatuor pennæ vni: quia notitia fidei, quæ per quattuor facies explicatur, eadem ipsa est in vno, quæ in altero,& quæ in omnibus quattuor. Idem enim de fide sensit Marcus, quod Matthæus: & Lucas quod Ioannes: & visa vna facie videntur omnes quattuor. Quattuor verò pennæ altissimam contemplationem, cognitionemque diuinitatis Christi significant: ad quam omnes quattuor aduolarunt,& concorditer conscripserunt. Et pedes eorum pedes recti: ideſt, opera scripturæ conformia. Et si-

militu-

militudo vultus eorũ facies hominis, quę Matthæo tribuitur: quia ab humana Christi generatione incepit euãgeliũ. Facies leonis tribuitur Marco, quia cæpit à clamore in deserto, & desijt in reprehensione incredulorum. Facies vituli Lucæ tribuitur, quia à sacerdotio, & sacrificio Zachariæ exorsus est: sicùt dicũt Irenæus, & Eucherius: & quia sacerdotale genus Christi, vnctionẽ ipsius, vt summi sacerdotes per columbã in Baptismo describsit: occisionemq; vituli saginati in reditu filij prodigi sacrificiũ (inquã) veri vituli Christi copiosius declarauit. Ioannes tandẽ per faciẽ aquilæ significatur, quia à verbi diuinitate incipiens cæteris altius euolauit. D. Augusti. tamèn faciem hominis tribuit Marco, qui humana gesta Christi narrauit: faciem verò leonis Matthęo, qui regiam originem Christi ex catulo leonis Iuda deduxit. Augustinum sequitur eius discipulus Primasius: de quare legatur Rupertus lib. 3. in 4. caput. Apocalyp.

Irenæus.

D. Augusti.

Primasius Rupertus

¶ Cæterum, cum Marcus per Leonem, siuè per hominem (secundùm D. Augustinum) significetur, quid mysterij habet, quòd taurus B. Marco sit dicatus? Nam apud oppidũ Hispaniæ vulgariter cognominatũ, Las Broças, & alijs in locis ferocissimus taurus virga æconomi societatis D. Marci signatus, Marciq́ue nomine vocatus, & inuitatus, vt ad festũ D. Marci in ecclesiã ascendat: mansuetus velut agnus accedit, atq; cum vesperis, processioni, atq; missæ maioris sacrificio prostratus, & mansuetus, se seq; tãgi permittens interfuerit: peracto missæ sacrificio statim discedit, & quanquam feritatem ostendens, neminem tamen tùnc lædens. Cuius miraculi ea prior videtur esse congruentiæ ratio, quia per boues, & tauros in scriptura sancti Apostoli, & prædicatores designantur iuxta illud Pauli. primæ ad Corint. 9. vbi explicans scripturæ locum, non alligabis os boui trituranti, explicuit subdens: nunquid de bobus cura est Deo, an propter nos?

Taurus in solennijs D. Marci mirabiliter mansuescit.

Debet enim, qui arat in spe arare. Apostoli viuentes boues fuerunt, qui iugo Christi susceptо, euangelico aratro terram proscindentes diuino semine totum orbē repleuerunt: quorum figura fuêre duodecim boues qui mare fusile, & æneum sustinebant. 3. Reg. 7. id est, baptismum spiritus Sancti igne conflatum, & baptizatos omnes. In morte verò sancti Apostoli, & Euangelistæ tauri fuêre pro fide occisi, de quibus explicat Hilarius verbum Christi Matthæi. cap. 22. tauri mei, & altilia occisa sunt.

3. *Reg.* 7.

Hilarius. Matth. 22.

¶ Fortè tamen ea sit specialis ratio, quià sicut Persis mos erat bouem ex cornibus arreptum, vel funibus ligatum ad sacrificium Soli dicatum educere: sic cum D. Marcus apud Alexandriam Ægypti in die sancto Paschæ missæ sacrificium celebraret, fune ad collum iniecto per ciuitatem tractus, veluti taurus ad locum sacrificij eductus est. Et quia in loco Bubulci nomine Petri Apostoli ecclesiam ædificauerat, qui illum trahebant, clamabant: en Bubulum trahimus ad stabulum Bubulci. Sicque eo die, quo glorioſa caro Christi resurgentis refloruit, tanquam floridus taurus glorioſum martyrium consummauit.

¶ Ego sum vitis, & vos palmites. Euangelium hoc pars est sacri illius, dulcissimique sermonis, quo in nocte cœnæ Dominus Iesus de discessu suo discipulos cō solari voluit: & contra tribulationes futuras præmunire, vt nulla ratione ab ipsius fide, & dilectione diuellerentur. Id quod effecit similitudine vitis inducta: in qua videmus, quod quamuis despecta in hyeme appareat folijs, & fructu spoliata: postea tamen primo vere virescit, fructumque copiosum profert. Palmites quoque quandiu viti adhærent, fructu ornantur: si verò à vite abscindantur, nulli vsui apti sunt, nisi, vt igni dentur in escam. Hac igitur similitudine Christus vtrumque effecit: & necessitatem passionis suæ explicuit, firmitatem in ipsius fide suasit. Pater ille cœle-

stis,

stis sic dilexit vineam ecclesiæ, vt non sibi satisfecerit, cum vineam ex Ægypto in terram promissionis transtulit: sed adhuc vitem veram diuini verbi ex suo pectore in dilectam vineam trãsplantauit: impletumque est Ezechielis oraculum, cap. 17. sumam de medulla cedri sublimis, & de vertice ramorum eius, tenerum eius distringam, vel dispergam: vbi passio Christi insinuatur: & plantabo super montem excelsum, scilicet ecclesiæ, vel sacræ Virginis: & in monte sublimi Israel, scilicet Caluariæ plantabo illud: & erumpet in germen: iuxta illud Esaiæ, cap. 4. Erit gemen Domini in magnificentia, & gloria: & fructus terræ sublimis. Ex Christi enim passione copiosus fructus nostræ redemptionis, Apostolicæque doctrinæ processit.

Pater æternus verbum pectoris sui in vitem vineæ Ecclesiæ transplãtauit.

Ezech. 17.

Esai. 4.

¶ Sępè in scriptura sacra solent homines arboribus comparari, sicut & à philosophis arbor inuersa homo dici solet: sic Psal. 1. erit tanquam lignum, quod plantatum est, &cæt. & Matth. cap. 7. bona arbor bonos fructus facit: & subdit, à fructibus eorum cognoscetis eos. Sic nunc Christus Dominus vitem se dicit, quia secundùm humanam naturam eiusdem naturæ est cum hominibus, qui palmites sumus: & sicut vitis in hyeme despecta, & contemptibilis apparet: sic de Christo in passione dixit Esai. cap. 53. vidimus eum, & non erat ei aspectus: in resurrectione verò frondosa vitis, florida, & cum magno fructu apparuit. Ipse est vitis, quam vidit Genes. cap. 40. præpositus pincernarum Pharaonis cum triplici propagine: sicut explicant Diuus Augustinus, tracta. 80. in Ioann. & Rupert. super Cantic. 2. Beda super Genes. cap. 49. Christus enim triplicis substantiæ propaginem habet, scilicet animæ, corporis, & diuinitatis. Ad hanc vitem alligauit ecclesiam. Ex hac vite processit vinum, quo lauit stolam Ecclesiæ: vinum lætitiæ: vinumque germinans virgines Zachar. cap. 9. Vinum quod inebriat, ecstasim facit, obliuionemq; terrenorum

Vitis dicitur Christus Dominus

D. Augu. Christus vitis est triplicem habens propaginem

inducit: & in amorem cœlestium rapit. Hoc vino redũ-
Iohel. 2. dant torcularia ecclesiæ Iohel. 2. & plena est cella vinaria Cant. 2. in quã inducũtur martyres, atq; ordinata in ipsis charitate cõfortantur, vt pro Christo alacriter mortem subeant: & veluti fortes elephanti viso sanguine, ad prælium accendantur. 1. Machab 6.

¶ Sub vmbra huius vitis desideratæ sedet sponsa. Est
Esai. 4. enim vmbraculum diei ab æstu: in securitatem, & absconsionem à turbine, & à pluuia Esai. 4. idest ab omni tentationis genere protectio. Hanc vmbram non rodit
Christus vera vitis vmbra protegit & fructu reficit. vermis Ionæ. cap. 4. non solum autem huius vitis vmbra, & protectione delectatur ecclesia: sed copiosum fructum, gutturique dulcissimum experitur. Tùm quia fons est, & origo fructus, quem palmites ferunt: omnem enim virtutem suam in palmites, ideſt, Apostolos transtulit Christus, cum Ioann. 20. dixit illis: Sicùt misit me pater, & ego mitto vos. Transfundit, & in omnes fideles, siquidem de plenitudine ipsius omnes accepimus Ioann. 1. Et tandem ab hac vite manat vinum illud suauissimum, quod beati bibunt in patria.

¶ Dum verò Christus Dominus nos palmites appellat conditionis humanæ sublimitatem explicat: siquidem dùm verbum humanam naturam assumpsit, non solùm Deus homo fieri dignatus est: vt cum ipso in humana natura communicemus: sed voluit humanam naturam ad esse diuinum exaltare: vt vere dicamus, ipsius, & genus sumus: non solùm per imaginem creationis: sed per Christi carnem, & gratiam: sicùt 2. Petr. 1. dixit Apostolus: vocauit nos propria
2. Petri. 1. gloria, & virtute per Iesum Christum, per quem maxima, & pretiosa nobis promissa donauit: vt per hæc efficiamur diuinæ consortes naturæ. Id quod D. Augustinus
D. Augusti. sic explicat: effecit Deus quantum potuit, vt nos sibi vniret. Est autèm triplex vnio: prima essentialis
Triplex est diuina vnio. per naturam: hæc est æterna, & incommunicabilis

creatu

creaturis: communicatur vero filio, & spiritui Sancto. Secunda vnio est personalis, quæ per incarnationem Verbi humanæ naturæ communicata est. Adhuc tamen tertiam vnionem spiritualem diuina bonitas instituit per gratiam in via, & per visionem in patria: de qua Paulus. 1. ad Corinthios, cap. 6. qui adhæret Deo, vnus spiritus est cum eo. Hæc est vnio palmitum cum vite: quæ à secunda vnione hypostatica procedit. Ad hanc efficiendam venit Christus, & passus est, & resurrexit: hic scopus fuit totius Euangelicæ doctrinę, institutionis sacramentorum, & missionis spiritus Sancti: qui, vt diuinus ignis, omnia sibi vniuit. Hoc petit Christus hodierno euangelio: manete in me: & iterum, si manseritis in me, &c. Pro hac vnione orauit ad patrem Ioan. cap. 17. Oro pater, vt sint vnum, sicut & nos vnum sumus.

§ Sed (proh dolor) impij enim, quamuis per fidem palmites sint Christo vniti, succum tamen charitatis non percipiunt: quare nec palmites vocandi sunt, sed sicut infructuosi, sylvestres, & inutiles palmites vocantur serpentes, *sierpes*: qui ad nihil valent, nisi vt igni dentur in escam Ezechie. cap. 13. & Christus Dominus ait; omnem palmitem in me non ferentem fructum colligent eum, & in ignem mittent, & ardet. Iusti verò palmites sunt, qui per fidem, charitatem, & gratiam Christo vniuntur, in ipso radicati, & superædificati, primæ Ioan. cap. 1. In ipso vitam habent, & pulchritudinem: & inter se inuicem annulis, & vinculis charitatis alligantur: Charitas enim vinculum est perfectionis ad Coloss. cap. 3. id est, perfectissima vnio, quia amor virtus est vnitiua: quæ virtutes omnes, & dona ligat, & corda vnit, & vincit. Vnde Christus Dominus ait, manete in me: quasi dicat palmites, vt fructum ferant, in vite maneant oportet: ab illa enim pulchritudinem, & fructum participant. Oseæ, 14. ero quasi ros Israel ger-

Impij non sunt perfectipalmites, sed potius serpentes.

Iusti verò palmitis per charitatem adhærent Christo, & vniũtur inter se. Coloss. 3.

minauit vt lilium, & erumpet radix eius: & Hierem. cap. 17. Benedictus vir, qui confidit in Domino, & erit Dominus fiducia eius. Et erit quasi lignum, quod trãsplantatur super aquas, quod ad humorem mittit radices suas: & erit folium eius viride, nec aliquando desinet facere fructum. *Excisus* verò palmes mittetur foras, & arescet Ezechie. cap. 15. fili hominis quid fiet de ligno vitis, &c. Ecce igni datum est in escam.

Ezech. 15.

¶ Quare Christus Dominus ait discipulis: manete in me. Sine me enim nihil potestis facere. Nihil (inquam) quod ad vitam æternam sit vtile. Nemo enim sapiens sine sapientia esse potest: sicut nec iustus sine iustitia, nec verax sine veritate. Christus factus est nobis sapientia, iustitia, sanctificatio, & redemptio, primæ ad Corinthios, cap. 1. Ipse est lux, via, veritas, & vita, Ioan. 14. & omne bonum. Quare sine ipso nil possumus. Ab ipso habemus generale auxilium: in ipso enim viuimus, mouemur, & sumus Act. 4. Ab ipso habemus omne auxilium speciale gratiæ præuenientis, & subsequentis, iuxta illud Psalm. 38. Misericordia eius præueniet me: & Psal. 22. Misericordia eius subsequetur me omnibus diebus vitæ meæ. Et *Esai.* 26. omnia opera nostra operatus es nobis Domine Deus noster. Et (vt Apostolus ait ad Romanos, cap. 9.) non est volentis, nec currentis, sed miserentis est Dei. Vnde Christus subdit, si manseritis in me, & verba mea in vobis manserint, quodcumque volueritis, petetis, & fiet vobis. Qui verba Christi seruat, in Christo manet, & succum vitis suggit. Vnde Paulus ad Ephesios cap. 3. in charitate radicati, & fundati. Vbi S. Thom. ait: spirituale ædificium, nisi in charitate fundatum sub sistere non potest. Ad Colost. cap. 2. in Christo ambulate radicati, & superædificati.

A christo omne auxilium generale, & speciale participamus.

Ephes. 3. S. Tho.

¶ Concludit tandem Christus: quodcumque volueritis petetis, & fiet vobis. Sicut enim vitis nunquam denegat succum palmitibus in se manentibus, sic nec

Christus,

Christus vera vitis denegat succum auxilij gratiæ amicis. Potissimum verò percipiunt copiosum succũ palmites, qui ferro tribulationis purgãtur, vt fructus plus afferant. D. Cyprian. quoties ferro vitis abscinditur, erumpentibus gemmis melius vua vestitur. Sic gloriosus Euangelista Marcus veræ viti Christo per fidem, vt palmes vnitus, per spem, & charitatem in ipso manens: verbaque illius in corde seruans, & opere complens: succum donorum spiritus Sancti, & vitam cœlestem suxit: Euangelicum munus, & spiritus Sancti plenitudinem accepit: rogatusque à fratribus Romæ scripsit Euangelium, quod Petrus Princeps Apostolorum Ecclesiæ legendum proposuit. Postea diuina reuelatione Lybiam, & Ægyptum euangelico semine repleuit. Vtque verus palmes in Christo manens: ipsique inseparabiliter insitus, & conformis, velut palmes de terra promissionis allatus, quo vberiorem botrum, maioremque fructum redderet, ferro passionis purgatus, per martyrij coronam in die sancto Paschæ floridus palmes, plenus floribus gratiæ, restitutus veræ viti Christo percepit plenissimum, & suauissimum botrum glorię.

Iusti per tribulationes purgati magnũ succum gratiæ percipiunt. D. Cypr.

¶ De Euangelio secundùm vsum Romanum ex Luc. 10. designauit Dominus, &c. Dicemus dante Domino in festo B. Lucæ Euangelistæ: & in communi Euangelistarum.

IN.

IN FESTO B. PETRI MARTYRIS Ord. Prædicatorum.

CONCIO VNICA.

THEMA *Si quis vult post me venire, abneget semet ipsum: & tollat crucem suam, & sequatur me.* Luc. 9.

GLORIOSI Petri martyris viri verè angelici, & cœlestis, festũ hodie recolimus: qui si pro dignitate, & meritis laudandus esset, Angelica vtique lingua illius encomia persequi deberet. Inter cætera tamen excelsa, & præclara priuilegia illud vnum æterna memoria dignum est, quod dum vixit, almæ Virgini fuit deuotissimus: ipsique adeô gratus, vt visibiliter ei apparens dixerit: ego rogaui pro te Petre, vt non deficiat fides tua. Ipsam igitur almam Deigenitricem supplices deprecemur, vt deuoti sui laudibus differendis auxilium cœlestis gratiæ nobis mittere dignetur dicentes, Aue Maria.

¶ Si nationes omnes suorum principum, & ducum tropheos, glorioso sque triumphos merito celebrant, rationi consentaneum est: vt ecclesia non solum principis nostri Christi, sed & inuictissimorũ ducum triumphos celebret. Inter quos veluti antesignanus, qui fidei vexillum defert, splendet Petrus martyr sanctissimæ Inquisitionis patronus, Dominicanæq; familiæ splẽdidissimus alumnus. Ille siquidem Veronæ ex parentibus hæreticis ortus velut granum excussa palea in horreum ecclesiæ congregatus

Petrus martyr ante signanus est fidei, & ecclesiæ.

est:

est:& sicut pulcherrimus flos, rosaq; immarcescibilis ex spinis hæreticorum exorta in hortum ecclesiæ,prædicatoriæq; familię per manum beatissimi Dominici transplantata fuit.Murus fuit validus ecclesiæ,signifer fidei, strenuusque defensor:generalis inquisitor cõtra hæreticam prauitatem. Cui post Apostolos defensio fidei debetur:tum quia proprio sanguine fidem Catholicam rubricauit,& roborauit: tum quia sanctissimæ inquisitionis vendicatiuam potestatem,& vltricem gladium contra fidei hostes vehemẽter auxit,& cõfirmauit. Gladius est ex hæretica vagina ad hæreticorũ vltionẽ eductus:cui cõuenit oraculũ Zachariæ.c. 9. suscitabo filios tuos Siõ super filios tuos Græcia: & ponam te quasi gladium fortium.Apostoli enim filij fuere Sion per Christum Dominum ibi docti,& geniti:& per gratiam spiritus Sancti in linguis igneis apud mõtem Sion super ipsos descendentis: ea ratione filij Sion meritò dicũtur: qui dum Gentilismum ad fidem vocarunt, super filios Græciæ suscitati dicuntur. Post quos ad fidei firmitatem videtur ibi promissus secundo loco Petrus martyr, vt sit quasi gladius fortium. Hic est gladius ille exacutus, & limatus,vt cædat victimas exacutus: & vt splendeat limatus: de quo Ezechiel. 21. In Petro martyre videtur quoque impleta mirabilis illa visio,qua Ioann. Apostolos Apocalyp.cap.1. vidit in dextera filij Dei septem stellas;& ex ore eius procedebat gladius acutus. Septem stellæ septem Sancti sunt prædicatorij ordinis Beatissimi Patriarchæ Dominici filij: qui signo stellæ in fronte præuisus est: & quia iuxtà Danielis vaticinium, cap.12.qui ad iustitiam erudiunt multos, quasi stellæ in perpetuas æternitates. Inter has igitur septem stellas, ex ore Christi,& per ipsius imperium, cœlestemque ordinationem processit gloriosus Petrus,velut gladius acutus; per verbum Dei omni gladio ancipiti penetrabilior:& per inquisitionis ministerium contra fidei hostes acutus, & limatus gladius.

Petrus gladius est contra hæreticos.

Zachar.9.

Ezech.21.

Apoc.1.

Aptis-

¶ Aptissimè nostro Petro conuenit, quod de Dauid dicitur 2, Reg. 23. Dauid sedens in cathedra, sapientissimus princeps inter tres, ipse est quasi tenerrimus ligni vermiculus, qui octingentos interfecit impetu vno. Cathedra tribunal est sanctissimæ inquisitionis, cælesti sapientia plenum. Petrus martyr fortitudinem Dauid imitatus contrà Leones, & vrsos infestissimos fidei hostes: quasi tenerrimus ligni vermiculus, qui ex ligno nascitur & ipsum corrodit, sic Petrus ex parentibus hæreticis natus ipsos corrosit, & comminuit, ac deuastauit: octingentosque, ideſt, innumeram multitudinem interfecit impetu vno. Eadem siquidèm diuini spiritus fortitudine, & impetu viuens, & moriens veluti alter Sampson interfecit: quosdam consumens vltricibus flammis, alios ad fidem conuertens, tam per se, quàm per plures sanctissimę inquisitionis ministros, & glorioſos martyres prędicatorij ordinis, qui ipsi in Apostolico munere succesſère. Quorũ sanguine irrigata ecclesia, & fides Christi magna susceperе incrementa. Dauid dictus est vir secundum cor Dei: Sic Petrus martyr vir secundùm cor Dei, atq; adeò commodissimè latus illius, & cor pugione, siuè gladio apertum est: sicut & latus Christi lancea est perforatum, vt in omnibus conformis fieret imagini filij Dei ad Rom. 8.

2. Reg. 23.

Consecratio ecclesiæ sanguine Christi Apostolorũ, & martyrũ perfecta est.

¶ Omnis consecratio in veteri lege per sanguinem fiebat, vt patet Exod. 12. 19. & 30. & Leuit. 4. Similitèr cõsecratio ecclesiæ sanguine Christi, apostolorum, & martyrum perfecta est: indeque processit ingens illa fortitudo, quam Matth. 16. Christus Dominus prædixit Petro: tu es Petrus, & supèr hanc petram ædificabo ecclesiam meam, & portæ inferi non prævalebuut aduersus eam. Et sicùt Petro dicens Christus, tu es Petrus, & vocans eũ petram, præstitit illi firmitatem, & fortitudinẽ vicario suo, & capiti ecclesiæ necessariam: sic Petro martyri cum nomine datum est, vt fuerit solida petra fidei, ipsiusque protector, & acerrimus defensor.

Iam

¶Iam verò operę pretium fuerit ad euangelij explicationem accedere. Cum rogasset Dominus Apostolos, quem se dicerent esse homines: quid verò ipsi sentirent, respondisset que Petrus, tu es Christus filius Dei viui: præcepit eis, vt nemini id dicerent, quia oportebat eum multa pati in Hierusalem à senioribus, & scribis, & occidi, atque adeò voluit esse Deus absconditus iuxtà Esai. vaticinium cap. 45. quia (vt Paul. ait 1. ad Corin. 2.) si cognouissent, nunquàm Dominum gloriæ crucifixissent. Quapropter cum Dominus mortis suæ necessitatem pro redemptione humani generis assereret, Petrusque ipsi resisteret dicens, absit hoc à te Domine: increpauit illum dicens, vade post me Sathana, idest, aduersarie: non sapis quæ Dei sunt. Tunc præostenso discipulis crucis itinere dixit: siquis vult post me venire, abneget semetipsum: & tollat crucem suam, & sequatur me. *Edictum* est vniuersale principis nostri Christi, quod ore suo profert, vt ad suum vexillum conueniant omnes, quotquot voluerint sub ipsius vexillis militare: tres conditiones à militibus requirit. Prima est, vt voluntarij accedant, secunda, vt abnegent semetipsos. Tertia, vt fortes sint, & parati pro ipso vitam exponere: neq; id timeāt, *que perder es ganar*. Qui perdiderit animam suam propter me, inueniet eam. Arma verò militiæ nostræ (sicut Paul. ait 2. ad Corinth. 10) non carnalia sunt, sed potentia Deo: ad destructionem munitionum, consilia destruentes, & omnē altitudinem extollētem se aduersus scientiam Dei. Hæc sunt arma crucis: de quibus ait Christus, tollat crucem suam: & sequatur me. Neq; milites frustrantur stipendio suo: qui enim perdiderit animam suam propter me, in vitam æternam custodit eam. Hæc est euangelij summa: quam in glorioſi Petri vita, & morte impletam videmus.

Ad vexillū crucis omnes vocat Christus.

¶Principi nostro Christo subscriptio illa meritò conuenit quā vidit Ioānes in ipsius fęmore Apoc: 19. Rex Regū, & Dominus dominātiū. Nullus inter terrenos princi-

Nullus inter terrenos principes similis Christo.

pes

pes est similis Domino: sicut dixit Iob. 36. eccè Deus excelsus in fortitudine sua: & nullus ei similis in legislatoribus. Primum enim terreni principes neque omnes in domum, & familiam suam admittunt: neque ad munera Reipublicæ vocant: quia ipsorum potentia finita est: & limitata. At Christus Dominus omnes ad se vocat: quia vult omnes homines saluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire. 1. ad Timot. 2. Et quia ipsius potentia infinita est, & illimitata: diues est in omnes, qui inuocant illum Roma. 10. & Iacob. 1. Qui dat omnibus affluenter, & non improperat. Secundò terreni principes vocant ad se nobiles, diuites, & potentes: eliguntque ad munera secundùm leges carnis, & sanguinis: Christus autèm nō sic, sicut docet Paul. 1. ad. Corint. 1. videte vocationē vestram fratres, quia non multi sapientes secundùm carnem, non multi potentes, non multi nobiles: sed quæ stulta sunt mundi, elegit Deus, vt confundat sapientes: & infirma mũ di elegit Deus, vt confundat fortia: & ignobilia mundi, & contemptibilia elegit Deus: & ea, quę non sunt, vt ea, quæ sunt, destrueret: vt non glorietur omnis caro in conspectu eius. Et ad Colos. 3. in Christo Iesu non est masculus, & fœmina: Gentilis, & Iudæus, circumcisio, & præputium: barbarus, & Scytha, seruus, & liber: sed omnia in omnibus Christus.

¶ Deindè tertio terreni principes, sępissimè regia potestate abutentes ad tributa, ad militiam, & ad alia onera grauia subditos suos inuitos compellunt: vt patet Luc. 1. cum exijt edictum à Cæsare Augusto, vt describeretur vniuersus orbis: omnes illi subditi compulsi sunt ire in ciuitatem suam, vt descripti tributũ, & obedientiam Cæsari præstarent. Cuius præcepto obediens sanctissima virgo ascendit in Bethlehē ciuitatem Dauid cũ sponso Ioseph, eò quod essent de Domo & familia Dauid, ibiq; peperit saluatorē. Et quanquàm tûnc ipse Dei filius edicto Cæsaris obediens

describi dignatus est: vt cœlestis tamèn princeps alia ratione Regni sui leges, & edicta proposuit: non coactè, sed spontaneè: iuxta illud Iacobi. 1. voluntariè genuit nos verbo veritatis, vt simus initium aliquod creaturæ eius. Vndè & voluntarios milites desiderans dicit, si quis vult post me venire, &c. Similitèr habetur eccles. 15. Deus ab initio constituit hominem, & reliquit illum in manu consilij sui. Adiecit mandata, & præcepta sua. Si volueris mandata seruare, conseruabunt te. Apposuit tibi aquam, & ignem: ad quod volueris porrige manum tuam. Antè hominem vita, & mors: bonum, & malum: quod placuerit ei, dabitur illi. Voluntarios milites eligit Christus. Primò propter celsitudinem bonorum, ad quæ nos vocat: vt enim ait D. Chrysost. adeò sunt excelsa bona, quod irrogasset illis iniuriam Dominus, nisi spontaneos vocasset. Digna sunt enim, quæ appetantur, & desiderentur. *Et* vt Apostolus ait ad Rom. 8. non sunt condignæ passiones huius temporis ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis. Vndè ait Christus: siquis vult, &c.

Volũtarios milites vocat Christus.

D. Chrys.

¶Ad hæc voluntariè vult Christus homines ducere, quia (vt dicitur Sapient. 8.) attingit à fine vsq; ad finem fortiter, & disponit omnia suauiter: ideſt, secundũ cuiusque naturam. Quare cum ab initio Deus condiderit hominẽ liberum, Christus Dominus illius naturæ edictum vocationis coaptat: ipsi usq; ingenuitatem, quæ in libertate sita est, seruare vult. *Guarda al hombre su hidalguia.* Neque vult inferre vim: gratia enim non destruit naturam, sed perficit. Trahit, sed suauiter, veluti Angelus duxit Abacuch in lacum Babylonis (vbi inter Leones clausus erat Daniel) per capillũ, & invertice eius Daniel. 14. Inter Deum, & animam suaue contrahitur matrimonium, quarè mutuus consensus requiritur. Ideò Christus libere vocat: siquis vult. Recte. 1. Ioann. 5. dixit dilectus discipulus, mãdata eius grauia non sunt. Et Christus Matth. 11. iugum meum suaue est, & onus meum leue.

Suauiter, & secundũ cuiusq; naturam Dominus omnia disponit.

Daniel. 14.

¶Sed adhùc suauius redditur iugum Christi, nõ solùm quia voluntarie nos ducit, sed quia ipse tanquàm bonus pastor oues, & tanquã bonus dux milites præcedit: id enim significat dicẽs, post me venire. Vbi insinuatur libertas creaturę, & consequẽter dependẽs semper à creatore. Ille enim incipit, creatura verò sequitur: ille desinit, homo verò ipsius decretũ, quod ille præscit, & ordinat, exequitur. Nã si rursus ideò Deus cognosceret hoc futurum, quia ego operaturus sum, hoc esset Deũ me sequi: & efficere gratiã pediſſequã mei arbitrij: Christus verò tanquã verus Deus in omnibus nos præcedit: & tanquã bonus dux crucis vexillũ super humeros suos deferẽs præcipit, vt ipsum sequamur: veluti fortissimus Gedeon, qui cũ trecẽtis militibus mirabilẽ, glorioſamq; victoriã obtinuit contra Madiã dicens militibus, me sequimini, & ꝙ me facere videritis, hoc facite. Qui cõfringentes Lagenas, sinistris tenẽtes lãpades, & dextris tubas personãtes clamauerunt percircuitum castrorum hostilium: gladius Domini, & Gedeonis: & sic obtinuerunt victoriam, Iudi cũ. 7. Similiter. Iud. 9. Abimelech audiens viros turris Sichimorũ pariter conglobatos ascendit in montem Selmon cũ omni populo suo: & arrepta securi præcidit arboris ramum, impositumq; ferens humero, dixit ad socios: quod me videritis facere, hoc facite: Igitur certatim ramos de arboribus præcidentes sequebantur ducẽ. Similiter. 1. Machabæo. 2. describitur fortitudo glorioſi ducis Mathatiæ: qui videns mala quæ fiebant in populo Iuda, & Hierusalem, pro instauratione diuinæ legis, & cultus, plenus zelo diuini honoris doluit, & contremuerunt renes eius: & tanquam Leo rugiẽs exclamauit in ciuitate voce magna: omnis, qui zelum habet legis, exeat post me: & filij eius multiq; quærentes iudicium, & iustitiam sequentes eum fugerunt in montes relinquentes quæ habebant in ciuitate. Et tandẽm in articulo mortis filios ad obseruantiã

Deus semper præuenit creaturam: maximè per auxiliũ gratiæ.

Iudic. 7. & 9.

1. Mach. 2.

legis

legis exhortatus Simonẽ dedit illis in patrẽ: Iudã verò in ducẽ:& principẽ militiæ. In his tribus ducibus principis nostri Christi typũ videmus. Gedeon enim cõterẽs interpretatur, Christus est, qui serpẽtis caput, & ęreas portas inferni cõtriuit. Abimelech verò pater rex, ipsum est nomẽ Christi, qui Rex regũ est: & paterfuturi seculi. Mathathias verò secundũ D. Hiero. donũ Dei interpretatur: Christus est nobis datus ab æterno patre: qui zelo diuini honoris, & dilectionis humani generis accẽsus, dolẽs propter peccata nostra: pro instauratione diuinæ lègis, ruinæq; nostri crucis patibulũ subire nõ dubitans: exclamat, siquis zelum habet legis, & vult, venire post me, abneget semet ipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me.

Gedeon Abimelech, & Mathathias præcedentes milites typum gessere Christi. D. Hieron.

¶Hãc vocẽ Christi secuti sunt Apostoli: & glorioſi martyres crucẽ suã humeris deferẽtes. Inter quos secutus est gloriosus Petr⁹ martyr superior omni laude: religionis norma, virginitatis splẽdor, morũ regula, sapiẽtię Thesaur⁹, prędicationis radi⁹, charitatis feruor, totius virtutis speculũ: fidei potissimus defensor, hæreticorum stupor, cœleste iubar: atq; totius sanctitatis odor, & splẽdor. Hic velut alter Iudas fidei militiæ princeps protegebat castra gladio suo, tã diuini verbi, quã gladio potestatis apostolicæ, similis leoni, qui ad nulli⁹ pauet occursum: rugitib⁹ peccatores cõtinebat, hæreticos terrebat, & ignorãtes illuminabat. Et sicut de Iuda Machabæo dicitur. 1. Machab. 3. ꝙ sicut catulus leonis rugiẽs in venatione similis factus est: sic verè Petrus martyr rugiebat cõtrà fideihostes in venatione sua: per venationẽ enim munus apostolicũ explicatur: sicut per Hierem. c. 16. de misione Apostolorum prædixit Dñs: mittã eis multos venatores, & venabũtur eos de omni mõte, & de omni colle, & cauernis petrarũ. Sicut enim canes venatici per olfactũ insequũtur venationẽ, & capiũt prædã: sic Petrus martyr per verbũ euangelicum plurimam prædã Dño òbtulit: & per mi-

Hier. 16.

Cantic.2.

nisterij apostolicæ inquisitionis venatus est in gentē hæreticorum multitudinem: iuxta illud Cant. 2. capite nobis vulpeculas, quæ demoliuntur vineas. Inquisitores nasus sunt ecclesiæ: de quo Cant. 7. sicùt turris Libani nasus tuus, quæ respicit contrà Damascum. Illi enim hæreticorum versutias quantûmcumque absconditas aperiunt, & deprehendunt: illorumque damna de longè præueniunt, & veluti canes ecclesiæ odorantur, indignationemq;, & furorē cōtrà Damascū, ideſt impios hęreticos proferūt: imò si opus est, per nares ardētes flāmas emittūt: illi sunt nares Christi: de quib⁹ *Esa.* 2. dicitur, quiescite ab homine, cui spiritus est in narib⁹ eius.

Cant.7. Inquisitores nasus sunt ecclesiæ.

Esai.2.

¶ Cum igitur princeps noster Christus ad tàm excelsa præmia æternæ vitæ nos inuitet: tamque liberè, & spontāneè vocet: atque illum tàm glorioſi milites, ac duces, Apostoli nempè, & martyres adeo constantèr secuti sint: quid est in causa, quôd tàm pauci illum sequātur; Diabolum verò, mundum, & carnem ferè omnes certatim comitentur, sicùt de Absalone dicitur. 2. Reg. 15. vniuersus Israel toto corde sequitur Absalon, & deserit Dauid? Dolendum est vtique: siquidem impletur illud Esai. 17. erit sicût congregans in messe, quod resti terit: & brachium eius spicas leget &c. & Michææ. 7. vę mihi, quia factus sum, sicût qui colligit in autumno racemos, non est botrus ad comedendum: quasi dicat vix reperio vnum, vel alterum, qui me sequatur. Easane videtur esse ratio: quia Diabolus coluber est in via, & Ceraſtes in semita Genes. 49. qui mordet, vngulā equi: ideſt sensus corporis, quibus terram tāgimus præstigijs vanitatis, & carnis veneficijs deludit, vimq; operatiuā à via virtutis, & Christi sequela lethifero morsu reuocat. Altera ratio est, quia Christus, quanquā liberè vocat, cæterum per arduam & difficilem viam ducit: nempè per abnegationem sui, & crucis amplexū. Oportet enim abnegare seipsum, sicùt Christus in euangelio docet: & Luc. 14. si quis venit ad me, & non odit patrem

Esai.17. Michææ. 7.

Genes.49.

Abnegatio sui difficilem reddit sequelam Christi.

suum,

suũ,& matrem &c. adhùc & animam suam,non potest meus esse discipulus. Vbi animam vocat voluntatem, quia propter libertatem dicitur potissimũ bonum animæ. Et quanuis abnegare se ipsum difficile sit, exẽplo tamen suo facile reddit: propter nostrã enim salutẽ negauit voluntatẽ suã neq; sibi placuit, vt Paulus ait: siquidem Luc. 22. dixit pater, nõ mea voluntas, sed tua fiat. Sic Paulus Propter Christum se ipsum abnegauit, cũ dixit ad Galat. 2. viuo ego, iàm non ego. Vnde ad Titum. 2. Apparuit gratia saluatoris nostri Dei erudiens nos, vt abnegantes impietatem,& secularia desideria, sobriè,& iustè,& piè viuamus. Huic abnegationi congruit locus Eccles. 15. qui illam explicat: post concupiscentias tuas nè eas,& à voluntate tua auertere. *Eccles. 15.*

¶Secũda difficultas in sequela Christi est, vt vnus quisq; tollat crucẽ suã. Hæc verò maxime vincitur, tũ quia Christus tulit crucem,non suam,sed omnium nostrũ: quia posuit super eum Dominus iniquitates omniũ nostrum.& verè languores nostros ipse tulit Esai. 53. Nullus status in hac vita sine cruce esse potest. Illius verò pondus,& amaritudinem Christus temperat exemplo suo,quia præcessit non solũ crucem tollens, sed illi affixus: dumq; amoris sui meditatione, æternique præmij certitudine pondus crucis nõ solũ leue,sed suaue reddidit. In quo sensu explicat D. Hieron. difficilem locum Psal. 74. calix in manu Dñi, vini meri plenus mixto: Christus enim calicẽ pãssionis plenum amaritudine pro nobis bibit: nobis autẽ misc uit dulcedine exẽpli,amorisq; sui, & præmij. Societate Christi dulcescunt labores: iugumq; suaue,& leue redditur. *Difficultas abnegationis sui, & crucis per Christi exẽplum vincitur.* *D. Hieron. Psalm. 74.*

¶Gloriosus igitur Petrus martyr dilectionis Christi dulcedine attractus, ipsiusq; sequẽdi desiderio parẽtes, patriã,& se ipsum abnegauit: suauissimumq; Christi iugum super se ferens,crucemq; suam tollens fidem constanter vsq; ad sanguinis effusionem professus, ab hæreticis duplici vulnere in capite,& in corde inflicto glo-

rioſam martyrij palmam adeptus eſt. Et ſicut Petri nomen fœliciter ſortitus eſt. ſic & firmitatem petræ habuit in re: vt ambos duas columnas templi Salomonis appellare poſsimus: nempè Iachin, ideſt firmitas, quæ Apoſtolo Petro cõuenit: & Booz, ideſt fortitudo, quæ Petro martyri adaptatur, ſiquidem pro fidei protectione inuincibilem fortitudinẽ præſtitit. Et ſicut olim percuſſa petra Oreb fluxerunt aquæ, vt biberẽt filij Iſrael: ſic percuſſo capite, & corde Petri ſanguis fluxit, quo tanquam atramento, & digito proprio, tanquam calamo vſus fidem, pro qua patiebatur in terra deſcripſit dicens, credo in Deum. Simulque cum ſanguine diuini liquores confeſsionis fidei, ardentiſsimæ charitatis, & conſtantis patientiæ profluxerunt. Inſuper humerali ſacerdotis duo erant pretioſi lapilli: ſic ſuperhumerale Chriſti duæ exornant petræ: Apoſtolus Petrus, in quo firmitas eccleſiæ à Chriſto ſtabilita eſt: & Petrus martyr, cui cõmiſſa eſt fidei protectio. In Archadia lapillus naſcitur ferrei coloris (teſte Alberto Mag. lib. 2. de mineral. cap. 1. & Plini. lib. 37. cap. 1.) nomine Abeſton, adeo mirabilis, quod ſemel accenſus nulla ratione extingui poteſt: ſtellæque fulgorem emittit, & teſte Iſidor. lib. 16. etymol. ab antiquis templo veneris accenſus, dicabatur, vt arderet perpetuam pacem. Symbolum eſt Petri martyris, qui ferri fortitudinem pro fide retinens, igneque diuinæ dilectionis accenſus nulla vi extingui potuit: quinimo ſicut cœleſtis Abeſton, mirabiliſque gemma in eccleſia Chriſti fulſit, & in æternum fulgebit, emittens nobis lucem charitatis, & gratiæ: & plenum ſplendorem in æternum emittens in templo gloriæ.

Petrus martyr columna eſt fortitudinis eccleſiæ.

Alb. Mag. Plinius.

Iſidorus.

Petromarti ri virtus Lapilli Abeſtõ conuenit.

IN FESTO APOSTOLORVM Philippi & Iacobi,

CONCIO VNICA.

Non turbetur cor vestrum: creditis in Deum, & in me credite Ioan. 14. THEMA

DVPLICEM solennitatem sub vno die hodie coniungit ecclesia Apostolorum Philippi & Iacobi: qui vt gloriosi principes, & duces pro fide Christi vitam exponentes victrices palmas ex fidei hostibus in cœlum intulerunt, Iacobus minor frater Domini dictus Alphæi: qui (secundum D. Hieron. & Egesipum) in vtero matris sanctificatus est: Christo Domino simillimus: in passione Domini voto se se astrinxit non comedendi, donec videret ipsum à mortuis resurgentem. Atque ea ratione, & propter specialem deuotionem, quam habuit ad Christum, dignatus est ei apparere, cum à mortuis resurrexit: vt ait Paul. 1. ad Corinth. 15. visus est Cephę, & post vndecim: deinde visus est Iacobo. In oratione adeo fuit assiduus, vt Camelorum duritiem genibus contraxerit: Episcopatum Hierosolymitanum tenēs de pinnaculo templi præcipitatus, lapidatus: & excerebratus est. Philippus à Bethsaida, idest, domo venatorum: inde enim Christus Apostolos maxime Petrum, Andreā, & Philippum in venatores animarum elegit, iuxta oraculum Hieremiæ, cap. 16. mittam eis venatores multos, & venabūtur eos: fuit Christo maxime familiaris, siquidem ausus est petere, Domine ostende nobis patrem.

Philippus interpretatur os lampadis: quia oleo Charitatis, lucęque doctrinæ ecclesiam illuminat positus in candelabro crucis apud Hierapolim Phrygiæ prouinciæ vrbem crucifixus, & lapidatus. Vt tantorum principũ laudibus dignũ aliquid dicere valeamus, diuini numinis auxiliũ per almæ virginis interces sionem imploremus dicentes, Aue Maria,

¶Regius vates Psa 46. titulum inscripsit in finẽ pro filijs Core, idest calui: quasi dicat Psalmꝰ dicatus Christo, & Apostolis ipsius filijs: Core enim Caluus interpretatur, apostoli, filij sunt Christi per sanguinẽ illius in mõte Caluarię effusum geniti: in ipsius schola lacta ti, nutriti, & edocti. Vndè sublimis dignitas Apostolorũ apparet: quos Christus filios vocat, & amicos Ioan. 15. Vos autẽ dixi amicos, quia omnia quæcunq; audiui à patre meo, nota feci vobis. Et ideo prę clara nomina illis indidit vocans eos sal terrę, & lucẽ mundi. Principes ecclesiæ, & magistros, & limpidissimos oculos esse voluit: primitiasq; spiritus de cœlo illis emisit.

Duodecim Apostolorũ plures figuræ præcesserunt.

Duodecim illi principes, quos elegit Moses vt ducerent, atq; docerẽt populũ, illorum typum gesserẽ. Duodecim quoq; illi viri electi à Iosue. c. 4. qui de medio Iordanis alueo tulerunt duodecim lapides, super quos figebant tentoria, & castra Israel apostolorum fuere figura, qui de medio scripturæ sacræ abysso duodecim articulos fidei in symbolo professi sunt, super quos ædificiũ ecclesiæ stabilitũ est. Hi sunt duodecim principes

Num. 18.

qui cõtulerunt dona ad ędificiũ tabernaculi Num. 18.

Exod. 28.

Duodecim lapilli laminæ aureæ sacerdotalis, quibus insculpta erant nomina filiorum Israel Exod. 28. Duodecim portæ sunt, & duodecim margaritę, ex quibus portæ ecclesiæ fabricatæ sunt, duodecimque fundamẽta ex omni lapide pretioso: quæ vidit Ioannes Apoc. 21.

D. Anton.

per Apostolos enim veluti regias portas ecclesiæ habemus ingressum ad fidẽ: de qua re multa differit D. Antonin. 3. par. tit. 18. ca. 1. Duodecim fontes sunt Elim,

de qui-

de quibus Numer. 33. fontes (inquam) sunt Saluatoris, ex quib⁹ haurimus aquas in gaudio Esa. 12. Duodecim vituli se ipsos pro ecclesia impendentes, & pro Christo immolantes Exod. 24. Duodecim viri sunt à Salomone præfecti super cibos domus suæ. 3. Reg. 4. Apostoli enim à Christo vero Salomone præfecti sunt super cibum doctrinæ, & sacramentorum ecclesiæ.

¶Eo igitur Psal. 46. sic ait Dauid: Deus sedet super sedem sanctam suam: principes populorum congregati sunt cũ Deo Abrahã: quoniam dij fortes terræ vehemẽter eleuati sunt. Vbi principes populorum, & dij fortes terræ à propheta Rege merito vocantur: per principes illos veteris legis figurati. Hi sunt enim viri fortes (vt D. Greg. ait) qui terrena despiciunt, cœlestia appetunt: carnem domant, spiritum roborant, virtutibus coruscant: mori possunt, flecti nequeunt. Dicũtur quoque dij participationem diuinæ gratiæ. Quibus debitores sumus totius venerationis propter doctrinã, & exẽplum, quibus roboratur ecclesia, atq; propter intercessionem, qua semper protegitur: & ab hostium insidijs communitur.

Apostoli principes sunt: & dij fortès per participationem diuinæ gratiæ. *D. Greg.*

¶Hos verò duos apostolos vocare possumus duos illos cherubinos cœlesti sapientia plenos, mutuo se respicientes: alas protectionis extẽdẽtes, & tegentes propitiatorium ecclesiæ Exod. 37. vel duas illas tubas argẽteas ductiles, quibus conuocabatur multitudo, vt moue rentur castra Num. 10. vel duas columnas æneas: quę in porticu templi Salomonis erectæ sunt 3. Reg. 7. vel duo vbera sponsæ. Cant. 4. quæ duobus hinnulis capreę assimilantur: de quibus Cant. 8. dicitur, vbera mea quasi turris. Apostoli enim sancti propter charitatem, & pietatem, & teneritudinẽ habent vberum: quæ hæc doctrinæ continent: in quibus impletum est diuinum promissum, & oraculum Esai. 66. ad vbera portabimini, & dei veri firmitate, & fortitudine fuerunt quasi turris, columnæ marmoreæ, quæ fundatæ sunt super bases ar-

Exod. 37.

Num. 10.

Cantic. 8.

Esai. 66.

genteas virtutum, & donorum Spiritus sancti Cant. 5. firmissimaque fundamenta ecclesiæ. Hæc fortitudo â Christo Domino per Spiritus sancti missionem de cœlo illis communicata est: atque hodierno euangelio, quod pars est sermonis Dominici habiti in nocte cænæ, illorum pauida corda maximè confortauit Dominus dicens, non turbetur cor vestrum.

Triplex causa turbationis discipulorum explicatur.

¶ Tria siquidèm illis prædixerat Christus, quibus ipsorũ corda exulcerauit, & conturbauit. Primò discessum suũ per mortẽ crucis: corporalemq; absentiã explicuerat dicẽs: adhùc modicum vobiscũ sum: expedit vobis, vt ego vadã. Secundo proditoris crimen explicuerat dicens, vnus vestrum me traditurus est. Tertio dixerat Petro, non cantabit gallus, donèc tèr abneges nosse me. Imò & his tribus quartum addiderat, quòd in mũdo pressuram essent habituri. Quibus quatuor ictibus apostoli mente cõsternati, vehementerq; erant conturbati. Quã conturbationem Psal. 59, præuidens regius vates, titulum inscripsit, in finem, ideſt, Christum qui finis legis est. Christum verò sic alloquitur: Deus repulisti nos, & destruxisti nos: iratus es, & misertus es nobis. Commouisti terram, & conturbasti eam: sana contritiones eius, quia cõmota est. Vbi acutè adnotauit Genebrar. quòd vox est populi petentis auxilium â Domino in tribulatione: congruitque apostolis in tribulatione constitutis. Sicùt ergò præclaris ducibus in more fuit eo tempore, quo iàm iàm conserendum est cum hostibus prælium, commilitones conuocare: & præclaris maiorum gestis in memoriam reuocatis, opulentæq; prædæ spe proposita trepidantes animos erigere, & ad pugnam excitare, sicut Iudas Machabæus à Nicanore obsessus. 2. Machab. vltimo hortatus est suos, nè formidarent aduentũ nationũ: sed in mente haberent auxilia sibi de cœlo facta, atque sperarent victoriam sibi ab omni potente affuturam: & singulos eorum armauit non clypei, & hastæ

Psal. 59.

Genebrar.

muni-

munitione: sed sermonib⁹ optimis, & exhortatione: atq; ad pugnam promptiores, adeoq; fortes reidditd, vt occiso Nicanore, prostratisque triginta quinque millibus glorioſam obtinuerit victoriam: ſic vtique nunc cœleſtis princeps noſter Chriſtus videns conturbatos, & pauidos diſcipulos armauit ſermonibus optimis dicēs non turbetur cor veſtrum,

¶ Contrà triplicem turbationis cauſam triplici antidoto diſcipulorū corda confortat, illoſq; animæ quiores reddit. Primò per fortiſſimū fidei clypeum dicēs, creditis in Deum, & in me credite. Secundò per ſublimem ſpem bonorum cœleſtium: in domo patris mei manſiones multæ ſunt: ſi quò minus dixiſſem vobis, quia vado parare vobis locū. Et ſi abiero, & præparauero vobis locum, iterum veniam ad vos: & accipiam vos ad me ipſum. Vt vbi ſum ego, & vos ſitis. Tertio oſtendit illis pulchritudinem, & ſuauitatem viæ, qua ad æternas manſiones tendere debent: quo vado, ſcitis, & viam ſcitis. Dubitantiq; Thomæ, Domine neſcimus quò vadis: & quomodò poſſumus viam ſcire? Reſpondit Dominus: ego ſum via, veritas, & vita. Nemo venit ad patrem, niſi per me. Tandemq; Philippo petenti, Domine oſtende nobis patrem: reſpondit: Philippe qui videt me, videt & patrem. Neſcis, quia ego in patre, & pater in me eſt? Alioquin propter opera ipſa credite. Operibus enim, & ſignis, atq; miraculis cœleſtis doctrinę veritatem Dñs comprobauit: diuinam naturam aſtruxit, diſcipulorumq; timidos animos confirmauit. Merito Propheta Rex Pſal. 147. ad diuinas laudes pro perceptis beneficijs eccleſiam inuitat: inter quæ primo loco huius beneficij meminit dicens: Lauda Hieruſalem Dominum, lauda Deum tuum Sion. Quoniam confortauit ſeras portarum tuarum. Portæ eccleſiæ ſacramenta ſunt: ſeræ ſancti ſunt Apoſtoli: quibus claues, & poteſtas adminiſtrationis ſacramentorū datæ ſunt: & fidelis cuſtodia. Cōturbatis vr̄ò

Triplici medio pauida corda diſcipulorum cōfortauit Chriſtus.

Pſal. 147.

Apoſtoli ſeræ ſunt portarum eccleſiæ.

Apostolis ferę portarum turbatæ sunt: dūq; discipulos Dominus corroborauit, confortauit seras portarum ecclesiæ militantis, & triumphantis.

Cor præcipua pars hominis, & sedes animæ

¶Non turbetur cor vestrū. Cor præcipua est humani corporis pars: vbi sedes est animæ, vitæq; naturalis principiū. Quare venenū illuc tēdit: vt occidat: & antidotū theriacæ, vt à veneno cor protegat. Quarè per metaphorā cor accipitur pro animæ potentijs, in quibus vita spiritualis residet: hæ sunt intellectus, & voluntas: in quibus vita spiritualis residet: hæ sunt intellectus, & volūtas: in quibus principiū est & origo vitæ animæ, motuū & omnium actionū. Potissimū vero cor tribuitur volūtati: quæ per amorem rapitur extrà se ad volitum: sicut canis venaticus vento venationis accepto natiua quadam vi rapitur, vt ventum insequatur: similiter rapitur voluntas: atque ad illius motum rapiuntur omnes potentiæ interiores & exteriores: sicut ad motum primi mobilis mouentur inferiores orbes. Et sicut ex bona, vel mala dispositione cordis sequitur vita, vel mors hominis: sic vita, vel mors animæ à dispositione voluntatis pendet. Ea ratione Dominus, qui cor nostrum adeò diligit, illudque à nobis instantèr petit Prouerb. 23. Fili præbe mihi cortuū: omnem formidinem, atque turbationem à corde nostro procul esse desiderat. Timorem quidem sanctum non excludit: quia initium est sapientiæ: seruilē tamen, & mundanum timorem excludit, quia perfecta charitas foras mittit timorem. 1. Ioann. 4. Timor enim mundanus ex amore sui, & mollica fide Dei oritur: ir deq; ratio à propria rectitudine abducitur, & mēs conturbatur. Quarè, vt ad sānā rectitudinē ratio reducatur, stabiliq; in Deū confidentia roboretur, ait Christus: nō turbetur cor vestrū. Sicut enim sera pensilis non potest claue aperiri, quandiu turbata est: sic nèc cor nostrum aperitur claue diuini spiritus, quandiu conturbatum est. Ideò ait Dominus, non turbetur cor vestrum.

Simile.

Ad motum voluntatis mouentur omnes potētiæ animæ. Simile

Simile

¶Cor

¶ Cor iusti templum est Dei. 2. ad Corinth. 3. an nescitis, quia templum Dei estis vos, & spiritus Sanctus habitat in vobis? Imò deambulatorium est Dei, iuxtà illud. 2. ad Corinth. 6. ambulabo inter illos ex Leuit. 26. Deambulatorium verò Dei, quem cælum, & cœli cœlorum capere nequeùt. 2. Para. 22. dilatare oportet. Vnde Paul. 2. ad Corinth. 6. dilatamini & vos: cor meũ patet ad vos, & dilatatum est ad vos. Tribulationes quidem præsentis vitæ angustiant secundùm carnem: secundùm spiritum verò iustorum cor dilatatur iuxta illud Psal. 4. in tribulatione dilasti mihi: & 2. ad Corinth. 4. in omnibus tribulationem patimur, sed non angustiamur. Et cap. 5. cum infirmor, fortior sum, & potens. Id quod significatum est in fenestris templi, quas vidit Ezechiel. 40. quæ exterius quidem angustæ erant, interiùs tamen latę. Hanc cordis dilatationem efficit charitas, quæ diffusa est in cordibus nostris per spiritum Sanctũ, quod autẽ diffunditur, dilatatur. Deinde charitas replet cor gaudio: fructus enim spiritus charitas, pax, gaudium Galat. 5. sicut vero per tristitiam comprimitur cor, sic per lætitiam dilatatur Prou. 15. sicùt tinea vestimento, & vermis ligno, sic tristitia viri nocet cordi: & cap. 17. animus gaudens ætatem floridam facit, spiritus tristis exiccat ossa. Auic. lib. 3. aphor. per lętitiam nutritur còr, quia dilatatur: & per illam dilatationẽ attrahit ad se sanguinem. Similiter contingit in vita spirituali. Vnde Christus ait, non turbetur cor vestrum, sed dilatetur.

Cor dilatare oportet, quia habitaculum, & deambulatorium Dei

Ezechi. 40.

Auicenna.

¶ Id quod primò suadet Christus per fidem: creditis in Deum, & in me credite. Sic ad Ephes. 6. ait Paulus, in omnibus sumentes scutum fidei: in quo possitis ignea tela inimici extinguere. Cum vero Christus dicit, in me credite, contestatur, quod sit Deus. Creaturis enim credimus, sed non in creaturas: in Deum autem credimus per motum fidei, & maximè per charitatem formatæ: sicut docet D. Aug. lib. de verbis Domini, & Angelicus Doctor 2. 2. q. 2. art. 2. & confirmatur ex illo ver-

Perfidem roboratur cor.

D. Aug. S. Thom.

bo Chri-

Spes cœlestium confirmat cor.

bo Christi Ioann. 6. hoc est opus Dei, vt credatis in eum, quem ille misit.

¶Secundo confirmat discipulorum corda per spem cœlestium. In domo patris mei mansiones multæ sunt, & vado parare vobis locum. Quod si roges, quomodo mansiones multę, siquidem omnibus operarijs datus est vnus denarius Matth. 20? Respondetur cum sancto Thoma, quod ab vnitate obiecti merces est vna: Cæterum mansiones multæ: quia secundum charitatis, & meritorum capacitatem diuersa est mensura, & mansio

Matth. 20. S. Thom.

D. Greg. Simile.

D. Gregor. 22. Moral. exemplum adhibet, quod sicut Aquila radios solis melius intuetur, quam homo: & perspicacior visus perfectius intuetur imaginem, quàm luscus, & hebes oculus: sic qui habet maius lumen gloriæ, perfectius videt Deum: & sicut de eodem fonte plus aquæ haurit maius vas, vt impleatur, quam paruum: sic qui cum maiori charitate decedit, magis capax est luminis gloriæ: melioremque mansionem accipit. Nullus tamen alteri inuidet, quia omnium desiderium impletur iuxta illud Psal. desiderium eorum attulit eis, & iterum, satiabor, cum apparuerit gloria tua. Et nunc Philippus ait, Domine ostende nobis patrem, & sufficit nobis.

Simile.

¶Tertio illos confortat Christus, dum se ipsum viam constituit. Principio enim, cum Dominus creauit hominem, per viam honoris, & sapientiæ voluit illum ducere. Cæterum, vt Paul. ait. 2. ad Corinth. 1.) quia in Dei sapientia non cognouit mundus per sapientiam Deum: placuit Deo per stultitiam prædicationis saluos facere credentes. Stultitiam vocat viam Christi crucifixi: quam gentes stultitiam vocant. Hæc verò via est pulchra, & semita pacifica: quæ corrigit viam, quam omnis caro corruperat: via suauis, quæ difficiles impiorum vias damnat: atque ad viam salutis reuocat: quæ per viam gratiæ splendida luce ducit ad vitam, & visionem gloriæ.

Stultitia prædicationis vocatur fides Christi crucifixi.

IN FESTO INVENTIONIS Sanctiſsimæ Crucis.

CONCIO PRIMA.

Sicut Moiſes exaltauit ſerpentẽ in deſerto: ita exaltari oportet filium hominis: vt omnis, qui credit in ipſum nõ pereat, ſed habeat vitam æternam Ioan. 3. THEMA.

REDEMPTOR noſter meritô ſe mundi lucem dixit. Ioan. 8. Ego ſum lux mundi, qui ſequitur me, non ambulat in tenebris. Et Ioan. 9. Quandiu ſum in mundo, lux ſum mundi. Id quod hiſtoria hodierni euangelij comprobatum videmus: dum Nicodemum Iudæorum Principem, qui venit ad Ieſum nocte, non tantum in noctis naturalis, ſed in denſioribus ignorantiæ tenebris, mentis caligine, & cæcitate, videmus a Chriſto Domino fidei luce illuſtratum. Erat quidem vir deſideriorum, Dani. 9. & optabat à diuino magiſtro erudiri de via ſalutis, & quomodo poſſet conſequi regnum Dei. Deſiderium pauperis exaudiuit Dominus Pſalm. 9. Et per lauacrum baptiſmi oculos illuminari docuit ad videndum regnum Dei. In baptiſmo enim lux diuina communicatur à Chriſto in cruce pendenti, quia ille eſt vera lux ſuper cãdelabrum, quæ illuminat omnẽ hominem venientem in hunc mundum: atq; adeò tanquã lucernã accenſam oportuit nõ abſcõdi: ſed ſuper cãdelabrũ

cru-

crucis ex altari: sicut per Mosen exaltatus est serpēs, vt omnis, qui credit in ipsum non pereat, sed habeat vitam æternam. Ab illo deriuatur in nos omnis vita, & lux: vt igitur vita nobis communicetur lucem gratiæ per virginis auxilium petamus dicentes: Aue.

Cantica pro insignibus beneficijs inuenta.

¶Antiquus mos fuit Hebræis, cum insigne aliquod beneficium à Domino essent consecuti, erumpere in cantica laudis, & exultationis, sicùt in exitu Israel de Ægypto, dùm mare Rubrum sicco pede transierùnt filij Israel, & viderunt Ægyptios in mari submersos, cecinit Moyses canticum illud: Cantemus Domino: Glorioſe enim honorificatus est &c.

Exod. 15.

¶Esaias quoque euangelicus Propheta Iudeorum libertatem à Babylonica captiuitate procul intuens, & in illa quasi in vmbra, & imagine cernēs liberationē ecclesiæ à peccato per Christū, & per crucis mysteriū cāticū illud gaudio, & exultatione plenū nomine ecclesiæ cecinit dicēs: cōfitebor tibi Domine, quoniā iratus es mihi &c. Confitemini Domino, & inuocate nomē eius, notas facite in populis adinuētiones eius: Dauid quòquè in adinuētionibus Domini exercebatur. Et hæc est hodierna die intētio ecclesiæ, notas facere adinuētiones Domini, vt in illis exerceamur. Dū enim celebramus inuentionem pretiosissimi thesauri sanctissimæ Crucis, diuinum artificium, & inuentionē diuino ingenio dignam in opere redemptionis nostræ per lignum crucis recolimus: de quo ait in euangelio: oportet exaltari filium hominis. In crucē enim Dominus quasi vir, & dux pugnator ascendit aereas potestates debellaturus: & quasi bonus pastor saliens in montibus ascendit Caluariæ montem, & crucem, vt inde amoris sibilis ouem perditam vocaret, & super humeros deferret.

Esai. 12.

Paulinus Epla. 12. ad Seuerū, & ipse Seuerus Sulpit. li. 2. Dionys. Euseb. & Epipha idem. affirmant.

¶Pretiosum crucis thesaurum Adrianus Imperator Roman. idolorum cultor, Christiani nominis persecutor, anno Domini centesimo quadragesimo in vilis-

simo

simo loco ruderibus pleno iussit abscondi, crucibus latronum cõmisceri, atque desuper iussit Veneris simulacrum erigi, vt versutię diaboli gladius, quo peremptus est, occultaretur. Super sepulchrum quoq; Domini Iesu iussit erigi Iouis simulacrum: nec non in Bethlehemitico presepio Adonidis effigiem, cuius mortem perfidas Hebręas plangentes vidit Propheta Ezechiel: cæterum vti Prou. 21. scriptum est: non est sapientia, non est prudentia, non est consilium contra Dominum: anno enim salutis nostræ. 318. imperante Constantino magno crucis gloria manifestari cæpit: cum enim idem Imperator adhuc paganus cum Maxentio tyrãno militaribus copijs instructissimo congressurus esset, atque debelli exitu trepidaret, circa meridiem sole declinante vidit crucis signum in cœlo coruscans his litteris inscriptum: in hoc signo vinces. Et proxima nocte Christus illi apparens, idem signum ostendens iussit omnia militaria vexilla eo signo insignire, quod vt effecit, victoriam de hostibus reportauit, crucis mysterium intellexit, credidit, & honorauit, atque Romanam ecclesiam multis muneribus dotauit, & exornauit. Post modum Helena Constãtini mater anno Domini circiter 326. nocturno visu admonita Hierosolymam petijt, vt dominicam crucem inquireret. Et multis coruscantibus miraculis inuenit. Ibidem partem crucis thecis argenteis inclusam in templo sanctæ crucis à se constructo reliquit, virginum quoque sacrũ monasterium ibi instituit, quibus regina proprijs manibus fercula ministrauit, & aquam manibus infudit, teste Ruffino, sicque mulier caput Draconis contriuit.

Ezech. 8.

Anno salutis 318. Crucis gloria manifestari cæpit.

Crux per Helenã inuẽta anno. 326. Genebr. lib. 9. Chronol.

Genes. 3.

¶ Sùb hoc tamen nomine inuentionis sanctæ crucis non tantum celebramus vnicam crucis materialem inuentionem, qua Helena crucem inuenit, sed diuinam inuentionem & altitudinem diuini consilij (quam nunquam satis mirabatur Augustinus) super salutem humani generis: fuit enim altissimum Dei consilium, quod

Duplex inuentio crucis.

per crucem redimeremur, quodq; crux vexillum esset ecclesiæ,& signum Christianæ gentis. Militibus si quidem necessarium signum, quo ab hostibus discernantur,& ad quod confugiant, & sub quo congregentur. Hispani purpurea cruce vtuntur, Galli alba, Germani nigra: Christiani tamē omnes cū in baptismo militiæ Christi ascribimur, triplici cruce signamur in capite,in pectore,& scapulis: vt diabolo firma fide resistamus, mundū cōstāti pectore superemus,& carnē scapularum signo mortificantes vincamus. Solet magnū cōsilium adhiberi ad eligēda insignia vexilli militaris: in electione vexilli sanctissimæ crucis, quis adiuuit spiritum Dñi, aut quis consiliarius eius fuit? Crucis enim patibulū non videtur humano consilio inuentū, sed diuino: inuenim' siquidē plurimorum suppliciorū inuentores: nam Macedones saxis obruebant; Persæ flagellis ex setis suillis nudos cædebant, Germani rotis ferreis acutissimis discerpebant: Græci, Romaniq; plurima supplicia inuenerc: quosdam enim viuos cadaueribus alligabant, alios parietibus includebant, alios alligato ad collum pondere in mare iactabant, laminis ardentibus alios perimebant, alios flammis tradebant, & igni, alios equuleis, vngulis, pectinibus ferreis laniabant, alios tunica ignea extæda, & alijs ignis alimentis, vt pice, resina illita induebant, & amburebant, alios viuos assabant, alios ab equis stimulatis distractos dissecabant, alios arborum ramis depressis alligabant,& solutis ramis discerpebant: De crucis verò patibulo memoria quidem habetur à tempore Ioseph apud Ægyptios mille septingentis annis ante Christum, vt habetur Genes. 40. Eiusdemque patibuli habetur memoria Iosu. 5. 2. Reg. 21. & Esther. 8. & Diod. Sicul. lib. 3. de antiqui. gest. refert Ninum Regem Assyriorum cruci affixisse Pharnum Medorum Regem à se victum cum vxore,& filijs. Quis tamen fuerit huius patibuli author nō constat: atque adeō diuino consilio inuentum meri-

Esai. 40.
Crucis patibulum diuino consilio inuentum, vt esset vexillum ecclesiæ.

Genes. 40.
Iosu. 5.
Diod. sicul.

to iu-

to iudicare posſimus: vt Deus per crucis patibulum nos redimeret: conuenientiſsimum ſiquidem fuit, vt Verbum caro factum in ligno crucis pateretur, idemq; eſſet, patibuli & redemptionis inuentor.

¶Primo quidem quia (vt eccleſia canit) hoc opus noſtræ ſalutis ordo depoposcerat, multiformis proditoris ars, vt artem falleret, & medelam ferret inde: hoſtis, vnde læſerat: in ligno ſerpens tortuoſus principatus mũdi poſſeſsionẽ apprehendit, in ligno expediens fuit iudicari, & è principatu foras eijci, vt qui per lignũ vincebat, per lignũ quoq; vinceretur: Sicut Chriſtus Ioan. 12. prædixerat: Nunc princeps huius mundi eijcietur foras: ex ligno vetito ſumpto pomo virulentus ſerpẽs protoparẽtes, & vniuerſum genus humanum peremit, Chriſtus in ligno crucis pendens virus expulit, & nos redemit. Id quod in euangelio explicuit dicens, ſicut Moyſes exaltauit ſerpentem in deſerto, ita exaltari oportet filium hominis, ſecundo multis figuris congruentiſsimum fuit. Primo quidem lignum vitæ in medio paradiſi Sanctiſsimæ crucis prototypus fuit: ſicut Ioann. vidit Apocal. 22. lignum vitæ afferens fructus duodecim per menſes ſingulos, &cæt. & quia Chriſtus cruci affixus crucis maledictum abſtulit, ſubdit Ioannes. Et omne maledictum non erit amplius: Et Sapient. 14. benedictum lignum per quod fit iuſtitia. Lignum quoque eſt ſcientiæ boni, & mali: Arca eſt Noe lignea per quam genus humanum à culpæ naufragio ereptum eſt. In lignis Iſaac, quæ ſuper humeros detulit, crucis manifeſta figura præceſsit: in eodem enim monte Chriſtus crucifixus eſt: Et Eſa. concinit vaticinium: factus eſt principatus ſuper humerum eius: Et cap. 53. poſuit ſuper eum iniquitates omnium noſtrum: baculus eſt, quo Iacob tranſiuit aquas Iordanis, de quo in Pſalm. 22. virga tua, & baculus tuus. Hæc virga eſt Moſi in qua ſigna fecit, quæ Magorum virgas deuora-

Geneſ. 2.

Apoc. 22.

Geneſ. 2.
Geneſ. 8.
Geneſ. 22.
Eſa. 9.

...it, quæ Pharaonem, & Ægyptios in mari Rubro submersit, & quæ eduxit aquam de petra: iuxtà virgam manibus Mosi in cœlum porrectis populus Israeliticus deuicit Amalech: signum est, quod à Domino Mosi ostensum in aquas Marath immissum amaritudinẽ abstulit, & in dulcedinem conuertit: lignum siquidẽ crucis aquas tribulationum dulcedine replet. *Rupertus* Rupertus: quam dulce sit lignum crucis, qui experiri meruerit, nouit, sub illius vmbra sedit sponsa: & fructum dulcem gutturi reperit. Sub hac vmbra dulcescunt labores, & tribulationes. Beatissimo Andreæ dulcissima fuit crux. Paulus in cruce gloriatur, & in tribulationibus: imò eximia dulcedine fructus degustata tantum robur, & animi alacritatem ad vincendos labores resumpsit sponsa, vt iam non se se contineat, vt sedeat tãtùm sub vmbra, sed crucis dulcissimis fructibus plenè saturari cupiens dicat Cant. 7. Ascendam in palmã, & apprehendam fructus eius: crux vtiq; palma est victoriæ, qua Christus mundum vicit, & de hoste humani generis gloriose triumphauit, ideòque cum ad crucem properaret, cum palmis excipi voluit: ab illa omnes victoriæ nostræ procedunt; Et victrices illæ palmæ, quas sancti amicti stolis albis thronum agni comitantes manibus gestant. *Cantic. 7.* *Crux Christi palma est* *Apoc. 7.*

¶ Tertull. & post illũ Cyrill. dicunt, esse lignũ, quod ab Elisæo in aquã missum ferrũ ex aquis enatare fecit: sic crux sancta ab imo baratri nos subuexit ad astra. Lignũ est, quod Amã ad suspendiũ Mardochei parauerat, in quo miser suspẽsus est. Esth. 7. sic in cruce Christi diabolus victus est, & absorpta est mors in victoriam. Lignum est, de quo Hier. 11. Scriptũ est: mittamus lignum in panem eius. Arca lignea testamenti, quæ legem Dei, mannã, & virgam continebat, & populum Dei deducebat. Potissima tamen crucis figura fuit lignum, in quo Moses in deserto serpentem æneum exaltauit, vt percussi à serpentibus sanarentur: sicut *Cyrillus.* *4. Reg. 6.* *Nume. 21.*

hodierno

hodierno euangelio dixit Christus: vt enim Ægyptij, quia per aquam voluerunt delere Hebræos, in mari Rubro submersi sunt; ita detractores contra Mosen & Aaron, qui in occulto mordentes detrahebant, occultis morsibus serpentum puniti sunt, vt per quæ peccat quis, per hæc & torqueatur. Ad aspectum tamē exaltati serpentis sanabantur, non quòd ex se haberet virtutem sanādi, sed quia typus erat Christi in cruce exaltandi: vt docet Augustinus. to. 3. de mirab. sacræ scrip. ille enim verus est serpens, quia serpens prudentiæ, & sapientię typus est: sicut per Matth. ait Christus: Estote prudentes, sicut serpentes, serpens ille venenosus apparebat, nullum tamen venenum habebat, imò venenum ab aspicientibus depellebat, sicùt & de redemptore ait Paulus ad Rom. 8. Deus filium suum mittens in similitudinem carnis peccati, de peccato damnauit peccatū: quod S. Thom. explicat, de peccato, ideſt, per mortem suam, quæ dicitur peccatum, propter similitudinem peccati, quiâ moriendo apparuit peccator, quia mors introiuit per peccatum. Tum. 2. quia cum sceleratis reputatus est. Tùm. 3. quia Christus Crucifixus fuit hostia pro peccato, & sic damnauit peccatum. Aspicientes serpentem sanabantur: sic ait Paulus. Hebræ. 11. Aspicientes in authorem fidei, &c. vnde Christus in euangelio ait: Sicut Moses exaltauit &c.

Sapi. 11. c.

D. Aguſt.

Matt. 10.

Rom. 8.

S. Thom. Rom. 5.

Eſai. 53.

¶ Serpens ille per multos annos circiter. 800. in magna veneratione est habitus: vsque adeo, quod quia filij Israel adolebant ei incensum, Ezechias Rex cū magna pietatis laude contriuit, vt habetur 4. Reg. 18. & Augustinus adnotauit. 10. de ciu. c. 8. Crucem verò Dñi absq; idolatrię periculo adoramus adoratione latriæ: vt docet S. Th. 3. p. q. 25. art. 4. quia repræsentat nobis, vt imago ipsum Christū in cruce passum: crucem vero ipsam & lignū, in quo saluator passus est, non tantū adoramus ratione imaginis, sed ratione cōtactus. Quarè crucem Dñi dulcissimis verbis alloquimur, vt B. Andreas apostolus

Serpens æneus in veneratione habitus, & per Ezechiam contritus

D. Augu. cruci debetur adoratio latriæ S. Thomas.

excepto suo nos docuit, & in cruce spē reponit ecclesia dicēs: ò crux aue spes vnica. Cōstantin⁹ Imperator postquā insigno crucis sibi cœlitus ostēso cōtra Maxentium mirabilē, atq; glorioſam victoriā obtinuit, crucē sūmopere exaltauit, vt enim referunt Zona. Niceph. & Sozo. numos oēs imperij præcepit cudi ūgno crucis: feriā sext ām seruari, & milites oēs sup arma cruce signari: & vexilla similiter. Iustinianus Cæsar in reg. ord. li. 1. ti. 1. l. 4. sub capitis pœna, prohibuit ne qs crucē pingeret, vel sculperet, vbi pedib⁹ calcari posset: idē præcepit Ferdinād⁹ Hispaniæ Rex. Reges quoq; Siciliæ, Hierosolymæ in stēmatib⁹ crucē gestāt. Et Trāsiluanus princeps crucifixū.

Zona. to. 3. Nicep. lib. 7. c. 40. Sozo. tripar. li. 1. cap. 9.

¶ Explicuimus diuinū fuisse consiliū, vt Christus in ligno pateretur, idq; multis figuris congruentissimū: operæ pretiū tamē erit inquirere, cur potius crucis figura à Dño electa sit, quā alia. Adquod supposita diuina volūtate, & ord. natione, respondetur, quod fuit vtiq; operi redēptionis nostræ omniū cōuenientissima figura. Primo quia figura crucis quatuor orbis climata respiciēs, totius mūdi creatorē, gubernatorē, atq; vniuersalē redēptorē merito, siqua alia susceptura fuit: & sicut tota mūdi machina naturalis super crucis figurā stabilita est, dissecatur enim terra pūctis quatuor, à quibus ductæ lineæ crucē efficiūt: ab oriente in occidētē, & à septētrione in meridiem, sic spiritualis mūdi instauratio merito super crucem fieri debuit, vt in cruce pendens totius mūdi se Dūm cōprobaret, & illius possessionē apprehenderet vt Athanas. cōsiderat lib. de incarnat. verbi: vt iā tunc ostenderet magnū populū subalas suas esse vēturū. Volucres (vt Hieronym. adnotauit) expansis alis in crucis figura volāt, pisces suis pennulis crucē effingunt, atque homo tandē extensis brachijs crucē format. Imò & nauigia super crucē fabricātur, remis super aquā in crucis modum expānsis æquora sulcāt, velisq; appensis super antenā, quæ cū malo crucē efficit, aerē scindūt, vt in omnibus cœlestē crucis geometriā præ oculis habeamus, vtq;

Crucis figura vniuersi Dominū ac redemptorē significat.

Athana.

Hieron.

posſim⁹ cõprehẽdere cũ omnib⁹ ſanctis (vt Pau. ait) quę ſit lõgitudo, & latitudo, ſublimitas, & ꝓfundũ. Anſel. ſuper illud ad Eph. 3. ꝓfunditatẽ diuinorũ archanorum meditabatur. Auguſ. nõ ſatiabatur cõſiderare altitudinẽ cõſilij diuini ſup ſalutẽ humani generis. Angelicus D. opuſc. 60. art. 23. magnitudinẽ, & latitudinẽ beneficiorũ Dei meditabatur. Bernard. Ser. 2. de reſur. in quatuor angulis crucis, quatuor gẽmas pretioſiſſimas cõſiderat, charitatis obediẽtiæ, patientiæ, & humilitatis: corroboratur hæc cõſideratio ex doctrina Iſidori. li. 15. etymolo. c. 14. quod decuman⁹, qui habet figurã x. ſiue crucis, qui Orientẽ ab occidente diuidit, æquialet numero denario, quo decẽ prẽcepta ſignificãtur, quæ cruci cõformia ſunt: illa enim regula chriſtianę vitę: vt ad Gal. 6. ait Paulus: quicunq; hanc regulam ſecuti fuerint, pax ſuper illos, &c. Iapones quoq; ad fidem conuerſi, cum primũ viderunt crucem, vocauerunt iumogi, ideſt, decem, qui numerus apud illos ſcribitur per x. ſicut apud Hiſpanos crux enim perfectio eſt vitæ Chriſtianæ.

¶ Angelicus D. 3. p. q. 46. art. 4. & Aug. alterã conuẽnientiã aſsignãt, ſcilicet ad exẽplũ virtutis, vt fideles nullũ genus mortis expaueſcant, ſed omnia ſupplicia æque contẽnant: Nullũ enim mortis genus olim erat execrabili⁹, aut formidabili⁹, atq; crucis patibulũ: ſic enim ſcriptũ erat: maledictus homo à Deo, qui pẽdet in ligno. At Chriſtus nos redemit de maledicto legis, fact⁹ ꝓ nobis maledictũ: vt Paul. docet, omnẽ enim maledictionẽ ſuxit & in benedictionẽ cõmutauit, ſicut ex vipera ſit antidotũ teriacinũ, & ſicut apis ex amaris floribus mel educit: Sãpſon ex comedente leone cibum dulciſsimũ extraxit, ſic Chriſtus Dñs ex morte, & cruce vitã, & benedictionẽ nobis inuenit: Nam ſicut Dauid Goliat ſuo gladio iugulauit, & Iudith Holophernẽ, ita Chriſtus Dñs diabolũ in ſua cruce peremit, atq; cõtriuit. Leo Papa ſer. 10. de Paſ. Dñi: Fefellit illum malignitas ſua, intulit ſupplicium filio Dei, q cũctis filijs hominũ in remediũ verteretur at

Epheſ. 3. *Anſelmus.* *S. Thom.* *D. Bern.* *Iſidorus.* *Ad Gal. 6.* *S. Thom.* *D. Aug.* *Deut. 21.* *Ad Gal. 3.* *Iud. 14.*

que; exēplo suo omnem timorem, horrorem, infamiā, erubescentiā persecutionū, & crucis depulit: vt crucis humilitas nulli sit aspernenda diuitū (vt eleganter Leo Papa Ser. 2. de resur.) nulli sit erubescenda nobiliū, neq; enim in tātū prouehi potest fœlicitatis humanę fastigiū, vt ęstimet sibi pudendum, quod manens Deus in forma
1. Petr. 2. hominis, nō est arbitratus indignū. Id quod Petrus Apostolus nos docuit, dicens: Christus passus est pro vobis, vobis relinquens exēplum, vt sequamini vestigia eius. Quod si vestigia sequamur, bonum habemus ducem, qui absq; inuidia vult, vt vbi ipse est, & nos simus, neq; deficiet nobis ductus spiritus ipsius boni, qui deducet nos in terram rectam, aspirando flatibus gratiæ, vt consequamur portum gloriæ.

IN EADEM SOlennitate, CONCIO SECVNDA.

THEMA *Sicut Moyses exaltauit serpentem in deserto, ita exaltari oportet filium hominis, vt omnis, qui credit in ipsum, non pereat, sed habeat vitam æternam*

Ioan 3.

CVm hisce verbis explicuisset Saluator Nicodemo necessitatē mortis suæ per crucē: huius necessitatis radicē docuit, & finē statim subiūgēs, sic enim Deus dilexit mundū, vt filiū suū vnigenitū daret, vt omnis, qui credit in eum, nō pereat,
Ephes. 3. sed habeat vitā æternam. Huius rei gratia Paulus Apostolus flectit genua ad patrē Domini nostri Iesu Christi vt det nobis virtutem, vt possimus cōprehendere cū omnibus sanctis, immensam charitatē Dei Patris, & super

emi-

eminentē scientię charitatē Christi Iesu: vt igitur vel parua stillā sermonū eius dignè explicemus & audiamus, flectamus & nos genua ad virginem sacram, vt per ipsam auxilium gratiæ consequamur dicentes, Aue Maria.

¶ Euangelicus Propheta redēptionis nostrę mysteria procul intuens cap. 25: diuinā exaltat clementiā dicēs: *Esai. 25.* Domine Deus meus es tu, & exaltabo te, & cōfitebor nomini tuo, quoniam fecisti mirabilia, cogitationes antiquas fideles. Amen. *Et* statim subdit duas, vel tres fideles Dei nostri cogitationes, & insignia beneficia exhibita populo Christiano: videlicet beneficiū regalis conuiuij cū in cænaculo Montis Sion sacrosanctū *Eu*charistiæ sacramentū instituit: hoc enim est conuiuiū pinguium, medullatorū & vindemiæ defæcatæ, quod in illo mōte fecit Dñs cunctis populis. In eodem quoq; Mōte Siō fecit Dominus conuiuium pinguium & defæcatissimū, cū de Siō exiuit lex, & verbū Domini de Hierusalem, cum per aduentū spiritus Sācti, euangelij conuiuiū pinguissimū, & omni fęce errorum, & veteris legis vmbris purgatū, præparatū est, quo fideles animæ reficiātur. Alterum beneficiū fuit crucis sanctissimæ, cui affixus Dominus in mōte Caluariæ destruxit peccatū, destruxit & mortē illā deglutiens, & absorbēs. 1. Petri. 3. Sed quod elegāti verborū tropo explicuit Propheta dicens: Præcipitabit Dominus in mōte hoc, faciē vinculi colligati, ideſt, peccatū destruet, quo peccatores, quasi vinculis colligātur, vel cōsūmabit vinculū legis Mosaicę. Præcipitabit mortē in sempiternū. Quod verbū præcipitationis doctissimus Foreirus, & linguæ Hebraicæ peritissimus ait explicare quandā præcipitantiā, & consumptionē, præsertim in cibis, quæ fit absorptionibus & deuorationibus: id quod Paul. Apostolus 1. ad Cori. 15. dixit: Absorpta est mors, & quod Propheta dixit in perpetuū, Paulus vertit in victoriā, ideſt, in finē, & perfectionē, atq; consummationē operis, gloriosumq; triūphū: statimq; subdit, atq; explicat crucis mysteriū: *Ecce* Deus noster ille, ex-

Foreirus. *1. Corin. 14.*

pectauim⁹ eum, & saluabit nos. Quia requiescet manus Dñi in mõte isto: quo tropo significatur apud Hebrẽos gratia, fauor, vel auxilium Dñi: cęterum modus quoq; quo diuina gratia cõmunicanda erat Christiano populo explicatur, nẽpe p affixionem manuum Dñi in cruce: sicut statim subdit propheta: Et extẽdet manus suas, sicut extendit natãs ad natãdum, & humiliabit gloriã eius, scilicet, Moab, ideſt, mundi, & illius principis diaboli, cũ allisione manuũ eius; quod verbum Forcirus iuxta proprietatem vocis Hebraicæ trãsfert, cum perforationib⁹ manuum eius. Ecce sacer propheta prædixit per crucis mysterium destruend peccatũ, absorbendũãmortem, & reddendã nobis vitã; sicut Christus Dñs hodierno euangelio ait: sicut Moyses exaltauit, &c. vt omnis, qui credit in ipsum, nõ pereat, sed habeat vitam æternam.

¶ De Christi quoq; Dñi morte, & resurrectione prædixit Osæ. c. 6, viuicabit nos post duos dies, in die tertia suscitabit nos: Ex eo enim loco Patres omnes Christum Dñm tertia die resurrexisse cõfirmant. Hiero. Aug. Dorothæ, Greg. Niss. Anselm. Cypr. Bern. Gregorius tamen ho. 20. in Ezech. & Cyrill. lib. 2. in Ioan. c. 26. docent ex eo loco non tãtum Christi Dñi resurrectionem probari: sed nostrã: Christi enim resurrectio est causa efficiens, & exemplaris resurrectionis & vitæ nostrę: iuxta illud Pauli, qui reformabit corpus humilitatis nostræ cõfiguratum corpori claritatis suæ, quod eleganter docet S. Tho. 3. p. q. 56. art. 1. Propterea tribuimus passioni Christi destructionem peccati, & resurrectioni resurrectionem nostrã, iuxta illud Pauli: hoc scientes, quia vetus homo noster simul crucifixus est, vt destruatur corpus peccati: Et ad Eph. 2. Cum essemus mortui peccatis, cõuiuificauit nos in Christo, cuius gratia estis saluati & cõresuscitabit, &c. Quo loco S. Tho. Ansel. & Primas. docẽt; viuificare dici propter iustificationem, resuscitare aũtem ppter resurrectionem corporum. Et S. Thom. citat hæc verba Ose. Die tertia suscitabit nos,

Ose. 6.
D. Hiero.
D. Aug.
D. Greg.
Cyrill.
Philip. 3.
S. Thom.
Rom. 6.
Ephes. 2.
S. Tho.
Anselm.
Primas.

quia

quia die tertia cum Christo resurgente suscitati sumus: vt Paul. de præterito dixit, conresuscitauit propter certitudinem fidei, & spei nostræ. Et quanquam resurgens à mortuis communicauit ecclesiæ vitam suam: per crucem tamen cępit illam cõmunicare: crux enim & mors Christi fuit radix vitæ nostrę: vt Christus in euangelio nos docet, in verbis Thematis: atq; hanc vitam cæpit cõmunicare ecclesiæ cum moriens in cruce inclinato capite tradidit spiritum, vt viuamus per ipsum: quia spiritus oris nostri Christus Dominus. Nulla figura inter omnes geometricas susceptioni spirituum vitæ aptior, quam figura crucis, secundùm omnes Astrologos, tam Arabes, quam Ægyptios: inter omnes characteres summam potestatem dicunt tenere crucem, & spiritus suscipere Planetarum, ita vt crucis figura omnibus rebus intimè existens, quasi vitæ naturalis sit principium, sic & vitam super naturalem per crucem nobis communicari oportuit; sicut Christus dixit, vt omnis, qui credit in ipsum nõ pereat, sed habeat vitam æternam: est enim signum, quod ab omni malo, & à morte liberat, & vitam præstat.

Thren. 4.

Crucis figura susceptioni spiritus & vitæ aptissima.

¶ Quarè cũ Genes. 4. dicitur, quod posuit Dñs signũ in Cain, ne quis eum occideret, quãquam aliqui ex Hebræis, & nostris dicunt fuisse tremorẽ totius corporis, & maximè capitis: & fauet trãslatio 70. Interpretum, nã pro eo, q̃ nos legimus; Ero vagus & profugus, illorum trãslatio habet: Ero gemẽs, & tremens: Nõ tamen desunt, qui dicant signũ illud, fuisse crucis illi impressæ; Et similiter sanguine agni signatos fuisse postes, & superliminaria filiorũ Israel signo crucis sanguine facto, sicut cum vir indutus lineis signauit Thau frontes virorum gementium Ezech. 9. & Apoc. 7. satis cõgruè intelligitur locus de signo exteriori crucis imprimẽdo p Angelũ in frõtib⁹ seruorũ Dei. Hiero. sup. Ezech. 9. notat, quod inter literas Hebręorũ, & Samaritanorũ Thau est vltima T. Et idẽ Hierony. to. 3. epist. ad Fab. de veste

Genes. 4.

Exod. 12. Thau figura crucis.

Apoc. 7.

Hierony.

sacerdo.

sacerdo. dixit laminam auream in fronte sacerdotis figuram esse crucis. Græci quoq; simili charactere vtuntur, sicut in dialogo Luciani habetur, φ, vt satisfieret querelæ vocalium contra litterā Thau, dānatur Thau, vt ponatur in cruce, iuxta figuram suam, littera, T. antiquis erat nota absolutionis, & cū quis à delicto absolue batur, ea littera suffragia absolutionis signabantur. Quarè secundum Isidorum libro etymol. cap. 3. & Gabr. super cano. ca. 20. litera, Thau, figura sua, & effectu mysterium crucis indicat. Ideō abhac littera incipit canon missæ: Te igitur, &c. vt ipsa litera crucem: & passionem Christi oculis repræsentet, & Saluator ipse Ioan. 12. explicans virtutē crucis dixit: Ego si exaltatus fuero, &c. omnia traham, quasi crucem efficiens instrumentum, & veluti hamum tractionis. Et notauit Chrysosto. tom. 2. hom. 14. in cap. 3. Marci, quod arca Noe: per quam ab vniuersali diluuio mundus ereptus est, habebat tercētos cubitos altitudinis: vbi initium numeri crucis mysteriū signabat. Idem quoq; adnotarūt Amb. lib. 1. de Abrahā ca. 3. & Beda ex Isido. de victoria Abrahę in trecētis vernaculis. Illud etiā nō est prętereundū, quod fructus ille super omnes dulcissimus, qui nascitur Baruthi, portu Mediterraneo iuxta terram promissionis: quē producit arbor vulgo dicta, ficus paradisi, fructus verò vocatur Musa, qui interalia mirabilia illud habet singulare, quod fructus introcisos diuisus insingulis particulis apparet T, in modum crucis: & à multis creditur arbor vetita paradisi fuisse ficus, teste Nicepho. lib. 1. cap. 27. vbi videtur clementissimus Dominus intra venenū ipsum lethiferum abscondisse antidotum crucis: & intra mortem vitam, sicut in hymno canit ecclesia: Quando pomi noxialis, &cæt. ipse lignum tunc notauit, damna ligni vt solueret.

Thau nota absolutionis apud antiquos. Isidorus. Gabriel. Bonauent. in cano. miss.

Chrysost.

D. Amb.

Fructus fici paradisi intus crucem continere dicitur. Necepher.

Crux apud Ægyptios vitæ futuræ signum.

¶ Alia ligna rigantur aqua, vt viuant, & fructificent, at lignum crucis aquam sanat melius, quam lignum Mosi, imò vim viuificatiuam aquæ cōmunicat. Et quan

quam

quã multis nationibus crux fuit exosa; apud Ægyptios tamen inter alia Hieroglyphica per crucis figurã significabant vitam futuram: atque ea figura pectus Serapidis summi Dei apud ipsos (secundum Augustinum, lib. 8. de ciuit. cap. 5.) exornabant: Græci quoque ab Ægyptijs idem videntur accepisse; nam in multis templis, & abditis sacellis idoli Serapidis similes figuræ crucis inuentæ sunt. In quo videtur impletum illud Iob. Qui cõprehendit sapientes in astutia sua: ne posteà videtes crucem, possent stultitiam iudicare, aut odio habere crucem, quam per tot secula honorificauerunt. Apud Mexicanos quoque Indos in regione dicta Acuzamil inuentum est idolum in crucis figura formatum. Nicepho. refert Cosdroam Persarum Regem gratitudinis gratia misisse ad Imperatorem Mauritium Turcas quosdam cruce in frontibus signatos, quod Cæsar admirans, & rogans Turcas, quomodo crucem infideles in fronte deferrent, respondisse feruntur, quòd peste multis retrò seculis grassante, cùm nullum naturale remedium inuenirent, quorundam hominum consilio cruce in frontibus signari cæperunt, & ex tunc cessauit plaga, atque adeò crux illis erat signum, & vnicum remedium vitæ, & salutis. Iapones quoque Indi Orientales venerabantur crucem, & in domibus, & agris hoc signum salutis contra insidias diaboli exaltabant. Tandem antiqui signum crucis pollice super indicẽ faciebant, vt veniam, & clementiam deprecarentur. Cæterum hi omnes Gentiles, idolatræ, & sine lumine fidei crucem ignotam venerabantur, quibus dicere possumus id, quod Paulus Athenienſibus, qui inter cæteras superstitiones habebant aram dicatam ignoto Deo. Quod ergo ignorantes colitis, hoc vobis annunciamus, scilicet mysterium crucis: quod docet, & veneratur fides Catholica, quod Patri æterno ostendimus dicentes: Protector noster aspice Deus, & respice in faciem Christi tui: & videns illum pro nobis crucifixum, misereatur nostri, & benedic-

Augusti.

Iob. 3.

Niceph.

Act. 17.

Psal. 83.

nobis

nobis, crux enim arcus est cœli, signum fœderis diuinæ clementiæ, & pacis nostræ.

¶ Hoc est signum vitæ, quod nobis vitam confert: quanquam enim diaboli, & ipsius ministri contra Christum cruce vsi sunt, vt instrumento mortis, fefellit tamen ipsum malitia sua (vt ait Leo Papa) intulit supplicium filio Dei, quod cunctis filijs hominum in remedium verteretur: Et impletum est illud *Ezechie.* 17. Ego Dominus exaltaui lignum humile, & frondere feci lignum aridum. Illius siccitas in virorem versa est, vt merito dicat sponsa: manus illius tornatiles, &c. Hoc est signum viuificum, quod melius, quam Thau signatos à gladio protegit, à morte, & ab omni periculo liberat, & vitam nobis præstat. Antidotum efficacissimum, quod contra omne venenum, & contra omne mortis periculum præsentissimum præstat remedium, multò efficacius quam theriacum, & quæcumque alia, tam naturalia, quam arte inuenta remedia, vt plurimis sanctorum exemplis comprobatum est: vndè canit ecclesia: hoc contra signum nullum stet periculum. Et quid mirùm; nam si myrrha, & balsamum corpora seruant incorrupta, si tactu ossium Elisæi reuixit homo: & aspectus serpentis ænei sanabantur à serpentibus vulnerati: si prophetante Ezechiele super ossa arida venit spiritus à quatuor ventis, & insufflauit, & viuificauit ossa; quanto potius per sanguinem, & crucem Christi ab omni periculo, & morte liberabimur, & per resurrectionem ipsius viuificabimur & nos? Iuxta illud Pauli; qui suscitauit Iesum Christum à mortuis, viuificabit & mortalia corpora nostra propter inhabitantem spiritum eius in vobis: & 2. Corinth. c. 4. Quis suscitauit Iesum, & nos cum Iesu suscitabit: & ad Coloss. cap. 3. Mortui estis, & vita vestra abscondita est cum Christo in Deo, cum autè Christus apparuerit, vita vestra, tunc & vos apparebitis cum ipso in gloria. Sanguis siquidem Christi potentissi-

Leo Papa.

Cant. 7.

4. Reg. 13.
Num. 21.

Ezech. 37.

Rom. 8.

2. Corin. 4.
ad Colos. 3

mum,

mum, atque efficacissimum antidotum est, & cœleste medicamẽtum, quod mortem pellit, & vitam confert: crux Christi præsentaneũ est remediũ, morbosq; pellit, corporis, & animæ: verum lignum vitæ est, quod multo certius, atque perfectius, quam illud antiquum vitam præstat. Meritò illi concinit ecclesia: Salue crux sancta, salue mundi gloria, signum salutis, salus in periculis, vitale lignum, vitam ferens omnium. Id quod eleganter explicuit Petrus Apostolus dicens: deglutiens mortẽ, vt vitę æternę hæredes efficeremur, &c. vbi verbum deglutiens denotat integram, & exactam mortis consummationem, quod enim deglutimus, & deuoramus, integrum in ventrem trajicimus. Explicatur quoque verbo deglutiens gustus, quo Christus Dominus mortem, veluti cibum dulcissimum ex charitate, & dilectione hominum deuorauit: id quod ad Ephes. 5. dixit Apostolus: Christus dilexit ecclesiam, &c. Et patris æterni dilectionem filius explicuit dicens Ioann. 3. sic Deus dilexit mundum, vt filium suum vnigenitum daret. Et D. Gregorius eleganter exaggerat: ò inæstimabilis dilectio charitatis, vt seruum redimeres, filium tradidisti. Meritò igitur lignum crucis veneramur, cuius esus vincenti promittitur. Et quod multiplicem fructum vitæ affert.

Christus mortem deglutiuit. 1. *Petri.* 3.

Gregor.

¶ Hoc est signum præcipuum Christianę gentis, hoc est signum filij hominis, quod apparebit in cœlo, cum Dominus adiudicandum venerit. Tunc implebitur illud Esa. 11. Leuabit signum in nationibus, & congregabit profugos Israel: Et ca. 18. omnes habitatores orbis, qui moramini in terra, cum leuatum fuerit signum, in montibus videbitis, & clangorem tubæ audietis. Origen. Quod sicut moriente Domino tenebræ factæ sunt deficiente sole, sic in iudicio apparente cruce, præsplẽdore illius deficient lumina, vt videant, quem compunxerunt, vt habetur Ioan. 19. & Zachar. c. 12. Apparebit autem ipsamet crux in qua Christus passus est, secun-

Esai. 11. *Esai,* 18.

Orig. Crux, inquit Christus passus est, apparebit in iudicio. Chrysest.

dùm

dùm sententiam Chrysostomi to. 3. homil. de cruce, & latrone: illam enim congregabunt angeli, & deferent: & de splendore crucis intelligit coruscationem fulguris ab Oriente in Occidentem Matth. cap. 24. Sicut gladius Goliath seruatus est in tabernaculo, sic seruatur sanctissima Crux. Causam assignat Chrysostomus: primo, insignum maiestatis Regiæ, & potestatis iudicialis, & Pontificalis, sicut ante Imperatores vexillum; & ante Pontifices, & Inquisitores crux: secundo ad gloriam Christi, & iustorum: tertio ad confusionem impiorum, qui clementissimo signo abutentes non sunt conuersi, neque illius virtutem cognouerunt, atque glorificauerunt. Hoc signo petit sponsus, vt signe mus corda, & opera: Cantic. 8. Pone me vt signaculum super cor tuum, vt signaculum super brachium tuum: est enim signum amoris, atque adeò forte signum contra omnes hostes, quia fortis est, vt mors dilectio: imò morte fortior, siquidem de morte triumphauit: crux signum est amoris, triumphi, & vitæ: hoc signo optat, vt intus, & extra signemur: vt cum in vltimo, & tremendo die apparuerit Rex ille Magnus Assuerus in Maiestate sua, & protendat sceptrum, & virgam auream in signum clementiæ. Idemque princeps pastorum dignoscat oues suas sacro signo crucis in fronte, in corde, & brachio insignitas: illud enim est verum signum vitæ, quo signamur spiritu promissionis Sancto, qui confert vitam gratiæ, & in futuro promittit vocationem ad dexteram, ad benedictionem, & vitam æternam gloriæ.

1. *Reg.* 21.

Cant. 8.

Esther. 8.

Ephes. 1.

I N

IN FESTO B. CATHERINAE VIRginis Senensis Ordinis Prædicatorum,

CONCIO VNICA.

Breuis est in volatilibus apis: & initium dulcoris habet fructus illius. Eccle-siast. 11. THEMA.

HODIERNO die glorioſæ virginis Catherinæ ſanctitatis celſitudinem, egregias virtutes, eximiaque priuilegia, quæ dum ipſa vixit, humili ſolicitudine abſcondere curauit, magna celebritate in lucem prodit, recolitque prædicatoria familia. Nam ſi memoria iuſti cum laudibus Prouerb. 10. & Eccleſiaſt. 44. merito laudantur viri glorioſi in generatione ſua: & cap. 49. de Ioſia dicitur, memoria Ioſiæ, in compoſitione odoris facta opus pigmentarij, *que no ay paſtilla, ni peuete, cuyo olor traſciẽda tanto, como la memoria de los ſanctos,* & ſubditur, in omni ore quaſi mel indulcabitur eius memoria, & vt muſica in conuiuio vini: merito eximiæ virginis Catherinæ memoria cum laudibus recolitur: cuius virginitatis odor ſupra omne opus pigmentarij replet eccleſiam: & præclara illius geſta velut ſuauis muſica, & cœleſte melos aures demulcent: oraque dicentium mellis dulcedine replent. Quarè aſſumpta verba congruentiſsime ipſi adaptantur & in officio diuino illi tribuuntur: atque adeo de ipſius virginitatis, charitatis eximiæ: miſericordiæ, patientiæ, aliarumque virtutum, & ſingularium priuilegiorum, prodigioſæque vitæ laudibus dicturus prædi-

ta verba consulto elegi. Inter cętera verò virtutum insignia sanctissimæ virgini Dei genitrici ab infantia fuit deuotissima, ipsiq; adhuc sub teneris annis virginitatē vouit: & sicut spirituali lacte, deuotione salutationis angelicę sic nutriebatur, vt quinquēnis per singulos gradꝰ paternę domus flexo geniculo almāvirginem salutaret. De ipsius igitur encomijs dicturi sanctissimam virginem flexis genibus salutemus dicentes, Aue Maria.

¶ Iesus filius Sirach lib. Ecclesiast. idest collectoris (quē tēpore Ptolomęi Eruergetis collegit ex libris relictis à maioribus apud Ægyptū) hortatur fideles ad optimā vitā, moresq; instruit eorū, qui secūdū legē Dñi proponunt vitam agere. Continet verò lib. 51. c. Principio igitur in fide instruit, & cognitione diuinę sapientię. Secundo timorem Dñi docet: Tertio humilitatē. Quarto charitatem, & dilectionē: Quinto inducit exempla laudans viros glorioſos à cap. 44. vsq; in finē. Eas vero omnes virtutes fidei, timoris, humilitatis, & charitatis sub vna similitudine apis cōplectitur, dum illius breuitatē, fructusque dulcedinē prędicat. Volatus enim apis fidei symbolū est: lapillꝰ, quē cruribꝰ gestat, nè à vēto dejcia tur, timoris typus est, breuitas corporis humilitatis est symbolū; mel vero, quod nobis mellificat, & cōmunicat, charitatem pręsignat. Easdēq; quatuor insignes virtutes in similitudine grani sinapis Christus Dñs in euāgelio complexus est. Fidem in paruitate, & efficacia grani sinapis: quia doctrina euangelica humilis est, sed efficax, sicut explicant D. Amb. ser. 5. & D. Aug. serm. 11. de sanctis in illud verbum Christi, si habueritis fidem, sicut granum sinapis. Timor significatur in solidi ate, & stabilitate grani: humiliras, quia minimum est charitas, quia calidum, efficax, & vtile.

Apis plurimarum virtutum symbolum gerit.

D. Amb. D. Aug.

¶ Primo igitur spiritus Sāctꝰ per authorē illius libri in fide nos cōfirmat c. 1. docēs originē & æternitatem diuinæ sapientiæ. Omnis sapiētia à Dño Deo est, & cū illo fuit semper, & est ante æuū. Secūdo disponit ad di

uinam

uinã ſapientiã per timorẽ Dñi: quia initiũ ſapientiæ timor Dñi Pſal. 110. Et Eccleſiaſt. 1. timor Dñi delectabit cor: plenitudo ſapiẽtię timere Deũ: & c. 2. Fili accedẽs ad ſeruitutẽ Dei ſta in iuſtitia, & in timore. Tertio extimore oritur humilitas: hãc docet c. 2. deprime cor tuũ, & ſuſtine: & in humilitate tua patientiã habe. Etc. 3. quanto magnus eſt, humilia te in omnibus. Nobiles enim ſuperbi, & inſolentes ab omnibus odio habentur: ſuperbis enim Deus reſiſtit, humilibus autem dat gratiam Iacob. 4. Vnde Eccleſiaſt, 3. ſubditur: ſedes ducum deſtruxit Deus, & ſedere fecit mites pro eis. Radices gentium ſuperbarum arefecit Deus, ideſt, diuitias, & potentiã, & plantauit humiles ex ipſis gentibus. Sicut exemplis conſtat. Nã initio conditi orbis ſuperbi Gigantes linguarum confuſione puniti per orbẽ diſperſi ſunt. Superbꝰ Pharao in mari Rubro cũ exercitu ſubmerſus eſt, Goliath per paſtorem humilẽ Dauid in terram proſtratus eſt. Aſsyriorum ſuperbia per manũ Iudith (proprio gladio interfecto Holopherne) deiecta eſt. Superbi Saulis ſedẽ humilis Dauid obtinuit. Nabuchodonoſor propter ſuperbiã cũ feris abiectꝰ: Rex Balthaſar iugulatus Dan. 5. ipſiuſq; Regnũ Dario Medo delatum eſt. Vnde ſubditur, multi tyranni ſederũt in Throno, & inſuſpicabilis portauit Diadema: *quien menos ſe penſo lleuo la corona.* Multi potentes oppreſsi ſunt valide; & glorioſi traditi ſunt in manũ alterorum.

Deus ſuper his reſiſtit, & humilibus dat gratiam.

¶ Tandem quanquã initiũ dilectionis, & charitatis timori Domini tribuit c. 25: dum dicit, timor Domini initium dilectionis eius: fidei autẽ initium agglutinãdũ eſt ei: humilitatis verò encomia potiſsimũ proſequitur c. 11. dicẽs: ne laudes virũ in ſpecie ſua, neq; ſpernas hominem in viſu ſuo: ſicut 1. Reg. 16. dixit Dominus ad Samuelem de Dauide: ne reſpicias vultum eius nec altitudinem ſtaturæ eius. Homo enim videt ea, quæ parent: Dominus autem intuetur cor. In propoſitæ igitur concluſionis confirmationem, humilitatiſq;

laudem simile inducit de breuitate apis: breuis est in volatilibus apis, &cæt. Paruum quidem habet corpus sed fructum dulcissimum. Ecclesiast. 1. vnus est altissimus creator omnium, omnipotens, & Rex potens & metuendus nimis. Ipse creauit sapientiam in spiritu Sancto, & effudit illam super omnia opera sua. Neque minus splendet in paruis animalibus, quam in magnis. Sicut enim docet Vgo de Sancto Vict. multis rationibus, & modis res sunt admirabiles: quædam quia magnæ, aliæ quia paruæ. Miramur Gigantes, Elephantos, Leones, & Equos, atq; Rhinoceronta, quia magna, sed nō minus miramur culices, muscas, vermes, formicā, & apes: tam in naturali cōpositione, quam in ipsorum operatione D. Hiero. in epitaphio Nepotia. nō solū admiramur creatorē in fabrica cœli, & terræ, maris & Oceani, ceti, Elephanti, Leonis, Cameli, & Equi: sed & in cō positione minorū animaliū. Et D. Aug. magis miratur cōpositionem formicæ, quā Elephanti. Imò Arist. lib. 1. de part. anim. quòd nullum animal est adeò paruum, & vile, in quo non splendeat aliquid diuinum, & admiratione dignum. Bombyx vermis, qui magno artificio sericum conficit: quo aulicorum vanitati, principum maiestati, atque templorum, diuiniq; cultus ornatui satisfacit, inter opera naturæ mirabilis est.

Vgo de S. Vict. Diuina sapientia non min° splēdet in paruis animalibus, quam in magnis. D. Aug. Arist.

¶ Quid verò de apibus dicemus, quæ cum adeo paruæ sint, cerā cōficiunt, quæ prom ēsis principum, & diuini cultus altaribus luminis alimentū subministrāt: suauissimū q; mellis liquorē intra fauos includūt ad ciborum dulcedinē, atq; medicamentorū cōpositionē: delicijsq; & saluti hominū opportune prouidēt? Quis vero explicet, qua arte tā debilib° instrumētis pedū fragiliū, fragilioris q; aculēi ex eadē materia florū, cerā, & mel cōpingāt: vel cerā ex succo arborū, salicis, vlmi, & aliarū arborū: mel vero ex florib° thymi, rosę, violę, lilij, & fabę miro artificio metamorphosim, mirabilēq; trāsformationē ex floribus in adeo suauē liquorē efficiunt, vt

Mirum opificium apum in compositione fauorum.

nullum

nullum humanum ingenium apis artificium imitari valeat? Quis tam mirabile apis opificium, opusque naturæ, & intelligentiæ non admiretur? Nos igitur, qui fructum gustamus, creatorem laudemus: apisque breuitatem, & vtilitatem meditemur.

¶ D. Bern. ser. 2. in aduentu Dñi per apem dicit significari Christum Dominum, quia secundum humanitatẽ breuis fuit, & paruus: paruulus enim natus est nobis Esai. 9. & exinaniuit semetipsum Philip. 2. Impletúq; est oraculum Esai. 10. consummatio abbreuiata inundabit iustitiã: quia verbũ abbreuiatum impleuit omnẽ iustitiam. Apis est ad flores aduolans: & cum ipse sit flos inter flores delectatur. Quare sponsa, vt sodalium interrogationi, quò abierit dilectus suus, satisfaciat, respondet: dilectus meus descendit in hortum suum ad areolã aromatum: vt pascatur in hortis, & lilia colligat. Ea ratione videtur elegisse Nazareth (quæ flos interpretatur) vt ad suaueolentem florem virginalis vteri de cœlo descenderet, & aduolaret: ibique humana carne indueretur. Apis est, quæ mel habet misericordiæ: ideò iuxta Esai. vaticinium. ca. 7. Butyrum, & mel comedit. Habet quoq; aculeum iustitiæ: sed Rex apum (teste Ambros.) non exerit aculeum, nisi lacessitus. Nunc Christus non exerit aculeum, quin imò mel misericordiæ omnibus profert, qui non vult mortem peccatoris: imò vult omnes homines saluos fieri. 2. ad Timo. 2.

D. Bernar. Apis typus est Christi.

Esai. 10.

Esai. 7.

D. Ambros.

¶ Quòd si quæras de fructu huius apis, initium habet, primasque totius dulcedinis: Psal. 33. Gustate, & videte, quoniã suauis est Dñs. Psal. 118. quã dulcia faucibus meis eloquia tua: dulciora super mel, & fauum: & sponsa Cant. 2. sub vmbra illius, quem desideraueram, sedi: & fructus eius dulcis gutturi meo. Antiqua ecclesia sub vmbra arboris crucis Christi per fidem sedebat: & adhûc dulcedinem fructus eucharistiæ, dum comedit manna sub vmbra degustauit iuxtà illud Sap. 16. paratum panem de cœlo præstitisti illis sine labore, omne

Sapien. 16.

delectamentũ in se habentẽ, & omnis saporis suauitatẽ &c. & Psal. 67. parasti in dulcedine tua pauperi Deus. Apes ex rore cælesti, & floribꝰ fauũ cõpingunt: Christus Dominꝰ ex rore spiritꝰ Sancti, & flore virginali cõceptus est: fauusq; est cerã habẽs humanæ naturæ, & mel diuinę: sicut docet D. Greg. 15. mor. c. 9. & ho. 24 Deinde in nocte cænæ prolatis verbis super panẽ, & vinũ trãsubstantiauit in verũ corpꝰ suũ, & sanguinẽ: veluti apis quasi per naturæ miraculum flores, & rorẽ cæli trãsmutat in fauũ, cerã, & mel cõtinentẽ. Vnde Cãt. 5. de hoc diuino sacramẽto intelligũtur verba sponsi, comedi fauũ cũ melle meo, bibi vinũ meũ cũ lacte meo. Vere fauus dicitur, quia intellectũ illuminat, & voluntatem dulcedine replet, nutrit, & confortat.

Christus, velut apis ex rore spiritus Sancti, floreq; virginali fauum incarnationis comedit. D. Gregor. Cant. 5.

¶ Mirabilẽ hãc dulcedinẽ fructꝰ Christi, cœlestis apis suauissimiq; faui Eucharistiæ virgo Catherina Senẽsis apis sacra satis experta est, quę tanto ieiunio, & abstinẽtia corpꝰ macerauit, vt omnis cibus præter eucharistiã adeo esset illi molestꝰ, vt nullo pacto retinere posset: & aliquãdo à die cinerũ vsq; ad pentecostẽ nullũ aliũ cibũ prẽter eucharistiã sumpserit. Cumq; propter corporis imbecillitatẽ aliquãdo nõ posset ad altare accedere, feruẽtissimoq; desiderio teneretur diuini sacramẽti suscipiendi, per manus summi sacerdotis Christi particulã hostię delatã suscepit: cũq; Reimũdus cõfessariꝰ ipsius sacram communionem perficeret, deq; particula hostię sibi sublata totus esset conturbatus, à sacra virgine Catherina subsigillo confessionis cognouit: quod post ipsius obitum ad Dei gloriam reuelauit.

Catherina virgo perma num Christi eucharistiam suscepit.

¶ Nõ solũ autẽ Christus Dñs apis dicitur: sed & iustis omnibꝰ, qui ex virtutũ floribꝰ, roreq; diuini spiritus fauos cõficiunt, qui intellectũ illuminant, & voluntatem dulcedine replent, nomen apis meritò tribuitur: potissimũ vero sacris virginibus id nomẽ cõgruit, quę velut argumẽtosę apes cęlestes fauos intra cordis cellulas cõficiunt: & his maximè cõuenit, quæ religionis obedien-

tiam

tiã profitẽtur. Apes enim multa habẽt mirabilia, & q. a si naturę miracula meditatione digniſsima, quę Ariſtomachus: & plęriq; alij grauiſsimi philoſophi per plures annos huic meditationi attente ſtudẽtes diligẽter obſeruarũt, & cõſcripſerũt: quę religioſi ſtatus imaginẽ videtur præſeferre. Primũ enim ſub obediẽtia vni⁹ Regis viuũt: illũ comitãtur, ſequuntur, iuuãt, eleuãt: noctu bõbi quodã ſonitu ſignũ fit ad ſilentiũ, & matutino tẽpore, vt ſurgãt ad laborandũ. D. Amb. duo in illis maxime adnotauit, ſcilicet obedientiã, quã Regi præſtãt: & vniformitatẽ in labore, & quiete: atq; in ſequela cõmunitatis. Omnes muneribus ſibi diſtributis, ſiue afferendi aquã, ſiue rorem, ſiue flores, incũbunt. Nullũ otiũ patiuntur, adeo quod deſides apes (quæ vulgo vocãtur Zanganos) quæ laborem non ſequuntur, & mel comedunt, occidũt; Ad hæc caſtitatem ſeruant: gignuntur enim abſq; ſemine, vel coitu. Cum ex alueario proficiſcuntur, vt tutius eleuentur in aera, neq; ventorum flatibus iactentur, & præcipitentur, lapillos pedibus deferunt: *como el laſtre aſſegura el nauio.* Quo, qui religionem profitentur, conuerſationemq́ue in cœlis habent per ſublimem orationem, & meditationem, edocentur timore Domini confirmare cor. Hoc eſt illud Eccleſiaſt. 2. fili accedens ad ſeruitutem Dei, ſta in iuſtitia, & in timore. Vnde Paulus ad Hebr. cap. 13. optimum eſt gratia ſtabilire cor: nempe fide, ſpe, timore Domini, charitate & humilitate. His enim auxilijs ſtabilitum cor inter tribulationes, perſecutiones, & lachrymas, dulciſsimos fauos orationis, & meditationis conſtruit, iuxta illud Pſal. 30. quam magna multitudo dulcedinis tuæ Domine, quam abſcondiſti timentibus te. Faui ſunt ineffabilis dulcedinis, velut theſauri pretioſi intra cor abſcondendi: id quod vel apes ipſæ nos edocent, quæ mel nõ cõficiunt in primis cellulis, ſed in interioribus iuxta illud Pſal. 44. omnis gloria eius ab intus.

Ariſtom.

Apes religionis imaginem præſeferunt.

D. Amb.

Eccleſia. 2.

¶ Hæc omnia gloriosæ Catherinę virgini aptissimè conueniunt: quę ab infantia in sponsam Christi electa septēnis votum virginitatis emisit, quod posteà sub obedientia tertię regulę B. Dominici professa est: cuius status perfectionē sic obseruauit, vt patrē suum Dominicum imitata cilicio, & cathena ferrea corpus macerauerit, assiduisq; flagellis verberauerit, super nudam tabulam per breue tēpus somnum capiebat, nēpe per duas horas: cibus illius parcissimus: ad summū panis, & aqua, vel herbarū succus. Per octo fere annos potissimus cibus illius fuit herbarū succus, & sanctissima eucharistia. Quarè velut apis argumentosa dulcissimos fauos ex rore diuini spiritus, & floribus charitatis, humilitatis, & timoris Dñi cōficiebat. Fuit enim humillima, nil de se cōfidens: imò se miserrimā peccatricē agnoscens: in persecutionib⁹ patiens: in orationib⁹ assidua: in charitate & misericordia in ęgros, & afflictos eximia, & mirabilis. Vndè magnis priuilegijs sapiētię, & prophetiæ à Christo Dño decorata est: ipsiusq; colloquio, & suauissimo aspectu sępè fruebatur. Illudque non est silentio prętereundum, quod ipsi principi glorię Christo non solum per votum castitatis spiritualiter desponsata fuit: sed visibiliter per manum sanctissimę virginis astantibus dignis testibus, videlicet Ioanne Euangelista, Paulo, & Beato Dominico: Dauideq; cū cithara dulcissimè cōcinente: & Christus Dñs tanquā cœlestis sponsus digito Chaterinæ annulum inseruit: veste cœlesti induit, ptiosaq; monilia illi largit⁹ est: nimirum stigmata sua manibus, ac pedib⁹ impressa: inter quę excellentissimū monile cordis sui cū corde Catherinę dulcissime cōmutauit: vt verè illi dixerit: vulnerasti cor meū soror mea, spōsa Chaterina: vulnerasti cor meum: siuè (vt alia lectio habet) excordasti me. Ioanni Euangelistę concessit super pectus, & cor recumbere: Catherinę vero dedit ipsum cor: vt verè dicat, dilectus meus mihi, & ego illi. Tandem ipse Chri-

Mirabilis fuit austeritas & pœnitentia Catherinæ.

Catherina Christo Domino visibiliter desponsata fuit.

stus

ſtus ſponſus duas coronas illi obtulit, vnã ſpineã, alterã auream: vt eligeret, quę magis placeret. Illa verò prudẽs ſpineam elegit, quæ prẽſenti vitę magis conguit cũ gratia: & in beatitudine percepit auream coronam glorię.

IN FESTO
DOMINICÆ CORONÆ,
CONCIO VNICA.

Exiuit Jeſus portans ſpineam coronam, & purpureum veſtimentũ. Ioan. 19. THEMA

VLTIMA verba ſunt hodierni euangelij: quibus prẽſentis feſtiuitatis explicatur origo: quę in capite Chriſti Domini dolore, afflictioneque plenum habuit principium, in nobis vero fœliciſsimum habuit finem, conuerſus enim eſt planctus in gaudium nobis: coronaque ſpinea doloris & ludibrij, in coronam decoris & glorię. Cum Dominus apparuit Moſi in flãma ignis, in medioque rubi ardentis, & incombuſti, huius myſterij typum, & imaginem oſtendere voluit Exod. 3. Ad cognitionem tamen mirabilis viſionis propius accedere non permiſit, niſi calceamenta pedum prius ſolueret: vt & nos erudiamur: ſi tanti myſterij magnitudinem fidei intuitu conſequi volumus, proprij ſenſus ſolutis calceamentis naturalis rationis, affectuſque terreni, diuini ſpiritus flammam, ardentemq; lucem, quę rubum, ſpineamq; coronam circundat, de cœlo petamus. Sacratiſsima virgo doloris, & gaudij, triſtitię, & ſolatij: opprobrij, & gloriæ dilectiſsimi filij pars magna fuit, iuxta illud Pſal. 93. ſecundum multitudinem dolorum meorum in corde meo conſolationes tuæ lætificauerunt animã meam. Vt igitur ſacræ coronæ myſterij Exod. 3.

sterij spiritum assequamur, ipsiusque fructum percipere mereamur, almã virginem salutemus dicentes, Aue.

¶ Merito quidem sacrosancta mater ecclesia festum coronæ Dominicæ magna veneratione celebrandũ instituit. Nam si sanctorum reliquias, quæ ipsos tetigerunt, æquã ratione veneramur: vt mucronẽ, quo Paulus decollatus est: gladium, quo Bartholomæus excoriatus: lapides, quibus Stephanus lapidatus: quanto potius spineam coronãDñi Iesu adorabimus, quæ non solum instrumentum fuit Dominicæ passionis: per quam nostra redẽptio peracta est: sed dominici corporis caput coronauit, atq; nostræ salutis, & coronæ initium fuit? Quarè ratione huius diuini cõtactus adoratio latriæ coronæ debetur, sicùt & cruci. Cæterũ, quanuis crux bñdicta duplici ratione veneranda sit, in qua Dñs peperdit: nempe ratione cõtactus, & ratione imaginis: corona tamen hoc nomine crucem, clauos, & reliqua omnia Dominicæ passionis instrumenta excedit, quo præcipuũ, & supremum Christi membrũ tetigit, scilicet caput: in quo speciali quadã ratione residebat diuina maiestas: ibiq; erant recõditi omnes thesauri sapientiæ, & scientiæ Dei. D. Bern. o fælix corona, quæ guttis sanguineis Christi splendida magis es, quã imperiales coronæ gẽmis rubeis splendere solent. Tu caput Christi aperis, & morbos nostros pellis: tu Christo morté inducis, & nobis vitã: aculeis sacrum Christi caput frangis, sed magis regis tartarei vires frangis, regniq; cœlestis seras pãdis: & tandem deperditas coronas hominibus restituis. Huius coronæ gloriã multis miraculis semper Deus illustrauit. Nã Rhodi spina Dominicæ coronæ diu seruata singulis annis in die Parasceues vidente populo florere solebat. Pluribusq; alijs in locis, vbi sacræ spinæ seruantur, plurimis infirmis ipsarũ suffragio sanitas collata est. Hæc est spina illa, de qua Baruc. 6. dicitur, in horto spina alba, supra quã omnis auis sedet. Sedeamus igitur & nos pennas fidei, & charitatis assumentes, vt sa-

Corona maiori veneratione digna ex contactu capitis Domini.

D. Bernar.

Multis miraculis corona Domini illustrata est.

cræ coronæ mysterium meditemur, veneremur: ipsiusque fructum iugiter percipiamus.

¶Euangeliũ hodiernum pars est Dñicæ passionis: in qua sacer Euangelista Ioannes enarrat, quod postquam Christus Dñs à Pilato voluntati Iudæorum traditus, flagellatus est, multisq; ludibrijs & opprobrijs affligitus: milites Tartarei videntes, q̃ Christus nõ negabat se regẽ esse, per ludibriũ, & contẽptũ regalia insignia illi applicuerunt. Quare plectentes coronã de spinis posuerunt super caput eius: propriaq; veste illũ exuentes veste purpurea circundederunt eũ: irridentesq; salutabãt, Aue rex Iudæorum: & dabant ei alapas. Pilatus verò, vt furorem Iudæorum miserando spectaculo temperaret, protestatus, quod nullam inueniret in eo causam, iussit adduci illum foras. Tunc exiuit Iesus portans spineam coronam, & purpureum vestimentum.

¶O nouũ spectaculũ, â seculo nunquã auditũ, nec visum. Fuit vtiq; maximus dolor super omnes dolores spineæ coronæ trãsfixio: tũ quia pręcipua, & delicatissima pars corporis caput est: tũ quia spinarũ aculeos peccatorũ nostrorũ acies acuebat iuxta illud Esa. 53. vere lãguores nostros ipse tulit, & dolores nostros ipse portauit. Elias fecit ignẽ de cœlo descẽdere sup duos principes quinquagenarios. 4 Rex. 1. Elisæus visos misit in pueros ipsi illudẽtes, qui illos occiderũt 4. Reg. 2. Apostoli cõtra Samaritanos dixerũt Dño, vis vt ignis descẽdat de cœlo? Luc. 9. & tu Dñe hæc omnia ludibria, & dolores patiẽter sustines, & siles. O mirã patientiã. O ineffabilẽ tolerantiã, & modestiã! verè non in cõmotione, neq; in igne Dñs: sed in sibilo auræ tenuis. 3. Reg. 19 sicut adnotauit Tertul. Impleturq; illud Esai. 42. ecce seruꝰ meus, suscipiã eũ: calamũ quassatũ nõ conteret, & lignũ fumigãs nõ extinguet. Voluit vtiq; Dñs Iesus nõ tantũ animas nostras sanctificare per suũ sanguinẽ: sed sensus omnes nostros, & mẽbra mortificare, atq; purificare: ideoq; voluit in omnibꝰ sensibꝰ dolores, & tor-

Mira Christi Domini patientia.

Esai. 42.

menta

mẽta pati in tactu per flagella,& clauos : in gustu felle, & aceto potatus:in olfactu dũ in loco fętido cadauerũ Crucifixus est in loco Caluarię,siuè Golgota:in auditu per voces blasphemia,& cõtumelia plenas:in visu,dũ vidit dilectissimam matrẽ,& discipulum flentes.Similiter in omnibus membris corporis passus est iuxtà illud Esai.1.à planta pedis vsque ad verticem capitis,nõ est in eo sanitas. Voluit ergó in omnibus membris pati Dominus Iesus,vt & nos mortificemus membra nostra,sicut hortatur Apostolus ad Colos.3.

¶Maximus verò fuit dolor, quẽ Christus passus est, dum sacrum caput spinis coronæ transfixum fuit.Is sane fructus fuit maledictæ terræ Genes.3.maledicta terra in opere tuo:spinas,& tribulos germinabit tibi. Cõtra primũ hominẽ Adamũ terrenũ ,plata fuit sentẽtia: Cæterum in secundo Adamo cœlesti impleta est. Tertullianus lib. de corona militis.quærit : Christus Iesus quarè,(oro te)sertum subijt ex spinis & tribulis? Opinor in figuram delictorum, quæ nobis protulit terra carnis,abstulit autem virtus crucis omnes aculeos mortis in Domini tolerantia obtundens.

Tertul.

¶Si tamen quæras , qua ratione de doloribus Christi spõsi exultet ecclesia , atq; instrumentis afflictionis,& mortis ipsius festos dies cõsecret,& potissimũ cruci,& coronę:multiplex quidẽ se se offert ratio. Primaq; ea est,quia tũc fuit dies verę lętitię cordis ipsius:sicut dicitur Cant.3.tũc enim impletũ est ęternũ illud desiderium salutis nostrę:de quo Luc.12.baptismo habeo baptizari,& quomodò coarctor,vsq; dũ perficiatur: & ca. 22. desiderio desideraui hoc pascha mãducare vobiscũ.Hoc desideriũ satis cõprobauit,dũ in itinere, quo ad crucẽ pergebat in Hierusalẽ,ipse prędecedebat eos,& discipuli stupebãt,sicut adnotauit Marcus.ca.10.& dũ in die palmarũ cũ ramis,& lętitię cãticis à turbis excipi voluit. Idemq; desideriũ manifeste cõfirmauit,dũ trãsfiguratus in mõte Thabor plen° maiestate,& gloria,cũ

Dies crucis. & mortis Christi dies fuit lætitiæ cordis ipsius

Mose,

Moſe,& Elia colloquium habuit de hoc exceſſu, quē completurus erat in Hieruſalem Luc.9. Quaſi nihil illi ad complementum ſuæ gloriæ eſſet iocundius, quam de exceſſu amoris ſui colloqui. Quanquàm enim ſecundùm portionem inferiorem patiebatur: ſecundum ſuperiorem verò exultabat, quia videbat patris voluntatem impleri: genus humanum redimi: cœlum aperiri: ſedes vacuas inſtaurari: infernum q́ue ſpoliari.

¶ Secundo exultat eccleſia, quia corona ſacerdotalis regiæq́ue dignitatis, totiuſq́ue perfectionis ſymbolum eſt. Qua ratione eccleſiaſtici, religioſi, & reges coronæ inſignia deferunt. Et quia Chriſtus Dominus Rex eſt, & ſacerdos, corona illi impoſita vtrumq́; ſignificabat: ſic enim Apoc.19. Vidit Ioannes cœlum apertum, & filium hominis equo albo inſidentem, & in capite ipſius diademata multa: nempè ratione Diuinæ, & humanæ naturę: & quia ipſe diſtribuit diademata ſanctorum omnium. Et c.6. Apocal. vidit, quod data eſt illi corona, & exiuit vincens, vt vinceret. Corona ergo capitis Chriſti regni ipſius ſymbolum, eſt ſicùt Angelus Luc.1. prædixit virgini: dabit ei Dominus Deus ſedem Dauid patris eius, & regnabit in Domo Iacob in æternū: & regni eius non erit finis. Atq́; in teſtimonium firmitatis, & perpetuitatis regni ſpinea corona caput ipſius trāſfixit. Sicùt enim elegātèr dixit D. Athanaſius, quanquā tartarei miniſtri per contumeliā iſta faciebāt, tamen ignorabant, quod etiā nolentes ſpoliabātur ab eo. Ex veneno enim, & contumelia, medelā, & gloriā eduxit, ſicut concinit eccleſia: hoc opus noſtræ ſalutis ordo depoſcerat, multiformis proditoris ars vt artem falleret, & medelā ferret inde, hoſtis vndè læſerat. Sic diuina ſapientia comprehendit ſapientes in aſtutia ſua Iob. 5, omniaq́; inſtrumenta contumeliæ, & opprobrij cōuertit in honorem, & gloriam Chriſti: ſalutemq́ue & exaltationem humani generis: atq́; in riſorijs, & ludicris inſignijs ſceptri, purpuræ, & coronę æterni regni veri

Corona capitis Chriſti regni ipſius ſymbolū eſt

D. Athan.

tatem

tatem, firmitatemq́, stabiliuit. Et quanquã spinæ caput pungebant: efficacius tamen, quam apis ex amaris floribus dulcem fauum conficit, & quã Sampson ex ore leonis fauum eduxit: Christus Dominus Dei virtus, fortitudo, & sapientia spinarum duritiem, & aculeorũ acumen in dulcedinem, gloriam suam, & nostram conuertit: vt merito sponsa manus illius tornatiles dicat
Cantic. 5. Cant. 5. quia non minus efficaciter, quam suauiter quæ cumque vult transmutat. Impletum est in transmuta-
Esai. 55. tione hac oraculum Esai. cap. 55. pro saliuncula ascendet abies, & pro vrtica crescet myrtus. Rectè Dauid ait: notas facite in populis adinuentiones eius: mirabilesq; metamorphoses, & transmutationes: ecce spinea corona ignominiosè pũgens, versa est in coronam dulcedinis, decoris, & gloriæ, & in diadema floridum.

¶ Ecce iã videmus impletã veritatem visionis, qua
Genes. 22. volens Abrahã immolare filium Genes. 22. vidit arietem cornibus hærentẽ vepribus: quem immolauit Domino: vocauitq́; nomen loci, Dominus vidit. Et sic dicitur vsq́; hodie, in mõte Dñs videbit: *El Señor lo vera por su casa*: sic enim in Dei filio pro nobis vepribus coronato, & tanquam agno florido immolato, impletum est. Ibi videmus florem campi, & lilium cõuallium inter spinas. Vnde
D. Bernar. D. Bernar. cum corona spinea Dñm considerans in illud Cantic. 1. ecce tu pulcher es dilecte mi, & decorus: Lectulus noster floridus, sic ait: quã pulcher es Dñe Iesu in Angelis tuis, informa Dei: sed quam mihi decorus es Dñe in ipsa positione coronæ decoris. Etenim vbi te exinanisti, ibi pietas magis eni
D. Augusti. tuit, ibi charitas plus effulsit. Cedit quippè fastus, vbi inualescit affectus D. Augusti. eadẽ consideratione pulcherrimum Dñm meditatur. Impletur enim Esaię desiderių. c. 53. desiderauimus eum despectũ, & nouissimũ virorũ: virũ dolorũ, & scientem infirmitatem. Per dolores enim, & infirmitates humano generi salutem cõtulit: & regni sui stabilitatem confirmauit. Id quod

significatum est, dū Ioann. air, exiuit Iesus portans spineā coronā: dumq; Apoc. 19. dixit, in capite eius diademata multa. Solent enim imperatores triplici corona inaugurari, & coronari: argētea, ferrea, & aurea: sic Christo Dño, vt vniuersali monarchæ cœli, terræ, & infernorū triplex corona data est iuxtâ verbū Pauli ad Philipp. 2. propter quod, & Deus exaltauit illū: vt in nomine Iesu omne genu flectatur, cœlestiū terrestriū, & infernorū. Argenteam coronā accepit à sacra Virgine matre, vt princeps esset terræ; à Synagoga ferreā, duram, & sanguinolentā, nempè spineā cōtra principes tenebrarū, & infernorū. Impletūq; est Esai. Vaticiniū. c. 27. in die illa visitabit Dñs in gladio suo duro, & grandi, & forti super Leuiathan serpentē vectē, ideſt, firmatum in malitia: & super Leuiathan serpentē tortuosum propter calliditatē, & astutiā. Et subditur, quis dabit me spinā, & veprem, ideſt, spinea corona durū, & crudelē cōtrà Dæmones. Tandem tanquam cœlorū imperator coronā aureā accepit ab æterno patre sicut vidit Ioan. Apoc. 14. vidi, & ecce nubē candidā: & super nubem sedentē similē filio hominis, habentē in capite suo coronā auream. Triplex hæc Christi corona significata est Exodi. 25. & 30. vbi Dñs præcepit arcam, mensam, & altare coronis circundari. Dñs enim Iesus in mundo fuit arca secretorum Dei: in passione altare sacrificij: in cœlo mensa est, super quam disposuit, vt edant, & bibant electi, sicut ipse dixit Luc. 22. ego dispono vobis, sicut disposuit mihi pater meus regnum: vt edatis & bibatis super mensam meam in regno meo.

Triplici corona imperatores inaugurari solent.

Esai. 27.

Exod. 25. & 30.

¶ Tertia iam ratio præsentis solennitatis sit, quia per coronam consummatus fructus passionis Christi significatur. Circularis enim figura perfectionis symbolū est: sicut magna excelsaq; ædificia coronatione in supremo culmine perfici solent. Imminente iam redēptionis humanæ perfectione per crucē dixit Christus Ioan. 17. pater opus cōsummaui, q̄ dedisti mihi, vt face-

Per coronā consummatus fructus passionis Christi significatur.

rē. Et in cruce pendens dixit, cōsummatū est. Ibi enim omnium patriarcharum, & Prophetarum oracula. legis figuræ, diuinaq; promissa impleta sunt, & consummata iuxtà illud Psal. 118. omnis consummationis vidi finem: & Esai. 10. consummatio abbreuiata inundabit iustitiam: consummationem enim, & abbreuiationem Dominus Deus exercituum faciet in medio omnis terræ. In hac corona impletum est vaticinium Esai. ca. 5. vbi conqueſtus Dominus de vinea sua ait: & expectaui, vt faceret vuas: & fecit labruscas. Vbi septuaginta interpretes legunt, fecit spinas, quod de spinea corona Domini interpretantur Procopius, Tertullianus lib. ad uersus Iudæos, Cyprianus in expositione symboli. Ambrosius lib. 9. in Lucam, Cyrillus in Ioannem, Basilius, & Theodoretus: pro vuis protulit Domino spineam coronam. De eadem prædixit Esai. cap. 28. væ coronæ superbiæ, secundùm expositionem Cyrilli, qui sic explicat: væ vobis Iudæis superbis, qui superbè caput Dominicum corona transfixistis. Per hanc ergò Saluatoris coronam totius operis redemptionis humanæ perfectio, & consummatio significata est. Ille enim omnia peccata nostra, & solicitudinis spinas in se suscipiens obtudit, & confregit: coronæ aculeis mortis, & inferni, morsus fuit, & stimulus. Quanquàm enim ministri diabolico spiritu agitati rudes erant, neque coronæ virtutem intelligebant: Spiritus sanctus tamèn per illorum manus redemptionis opus dirigebat, atq; cōsummabat. Et sicùt ad Mosem dictum est Exod. 25. omnia fac secundùm exemplar, quod tibi in monte monstratum est: sic redemptionis nostræ opus in Christo Domino perficiebatur secundùm exemplar diuini pectoris, altissimiq́ue consilij æternis temporibus taciti. In mōte Sina huius coronæ exemplar traditum est Moysi Exod. 3. cum vidit Dominum in igne spinis rubi coronatum: & cum Exod. 25. habuit præceptum, vt arcam testamenti, mensam, & altare labio aureo, siuè circulo

Esai. 5.

Procopius
Ciprianus.
Ambrosius.
Cyrillus.
Basilius.
Esai. 28.
Cyrillus.

Exod. 25.

culo ambiret, quasi coronis. Merito igitur coronam dominicam cum exultatione celebrat ecclesia: & propter consummatum redemptionis nostræ opus exultat. Cui concinit oraculum illud prophetæ Regis Psal. 64. benedices coronæ anni benignitatis tuæ: & campi tui replebuntur vbertate: Ex hac enim corona Domini omnes campi ecclesiæ benedictione & vbertate repleti sunt. *Psal. 64.*

¶ Quarto tandem corona victoriæ, atque triumphi symbolum est: solent enim victores laurea, & corona exornari. Corona pugnantis Christi galea fuit, & triumphantis laurea. Et quanquam spinis coronatus, nunquã tamen pulchrior, nec gloriosior dux, quam cum corona spinea: quæ velut floridum diadema caput Christi ornauit: tunc impletum est illud, quoniam Nazaræus vocabitur Matth. 2. idest, floridus. Solent victores insignibus, atque vexillis hostium à se deuictorum trophæos celebrare ad maiorem gloriam, & ostentationem virtutis suę. Sic Dauid 1. Paral. 20. tulit coronam Melchon de capite eius. *Et* inuenit in ea auripondo talentum, & pretiosissimas gemmas: fecitq; sibi diadema. Christus igitur Dominus cum Diabolo huius mundi principe, & cum ipso mundo pugnauit: quorum arma peccata sunt: honores, diuitiæ, & seculi solicitudines, quæ velut spinæ pungunt cor, & lacerant: dum ergo spinea corona Christi caput circundat, deuictorum hostium insignia gerit. Vt enim ait D. Remig. & D. August. tract. 19. in Ioannem, spinea corona nostrorum est peccatorum susceptio. Quare caper ille emissarius, super quem totius populi peccatis, atque delictis impositis, & super cuius caput imprecatione facta, in desertum emittebatur Leuit. 16. Christi Domini typus fuit: super quem posuit Dominus iniquitates omnium nostrum *Esai.* 53. ipse est agnus innocens, qui tulit peccata mundi: spinarumq; aculeis transfixus, tanquam victoriæ symbolum secum deferens triumphum egit, Id quod significatur, cum dicitur exiuit Iesus portans spinea coronã. *Corona victoriæ symbolum est.* *D. Remig.* *D. Aug.* *Leuit. 16.*

¶Hunc glorioſum Chriſti triumphum vidit Ioan. Apoc.6. ecce equus albus,& qui ſedebat ſuper illũ,habebat arcum:& data eſt ei corona, & exiuit vincens, vt vinceret.Vbi per equum album ſacra Chriſti humanitas,& innocentia ſignificatur. Arcus crucis typus eſt: quia pacis ſymbolum:Sicut Gene.8.dixit Dominus ad Noe.Inuictiſsimo ergo principi cœli:& terrę datur corona, quam ea littera exornat vincens, vincat ſicut Hiſpane dicitur, vencedor nunca vencido. *Et* ſicut in verbis propoſitis dicitur, exiuit portans ſpineam coronam: conſonat viſio Ioannis, qua vidit, exiuit, vincens, vt vinceret. Ille enim, qui exiuit à patre, & venit in mundum, & qui per amoris exceſſum exiuit à ſe ipſo, vt nos ad ſe reduceret: & qui exinauit ſemetipſum, vt nos impleat: ipſe eſt, qui exiuit portans ſpineam coronam, vt nos in cœlis coronet.

¶ Ad aſpectum tanti myſterij, glorioſiq́ue principis noſtri cum corona ſpinea exeuntis merito ſponſa filias Sion inuitat Cant. 3. egredimini filiæ Sion, & videte Regem Salomonẽ in diademate, quo coronauit eum mater ſua. Circa quorum verborum explicationem maxime laborarunt Hebræi Talmudiſtæ, & Rabini inquirentes quo diademate coronauerit Salomonem Regem Betſabee mater ipſius. Nihil enim tale reperiebant in hiſtorijs Salomonis: neq́ue ſenſum myſticum ntellexerunt. *Eſt* enim ſermo de corona ſpinea, qua Synagoga impia mater, & infidelis Chriſtum verum Salomonem coronauit: ipſe enim Rex eſt pacificus iuxta ſignificationem nominis. Ille enim eſt pax noſtra, qui fecit vtraq́ue vnum ad Epheſ. 2. & qui locutus eſt pacem gentibus Zachar. 9. Illum nouerca Synagoga ſpinea corona per ludibrium, & opprobrium coronauit: ipſe vero quaſi potens debellator glorioſum triumphum agens exiuit, exeamus igitur & nos ad eum

Cantic.3.

extra

extrà castra (sicut Paulus ait ad Hebrę. 13.) improperium eius portantes. Non enim coronabitur, nisi qui legitime certauerit. Omnis enim, qui in agone contendit, ab omnibus se abstinet : & illi quidem, vt corruptibilem coronam accipiant, nos autem incorruptam 1. ad Corinth. 9.

¶ Impij quidem dicunt Sapientiæ. 2. Coronemus nos Rosis, nullum sit pratum, quod non pertranseat luxuria nostra. Mundus, & mundani ex floribus honorum, diuitiarum, & deliciarum coronas texerunt : quę in ęternas spinas ignis, doloris, & planctus conuertuntur. Christus vero spinis, & contumelijs pro nobis coronari voluit. Eisdemque sepire vult vias nostras iuxta illud Oseę. 2. sepiam vias tuas spinis, idest meditatione spineę coronę, de his dicitur Ecclesiast. 28. sepi aures tuas spinis : Et Esai. cap. 22. coronabit te tribulationibus. Hoc est portare improperium Christi : à peccatis, mundique, & carnis delicijs exire : & spinis Christi caput, membraque omnia, sensus, & mentis cogitatus configere. Sic confixus Diuus Bernardus ait : pudeat sub spinato capite membrum fieri delicatũ. Excamus ergo per altam meditationem sacri huius mysterij, atq; per imitationem Christi, patientiam laborum, & spinarum portãtes. Ab hac enim corona sanctorum omnium coronę decorem, & splendorem habent. Et sicut Iacobus Apostolus ait cap. 1. beatus vir, qui suffert tentationem : quoniam cum probatus fuerit : accipiet coronam vitę : in pręsenti per gratiam : & in futuro per gloriam, ad quam nos perducat per suam spineam coronam Iesus Christus Dominus noster, Amen.

Oseæ. 2.

Eccles. 28.

D. Bern.

(*)

IN

IN NATIVITATE SANCTI Ioannis Baptiſtæ,

CONCIO PRIMA.

THEMA. *Quis putas puer iſte erit?* Luc. 1.

GLORIOSAM Ioannis Baptiſtæ natiuitatem, ſacriq́ue nominis impoſitionem octauo circunciſionis ipſius die tot tantaq́ue prodigia comitantur, vt ea cernentes vicini, atq́ue cognati parentum, qui venerant ad congratulandum de tanti filij inſperata natiuitate, ſtupore pleni admirantes intra ſe dicerent, quis putas puer iſte erit? difficilis vtiq́ue quæſtio, quæ petit futuram dignitatem, & excellentiam pueri Ioannis, in quam in virilem ætatem creſcens ſit euaſurus: cui ſatisfacere nulla humana lingua ſine magno Dei auxilio inuenietur idonea. Manus enim Domini erat cum illo, quæ illum in dexteræ ſuæ oſtenſionem eximium puerum condidit. In diuina vero ſapientia, quæ illius eſt artifex, ſpiritus eſt intelligentiæ ſanctus, ſubtilis, diſertus, omnia proſpiciens, Sapient. 7. & cap. 8. ſcit prę̃terita, & de futuris æſtimat, ſigna, & monſtra ſcit, antequam fiant: & euentus temporum, & ſeculorum. Paulus quoq́; 1. ad Corinth. 2. ait, ſpiritus omnia ſcrutatur etiam profunda Dei, ideſt, quãtumcunq́; latẽtia arcana Dei. Virgo ſanctiſsima pars magna fuit excellentiæ Ioannis, fuit ſiquidem organum gratiæ ſpiritus Sancti in ipſum trãsfuſæ: huius nos ſtillicidium perean dem virginem ſupplices imploremus, vt propoſitæ quę ſtioni ſatisfacere valeamus: dicentes, Aue Maria.

Sancto-

¶ Sanctorum quidem omnium vita, & exempla, quibus ecclesiam ædificarunt, gestorum memoriam, dignasque laudes ab ecclesia merito sibi vendicant: magis tamen expedit ad illorum exemplar mores componere, deque reformatione morum agere, quam illorum encomijs omne tempus dicare. At verò in glorioſi Ioannis natiuitate, quæ cœlum, & terram gaudio repleuit, sanctorum omnium mors semper fuit illius singulares prærogatiuas, rara priuilegia, eximiasque laudes celebrare. Zacharias pater, quia incredulus diuino nuncio de pueri præstantia, perdidit promptæ modulos loquelæ: sic enim dixit illi Angel. Pro eo, quod non credidisti verbis meis, eris tacens, & non poteris loqui vsque in diem, quo hæc fient. Statim vero vt credidit, postulatoque pugillari scripsit: Ioannes est nomen eius: Spiritu sancto repletus in lætissimum canticum linguæ vsu sibi restituto prorumit, quod non tantum Dei optimi clementiam, benignissimamque visitationem exaltat, sed & filij Ioannis laudes concinit, dicens: tu puer propheta altissimi vocaberis, &c. Eaque fuit prima concio de sacri pueri Ioannis natiuitate. Prius tamen quam nasceretur, Archangelus Gabriel stansa dextris altaris incensi mira de puero prædixit: in natiuitate eius multi gaudebunt. Erit enim magnus coram Domino Spiritu sancto replebitur adhuc ex vtero matris suæ, & multos filiorum Israel conuertet ad Dominum Deum ipsorum. Et ipse præcedet in spiritu, & virtute Eliæ, vt conuertat corda patrum in filios, & incredulos ad prudentiam iustorum, parare Domino plebem perfectam. Ioannes quoque Euangelista statim vt diuini Verbi naturam potentiam, æternamque generationem explicuit, ad Ioannis Baptistæ tanquan verbo propinquioris laudes descendit, dicens: Fuit homo missus à Deo, quasi diceret, homo Angelus Dei, id enim est missus à Deo, quod Angelus. Di-

Ioannis Baptistæ laudes prosequi sanctorum mos est.

xit vero esse hominem quasi mundi errori occurens, quo existimarunt Ioannem esse Christum : eademque ratione subiunxit, non erat ille lux, sed vt testimonium perhiberet de lumine. Erat enim lucerna tam ardens, tantoque splendore lucens, sicut Christus Dominus dixit, Ioan. 5. vt solem ipsum iustitiæ Christum testimonij sui luce manifestauerit. Imo & Saluator ipse delectari videbatur, cum sibi dicendi de Ioanne dabatur occasio: vt patet ex eo loco Ioann. 5. Maxime vero Matth. 11. vbi post laudatam ipsius in prædicatione veritatis constantiam, vitæ austeritatem, spiritus plusquam prophetici excellentiam, angelum per Malachiam prædictum pronunciauit. Tandemq; cum iuramento subiunxit: Amen dico vobis, inter natos mulierum non surrexit maior Ioanne Baptista. Hinc sancti omnes mirabili consensu Ioannis encomia quasi certatim extollunt. Aug. in sermone naturale: Præcellit cæteros, eminet vniuersis. Quisquis de muliere natus est, inferior est illo. Ioannes Damascenus. Post Christū, & Mariam tertium locum venerationis tribuit Ioāni. Nulla ergo lingua à laudibus Ioannis (vt Amb. ait) cessare debet: quia laudes Ioannis in Christi, euangelij, fidei laudē, robur, atq; firmitatem cedūt: ex illius laude fides, cui testimonium perhibuit, ædificatur. Ille enim venit in testimoniū, vt omnes crederēt per illū.

Augusti. Damascen.

¶ De Ioānnis ergo natiuitate gratulabūdi vicini, & cognati videtes tot mirabilia in vno infante peracta, vidēt enim natū ex nobilibus quidē parētibus, sed sanctitate nobilioribus: erāt enim ambo iusti ante Deū incedētes in omnibus mādatis, & iustificationibus Dñi, sine querela. Mater Elisabeth erat sterilis, amboq; senes, & processerant in diebus suis. Sic nat' filius poti' visus est filius spiritus quam carnis: filius gratiæ, ac miraculi, potiusquam naturæ: meritoq; nomen Ioannis illi de cœlo datum est: in cuius impositione parentes eodem spiritu diuino affiati, mater ore, pater calamo

Ioannes filius spiritus & gratiæ potius quam naturæ, & carnis.

mirabi-

mirabiliter consenserunt. Vident simul patri cœlitus linguæ vsum scriptura nominis restitutum, spirituque sancto repletum exultabundum in Dei, & filij laudes erumpere. Communem omnium lætitiam considerant vniuersaleque gaudium. Tot mirabilia mente volentes quasi in ecstasim rapti, merito intra cor cogitantes mutuo se se aspicientes, oculos in cœlum leuantes dicunt: quis putas puer iste erit.

¶Plura quidem mirabilia nouimus ex historijs tam sacris, quam prophanis in multorum infantum natalitijs contigisse: legimus Zoroastem illum idolatriæ magiæque inuentorem statim natum risisse, risit tamen dementiam, stultitiamque suam, qui post tot mala in bello occisus infæliciter perijt: partus Iacob, qui fratrem Esau supplantauit, Genes. 26. partus quoque Phares, & Zaran de Thamar Genes. 38. fuere celebres. Infantia Beatorum Ambrosij, Nicolai, Beatissimi Dominici, atque Angelici Doctoris Thomæ prodigia visa sunt: Ambrosium enim examen apum incunabulis signauit: Nicolaus à lacte nutricis ferijs quarta, & sexta abstinebat: Beatus Dominicus visione catuli accensam ore faculam deferentis, atque signo splendidissimæ in fronte stellæ præsignatus est. Thomas vero & ante ortum prænunciatus, & adhuc infantulus chartulam angelicum Aue continentem deglutiuit. Mira quidem sunt hæc, multo tamen mirabiliora sunt, quæ in sacro Ioannis ortu videmus: quare merito qui ea viderunt, admirantes dicunt: quis putas puer, &cæt. Quid si cognouissent arcana mysteria, quæ ante infantis natiuitatem diuina manus operata fuerat? Quomodo per Gabrielem Archangelum à dextris altaris incensi patri Zachariæ esset prænunciatus futurus magnus coram Domino: quomodo deinde in mense sexto in vtero matris Elisabet existens à deifera virgine, imò à Deo ipso sit visitatus, perque vocem virginis sanctificatus, neq; id solũ sicut Hieremias, sed

Prodigia in pueris sæpe visa: sed Ioãnis maiora.

maiori spiritus plenitudine, qualis Verbi præcursorem decebat, quomodo rationis vsu accelerato iuxta sententiam Augustini tom. 2. Epistol. ad Dardan, Anselmi, atque S. Thom. 3. p. q. 27. art. 6. ad verbi præsentiam spiritu Sancto repletus exultauerit in vtero, in maiorem vtique admirationem rapti dixissent. Quis putas puer iste erit.

Rationis vsus in Ioãne accelera-tus.
Augustin.
S. Thom.

¶ Interrogatio hæc ex admiratione profiscitur. Mirati sunt vniuersi, ait Lucas Euangelista. Admiratio vero ex visione mirabilis alicuius effectus, & ignorantia causæ procedit, vt docet Ioãnes Damascenus. Hinc est quod Deus mirari nullomodo potest, quia nil nouũ diuinæ cognitioni euenire potest: nouit rerum omnium causas in se ipso, antequam fiant. Angeli vero mirantur arcana mysteria, quorum principia latent in diuino pectore: sic cum viderunt Christum Dominum ascendentem in cœlum videntes corpus supra sydera: supra cœlum cœlorum, imo supra spiritus omnes cœlestes, tanto cum splendore, & maiestate eleuatum, rei nouitatem admirantes inquirunt. Quis est iste, qui venit de Edom tinctis vestibus de Bosra? Rationi ergo consentaneum est, vt mirentur homines tam noua, & inaudita in terris cernentes, neque causam efficientem, neque finem intelligentes, vnde dicunt, quis putas, &c. æt.

Admiratio ex ignorantia causæ procedit.

¶ Angelicus noster doctor S. Thom. part. 2. quæst. 32. art. 8. & ad 2, inquirit, an admiratio sit causa delectationis? Cui quæstioni respondet, quod sic, admiratio namque includit desiderium cognoscendi aliquam causam ignotam: desiderium vero cum spe consequendi id, quod desideratur, causa est delectationis. Hinc est, quod admiratio, in quantum habet adiunctum desiderium cum spe cognoscendi principium occultum alicuius nouitatis delectationem parit. Quare omnia mirabilia sunt delectabilia. Et quæ mirabiliora sunt, magis sunt delectabilia, quia quanto magis

S. Thom.

Omnia mirabilia sunt delectabilia

creſcit deſiderium cum ſpe conſequendi, tanto magis creſcit delectatio. Delectatur enim animus in inquiſitione principiorum, & in collatione vnius ad alterum quia eſt connaturalis actus rationis: vt docet Ariſt. in ſua Poetica cap. 2. Conuenientiſsime igitur natiuitatem Ioannis gaudio, & exultatione plenam admiratione celebramus, quæ gaudium, ac delectationē inducit. Admirantes igitur inquirunt, quis puer futurus ſit? *Ariſtot.*

¶ Pater Zacharias ex Archangeli Gabrielis nuncio ſciebat magnum futurum coram Domino: nondum tamen id prodiderat, neque Angelus magnitudinis modum, vel menſuram explicuerat: quare inter vicinos, & cognatos varij rumores ſpargi cæperunt, an forte futurus eſſet Meſsias? Alij cum antiquis patribus conferebant. Num erit ſicut Noe? neque diſsimilis ab illo eſt: Noe ſiquidem Ianus bifrons dictus, quia duo ſecula vidit, ante diluuium vnum, alterum poſt: ſic Ioannes ſeculum legis veteris, nouumque ſeculum euangelij vidit. Noe per aquam diluuij mundum eripuit, Ioannes per aquam baptiſmi veram ſalutem in orbem inuehere cæpit. Num erit ſicut Abraham. Ille ſiquidem fuit pater fidei, Ioannes venit, vt omnes crederent per illum. Num ſicut Iſaac, qui riſus interpretatur? Iſaac filius fuit riſus, & gaudij, riſit enim Abraham centenarius in corde ſuo audiens ſibi filium naſciturum. Gen. 17. Riſit & mater Sara nonagenaria: Iſaac vtiq; riſuſq; nomen, typum geſſere noſtri Ioannis: cuius ſingularis natiuitas mundum riſu, & gaudio repleuit. Num erit ſicut Iacob, qui ſcalam mirabilem vidit cœlum contingentem: Ioannes vero vidit cœlos apertos, Matth. 3. An ſicut Moſes, qui per deſertum duxit populum Dei legemq; antiquam promulgauit. Ioannes téneris ſub annis ad antra deſerti; pœnitentiæque amplexus mirabilis eremita nos ducit: docet ſine legis eſſe Chriſtum nouæq; legis præcurſor extitit. Num erit ſicut Elias legis zelator, de illo vtiq; prædixit Angelus: ipſe præ- *Antiquis patribus cõfertur Ioannes.* *Geneſ. 17.*

cedet in spiritu, & virtute Eliæ. Num erit propheta. Christus respondet, etiam dico vobis, & plusquam propheta, omnis tandem antiquorum patrum excellẽtia cum pueri Ioannis floribus, & spe futuræ dignitatis collata inferior apparet. Illius namque opinio sic apud omnes inualuit, vt Luc. 3. dicatur: existimante autem populo, & cunctis cogitantibus in corde suo, an ipse esset Christus.

Ioannes excellit antiquos patres

¶ In principũ natiuitate solent Astrologi ex aspectu solis, atq; astrorũ varia iudicia conijcere: sitne futurus armorũ an pacis amator, auarus, an liberalis: fælix ne an infælix diuturnæ vitæ, an breuis. Quòd si diligenter inquiramus solis aspectum in ortu Ioannis, & in quo signo tunc erat: videbimus vtiq; quod in signo virginis tunc erat Sol. Signũ est fæliciſsimum, vbertatis præsagium fortitudinis, & virtutis: habet enim influentiã super cor, prædominatur Veneri, atq; ipsi Ioui; o fęlicissimum puerum Ioannem, qui in signo omniũ fæliciſsimo ortus est, cum sol diuinus erat in optimo Cœli signo, in vtero virginis inclusus: sic enim canit ecclesia: fęlix namq; es sacra virgo Maria, quia ex te ortus est sol iustitiæ Christus Deus noster. Hoc est signũ regi Ezechię datum, quod sol retroceſsurus esset decem lineis, quia in virginis vtero exinaniuit semetipsum à nouem angelorũ lineis paulominus minoratº, vt Paul. dixit ad Hebr. 2. ex Pſ. 8. in decima linea humanæ naturę cõsistẽs. Christus quoq; sol est, qui stetit tẽpore Ioſue obediẽte Deo voci hominis: cum virgo sanctiſsima dixit: Ecce ancilla Dñi, ad vocẽ virginis sol diuinus in natura humana stetit. Signũ virginis fæliciſsimũ est, vbertatisque præsagium: ea ratione cum spica in manu depingi solet. Venter virginis aceruus tritici ab sponso dicitur. Ipsa enim est, quę granum illud frumenti nobis protulit, quod mortuum attulit fructum vberrimum. Deinde signum virginis ex cõstellatione viginti quatuor stellarum constituitur. Sic vidit Euangeliſta Ioan-

Ioannis fæliciſsimus ortus, cum sol in virgine.

Cantic. 7. Ioann. 12.

nes

nes signum magnum, quod apparuit in cęlo, mulier amicta sole, & in capite eius corona stellarum duodecim. Habet influentiam super cor, super vocem virginis sanctificato Ioāni fortitudo cœlestis collata est, vtcō uertat corda patrum iū filios, vt genimina viperarū increpet, vt cuncubinario Herodi Regi constanter dicat: non licet tibi habere vxorem fratris tui. Signum quoque virginis prædominatur veneri: sic Ioannes per virginitatem, angelicamque puritatem omnia venerea vicit oblectamenta. Imò ipsi tandem Ioui signum virginis prædominatur: sic nempe videmus ipsum Deū in baptismo Ioanni, tanquā spirituali patri se aliquatenꝰ submisisse. O fœliciſsimū infantem sub signo omniū fœliciſsimo natū. Quis putas puer iste erit. *Apoc. 12.*

¶ Zacharias pater Ioannis spiritu diuino afflatus aliquid nobis explicare cæpit in cantico dicens: tu puer propheta altissimi vocaberis. Ioannes vero Euāgelista de illo dixit: Fuit homo missus à Deo: ac si diceret, homo angelus verumq; à puero habuit: *Ex* vtero enim plusquam propheta fuit Christum exultatione prædicans: quinquennis puer Angelicam vitā in eremo agere cæpit: vsus rationis, (quo in vtero miraculose est præuentus secundum Augùstini, & Anselmi sententiam) forte in puero semper mansit, sicque teneris sub annis periculosum hominum consortium deuitans, eremum elegit, ò fœliciſsimum puerum, cuius intellectum nil ante Deum intrauit: o fructum mirabilem, quem matutinus, atq; feruentiſsimus solis diuini aspectus præcocem, præmaturumque sacrosanctæ dedit ecclesię! O infantem sanctum, ò prodigiosum eremitam! o angelum in carne! Quid tibi cum eremo puer innocens, sanctiſsime? Quid tibi cum feris, quid cum cilicio: quid cum tam rigida pœnitentia, qui nec dum peccare nosti! Atqui hæc non est peccatorum pœnitentia, sed exempli, vt in carne sua adimpleat cum Paulo, quæ desunt passionum Christi, pro corpore eius, *Ioannes homo angelicus.*

quod

quod est ecclesia: ad ædificationem videlicet ecclesiæ, vtque illius thesaurus augeatur. Quod si pœnitentia adeo efficax est, vt hominem quantumcunq; peccatorem ad tantam dignitatem exaltet, qualem possidet Dauid, Matthæus, Magdalena, Latro, atq; Saulus persecutor, ad quem gradum exaltauit tam præcox, tamque rigida pœnitentia innocentem, sanctissimum, imo angelicum puerum? Quis putas puer iste erit.

¶Si rursus à sacro Euangelista Ioanne quæras, quis, vel qualis fuerit iste homo missus à Deo? respondet, non erat ille lux, sed vt testimonium perhiberet de lumine: ac si dicat, fuit magnum quoddam prodigium, quòd facula, & lucerna ardens, & lucens ipsum lumen solis illustrauit, atque manifestauit. Id tamen non tam assertiue explicuit quid sit, quam negatiue quid non sit. Non erat (inquit) ille lux. Quod si ab ipso Ioanne Baptista rogemus, quis sit? per negationem nobis vtique respondebit, sicut & sacerdotibus, & leuitis missis ab Hierosolymis. Non sum Christus: Non sum Elias: Non sum propheta. Tergeminata negatio essendi, sublimẽ dignitatem Ioannis nobis insinuat: sicut Sanctus Tho. 1. part. quæst. 11. artic. 5. ad 2. docet de quidditate Dei, quod propter incomprehensibilem Dei naturam, potius illum cognoscimus per negationes, quid non sit, quam quid sit. Ioannis ergo dignitas per negationes explicata immensam Dei optimi perfectionem videtur imitari. Cum filijs Israel datum est manna in deserto, apparuit minutum quasi pilo tusum, album quasi pruina, vel congelatus ros, mirabilem habens saporem, nam ad quod quisque volebat cõuerrebatur, cum igitur omnis saporis haberet suauitate, ignorantes nomen, quod istius naturam adæquatem explicaret, dixerunt, manhu? quid est hoc? Ipsum nomen admirationis illi cibo cœlesti inditũ est, vt mã de inceps ap-

S. Thom. Ioannis dignitas per negationes insinuatur.

pella-

pellatum sit. Idem nobis videtur cõtingere in cœlesti hoc puero, cuius dignitas tanta est, vt vix lingua, nedum calamo explicari posset, quid sit, habet enim omnis saporis suauitatem: inter Patriarchas locum habet excelsum. Inter Prophetas venit in spiritu, & virtute Eliæ, imô plusquam Prophetam Dominus prædicauit: confessorum, & Eremitarum collegio annumeratur; inter virgines lauream habet: inter Martyres palmam: inter Apostolos principatum obtinet; tum quia in vtero primitias spiritus accepit, tum quia illos in fide instruxit, vt omnes crederent per illum atque ad Christi scholam accederent. Inter angelos Christi oraculo sortem habet. Imò Christi Domini (non tantum secundum vulgi erroneam opinionem) saporem habet, sed quia (vt Diuus Augustinus ingeniose adnotauit) sicut Christus Dominus filius est virginitatis, Ioannes filius est castitatis, quæ post virginitatem secundum gradum habet: Christus natus est ex matre virgine, Ioannes ex matre sterili, ex parentibus sanctis, & iustis ante Deum, qui processerant in diebus suis. Vnde Diuus Augustinus ait, vis scire, quid sit Ioannes, non est Deus, non est Christus: quare videtur sentire, quod inter viros primum locum teneat post Christum. Bernardus, vnus est, & secundum non habet: tria nanq; fecit Deus sine secundo, Christum, Mariam, & Ioannem. Christus sol est, solus: Maria luna, vna: Ioannes Lucifer vnus.

D. Augu.

D. Augu. Bernardus

¶Hæc quidem de Ioanne ex parte dicta sint, nullus enim mortalium explicare valet nodum propositæ quæstionis, quisnam sit Ioannes: ipsius solutionem, vltimamq; resolutionem, & miraculosi pueri perfectã diffinitionem diuinę cognitioni relinquamus: nam vt Prouerb. 26. habetur, spirituum ponderator est Dominus. Cęterum cum omnium sanctorum saporem habeat, sicut manna ciborum, illius gerat similitudinem.

dicamus

dicamus esse manna, dulcedinem, ac suauitatem ecclesiæ, idque sonat nomen Ioannis gratia, & omni suauitate plenum: demusque illi nomen, & locum in ecclesia, quem habuit manna in arca. Nomen habet admirationis, manhu? quid est hoc? similiter Ioannes: Quis putas puer iste erit? In arca tertium locum tenuit manna, in ea etenim continebantur tabulæ legis, virga Aaron, & manna: similiter in ecclesia habemus Christum authorem legis gratiæ: virgam floridam, quæ virgo est sanctissima: iuxta Esai. vaticinium ca. 11. Egredietur virga de radice Iesse, & flos de radice eius ascendet: Habemus & manna, Ioannem dulcissimũ, qui nomẽ habet, & saporem gratiæ, atque in beatitudine gustum gloriæ.

Ioannes mãna est ecclesiæ.

Ad Heb. 9.

IN NATIVITATE Beati Ioannis Baptistæ,

CONCIO SECVNDA.

THEMA *Joannes est nomen eius,* Luc. 1.

NOMEN Ioannes, adeò sacrum est, vt per Archangelum Gabrielem de cœlo sit allatum: adeo est efficax, sanctæque virtutis, vt cum primum in terris auditũ est, in admirationem omnes rapuerit, atque vel illius scriptura potens fuerit soluere vinculum linguæ patris Zachariæ, si pro tãti nominis dignitate laus futura esset, iuxta illud Psal. 2. nomen tuum, ità & laus tua: cœlestis vtique orator, totusq; gratiosus esse debe-

Psal. 47. Eccles. 15.

ret.

ret. Non enim est speciosa laus in ore peccatoris. Accedamus igitur ad thronum gratiæ plenæ Mariæ, quæ mater est gratiæ, quæ organum fuit gratiæ per Spiritum sanctum in Ioannem transfusæ: vt nobis eiusdem spiritus gratiam obtineat dicentes. Aue.

¶ Sacrum cœlestis Luciferi ortum, qui diei gratiæ fælix dedit initium, sancti (inquam) Ioannis Christi præcursoris natalitium diem hodie celebramus. Tres ortus in cœli firmamento lætificant mundum, ortus videlicet solis, auroræ, & Luciferi, similiter infirmimento ecclesiæ sanctæ tres natalitij dies gaudio replent fideles, nempè Iesu Christi Domini nostri, sanctissimæ ipsius genitricis Mariæ, atque Ioannis. Christus enim verus sol est ecclesiæ. Maria aurora est matter roris gratiæ: Ioannes Lucifer splendidissimus est, qui veteris legis tenebras expellere, peccatorumque caliginem deturbare cæpit, qui veri solis ortum prænuncians noctem præcessisse, diem autem appropinquasse prædicans; cunctos fideles, eos vero maxime, qui expectabant consolationem Israel, gaudio, & exultatione replevit. Ortus est fælicissimus, totus sanctus, culpæ nescius, totus gratia, & lætitia plenus. Quod si virgo sanctissima natiuitati Ioannis interfuit, vt multi existimant (quanquam Theodoretus, & Cayetanus id negant) si tamen virgo Dei fera præsens astitit, ex hac parte assistentium ortus fuit omnium dignissimus: siquidem Dei filius, & virgo mater illum honorificarunt: ortum vero Christi præter virginem matrem, & Ioseph, bestiæ, atque pastores comitati sunt.

Tres ortus lætificãt orbem, & ecclesiam.

Theodoret. Caietanus.

¶ De communi hominum natiuitate Iob Elegiam illam, trisecq; carmen condidit: Pereat dies, in qua natus sum, & nox in qua dictum est conceptus est homo. Sit nox illa solitaria, nec laude digna, obscurentur stellæ eius caligine, nec videat lucem surgentis auroræ: quia vt ad Ephes. 2. dixit Paulus, omnes nhscimur

Communis hominũ natiuitas miserijs & luctu plena.

natura filij iræ. Quare Eccli. 7. dicitur, dies mortis melior die natiuitatis Ecclesia quoque dies mortis sanctorum vocat dies natalitios, neq; meminit dierum, in quibus nati sunt: dies enim illi pleni sunt culpa, labore, ac totius mæroris, & miseriæ inundatione. Salomon Rex natus primam vocem similem omnibus emisit plorãs, Sapient. cap. 7. quia vt Iob ait, cap. 5. homo nascitur ad laborem, & auis ad volatum. Dies verò mortis finis est laborum: illis dicit spiritus, vt requiescant à laboribus suis Apocal. cap. 14. Initium est æternæ vitæ, nisi peccata impediant. Dies verò natalitius Ioannis finem legis atque culpæ, gaudio, & exultatione prænuntiat: gratiæ primitias, *Como fruta de por san Iuan*, in mundum inuexit; lucemq́ue vidit surgentis auroræ: in vtero siquidem matris existens surgentis Mariæ, atque cum festinatione in montana venientis audita salutatione exultauit luce gratię per Deiferæ auroræ vocem sibi transmissæ. Antequam oriretur Lucifer noster, plenissimè lumine solis illustratus est. Inde exultauit, inde vniuersale gaudium toti mundo diffusum est. Ex feracissima siquidem arbore gratiæ multiplex oritur fructus. Vnus ex his, & quidem desiderabilis gaudium est: sic enim ait Apostolus ad Galat. cap. 5. Fructus spiritus charitas pax, gaudium. Vnde puer Ioannes ex vtero risum, commuineque gaudium mundo annunciauit, statim vt gratia repletus est. Exultauit & mater Elisabeth Spiritu sancto repleta, spirituq́ue prophetico afflata nomen gratiæ, siue Ioannis filio imposuit. Eodem spiritu afflatus Zacharias pater scripto idem nomen confirmauit, atq; in spiritu exultans canticum cecinit. Exultauit Dei filius, vt gigas ad currendam viam, vt Ioannem cum festinatione visitaret. Exultauit & spiritus virginis in Deo salutari suo. Exultant vicini, & cognati, atque congratulantur. Tandem in hoc die natiuitatis Ioannis cunctis commune est gaudium, vniuersaleq́; solatium. Id quod prædixerat Esa. cap. 40. Consolamini, consola-

Natiuitas Ioãnis gaudio plena.

Galat. 5.

mini

mini populo meus dicit Deus vester, loquimini ad cor Hierusalem, & complectimini eam; acsi dicat, consolate, & demulcete eam hilari nuncio dimissionis, & indulgētiæ peccatorum. Quis verò tam optati nuncij est delator? vox clamantis in deserto: Ioannes: vtique nuncius est, angelus, & vox diuinæ clementiæ: sic enim de illo cecinit pater Zacharias: tu puer propheta, &c. vsque in remissionem peccatorum eorum. *San Iuan fue primera del consuelo, y consuelo de la Yglesia.* Ille vox Domini fuit suauis, sonora, vox Domini in virtute: sic exponūt verbum illud Psal. 28. Iustinus mart. Dialogo aduersus Triphonem. Epiphanius. lib. 2. Clemens Alexand. & Diuus Basilius in Psal. 28. D. Augustinus, tom. 10. in serm. huius diei. Imò est expositio Marci Euangelistæ, cap. 1. vox clamantis in deserto: statimque subdit: fuit Ioannes in deserto baptizans: vox fuit nuncians ægris medelam, clausis apertionem, captiuis libertatem: cæcis lumen: omnia solatio, & gaudio replet Ioannes, idque nomen Ioannis secum defert.

Ioānes vox suauis.

Psal. 28. Basilius. D. Augu. Marc. 1.

¶Nomina quidem rebus imposita sunt, vt ipsarum explicent naturas iuxta doctrinam Platonis, & Aristot. Quare Deus optimus cuius natura est incomprehensibilis, non habet nomen proprium. Prouerb. 30. quod est nomen eius, & quod est nomen filij eius, si nosti? Genes. 32. cur quæris nomen meum, quod est mirabile? ipse tamen Dominus, qui intus, & in cute (vt est in Prouerbio) nouit rerum omnium naturas, singulis propria, & adæquata nomina iuxta cuiusque naturam imponere nouit: sic dicitur in Psal. 146. qui numerat multitudinem stellarū, & omnibus eis nomina vocat. Optimè Doctor Angelicus 3. p. quæst. 37. ar. 2. quod Deus imponit nomina secundum proprietatem, & exigentiam naturæ, vel officij: sic spiritus cœlestes vocat angelos, quia mittuntur, Cherubin sapientes, Seraphin ardentes, Thronos, quibus insidet: sic vocauit Abram Abrahā Genes. 17. quia pater multarum gentium est

Nomina inuenta, vt rerum explicent naturas.

S. Thom.

constitutus : Iacob Israel Genes. 32. ideſt, videns Deũ. Adamo vero ſicut infudit Dominus ſcientiam, & cognitionem rerum omnium naturalium, ſic dedit principatum, vt ſingulis imponeret nomina, omne enim quod vocauit Adam animæ viuentis, ipſum eſt nomen eius : Euam vocauit viraginem, quia de viro ſumpta eſt : Ante culpam recte quidem impoſuit nomina : poſt culpam vero ſubſecuta ignorantia cæperunt impropriè imponi nomina, non ſecundum rerum proprietatem, & veritatem, ſed ſecundum leges carnis, & ſanguinis & mundi, ad memoriam auorum, & proauorum : ſic hominum inualuit conſuetudo : quare vicini, & cognati patris Zachariæ nomen filio imponendum cenſebant. Melius tamen pater, & mater, vt pote meliori ſpiritu ducti nomen de cœlo allatum puero imponunt dicentes : Ioannes eſt nomen eius. Puerum namque cœleſtem dedecebat nomen terrenum : Et nomen cœleſte congruebat. Ille contra leges carnis, ac ſanguinis bellum indixit : quare caro, ſanguis, & mundus cœleſti puero nomen proprium conſequi nulla ratione potuiſſent. Sicut vero nouis rebus inuentis oportet noua nomina cudere, nouitati cœleſti nomen de cœlo aduenire oportebat, qui enim dat eſſe, commodiſsime dabit & nomen. In myſterio incarnationis nouum creauit Dominus ſuper terram, fœmina circundedit virum, Hierem. 31. Nouus enim homo de cœlo cœleſtis : in quo innouata ſunt omnia, ideo de cœlo datum eſt illi nomen, quod eſt ſuper omne nomen : ſic enim dixit Angelus ad Ioſeph, vocabis nomen eius Ieſus : ſicut & per Euangelicum prophetam prædictum fuerat : vocabitur tibi nomen nouum, quod os Domini nominauit. Chriſtus quoque Dominus cum Simonem eccleſiæ ſuæ ſummum paſtorem elegit, Petrum vocari voluit à petra, nominis rationem explicans : ſuper hanc pe-

Hierem. 31.

Eſai. 62.

Matth. 16.

tram

tram ædificabo ecclesiam meam. Sic nostro infanti, nisi de cœlo reuelatum fuisset nomen, nullus mortalium proprium nomen assequi potuisset. Sicut interrogatio illa admiratione plena confessa est, quis putas puer iste erit?

¶ Cæterum iam expendamus, quam apte nomen Ioânis illi de cœlo sit impositum, illud enim nomen est gratiæ: Ioânes vero in vtero Elisabet primitias spiritus & gratiæ per vocem virginis suscepit: sicut in altissimo monte primi solis radij suscipi solent. Et herbæ, atque flores in aurora rore cœli tinguntur. Et sicut gemmæ ex rore cœli gignuntur: sic Ioannes velut flos pulcherrimus rorem gratiæ ex aurora, imô ex vtero auroræ, ideſt â Christo Dei filio in vtero virginalis auroræ clauso suscepit. Ille gemma est fulgentissima gemmas omnes splendore vincens. Ioannes primus fuit in quo Saluator sanctificatoris munus inchoauit: Et super quem tanquam super montem omnium altissimum primi radij veri solis iustitiæ fulgere cæperunt. Apud insulas Fortunatas, Canarias vulgo dictas, in insula ferri fertur esse mirabilis quædam arbor dicta Amaqua, quæ ex rore cœlesti, quem suscipit, omnes insulanos aqua reficit: sic vtique Ioannes aquam gratiæ de cœlo suscepit, vt omnibus per illum credentibus subministraret. Ille primus est, qui fructum diuinæ gratiæ ex paradisi cœlestis arbore vitæ in terras allatum degustauit: vt aptissime illi concinamus: Domine præuenisti eum in benedictionibus dulcedinis. Caleb, & Iosue primis fructibus de terra promissionis allatis pauidos animos filiorum Israel ad vberem terram conquirendam vehementer excitarunt: sic vtique Ioannes nominis sui dulcedine ad suauissimum manna gratiæ degustandum mirabiliter allicit. Si multum debemus ijs, qui antidota contra venena inuenêre, multoque amplius nos ei debere fatere-

Simile.

Amaqua rara arbor.

Num. 13.

Ioannes cõtra venenũ culpæ antidotum gratiæ primus ostendit.

mur, qui tempore pestis herbam aliquam, vel antidotum inueniret, quod præsentissimum afferret remediũ, quantum debemus Ioanni, qui contra morbum, ac pestem culpæ antidotũ gratiæ manifestauit ecclesiæ. Antiqui quidem patres iuxta fidem defuncti sunt non acceptis repromissionibus: Ioannes verò accepit repromissionem gratiæ. Neque transeunter; sed gratiam fixam, stabilem, & permanentem suscepit. Id enim significat nomen Ioannis, non tantum voce matris transeunter prolatum, sed à patre scripto confirmatum: Ioannes est nomen eius: ac si dicat, nomen est magni illius doni gratiæ, quod consortes efficit diuinæ naturæ: quæ eminenter est, cuiusque nomen Dominus Mosi dixit esse: qui est: sic gratia Ioanni collata efficiens illum consortem diuinę naturę rectè per nomen sic scriptum explicatur. Ioannes est nomen eius. Nomen efficax, sicut oleũ effusum nomen Christi: siquidem soluit vinculum, linguæ patris Zachariæ.

¶ Tandem Ioannes finis est lęgis, culpæque finẽ per Christum afferri prædicit: nam gratia, & veritas per Iesum Christum facta est Ioannis, cap. 1. Possumus Ioannem vocare militem gratiæ, *caualiero de gracia*. Ille primus ostendit ecclesiæ telam gratiæ, qua Verbum caro factum amicos induit: & qua ipse Dominus velut ornamento induetur, cum in die plenæ lunæ reuersurus est in domum suam Prouerb. 7. Hic est Ioannes, quem prophetæ annunciarunt, Apostoli prædicarunt, qui Christum antequam nasceretur, prædicauit: quem Angelus prædixit futurum magnum coram Domino: Non signata hac, vel illa magnitudine, sed absolutè dixit: erit magnus. Et coram Domino: cum propheta euangelicus dicat, cap. 40. omnes gentes quasi non sint, sic sunt in conspectu tuo, & quasi nihilum, & inane reputatę sunt. Possumus vocare Ioannem grandem regni Christi, & quasi ducem societatis velleris (vulgo dictæ, *de Tuson*.) Ille enim primus est, qui sub nomine agni Chri-

Esa. 49.

stum

tum digito ostendit dicens. Ecce agnus Dei. Cyrillus Catechesi. 3. ad illuminat. vocat Ioannem finem prophetarum, rerum Euangelicarum principium, & noui testamenti archiducem. Tam magnus fuit, quod cum fides sit de rebus arduis, & supra naturam, atque adeò debuerit confirmari miraculis: voluit diuina bonitas condere Ioannem tam excelsæ gratiæ, innocentiæ, ac totius virtutis tanto splendore fulgentem, cunctis adeo mirabilem, tanta veneratione, tamque integra fide dignum, vt absque miraculis daretur illi fides ob solam ipsius assertionem in mysterio incarnationis, alijsque fidei sacramentis, quæ diuinæ veritati subnixa, & adhuc miraculis confirmata vix mundus credidit. Sic enim de illo ait Euangelista Ioannes: Hic venit in testimonium, vt testimonium perhiberet de lumine, vt omnes crederent per illum.

¶ Apostoli quidem prædicauerunt vbique Domino cooperante, & sermonem confirmante, sequentibus signis: Ioannes vero nullum fecit signum, voluit tamen diuina bonitas, vt illius verba tam efficacia essent apud homines, atque miracula. Hinc est, quod primi Apostoli Petrus, & Andreas, vt audierunt Ioannem dicentem? Ecce agnus Dei, statim crediderunt, & accesserunt ad Iesum. Vere Ioannis nomen illi conuenit, qui totus suauis est, gratiosus, mirabilis: qui finem imposuit legi, & peccatis, qui homines eduxit à tenebris ad lumen: docuit homines trãsmutari à peccatis, hazer Sant Iuan (vt est in Prouerbio) à statu culpæ ad statum gratiæ, quæ munit viam ad statum gloriæ. *Ioann. 1.*

IN NATIVITATE BEATI IOANNIS Baptistæ,

CONCIO TERTIA.

THEMA *Etenim manus Domini erat cum illo.* Luc. 1.

VERBA sunt vicinorum, qui mirabilia signa pueri Ioannis cernentes, neque satis intelligentes in quem virum euasurus esset, admirationis suæ causam explicant dicentes: Etenim manus Domini erat cum illo: ac si dicant, tot, tantisque cœlestibus donis diuina manus puerum cumulauit, vt spes futuræ dignitatis, quam tot signa nostris animis ingenerant, tam sit ineffabilis, vt omnem vincat eloquentiam, linguæque ministerium. Cæterum diuina manus, quæ in puerum Ioannem tam liberalem se se in largitione donorum exhibuit, non erit abbreuiata (vt Esai. cap. 56. dixit) neque aggrauata auris, vt non exaudiat: Et Miche. cap. 2. non est abbreuiatus spiritus Domini. Vt igitur, dona diuinæ manus in Ioannem collata, vel imis labijs (vt dici solet) attingere valeamus, diuinæ manus opem per almam virginem poscamus dicentes, Aue Maria.

Manus metaphorice Deo tribuitur.

¶ Manus in sua propria significatione dicit membrum hominis, quod est præcipuum organum operationum, cum vero Deus sit spiritus, non po-

test

test secundum proprietatem vocis illi tribui manus, sed per metaphoram, & similitudinem, vt docent Augustinus. 1. de doctrina Christiana cap. octauo. Gregorius in primum Reg. cap. sexto. Et in Ezechiel. homil. 2. 9. & decima. Et Doctor Angelicus noster Thomas, prima par. quæstione tertia, articu. primo, ad tertium. In Deo igitur accipitur manus pro perfectione aliqua intelligibili, quæ proportionem habet, & similitudinem cum operatione manus. Inuisibilia enim Dei per ea, quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur: vt ad Romanos, cap. primo ait Paulus. Primo igitur manus significat consilium: sicut secundi Reg. cap. decimoquarto, dixit Dauid ad Thecuitem deprecantem pro Absolon, nunquid manus Ioab tecum est? ac si dicat: nunquid consilio Ioab me deprecaris? Secundò manuum coniunctio amicitiæ, & fidei symbolum est, tam apud gentiles, quam in scriptura Sacra: sic Iehu ad Ionadab quarti Regum, cap. decimo, numquid cor tuum rectum est cum corde meo? sicut cor meum cum corde tuo? Respondentique Ionadab, est, ait. Da mihi manum tuam: qui dedit ei manum suam, Celebris mos inualuit apud omnes ferè nationes in signum amicitiæ dextras iungere: ad Galatas, capit. secundo, Iacobus, Cephas, & Ioannes, qui videbantur, columnæ esse; dextras dederunt Paulo, & Barnabæ societatis. Tertio fortitudo, & virtus operatiua dicitur manus, Psalmus. 101. Opera manuum tuarum sunt cœli, omnia siquidem creata pendent à diuina manu in fieri, esse, & conseruari. Sic fatetur Iob, cap. decimo. Manus tuæ fecerunt me, &cæt. Hieremias, cap. decimo octauo, sicut lutum in manu figuli, sic vos in manu mea: Ea ratione depingi solet pater æternus cum globo mundi in manu in signum creationis, & conseruationis: hac manu dicitur attingere à fine vsque

Augustin. Gregor. S. Thom.

2. Reg. 14.

4. Reg. 10.

Dextras iungere amicitiæ symbolum.

ad finem fortiter sapien. 8. Adeo quod si per momentum manum subtraheret, omnia in nihilum redigerentur.

¶Secundùm has tres acceptiones manus, filius Dei Christus manus est patris: quia consilium, & consiliarius est patris: sic enim canit ecclesia, Angelus consilij natus est de virgine. Secundo quia datus est quasi dextera patris in signum amoris: fœderis, & reconciliationis: ipse enim est pax nostra, qui fecit vtraque vnum: in se reconcilians ima summis. Tertio fortitudo est Dei patris: ipsius vires, & magna potentia solus. Virtus est operatiua Dei; quia (vt Ioannis. 1. dicitur) omnia per ipsum facta sunt, & Diuus Augustinus illud Genes. 1. in principio creauit Deus cœlum, & terram, explicuit, ideſt, in filio. Ille manus est patris, quam regius vates nomine totius humanæ naturæ anxie petebat dicens: Emitte manum tuam de alto. Hæc est manus, quæ latebat in sinu patris, sicut manus in sinu Mosi, omnino erat munda, cum verò de sinu extracta est, apparuit leprosa. Cyrill. de incarnatione vnigeniti. 15. & contra Iudæos. 9. explicat de filio Dei, qui in sinu patris, vt candor lucis æternæ fulgebat, sed factus pro nobis homo, apparuit in similitudinem carnis peccati: Et eum, qui non nouerat peccatum, pro nobis peccatum fecit (vt Paulus 2. Corint. 5. ait) vt nos efficeremur iustitia Dei in ipso. Hæc est lepra, de qua prædixit Esai. cap. 53. vidimus eum quasi leprosum.

D. Augu.

Psal. 134.

Cyrillus.

Esai. 53.

Dextera, & sinistra in Deo quid significent.

¶Considerandus vero in Deo duplicem manum: dexteram bonitatis, misericordiæ benignitatis, & gratiæ: sinistram vero iustitiæ rigoris, & vltionis: sic dicuntur in iudicio collocandi agni à dextris, hædi à sinistris. Atque in hoc vita contra impios dicitur manus Domini extenta, in signum vltionis, & punitionis: calix quoque furoris in

manu

manu Domini, Esai. 51. Et vas interfectionis in manu Domini, Ezechi. 9. digiti manus scribentis contra candelabrum interitum Regis Balthasaris prædixerunt, vt habetur Daniel. 5. Rigidam manum Domini expertus Iob orabat cap. 13. manum tuam longè fac à me: Et Paulus ad Hebræos. 10. Horrendum est incidere in manus Dei viuentis. Rursus dexteræ Domini benignitatem, protectionem, ac liberalem munerum largitionem experiuntur iusti: Bernar. super Cantic. ser. 7. manus Dei dicuntur vna latitudo, altera fortitudo, quod & tribuat affluenter, & defendat potenter. sic Cantic. 5. dicuntur manus illius tornatiles aureæ, plenæ Hyacinthis. Tornatiles propter rectitudinis rotunditatem, & perfectionem: secundùm Diuum Gregor. vel secundum Rupertum. Propter facilitatem in operatione miraculorum: Promptitudinem ad beneficiorum largitionem, atque protectionem: Aureæ, quia diues est Dominus in omnes, qui inuocant illum. Roman. 10. Plenæ Hyacinthis in liberali retributione munerum æternæ fælicitatis: vt eleganter explicuit Diuus Gregorius. O fælicem iustorum sortem, qui benignam manum Domini experiuntur, qui suauissimo illius tactu fruuntur, sap. 3. dicitur. Iustorum animæ in manu Dei sunt. Christus Dominus sic fortiter, ac fideliter illos tenet, vt Ioannes. cap. 10. dicat. Non rapiet eos quisquam de manu mea. Quod in cruce re ipsa comprobauit, dum manus potius clauis discerpi passus est, quam iustos derelinquere. Imo cum iustus ceciderit, non collidetur, quia Dominus supponit manum suam. Psalmo. 36. Traelos en palmas, vt vulgo dicitur. Vtranque manum Domini dextram, atque sinistram iusti experiuntur benignissimam: nam in dextera eius longitudo dierum, & in sinistra illius diuitiæ, & gloria, Prouerb. 3. Tunc verò, quia diligenti-

Ezech. 9.

Bernardus

D. Gregor. Rupertus.

Iusti suauem manũ Dei experiũtur.

Psalm. 36.

Rom. 8.

gentibus Deum omnia cooperantur in bonum: omnia dixit Paulus, tam aduersa, & siniſtra: quam proſpera, & dextra.

¶ Quod ſi iuſti omnes manum Domini benignissimam experiuntur: Ioannes Baptiſta tam benignam, tamque mirabilem expertus eſt, vt merito de illo dicatur: manus Domini erat cum illo. Omnibus siquidem modis fuit manus Domini cum illo. Fuit enim à diuinis conſilijs, tum quia datus eſt ei ſpiritus conſilij cum cæteris donis Spiritus ſancti. Tùm verò maximè, quia vt magni conſilij angeli præcurſor præiret, reuelatum eſt illi conſilium illud antiquum, & myſterium æternis temporibus tacitum, ſacramentumque abſconditum à ſeculis in Deo: vt ad Epheſ. 3. ait Apoſtolus. Euangelicus Propheta. cap. 40. quærit quis adiuuit ſenſum Domini, aut quis conſiliarius eius fuit: cum quo inijt conſilium, & inſtruxit eum, & docuit eum ſemitam iuſtitiæ, & erudiuit eum ſcientiam? Poſſumus vtique reſpondere illi, quod Ioannes teſtimonio ſuo adiuuit ſpiritum Domini, & conſiliarius illius fuit. Ab vtero matris inſtruxit eum: & cum accedens ad baptiſmum dixit Ioanni, ſine modo, ſic decet nos implere omnem iuſtitiam, docuit illum ſemitam iuſtitiæ. Fuit quoque veluti paranymphus qui nomine eccleſiæ (quæ ſponſa eſt dilectiſsima) ſponſi manum accepit, in ſignum fœderis, amicitiæ, & coniugij. Fidelis vtique paranymphus, ac procurator extitit, cum enim Iudæi vellent ipſum in ſponſum ſuſcipere, vellentque exultare in luce eius, vt dixit Chriſtus dominus, Ioannis. 5. ille tamen tam humiliter, quàm conſtanter reſpondit: non ſum ego Chriſtus. Atque iterum: non ſum dignus, vt ſoluam eius corrigiam calceamenti. Quod munus infimi miniſterij eſt: vt explicuit Chryſoſtomus: vel ſecundum expoſitionem Gregorij perinde eſt, ac ſi

Eſai. 40.

Chryſoſto. Gregorius.

diceret:

diceret: non sum ego sponsus, sed Christus: iuxta ritum, qui habetur Deuteron. 25:

¶ Tertio quoque fuit manus Domini cum Ioanne, secundum virtutem operatiuam, atque fortitudinem: & secundum liberalem donorum largitionem. Nam ante conceptionem, voluit diuina manus illum magnificare per Archangelum Gabrielem ipsius ortum patri annuncians: spirituque sancto replendum: magnificat iam conceptum illum visitans per se ipsum, & per vocem almæ Dei genitricis sanctificans, rationis vsum præuenit, Spiritu sancto repleuit, spiritumque prophetiæ, atque vsum in vtero habere voluit. Natiuitatem, atque circunciſionem cœlesti nomine, vniuersali gaudio, mille, prodigijs decorauit: vix natum duxit in solitudinem, & eremum: iam virum virili sanctitate, mirabilique fortitudine roborauit contra Reges, Phariſæos, & mundi potentes: vt constanter pro Christo, & veritate mortem subierit: vt vere de illo dictum sit: manus Domini erat cum illo. *Manus Domini fuit cũ Ioanne illũ magnificãs.*

¶ Verba illa dicta de Cyro Persarum Rege. Esai. cap. 45. Hæc dicit Dominus Christo meo Cyro, cuius apprehendi dexteram, vt subijciam ante faciem eius gentes, dorsa Regum vertam, & aperiam coram eo ianuas, & portæ non claudentur: Ioanni aptisime conueniunt: ille enim prædicatione sua Apostolos docuit, mundum subiecit: coram illo ianuæ cœli apertæ sunt Luc. cap. 3. Et extunc à diebus Ioannis Baptistæ regnum cœlorum vim patitur. Manus igitur diuinæ fortitudinis, potentiæ, ac virtutis operatiuæ in Ioanne ostensa est. Cum Eliseus manum suam manibus Regis Ioas superposuit, vt per fenestram iaceret sagittas contra Syriam dixit: sagitta salutis Domini contra Syriam. 4. Reg. cap. 13. Ioannes sagitta salutis fuit contra mundum, de illo enim intelligitur locus *Esai. 45.* *4. Reg. 13. Ioannes sagitta salutis electa.*

Esai. 45. Esai. 45. posuit me sicut sagittam electam : herbaque diuini amoris tanquam forti Eleboro tincta, ad transfigenda corda : manus Domini superposita fuit electæ sagitæ. Erat enim cum illo : ideo que fuit sagita salutis, & sagita potentis acutissima. Cum peritus artifex, aurifex, vel sculptor, aut pictor optat opus aliquod insigne perfectissimum operari, non permittit, vt alia manus tangat opus : ille vnus diurna, nocturnaque manu versat, lineas deducit, colores, atque vmbras penicillo inducit, donec pro voto absolutum videt opus. Tunc ad peritiæ suæ memoriam nomen subscribit: Apelles me fecit. Sic vbi diuinum hoc opus, cunctisque seculis stupendum diuina manus absoluit, operi quidem nomen Ioannis imponitur, quod absolutum, gratiaque plenum opus testatur. Artificis vero nomen subscribitur, cum dicitur, Manus Domini erat cum illo : quod perindè est, ac si dicatur : tam perfecta est sanctitatis imago, adeò fuit perfectum, & absolutum opus, vt dignum sit diuina manu, potentia, sapientia, atque dexteritate: neque enim per transennam illud diuina manus effecit, sed summa cum attentione operans fabrefecit, in dieque perficiens, & in lucem emittens manus Domini semper erat cum illo : donec gloriosam martyrij palmam illi tribuens vltimam manum suo operi imposuit. Tunc, sicut peritus aurifex tactu lapidis gradus auri dignoscit, gradum charitatis, diuini amoris, perfectissimæque sanctitatis Ioannis mundo manifestauit.

simile.

¶ Ecce quam verè dicatur, quod manus Domini erat cum illo, non solum per operatiuam virtutem, generalemque concursum, sicut adest cum rebus omnibus : neque speciali sicut cum alijs sanctis, & iustis : sed specialissima quadam, efficaciorique virtute manus Domini illum tetigit, perfecit,

prote-

protexit, magnisque muneribus de cœlo cumulauit. Id quod melius intelligemus, si scripturæ sacræ phrasim perpendamus: in qua secundum proportionem, & mensuram effectuum tribuitur illis denominatio instrumenti, & organi, per quod efficiuntur. Vt digiti, manus, vel brachij. De cœlorum fabrica dixit Dauid Psalm. 8. quoniam videbo cœlos tuos, opera digitorum tuorum. Et Esai. 40. Qui mensus est pugillo aquas, qui appendit tribus digitis molem terræ. De mirabili illa plaga ciniphum, quam magi Pharaonis incantationibus suis imitari non potuerunt, conuicti dixerunt Pharaoni: Digitus Dei est hic Exod. 8. Grande quidem opus, & diuinæ virtutis erat, dæmonia ab humanis corporibus expellere: Et tamen in digito Dei eijciebat, vt ipse Dominus, dixit, Luc. 11. si in digito Dei eijcio dæmonia. Tertullianus ad Marcionem, digitus Dei minimum est, quod de Deo imaginari possumus. Si igitur digitus Dei tam potens est, quanto potiorem effectum perficiet manus Domini. Opus quidem incarnationis verbi fuit ineffabile, atque adeò de illo cecinit virgo sanctissima in domo Ioannis, fecit potentiam in brachio suo: sicut de eodem mysterio prædixerat Esai. cap. 53. Brachium Domini cui reuelatum est? Ioannes fuit veluti digitus huius brachij, quia mysterium hoc ex vtero mundo annunciare cæpit, atque agnum Dei digito estendit. Mirum ergo in modum Ioannis dignitas, atq; celsitudo commendatur, dum de eo dicitur, quod manus Domini erat cũ illo. Perinde enim est, ac si dicatur. Talis tantusque est Ioannes, in quo voluit diuina maiestas, sapientię, virtutisque suæ ostensionem, dexterę sue peritiam, manusque largissimam donorum liberalitatem futuris seculis prodere. Per illum supplices deprecemur, vt eadem diuina manus, quę nos condidit, conseruat, atque gubernat, ab omnibus malis, atqu

Tertullian.

Incarnationis mysterium opus fuit brachij diuinæ potentiæ.

Esai. 53.

pe-

periculis protegat, in præsenti gratiam largiatur, & in futuro gloriam.

FINIS.

SALMANTICAE.

Excudebat Antonia Ramirez vidua.

1602.

ERRATAS.

PAg 65.lin.28.&.leg vt.pag.66.lin.35.creuit,lèg.creſcit. pag. 70.lin.22-ſeptem annos,leg.annis.pag.76.lin.22.altari,leg. alteri.pag.84.lob.100.leg.40-pag.103.parentibus,leg.patribus pag.115. Prouerbiorum.25.leg.16.pag.116.lin.11.fuit.leg.fuerit. pag.147.lin.17.omnium,leg omnium malorum.pag.151.lin.2.cum Thomas,leg.cum Thoma.pag.160.lin.18.Eſa.1.leg.140.pag.160. li.34.è electo.leg. èlecto.pa.267.li.1.inter,leg.iter.pag.395.lin.1. exercet.. lege exerce. pagina. 447. linea. 18. eccleſiæ, lege. eccleſia. pag.449.lin.15.palei.leg.paleis.pag.457.lin.28.ſpiritum,leg.ſpiritus.pag.460.lin.9.vtadderites,leg.adderetis.pag.493.lin.8.vn,le. vt,pag.500.lin.2.conuerſione,leg.conuèrſatione.pag.620.lin.5.ſpiculis.leg.ſpiculis.pag.ibidem.lin.6.effectu.leg.affectu.pag.637.lin. 3.cap.4.leg.libro.4.pag.652.lin.6.effucit,leg.effulſit.pag.662.li.30 non ſtare,leg.ſtare.pag.714.lin.24.ſonora iua, leg. ſua. pag.718.lin. 18.filius,leg.ficus.pa.755.lin.26.vidua,l.vulua.pag.761.lin.34.verò,leg.verè.pag.769.lin.31.exceſſum,leg.excelſam-pag.777.lin.23 ſtimulat,& agtiat,leg.ſtimulat,& agitat.pag.820.lin.21.merito,leg. merito ſignificat.

¶ Con eſtas erratas eſtà impreſſo conforme a ſu original eſte libro (tomus primus Goncionum)del padre Preſentado Fr Alonſo Giron de la orden de Santo Domingo.En teſtimonio de lo qual,lo firme.En Salamanca oy 17.de Nouiembre de 1602.años.

El Corrector,&c. Manuel Correa de Montenegro.

ERRATAS.

Pag 65. lin. 38. leg vt. pag. 66. lin. 15. creuit. leg creciẽ. pag. 70. lin. 31. leg eam. leg. eamis. pag. 70. lin. 32. elevati. leg. elevatus. pag. 80. lin. 10. leg. 40. pag 103. parentibus. leg. parentibus. pag. 115. leg. Fœnerbiorum. 115. leg. 16. pag. 116. lin. 11. leg. fuerit. pag. 147. lin. 17. omnium. leg omnium melcrum. pag. 151. lin. 1. cum Thomas. leg. cum Thomæ. pag. 160. lin. 18. Eſa. 1. leg. 40. pag. 160. li. 40. celeda. leg. celeda. pa. 267. li. 1. inter. leg. iter. pag. 297. lin. 1. exercere. leg exacto. pag 404. 447. lines. 18. eccleſiæ. leg. eccle- ſia. pag. 419. lin. 17. palæ. leg. palæis. pag. 447. lin. 18. ipuritum. leg. ipu- rimus. pag. 460. lin. 9. vtaddueries. leg. addueries. pag. 493. lin. 8. vn. le. vt. pag. 500. lin. 2. conuerſione. leg conuerſationem. pag. 620. lin. 3. ipia cuis. leg. ipiculis. pag. ibidem. lin. 6. eſtecta. leg. affecta. pag. 637. lin. 5. cap. 4. leg. lin. 6. pag. 643. lin. 6. eſtancia. leg. eſtuliſ. pag. 668. li. 30 ro. ſtare. leg. ſtare. pag. 714. lin. 24. Lonorarios. leg. ſua. pag. 718. lin. 18. ſtilus. leg. ſtcus. pa. 755. lin. 26. vidua. l. vulua. pag. 761. lin. 34. ve- ro. leg. verò. pag. 769. lin. 31. exceſſum. leg. excellum. pag. 777. lin. 35 ſimuler. & equeſt. leg. ſimuler. & æquitat. pag. 830. lin. 31. merito. leg. merito ſignificat.

¶ Con eſtas erratas eſtá impreſſo conforme a lo original eſte libro (re- uiſtas primas Conciones) del padre Predicador Fr. Alonſo Giron de la orden de Santo Domingo. En teſtimonio de lo qual, lo firme. En Sala de 17. de Noviembre de 1605. años.

El Corregidor, &c.

Manuel Correa de Monteſino.

INDEX LOCORVM SCRIPTVRAE SACRÆ, quæ in hoc primo tomo concionum de sanctis explicantur: numeri priores capitulum: posteriores paginam designant.

GENESIS.

CAP. 1. Spiritus Domini ferebatur super aquas, pag. 3.

Cap. 2. Lignum vitæ in medio paradisi. 817.

Cap. 3. Inspirauit in faciem eius spiraculum vitæ. 165.

Cap. 3. Eritis sicut dij. 241.

Cap. 3. Ecce Adam quasi vnus exnobis factus est. 239.

Cap. 3. Ipsa conteret caput tuum. 81.

Cap. 3. Induit tunicis pellieeis 207.

Cap. 3. Eiecit Adam de paradiso. 262.

Cap. 3. Posuit Cherub, & gladium versatilem ad custodiẽdam viam ligni vitę. 222.

Cap. 6. Tactus dolore cordis intrinsecus. 122.

Cap. 7. Aquæ diluuij super arcam de Christo explicantur. 222.

Cap. 9. Arcum meum ponam in nubibus cœli. 223. 471.

Cap. 11. Erat terra labij vnius. 716.

Cap. 13. Abraham erat diues valde. 53.

Cap. 21. Abraham conuiuiũ fecit in die ablactationis Isaac. 520. 705.

Cap. 22. vbi est victima holocausti. 172. Et de lignis Isaac 817.

Cap. 22. vidit arietem inter vepres. 391. 844.

Cap. 24. Protulit vir inaures aureas, &c. 756.

Cap. 26. Isaac visus iocari cum Rebecca. 240.

Cap. 27. Det tibi Deus de rore cœli, & de pinguedine terrę

benedictionem.214.
Cap.28.Iacob vidit scalam, & angelos ascendentes,& descendentes.9.76.211.693.
Cap.28.Erexit lapidem,& fudit oleum desuper. 5.183. 624.636.
Cap.37.De manipulo Ioseph adorato.450.
Cap.44.Sciphus Ioseph de Sã cto Thoma.778.
Cap.44.Sciphus Ioseph explicatur de Paulo,559.
Cap.47. Stola duplex data Bẽiamin.328.
Cap.47.Adorauit ad caput lecti.181.416.
Cap.48.Iacob manus commutauit.406.
Cap.49. Desiderium collium æternorum.153.
Cap.49. Salutare tuum expectabo Domine.621.
Cap.49.Neptalimceruus emissus dans eloquia pulchritudinis.55.718.
Cap.49.Asser panispinguis de Christo. 159.230.772.
cap. 49.Beniamin lupusrapax explicatur dePaulo.529.559
cap. 49. Mordebit vngulam equi 802.
cap. 49. Filius accrescens Ioseph.692.725.

Exod.

cap. 2. Moses in fiscella scirpea.178.204.
cap. 3. Rubus ardens, &c.de sacra Virgine.117.
Rubus ardens de ChristoDomino.431.
cap.3.Solue calceamenta, &c. 232.
cap.4.Sponsus sanguinum mihi est.378.472.
cap.12.Postes, & superliminaria domus,sanguine agni liniebantur.586.
cap. 12. Est enim Phase, idest, transitus Domini.230.
cap.13. Columna ignis per noctem.438.439.479.
cap. 13. Omne primogenitum adaperiens vuluam.572.
cap.25.Duo Cherubin mutuo se se respicientes.98.311.
cap. 25. Calami procedentes ex candelabro eiusdem operis.476.
cap.25.Arcam corona circundabis.845.
cap.26. Cortina cortinam trahebat.22.
cap.28. In rationali doctrina, & veritas.778.
cap. 28. Sacerdos in rationali gestabat inscripta nomina duodecim patriarcharum. 518.614.
cap.28.In lamina aurea sculpes Sanctum Domino.354.
cap. 28. Sacerdos vngebatur oleo,& sanguine:quia prælatum decet benignitas, & rigor.639.
cap.33.Non videbit me homo &

& viuet,43.
cap.34. Moſes ponebat velamen ſuper faciem ſuam. 670
cap. 38. Specula mulierum in oſtio tabernaculi.432.

Leuitici.

cap. 2. Si obtuleris primitias frugum tuarum de ſpicis adhuc virentibus.2.
cap.3. Adeps cordisgratiarum actio eſt.506.
cap. 16. Sors miſſa inter duos hircos explicatur de iuſtis & peccatoribus.645.
cap. 26. Ambulabo in eis; de Apoſtolis explicatur.4.

Numerorum.

cap.13,Ioſue, & Caleb oſtenderunt fructus.270.
cap.20. Tolle virgam,& loquere ad petram.124.
cap.22. Serpens exaltatus typus Chriſti.391.
cap.22.Sicut ſolet bos herbas vſq; ad radices carpere. 714.
cap. 23. Deus eduxit illum de Ægypto.347.
cap.24. Quam pulchra taberna cula Iacob.126.
cap.24.Dixit homo, cuius obturatus eſt oculus 347
cap.24.Orietur ſtella ex Iacob 429.

Deuteronom.

cap. 25. Secundum menſuram delicti,erit & plagarum modus.216.
cap.33. Beiamin amantiſsimus Domini.302.530.
cap.33. De benedictione Domini terra eius.727.

Ioſue.

cap.3.Cras faciet Dominus inter vos mirabilia.155.
cap.4. Duodecim lapides de medio Iordanis alueo Apoſtolis ſunt.5.

Iudicum.

cap.4. Sirara lactatus, & clauo transfixus peccator eſt. 519.
cap.5. Noua bella elegit Dominus.527.
cap.6.Ros in vellere,& in area 421.
cap.7.Milites Gedeonis lagenas confringentes.142.596.
cap.14. De comedente exiuit cibus.140.821.
cap.16. Sampſon ligatus, &c. explicatur de Chriſto.206.

1.Regum.

cap. 2. Domini ſunt cardines terræ,de Apoſtolis explicatur.2.
cap.17. Dauid Goliat proprio gladio iugulauit.535.

2.Regum.

cap. 23.Dauid ſedens in cathedra,de Beato Petro martyre explicatur.793.
cap. 23. Ciſterna Bethleem, 158.

3.Regum.

ca.6.Nō eſt audit⁹ malleus.719
cap. 7. Duodecim boues mare fuſile ſuſtinentes duodecim Apoſtoli ſunt.778.
cap.18. Vidit Elias nubeculam

ascendentem de mari.14.
Cap.19. Non in commotione Dominus.462.

4.*Regum.*

Cap. 2. Currus Eliæ volabat, quia igneus: typus erat amoris.664.
Cap. 4. Sunamitis præparauit hospitium Eliseo.248.
Cap.7.Hodie dies boni nuncij est.153.

1.*Paralipom.*

Cap. 4. Qui stare fecit solem. 687.
Cap.11.O si quis daret mihi potum de cisterna Bethleem. 106.

Tobiæ.

Cap. 5. Quale gaudium mihi erit,&c.191:
Cap.13.Luce splendida fulgebis.430.

Esther.

Cap. 6. Homo quem Rex honorare cupit, sedebit super equum,&c,de cruce explicatur.6.

Iob.

Cap.7.Quid apponis ergaeum cor tuum?122.
Cap.7.Dimitte me vt glutiam saliuam meam.372.
Cap.9.Qui extendit cœlos solus,& graditur super fluctus maris.11.
Cap.9.Quasi naues poma portantes.495.728.
Cap. 23. vestigia eius secutus est pes meus.6.
Cap.26. Gigantes gemunt sub aquis.186.
Cap.28. Omne pretiosum vidit oculus eius.15.
Cap. 28. Profunda fluuiorum scrutatus est,709.
Cap.28. Non inuenitur in terra suauiter viuentium, pagina 669.705.
Cap. 29. Radix mea aperta est secus aquas.87.
Cap.29.Quando lauabam pedes meos butyro,& petra fũdebat mihi.120.
Cap. 31. Si putaui aurum robur meum.770.
Cap.36. In manibus abscõdit lucem. 699.
Cap.38. Quis conclusit ostijs mare?de Apostolis explicatur.pag.4. de Maria. 118.de Christo Domino.206.231.
Cap.38.Indica mihi in quavia lux habiter.242.
Cap.38.Nunquid mittes fulgura, & reuertentia dicent, adsumus,&c.527.
Cap.39.Nunquid capies leœnę prædam,379.
Cap.39.Nunquid voletRhinoceros seruire tibi?450.533.
Cap.40. An poteris extrahere leuiathan hamo? 218,333.
Cap.40.Ibi aut pones circulũ in naribus eius.100.208.
Cap.40. Ipse est principium viarum Dei.84.

Psalmorum.

Psa.7. Sagittas suas ardentibus effecit. 474.
Psal 15. Funes ceciderunt mihi in præclaris. 457.
Psal. 17. Ascendit super Cherubin. 295.
Psal. 17. Tenebrosa aqua in nubibus aeris. 300.
Psal. 17. Altissimus dedit vocem suam. 537.
Psal. 21. Ego autem sum vermis. 755.
Psal. 22. Dominus regit me, pagina. 228.
Psal. 23. Attolite portas, pagina. 266.
Psal. 27. Refloruit caro mea, pagina. 239.
Psa. 28. Vox Domini in virtute. 154. 537.
Psal. 33. immittet Angelus Domini in circuitu. 399.
Psal. 34. Omnia ossa mea dicēt 614.
Psalm. 39. Aures autem perfeciſti mihi. 773.
Psal. 43. Inte inimicos nostros ventilabimus cornu. 275.
Psal. 45. Vacate, & videte. 171
Psal. 45. Conturbatæ sunt gentes, &c. 458.
Psal. 49. Sacrificium laudis honorificabit me, & illic iter, quo ostendam illi salutare Dei. 505.
Psa. 49. In Idumæā extendam calceamentum meum. 185.
Psal. 61. Semel locutus est Deꝰ duo, &c. 214. 235.
Psal. 67. Lingua canum tuorum. 715.
Psal. 67. Perfice eam: siue abacum. 464.
Psal. 68. Infixus sum in limo profundi, & non est substantia. 391.
Psal. 71. Deus iudicium tuum, &c. explicatur. 445. 446.
Psal. 71. Dominabitur à mari, &c. 185.
Psal. 72. Quid enim mihi est in cœlo, &c. 552.
Psal. 73. Tuus est dies, &c. 71.
Psal. 74. Ego confirmaui columnas eius. 78.
Psal. 74. Calix in manu Domini vini meri plenus mixto. 273.
Psal. 76. Sagittæ tuæ transeunt 478.
Psal. 76. In mari viatua. 494.
Psa. 80. Exaudiui te in abscon. temp. 493.
Psal. 84. Sanctum est templum tuum, mirabile in æquitate, pag. 76.
86. Fundamenta eius in montibus sanctis 125. 124.
Psal. 86. Nunquid Sion dicet homo. 754.
91. Plantati in domo Domini. 78.
Psal. 108. Fiant dies eius pauci, & episcopatum eius. 644
Ps. 109. Tecum principium in

die virtutis tuæ. 114. 758.
106. Exaltēt eum in ecclesia pleb. & in cathedra. 634
115. Quid retribuā Domino, &c. calicem salut. 472.
115. O Domine quia ego seruus tuus. 188. 381. 574. 771.
118. Defecit in salutare tuum anima mea. 555.
126. Ecce hæreditas Domini, 478.
126. Fructus ventris. 512.
127. Labores manuum tuarum quia manduc. 659.
130. Sicut ablactatus est super matre sua. 105.
132. Ecce quam bonum, &c. 24.
132. Sicut vnguentum in capite, &c. 636
Sicut ros Hermon. 88. 421.
143. Emitte manum tuam de alto. 731
147. Quoniam confortauit seras portarum tuarum. 225. 483.
147. Ex adipe frumenti satiat te. 230.
147. Qui dat niuem sicut lanā, 537.

Prouerb.

Cap. 1. Vocaui, & renuistis, pagina. 25.
Cap. 4. Principium sapientiæ posside sapientiam. 706.
8. Delectabar per singulos dies ludens, &c. 69
10. Expectatio iustorum lætitia, pag. 105.
16. Vniuersa propter semetipsum operatus est Dominus, pag. 114.
20. Vas pretiosum labia scientiæ. 559
21. Thesaurus desiderabilis, & oleum in habitaculo iusti, pag. 61.
25. Aqua frigida animæ sitienti, & nuntius bonus, 191.
30. Byssus, & purpura indumentum eius. 510.
30. Qui fortiter premit vbera. 316. 518. 519
30. Quatuor sunt mihi difficilia explicantur de Christo, pag. 541.

Ecclesiastes.

Cap. 11. Quomodo ignoras, quæ sit via spiritus, &c. 71.

Canticorum.

Cap. 1. Osculetur me osculo oris sui. 239
Meliora sunt vbera tua vino. 315. 516. 705.
Si ignoras te, &c. egredere. 171. 246.
Equitatui meo in curribus Pharaonis assimilaui te, pagina. 584.
Oleum effusum nomen tuū, 158. 371.
Fasciculus myrrhæ. 8.
Trahe me, post te curremus. pa. 545.
Indica mihi vbi pascas, vbi cubes in meridie. 585. 658.

cap.

Cap.2. Veni columba mea in foraminibus petræ. 140.
Vineæ florentes dederunt odorem suum.516.
Cap.3.Ferculum fecit sibi.pagina.81.
Egredimini filiæ Sion, pagina.170
Cap.4.Emissiones tuæ paradisus,&c.80.728.
Puteus aquarum viuentium pag.213.
Quã pulchra es amica mea, pag.92.
Vulnerasti cor meum. 110.
In vno oculorum,pag. 128. &768.
Sicut turris Dauid collum tuum.128.
Duo vbera tua sicut duo hinnuli capreæ gemelli.518
Labia tua sicut vitta coccinea.746
Cap.5.Cor meum vigilat, id est,Christus ex corde dilectus,14.
Manus meæ stillauerũt myrrham.43.
Veniat dilectus meus in hortum suum.79.
Nigra sum,sed formosa,pagina.94.
Caput meum plenum est rore.136.
Comedi fauum cum melle meo.372
Anima mea liquefacta est,pagina.554.
Caput mèum plenum est rore.pag.8.
Oculi eius sicut columbæ, pag.582.
Dilectus meus misit manũ suam per foramen, &c. pagina.544.
Labia eius lilia stillãtia myrrham primam. pag. 719. & 776.
Manus illius tornatiles, pa. 828.844
Cap. 6. Anima mea conturbata est propter quadrigã Aminadab.49.
Dilectus meus descendit in hortum suum.79.
Pulchra es amica mea, pagina.89.
Veni in hortum meum,&c. myrrham cum aromatibus meis,148.
Quæ est ista, quæ progreditur quasi aurora?604.
Cap.7.Guttur tuum vinum optimum.716.
Ego dilecto meo, &c. pagina.723.
Sicut turris Libani nasus tu⁹ pag.802.
Venter tuus aceruus tritici, 123.511.755.856.
Veni dilecte mi egrediamur in agrum.79.176
Omnia poma noua,& vetera seruaui tibi.88.
Mandragoræ in portis dederunt odorem suum. 129.

Venter tuus sicut crater tornatilis.755.
Comæ capitis tui sicut purpura Regis, 138.358.
Dixi ascendam in Palmam. 516.818.
cap. 8. Aquæ multæ non potuerunt extinguere charitatem.8.
Pone me vt signaculũ. 111. 241.393.587.830.
Quid faciemus sorori nostræ.746.
Quis mihi det te fratrẽ meũ pag.240.
Si murus est, ædificemus super eum propugnacula, pagina.481.
Ego murus, & vbera mea quasi turris.521.
Quæ est ista, quę ascendit de deserto? 605.

Sapientiæ.

cap. 1. Sentite de Domino in bonitate. 704.
cap. 7. Optaui, & datus est mihi sensus. 152. 703
Candor est lucis æternæ, &c. imago bonitatis, 216.

Ecclesiastici,

cap. 3. Filij sapientiæ ecclesia iustorum. 188.
cap. 9. Oleum de capite tuo nõ deficiat. 62.
cap. 11. Breuis in volatilibus apis, de Christo. 205. 374.
cap. 14. Beatus vir, qui in sapiẽtia morabitur &c. 431
cap. 24. Consiliũ illius in abysso magna. pag. 13.
In plenitudine sanctorum detentio mea. 88.
Quasi myrrha electa dedi suauitatem odoris. 94. 509.
Quasi balsamum non mixtum odor meus. 95
Flores mei fructus, &c. pagina. 67. 163.
Ego quasi vitis. pag. 90.
A generationibus meis implemini. 167
Qui creauit me requieuit in tabernaculo meo. 495.
cap. 26. Columnę aureæ super bases argenteas. 81. 119.
cap. 33. Quare dies diem superat? 694.

Esaiæ.

cap. 2. Quiescite ab homine, cuius spiritus est in naribus eius. 525. 802.
Erit mons domus Domini in vertice montium. 479. 749.
Venitè ascendamus ad montem Domi. 183. 421.
Conflabunt gladios suos in vomeres, &c. 29. 219.
cap. 4. Erit germen Domini, &c. & fructus eius sublimis. 164. 193. 737. 789.
Erit in vmbraculum diei ab æstu. 754. 761. 790.
cap. 5. Expectaui vt faceret vuas, &c. 846.

cap.6.Confundentur qui operãtur linũ,texẽtes subtilia.42
cap.6.Vidi Dominũ sedentem super solium excelsum.760.
cap.8.Voca nomen eius accelera.384
Ante quâm sciat puer vocare patrem.185.383.
Auferetur fortitudo Damasci,445.
Sume tibi librum grandem & scribe stylo hominis.215 511.767.pro.769.
Spolia Samariæ.467.529.
cap.9.Iugum oneris eius, &c. vsque Madian. 34. 142.
Lætabuntur coram te, sicut qui lætantur in messe.185.
Verbũ misit Dñs in Iacob, & cecidit in Israel.156.
Zelus Dñi faciet hoc. 760.
Paruulus natus est nobis, & filius datus est nobis. pagina.193.760.
Multiplicabitur eius imperium.184.
Butyrum, & mel comedet, pag.316.
Vocabitur consiliarius. 382
Factus est principatus super humerum eius. 186. 817.
Omnis violenta prædatio erit in cõbustionem, &c.pagina.529.
cap.10.Verbũ cõsummans, & abbreuians inæquitate. 374.
Computrescet iugum â facie olei.661.
cap.11.Ecce virgo concipiet, &c.Flos de radice eius ascendet.163.
Puer paruulus minabit eos, 177.220.
Repleta est terra scientia Domini,sicut aquæ maris, 292.
cap.12.Haurietis aquas in gaudio.415.
Ex eodem capite. Notas facite in populis adinuentiones eius.814.
ca.18.Ite Angeli veloces. 776
cap.19. *Ecce* Dominus ascendet super nubẽ leuem, & ingredietur Ægyptũ 402.603
cap.21.Surgite principes,arripite clypeum. 441.
cap.22.Vocabo seruum meum Eliacin explicatur de Christo,& Petro Apostolo, 638.
cap.24.Cessauit gaudium tympanorum.197.
cap.25.Prȩcipitabit Dominus mortem in sempiternum, pagina.482.
cap.26.Ros lucis ros tuus. pagina.422.
cap.27.visitabit Dominus super Leuiathan. 845.
cap 28.*Ecce* ponam in fundamentis Sion lapidem.183.
Vt faciat opus suum. pagina 178.195.
Quem docebit scientiam. pagina.296.
cap. 32. Sedebit populus meus in pulchritudine pacis.225

Cap. 35. Saliet sicut ceruus claudus. 31.
Lætabitur deserta, & florebit quasi lilium. 194. 761.
Cap. 40. Erunt prauа in directa pag. 31.
Videbit omnis caro. 238.
Suscepit de manu Domini duplicia. 213.
Fœnum aruit, & flos eius decidit. 737.
Cap. 41. Quis suscitabit ab Oriente iustum. 546.
Cap. 43. Cum transieris per aquas, flumina non operient te. 231.
Cap. 44. Qui scribit manu Domino. 49. 499.
Qui dico Cyro, pastor meus es. 227.
Cap. 45. Rorate cœli desuper. 106. 374.
Cap. 46. His omnibus velut ornamento vestieris. 12.
Vocans ab oriente auem, siue iustum. 411.
Cap. 48. Nō est pax impijs. 213
Cap. 49. In pharetra sua abscōdit me. 473.
Cap. 52. Dominatores eius inīquè agunt. 631.
Quam pulchri super montes pedes. 774.
Cap. 53. Brachium Domini cui reuelatum est? 178.
Ascendet sicut virgultum, & sicut radix. 163. 236.
Et sicut radix de terra sitienti, pag. 331.
Cap. 54. Lauda sterilis, &c, pagina. 184.
Fundabo te in saphiris, de Apostolis. 5. de innocentibus. pag. 334.
Cap. 55. Omnes sitientes venī te ad aquas. 230. 414.
Sicut exaltantur cœli à terra. 252.
Pro saliūcula ascendet abies & provrtica crescet myrtus.
Ecce testem populis dedi eum. 291.
Cap. 59. Iustitia longe stetit, 626.
Telas araneæ texuerunt, pagina. 460.
Spiritus meus, qui est in te. pag. 783.
Cap. 60. Leua in circuitu oculos tuos. 184.
Qui sunt isti, qui vt nubes de Apostolis. 143. 602. 777.
Suges lac gentium, pagina. 204.
Minimus erit in mille, pagina. 554.
Terra tua inhabitabitur, pagina. 244.
Cap. 61. Spiritus Domini super me. 158.
Cap. 62. Opus illius coram illo. 195.
Non vocaberis derelicta, &c. sed voluntas mea, pagina. 618.
Donec egrediatur vt splendor

dor iustus eius.594.
Cap.64.Cum feceris mirabilia,non sustinebimus.157.
Vtinam dirumperes cœlos, 265.
Cap.65. Lupus, & agnus pascentur.530.
Quæsierunt me qui antenon interrogabant.417.
Ecce ego creo cœlos nouos, pag.681.
Cap.66. Ad vbera portabimini.307.315.516.
Mittam ex eis mittentes sagittam.478
Hieremiæ.
Cap.1. Ollam succensam ego video.147.
Cap.2.A seculo confregisti iugum meum.666.
Cap. 3. Dabo vobis pastores iuxta cor meum.634.
Cap.4. Aspexi terram, & ecce vacua erat.613.
Cap.5. Percussisti eos, & non doluerunt.50.
Cap.8.Descende in domum figuli.558.
Cap.13.Hæc sors tua, parsque mensuræ tuæ à me.648.
Cap.16.Ecce ego mittam piscatores multos, &c.de Apostolis.39.& 43.44.
Mittam eis venatores multos.801.
Cap.23.Quid paleis ad triticũ. 512.
Nunquid non verba mea qua si ignis,&quasi malleus,&c. 538.
Cap.30. Prædator datus est in prædam.529.
Cap,31. Rachel plorans filios suos.330.
Fœmina circundabit virum. 753.767.pro.769.
Cap.32. Cœlum, & terram ego impleo.764.766.
Cap.48.Ego Dominus docens te vtilia.46.
Threnorum.
Cap.4. Lamiæ lactauerunt catulos suos.520.
Spiritus oris nostri Christus Dominus.165.762.
Ezechielis.
Cap. 1.In medio ignis quasi species electri.760.
Splendor ignis, & de igne fulgur egrediens.274.478.
Facies aquilæ desuper ipsorum quatuor.295.
Super similitudinem throni saphirini, quasi species electri.632.634.
Quatuor vultus animalium explicantur de Christo.541
Cap.3.Comede volumen.372
Ca.16.Trãsiens per te,&c.vsq; induite subtilibus.207.
cap.16.In die ortus tui non est præcisus vmbilicus tuus,pagina.392.
cap.17.Aquila magnarum alarum venit ad Libanum.235. 295.

Sumam de medulla Cedri sublimis. 789.
cap.21. Gladius limatus, & ex acutus. 795
cap.22. Domus Israel versa est mihi in scoriam. 83.
cap.25. Ecce ego tradam te filijs Orientalibus. 438.
cap.28. Tu signaculum similitudinis. 278. 376
In medio lapidum ignitorũ ambulasti. 135.
cap.32. Expandam super te rete meum. 32.
Solem nube tegam, pag. 603 & 761.
cap. 37. Ossa arida per Christi carnem viuificata. 239. 828.
cap.40. De fenestris tẽpli obliquis. 811.
cap.41. Cherub faciem hominis & leonis habens, prælati typus. 639.
cap.43. Domus in summitate montis, Virgo Maria. 81
Terra splendebat à maiestate eius. 766.
cap. 44. Porta hæc clausa erit 79. sed 116. magis explicatur.
cap.46. Per ostiũ ingressus non egrediendum. 169.
cap.47. Stabunt piscatores ab Engaddi vsq; ad Engallim. 40

Daniel.

cap.2. Somnium statuæ explicatur. 182. 183
Lapis excisus de monte. pagina. 81. 183. 636. 775.
cap.6. Obsignauit Rex lacum annulo suo. 283.
cap.7. Ecce cum nubibus cœli quasi filius hominis veniebat. 601.
cap. 8. Prosternetur in plateis veritas. 627.
cap.10. Vir vestitus lineis, pagina. 697.

Oseæ.

cap.2. Erit vallis Achor in cubile armentorum, &c. 8.
Sepiam viam tuam spinis. 51
Exaudiam cœlos, & ipsi exaudient terram. 104.
Ducam eam in solitudinem 228.
Ego lactabo eam. 516.
cap. 6. Viuificabit nos post duos dies, &c. 824.
cap. 9. Da illis vbera arentia. 520.
cap. 11. In funiculis Adam trah. 663.
cap. 12. Iacob inualuit ad Angelum. 156. 229.

Iohelis.

cap.1. Confusum est gaudium à filijs hominum. 198.
cap.2. Effundam de spiritu meo super omnem carnem, pagina. 238.
Vino torcularia redundabunt. 760.

Michæ.

cap. 5. Tu Bethlehem nequaquam minima. 159. 188.

cap.

Cap.7. Præcocesficus desider.
Væ mihi, quia factus sum sicut qui colligit in autumno racemos, 802

Abacuc.

Cap.1. Totum in hamo subleuauit: traxit illud in sagena sua.31.
Cap. 3. In luce sagitarum tuarum.274.
In medio annorum cognosceris.199.
Deus ab austro veniet. 200.
Ibi abscondita est fortitudo eius. 216
Operuit cælos gloria eius, & laudis eius plena est terra. 218.

Sophoniæ.

Cap.2. Coruus in superlimina ri.395.
Cap. 3. Seruient ei humero vno.187.
Noli timere Sion, nõ dissoluantur manus tuæ.193.

Aggæi.

Cap.2. Adhuc modicum, &c. desideratus cunctis gentibus 104.600.
Magna erit gloria domus huius nouissimæ plusquam primæ.571.

Zachariæ.

Cap. 1. Ecce vir stabat inter myrteta.761
Cap. 2. ô, ô, fugite de terra Aquilonis.111.
Qui tangit vos tangit pupillam oculi mei.540.
Cap.3. Super lapidem septem oculi.183.
Audite principes Iacob.pagina.194.
Cap.4, Educet lapidem primarium, de Beato Andrea.5.
Exæquabit gratiam gratiæ eius.76.
Cap.5. Dicite filiæ Sion, ecce Rex tuus venit tibi.193.
Amphora impietatis explicatur.655.
Cap. 6. Quadriga prima fortis Apostolica est.25.
Quadriga equorum ruforũ explicatur.786.
Cap.9. Domini est oculus hominis.14.
Loquetur pacem gentibus. 219.
Ponam te quasi gladium fortium, de B. Petro martyre.
Cap.13. Erit fons patens.80. 100. 157.374.414

Malachiæ.

Cap.2. Labia sacerdotum, &c, legem requir.776.
Cap.3. Conflans, & emundans argentum.589.600.

Matthæi.

Cap. 1. Quod in ea natum est de Spiritu sancto est.162.
Ioseph cum esset iustus.723
Cap.5. Beati pauperes spiritu. 54.

Gaude-

Gaudete in illis diebus, & exultate. 8.
Cap. 8. Sinite mortuos sepelire mortuos suos, 552.
Cap. 10. Non veni pacem mittere, sed gladium, 44
Cap. 11. Quia abscondisti hæc, &c. 203. 228
A diebus Ioānis Baptistæ regnum cœlorum vim patitur, pag. 264.
Cap, 17. Stater in ore piscis inuentus est, 7.
Cap. 18. Si manus tua, vel pes tuus scandalizat te. 393.
Cap. 20. Denarius vnus explicatur, 812.
Cap. 27. Velum templi sciissum cœlestium mysteriorum reuelationem significauit, 671

Marci.

Cap. 11. Cathedras vendentium columbas euertit, 633.

Lucæ.

Cap. 1. Virtus altissimi obumbrabit tibi, 165
Per viscera misericordię Dei nostri, 515.
Cap. 9. Vulpes foueas habent, &c. 249.
Cap. 24. Aperuit illis sensum, pag. 704.

Ioannis

Cap. 1. Vidimus gloriam eius, pag. 215. 258.
Plenum gratię, & veritatis, pag. 259.
Videbitis cœlos apertos, & Angelos ascendentes, pagina. 9.
Cap. 6. Nemo potest venire ad me, nisi pater meus traxerit eum, 545
Cap. 7. Si quis sitit, veniat ad me, & bibat, 707
Cap. 9. Lutum fecit ex sputo, pag. 257.
Cap. 12. Nisi granum, p. 511,
Cap. 14. Si quis diligit me, &c. pag. 246
Cap. 17. Pater ego te clarificaui. 214.
Pater manifestaui nomē tuū hominibus. 363

Actuum Apostolorum.

Cap. 10. De Linteo pleno animalibus, pag. 220
Occide, & manduca, 43.

Ad Romanos.

Cap. 1. Qui prædestinatus est filius Dei. 732
Reuelatur ira Dei, &c. qui veritatem Dei, vel fidem, pag. 146. 441
Cap. 4. Qui vocat ea quæ non sunt, tanquam ea quæ sunt, pagina 536.
Cap. 8. Nos ipsi primitias spiritus habētes intra nos gemimus, 166
Deus filium suum mittēs in similitudinem carnis, pa. 384 661. 819.
Omnis creatura ingemiscit, pag. 652
Cap. 9. Verbum breuiatum faciet

ciet Dominus super terram, pag.375.
Vas electionis mihi est iste, pag.560

Primæ ad Corinth.

Cap. 1. Christum Dei virtutē, Dei sapientiam, pag.144
Videte vocationem vestrā, &c.145
Quoniam per Dei sapientiā non cognouit mundus Deū, pag.203
Cap. 2. Nos sensum Christi habemus, &c.704.
Nemo principum huius seculi cognouit,671
cap.3. Lac vobis potum dedi, pag.517
Cap. 4. Spectaculum facti sumus.52.
cap.6. Empti estis pretio magno.147.
cap.7. Præterit figura huius mundi.183
cap. 10. Omnes mare transierunt,231.
cap.15.Alia claritas solis, &c. pag.59.

Secundæ ad Corinth.

cap.2.Odorem notitiæ suæ manifestat per nos.293.294.
cap.3. In eandem imaginē trāsformamur à claritate.15.
cap. 4. Quod in præsenti momentaneum est,269
Deus, qui dixit de tenebris, &c.762.
cap.13.An experimentū quæritis eius qui in me loquitur Christus?542.

Ad Galatas.

cap.2.Viuo ego, iam nō ego. pag.549.
cap.4.Vt eos qui sub lege erāt redimeret,377.
Erāt egena, & vacua elementa.260
Quoniam estis filij Dei misit Deus, &c. clamantem Abba pater.167.
cap. 5. Fructus spiritus charitas, gaudium, pax.196.197

Ad Ephesios.

cap.2. Cū essemus mortui peccatis, conuiuificauit nos in Christo.824
cap. 3. Ego Paulus vinctus in Domino.534.
cap. 4. Quæ sit longitudo, & latitudo, sublimitas & profundum.821
cap.5. Hoc nunc os ex ossibus meis,309.

Ad Philippenses.

cap.2. Hoc sentite in vobis, pagina.703.
In similitudinem hominum factus.758.759.

Ad Colossenses.

cap. 1. Adimpleo ea, quæ desunt passionum Christi, &c. pag.6.538.
cap. 3. Charitas est vinculum perfectionis.791.

Primæ

Primæ ad Timotheum.

Cap. 1. Quorum primus ego sum. 523.

Cap. 3. Manifestè magnum est pietatis sacramentum. 742.

Ad Titum.

Cap. 3. Apparuit benignitas, &c. 241.

Ad Hebræos.

Cap. 1. Cùm sit splendor gloriæ, 216. 762.

Cap. 2. Decebat eum, qui multos filios in gloriam adduxerat. 267.

Cap. 3. Adhortam. donec hodie cognominatur. 195.

Ibid. Non Angelos apprehendit. 752.

Cap. 5. In diebus carnis suæ. pag. 240.

Cap. 6. Spem fortissimum solatium, & firmam anchoram. pag. 105

Cap. 9. In secundum tabernaculum semel in anno. 264

Cap. 10. Ingrediens mundum. pag. 759.

Hostiam, & oblationem noluisti. 610. 773.

Cap. 11. Fides est substantia, 144.

Iacobi.

Cap. 3. Si quis in verbo non offendit, hic perfectus est vir. 713.

Secundæ Petri.

Cap. 1. Magna nobis, & pretiosa promissa donauit, vt diuinæ simus consortes naturæ. 249. 732. 790.

Non indoctas fabulas secuti, &c. 758.

Iudæ.

Quibus procella, & caligo tenebrarum. 696.

Apocalypsis.

Cap. 2. Facies eius vt sol, in dextera eius septem stellæ, pagina. 696.

Ex ore ipsius procedebat gladius ex vtraq; parte acutus. 44. 273.

De B. Petro Martyre.

Vidit in dextera filij Dei septem stellas. 795.

Pedes eius similes aurichalcho. 326.

Agnus occisus ab origine mundi. 378.

Cap. 3. Ecce sto ad ostium, &c. 249.

Cap. 4. Vidi ostium apertum in cœlo. 265.

Cap. 5. Librum signatum aperuit agnus. 215. 310.

Cap. 8. De stella absinthio, pagina. 431.

Cap. 10. Angelus fortis descendens de cœlo, &c. Christus est. 4.

Pedes eius tanquam columna ignis, de Apostolis. 4.

Iris in capite eius de Christo. 223.

Pedem dextrum posuit supermare. 406.

Cap.

cap. 11. Datus est mihi calamus similis virgæ. 304.
cap. 12. Mulier amicta sole, pagina. 857.
cap. 14. Vidi Angelum volantem per medium cœli. In sermon. B. Vincentij conf.
cap. 17. Babylon meretrix de curia regia. 262.
cap. 19. Gladius ex vtraq; parte acutus, vtrumque est testamentum. 6.
In capite eius diademata multa. 174.
In fœmore ipsius scriptum Rex regum. 180.
Angelus stans in sole, de Sãcto Thoma explicatur. 698.
cap. 21. ciuitas in quadro posita est. 5.
Fundamentum primum iaspis Andreas est. 5.
Erat structura muri ex lapide iaspide. 481.
cap. 22. Lignum vitæ afferens fructus duodecim, de cruce. 17. 482. 817.

FINIS. 6

INDEX

INDEX RERVM ET SENTENTIARUM, quæ in hoc primo tomo Concionum de Sanctis continentur.

A.

ABnegatio sui ipsius, gloriosa est victoria: & est via, per quam Deus deducit amicos, pag. 547. 548.

Abnegatio sui difficilem reddit sequelam Christi. 802.

Abraham per fidē iustificatus accepit signum circūcisionis ad pleniorem sanctificationem. 375.

Abrahæ, non tantū est promissa multiplicatio naturalis seminis, sed etiam spiritualis, pag. 456.

Absentia diuinæ protectionis est vltimum supplicium. 288.

Aceruus tritici gaudium vniuersale & bonorum abundantiam significat. 123.

Acceptio personarum damnatur, pag. 36.

Adami somnus declaratur. 309

Admiratio procedit ex ignorantia causæ. 854. & est causa delectationis. ibid.

Ager Christus est, & vita contemplatiua. 176.

Agnus Christum significat, pagina. 226.

Amaqua rara arbor, 865.

Amethistus Apostolo Mathiæ adaptatur. 657.

Aminadab primus ingressus est in mare Rubrum. 47

Amor proprius remoræ comparatur. 53.

Amoris proprij tempestas sæuissima. 493.

Amor Christum verum Samsonem ligauit. 206.

Amor largitione donorū gaudet. 301.

Amor similitudine gaudet, pag. 304. 383.

Amor est audax. 320.

Amor dulces reddit labores, 474. 663.

Amor

Amor non patitur moras, pagina.384.
Amor diuinus maiestatem occultauit.202.
Amor diuinus Ecstasim facit. pag.567.
Anatocleas Rex vsus est fictilibus vasis.701.
Andreas prima spica germinãs ex Christi seminatione. 2. & est futuræ vbertatis præsagium.20.
Andreas & Petrus sunt duo poli Ecclesiæ.2.& duo luminaria magna.3. & sunt volatilia ex aquis producta. 4.
Andreas primꝰ lapis est in fundamento Ecclesiæ ; & lapis vnctus à Iacob.5.
Andreas primus piscis fuit, ex aquis à Christo eductus : habens in ore fidei confessionem.6.7.
Andreas est granum sinapis,& lapis scintillans.7.
Andreas est Phœnix ardens, & Angelus per scalam crucis ascendens.9.
Andreas est armiger Christi, per scalam crucis ipsum insecutus.13.
Andreas est India Orientalis, & Paradisus.17.
Andreas est alter Aminabad & primogenitus Ecclesiæ. 47.
Andreas ceruo similis.55.
Angelus multis de causis missus est ad Virginem Mariam. pagina.734.
Angelus in figura corporea, flexis genibus affatus est virginem.745.
Angeli in natiuitate Christi multis de causis exultauerunt. pag.211.
Angelus fortis descendens de cœlo,est Christus.223.
Angelicus doctor cur dictus est Thomas.682.
Animæ valorem vulnera Christi prædicant.147.
Anima suos sensus spirituales habet.703.
Apis breuis Christus est. 205. 374.
Apis multarum virtutum symbolum , religionis imago, & typus Christi. 832.& earum opificium.834.
Apostoli boues fuere & tauri. 806.
Apostoli multis figuris præfigurati.806.807.
Apostoli principes & dij fortes terræ.807.
Apostoli ferè sunt portarum ecclesiæ in eodem sermone.
Apostoli sunt noui cœli extensi,qui enarrant gloriam Dei, pag.12.
Apostolorum solennitas est oblatio primitiarum , pagina.19.
Apostoli vocati sunt à Christo in testes,& coadiutores, pagina.22.

Apostolis collata sunt tria dona, sapientiæ, eloquentiæ & potestatis.23.
Apostoli velocitate sunt nubes, columbæ, rotæ.54.
Apostoli sunt testes præordinati à Deo, & exploratores terræ promissionis.137.
Apostoli sunt comæ capitis Christi.138.
Apostolis debemus intercessionem, doctrinam, & exemplum.141.651.
Apostoli fontes sunt & nubes, pag.687.
Aquæ magna vis, & laus, pagina.3.&.4.
Aqua initium naturalis, & spiritualis generationis.3.&.4.
Aquila biceps diuisi imperij insigne.182.
Aquilæ Christus assimilatur, 541.
Arcturus constellatio septem stellarum septiformem spiritum ecclesiæ significat. 11.
Arcus siue Iris symbolum pacis Christus. 222.
Aspectus diuinus origo totius boni.14.
Aspectus diuinus animam sibi ipsi restituit, & viuificat, pag.16.
Aue, verbum est gratulãtis Trinitatis propria vox.115.
Aue, mutauit tria damna Euæ. 116.747.
Augmentum in virtute prosequendum.168.
Augustus dictus Octauianus die quo Christus natus est, 179.
Augustus mensis symbolum tẽporis gratiæ.185.
Auis dicitur Abraham, qui velociter Deo obediuit.546.
Aurora virgo Maria.74.
Aurum ignitum est martyrium secundum Augustinum.335.
Auxilium Dei efficax est, sed suaue.544.545.
Auxilium omne nostrum à Christo & Deo.800.

B.

Babylon meretrix, curia principum est.462.
Baptizato Christo cœli aperti sunt, & quare, pagina. 265.
Baptismus sacramentorum ianua loco circuncisionis institutus est.378.
Baptismus porta orientalis, pagina.438.
Baptismus aqua refectionis est 656.
Beatitudinis prẽmium non capit intellectus humanus, pagina.485.
Benedictio accipitur pro diuinis beneficijs.506.
Beniamin filius dextræ typus est Christi.357.
Benignitas dicitur quasi bona igne-

igneitas est. 383.
Bethlehem humilis, domusque panis à Christo eligitur 159.
Bethlehem panem vitæ, & aquam continet. 230.
Bona temporalia onera sunt iumentorum. 52.
Bona terrena non satiant appetitum hominis. 262.
Bona cœlestia propter sui immensitatem carent proprio nomine. 669.
Butyrum incarnationis mysterium significat, & charitatis pinguedinem. 316.

C.

Calamus sapientiæ typus, pagina. 304.
Canes doctores sunt ecclesiæ. 715.
Cantica pro insignibus beneficijs inuenta. 814.
Caro significat totum hominem. 238.
Carnis nomine corruptio, & vilitas significatur, pagina. 238.
Carnis assumptio ingens diuini amoris testimonium, pagina. 238.
Carnis assumptio pietatem, & benignitatem Dei testatur. 239.
Caro factus est Deus, vt caro fiat spiritus, imo Deus, pagina. 241.
Caro Christi tabernaculum est verbi. 244.
Carolus quintus imperator imperio, & regno cessit. 186.
Cathedra Petri magisterium est, & potestas clauium. pagina. 633.
Cathedra Petri lapis est excisus de monte Danielis. 2. & lapis vnctus à Iacob. 636.
Catherina Senensis per manus Christi Eucharistiam suscepit. In sermone ipsius.
Catherina Virgo visibiliter fuit Christo desponsata, Ibidem vide alia multa.
Cœli spirituales iusti sunt, pagina. 632.
Cœli ingressus vsque ad sanguinem Christi intercluſus 264.
Cœli per Christi natiuitatem aperiri cœperunt, per mortem vero omnino aperti sunt 264. 265.
Cœli per crucem Christi aperti, quoad solutionem pretij: in ascensione quoad adeptionem loci. 266.
Ceremonia postrationis audito cœlesti nuntio antiqua. 155.
Ceremonijs exterioribus interior puritas conseruatur, pagina. 586.
Charitas absque inuidia communicat bona. 254.

Christus verus panis in domo panis nascitur. 159.
Christus totus plenus fuit spiritu Sancto. 164.
Christus cõcipitur & nascitur in mente iustorum. 167.
Christus merito Nazareus dictus, & apud Nazareth conceptus. 737.
Christus est flos campi. pagina. 176.
Christus est verus Rex. p. 180. & 416. Et eius regnum est spirituale, & cœleste, p. 181. & est verè princeps Augustus. 184.
Christus obediens patri mirabiliter auxit eius imperiũ. pag. 188.
Christus fons aquæ viuæ, pagina. 212.
Christus Agnus, & Pastor, pagina. 226.
Christus Cherubin habens gladium. 273.
Christus liber clausus, & apertus. 310. 311.
Christus centrum cordis nostri. 314.
Christus vniuersalis princeps. 441.
Christus tanquam primogenitus merito voluit offerri. 572 573. Et mortem deglutiuit, pag. 829.
Christus omnia instaurauit. 606.
Christi humilitas exaltat opera nostra, etiam minima. 611.
Christus est vera lux ecclesiæ. 679. & verus sol, pagina. 696.
Christus germen Domini, & flos. 738.
Christus virtus, & potentia Patris. 760.
Christus excellit omnes principes terræ. 797.
Christus patri gratias egit ipso incarnationis die. 771.
Christus vera vitis, & quare. 790. vide alia circa hoc, pagina. 789.
A Christo deriuatur omnis nostra gratia. 792.
Christus Dominus tanquam seruus signatus est. 772.
Quæ de Christo dicuntur, aliquando de corpore eius mystico intelligenda sunt, pagina. 542.
Christus crucifixus claudit omnem scientiam. 144.
Circularis figura omnium præstantissima. 108. conuenit sacræ virgini. 109.
Circuncisio, & nomen Iesu duplicem naturam Christi testantur. 354.
Circuncisio cum nomine Iesu multis rationibus coniuncta est. 355. 356
Circuncisio claudebat vt signaculum, similitudinem fidei Abrahæ & magnum incarnationis Dominicæ sacra men-

mentum. pagina. 376.
Circunciſio Chriſti veritatem humanitatis confirmat, hæreſeſque confutat. 377.
Circunciſione Chriſti diabolus deluſus eſt. 383.
Circunciſio Chriſti amoris ipſius eſt apertum teſtimoniũ, pag. 383.
Circunciſio exterior interiorem monebat. 387.
Circunciſio confeſsionis typus fuit. 388.
Circunciſio ſpiritualis omnia ſuperflua reſecat. 389.
Circunciſio Chriſti opus fuit ſummæ humilitatis. 390
Clauis poteſtatis ſuper humeros deferenda. 641.
Cognitio humilis ſui fundamentum eſt ſpiritualis augmenti. 169.
Cognitio ſui ad cognitionem Dei viam munit. 171.
Columba pacem deferens eſt Chriſtus. 222.
Columba eſt ſymbolum manſuetudinis & ſimplicitatis. 577. 612.
Columnæ eccleſiæ Apoſtoli ſunt. 78.
Collum obedientiam, & humilitatẽ ſignificat. 96. 97. 583.
Concilium Conſtantienſe D. Vincentium tanquam oraculum conſuluit. 781.
Concordia & vnio laudantur, pag. 135.
Confiteor, vox eſt laudis, & conformitatis cum voluntate diuina, 667.
Conſilia diuina omnino amplecti oportet. 585.
Conſiliarij quales eligendi, pagina. 459.
Conſolationes diuinæ omnes vires animæ reficiunt. 614.
Conſtantia virili opus eſt ad diuinam generationem. 168.
Conſulere oportet perfectiores, & doctiores in rebus arduis. 458. & 459.
Cor patris filius eſt. 122. 123. 241.
Corona Chriſti maiori veneratione digna eſt ex contactu capitis. 842.
Corona eſt ſymbolum regni Chriſti. 743.
Corona triplici Imperatores coronari ſolent. 845.
Corona eſt ſymbolum victoriæ. In eodem ſermone.
Corpus Chriſti verum fuit, & ex vera carne, pag. 757. 758. & 859.
Corpus Chriſti figura fuit diuinæ ſubſtantiæ. 762.
Creaturæ omnes in Deum naturaliter tendunt. 418.
Creaturæ omnes in dilectionẽ Dei nos ducunt. 490.
Crinis eſt ſymbolum humilitatis. 110. 583.
Crux equus eſt de ſella Regis Chriſti. 6.

Crux est scala Iacob, pagina.9.
Crux lignum vitæ est, afferens fructus.12.829.817.
Crux per Helenam inuenta anno.326.pag.815.
Crucis patibulum diuinum inuentum, vt esset vexillum ecclesiæ.816.
Crux Christi palma est. pagina. 818. Et ibidem habetur eius dulcedo.
Cruci debetur adoratio. pag. 819. & 829.
Crucis figura Domino, ac Redemptori conueniens. pagina.820.
Crucis figura susceptioni spirituum aptissima. 825
Crux apud Ægyptios fuit signum vitæ futuræ.827.
Crucis gloria manifestari cœpit anno salutis. 318. pag. 815.
Crucis duplex inuentio, pag. 815.
Crux multis figuris præsignata fuit.817.818.
Crux remedium malorũ fuit, etiam apud Barbaros Indos pag.827.
Crux apparebit in iudicio, pa. 829.& quare.830.
Ad crucis vexillum omnes vocat Christus.797.
Curiositas vitanda, maximè circa diuina consilia. pagina 323.

D.

Desideria qualia esse oporteat. pag.111.
Desiderare oportet sapiẽtiam. 706.& 707.
Deus secundum humanam naturam filius Virginis, inferior est ipsa.751.
Deus semper præuenit creaturam, maximè per auxilium gratiæ.800.
Deo gratias, antiqua vox est Ecclesię,& magna laude digna.506.
Deus diligenter quærendus. 418.
Deus principium & finis rerũ omnium.261.652.
Deus triplici honore colendus.451.
Deus superbis resistit.833.
Dextera est signum fortitudinis & fœlicitatis.4. 870.
Dexteras iũgere, amicitiæ symbolum.869.
Diadema Christi est caro eius sanctissima.173.
Diadema Christi sanctos omnes coronat. 174.
Dignitates terrenę pensionem habent solicitudinis.319.
Dignitas matris Dei est quodãmodo infinita. 749. 750.
Dilectio Christi summa erga humanum genus.287.
Dilectio Christi est fons totius bonitatis.299.

Disciplinæ Christianæ summa in humilitate & patientia sita est.296.
Doctores sacri fontes sunt, & nubes.687.
Doctrina Christi omnes scientias multis excellit.292.
Doctrina Christi non tantum efficit sapientes, sed sanctos.293.
Doctrina Christi dicitur odor & fauus.294.
Doctrinæ ministros semper Dominus prouidit Ecclesiæ.557.
Doctrinæ denegatio, vltimum supplicium.558.
Doctrina antiqua melior, sicut vinum.716.
Doctrinæ nouæ cauendæ. pagina.716.
Dominium Dei in terra, dum Christus in ea conuersatus est; potius erat, quam dominium cœli.668.
Dominus tecum in multiplici sensu explicatur.750.
Domus Dei est humanitas Christi, pag.75. Et cœlum Empyrium, Ecclesia. & sacra Virgo, pag.76.77.78.
Domus deliciarum Dei est sacra Virgo.78.
Domus grata Deo est spiritus humilis.82
Dona inter amantes gratissima sunt.pag.391.

E.

Ecce, mysterium latère indicat.405.
Ecclesiæ generatio exaltat diuinam sapientiam.2.
Ecclesia procellis agitatur, sed nunquam mergitur, pagina.11.
Ecclesia militans domus est armorum Christi.77.
Ecclesiæ multis oraculis præuisa.126.
Ecclesię suprema dignitas est incarnatio Verbi.126.
Ecclesia dignitas fœliciſsima Christum habere magistrũ. 291.
Ecclesiæ fortitudo diuersa ratione à Christo instituta, quã mundi.480.
Ecclesiæ fœlix status ex Principum perfectione, & bono testimonio subditorum pendet.629.
Ecclesiam protegere, & muneribus cumulare, decet Principes.427.428.429.629.
Ecclesiæ regimen per vnum caput Christus instituit.636.
Ecclesię consecratio sanguine Christi, Apostolorum, & martyrum peracta est.796.
Ægyptus per Christi figuram & humanitatem sanctificata. 402.
Egredi oportet à seculi curis, & ab amore proprio ad va-

candum Deo. 170. 171.
Egressus deuotionis Deo gratissimus. 172.
Egressus animæ purificat mentis oculum. ibidem.
Electio piscatorum exaltat diuinam gloriam. 33. fidem confirmat. 35.
Electio piscatorum manifestat diuinam potentiam, & suauem Dei dispositionem. 36. 37.
Electiones mundi damnat exemplum Christi. 36.
Eleemosyna commendatur, pagina. 466.
Eliacin, ideſt, quasi Deus, Petro Apostolo conuenit. 639
Elimelech impietas fecit stare solem. 688.
Era, ab indicto ære dicta, pagina. 180.
Euangelistæ quatuor, sunt quatuor animalia sancta. 786.
Euangelij verbum perfectum & breue. 375.
Eucharistiæ sacramentum est firmamentum ecclesiæ & animæ. 447.
Exemplum Christi reddit suaues labores. 664.
Exempla maiorum sunt minoribus gratissima. 201.
Expectationis festi institutio. 102.
Expectatus & desideratus, nomen Christi. 103.

F.

Factum est verbum secundum humanam naturam & exemplum. pag. 231. & talis factio non dicit transmutationem, sed veræ carnis assumptionem. 237.
Fastus est vanitas circa diuina damnantur. 456.
Ficus paradisi in fructu crucē continere dicitur. 826.
Fides inter diuina dona est prima origine. 144.
Fidei mysteria in communi, euidens est, quod sint credibilia. 145.
Fidei mysteria sub figuris olim abscondita fuere. 670.
Fides præfigurata fuit in columna ignis ducente filios Israel. 146. & in columna nubis. 439.
Fides nostra per stellam Magorum significata. 436.
Fides charitate formata diuinam lucem perfecte communicat. 437.
Fidei lux in oriente baptismi fulgere incipit. 438.
Fides, & charitas sunt duæ columnę ecclesię. 439.
Fides & opera mutuam correspondentiam habent, pagina. 617.
Fides virtus est ambulatoria in via. 438. 439. 441.

Fidei

Fidei donum non debet esse ociosum. 417. 463.
Fides ex auditu procedit, pagina. 556.
Fieri, & factus sumitur pro augeri. 187.
Figura circularis est omnium prestantissima. 108. & ad motum aptissima, conuenitque sacræ virgini. 109. & æquali tatem, capacitatem & stabilitatem habet. 117. 118.
Figura quadrata est signum firmitatis. 785.
Filius Dei, qui erat intus, pro nobis factus est foris. 571.
Filius Dei est cor patris. 122. 123.
Filij huius seculi filios Dei persequuntur. 283. 286.
Fluctus maris persecutiones sunt ecclesiæ. 11.
Fontes sunt diuinæ sapientiæ testimonium. 779.
Fons aquæ viuæ Christus est. 212.
Fontes diuinæ sapientiæ Apostoli sunt, & doctores sancti. 687.
Fortitudo vera in sapientia sita est. 441.
Fortitudo ecclesiæ altiora fundamenta habet, quam mundi. 480.
Fratris nomen est dignissimũ, & gratissimum. 325.
Fraternitas in eodem spiritu grata Deo. 24.
Fructus est vltimum productũ suaue. 196. 482.
Fructus pretiosus Christus inter paleas collocatur. 209.
Fructus fici paradisi intus crucem continere dicitur, pagina. 826.
Fructus pomorum Christus. 728.
Fuga Domini in Ægyptum fuit necessaria, & plena mysterijs. 340. 341. 344. 347.
Fundamenta ecclesiæ sunt sacramenta, doctrina, articuli fidei, & Apostoli. 123.

G.

Gabrielis nomen mysterio incarnationis conueniens, pagina. 736.
Galileæ nomen idem habet. ibidem.
Gallinæ amor erga pullos typus amoris Christi. 287.
Gaudium magnum in Christi natiuitate impletum. 191. 192. 463.
Gaudium est delectatio ex adeptione desiderij. 191.
Gaudium verum est quod suscipitur de creatore, & gaudium temporale non satiat appetitum, pag. 196. 197. 463.
Gaudiũ Spiritus sancti non patitur fuccum, & tollitur per peccata. 197.

Gaudium vnde naſcatur. 482. 483.
Gaudium beatitudinis omnem dulcedinem habet. 484.
Gedeon, Abimelech, & Matha tias typus Chriſti. 801.
Gentium vocatio ad fidem à Prophetis præuiſa. 406. 407.
Gloria diuina per Chriſti nati tatem fuit aucta. 212. & ſub ſtantialis eſt. 214.
Gloria eſt clara notitia cum laude. 214.
Gloriæ diuinæ librum clauſum Chriſtus aperuit. 215.
Granum frumenti Chriſtus. 511.
Gratia prima infuſa virgini exceſsit gratiam omnium ſanctorum. 66. 92.
Gratiam communicat Deus iuxta muneris indigentiam & congruentiam. 68.
Gratia Chriſti in genere gratię fuit infinita. 92. Et fons gratiæ. 749.
Gratiæ plenitudo non eſt æqualis. 748.
Gratia diuina agilitatem præſtat. 546. 547.
Gratia prima merito ſors dicitur. 644.
Gratiæ Spiritus ſancti omnibus fidelibus communicantur. 711.
Gratiæ gratis datæ differunt à donis. 712.
Gratitudo virtus ſublimis, pagina. 504.
Gratitudo cor Dei aperit, vt maiora conferat beneficia. 506.
Gratiarum actio maximè grata Deo. 588.
Guſtui diuinæ bonitatis ſuccedit lux. 432.

H.

Habitatio filij Dei in nobis humanam naturam exornauit atque ditauit. 245.
Habitatio viſibilis filij Dei ad inuiſibilem ordinata fuit. 246. 247.
Hæretici ſunt fluctus, & tempeſtas feri maris. 496.
Hymnus Angelorum à tempore Theleſphori Papæ in eccleſia concinitur. 211.
Hodie tempus eſt gratiæ. 195.
Homo naturaliter ſcire deſiderat. Et implebitur in patria. 290. 291.
Homo dicitur qui ſecundum regulas rationis viuit. 613.
Hominum ſæuitia eſt maior, quam ferarum. 283.
Hoſpitium corporis quomodo præparandum Chriſto. 248.
In humanitate Chriſti ſplendebant diuinæ perfectiones 762. Et ipſa eſt figura diuinæ ſubſtantiæ ibidem.

Hume-

Humerus pro obedientia accipitur. 186.
Humilitatis magisterium Christus in præsepio incepit, pagina 201.
Humilitas gladius est spiritualis circuncisionis. 391.
Humilitatis oculo vulnerauit Virgo Maria cor patris. 768
Humilitas sacræ Virginis inter virtutes ipsius maxime splendet. 770.
Humilitas est rara virtus, & est maior, vbi est maior Dei cognitio. 770.

I.

Ianuarij Kalendæ celebres, pagina. 350.
Ianuarius dictus à Iano, vel quia est anni Ianua. ibidem.
Iesus Saluator est per excellentiam. 158.
Ignis est symbolum amoris, pagina. 664.
Illefonsi laudes. 498. 499.
Impij sunt serpentes. 791.
Incarnationis mysterium exaltauit omnem creaturam. 744
Incarnationis mysterium est vniuersale festum cœli & terræ. 752.
Incarnationis mysterium est omnino ineffabile, & sacratissimum ænigma. 753.
Incarnationis mysterij author & principium actiuum fuit Spiritus sanctus. 754. 755. 759.
Incarnationis mysterium manifestauit gloriam Dei, pagina. 216.
Incarnationis mysteriũ Petrus ante omnes cõfessus est. 627
Incarnationis mysterium vmbræ comparatur in ordine ad beatam virginem. 761.
Incarnationis mysterium excellentissimum est inter omnia opera Dei ad extra, pagina. 743.
Incarnationis mysterium est principium & finis redemptionis nostræ. 114.
Incarnationis mysterium meritò desiderandum. 707.
Per incarnationis mysterium, figuræ, oracula prophetarum, & diuina promissa impleta sunt. 730. 731. 732.
Incarnationis mysterium sexta ætate mundi peractum est. 733.
Incarnationis mysterij effectus explicatur. 511.
Incredulitas Thomæ Apostoli multum profuit Ecclesiæ. 136.
Infans Christus promissus & datus. 205.
Innocens botri sunt, & præcoces fructus ecclesiæ: primitiæque sanguinis Christi, pagina. 333.
Innocentes saphiri sunt super quos fundari cæpit ecclesia 334.

Innocentes per sanguinē Christi nitorem martyrij habuerunt.341.
Inquisitores nasus sunt ecclesię 802.
Insipientem pro Christo fieri summa sapientia.666.
Integritati virginis adaptatur litera,O.116.
Integritas virginis multis figuris præsignata.117.
Integritas virginis decebat filium.103.
Inuidiæ occasiones tollere tenentur principes.318.
Ioannes Euangelista multipliciter vidit gloriam Dei.258.
Ioannes Euāgelista apud Ephesum vita functus: atq; simul cum corpore creditur in cœlum assumptus.290.
Ioannes Euangelista Christi discipulus dicitur per excellentiam.294.
Ioannes Euangelista inter quatuor Euangelistas Aquilæme rito comparatur.295.312.
Ioannes Euangelista mēs Christi dicitur.295.& Cherubin.
Ioanni plura dilectionis signa Christus ostendit.299.
Ioannes nubes est, quam sol iustitiæ illustrauit.300.
Ioannes inter sanctos omnes palmam tenet.301.
Ioannes Beniamin amantissimus Domini.302.
Ioannes Indiæ Orientali,& paradiso similis.303.
Ioannes nomen, & vnctionem Christi habuit.305.
Ioannes habuit nomen dilecti. 305.
Ioannes recubitus superpectus Christi, spectaculum stupendum.308.Fuit tunc velut lactatus infans pendens ab vbere.517.
Ioannes pullus Aquilæ Christi.312.
Ioannes martyrij palmam multipliciter habuit.322.
Ioannes simul cum corpore, & anima creditur in cœlum assumptus.328.
Ioannes Baptista filius spiritus & gratiæ, potiusquam naturę & carnis.852.
Ioannes prodigijs plenus in pueritia.853.
Ioannes excedit antiquos patres.856.& cum illis confertur.855.
Ioannis ortus fœliciſsimus. 856.vide etiam.851.852. In signo virginis.
Ioannes homo Angelicus.857
Ioannis dignitas imitatur diuinam.858.
Ioannes manna est ecclesiæ. 859.
In Ioanne acceleratus est vsus rationis.854.
Ioannis natiuitas gaudio plena 851.852.
Ioannes vox suauis.863.

Ioannes antidotum gratiæ ostendit.865.866.
Ioannes sagitta salutis electa. 873.
Ioseph ad magna munera electus.722.
Ioseph magnæ prærogatiuæ. 722.723.
Ioseph figura fuit antiquis Ioseph.724.725.
Ioseph videtur complexus virtutes sanctorum omnium, & habuit plenam benedictionem.725.726.727.
Iudicium cum subditis non contemnendum.540.
Iudicia Dei Abyssus multa.13
Iugum multipliciter accipitur.660.661.
Iugum Christi suaue. 319. & fusius explicatur de lege Euangelica.662.663.
Iugum peccatorum graue.263 655.662.
Iusti testimonium perhibent de Christo, & enarrant gloriam Dei.631.632.
Iusti per tribulationes maiorē gratiam percipiunt.793.
Iusti spiritualiter concipiunt, & generant Christum.167.
Iustos insequuntur tribulationes,274.401.
Iustos quasi pupillam oculi diligit Dominus.540.
Iustus iustificetur adhuc. 582.
Iusti suauem manum Dei experiuntur.871.

K.

Kalendę mensium celebres in scriptura sacra.352.
Kalendæ Ianuarij etiam celebres.350.

L.

Labores voluit Christus experiri à pueritia.346.
Labores redduntur suaues per meditationem crucis Christi.639.
Laborantes vocat, & inuitat Christus.654.
Lactis bonitas multum confert moribus.513.
Lac mundi lethiferum est,519.
Lac diuini spiritus cum lacte mundi gustari non potest. 705.
Lamina sacerdotalis aurea, typus humanitatis Christi, pagina.354.
Lāceam gestare est honoris insigne.139.
Lapis statuam comminuens est Christus.183.275.
Lapidum Stephani rationes. 275.276.
Latriæ adoratio soli Deo ac rebus diuinis exhibenda.449 450.
Latus Christi apertum est schola fidei.138.
Legis duplex præceptum seruatum in pueri Iesu oblatione. 572.
Legum contemptus maxime Deo displicet.585.

Lingua ſpeculum eſt animæ, & illius damna, & pericula. 712.713.
Lingua eſt ſimia intellectus. 715.
Lingua Sancti Thomæ lignum vitæ.717.
Linguæ detractorum non cõtemnendæ.625.
Litaniarum origo explicatur. 784.
Lumen ex reflexione lucis procedit.594.
Lumen verum Chriſtus eſt. 594.595.
Luminaria cerea accenſatotum Chriſtum repræſentãt.596.
Lux Pauli quid præuntiabat. 531.
Lux primaria eccleſiæ Chriſtus.679.
Lux initium diſtinctionis rerum.678.
Lucis nomen cum re Chriſtus dedit Apoſtolis.679.680.
Lux eſt ſpiritualis, & puriſſima. 681. Tenebras pellit. 685.lætificat. 688. Vniuerſalis eſt.687. Et obtinet locum ſublimem.691.

M.

Magidamnant incredulitatem Iudeorum.406.
Magi fuere tres, & probabile eſt fuiſſe Reges.409. Et fuerunt ſapientes.410.
Magi præter lucem ſtellæ internum lumen habuerunt. 425.
Magi fuerunt hæredes fidei Abrahæ, & ex genere Balaam.429.
Magorum fides, & adoratio fuit mirabilior, quam latronis, & Centurionis.449.
Manipulus Ioſeph typus Chriſti.450.
Manus Chriſti potentiſsimæ, & liberaliſsimæ.672.
Manus Domini fuit, cum Ioannem illum magnificans.873.
Manus metaphorice Deo tribuũtur.868.
Marcus nomine & re excelſus 785.
Mare mortuum eſt mũdus. 40.
Mare dicitur filius Dei, & quare.206. Et maris commoda, & vſus nauigationis deſcribuuntur.492.
Mariæ nomen diuino conſilio impoſitum.739.
Maria virgo omnem gratiam antiquorum hæreditauit,68 69.
Maria multis figuris præuiſa, & nominibus nominata. 69. 70.129.
Maria virgo non potuit veniaaliter peccare.71.
Maria virgo domus deliciarum Dei. 78.81. & paradiſus.80. & vertex montium. 749.& ſcala Iacob.84.
Maria ferculum eſt Salomonis colum-

columnis aureis fulcitum. 81 & initiũ viarum Dei. 84. Et radix multipliciter. 87. Vide etiam. 88.
Maria eſt mare, & veluti aqua Angelorum. 85.
Maria eſt ſtella orta ex Iacob, & mulier amicta ſole. 93. & myrrha electa. 94. cuius exi mia pulchritudo deſcribitur. 94. 95. 96.
Mariæ circularis figura conuenit, & alia multa, pag. 108. 109.
Maria porta orientalis. 116. Et immenſæ capacitatis in omni virtutum genere. 118.
Maria ciuitas eſt ſanctificata, & collum coniunctum Chriſto capiti. 128.
Maria eſt porta cœli. 129. domus Dei, tẽplum, thronus, Thalamus, altare, arca, propi tiatorium. 129. 130.
Maria eſt ſciphus argenteus Ioſeph. 302. & pallium Eliæ datum Ioanni à Chriſto. 303 & thronus Salomonis. 464.
Maria eſt arcus cœli, & ſignum totius pacis. 521. 522. Et nubes. 602.
Maria creſcit in luce, & recte dicitur virgula aromatica. 604.
Mariæ humilitas inter virtutes omnes magis ſplendet. 770.
Maria virgo fuit hoſpitium Spiritus ſancti. 755.
Mariam deſponſari fuit conueniens. 738.
Martyres ſunt muri eccleſiæ. 481.
Matrimonium contractum eſt inter diuinam & humanam naturam per conſenſum virginis. 765.
Mori patienter & cum exultatione pro Chriſto eſt prodigium. 8.
Mors eſt ſimilis Baſiliſco. 615.
Mortificatio præparat ad vitam. 43. & eſt dulcedine plena. 45.
Moſes in fiſcella ſcirpea typus Saluatoris. 204.
Mundanorum reſpublica vere eſt reſpublica mortuorum. 552.
Mundus mare dicitur. 41. & mundus, & caro lamijs comparantur. 520.
Munera Deo offerenda debent eſſe optima. 450.

N.

Natiuitatem Chriſti plura prodigia præceſſere. 104.
Natiuitas Chriſti eſt duplex & ineffabilis. 234. 235.
Natiuitas Chriſti dona duo maxime contulit. 213.
Natiuitas Chriſti eſt opus Dei per excellentiam. 178.
Natiuitas Chriſti operatur regenerationem noſtram. 166.
Natus dicitur Chriſtus, antequam naſcatur. 162.

Nauicula deliciarum Christi sacra Virgo.495.
Nauis ecclesia est,& Christiana vita.494.
Nauigationis vsus,& inuentores describuntur.492.& nauigatio spiritualis.493.494.
Nazareth mysterio incarnationis conueniens.737.
Noe Ianus dictus.48. & est typus Christi re &nomine.351
Nomen fratris simplex est, & dignissimum.325.
Nomen Iesu cum circuncisione multis rationibus coniungitur.356.
Nomine proprio nequit explicari diuina natura.360.
Nominis diuini manifestatio per nomẽ, IESVS,& Christum facta est.362.363.
Nomen Iesus antiquũ, in Christo fuit nouũ,& continet plenitudinem salutis.364.
Nomen Iesus cõprehendit virtutem omnium nominũ Dei. 368.370.397.
Nominis Iesu dulcedo corde & ore gustanda.372.
Nomen Dñi à Prophetis olim inuocatum erat Iesus. 370.
NominisDei inuocatio in omni lege manifestatur. 397.
Nominis boni cura habenda est.625.
Nouitati doctrinæ occurrendum.229.
Nubes ascendentes de mari Apostoli sũt. 14.vid.300.687
Nubes multipliciter accipitur. pag.602,
Nuntij mysterij incarnationis dignitas explicatur.735.
Nutrices, quales eligendę.514.

O.

O, interjectio est optantis,vocantis, & admirantis. 106.
O,conuenit mysterio incarnationis,Christo,& Sacræ Virgini.106.107.
Obedientia,patientia, & charitas fundamenta sunt ecclesię. 24.
Obedientia Christi auxit diuinum imperium.187. & est prima lectio Christi.188. & maxime laudabil s.189.
Obedientia superioribus prę-standa est.251.
Obedientiæ prõptitudo exemplo Christi cõmendatur.345
Obedientia est comes charitatis.574.& est gratissima Deo 583.
Oblatio primitiarum est gratiarum actio.19.
Oblatio cordis Deo gratissima.452.
Oblatio Christi omnem obedientiam docuit.573.
Oblatio Christi fuit initium nostræ adoptionis, & illusit diabolum.575.
Oblatio pueri Iesu in templo, 593.

Oblatus Christus patris gloriam, & maiestatem profitetur.576.
Occasiones,& pericula fugienda.345.
Octauus dies circuncisionis est typus resurrectionis.353.
Oculorum Domini pulchritudo,& vis.16.17.
Odium diaboli contra Christum fuit magnum.336.
Oleum charitatem,& misericordiam significat.62.
Oleum effusum merito dicitur nomen Christi.371.
Omnipotentia diuina abscondita in carne Christi, sed per ipsum manifestata.216.
Opus dicitur grande ex triplici consideratione.65.
Opera perfectissima silentio fiunt.70.
Opera virtutum diligenter exequenda.394.
Opera virtutum,velut thesauri occultanda.466.
Opera fidei correspondere oportet.617.630.
Oratio est medium ad merendum diuinum spiritum.708.
Ab oriente satis congruenter vocati sunt Magi.411.412.
Orientales dicuntur baptizati. 438.

P.

Paleæ significãt peccatores.512
Pannis Christus inuoluitur, vt nos induere incipiat.206.
Paradisus typus Sacræ Virginis.80.
Pascere dicit curam,solicitudinem,& laborem.640.
Pastor Christus in pastoribus præsignatus.226.227.
Pastores ecclesiæ vigilare tenentur.229.
Pater æternus verbum suum in vineam ecclesię transplantauit.789.vide.668.
Patientia,& persecutionum tolerantia primum gradũ tenet in perfectioneEuãgelica.272
Paulus quomodo vidit diuinã essentiam in raptu,528.
Paulus à Christo vocat⁹.532.& Beniamin merito dictus. 529
Paulus velut Rhinoceros ad prę sepe Christi tractus est. 533.
Pauli vocatio valde mirabilis. 534.538.
Paulus gladius est ecclesiæ.535 & saphirus. 543. & in se ipso pusillus.554.
Paulus fuit vas mirabile & pretiosum. 560. 562. & scyphus Ioseph.559.
Paulus mirabilia plurima operatus est.562.
Paulus est guttur Christi suauissimum. 563. & inter omnes sanctos palmã habet.564.
Paulus quomodo primus peccator sit.523.
Pax est tranquillitas ordinis,& multiplex.220.221.
Pax omnis per peccatum sublata est.213.221.

Pacis noſtræ author Chriſtus eſt. 222. 224.
Pax eſt omnis iucunditas. 620.
Peccatum diuinam benignitatem in furorē conuertit. 471.
Peccatum duo mala habet, auerſioni s, & conuerſionis. 213. & fugant Deū ab anima. 402
Peccatorum conuerſione glorificatur Deus, & ædificatur eccleſia. 134.
Peccatorum onus grauiſsimū eſt. 655. 662.
Pectus Chriſti eſt cella vinaria. 312. & fons diuinæ ſapientię 315. & locus noſtræ quietis. 316.
Pectus Chriſti diadema aureū cingens caput Ioannis Euangeliſtæ. 317.
Pedes Chriſti Apoſtoli ſunt, & prædicatores. 4. & fuſi⁹. 327
Peregrini ſumus ſuper terram. 346. 403.
Perſecutiones nūquam deſunt iuſtis. 401.
Petri Apoſtoli poteſtas aliorum Apoſtolorum poteſtatem in multis excelluit. 637
Petrus Apoſtolus pater fidei, & petra merito vocatur. 628
Petrus Apoſtolus primus confeſſus eſt myſterium incarnationis. 627.
Petri Apoſtoli cathedra eſt magiſterium Euangelicæ doctrinæ cum poteſtate clauiū. 633
Petrus Apoſtolus caput eſt eccleſiæ. 636.
Petri martyris virtutes, & encomia habentur. 794. cum aliquibus ſequentibus.
Pharetra diuinus amor eſt. 473
Piſcator eſt Chriſtus. 32. & piſcatorum vocatio. 32. 33. 39. & eorum prædicatio. 35.
Piſcatio dicitur Euangelica prædicatio ex multis. 41. 42.
Piſcium genera centum quinquaginta tria ſunt figura omnium ſtatuum mundi. 40.
Piſces mundanis hominibus ſimiles. 42.
Plenitudo gratiæ terrena ſolatia non admittit. 282.
Plenitudo gratiæ non dicit æqualitatem gratiæ in omnibus, ſed proportionis. 748.
Pomorū fructus Chriſtus eſt. 728.
Porta Orientalis Sacra Virgo. 116.
Portæ eccleſiæ ſacramenta ſunt. 123
Portæ ſunt exemplaria opera. 129.
Præceptum duplex ſeruatum in oblatione Chriſti. 572.
Prædicatorum pulchritudo, & illorum dignitas declaratur. 774.
Prædicatores vocantur Angeli. 735.
Prædicatio Euangelica piſcatio dicitur. 41. 42. 43.
Prædicationis munus ſublime.

30.& varijs nominibus explicatur.31.285.
Prædicationis munus quomodo exercendum.46.285,776 778.
Prælati nouitates doctrinę procul arceant.229.
Prælatos decet benignitas,& rigor.639.
Præmij cœleſtis magnitudo incomprehenſibilis.485. & efficit dulces labores.268.477 664.
Præſepe elegit Chriſtus vt nobis vniatur.208.
Præſumentes de ſe cadunt.150
Pretioſa ſub vilibus tutius occultantur.203.
Primi rerum inuentores celebrantur.48.
Primitiarū oblatio, profeſsio eſt percepti beneficij.19.
Principes decet eccleſias muneribus cumulare.467.468. 629.
Principes non proprijs commodis,ſed ſubditorum attendere debent.194.
Principes tenẽtur tollere omnem inuidiæ occaſionẽ.318
Principes,& prælatos decet ſolicitudo boni communis.614
Principum exempla ſequitur populus.48.
Prodigia in pueris ſæpe viſa. 853.
Prodigia multa natiuitatem Chriſti præceſſerunt.104.
Proſtrationis ceremonia antiqua.155.& multa ſignificat. 156.157.
Prouidentia Dei erga eccleſiam eſt magna.284.& erga homines, præcipue iuſtos. 400.
Pſeudoprophetæ loca ſacræ ſcripturæ detruncant,vt decipiant.460.
Pueri a lacte inſtituendi.396.
Pulchritudo ſacræ virginis maxima.92.93.97.98.
Pulchritudo corporis periculoſa.98.
Puritas Virginis Mariæ omnium ſanctorum puritatem excellit.581.
Puritatem mentis Dominus deſiderat.609

Q.

Quadriga Euangelica ſunt quatuor Apoſtoli a Chriſto vocati.25.& quatuor Euangeliſtę.786.
Quadriga equorum ruforum typus eſt martyrum.271.
Quinquę verbis Chriſtus Saulum conuertit.550.

R.

Radix Sancta, Maria eſt multipliciter.87.
Radix perfectionis Chriſtianę obedientia eſt.551.
Raptus Pauli ad tertium cœlũ explicatur.528.
Reficere multipliciter accipitur, omnibuſque modis

Christus nos reficit.656.
Refectio Christi animam satiat.658.
Regem habere omnes nationes appetunt.456.
Regum inauguratio sub arbore fieri solebat.693.
Regni Christi stabilitas de cœlo deriuatur.182.
Regnum Christi per obedientiam auctum.186.
Regna temporalia somnium sunt,& statua.183.
Regnum ecclesiæ firmum.184.
Religiosi effectu & affectu tenentur omnia relinquere.51.
Rete Euangelicum oportet ingredi.46.
Reuelatio diuina mentis quietem requirit.344.
Ros sanguis Christi. 374.

S.

Sacrificia antiqua duplici ratione grata erant Domino.610.
Sagitta symbolum amoris. 437 475.
Sagittæ dicuntur sancti.478.
Salomon typus Christi.445.& 446
Saluator solus Christus, & ipsius est proprium nomẽ,196.
Salutare Dei est Christus. 621.
Salutatio Angelica nunquam prius audita.747.vide etiam. 745.
Sanctitatis varij gradus.59.
Sanguis Christi initium vitæ spiritualis.332.
Sanguis Christi à mundo desideratus.380.
Sanguis Christi medicamentum ægritudinis nostræ, & amoris magnum argumentum.385.
Sanguis innocentum,veluti pignus fuit sanguinis Christi. 333.
Sanguis signum reconciliationis ab initio mundi.378.
Sanguinis figuris olim Dominus delectabatur.379.
Sanguis est symbolum voluntatis.549.Et amoris.385.
Sanguis est sedes animæ.385.
Saphyri innocentes sunt.334.
Sapientia diuina splendet in generatione Ecclesiæ.2.
Sapientia diuina ita splendet in paruis animalibus, sicut in magnis.834.
Sapientia diuina prudentiam carnis fugit.669.
Sapientia dicitur, quasi sapida scientia.703.& ipsius præstantia.702.
Sapientia obtinetur per desiderium.706.
Sapientia vera est Christus crucifixus.144.
Sapientia vera est scire & nosse Deum.454.
Sapientia est fundamentum veræ fortitudinis.445.
Sapientum vita est meditatio mor

mortis. 701.
Saulus persecutor Ecclesiæ similis Balaam & Leoni Sampsonis. 526.
Scala Iacob doctrina Diui Thomæ. 693.
Scandalum maxime vitandum. 587.
Scientia Domini per Christum & Apostolos repleta est terra. 143.
Scriptura sacra quomodo declaranda. 519.
Sensus gustus est diuinorum. 152.
Sensus accipitur pro scientia sanctorum. 703.
Sensus spirituales habet anima 703.
Septenarius numerus dicit perfectionem. 81.
Sequi oportet Christum, non tantum ore, sed opere, pagina. 49.
Sequella Christi omnium renuntiationem requirit, pagina. 53.
Serpens æneus in veneratione habitus, & per Ezechiam contritus, pagina. 819.
Sigilli similitudine explicatur vnio duarum naturarum in Christo, pagina. 511.
Signa semper à Domino data patribus. 199.
Signa humilia hominibus aptiora. 204.
Signaculum quid dicat, pagina. 376.
Silentio melius celebrantur, quæ magna sunt. 85.
Simeon sacerdos erat. 613. Et eius iustitia commendatur. 592.
Simplicibus reuelantur mysteria Ecclesiæ. 228.
Singularitas periculosa. 135. 588.
Sitis mundi Christi sanguine sanianda. 331.
Sobrietas est fundamentum iustitiæ. 320.
Sol, quomodo quarto die creatus sit. 695.
Solis præsentia creaturæ omnes delectantur. 653.
Sol verus Christus, pagina. 696.
Solicitudo temporalium tollenda. 325.
Solitudo locus aptus doctrinæ Spiritus sancti. 462. & 706.
Solitariæ vitæ laus. 228.
Somnus Adam Ecstaticus, pagina. 309.
Somnus mentis tranquillitatem significat. 343.
Sortes fœliciſsimas habuit Mathias. 643.
Sors gratia vocatur, & quare. pag. 644.

Sors iustorum & impiorum dissimilis. 649.
Spes omnis in Deo reponenda. 105. Et cõfirmat cor. 812.
Spinæ sunt aduersitates & flagella. 51.
Splendor quid sit, & splendor gloriæ Christus. 216.
Spiritus humilis domus grata Deo. 82.
Spiritus sapientiæ consortes efficit diuinæ naturæ. 704.
Spiritus diuinus per orationem obtinetur. 708.
Spiritus sanctus est magister voluntatis. 704. præsertim in solitudine. 706.
Spiritus sanctus mysterium incarnationis operatus est. 162 754. Et habuit vices viri. 751.
Spiritus sanctus inspirat vitam. 164. Et est fœcundus & prolificus. 165. & duplici ter datus, ibidem.
Spiritus sancti vnctio dura mollia facit. 280.
Stella typus est diuinæ gratiæ præuenientis. 431.
Stella Magorum a quo, & ex quo fuerit formata. 423.
Stella Magorum typus fidei nostræ. 436. 437.
Stellæ lumen multis rationibus Christum indicauit Magis. 428. 429. 430.
Stellæ sunt doctores & prædicatores. 433.
Stephanus vidit scalam Dei, velut alter Iacob. 267.
Stephanus fuit oculatus testis diuinæ gloriæ. 269. Et fuit verus Caleb. 270.
Stephano videtur data prima sedes Luciferi. 278. vide in sequentibus.
Stephanus Ruben primogenitus. 279. Et rationale pectoris Christi. 281.
Stultitia prædicationis vocatur fides Christi. 812.
Suauiter Deus disponit omnia. 799.
Subtilia minus sectanda, quam vtilia. 45. 46.
Suggestio loquela est Spiritus sancti. 405.

T.

Taurus in solennijs B. Marci mansuescit. 787.
Templum Salomonis potissima figura beatæ virginis. 70.
Templum cum magna reuerentia oportet ingredi, pagina. 616.
Tempora quatuor naturæ & gratiæ. 74.
Temporalia omnia sunt onera iumentorum. 52. & somnium & statua. 183.
Temporalium solicitudo tollenda. 325.
Terrena omnia retia sunt relinquenda. 50. 53.

Thau figura crucis. 825. 828. & nota absolutionis apud antiquos. 826.
Thomas Aquinas doctor Angelicus. 682. Et Angelus, pagina. 698.
Thomas est columna nubis & ignis ducens Ecclesiam, pagina. 686.
Thomas est alter Apollo cœlestis musicæ sacræ doctrinæ. 687.
Thomas merito dicitur fons luminis, & fluuius paradisi. 689.
Thomas arbor sublimis Danielis. 692. Scala Iacob. 693. Aquila magnarum alarum. 694. Sol & Ioseph seruans frumenta doctrinæ, pagina. 697.
Thomas excellit claritate & ordine doctrinæ, pagina. 695.
Thomæ conuenit catena aurea 698.
Thomas habuit linguam eruditam. 774. Et orationis suffragio scientiã suscepit, pagina. 709.
Thomas fuit sciphus Ioseph. 717.
Thomas, Neptalim ceruus emissus, dans eloquia pulchritudinis. 718.
Thomas est linguacanum, idest doctorum Ecclesiæ. 715.
Timor Domini initium totius iustitiæ. 613.
Timor Domini est primus lapis spiritualis ædificij. 783.
Timor mundanus expellit diuinum. 458.
Tractio diuina, suauis, pagina. 428.
Transire oportet à terrenis & naturali cognitione. 160. 230.
Tribulationes temperat Dominus solatio, pagina. 273. & 433.
Tribulationes iustorum. 274. 401. 426. 476.
Tubal inuentor musicæ. pag. 155.
Turtur typus est Saluatoris. 577. 611. Et symbolum castitatis & contemplationis. pagina. 577.

V.

Vasa varia in Ecclesia Dei, pagina. 558.
Vbera naturalia sunt lactis receptacula. 513.
Vbera duo virginis, virginitas & fœcunditas. 97. 514. Sunt fortitudo Ecclesiæ. 521.
Vbera Christi sunt fontes gratiarum. 511. vsque ad 515. & diuinæ sapientiæ. 317.
Vbera sponsi & Christi explicantur. 516. 517. 518.
Vbera mundi mortifera, pagina. 520.

Venter beatæ virginis multipliciter beatus. 509.
Verbum diuinũ dicitur procedens à Patre, & creaturarum principium. 357.
Verbum Dei mirabiliter transmutat. 29.
Verbum Euangelij perfectissimum & breue. 375.
Verbum, Fiat, à beata Virgine prolatum fuit efficacissimum. 767. 768. 769.
Verbum, Fiat, virginis fuit virtuosius ex parte effectus, quam prolatum â Deo, pagina. 768.
Veritas habet difficilem accessum ad principes. 626.
Vertex montium Maria, pagina. 746.
Vestis est prima gratia & charitas. 644.
Via ad beatitudinem per Christum propalata. 318. & est multiplex. 324.
Vincentij confessoris virtutes & laudes habentur. 780. & sequentibus.
Virtus & potentia Patris Christus. 760.
Visiones diuinæ initio terrent, sed statim solatio replent. 253.
Vmbræ quatuor conditiones in mysterio incarnationis. 761.
Vnctio Spiritus sancti dura emollit. 280.
Vnio diuina triplex. 790. Et vnio incarnationis substantialis est. 742.
Vocatio magnæ dilectionis inditium: & primus effectus diuinæ prædestinationis. 21. 653. & magnum Dei beneficium. 672.
Vocatio diuina duplex, & vocatio Apostolorum mirabilis per vocem Christi, pag. 21. 22.
Vocatio Christi est vniuersalis, & etiam est duplex. 25. 26.
Vocationi suæ intenti placent diuinis oculis. 38.
Volare per medium cœli quid significet. 777.
Voluntas diuina bonitatem communicat rebus quas diligit. 299.
Voluntarios milites vocat Christus. 799.
Vox Christi dulcedine replet animam. 554.
Vox diuina efficax est, & potens, præsertim in vocatione peccatorum, pagina. 536. 537.
Vocis diuinæ geminatio affectum dilectionis explicat. 539.
Vulnus lateris Christi diuinitatis lucem ostendit, pagina. 138.
Vulnera Christi dulcedine plena. 140.

Vul-

Vulnera Christi valorem animæ prædicant. 147.
Vulnera Christi sunt fontes bonorum omnium. 148.
Vxores tenentur viris obedire, pag. 343.

FINIS.

13
13
5.918